

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 00058

MOTL PEYSI DEM HAZNS

Sholem Aleichem

Permanent preservation of this book was made possible by

Martin & Musia Lakin

in honor of

Miriam Gingold & Bernard Gingold

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מַאֲטָל פִּיסִי דָעַם חֹזֶן

שלום עליכם

מאטָה פִּיאַסִי דְעַמְּ חַזְנוֹן

פארקיזט פון י. זילבערבערג

פארלאג מאטָה ניו יאָרָק

ארוויסגעבען פון
פארלאג מתנות
ביזום
שלום עלייכם פאלקס-אונסטעןוט

Motl Paissy Dem Chazns

By Sholom Aleichem

Arranged

By I. SILBERBERG

*Copyright, 1918
by Olga Rabinowitz*

*Published by
FARLAG MATONES
41 Union Square, New York, N. Y. 10003*

ערשטע אויפלאגא — 1946
צוויטע אויפלאגא — 1955
דריטע אויפלאגא — 1961
פערטע אויפלאגא — 1970

שער-בלאט געציינט פון נאטע קאצל אוווסקי.

Printed in U. S. A.

הוינט איז יומ-טוב — מע טאָר נישט ווינגען

.א.

איך גוי מיט איז און געווועט אויפֿ ווילט, אז קייןער אין דער וועלט איז נישט געוווען איז צוּרִידֶן מיטן וואָרערעמען ליכטיקן נאָך פַּסְתָּח, ווי איך, פִּיסְיִדְעַם דעם חזט יונגל, מַאֲטָל, אָוֹן דעם שכטן קעלבל, וואָס מע רוֹקֵט עס „מעני“ (דאָס האָב איך, מַאֲטָל, דעם אַ נאָמען געגעבען „מעני“).

ביידע גלייך האָבן מיר דערפֿילט די ערשות שטראלן פֿון דער וואָרערעמער זוּן אַינְגָעַם ערשותן וואָרערעמען נאָך-פַּסְתָּחִידֶן טאג, ביידע גלייך האָבן מיר דערשטעקט דעם ריח פֿונְגָעַם ערשותן גַּרְזְעַזְלָעַ, וואָס קְרִיכְטַּמְּט, שְׁפָרָאַצְּטַּמְּט אַרְוִוִּים פֿון דער נאָר-וּוָסְטָם אַפְּגַּנְדָּעַטְקָטָעַר עַדְ, אָוּן בִּיאָד גְּלִיךְ זענען מיר אַרְוִיסְגַּעַרְאָבָּן פֿון דער פִּינְגְּצָטְעַרְעַר עַנְגְּשָׂאָטָט מַכְּבָּלְפָּנִים צָוִין דעם ערשותן זומְן ליכטיקן וואָרערעמען פְּרִילְינְגְּ-מַאֲרָגָן. אָרְדָּ, פִּיסְיִדְעַם דעם חזט יונגל, מַאֲטָל, בֵּין אַרְוִוִּים פֿון אַ קָּאַלְטָן נַאֲסְלָעָכָן קְעֻלְעַר וואָס שְׁמַעַט מִיט זוּירְטִיגְמִיט אָוּן מִיט רְפָאָות, אָוּן מעַנִּי, דעם שכטן קעלבל, האָט מען אַרְוִיסְגַּעַלְאָזָט נאָך פֿון אַן ערגעָן עַיְפּוֹשָׁ : פֿון אַ קלְיָין, פִּינְגְּצָטָעַר, בְּלָאַטְיק, שְׁמוֹצִיךְ שְׁטָעַלְכְּלִי מִיט אַרְוִיסְגַּעַרְמִיטָט, צָעַ-פְּלִיקְטָעַ ווּעַנְטָט, וואָס ווּנְטָטָר בְּלָאַזְ-אַרְיָין אַהֲין דער שניִי אָוּן ווּמָעָר שְׁמִיסְטַּמְּט אַרְיָין דער רָעָגָן.

אַרְוִיסְגַּעַכְאָפְּט זִיךְ אַוִּיפֿ גַּאֲטָס פְּרִיְעָר, לְיִכְתִּיקְעָר וועלט, האָבן מיר ביידע, איך אָוּן מעַנִּי, אָוּס דְּאַנְקְבָּאַרְקִיטְזָט צָו דער נַאֲטוֹר, זִיךְ גַּעַנוּמָעָן אַוִּיסְדְּרִיךְ אַונְדוּזָר צוּרִידֶן-קִיטִּיט. איך, פִּיסְיִדְעַם דעם חזט יונגל, האָב אַיְוֹגְגָעָה-וִיבָּן ביידע הענט אַרְוִיפֿ, אַיְוֹגְגָעָה-וִהְנָט דָּאָס מוֹיל אָוּן אַרְיָינְגָעָ-צְוִינְגָן אִין זִיךְ דַּי פְּרִישָׁע וואָרערעמע לְוֹקֵט אַזְוִי פְּיַיל, ווּוְיל איך האָב גַּעַעַנְטָט, — אָוּן עַס האָט זִיךְ מיר אַרְוִיסְגַּעַדְאָכָט, אָוּן איך וואָקָם אִין דער היַיךְ, אָוּן עַס צִימָט מִיךְ אַרְוִיפֿ-אַרְוִיפֿ, אִין דער טִיעָר-טִיעָר בְּלוּיָּר יַאֲרָמְעָלָקָע

אריין, דארט וואו די שיטערע, רוייכיק וואלקנס שוועבען, דארט וואו די
ווײַיסְעַ פֿײַגֵַל טוקן זיך, באַוויזָן זיך אָון ווערדן פֿאָרְשָׁוָאָונְדָן מִיט אַ
קוּוּוֹתְשָׁ אָון מִיט אַ צוֹוִוְשָׁעַר, אָון עַס רִיסְמַט זיך אָרוּוִים פֿוֹן מִין אַנְגָּעַ-
פַֿילְטָעַר בְּרוּסְטַ, אָן מִין ווַיְמַן, אַ מִין גַּעַזְנָגַג, נַאֲךְ שְׁעַנְגָּר וּוּיְם-טּוּבַ-
מִיטָּן טַאַטְן בַּיְמָן עַמּוֹד, אַ גַּעַזְנָגַג אָן וּוּרְטָעַר, אָן נַאֲטָן, אָן שָׁוּם מַאְטָיוַ-
אַ מִין גַּאַטְוָר-גַּעַזְנָגַג פֿוֹן אַ וּוּאַסְעַר-פֿאָל, פֿוֹן יַאֲגְנָדִיקַע כּוּאַלְיעַטַּ-
אַ מִין שִׁיר-הַשִּׁירִים, אַ גַּעַטְלָעַכְעַ התְּחִפְלָוֹת, אַ הַימְלָשָׁע בְּאַגְּנִיסְטָעָרָוֹנָג:
אוּיְזָוַי, טַאַטְעַ ! אוּיְזָוַי, פֿאָטָעַ ! לְעַבְדִּיקַעַר גַּאַטְעַט !
אַט אַזְוֵי הַאַט אַרְוִיְסְבָּאַוְיַן זַיְן צַוְּהִידְנִיקַיַּת מִיטָּן עַרְשָׁתָן פֿרְילִינְגַ-
טָאגַ פִּיסִי דָעַם חֹזֶן. גַּאנְץ אַנְדָּרְשַׁ הַאַט דָּאַס אַוְיְגְּנִידְרִיקַט
מַעַנִּי, דָעַם שְׂכָנָם קָעַלְבַּל.

מַעַנִּי, דָעַם שְׂכָנָם קָעַלְבַּל, הַאַט קוֹדֵם אַרְיִינְגְּנִישְׁטָעַקְטַּ דִי שְׁוֹאַרְצַעַ,
נַאֲמַע מַאֲרְדָּע אִין מִיסְטַ אַרְיַן, אַ שָּׁאָר גַּעַטְאַן מִיטָּן פֿאָדְעָרְשָׁתָן פֿיְסַל
דִי עַרְדַּ אַונְטָעַר זַיְן אַמְּאַל דְּרִי, פֿאַרְאִיטַן דָעַם עַק, אַוְיְגְּנִישְׁפָּרְנוּגְנָעַן
נַאֲכָדָעַם אַוְיַף אַלְעַ פַֿיר, אָון אַרְוִיְסְגָּנְעַלְאָזַט אַטוּמְפִּיקַן „מַעַ “ דָעַר „מַעַ“
הַאַט מַיר אַוְיְגְּנִוְיַן אַזְוֵי קָאַטְמִישַׁ, אַז אַירְחַבְמַיד גַּעַמּוֹת צַעַלְאַכְן אַן
נַאֲכָמָאַכְן פֿוֹנְקַט דָעַם אַיְגְּנָעַנְעַם „מַעַ“, אַוְיַף דָעַם וּלְבִיקַן אַוְקַן, וּוּאַסְטַ
מַעַנִּי. מַעַנִּין אִיז דָאַס, וּוּיְוַט אַוְיַם, גַּעַטְהַעַלְן, וּוּאַרְעַם עַם הַאַט נִישְׁתַּחַטְ-
לָאָנָג גַּעַנוּמָעַן, הַאַט דָאַס קָעַלְבַּל אַיבְּעַרְגְּנָעַחְוֹרַט דָאַס אַיְגְּנָעַנְעַן נַאֲךְ אַ
מְאַל, אָון מִיטָּן וּלְבִיקַן שְׁפָרְנוּג. אַירְחַבְמַיד דָאַס בַּאֲלֹד נַאֲכָמָעַטָּן מִיט
אַלְעַ פֿיְשְׁטְשְׁוּוּקָם, מִיטָּן קָוְל אָון מִיטָּן שְׁפָרְנוּג. אַזְוֵי עַטְלָעַכְעַ מְאַל :
אַירְחַבְמַיד אַשְׁפָּרְנוּג, דָאַס קָעַלְבַּל אַשְׁפָּרְנוּג ; דָאַס קָעַלְבַּל אַ „מַעַ“, אַירְחַבְמַיד
אַשְׁפָּרְנוּג, בֵּין וּוּאָגָעַן דִי שְׁפִיל וּוּאָלַט זַיךְ אַזְוֵי גַּעַזְוִינְגַן,
וּוּעַן נִיט אַשְׁנִיּוֹד פֿוֹן הַינְּטָן אָן הַאַלְדוֹ אַרְיַן פֿוֹן מִין עַלְטָעַרְן בְּרוּדָעַר
אַלְיוֹהוּ מִיט אַלְעַ זַיְגַּע פֿינְגַּע פֿינְגַּע :
— אַיְגְּנִישְׁוֹנְקָעַן זַאֲלְסָטַו וּוּרְדַּן ! אַ בְּחוֹרְלַ פֿוֹן כְּמַעַט נִין יָאָרַ
שְׁטָעַלְט זַיךְ אַוְוָעַק טַאַגְנַץ מִיט אַקָּעַלְבַּל ! . . . אִין שְׁטָובַ אַרְיַן גַּיִ-
דוּ הַוּלְטִי אַיְגְּנָעַר ! . . . דָעַר טַאַטְעַ וּוּעַט דִיר שְׁוִין גַּעַבְן ! . . .

ב

בלאטע ! דער טאטטע וועט מיר ניט "גבון" גאנרנישט. דער טאטטע איז קראנק. ער דאונגט שוין נישט פֿאָרְן עמוד פֿון שמחת-תורה אן. גאנצע נעכט הומט ער. עם גײַט צו אונדוּן דער שוואָרְצֶער דאָקְטָעָר, אָ גְּרָאָכְבָּעָר מִיט שְׂוֹאָרְצָעָז וְאָנְגָּעָט אָוֹן מִיט לאָכְבָּדְקָע אָוִינָן — אָ פּֿרְיְּלְעָכְבָּעָר דאָקְטָעָר. מֵיךְ רְוַּתְּשָׁע "פּֿוֹפּֿעָקָ" אָוֹן שְׁגָּעָלָט מִיר מִיט דֵי פּֿינְגְּנָעָר אַיִן בִּיכְלָ אָרְיִין. ער זָגָט אָן אַלְעָטָל דָּעָר מַאמְעָן, מַעַן זָלָעָן מִיט נִישְׁטָטָפָן מִיט קִיּוֹן קָאָרְטָאָפְּלִיעָם, אָוֹן דָעַם קְרָאָנְקָן זָלָעָן גַּעֲבָן גַּאֲרָבָן אָוֹן מִילְךָ, מִילְךָ אָוֹן בּוֹלִיאָן. דֵי מַاطָּמָע הָעָרָת אִים אָוִים, אָוֹן אָז ער נִיְּמָט אָוּוּקָ, בְּאַחֲלָתָן זַיְדָמָע זַיְדָמָע אָוֹן דֵי אָקְסָלָעָן טְרִוְּסָלָעָן זַיְךְ בַּיְ אִיר . . . נַאֲכָדָעָם וּוַיְשָׁתָּמָן זַיְ אָוִים דֵי אָוִיגָן, רְוַּתְּשָׁאָפָן מִיּוֹן בְּרוּדָעָר אַלְיהָוָ אַוְיָף אָז זַיְיט, אָוֹן מַע סְוּדָעָט זַיְךְ שְׁטִילְעָרְהִיט. וּוְאָס זַיְךְ רְיִידָן — וּוְיִם אַיְךְ נִישְׁטָן. גַּאֲרָבָן מִיר דָאָכָט, זַיְךְ קְרִינָן זַיְךְ. דֵי מַاطָּמָע שִׁיקָּט אִים עַרְגָּעָן, ער וּוְיל נִיְּמָט גַּיְין. ער זָגָט צו אִיר :

— אִידְעָר אַנְקָוּמָן צו זַיְךְ, וּוְלָאִיךְ דִיר בעמְעָר גַּיְין אַין דָעַר ערְדָ אַרְיִין ! . . . אַיְךְ וּוְל בעמְעָר שְׁמָאָרְבָּן הַיְינְטִיקָן טָאגָן ! . . .

— בִּיסְ דִיר אָפָן דֵי צוֹנָגָן, מְשׁוּמָד אַיְינָרָ, וּוְאָס רְעַדְתָּו ? אָזְוִי עַנְטָהָעָרָט אִים דֵי מַاطָּמָע שְׁטָיָל, צִיפְּעָט צוֹנוֹיָף דֵי צִוְּן, מַאֲכָט צוֹ אִים מִיט דֵי הַעֲנָט, אַיְזָנִיט אִים דָוָרָם צוֹ זַיְן. זַי וּוְעָרָט אָבָעָר בָּאָלָד וּוְיָיךְ אָזְנָמָט צוֹ אִים :

— וּוְאָס זָלָאִיךְ אַיְךְ מַאֲכָט צוֹ אִים : מַוּן דָאָךְ אִים רְאָטְעוּוּן ! . . .

— פֿאָרְקִוְּטָט מַעַן עַפְּעָם, — זָגָט מִיּוֹן בְּרוּדָעָר אַלְיהָוָ אָז כָּאָפָט אָקָוק אַוְיָף דָעַר גַּלְעָזְעָנָר שְׁאָפָעָן. אָוֹן דֵי מַاطָּמָע קָוָקָט אַיְיךְ אַוְיָף דָעַר וּלְבָכָעָר שְׁאָפָעָן, וּוַיְשָׁתָּמָן זַיְדָמָע זָגָט שְׁטָיָל :

— וּוְאָס זָלָאִיךְ פֿאָרְקִוְּטָן ? דֵי נִשְׁמָה ? שְׁוֹן נִשְׁטָאָז וּוְאָס צוֹ פֿאָרְקִוְּטָן. סִידָן דֵי לִיְזָדָקָע שְׁאָפָעָן ?

— פֿאָרָד וּוְאָס נִשְׁמָת ? — זָגָט אִיר מִיּוֹן בְּרוּדָעָר אַלְיהָוָ . . . רְזָחָה ! — עַנְטָהָעָרָט אִים דֵי מַاطָּמָע מִיט רְוִיְטָע אַיְינָן. — פֿון וּוְאָגָעָן האָבָן זַיְךְ צוֹ מִיר גַּעֲנוּמָן אַזְעָלָכָעָ רְזָחָים קִינְדָּעָר ? !

די מاطמַע פְּיעָרֶת און קאכט, ווינט זיך אוים, ווישט-אוים די אויגן און בעט זיך באָלֵד איבער. איזו איז געוווען אויך מיט די סֻפְּרִים, מיט דער זילבערגער ערטרה פֿונְגָּטָה, מיט די צוֹוִי גַּגְלְטָעַ בעכערלעך, מיט אַיר זַיְדָן מלכוש, און מיט אלע אַיבָּרִיקָע זאָכָן, וואָס זענען פְּאַרְקְוִיכְט גַּעֲוָאָרֶן בַּי אָונְדוֹ אַינְצְּקְוִוְיְוָן אלע מאָל אָן אַנדָּר קוֹנָה.

די סֻפְּרִים האַט אַוּוּקְגַּעְקְוִיכְט מִיכְלָ דָּעַר פָּאַקְנְטְּרָעְגָּעָר, אַ יַּיד מיט אַ שִׁישָׁעָר בערדל, וואָס עַד האַלְטָה דָּאָס אַיְן קְרָאָצָן. מִין ברודער אלְיהוּ אַיְזָה נַעֲבָּד גַּעֲגָּנְגָּעָן צַו אַים דָּרְיִי מאָל, אַיְדָעָר עַד האַט אַים אַרְאָפְּגַּעְכְּרָאָכְט. די מاطמַע האַט זיך מַחְיָה גַּעֲוָעָן, אַז זַי האַט אַים דָּעְרוּעָן, אָן בָּאוּזָן אַים מִיטָּן פֿינְגָּעָר, עַד זַאל רָעָן שְׁטִיל, בְּכָדִי דָּעַר טָאָטָע זַאל נִשְׁתָּחָה הָרָעָן. מִיכְלָ האַט פְּאַרְשְׁתָּאָנָעָן, פְּאַרְרִימָן דָּעַם קָאָפְּ אַרְוִיפָּ אַוְיפָּ דָּעַר פְּאַלְיִיצָע, זיך גַּעֲרָאָצָט אָונְטָעָרָן בערדל אָן אַ זָּאג גַּעֲטָאָן:

— אָנוּ ווֹיזָט, וואָס האַט אַיר דָּאָרטָן?

מיט אַ ווֹאנֵק האַט מִיר די מاطמַע בָּאוּזָן, אַיך זַאל אַרְוִיפָּ אַוְיפָּן טִיש אָן דָּעְרָלָאָגָּעָן די סֻפְּרִים. צַוְּיוּי מַאָל אַיבָּרְחוֹזָן אַיְזָה נִישְׁתָּחָה גַּעֲוָעָן נִיְּטִיק. אַיך בֵּין מיט אַיְן שְׁפָרְוָנָג אַרְוִיפָּ מִיט אֹזָא גְּדוֹלָה, אָן אַיך האָב מִיך אַוִּיסְגַּעְצְּזִוְּגָן אַיבָּרְהָן טִיש אָן נַאֲך גַּעֲכָאָפְּט אַזְּגָּאָב פָּוָן מִין ברודער אלְיהוּ, אַיך זַאל נִשְׁתָּחָה שְׁפָרְיָנָגָן, ווַי אַ משְׁוָגָּעָנָר. מִין ברודער אלְיהוּ האַט זיך אַלְיָוָן מַטְרָה גַּעֲוָעָן אַוְיפָּן טִיש אָן האַט דָּעְרָלָאָגָּט מִיכְלָעָן אלע סֻפְּרִים. מִיכְלָ האַט מִיט אַיְן האָנט גַּעַע בלעטערט די סֻפְּרִים, מיט דָּעַר אַנְדָּרְרוּ זיך גַּעֲרָאָצָט דָּאָס בערדל אָן גַּעֲזָאָגָט חַסְרוֹנוֹת. יַעֲדָעָר סֻפְּרָ האַט זַיְן חַסְרוֹן: דָּאָרט אַיְזָה דָּעַר בּוֹנְד גַּעֲוָעָן נִשְׁתָּחָה גּוֹט, בַּיְיַ דָּעַם אַיְזָה דָּעַר רָוּקָן שְׁטָאָרָק צַעְגָּעָן, דָּא אַיְזָה דָּעַר סֻפְּרָ אַלְיָוָן קַיְיָן סֻפְּרָ נִשְׁתָּחָה. אָן צַו עַד האַט שְׁוִין גַּעַנְצָן גּוֹט אַיבָּרְגַּעְקָוָקָט אלע סֻפְּרִים, מיט אלע בּוֹנְדָן, מיט אלע רָוּקָן, האַט עַד זיך אַ קְרָאָץ גַּעֲטָאָן אַיְן בערדל:

— סַ'זָּאל זַיְן מְשֻׁנְיוֹתָן אַ גַּאנְצָעָר גַּאנְגָּ, ווֹאָלְטָ אַיך זַי אַפְּשָׂר אַוּוּקְגַּעְקְוִיכְט.

די מاطמַע אַיְזָה גַּעֲוָאָרֶן טְוִיט זַי די ווֹאנְטָ, אָן מִין ברודער

אליהו אויז, פאָרְקַעַרט, געווֹאַרַן רוייט ווי פִּיעַר ; ער אויז אַנְגַּעַפְּאַלְּזָן אַוְיֶן פֿאָקְנְטְּרַעֲגָנָר :

חאַט אַיר דָּאָךְ לְכַתְּחִילָה גַּעַקְאַנְט זָאגַן, אוֹ אַיר קוֹיפְּט נָאָר מְשֻׁנְיוֹתָן ! וּוֹאָס וּעֲנֵט אַיר גַּעַקְוּמָעָן דָּוָלָן אַסְפָּאַדְעָק אָוֹן דְּרִיעָן אַ מּוֹחַ ?

לאֹזַ� זַיְן שְׂטִיל ! — בעט זַיךְ בַּי אִים דַּי מָאָמָע, אָוֹן עַם הַעֲבָרָת זַיךְ אַהֲיוֹן קְוַיְּוִיטָן אַלְקָעָר, וּוֹאוֹ דָעַר טַאַטָּע לִיגְטָן :

— וּוֹעֵר אוֹזַ� דָּאָרְטָן ?

— קְיַיְינְעָר נִישְׁט ! — עַנְטְּפַעַרט אִים דַּי מָאָמָע אָוֹן שִׁיקְטַּ-אָפְּ מִין בָּרוּדָעָר אַלְיהָוָן צָוָם קְרַאנְקָן, אָוֹן אַלְיָוָן האַנְדָּלָט זַי מִיט מִיכְלָ דָעַס פֿאָקְנְטְּרַעֲגָנָר, פֿאָרְהַאֲנְדָּלָט אִים דַּי סְפָּרִים, הַפְּנִים, פֿאָר זַיְעָר וּוֹינְצִיךְ גַּעַלְטָן, וּוֹאָרָעָם אָזְזַיְן בָּרוּדָעָר אַלְיהָוָן קְוַמְּטַ-אָרוּים פַּוְנָּעָם טַאַטָּנָם אַלְקָעָר אָוֹן פְּרַעַנְט זַי : « וּוֹיֶה ? » — שְׁטוֹפְּט זַי אִים אָפְּ אָוֹן מִיכְלָ בְּאַפְּטָן דַּי זָאגַט אִים : « סְאַזְזַן נִישְׁט דִּין עַמְּקָן ! ». . . אָוֹן מִיכְלָ בְּאַפְּטָן דַּי סְפָּרִים גִּיר-גִּיד, פֿאָקְטָן זַיְן אַיְן אַזְקָאַרְיָוָן אָוֹן מָאָכָט פְּלִיטָה.

ג.

פָּוֹן דַּי אַלְעָזָר זָאָכָן, וּוֹאָס מִיר האַבָּן אַוְיֶן-פֿאָרְקוֹיפְּט פָּוֹן שְׁטוֹבָן, האַטָּמָט מִיר קְיַיְן אַיְינָעָן אַיְינָעָן פָּוֹן זַיְן נִישְׁט צְוּגַע-שְׁטַעַלְט אַזְוִיְּפָלָן פֿאָרְגָּעָנִינָן, וּוֹיֶה דַּי גַּלְעֹזְעָרָנָע שְׁאַפְּהָעָ.

ערשְׁתָּנָם, וּוֹאָס הַיִּסְטָמָט מַעַן וּוֹעַט זַי צְנוּגַעַמָּעָן ? מִיר האַט זַיךְ תְּמִיד אַוְיֶגְעָוְיוֹזָן, אָזְזַיְן אַנְדוּעָר גַּלְעֹזְעָרָנָע שְׁאַפְּהָעָן אַזְזַיְן צְנוּגְעָוְוָאָקָסָן מִיט דָעַר וּוֹאָנט, — וּזַי זַוְיִוְתָּמָעָן זַי נִעְמָעָן ? צְווֹיְתָּנָם, וּוֹאוֹ מִיט דַּי מָאָמָע פֿאָרְשָׁלִימָן דָּאָס בְּרוּיטָן, מִיט דָעַר חַלָּה, מִיט דַּי טַעַלְעָר, מִיט דַּי בְּלִיְעָנָע לְעַפְּלָל אָוֹן גַּאֲפָלָעָן (צְווֹיִי זִילְבָּרָעָנָע לְעַפְּלָל אָוֹן אַיְין גַּאֲפָלָל אַזְוּבְּרָגְנָעָם הַאַבָּן מִיר גַּעַהַאַט, האַט זַיְן דַּי מָאָמָע שָׁוֵין לְאַנְגָּג פֿאָרְקוֹיפְּט !), אָוֹן וּוֹאוֹ וּוֹעַלְן מִיר האַלְטָן פְּסָח דַּי מְצָח ? דַּי גַּעַ-דָּאָנְקָעָן זַעַנְעָן מִיר גַּעַקְוּמָעָן אַוְיֶן קָאָפָּ, בְּשַׁעַת נַחַמָּן דָעַר סְטָאַלְעָר אַיְזָן גַּעַשְׁתָּאַנְעָן אָוֹן גַּעַמְּסָטָן דַּי שְׁאַפְּהָעָן מִיט זַיְן גַּרְוִיסָן רְוִיטָן נַאֲגָל פַּוְנָּעָם גַּרְאָבָן פֿינְגָּרָעָר פָּוֹן דָעַר אַוְיֶגְעָשְׁמִירְטָעָר הַאַנְטָן. ער האַט אַיְזָן גַּעַדְרָוְנָגָעָן, אָזְזַיְן שְׁאַפְּהָעָן וּוֹעַט נִישְׁט אָרוּים פָּוֹן דָעַר טִיר. אַ

סימן: אט האט איר איז די ברוית פֿון דער שאטֶע און אט האט
איר די טיר — אסمر אויב זי ווועט אדרויים!
— ווי אזו זשע איז זי אריין? — פֶּרֶענט אים מײַן ברודער
אליהו.

— גוי פֶּרֶען זי! — ענטֶפֶּערט אים נחמן מיט בעם. — איז זוים,
וואיז זי איז אריין? מע האט זי אַרְיִינְגָּעַטְרָאָגָן, איז זי אַרְיִין! ...
איין מינוט איז געווען צוא, וואם איז האב מורה געהאט
שאָר דער שאטֶע. דאס הײַסְט, איז האב געמײַנט, זי בְּלִיבְּט בַּיִ
אונדו. עס האט אַבְּעָר לְאָגָנָג נִישְׁתְּ גַּעֲנוּמָעָן, און נחמן דער סְטָאַלִיעָר
אייז געקומען מיט זיינע צוּוִי בְּנִים, איז סְטָאַלִיאָרָעָם, און מע האט
געגעבען אַ גַּעַמְדָּר גַּלְעַזְעָרָנָע שָׁאָטֶע. פֶּרֶעַר איז געגעגען נחמן,
נאכדעם בְּיַדְעַ בְּנִים, הִינְטָן — איז. דער שאָטְעָר האט געקאמָאנְ
דעווועט: „קָאָפְּלָה, אִין אַ זַּוִּיט! מַעַנְדָּל, רַעֲכָטָם! קָאָפְּלָה, נִישְׁתְּ לְוִיפְּ!“
מענְדָּל, האָלָט! ... איז האב זי געהאלְלָן נאכטאנְצָן. די מאמע
און מײַן ברודער אליהו האבן נישט געוואלט העלאָן. זי זענען גע-
שטעאנְעָג, געקוקט אויפְּ דער ליידקער ווֹאָגָנָט, וואם איז געווען באַדְעָקָט
מייט שפֿינְגּוּעָבָם, און האָבָן געווּיַּינְט. פְּלוֹצָעָם — טְרָאָךְ! סְטָמָע בַּיִ
דער טיר האט געפְּלָאַצְטָם דָּאָס גַּלְאָז, און דער סְטָאַלִיעָר מיט די בְּנִים
הָאָבָן גַּעֲנוּמָעָן זַיְדָלָעָן זַיִךְ, אַרְיוֹפְּלִילִינְגָּן אִינְסָ אַוִּיפְּ דָּאָס אַנְדָּרָעָר די
שולְד: „אַ רְיַר פֿון אַ בְּלִיעָנָעָם פֿוֹיגְלָה!“, „בְּעַרְישָׁע פְּים!“, „דֻּעָרָה וּחָ
כָּאָפְּט אִים אַוּוּקְ!“.

— וואם איז דָּאָרְטָן? — הערט זיך אַ היְזָעִירִיק קָוֵל פֿונְגָּעָם
קראנְקָוּ-אַלְקָעָר.

— גַּאֲרְנִישְׁתָּה! — ענטֶפֶּערט די מאמע און ווישט די אַוְיגָן.

.ד.

די בעטֶע שמחה פֿון אַלְעָ שְׁמָחוֹת איז געווען בַּיִ מִיר, אַז
ס'אייז געקומען צו מײַן ברודער אליהום קָאַנְאָפְּקָע און צו מײַן בעטֶל.
מײַן ברודער אליהום קָאַנְאָפְּקָע איז פֶּרֶעַר געווען אַ קָּאַנְאָפְּעָ
מע פֶּלְעָגָט אַוִּיפְּ אַיר זִיכְן. נַאֲרַ זִינְט מײַן ברודער אליהו איז געוואָרָן
אַ חַתְּן און האט אַנְגָּעָהָיָבָן צו שלְאָפְּן אַוִּיפְּ דָּעַר קָאַנְאָפְּעָ און אַז

אויפּ זיין בעטל, איז די קאנטאפע געוווארטן אַ קאנטאפע. אַטָּאל, אין די גוטע יאָרֶן, אָז דער טאטע איז געוווען געזונט אָז געדאָזונט אָז דער קצביישער קלוייז מיט פֿיר משוררים, האָט די קאנטאפע געהאט אָז זיך „שְׁפִּרְיְּנוֹגְנָעָם“. אַיצְט זענען שיין די „שְׁפִּרְיְּנוֹגְנָעָם“ געוווען מײַנע. אַיך האָב פֿון זײַ געמאָכְט פֿאָרְשְׁיְידְעָנָע קוֹנְצָן: צַעֲקָלְיעַ טשעט דֵי הענט, שיר נישט אַרְיוֹסְגָּעוֹמָען זיך אָז אָוִיג, אַנְגָּעָטָן זײַ אַיְינְמָאָל אַוְיכָן האָלְדוֹן אָז געשטאנְגען אַ מִינְגָּוֹת אוֹיפּ אָז דערוואָרְגָּן ווֹערָן. בֵּין מײַן ברודער אלְיהָו האָט מִיר אַנְגָּעָבָּעָט אָז פֿאָרְוּוֹאָרְפָּן די „שְׁפִּרְיְּנוֹגְנָעָם“ אַוְיכָן בוֹידָעָם אָז צַוְּגָּעָנוּמָעָן דָּעַם לְיִטְעָר.

אַפְּגָּעָה אַנְדָּלְט די קאנטאפע מִיטָּן בעטל האָט חָנָה די יִדְעָנָע. אַיְידָעָר חָנָה האָט דָּאָם מַעְבָּל אַפְּגָּעָה אַפְּקִוְּטָה, האָט זִי די מַאְמָעָ נִשְׁתָּמָט צַוְּגָּעָלָאָזָט אַרְיִינְקוֹן אַינְגָּוּוֹיִינִיק אָז תָּוֹךְ אַרְיִין: „אַט דָּאָם, ווֹאָס אַיר זַעַט, דָּאָם קָעָנְט אַיר האַנְדָּלְעָן; קוֹנָן אָז נִשְׁתָּמָט ווֹאָס!“, נָאָר אָז חָנָה האָט זיך אַוְים גָּעָדוֹנְגָּעָן אָז גָּעָבָּעָן אַז אַוְיכָבָּב, אָז זִי צַוְּגָּעָנְגָּעָן צַוְּדָר קאנטאפע אָז צָוּם בעטל, אַוְיכָבָּהוּבוֹן דָּאָם בעטְגָּעוֹנָט, פָּאוֹוָאָלִינְקָעָ אַרְיִינְגָּעָקוֹט אָז לָעַ פֿאָרְבָּאָרְגָּעָן עַרְטָמָעָר אָז שְׂטָאָרָק גַּעַשְׁפִּיגְן . . . די מַאְמָעָ אָז גַּעַוְעָן בְּרוֹגוֹן פֿאָרָן שְׁפִּיְּעָן, גַּעַוְאָלָט אַוְמָקָעָרָן דָּעַם אַוְיכָבָּב, האָט זיך אַרְיִינְגָּעָמִישָׁט מִין ברודער אלְיהָו:

— גַּעַקְוִוְּטָה, אָז פֿאָרְאָפְּלָן!

אַוְים גָּעָבָּעָט אוֹיפּ דָּעַר עַרְה, האָבָּן מִיר זיך אַוְים גָּעָצָוָן בִּידְעָע, אַיך אָז מִין ברודער אלְיהָו, ווֹי די גַּרְאָפְּן, צַוְּגָּעָדָעָקָט זיך בִּידְעָמִיט אַיְוָן קָלְדָּרָע (וַיְיִנְعַן האָט מַעַן פֿאָרְקִוְּטָה), אָז ס'אָז מִיר גַּעַוְעָן זַיְעָר אַנְגָּעָנָעָם צַוְּהָרָן פֿון מִין עַלְתָּרָן ברודער, אָז אוֹיפּ דָּעַר עַרְד צַוְּשָׁאָפְּן אָז נָאָר נִשְׁתָּמָט אַזְוִי שְׁלָעָכָט. אַיך ווֹאָרְטָאָפְּ בֵּין עַר לְיִעְנְטָ קְרִיאָתְ-שְׁמָעָ אָז ווֹעֶרט אַנְטָשָׁאָפְּן, דָּעַמְאָלָט נָעַם אַיך מִיר קְאַטְשָׁוּן אַיבָּעָר דָּעַר גַּאנְצָעָר עַרְד. פָּלאָץ אָז הוַיְינְט דָּאָ, בְּרוֹךְ הַשֵּׁם, גַּעַנְגָּוָן. אַ פֿאָלְדָּ, אַ פֿאָרְגָּעָנְגָּן, אַ גַּעַיְעָן! . . .

.ה.

— ווּאָס טוֹט מַעַן ווּוִיטָר ?

אֲזוּי זָגַט דַי מַאֲמָע צָו מַיִן בְּרוֹדָעֶר אַלְיוֹהוּ אַיִינְמַל אַיִן אָ ?
פֶּרְיִמְאָרְגָּנָן אָוֹן בָּאַטְרָאָכָט מִיט אָ גַעֲנִינִיטְשָׁטָן שְׁטוּרָן דַי לִיְדִיקָע פֵּר
ווענט. אַיך אָוֹן מַיִן בְּרוֹדָעֶר אַלְיוֹהוּ הָעָלָּה אַיר בָּאַקְוָן דַי פֵּר ווענט.

מַיִן בְּרוֹדָעֶר אַלְיוֹהוּ קָוְקָט אֲוֹיפָ מִיר פֶּאָרוֹזָאָרְגָּט אָוֹן מִיט רְחַמְנוֹת .

— גַּיִי אַיִן דְּרוֹיְמָן ! — מַאֲכָט עַר צָו מִיר שְׁטְרָעָנָג . — מִיר דָּאָרְפָּן

דָּא עַפְעָם רְעָדָן . . .

אֲוֹיפָ אַיִן פָּוָם שְׁפְּרִינְג אַיך אַרְוִוִּים אַיִן דְּרוֹיְסָן אַרְוִוִּים — אָוֹן ,

פֶּאָרְשָׁטִיט זִיך , גַּלְיוֹיך צָוּם שְׁבָנָם קָעְלָבָל .

די לְעַצְתָּע צִיּוֹת הָאָט זִיך „מַעֲנִי“ גַעֲגַבָּן אַהיַב אֲוֹיפָ דַי פִּים-
לְעַד , קִיּוֹן עַיְן-הָרָע אַוְיְסְגָּעוֹוְאָקְסָן , גַעֲוָאָרָן שִׁין , דָאָם שְׁוֹאָרְצָעָן מַאָרָה-
דָעַלְעָן חַנְעָוָדִיק , דַי קִיְּלָעְכִּיקָע אַוְיְגָן קָלוֹג , מִיט פֶּאָרְשָׁטָאָנָד , וּוֹי לְהַבְּדִיל
אַ מעַנְטָש , אַ בְּרִ-דָעָת , קָוְקָט-אַרְוִוִּים , מַע זָאָל דַעַם עַפְעָם גַעֲבָן אַיִן
מוֹיְל אַרְיוֹן , הָאָט לִיב , אָז מַע קָרָאָצָט עַם מִיט צָוַויִּי פֶּינְגָּעָר אַונְטָעָרָן
הָעַלְדוֹל .

— שְׁוִין ? דַו הָאָסְטָט זִיך שְׁוִין ווּידָעֶר צְוָנוֹיֶה גַעֲקָאָמְפָאָנִיעָת

מִיטָן קָעְלָבָל ? קָאָנְסָט זִיך גַּאֲרָ נִישְׁטָט צְעַשְׁיָדִין מִיט דִין טִיעָרָן חָבָר ?

אֲזוּי זָגַט צָו מַיִן בְּרוֹדָעֶר אַלְיוֹהוּ שְׁוִין אָן קָלוֹת אָוֹן גַעְמָט
מִיך פֶּאָר אַהֲנָט אָוֹן זָגַט , אָז עַר נִיְּתָמָע מִיר צָו הָעַרְשִׁ-בָּעָר דַעַם
חוֹן . בִּי הָעַרְשִׁ-בָּעָר דַעַםחוֹן , זָגַט עַר , וּזָגַט מִיר זִיך גּוֹט . עַרְשָׁתָנָם ,
זָגַט עַר , וּוְעַל אַיך הָאָבָן וּזָגַט צָו עַפְנָן . אַיִן דַעַר הַיּוֹם אַיז נִישְׁטָט גּוֹט ,
זָגַט עַר ; דַעַר טָאָטָע , זָגַט עַר , אַיז קָרָאָנָק , מַע דָּאָרְפָּה אִים , זָגַט
עַר , רָאָטָעָוָעָן . מִיר רָאָטָעָוָעָן אִים , זָגַט עַר , וּוּוִיְּתָמָר קָעְנָעָן .
אָוֹן מַיִן בְּרוֹדָעֶר אַלְיוֹהוּ צְעַשְׁפִּילִיעָת דַי קָאָפָאָטָע אָוֹן ווּוִיְּזָט מִיר
אוֹיפָ זִיך גּוֹט : אֲוֹיפָ זִיך גּוֹט :

— אַט הָאָב אַיך גַעֲהָאָט אַ זְוִיְּגָר , אַ מְתָנָה פָּוָן מַיִן מְחוֹתָן ,

הָאָב אַיך אִים פֶּאָרְקוּיֶט . דַעַר מְחוֹתָן זָאָל ווּוִסְן , וּזָאָל זִיך גַעְטָהָן

חוֹשֶׁך ! דַי וּוּלָט וּזָאָל זִיך אַיבְּעָרְגָּעָרָט ! . . .

אַיך דָאָנָק אָוֹן לְוִיב גַאֲט , ווּאָס זִיך מְחוֹתָן ווּוִיסְטָט נִישְׁטָט פָּוָנָעָם

זְוִיְּגָר אָוֹן ווּאָס דַי וּוּלָט קָעְרָט זִיך נָאָך נִישְׁטָט אַיבָּעָר . ווּיְיָ ! זְוּיְיָ !

ווען חילתה, די שעה זאל גאר נישט זיין, עם קערט זיך איבער די
וואעלט, וואס וואלט דעםאלט זיין מיט מעניין, מיטן שכנים קעלבל? אַ
שטומע צונג! . . .

— אט זענען מיר געקומען! — מאכט צו מיר מײַן ברודער אליהו,
וואס ווערט צו מיר אַלע מינוט מער צונגעלאָזט און פּריינדלען.
הערש-בער דער חזן איז אַ ייד, אַ „מנגן“. דאס הימט, ער אליאן
סָפָן נישט זינגען; ער האט נעבד קיין קול נישט. אַזוי האב אַיך
געהערט פֿון טאטן. נאָר ער פּאָרשטייט ניגנה. אַזון זינגערלעך האט
ער אַ שטיקלעך פּוֹפְּצָן, אַזון אַיז אַ בייער מענטש — סָכָנָה! ער
פּאָראָהערט מיר זינגען. אַיך זאג אַים אַ „מִנְ-אֶבֶות“ מיט אַ „דרְיוֹדֵל“. ער
גַּלְעֵת מיר אַזונט צו מײַן ברודער, אַז אַיך האב אַ „סָפּּרָאַנָּא“. מײַן
ברודער זאנט, אַז נישט נאָר אַ סָפּּרָאַנָּא, נאָר אַ סָפּּרָאַנָּא
שָׁבָם-סָפּּרָאַנָּא! . . . מײַן ברודער אליהו דיננט זיך מיט אַים, נעטט
אַז אַוְיָגָאנָב אַזונט זאנט מיר, אַז אַיך בְּלִיבְּ שְׂוִין דָא, בְּיַיְךְ הַעֲרָשְׁ-בָּעָר
דעַם חזן. אַיך זאל אַים פּאָלְגָן, זאנט ער, אַזון אַיך זאל נישט בענקען! . . .
אַים אַיז גְּרִינְג צו זאנט, אַיך זאל נישט בענקען! ווי אַזוי זאל
אַיך נישט בענקען זומער-לעבן? די זוּן באָקָט, דער הימל אַיז ווי אַ
קרִישְׁתָּאַל. די בלְאָטָע האט שְׂוִין לאָנג אוַיסְגָּעַטְרִיךְנָט. אַין דָּרוֹיְמָן
בְּיַי אַונְדוֹ לְעַבְּן שְׁטוּבְּ לִינְגְּ קְלָעְצָעָר. נִשְׁתָּאָוְנְדוּרָעָר, דאס זענען יָאַסְיָי
דעַם נְגִידָם קְלָעְצָעָר. ער קְלִיבְּט זיך בְּיַיְנָן אַ שְׁטוּבְּ, האט ער צונגעַ
גְּרִוְיָתְּ קְלָעְצָעָר, האט ער נִשְׁתָּאָוְזָוְזָא זַיְאָפְּצָוְלִינְגָן, האט ער זַיְאָפְּגָעָן
וּוְאָרְפָּן לְעַבְּן אַונְדוֹז. לאָנג לְעַבְּן זאל ער, יָאַסְיָי דָעַר גְּנִיד! וּוְאָרְעָם פֿון
די קְלָעְצָעָר קָאָז אַיך מִיר מָאָכָן אַ פּּעַמְטוֹנָג אַזון צוֹוְישָׁן די קְלָעְצָעָר
וּוְאָקְסָן שְׁמַעְכְּלָקָעָם מִיט קְרִיגְעַלְעָר. די שְׁמַעְכְּלָקָעָם זענען גּוֹט אַוְיָף
צָו שְׁמַעְכְּנָן, אַזון די קְרִיגְעַלְעָר בְּלָאָזָטְמָעָן אַז אַז מַעַט זַיְאָ אַקְנָאָק
אַז שְׁמַעְכְּנָן — פְּלָאַצְּן זַיְאָ.

מִיר אַיז גּוֹט. מעניין, אַונְדוּרָעָר שכנים קְעַלְבָּל, אַיז אַיך גּוֹט. אַיך
אוֹן מעני זענען די אַיְנְצִיְּקָעָבָעָלְבָתִים אַט דָא, „אַיְנְווֹוִיְּנִיכָּא אַיְן
דָּרוֹיְסָן“, אוֹן ווי אַזוי זאל אַיך נישט בענקען נאָךְ מעניין, אַונְדוּרָעָר שכנים
קְעַלְבָּל?

ג.

עם איז שווין באילך דריי ווּאַכְּן, ווי איך בין בי הערש-בער דעם חזון, און זינגען זינגען איך במעט גאר נישט. איך האב אן אנדער ארבעט. איך טראג מיך ארום מיט זיין דאכצין. דאכציאיז איז א קינד א הויקער. קיין צוועי יאָר נישט אלט, און פֿונְדַּעַסְטוּעַן איז זי, קיין עין-הרע, אַ שׁוּעַרְנֶקָּעַ, שׁוּעַרְעָרַעַר פֿוּן מִיר. איך רוייס מיר איז דאס געזונט, זי טראגנדייק. דאכציא האט מיך ליב. זי כאָפְטַמִּיך אַרְוֹם מיט ערעדען דאָרָעַ הענטלאָע און טשעפעט זיך אַן מיט די דינע פֿינְגְּנֶרְלָעַד. זי רופט מיך "קיַקָּא". וואָם עפָּעַם קִיקָּא, ווייס איך נישט. דאכציא האט מיך ליב. לאָטַמִּיך נישט שלאָפָּן גאנצע נעכט: "קיַקָּא, קִיְּ!" — דאס הייסט, איך זאל זי ווּיגַן. דאכציא האט מיך ליב. אַז איך עַם, רײַסט זי בי מיר פֿונְגַּעַם מַוְיל: "קיַקָּא, פִּי!" — דאס הייסט: גיב עס מיר! ... עס ציט מיך אהיכים. דאס עפָּן איז דא אויך נישט איז-אייז-אייז ... יומ-טוג, שבועות אויפָּה דער נאָכט. עס ווילט זיך נײַן איז דראָסן זען, ווי דער הימל שפָּאלַט זיך. דאכציא לאָזָם נישט. דאכציא האט מיך ליב: "קיַקָּא, קִיְּ!" — איך זאל זי און זוּיג זי און זוּיג זי און זוּיג אַנטְשָׁלָאָפָּן. און עס קומט צו מיר אַ גַּסְט — מעני דעם שכנים קעלבל, קומט אויפָּה מיר מיט אַוְיגַן, ווי אַ ברְּדָעַת, און זאגט מיר: קומ! און מיר לאָזָן זיך נײַן באָרגְ-אַראָפָּה, צום טייד. נישט לאָנג געטראָכט, פֿאָרְקָאָטְשָׁע איך די היולעַד: האָפָּה! איך בין שווין איז טייד. איך שווים, און מעני שווימט מיר נאָר. אויפָּה יענער זוּיט איז גוט. נישט אַז קיַן חזון, נישט אַז דאכציא, נישט אַז קיַן קראנקער טאָטַע ... איך כאָפָּה זיך אויפָּה — ס'איַז נאָר אַ חַלּוּם. אַנטְ לויָן! אַנטְלוּיָּן! אַנטְלוּיָּן! ווי אַזְוֵי אַנטְלוּיָּט מען? ווּאותהן? אַחֲיכִים, געוווינטלאָעַד. הערש-בער דער חזון איז שווין אַכְּבָּר אוּפְּגָעַ שטאנגען פֿרְיוּר דָעַן מִיר. ער האט אַ גַּרוּיָּן קָאַטְמָעַרטָּן, פֿרוֹאוּוּט אַים מיט די צִיִּין, טראָגַנְ-צַוְּצַוְּ אַזְוֵי. ער הייסט מיר אַנטְאַן זיך אויפָּה גַּזְעַן גַּזְעַן מיט אַים אַין שָׁוֹל. מַעַן ווּעַט הַיִּנְטַּץ צו מַסְפַּט זָאנַן "אַז אוּסְגָּעַשְׁטָעַלְטָע זָאנַן". אַין שָׁוֹל זֶעֶן אַיך מַיִּין בְּרוֹדָעַר אַלְיהָו. ווי קומט ער אַהֲרָע? ער דָאַוּגַּט דָאָך גַּאֲרַבְּיַהָּרְךָ קָצְבִּים, דָאָרָט ווּאוֹ דָעַר טאָטַע אַיז חזון. וואָם באַטְיִיט עַמְּ? ... טַיְוַן בְּרוֹדָעַר אַלְיהָו רַעַב

עפעם מיט הערש-בער דעם חזן. הערש-בער דער חזן איז נישט צוּפֶרְזָן. ער זאנט :

— געדענק וועש, לטען השם, באַלד נאָכֵן עסן ! . . .

— קומ ! ווועסטו זיך זען מיטן טאטן ! — אַזּוֹי זאנט צו מיר מיין ברודער אליהו, און מיר גיעען אהיכים איזן צוּוויען. ער גויט, און איך שפרינגן. איך לויַף, איך פֿלַף.

— האָב ציויט ! ווואָס פֿלִיסטּו אַזּוֹי ? — זאנט צו מיר מיין ברודער אליהו, און האָלְטּ מיך צו. אַים ווילט זיך, הפנים, מיט מיר אַכְיכָל רעדן.

— דו וויסט ? דער טאטע איז קראָנָק, זיינְר-זַיִינְר קראָנָק ! . . . גאנט וויסט, ווואָס עס ווועט זיין מיט אַים . . . מע דאָרָף אַים רַאֲטַעְוָעָן, נישטָאָמִיט ווֹאָס . . . קײַינְעָר ווֹיל נִישְׁתְּהַלְּפָן . . . אַין „הַקְּדָשָׁה“ ווֹיל דֵי מַאֲטָע אַים נִשְׁתְּלָאָזָן בְּשָׁוֹם אָוֹהָן ! זַי ווועט פֿרִיעָר שְׂטָאָרְבָּן, זאנט זיך, אַיְידָעָר לְאָזָן אַים אַין הַקְּדָשָׁה ! . . . שאָ, אַט גויט דֵי מַאֲטָע.

.ג.

מיט אוּסְגַּעַשְׁטָרָעַטָּע הענט גויט אונדוֹז דֵי מַאֲטָע אַקְעָנָן, פֿאלְטָע מיר אוּפָן האָלְזָן, און איך פֿל אוּפָטּ מִינְעָן באָקָן אַ פֿרְעָמְדָע טְרָעָר. מיין ברודער אליהו גויט צום קראָנָק טאטן, און איך מיט דער מַאֲטָע בְּלִיבָּן שְׁטִינוֹן אַין דְּרוֹפָן. מע האָט זיך אונדוֹז אַרְוָמְגַעְשְׁטָעָלָט פָּוֹן אלָע זַיְינָן : אונדוֹזָעָר שְׁכָנָן ווֹיבָּפּ עַמְּסִי דֵי גְּרָאָבָּע, און אַיר טְאַכְּטָעָר מִינְדָּל, און אַיר שְׁנוֹר פֿעָרָל, און נאָך אַ צְׁוּוֹי ווּוּבְּלָעָן.

— אַיר האָט אַ גַּסְטָט אוּפָטּ שְׁבוּוֹת ? גַּסְטָט לֵיב אַיְיך מיט אַיְיעָר גַּסְטָט !

די מַאֲטָע לְאָזָטּ-אַרְאָפּ דֵי אַגְּנָעָשׂוֹאַלְעָנָע אַוְיגָן.

— אַ גַּסְטָט, מְשֻׁטְּיִינָם גַּעַזְגָּטָן, אַ קִּינְד. גַּעֲקוּמָעָן גַּעֲווֹאָר ווּוְרָן דֻּעָם קְרָאָנָק טאטן. פֿאָרָט אַ קִּינְד . . .

אַזּוֹי זאנט די מַאֲטָע צו דעם גַּאנְצָן רַעַל ווּוְיבָּעָר, און צום שְׁכָנָן ווֹיבָּבָּ, צו פּעָסִין, זאנט זיך שְׁטִילְעָרְהִיט, בשעת פּעָסִי שְׁאַקְלָט מיטן קָאָפּ :

— אַ שְׁטָאָט ! עַמְּעַצְּעָר זַאְל זיך אַפְּיָלוּ אַוְמְקוֹן . . . דְּרָי

און צוואנציך יאר אפגעקלאפעט ביימ עמוד . . . דאס געזונט אווועק-
געלייגט . . . איך וואלט אים אפער רاطטעווען — נישטט מיט וואם...
אלץ, ברוך השם, פֿאָרְקוּיָהַט . . . דאס לעצטע קישעלע . . . דאס
קיינד באשטעטלט ביי אַחֲן . . . אלץ צוליב אים . . . אלץ צוליבן
קראנקן . . .

אווי באקלאנט זיך די מאמע פֿאָר איר שכנה פֿעַמִּי, שטייענדיק
איין דרויסן. איך דריי דעם קאָפֶ אַוִּיפֶ אַלְעַ זַיְתָּן.

— וועמען זוכט ? — מאכט צו מיר די מאמע.

— וועמען זוכט אַקְונְדָם ? דאס קעלבלן הַסְּתָם . . .
אווי זאנט פֿעַמִּי אונדווער שכנה און מאכט צו מיר מיט אַ מאָד-

געַר פֿרִיְינְדְשָׁאָט :

— ע, יינגעלא, נישטט קיין קעלבל ! געמוות פֿאָרְקוּיָהַן דאס דעם
קצב. אַ ברירה האט מען ? גענוג אַז מעדראָפֶה הַאָדָעָוָן איין בהמה
— נאָך צוּוִי בהמות טראָגן אוֹוָהָן קאָפֶ ! . . .
איין שווין ביי איר דאס קעלבל, דאנקען גאט, אויך געווואָרָן אַ

בהמה . . .

אַ מאָדָנָע יידענע אַט די פֿעַמִּי. אָומְעָטָום שטוּפֶט זי אַרְיִין אַיר
נאָז. זי דאָרָפֶ ווִיסְן, צי האָבָן מיר אַטְילְבִּיכְעַן סְעוֹדָה ?

— אָקָעָנוּ ווְאָטָט פֿרְעָגָט אַיר דאס ? — פֿרְעָגָט בַּי אַיר די מאמע.
— גְּלָאָט אָזְוִי ! — זאנט פֿעַמִּי, הייבט אַוִּיפֶ דַּעַם שָׁאָל אָונָ שטוּפֶט
דעַר מאמען אַטְעָפֶל מִיט סְמֻעָתָעָנָע. די מאמע שטוּפֶט-אַטְעָפֶל דאס טַעַפֶּל
מִיט בַּיְדָעָ הענט.

— גְּאָט אָזְזָט אַיְיךְ, פֿעַמִּי ! ווְאָסְטָה אַיר דאס ? ווְאָסְטָה
זענען מיר ? חַלְילָה עַפְעָמָס ווּוִים אַיךְ ווּרְעָ ? אַיר קענטט מִיךְ נִישְׁתָּ ?
— אַדרְבָּה, — פֿאָרְעָנְטְּהָעָרט זיך פֿעַמִּי — טַאָקָעָן ווּוִילְאָן אַיךְ קעָן
אייך. דאס בהמהלא, קיין עַיְזָהָרָע נִישְׁטָה, האט זיך אַיְלָעָט צִוְּיָה
פֿאָרְרִיכְט. פֿאָרָאָן, קיין עַיְזָהָרָע, קעָן אָונָ פּוּטָעָר. אַיךְ לַיְיַ אַיְיךְ אָוִוָּסָם...

אַיר ווּטָמָר, אַס יַרְצָחָהָשָׁם, אַפְגָּעָבָן . . .
און פֿעַמִּי די שכנה רעדט נאָך לאָגָג מִיט דַעַר מאמען, אָונָ מיר
צייט דאס הארץ צו די קלעצעֶר, צוּם קעלבל, צוּם קעלבל, צוּם קעלבל ! ...
אַיך וְאָל מִיךְ נִישְׁטָה שְׁעָמָעָן, ווְאָלְסָטוּ זָגָן : אַ דָּאָנָק גָּאָט !

אזווי זאגט מיר אן די מאָמע, און מיין ברודער אליהו גיט דאס מיר צו פֿאָרְשְׁטִין אַ בִּיסְלָה בְּרִיטְעֶר :
— זאלסטע זיך נישט באַקלָאנְגַן, ניט דערצְיָילָן קיין פֿוֹסְטָעַ מעשָׂות,
קיין געכְטִיקָע טָעַג. זאלסטע נאָר זאגַן : אַ דָּאנְקַ גָּאָט. דו הערטָט,
וואָס מע רעדט צו דִּיר ?

און מיין ברודער אליהו פֿיַרְטָט מֵיר אַרְיִין אַין קְרָאַנְקָן-חוֹדָר. דער
טִיש אַיּוֹ אַנְגָּעַשְׁטָעלָט מִיט פֿלָעַשְׁלָעַר, פֿידָעַלָּעַר, באַנְקָעַלָּעַר. סֻעַ
שְׁמַעְקָט אַפְּטִיק. דאס פֿעַנְצְּטָעַר אַיּוֹ צְוֹגַעַמָּאָכָט. לְכֹבּוֹד שְׁבוּעוֹת
הָאָטָט מַעַן אַיּוֹ צְוֹגַעַקְלִיבָן דָעַם חֲדָר מִיט גְּרִינְמָ, צְוֹקָאָפְּנָס אַיכְבָּרָן
בְּעַטְלָהָאָטָט מַעַן אַוְיָגְעַה אַנְגָּנוּן אַמְּגַנְדָּזָד פָּוּן „ליַוְבִּיסְטִיק“. דאס אַיּוֹ
מיין ברודער אליהום אַרְבָּעַט. אַוְיָף דער ערְד אַיּוֹ אַוְיָסְגַּעַפְּרִיאַיט
שְׁמַעְקָנְדִּיק גְּרָאָז. דער טָאַטָּע דְּעַרְזָעַט מֵיר, רָוְעַט מֵיר צו זַיךְ מִיט
אַלְאָנְגָּנוּן דָּאָרָן פֿינְגָּרָעָר. מיין ברודער אליהו שְׁטוֹפְּטָט מֵיר אַונְטָעָר. אַיךְ
גִּיאַצְוּ צּוֹם טָאַטָּן. אַיךְ האָבָאָס קְוִים דַּעֲרַקְעַנְטָט. דאס פְּנִים וּוּ לִיְם.
די גְּרוּיעָהָאָר גְּלָאָנְצָן, שְׁטָאָרְטְּשָׁעָן אַיְינְצִיקְוּוֹיָז, וּוּי פֿרְעַמְדָע
הָאָר. די שְׁוֹוָאָרְצָעָ אַוְיָגָן זִיכְן טִיפָּ, וּוּי אַרְיִינְגְּעַפְּאָסְטָעָ,
פֿרְעַמְדָע אַוְיָגָן. די צִיּוֹן זְעַעַן אָוִים, וּוּי אַרְיִינְגְּעַפְּאָסְטָעָ, פֿרְעַמְדָע צִיּוֹן.
דער האָלְדוֹן אַיּוֹ דִּין, אָזְ קְוִים וּוּאָס דער קָאָפָה האָלְטָט זַיךְ אַיּוֹן אַוְיָף
אָים. אַ גְּלִיק, וּוּאָס עָרְקָאָן נִישְׁתְּזִיכְן . . . מִיט דִּי לִיְפָן מַאֲכָט עָר
עַפְעָם מַאְדָּנָע, וּוּי אַ מַעְנְטָשָׁ בְּשַׁעַת עָר שְׁוֹוִימָט : מְפַהּוּ ! . . . עָר
ליַיְגְּטָאָרוֹף אַוְיָף מיין פְּנִים אַ הַיּוּמָע הָאָנְטָמָיט בְּיַיְנְרָעָנָע,
דאס פְּנִים מַאֲכָט אַ קְרוּמָעָן שְׁמִיכְלָ, וּוּי אַ מַת.

אין דעם קְוַמְטַאָן די מאָמע. נאָך אַיר דער דָאָקְטָעָר, דער
פֿרְיַילְעַכְעָר שְׁוֹוָאָרְצָעָר דָאָקְטָעָר מִיט די גְּרוּיָס וּוּאָנְצָעָם. עָר בָּאָ
גַּעַגְנַט מֵיר, וּוּי אַן אַלְטָן גּוֹטָן ברודער. עָר אַיּוֹ מֵיר מַכְבָּד מִיט אַ
שְׁנָעַל אַיּוֹ בְּיַיכְלָ אַוְיָף צּוֹם טָאַטָּן פֿרְיַילְעָר :

— אַיר האָט אַ גָּאָסְט אַוְיָף שְׁבוּעוֹת ? גָּאָט לִיב אַיּוֹ מִיט אַיְיעָר
גָּאָסְט !

— אַ דָּאנְק ! — זאגט די מאָמע אַזְנְבָּט זְכוּם דָאָקְטָעָר, עָר
וְאָל באַטְרָאָכְטָן דָעַם חֹולָה אַזְנְבָּט זְאוֹל אַיּוֹ עַפְעָם פֿאָרְשְׁרִיבִּין. דער
שְׁוֹוָאָרְצָעָר דָאָקְטָעָר עַפְעָם דאס פֿעַנְצְּטָעָר מִיט אַ רְעַש אַזְנְבָּט
זַיךְ אַוְיָף מיין ברודער אליהו, פֿאָר וּוּאָס מִעְעָדָה האָלְטָט דאס פֿעַנְצְּטָעָר צּוֹן.

— איך האב אייך טויזנט מאל געזנט. איז א פענץטער האט
ליך, איז מע האטט עם אַפְּן!
מיין ברודער אליהו ווינקט אויף דער מאמען, איז דאם איז די
מאמע שולדיק: זיז לאזוט נישט עפֿענען קיין פֶּעֲנַצְטָעַר, האט מורה
פארן טאטן, ער זאל זיך חיליה נישט פֶּאַרְקִילַן. די מאמע ווינקט צום
דאקטער, ער זאל שוין באטראכטן גיכער דעם חוליה און זאל אים
עפעם פֶּאַרְשְׁרִיבָן . . . דער שוואָרְצָעַר דאקטער געמאָטְאַרְוִים דעם
זיגער, אַ גְּרוֹפְּן גַּאֲלְדָעָנוּם זיגער. מיין ברודער אליהו קוּקְט זיך
איין מיט בידע אויגן אינעם דאקטערם זיגער. דער דאקטער באָז
מערכט דאם.

— אוֹר ווַיְלַת ווִיסְנָן, ווֹי האטט דער זיגער? האלב עלְּת. ווַיְפֵלָל
אייז בי אייך?

— מיין זיגער שטײַיט — ענטֶפְּעַרְט אַים מיין ברודער אליהו
אוֹן ווּערְט מאָדְגָּעַ רְוִיטְמָן דעם שְׂפִּיצְנָאַזְוִי אוֹיפְּט זִינְגָּר זִוְּת אַוְיְרָן.
די מאמע רות נישט. זיז וואָלְט וועַלְגַּן, מע זאל שוין באָטְרָאַכְטָן
דעם חוליה און אַים עפעם פֶּאַרְשְׁרִיבָן . . . דער דאקטער האט אַכְבָּר
צייט. ער פֶּרְעָנְט זיך אַוְיסְטְּבָּי דער מאמען זִיטְיְקָעְזָאַכְּן: וועַן אַיְזָה
מיין ברודערם חתונה? און וואָס זאגט הערְשָׁכְבָּר דער חזְוִי אַוְיפְּט מיין
שטעים? בַּיְיַ מִיר דָאָרְפְּזָיְזָן, זאגט ער, אַ גּוֹטְעַ שטעים. אַ שטעים, זאגט
ער, גִּיטְבִּירְוַשְׁתָּה. די מאמע עקט זיך! מיט אַ מאָל טוֹט זיך דער
דאקטער אַ דְּרוּיְיָאָוִס מִיטְן בענְקָל צומְקָרָאנְקָן טָאַטָּן, געמאָט אַים אַן
בַּיְיַ דָּעַר טְרוֹקָעְנָעָר הַיִּסְעָר האַנט:

— נו, חזְוִי, ווֹי אַזְוִי דְּאַוְונָט מעַן עפעם בַּיְיַ אַונְדוֹ הַיִּנְטְּקָן
שְׁבוּוֹת?

— אַ דְּאַנְקָ גַּטְטָה! — ענטֶפְּעַרְט אַים דער טָאַטָּע מִיט אַ שְׁמִיכָל
פָּוֹן אַ מְתָה.

— דְּהִיְינוּ? ווּינְצִיקָעָר גַּעֲהָוָסְט? גַּוְטָ גַּעַשְׁלָאַפְּן? — פֶּרְעָנְט
אַים דער דאקטער אַוְן בַּיְגָט זיך אייך צו אַים גַּאנְזָאַעָנְט.

— נִיְיָן! — ענטֶפְּעַרְט אַים דער טָאַטָּע, קוּסְטָ ווָסְטָ ער כַּאֲפָט
דעם אַטָּעַם. — אַדְרָבָה . . . הַוְּמַטְן חָוָסְטָ מעַן . . . אַוְן שְׁלָאַפְּן
שְׁלָאַפְּטָ מעַן דּוֹקָאָ נִישְׁטָה . . . נַאֲרָ דְּאַנְקָעָן גַּטְטָה . . . סְאַיְזָ שְׁבוּוֹת...

זאָז טאג, מקבַל געוען די תורה, היינט אַ נאַסְטַ, אַ גַּאַסְט אַוִיפַ
שְׁבוּוֹת . . .

אלעמענָם אויגָן קוקָן אוֹיֶפַן „גַּאַסְטַ“, אָזָן דער „גַּאַסְטַ“ קוֹקָט
אַרְאָפַ אַוִיפַ דער ערֵד, אָזָן דער קַאַפַּ אַיז אַים אַין דָּרוֹוִיסָן, עַרְגַּעַץ בַּיִ
די קְלֻעַצָּר, בַּיִּ דִי שְׁטַעַכְלָקָעָם, וּוָאָם שְׁטַעַכְנָן, בַּיִּ דִי קְרִינְגְּלָעָר, וּוָאָם
קְנָאָקָן, בַּיִּם שְׁבָנָם קָעַלְבַּל דָּעַם בְּרַדְעַת, וּוָאָם אַיז שְׁוִין גַּעֲוָאָרָן אַ
בְּהַמָּה, בַּיִּם טִיכָּל, וּוָאָם רְוִישָׁת דָּאָרָת בְּאַרְגְּ-אַרְאָפַ, אַדְעָר גָּאָר אַין
דָּעַר הַוִּיכָּהָר, בְּרוּיְתָהָר, טִיעָהָר, בְּלוּיָּהָר יְאַרְמָעָלָקָעָ, וּוָאָם מַעַן דָּוָפַט
דָּאָם הַוִּיל . . .

.ה.

דָּאָם בִּימָל „טִילְכָּוִים“ וּוָאָם אַונְדוּרָר שְׁכָנָה, פָּעָםִי דִי גַּרְאָכְבָּעָ,
הַאָט אַונְדוֹ „אוֹיְמָגְעָלְיָעָן“, אַיז אַונְדוֹ, נִישְׁקָשָׁה, צְנוּיָץ גַּעֲקוּמָעָן. אַיךְ
אוֹן מִין בְּרוּדָעָר אַלְיהָוָה הַאָבָן דָּאָם גַּעַמְאָכָט אַ מִילְכִּיקָעָ סְעוּדָה, גַּעַנְנָה,
טוֹנְקָעָן בִּיְדַע פָּוָן אַיְינָן שָׁאָל פְּרִישָׁעָ חַלָּה אַין דָּעַר קָאַלְטָעָר סְמֻעָטָעָנָעָ,
אוֹן סְפָּאַיְזָ טָאָקָעָ גַּעֲוָעָן גָּאָר נִישְׁטָ שְׁלָעָכָט.

„אַ חְסָרוֹן, וּוָאָם אַזְוִי וַיְנַצְּקָה“ — הַאָט בָּאַמְּעוֹרָקָט מִין בְּרוּדָעָר
אַלְיהָוָה, וּוָאָם אַיְזָ דָעַם טָאגָ גַּעֲוָעָן זַיְעָר הַאַפְּעָרְדִּיק, אַזְוִי הַאַפְּעָרְדִּיק,
אַזָּ עַר הַאָט מִיר צְוִילָב גַּעַטָּן, אַיךְ זַאֲלָ נִישְׁטָגָנִין אַזְוִי גַּנְךָ צְוִיקָה צְוָ
הַעֲרָשָׁ-בָּעָר דָעַם חָזָן אַזָּ אַיךְ זַאֲלָ נִאָךְ אַבְּיָם זַיְקָשָׁ פְּשִׁילָן אַין דָעַר
הַיִּים.

— דָו בִּיסְטַ דָאָךְ בַּיִ אַונְדוֹ אַ גַּאַסְט אַוִיפַ שְׁבוּוֹת, — הַאָט עַר
מִיר גַּעֲזָגָט אַונְדוּגָט דָעַרְלָוִיכָט צָו שְׁפִילָן זַיְקָשָׁ פָּאַר הַיּוֹלְעָד,
גָּאָר מִיטַ אַתְנָאָי, אַיךְ זַאֲלָ נִישְׁטָ קָלְעָטָעָרָן צָו פַּילָ אַונְן חַלְילָה נִישְׁטָ
צְעָרִיּוֹן דִי אַיְינְצִיקָעָ פָּאַר הַיּוֹלְעָד.

כָּאַ-כָּאַ-כָּאַ ! נִישְׁטָ צְעָרִיּוֹן דִי אַיְינְצִיקָעָ פָּאַר הַיּוֹלְעָד ? נִישְׁטָ אַ
וּעְרָ עַם זַאֲלָ לְאָכָן, וּוּאַיךְ בֵּין אַ יְיָ ! אַיר זַאֲלָתָ זַעַן אַ פָּאַר הַיּוֹלְעָד
— נָוָנוֹ ! לְאַמְּרָ בָעַסְעָר נִישְׁטָ רְעָדָן פָּוָן קִיְיָן הוֹיוֹן ! . . . לְאַמְּרָ בָעַסְעָר
סְעָרָ רְעָדָן פָּוָן יְאָסָי דָעַם גַּנְיָדָם קְלֻעַצָּר. אַיִי, קְלֻעַצָּר, קְלֻעַצָּר, קְלֻעַצָּר ! יְאָסָי
דָעַר גַּנְיָד מִינְגָט, אַזָּ דִי קְלֻעַצָּר זַעַנְעָן זַיְנָעָן קְלֻעַצָּר. אַ גַּעַטְיִקְעָר
טָאגָ ! דִי קְלֻעַצָּר זַעַנְעָן מִינְגָט קְלֻעַצָּר ! אַיךְ הַאָט מִיר גַּעַמְאָכָט

פֿוֹן זַי אֲפָלָאָז מִיט אַ וּוַיְנְגָאָרְטָן. אַיך בֵּין דָעַר פְּרִינְצַן שְׁפָאַצְּרַט אַרְוּם פְּרָאָנְק אָזָן פְּרִיִּי בֵּי זַיְך אַין וּוַיְנְגָאָרְטָן, רִימְסְּטַן אֲפָן קְרִינְגְּעַלְע — אַקְנָאָק אַין שְׁטָעָרָן, נַאֲר אֲקְרִינְגְּעַלְע — אַקְנָאָק אַין שְׁטָעָרָן . . . אַלְעַ זַעַנְעַן מִירַקְמַקְנָא. אַפְּהַלוּ יַאֲסִי דָעַם גְּנוּידָם וַיְנְגָלָן, הָעָנָעָר מִיטָן אַיְינְגָל, פְּאָרְגְּנוּט מִירַ נִישְׁתַּחַת מִינְיָן גְּנוּטָם. עָר נִיְּתַט פְּאָרְבִּיָּי אַין זַיְנְעַן נִיְּעַ מְלֻבּוּשִׂמְלָעַ אָזָן וּוַיְזַטְמַט מִיר אַוְיפָמִינְעַן הָוִיְזָן אָזָן לְאַכְטַט אָזָן קְרִימְטַט דָאָס אַיְינְגָל אַזְנַט צַוְמַיר :

— זַע נַאֲר, זַאֲלָסְטַט עַפְעַם נִישְׁתַּחַט פְּאָרְלִירַן . . .

— גַּיְיַ בְּעַמְעַר אַזְוּעַק מִיט גְּנוּטָן — זַאג אַיך אַים — אַגְּנִישְׁטַט, רַוְּפַט אַיך אַרוּסְמַיְן בְּרוּדְעַר אַלְיהָו ! . . .

פְּאָר מִיטָן אַיְינְגָל מְרוֹאָגְט זַיְך אֲפָן, אָזָן אַיך בְּלִיְיב וּוַיְדַעַר אַלְיִינְג, וּוַיְדַעַר הָעָנָעָר מִיטָן אַיְינְגָל מְרוֹאָגְט זַיְך אֲפָן עַבְרַיְהָ נַאֲר, וּוַאֲסַט דָעַר וּלְבָעַר פְּרִינְצַן בֵּי זַיְך אַין וּוַיְנְגָאָרְטָן . . . אַן עַבְרַיְהָ נַאֲר, וּוַאֲסַט קְלָבָל אַיזְוַיְן מַעַר נִיט קִיְוָן „מַעְנִי“ אַיזְוַיְן דָאַ נִשְׁטַטָמָא ! אַונְדוּזְעַר שְׁכַנְמָס קְלָבָל אַיזְוַיְן שְׁוִין מַעַר נִיט קִיְוָן קְלָבָל, סְאַיְיַ שְׁוִין אַ בְּהָמָה (אַזְוַיְן זַאגְט אַונְדוּזְעַר שְׁכַנְמָס). וּוַאֲסַט הָיִיסְטַט דָאָס אַ בְּהָמָה ? אָזָן צְוִילְבַּס וּוַאֲסַט הָאַטְמַעַט מִינְיָן דָאָס פְּאָרְקוּיֶּט צְוָם קְצַב ? שְׁוִין זְשַׁעַם זַאל דָאָס נַאֲכָדָעַם קוֹיְלָעַן ? . . . צְוָם וּוַאֲסַט גַּעֲבָוִירַן אַ קְלָבָל אָזָן צְוָם וּוַאֲסַט גַּעֲבָוִירַן אַ מַעֲנְטַש ? . . .

פְּלוֹצָעַם דָעַרְהָעָר אַיך פֿוֹן שְׁטוּבַאָרְוִים אַ קְלָבָל אַזְדְּנָעַם אַוְיְסְגַּשְׁרִיָּי מִיט אַ גְּעוּווִין . . . אַיך דָעַרְקָעַן דָעַר מַאֲמָעַם קְוָל . . . אַיך הַיְבָא אַוְיפָמִינְג אַזְוַיְן — אַן אַיְנְגְּעַלְוִית בֵּי אַונְדוּזְעַר אַין שְׁטוּב . . . יַדְן אָזָן וּוַיְבָעַר . . . דָעַר אַרוּסְמַט, דָעַר אַרְיִין . . . אַיך לִיג אַוְיפָמִינְג אַקְלָאָז מִיטָן בּוֹיך אַרְאָטַט. מִיר אַיזְוַיְן גְּנוּט ! . . . שְׁאַטְשַׁאַט ! אַט גְּנוּיט יַאֲסִי דָעַר גְּנוּט ! יַאֲסִי דָעַר גְּנוּט אַיזְוַיְן גְּבוּאָרַן אַיזְוַיְן דָעַר קְלָזְעַן, דָאָרְטַט וּוֹאָוּ מִינְיָן טַאָטָעַן אַיזְוַיְן שְׁוִין דָרְיִי אָזָן צְוָאַנְצִיךְ יַאֲרַן. יַאֲסִי אַיזְוַיְן אַלְיִינְג אַמְּטַל גְּעוּוּן אַקְצַב. הַיְנָטַט הַאֲנְדָלַט עַר מִיט אַקְסָן אָזָן מִיט פְּעַל אָזָן אַיזְוַיְן אַגְּרִוּסְעַר גְּנוּט ! יַאֲסִי מַאֲכַט מִיט דִי הָעַט, בִּיוּזְעַרְט זַיְך אַוְיפָמִינְג דָעַר מַאֲמָעַן אָזָן טַעַנְהָת :

— סְטִיְיטָץ, סְטִיְיטָץ ! — וּוַאֲסַט הָאַטְמַעַט מִינְיָן מִיר נִישְׁתַּחַט גְּעוּזְגַּט, אָזָן פִּינְסִי דָעַר חֹזֶן אַיזְוַיְן צְוַיְיַסְלָאָט ? (עַר קָעָן נִישְׁתַּחַט אַוְיְסְרָעַדְן קִיְוָן שִׁין). וּוַאֲסַט הָאַטְמַעַט אַיך גְּעַסְוּגַן ? — פְּאָרְעַנְטֶהָעָרט זַיְך פְּאָר אַים דִי וּוַאֲסַט זַאל אַיך שְׁרִיְעַן ? — פְּאָרְעַנְטֶהָעָרט זַיְך פְּאָר אַים דִי

מאמע און גיטט מיט טרערן. — די גאנצע שטאט האט געוען, ווי איך מוטשע מיך, געוואלט אים רاطעווען . . . און ער אליין האט אויך געבעטן זיך, מע זאל אים רاطעווען . . . און די מאמע קאָן נישט רעדן וויטער, פֿאַרכְּבָּעַכְּטָמִיט די הענט, פֿאַרכְּאַרְפְּטָמִיטן קאָפֶן. מיין ברודער אלילוֹה כָּאָפֶט זיך אונטער : — מאמע ! וואָס דאָרְפְּסָטוֹ זיך פֿאַרְעָנְטְּפָעָרֶן, מאמע ! פֿאַרְגָּעָם נישט, מאמע, ס'אייז יומ-טוב, ס'אייז שבאות, מע טאר נישט ווינגען, מאמע ! . . .

און יאָסֵי דער נגִיד הערטט נישט אויף צו פֿייַעַרְן אויף מיין מאמען : — וואָס דערצְיַילְט אַיר מִיר — די גאנצע סְטָטָט ! ווער איז די סְטָטָט ? זאגן זאלט אַיר מִיר ! לְמַעַן הַסְּמָן, צו מִיר ! אַלְצְדִּינְג אויף מיין חַסְבָּוֹן ! חַבְרָה קְדִיסָּא, סְפָּמָצָסִים, תְּכִרְכִּים — אַלְץ אויף מִיר, אַלְצְדִּינְג אויף מיין חַסְבָּוֹן . . . אַון טָאָמָעָר דָּרְפָּט מען עַפְעַט טָאָן פֿאַר די יְתָוּמִים, זאלט אַיר גַּיְינְן צו מִיר, אַיר זאלט זיך גַּאֲרָן נִיט סְעַמְעַן !

יאָסֵי דעם נגִידס וווערטער בָּאַרְאוֹאַיקָּן אַכְּבָּר ווּינְצִיךְ וואָס מיין מאמען. זיך האָלָט אַין אַיְינְן יאָסְמָעָרֶן אַון אַיְינְן חַלְשָׁן בֵּי מִין ברודער אלילוֹה אויף די הענט. אַון מיין ברודער אלילוֹה, וואָס האָלָט אלילוֹן אַין ווינגען, הערטט נישט אויף צו דערמאָנָעָן זיך, אַז „היינט איז יומ-טוב, מאמע, היינט איז שבאות, מאמע ! מאמע, מע טאר נישט ווינגען, מאמע ! . . .

און מיט אַמְּאָל וווערט מִיר אַלְץ קְלָאָר. אַון עַם טוֹט מִיר אַקְלָעָם דַּסְמָהָאָרֶיךְ, אַצְּיַי בֵּי דַּעַר נְשָׁמָה, אַון עַם גְּלוֹסָט זיך מִיר ווינגען, אַון אַיך ווּוִיס נישט אויף ווּעַמְעַן . . . אַון רְחַמְנוֹתָה האָב אַיך אויף דַּעַר מאמען, אַון אַיך קָאָן נִישְׁטָזָעָן ווּי זיך ווּינְגָטָן, אַון ווּי זִיכְּפָּלָטָם בֵּי מִין ברודער אויף די הענט. אַון אַיך פֿאַרְלָאָזָוּ מִין פֿאַלְאָזָעָן, מִיט מִין ווּינְגָאָרטָן, אַון אַיך גַּי צו אַיך פָּוּן הַנְּטָן, אַון אַיך זאג אַיר מִיטן זעלביַין לשׂוֹן, וואָס מיין ברודער אלילוֹה, אַון טְרָעָרָן קְאָפְּפָעָן פָּוּן מִינְעָן אָוִיגָן :

— מאמע ! היינט איז יומ-טוב, מאמע, היינט איז שבאות, מאמע ! מאמע, מע טאר נישט ווינגען, מאמע ! . . .

מְאַטֵּל פִּיסִי דָּעַם חֹזֶן

מקבל פנים זיין (מעקב אל פאנעם זיין) — מְאַטֵּל פִּיסִי דָּעַם חֹזֶן
 רפואות (רעלפערום) — רְפָאָה
 עיפוש (איופעש) — שְׁלַעַטְמָעָר גָּרְדוֹן.
 התפעלות (הספויילעם) — בְּאֲגִיטְשְׁעָרְוָנָגָג.
 משומך (מעשומעד) — אַיְדַּה, וואס האט אַנְגָּנוּמוּן קְרִוְסְטְּנָטוּם.
 ווערט אַסְטַּט גַּעֲבִיכְּטַט, ווי אַיְן דָּעַם פָּאַל, אַוְוַת אַיְינְעַם וואס
 אַיְן צָעַלְאַזְזַן, וויל נִוְתְּ פָאַלְאַן.
 דורך זיין (דורך זיין) — צָרְרוֹיְסָן, שְׁלָגָן.
 רוץח, רוצחים (רצעיזיך, רצציכים) — מְעַרְעָרָה.
 עטרה (אַטְּמָאָרָע) — אַקְרָוִין פָּוָן זִוְּבָעָר, צְוָעָנִיָּת ווי אַ
 צִירָנָג אַוְיְפָן טְלִיהָ.
 גְּדוֹלָה (גְּדוֹלָע) — סְרִיבָן.
 מטריח זיין (מְאַטְּרִיךְ זַיְן) — בְּאַמְּיוּן זִיד.
 משניות (מיישנאיעס) — אַטְּוַיְלָן תְּלָמוֹד.
 לכתתילה (לְעַכְּשָׁכְּיָלָע) — בָּאַלְדָּה, פָּוָן אַנְחָיוָבָה.
 בָּצָב (קָאַצְעָוָו) — בָּצָבָעָשׂ (קָאַצְעָוָוִישׂ) סְלָוִין, קָלוֹז — שְׁוָל, וואו מְדָאוֹנוֹת.
 משורר, משוררים (מעשווירער, מעשווירורים) — וִוְנְגָלָה,
 וואס זִינְגָּעָן בַּי אַחְזָן.
 מוסוף (מוסעף) — אַגְּבָעָט, וואס ווערט גַּעֲזָגָט שְׁבָת אָוָן
 יוֹם-טוֹב.
 קריאת שם (קרישטמע) — גַּעֲבָעָט, וואס מְזָגָט פָּאָרָן שְׁלָאָה.
 עין הרע (אַיְיָן הָאָרָע) — קִיְּין בַּיְזָה אַוְיָג זָאַל נִיט שְׁאָדָה.
 להבדיל (לְעַהְעָוָדְלִיל) — צָו אַונְטָעָרְשִׁידָן צְוּוֹשָׁן צְוּוֹיָה זָאָכוֹן.
 וואס זִעְנָעָן בַּיְזָה.
 מנגן (מענְגָּעָן) — זִינְגָּרָה.
 נגינה (געַגְיָנָה) — גַּעַזְגָּבָה.
 מגן אבות (מאגיין אַוּוּס) — גַּעֲבָעָט, "דָּעַר בָּאַשְׁיָצָעָר פָּוָן
 אַוְנְדָּזְעָרָע פָּאַטְּעָרָטָס".
 בר-דעת (בָּאָרְ-דָּאָטָם) — אַגְּבָעָט מִיט פָּאַרְשָׁטָאָנד, אַגְּלָוָגָר.
 למן השם (לְמַאְן הַאַשְׁעָם) — אַוְמְבָאָרִינְגָּט
 הקדרש (העקדעה) — אַגְּבָעָט פָּאָרָעָמָה לְיְוָתָה, אַוְיד אַ
 אַוְמָרְיָהן הַוָּזָה.
 ברוך השם (בָּאָרְךְ הַאַשְׁעָם) — גַּעַלְוִוְטָט אַיְזָגָט.
 אם ירצה השם (אִים יוֹרֵץ הַאַשְׁעָם) — מִיט גַּאְטָס הַיְלָה.
 מות (מעס) — טוֹוְטָעָר.
 מכבר (זַיְן) (מעכְּבָעָד זַיְן) — אַוְיְפָנְעָמָעָן גַּעַטָּט.
 חוללה (כוֹלָע) — קְרָאְנְקָעָר.
 דערש (ראָאַש) — טוֹמָל.
 ענין, ענינים (אִינְגָּעָן, אִינְגָּאָנוּם) — זָאָכוֹן.
 בירושה (בעיערושא) — Inheritance.
 מקבל (מעקבאל) גַּעַוּוֹן דִּי תּוֹרָה — אַנְגָּנוּמוּן דִּי תּוֹרָה.
 אוורה (אויריעך) — גַּאְסָט
 תנאי (טְנָאִי) — בָּאָדִינָג,
 תכרכים (טָאָכְרִיכִים) — טוֹוְטָנְקְלִוְוָדָעָר.

מיר איז גוט — איך בין א יתומ !

.א.

פָּוֹן זִינְט אַיךְ בֵּין צַו מִין שֶׁבַל גַּעֲקוֹמָעַן, גַּעֲדָעַנְק אַיךְ נִישְׁטָט, אַיךְ
זָאַל זַיְן אַזְאַל מִיּוּחָם, וַיְיַצְּרָנְד. וּזְאַם אַיז מִיט מִיר דַעַר יְהָוָס ? —
מִין טַاطָע, פִּיְיסִי דַעַר חָזָן, וּוַיִּסְטָט אַיר דָאַך, אַיז גַּעַשְׁטָאַרְבָּן דַעַם
עַרְשָׁטוֹן טָאג שְׁבֻעוֹת, אַונְ אַיךְ בֵּין גַּעֲלִיבָן אַ יְתָוָם .
פָּוֹן דַעַם עַרְשָׁטוֹן טָאג נַאֲך שְׁבֻעוֹת הַאַבָּן מִיר אַגְּנָעָהוָיבָן זָאנְ
קְדִיש — אַיךְ אַונְ מִין בְּרוּדָעָר אַלְיהָו. עַר טַאַקָּע הַאַט מִיר אַוִּיסְטָר
גַּעַלְעָרָנְט זָאנְ קְדִיש .
מִין בְּרוּדָעָר אַלְיהָו אַז גַּעַטְרִיעָר בְּרוּדָעָר, אַכְּבָּעָר נִישְׁטָט קִיּוֹן
גַּעַטְרָר רְבִי. עַר אַיז אַ פְּעָמָן, עַר שְׁלָאַגְט זִיך ! עַר הַאַט אַוִּיסְטָרְעָנְט
אַ סִּידָוָר אַונְ הַאַט זִיך אַוּעַקְגַּעַזְעַט מִיט מִיר אַונְ הַאַט אַגְּנָעָהוָיבָן
מִיט מִיר שְׁטוֹדוֹרִין :
— יַתְגַּדְל וַיְתַקְדִּש שְׁמִיה רְבָה . . . עַר וּוֹיל, אַז אַיךְ זָאַל שְׁוִין
קָאנְעָן אַוִּיסְנוּוִינִיק. עַר חַוְּרָטָאַבָּעָר מִיט מִיר נַאֲך אַמְּאַל אַונְ נַאֲך
אַמְּאַל, פָּוֹן אַנְהִיבָן בֵּין סָופָן, אַונְ הַיִּסְטָט מִיר, אַז אַיְצָט זָאַל אַיךְ שְׁוִין
זָאנְ אַלְיוֹן. אַיךְ זָאנְ אַלְיוֹן, אַכְּבָּעָר עַם גִּיְתָן נִישְׁטָט .
בֵּין „וַיַּצְמַח פָּרָקְנִיה“ אַיז נַאֲך וַיְיַצְּרָנְד אַונְ קּוֹמָט צַו, „וַיַּצְמַח
פָּרָקְנִיה“, פֶּאָרְטְשָׁעְפָּע אַיךְ מִיר. דַעַר לְאַגְּנָט עַר מִיר מִיטָן עַלְגְּבוֹינְגָן
אַונְ זָאנְטָמִיר, אַז דַעַר קָאָפָ אַיז מִיר, הַפְּנִים, עַר גַּעַעַץ אַין דְּרוֹיְמָן
(גַּלְיִיך וַיְיַצְּרָאָפָן), אַדְעָר עַר גַּעַעַץ בַּיּוֹם קָעְלָבָל (גַּלְיִיך וַיְיַצְּרָאָפָן)
גַּעַוּעַן דְּעַרְבָּי) . . . עַר פְּוֹילְט זִיך נִישְׁטָט אַונְ חַזְרָת אַיִן מִיט מִיר נַאֲך
אַמְּאַל. אַיךְ הַאַב מִיר קְוִים דַעַר שְׁלָאַגְן בֵּין „לְעַילָּא וְלְעַילָּא מִן כָּל
בְּרִכְתָּא וְשִׁירָתָא תּוֹשְׁבָהָתָא“ — אַונְ וַיִּוּטָעָר נִישְׁטָט אַ טְרָאָט. עַר
גַּעַמְטָט מִיר אַז פֶּאָרְן אַוְיָעָר אַונְ זָאנְטָמִיר, אַז דַעַר טַاطָע זָאַל אַוִּיסְטָרְיָוִן
אַונְ זָעָן, וּזְאַם פֶּאָרְן אַז זָוָן עַר הַאַט ! . . .

— וואלט איך פֿאַרְשֶׁפָּאַרְט זאגן קְדִישׁ . . .
אווי זאג איך צו מײַן ברודער אליהו און כָּפְּפָן אַים אַ גַּעַשְׁמָאָקָן
פֿאַטְשָׁ מִיט דָּעַר לִינְקָעֶר הַצָּנְטָא אַין דָּעַר רַעֲכָטָר בָּאָק אַרְיוֹן. דָּעַר
הָעָרֶט די מַאְמָע אַון גִּיט אַים אַ פְּסָק, עָר זָאָל מַיךְ נִישְׁתָּשְׁלָאָגָן, וּוְאַרְעָם
אַיך בֵּין אַ יְתּוֹם.

— גָּאַט אַיז מַיט דִּיר! וּוְאַס טָוּסְטוֹ? וּוְעַמְּעַן שְׁלָאָגְסְטוֹ?
הַאָסְטָט פֿאַרְגָּעָסָן, הַפְּנִים, אַז דָּאָם קִינְד אַיז אַ יְתּוֹם!
שְׁלָאָפָּן שְׁלָאָפָּאָפָּא אַיך מַיט דָּעַר מַאְמָעָן אַיְנוּם טָאָטָנָס בעַט — דָּאָם
איַינְצִיקָע שְׁטִיקָל מַעְבָּל אַין שְׁטוּב. די קָאַלְדוּעָ גִּיט זַי אַפְּ כְּמַעַט
איַנְגָּאָנְצָן מִיר.

— דָּעַק דִּיר אַיִּין, זָאנְט זַי צַו מִיר, אַון וּוּדָר אַנטְשְׁלָאָפָּן, מִין
טִיעָרָעָר יְתּוֹם. עַמְּן אַיז נִישְׁטָאָס וּוְאַס . . .
דָּעַקְנָן דָּעַק אַיך מַיךְ אַיִּין, אַבְּעָרָשׁ שְׁלָאָפָּן שְׁלָאָפָּא אַיך נִישְׁטָאָס. אַיך
חַזְרָ מִיר דָּעַם קְדִישׁ, אוֹיפְּ אַוְיָנוּוַיָּינִיק. אַין חַדְרָ נַי אַיך נִישְׁטָאָס, לְעַרְ-
גָּעָן לְעַרְןָ אַיך נִישְׁטָאָס, דָּאָוּנָעָן דָּאָוּנָעָן אַיך נִישְׁטָאָס, זִינְגָּעָן זִינְגָּאָפָּא אַיך נִישְׁטָאָס.
פְּטוּר פָּן אַלְצִידְנָגָן.
מִיר אַיז גָּוט — אַיך בֵּין אַ יְתּוֹם.

ב.

מוֹל טּוֹב! אַיך קָאָן שָׂוִין גַּאנְצָן קְדִישׁ אוֹיפְּ אַוְיָנוּוַיָּינִיק. רַבְּנָן
קְדִישׁ אַיך. אַין שָׁוֹל שְׁטִיחַ אַיך אוֹיפְּ אַ בָּאָנְקָן אַון קְלָאָפָּה דָּעַם קְדִישׁ,
נוֹי אַ מַוְיק. אַ קְוַלְ-גְּנִינָה הַאָב אַיך אוֹיך, בִּירוּשָׁה פָּן מִין טָאָטָן, אַון
אַמְתָּחָע סַאְפְּרָאָנָה. אַלְעָלָ יַיְנְגָּלָעָךְ שְׁטָעָלָן זַי אַוְיָם אַרוּם מִיר אַון
זַעַנְעָן מַיךְ מַקְנָא. וּוּיְבָעָר וּוּיְנָעָן. בָּעַלְיָה בְּתִים שְׁעַנְקָעָן מִיר אַ
קָּפְּיָיקָע. יַאֲסִי דָּעַם נְגִידָם יַיְנָגָל, הַעֲנָעָר מִיטָּן אַיְגָל (עָר אַיז אַ מַוְאָאָ-
דִּיקָעָר נִישְׁטָא-פֿאַרְגָּנִינָעָר!), אַז סְ'קָוָמָט צָוָם רַבְּנָן-קְדִישׁ, שְׁמַעְלָט עָר מִיר
אַרוּם אַ צּוֹנָג, — עָר וּוּיל, עָר גִּיט אַוְיָם, עָר חַלְשָׁט, אַיך זָאָל מַיךְ
צָעַלְאָכָן. אַים אוֹיפְּ צַו לְהַכְּעִים וּוּלְעַל אַיך נִישְׁטָאָלָכָן! הַאָט דָּעַרְעוֹן
אַהֲרֹן דָּעַר שְׁמָשׁ, הַאָט עָר אַים גַּעַנוּמָעָן פֿאָרָן אוּיָעָר אַון הַאָט אַים
צּוֹנְגָּעָפְּרָיטָן צַו דָּעַר טִיר. אַ מַצּוּה אַוְיָף אַים!

אוֹוי וּוּי אַיך זָאג קְדִישׁ אַין דָּעַר פְּרִי אַון אוֹיפְּ דָּעַר נַאֲכָט, גַּי

איך שווין מער נישט צו הערש-בער דעם חזן און טראג מיך ניט אום
מיט זיין דאכצין. איך בין פריי. א גאנצן טאג געפֿין איך מיך בים
טייד — אדער איך כאָפּ פִּישַׁ, אדער איך באָד זיך. כאָפּן פִּישַׁ האָבּ
איך מיך אויסגעלערנט פָּוֹן זיך אליען. אז איר ווילט, קאָז איך איז
אויך אויסגעלערגען. מע טוט אויַס דאס העמד און מע פֶּאָרְקִינְפַּט דעם
ארבל און מע גוּיַּיט פָּאָוָאַלְיַּעַ בֵּין האַלְדוֹ אַין ווּאַסְמָעַ. מע דאָרְפַּ גִּין
לאָנְגָּלְאָנְגַּג. אז איר פִּילְט, אז דאס העמד איז שוער, איז אַסְיָּוָן, אז
ס'איַּז פּוֹל, גוּיַּיט אַיר אַרוֹיָּס ווּאַס גִּיכְבָּר אַון טְרִוִּיסְלַט אַויַּס דאס גַּאנְצָע
גראָז מיט דער בלְאָטָע אַון קוּקְט זיך גוט צו. אַין גְּרָאָז לִיגְן פֶּאָרְ-
פֶּלְאָנְטָעָרט אַטְמָאָל קְלִיְּגַּע וּשְׁאָבְקָעַלְעַד — וּוּאָרְפַּט זַיִּה צְרוּיָּק
אַין ווּאַסְמָעַ אַרְיָּוּן, ס'אָ צַעֲרַ בְּעֵלִי הַיּוֹם. אַין דער גַּעֲדִיבְּכָטָעַ בלְאָטָע
קָאנְט אַיר אַטְמָאָל גַּעֲפִּינְגַּע אַ פִּיאָּוּקָע. פִּיאָּוּקָע אַיז גַּעַלְתַּ — פֶּאָר
אַ צְעַנְדְּלִיק פִּיאָּוּקָעַלְעַד קָאנְט אַיר בָּאָקוּמוּן דְּרִיּוּ גְּרָאָשָׁן, אַנְדָּעָרָט-
הַאַלְבָּן קָאָפְּיקָעָם. עַם גוּיַּיט נִישְׁט צוֹ פּוֹם . . . קְיַּוּן פֶּשֶׁן זַאלְט אַרְד
נִישְׁט זּוֹכָן. אַטְמָאָל אַיז גַּעַוּעַן פֶּשֶׁן אַוְיָּךְ, הַיִּינְטָ אַיז נִישְׁטָאָט. איך יַגְּנַ-
זיך נִישְׁט נַאֲך קְיַּוּן פֶּשֶׁן. איך בין צּוֹפְּרִידְן, עַם זַאלְן בְּאַטְשָׁש זּוֹן פִּיאָּוּ-
קָעָם. נִישְׁט אַלְעַ מַאֲל וּזְעַנְעַן דָּא פִּיאָּוּקָעָם. הַיִּינְטִיקָּן זּוּמָעָר אַיז נִישְׁט
גַּעַוּעַן אַיז פִּיאָּוּקָע ! פָּוֹן וּזְעַנְעַן האָט זיך דָּעַרְוָאָסְטַ מִין בְּרוּדָעָר
אלְיהָוָה, אַיז איך כָּאָפּ פֶּשֶׁן — וּוּוִים איך נִישְׁטָמָ. עַד האָט מִיר שִׁיר נִשְׁטָמָ
אַפְּגָּנְעָרִים אָן אוּיְעָר פֶּאָר דִּי פֶּשֶׁן. אַ גְּלִיק, ווּאַס פָּעָסִי דִּי גְּרָאָבָע, אַונְ-
דוּעָר שְׁכָנָה, הַאָט דָּעַרְוָעָן. אָן אַיְגָּעָנָע מַאֲטָע דָּאָרְפַּ זיך אַזְוִי נִשְׁטָמָ
אַיְנְשָׁטְעָלָן פֶּאָר אַיר קִינְד.

— אַט אַזְוִי שְׁלָאָגָט מַעַן אַ יִתּוֹם ? . . .

מיין ברודער אלְיהָוָה האָט זיך פֶּאָרְשָׁעָטָמָ אַיז האָט מִיר אַפְּגָּנְעָלָזָט
דאָס אוּיְעָר. אַלְעַ שְׁטָעָלָן זיך אַיז פֶּאָר מִיר. מִיר אַיז גוט — איך
בֵּין אַ יִתּוֹם.

.ג.

אונדזער שְׁכָנָה פָּעָסִי דִּי גְּרָאָבָע האָט זיך אַיז מִיר פֶּאָרְלִיבָט.
זַי האָט זיך צּוֹגְעַטְשָׁעָפָט צַוְּדָע מַאֲטָמָעָן, וּוּי אַ קְלָעַשְׁטָש, איך זַאלְן
דָּעַרְוָוִיל זּוֹן בֵּין אַיר, בֵּין פָּעָסִין, הַיִּסְטָמָעָן.

— ווֹאָם ווֹעַט אַיִּיךְ אַרְנוּ? — הַאֲטַט זֵי גַעֲטַעַנְהַט — עַמְגַיְעַן
בֵּי מִיר צָוֵם טִישׁ צְוּעַלְפַּט, ווֹעַט עַר זַיְינָן אַדְרִיכְנְטָעַר. בֵּי דָעַר
מַאֲטַמְעַן הַאֲטַט זֵי קְוִים גַעֲפּוּעַלְט. הַאֲטַט זֵי אַכְבָּעַר אַרְוִיסְגַעַשְׁטָעַלְט מַיְוַן
בְּרוֹדָעַר אַלְיהָו.

— ווֹעַר ווֹעַט אַוִיפַּת אִים אַכְטָוָנְג גַעַבָּן, עַר זַאל גַיְינָן זַאגַן קְדִישַׁ?

— אַיִּיךְ ווֹעַל אַכְטָוָנְג גַעַבָּן, עַר זַאל גַיְינָן זַאגַן קְדִישַׁ. גַו, שַׁוִּין?

הַאֲטַט אַיְר צַוְ מִיר גַּאֲרְגִּיט?

פָעַסְיַ אַיְזַן נִישְׁטַ קַיְינָן גַבְרִיטָעַ. אַיְר מַאְזַן אַיְזַן אַיְינְבִּינְדָעַר אַזְן
הַיִסְטַט מַשְׁחַת. עַר הַאֲטַט אַ שֵּׁם פְּאַרְנוּ בְעַמְטַן בְּעַלְמָלָאַכָּה. דָאַם אַלְיַיְזַן
אַיְזַן אַכְבָּעַר קַאֲרָג. מַעַדְרָפַק נַאֲךְ הַאֲבָנָן מֻול אַיִּיךְ. אַזְוִי זַאגַט פָעַסְיַ צַוְ
מַיְוַן מַאֲטַמְעַן. מַיְוַן מַאֲטַמְעַן גַּיְט אַיְר נַאֲךְ. זֵי זַאגַט, צַוְ צָוְם שְׁלַיְסִימְטוֹר
דַּאֲרָפַק מַעַן אַיִּיךְ הַאֲבָנָן מֻול. פְּאַר אַ סִּימַן גַּעַמְט זֵי מַיִּיךְ. אַט בֵּין אַידַּן
אַ יְתָוָם, אַוְן אַלְעַז ווַיְלִין מַיִּיךְ. פְּאַרְאַרְן בְּעַלְנָיִים, ווֹאָם ווַיְלִין מַיִּיךְ זֵי זַעַט מַיִּיךְ
אַזְוּקְגַעַבָּן אַוִיפַּת שְׁטַעַנְדִּיק! אַזְוִי זַאגַט דַי מַאֲטַמְעַן אַוְן ווַיְנִינָט. זֵי הַאֲלָט
זֵי אַזְן עַצְחַ מִיט מַיְוַן בְּרוֹדָעַר אַלְיהָו.

— ווֹי מַיְינְסַטַּו? זַאל עַר זַיְוַן דָעַרְוַוְיל בֵּי פָעַסְיַן?
מַיְוַן בְּרוֹדָעַר אַלְיהָו אַיְזַן שַׁוִּין אַ גְּרוּסְעַר. אַנְיִיט, ווֹאַלְטַט מַעַן זֵי
מִיט אִים נִישְׁטַ גַעַזְחַלְטַן קַיְיַן עַצְחָה. עַר גַלְעַט זֵי מִיט דַעַר הַאֲנַט דַעַט
רַיְנָעַ נַאֲךְ נִישְׁטַ גַעַזְחַקְסַעְנָעַ פְנִים, גַלְיַיךְ ווֹי עַר ווֹאַלְטַט שַׁוִּין גַעַהְאַט
אַ בָּאָרֶד, אַוְן רַעַדְטַ ווֹי אַ גְּרוּסְעַר:

— מַהְיִיכְיַ הַיִתְיַ, אַכְבָּעַר זַאל גַּאֲזַיְזַט ווַיְוַן קַיְיַן שִׁיְגַעַץ.
אוֹן עַס בְּלִיְבַט, אַזְן אַיִּיךְ ווֹעַל זַיְוַן דָעַרְוַוְיל בֵּי אַונְדוֹעַר שְׁכַנְתָה
פָעַסְיַ, נַאֲר בְּתָנָאי, אַיִּיךְ זַאל נִישְׁטַ זַיְוַן קַיְיַן שִׁיְגַעַץ. אַלְצְדִּינְג הַיִסְטַט
בֵּי זֵי אַ שִׁיְגַעַץ! אַנְהַעַגְגַעַן דַעַר קַאֲצַן אַ פָּאַפְּרַ אַוְיַהַן עַק, זֵי זַאל
זֵי דְרִיעַן — הַיִסְטַט בֵּי זֵי אַ שִׁיְגַעַץ! קַלְאַפְּן מִיט אַ שְׁטַעַקְלַ אַיבְעַר
דַי גַרְאַטְעַם פְּוֹנָעַם גַלְחַם הַוִּיפַט, אַלְעַז הַיִנְטַ זַאלַן זֵי צְנוּנְיַהַלְוַיְהַן —
פְּרִירַעַר דַעַם צַאֲפַן פְּן דַעַם פְּאַסְמַן, סַזְאַל אַוְיַהַלְוַיְהַן הַעֲכָר הַאֲלָב ווֹאַסְעַר
— הַיִסְטַט בֵּי זֵי אַ שִׁיְגַעַץ!

— דִיְין גַלְיַיךְ, ווֹאָם דַו בִּיסְט אַ יְתָוָם! — זַאגַט צַוְ מִיר לַיְבַקְעַ דָעַר

וואסער-פּוּרָעָר — אַנְיִשְׁטָט, וּוֹאַלְטָא אַיךְ דֵּיר אַיבָּעָרְגָּעָרְאָכְן אַהֲנָט
מִיט אַ פּוֹם ! מַעֲנְסָטָ מִיר גַּלְיִבְּן אַוִּיפּ נַאֲמָנוֹת.
אַיךְ גַּלְיִבְּ אִים אַוִּיפּ נַאֲמָנוֹת. אַיךְ וּוֹוִים, אָזֶן אַוְצָט וּוּעַט עַר מִיךְ
נַיְשָׁט אַנְרִירָן, וּוַיְיל אַיךְ בין אַ יְתּוּם.
מִיר אַיז גּוֹט — אַיךְ בין אַ יְתּוּם.

ד.

אונדזער שכנה פֿעָסִי, זָאַל מִיר מַוחְלָזִין, הַאֲטָט גַּעֲזָאנְט אַ נְרוּוִיסָן
לִיגָּן. צַוּעָלָףּ, הַאֲטָט זַי גַּעֲזָאנְט, גַּיְעַן בֵּין אַיךְ צָוּמָטְשָׁן. לְוִיטָמִין
רַעֲכַעַנוֹנָגָן, בֵּין אַיךְ דֵּעָר פּּעָרְצָנְטָעָר. הַפְּנִים, זַי הַאֲטָט פּּאָרְגָּעָסָן אַרְיִינָן-
רַעֲכַעַנוֹנָגָן דָּעַם בְּלִינְדָן פּּעָטָעָר בְּרוֹדָן. אָזֶן אַפְּשָׁר הַאֲטָט זַי אִים נַיְשָׁט
אַרְיִינְגַּשְׁטָעָלָט צַוְּישָׁן דַּי עַסְעָרָם דַּעֲרָפָאָר, וּוַיְיל עַר אַיז שְׂוִין זַיְעָר
אַלְטָא אַזְן הַאֲטָט קִיְּין צִיְּן נַיְשָׁט אַוִּיפּ צַוְּקִיעָן. אַיךְ וּוּלְמַיר נַיְשָׁט
שְׁפָאָרָן. קִיְּעָן קָאַזְן עַר נַיְשָׁט, דַּעֲרָפָאָר אַבְּעָר שְׁלִינְגָּט עַר, וּוַיְיַי אַגְּנָדוֹן,
אוֹן בָּאָפְּטָמָט. אַלְעָ אַבְּפָן זַי. זַיְעָר אַבְּפָן אַיז חַוִּין לְדַרְךְ הַטְּבָעָן. אַיךְ
בָּאָפְּטָמָט. שְׁלָאנָן זַיְיָ מִיךְ. מִיטָּ דַּי פְּסָם אַנְטָעָרָן טִישׁ שְׁלָאנָן זַיְיָ מִיךְ.
מַעַר פּוֹן אַלְעָ שְׁלָאנָט זַיְקָ וְשַׁתְּיָ. וְשַׁתְּיָ אַיז אַ רְוַצָּח. הַיִּסְטָמָט עַר
הַעֲרָשִׁיל, נַאֲרָ מַחְמָת עַר הַאֲטָט אַ גּוֹלְיָ אַוִּיכָן שְׁטָעָרָן הַאֲטָט מַעַן אִים אַ
נַאֲמָעָן גַּעֲגָעָן „וְשַׁתְּיָ“. אַלְעָ הַאֲבָן זַיְיָ דָא נַעֲמָעָן אַזְן צְוָנָעָמָעָן :
„קְלֻעָצָל, קְאָטָעָר, טְשֻׁעָרְגָּהָוָה, בּוֹפְּלָאָקָם, פּּעָטְעַלְעַלְעָ, גִּיבְּ-מִיר-גָּאָר,
שְׁמִיר-מִיטְ-פּוּטָעָר“ . . .

הַאֲטָט קִיְּין יְסָרוּם נַיְשָׁט — יְעַדְעָר נַאֲמָעָן הַאֲטָט זַיְקָ זַיְוִין שְׁוֹרָשָׁן.
פֿנִי הַיִּסְטָמָט, „קְלֻעָצָל“ דַּעֲרָפָאָר וּוַיְיל עַר אַיז גַּרְאָב אַזְן קְיֻלְעָבִיכָּק, וּוַיְיַי
אַ קְלֻעָצָל. וּוּלְלוֹל אַיז אַ שְׁוֹאָרְצָעָר, רַוְּפָט מַעַן אִים „קְאָטָעָר“. חַיִּים
אַיז אַ בּוֹפְּלָאָקָם, הַיִּסְטָמָט עַר „בּוֹפְּלָאָקָם“. מַעַנדָל הַאֲטָט אַ שְׁפִיצְיָקָעָן נַאֲזָן,
אַיז עַר אַ טְשֻׁעָרְגָּהָוָה. „פּּעָטְעַלְעַלְעָ“ הַאֲטָט מַעַן אַ נַאֲמָעָן גַּעֲגָעָן
פֿיְיטָלָעָן דַּעֲרָפָאָר, וּוַיְיל עַר קָאַזְן נַיְשָׁט רַעַדָן. בּוּרֶל אַיז אַ גְּרוּסָמָעָר
נַאֲשָׁעָר : אָזֶן מַעַט אִים אַ שְׁטִיקָל בְּרוּיטָ מִיטָּ שְׁמַאְלָץ, זַאֲגָט עַר :
„גִּיבְּ מִיר גָּאָר“. זַרְחָן הַאֲטָט מַעַן גַּעֲגָעָן אַ מִיאָוָסָן נַאֲמָעָן „שְׁמִיר-מִיטְ-
פּוּטָעָר“ אַיבָּעָר אַ מִיאָוָסָן חַמְרוֹן, וּוּאַסְמִיט עַר אַיז שְׁוֹלְדִיק. שְׁוֹלְדִיק
קָאַזְן זַיְוִין אַיז דַּי מַוְטָעָר, וּוּאַסְמִיט דָאַס זַיְהַאָט דָאַס פּּאָרְלָאָזָט אַזְן קִינְדוֹווֹיָן

וועינציך געצעואנן. און אָפֶשֶׂר איז זי אויך נישט שולדיק. איך וועל זיך נישט גיין שפֿאַרְן, שלאנָן זיך אַזּוֹדָאי נישט. קָוָאַץ, ס'אַיז אַ שטוב, וואָס יעדער האָט אַ צונעמעניש. וואָס דָאָרְפַּט אַיר מער — די קָאַץ, שווין גָּאָר אַ שְׁטוּמָעַ צוֹנְג, שווין גְּעוּווִים גָּאָט די נְשָׁמָה שָׁוְלְדִּיק, הייסט זי בי זוי : „פִּינְגָּעַ-לְאָהָה די נְבָאַיטְעָה“. אַיר ווַיַּסְט פְּאָרוֹוָאָס ? דָעָרְפַּאָר, וואָס זי אויך אַ גְּרָאָכְבָּע אָוֹן פִּינְגָּעַ-לְאָהָה, נְחַמֵּן דעם גְּבָאִים ווּוּבָּ, אויך אַזְּאָר אַ גְּרָאָכְבָּע. ווַיְפַלְּ, מִינְט אַיר, הָאָבָן זוי שווין גַּעֲכָאָפְט פָּעַטְשׁ דָעָרְפַּאָר, זוי זָאָלָן נִישְׁתְּ רָוֹעַן קָאַץ מִיט אַ מעַנְטָשְׁלָעָן נָאָמָעָן ? ווי אָן אַרְבָּעָס אַין ווָאָנְט ! הָאָבָן זוי גַּעֲגָעָן עַמְעָצָן אַ צְוַעַמְעַנִּיש, אויך פְּאָרְפְּאָלָן !

.ה.

מיר הָאָבָן זוי אַ נָּאָמָעָן גַּעֲגָעָן — טְרָעַט ווי אַזְּוִי ? „מאטֵל מִיט די לעַעַצְנָן“ . . . לעַעַצְנָן איז אַ דִּיטְשִׁישׁ ווּאָרטָם. אוֹיפָ אַונְדוּדָעָר לשׁוֹן הַיּוֹסְט דָּאָס „ליַפְּן“. הַפְּנִים, זוי אַיז נִשְׁתְּ גַּעַפְּעַלְן מִינְעָן לִיפְּן. זוי זָאָגָן, אָז אויך עַמְּ, טָאָר אַיר מִיט די לִיפְּן. אַיך בֵּין נִשְׁתְּ מַעַנְטָשָׁן, וואָס זָאָל עַסְן אָוֹן נִשְׁתְּ מָאָכָן מִיט די לִיפְּן ! אַיך בֵּין נִשְׁתְּ פָּוֹן די גְּרוֹסְהַאֲלָטְטָעָר, וואָס מַעַטְרָאָר זוי נִשְׁתְּ אַגְּרִירָן זְיִיעָר בְּבוֹד, גָּאָר אַיך ווּוִוִּים נִשְׁתְּ פְּאָרוֹוָאָס — מִיר אַיז דָּאָס צְוַעַמְעַנִּישׁ שְׁטָאָרָק נִשְׁתְּ גַּעַפְּעַלְן ! אָוֹן ווַיְיל ס'אַיז מִיר נִשְׁתְּ גַּעַפְּעַלְן, רַיְצָן זוי זיך מִיט מִיר אָוֹן רָוֹעַן מִיךְ דָוּקָא אַזְּוִי. אַיְינְגַּעַטְמָעָן בְּרוֹאִים — אַיר האָט זָאָר אַזְּעַלְכָּע נִשְׁתְּ גַּעַזְוּן ! קְרוֹיָעָר הָאָבָן אַיך בַּיְּזָהָיִין : „מאטֵל מִיט די לעַעַצְנָן“. נְאָכְדָּעָם : גָּלָאָט „מִיט די לעַעַצְנָן“. שְׁפָעַטָּעָר : „די לעַעַצְנָן“. גָּאָר שְׁפָעַטָּעָר : „ לעַעַצְנָן“.

— לעַעַצְנָן ! ווֹאוֹ זָעָזָן אַיר גַּעַזְוּן ?
 — לעַעַצְנָן ! ווַיַּשְׁטַט אַפְּ די נָאָז !

עם פְּאָרְדְּרִיסְטָמִיך אַין עַמְּ בְּרַעַנְט מִיך, אָוֹן אַיך ווּוִין. דָעַרְזָעַט דָעַר פְּאָטָעָר זְיִיעָרָר, פָּעָסִים מָאָז, מַשְׁה דָעַר אַיְינְבִּינְדָעָר, אַיז מָאָל, אָז אַיך ווּוִין, פְּרַעַנְט עַר מִיך : וואָס ווּוִין אַיך ? זָאג אַיך אַים : ווי אַזְּוִי זָאָל אַיך נִשְׁתְּ ווּוִינְגָן, אָז אַיך הַיּוֹם מָאָטָל אָוֹן מַעַטְרָאָר מִיך „ לעַעַצְנָן ! פְּרַעַנְט עַר : ווּעַר ? זָאג אַיך : „וּשְׁתִי“. ווַיְל עַר שְׁלָאָגָן „וּשְׁתִי“,

זאגט „וشتיר“: ס'אייז נישט איך, ס'אייז „קלעצל“. זויל ער שלאנן קלעצלען, זאגט „קלעצל“: ס'אייז נישט איך, ס'אייז „קאטער“. איינער אויפֿן אנדערן, דער אנדערער אויפֿן דרייטן — א מעשה אן אן עק! אייז זיך מיישב דער פֿאטרער, משה דער איינבינדר, און ליגט זיך אועק אלע איינציקויז און שםיסט זיך אָפּ מיט אַטְאָול פֿוֹן אַסידור און זאגט זיך:

— איך וועל איך וויזונג, ווי איזו צו לצעוזען פֿוֹן אַיתומ! אט איזו. יעדר געט זיך אָן מיין קריודע. אלע, אלע שטעלן זיך איין פֿאָר מיר.
מיר איז גוט — איך בין אַיתומ ...

מיוחס, יהום (מעיובעס, ייכעס) — גוטע אַפְּשָׁאָמָונָה. יתרנול ויתקדש שמיה רבבה (ויסנאראל, וועויסקאָדִישׁ שמוי רַאֲפָאָה) דער אַנְחֵיַב פֿוֹן קְדִישׁ.

פסק (פסאָק) — שטראָף. רבנן קְדִישׁ (ראָפְּגָעָן קְדִישׁ).

סֶלְגִּינְהָה (קָאַל גַּעֲגִינְעָה) — גוטע טוּם. צער בעלי חיים (צָאָר בָּאָלֵי חַיִים) — אַ רְחַמְנוֹת (רְאַכְמָאָנָעָס) אַוּפּ אַלְצְדוֹנָה, וואָס לְעַבֶּת. צונעטשעפעט ווי אַ קְלָשָׁטָש — שטאָרָק צוֹשְׁטָיוֹן, דערניין די יָאָרָן.

שם (שם) — אַ נְאָמָעָן, האָבוֹן אַ גּוֹטוֹן שם, אַ גּוֹטוֹן נְאָמָעָן. בעל מלאָכה (בָּאָל מְעַלְאָכָע) — אַרְבָּעָטָר. בעלן, בעלנים (בָּאָלָן, בָּאָלָנִים) — בעלן, — אַיְגָעָר וואָס ווּיל עַפְּעָס.

מהיכי-תִּתְיִי (מָאָכָע טִוִּיסָע) — נוֹ, טַאָקָע. אַפְּשָׁעָטָן דָּעַם צָאָפּן — עַפְּגָעָן דָּעַם צָאָפּן. חוֹזֶל דָּרְךָ הַטְּבָע (כּוֹזֶל דָּרְכָּרְעָד הַאַטְּפָעָוָע) — עַפְּעָס, וואָס אַיז קָעָגָן דָּעַר מְעַנְשָׁלָעָכָר נְאָמָר.

נוֹלְיָע — בְּנִיָּל. שׂוֹרֶשׁ (שְׂוִירָעַשׁ) — ווֹאָרְצָל. מיישב זְיוֹן (מְעַיְאָשָׁעָו זְיוֹן, אייז זיך מיישב) — אַיבָּעָר-טָאָכְטָן, אַגְּבָּאָרְאָכְטָן.

סִידָּוָר, קְרָבָּן מְנַחָּה סִידָּוָר (קְרָבָּן מְינַכָּע סִידָּוָר) — אַסִּידָּוָר. מִוְּטָאַלְעָד אַפְּלוּתָה. עוֹלָה (אוֹלוּעָה) — אַוְמָרְעָכָה.

וואם ווועט זיין פון מיר ?

.א.

אנゴ, טרעהַט, וואו איז דער גִּינְדָּן? איר ווועט נישט טרעַט. וויסט איר פֿאָרוֹואָס? וויל בי איטלעַכְנָן איז ער אויפְּס אַנדְאָרָט. לְמַשֵּׁל, די מאמע זאגט, אַז דער גִּינְדָּן איז דָּראָטָן, וואו מיין טאטָע, פֿיַּמִּי דער חזָן, גַּעֲפִינְט זִיךְ. דָּראָטָן, זאגט זִיךְ, גַּעֲפִינְגְּן זִיךְ אלְעַרְלְעַכְעַנְשָׂמוֹת, וואָס זעַנְעַן נְעַבְעַר אַפְּגַעְקְוָמָעָן אויפְּס דער ווועלְט; דערְפָּאָר וואָס זִיךְ הָאָבָּן נִישְׁתָּהָרְטָן די ווועלְט, קומְטָזִיךְ יַעֲנַע ווועלְט. דָּאָס אַז דָּאָךְ קְלָאָר, ווי דער טָאג. דער בעטער באָווֹיזָן אַזְּזָקָעַ דער טאטָע מִינְגָּר. וואָצָרָעַם וואָז דָּעַן זֶאלְ ער זַיְן, אָז נִישְׁתָּהָרְטָן? קָאָרגְּגָאָט ער זִיךְ אַגְּגָעְמוֹטוֹשָׁעָט אויפְּס דער ווועלְט? . . . אַזְּזָיְזָגְטָן די מאמע מִינְגָּעָן ווַיְשַׁתְּזַרְבָּה בְּשַׁעַת מִיעָשָׁה די אוֹיגָן, ווי אַיר שְׁטִינְגָּעַר אַז, אַז זִיךְ רְעַדְתָּ פְּגָנָעָם טָאגָן. פְּרָעָנְטְּ-זְשָׁעָבָעָר בְּיַיְמָיְנָעָן חֲבָרִים, ווּלְעַן זִיךְ דָּעַרְצִיְּלָן מְעַשְׁיוֹת, אַז דער גִּינְדָּן גַּעֲפִינְט זִיךְ עַרְגְּגָעָן אויפְּס אַ בָּאָרגְּ פָּוּן סָאמָעָן קְרִישְׁטָאָל, הוֹיךְ בֵּין הַיָּמִלְּ. יַיְגְּלָעַד לוֹיְקָן דָּאָרָט אַרוֹם פְּרָאָנָק אַזְּן פְּרָאָרִי, לְעַרְנָעָן לְעַרְנָעָן מַעַן נִישְׁתָּהָרְטָן. בָּאָדָט זִיךְ גַּאנְצָעָטָעָג אַזְּן מִילְךָ אַזְּן מַעַן עַסְטָה הַאנְיקָמִיט פְּוֹלָעָה הוֹיְהָנָם. זעַנְטָ אַיר שְׁוִין פֿאָרטִיק? קומְטָזִיךְ גַּיְינְטָן אַזְּן אַיְנְבִּינְדָּעָר אַז. טוֹט זִיךְ אַזְּגָן, אַז דער אַמְתָּעָר גִּינְדָּן אַזְּן גְּרָאָרִיטִיק אַזְּן בָּאָד. אַיךְ הָאָב עַם אַלְיָוָן גַּעֲהָעָרָט פָּוּן אַונְדוֹעָר שְׁכָנָהָמָן מַאֲן, מַשָּׁה דָעַם אַיְנְבִּינְדָּעָר, אַיךְ זֶאלְ אַזְּוִי הָעָרָן אַלְדָּאָס גּוֹטָם! הַיְינְטָ גִּימְטָ דָעְרָגִינִּיט אַז עַק! מַעַן זֶאלְ, אַשְׁטִינְגָּעָר, פְּרָעָנְטְּ-זְשָׁעָבָעָר, אַזְּן דָעַר גִּינְדָּן — דָעַם אַיזְּ מַנְשָׁה דָעַם רְוֶאָמָס גַּאָרָטָן. זַיְנְטָ אַיר לְעַכְתָּ, הָאָטָא אַיר נַאֲךְ אַזְּאָזָגָטָן נִישְׁתָּהָרְטָן. דָעַם אַיזְּ דָעַר אַיְנְצִיכְעָר גַּאָרָטָן נִישְׁתָּהָרְטָן נַאֲךְ אוֹיפְּס אַונְדוֹעָר גָּאָס, נִישְׁתָּהָרְטָן נַאֲךְ בְּיַיְמָיְנָה אַין שְׁטָאת — אַיךְ הָאָב מַוְּרָא, אַזְּן אוֹיפְּס דָעַר גַּאנְצָעָר ווּלְטָ אַזְּזָגְטָא נַאֲךְ אַזְּאָזָגָט —

גארטן. נישט געוווען אונס בע ווועט נישט זיין! דאס וועלן אייך אלע זאגן. וואם ווילט איר, זאל אייך אייך באשריבן פֿרִיעַר: מנשא דעם רואה מיט זיין וויב מנהחכעדי די רופאטע? צי אייך זאל אייך מסלן פֿרִיעַר דעם גָּזְעָדָן, מיין אייך דעם גארטן זיינערן? אייך רעכּן, או פֿרִיעַר פֿון אלץ זאל אייך אייך דערציזילן פֿון מנשחן מיט מנהחכען. זי זענען דאך די בעלי-בתים, קומט זי פֿרִיעַר דער בבוד.

ב.

מנשא דער רואה טראגנט סיינויגטער סי זומער אַהענְגָּןְגָּעָר. ער טוט נאך דעם שוואָרְצָן דאקטער. איין אויג האט ער אַקלְיִינְגּ, און דאס מוויל אייז אים, נישט אין מיין מאָם, אַבְּימַל אויף אַזוייט. דאס הייסט, נישט אַבְּימַל, נאך אַסְּרַ, טאָקָעַ נאך אַסְּרַ. פֿון אַזוייט איז דאס אַים גָּקְוּמָעַן. אַזוי זאגנט מנשא דער רואה אליזין. אייך פֿאָרְשְׁטִי נישט, ווי אַזוי וווערט דאס פֿון אַזוייט דאס גָּנְצָעַ מוויל אויף אַזוייט? וויל ווינטן, גרויסע אונן קלְיִינְעַן, בין אייך, אַשטיינְגָּעָר, אויסגעשטאנען אין מיין לעבען! דער גָּנְצָעַר קָאָפּ ווֹאָלָט שׂוֹין אַיצְטַבָּאָדָרֶפְּט זיין בי מיר פֿון יונְעָר זייט פֿלייצְעָט. אייך רעכּן, או ס'אייז נאך אַחֲרַבְּרַעְלַע, ווי אַזוי מע גָּעוּוִינְטָז זייך אייזן. אַטְמַן, לְמַשְׁלֵחַ, פֿאָרָאָזְן בַּיִ מִיר אַחֲרַבְּרַעְלַע, פֿיְנְטָלַט ער מיט זייך אייזן. נאך אַחֲרַבְּרַעְלַע האָבָּאָיך, ווּאָלָוּלַע, זוּפְטַע ער לאָקְשָׁן מיט זוּיך ווּעָן ער רעדט. אלצדינְג אַוְיפּ דער ווּעלְט אַזוי אַרְגְּלוֹת. אונס כָּאָטְשַׁ דאס מוויל אייז אַים אויף אַזוייט, פֿונְדְּעַסְטְּוּעַן מַאֲכָתַן מנשא בעסער פֿון אלע דאָקְטְּוִירִים. אוֹזְעַרְבָּן, אוֹזְעַרְבָּן, זיך נישט אַזְעַרְבָּן, ווי אַנדְעַרְבָּן דאָקְטְּוִירִים. אוֹזְעַרְבָּן, רְוַעַט אַים, קומט ער באָלְד צוֹ לוֹעַפְּן אַפְּאָרְטַשְׁ שׂוֹוִיצְטָעַר. אוֹזְעַרְבָּן, אוֹזְעַרְבָּן, זיך נישט קִיְּזָן מַאֲדָעַ שְׂרִיבִּין רְעַפְּטָן. רְהַואָות מַאֲכָתַן ער אליזין. אַנוּמָעַלְטַן האט מִיךְ אַבְּאָפּ גַּעַטְמַזְעַן אַמִּין שְׂטַעַכְעַנְישַׁ מִיט אַקְעַלְטַן מִיט אַצְּיְטְעַרְנִישַׁ (הַפְּנִים, פֿון צְוַאָלַיְלַן אַזְעַרְבָּן טִיךְ). אוֹזְעַרְבָּן דַּי מַאֲמַעַן באָלְד אַזְעַרְבָּן אַזְעַרְבָּן האט אַראָפְּגַּעַנְבָּרָאָכְטַן מנשא דעם רואה. האט ער מִיךְ בַּאֲטְרָאָכְטַן אַזְעַרְבָּן אַזְעַרְבָּן קְרוּמְעַן מִיךְ צוֹ דער מַאֲמַעַן:

— אייך האט זיך נישט וואם צו שרעקּן. ס'אייז אַגְּלַעַכְטָעַר.

דער שיינְגַּעַן האט זיך צְגַעְקִילַט די לונְגַּן.

און מיט די ווערטער נעמט ער ארכוים פֿון קעהגען אַ בלוי
פֿלעשעלע אָון שיט אוים אַין זעם שטיקלעך פֿאָפְּרַיד עפְּס אַ וויימע
זאָך. דָּס ווערט אַנגערוֹן „פֿראָשְׁקָעָם“. אַין פֿראָשְׁעָק הײַמְט ער
מיר, אַיך זאָל אַיִינְגָּעָמָן בָּאַלְד. דָּרְיִ אַיך מִיך אָון קְנִיטְשָׁמָּך
אוּפְּפֿאָלְעָז זַיְיטָן. דָּס הָאָרֶץ זַאנְט מִיר, אָז עַם דָּאָרְפַּז זַיְין בִּיטְעָר, וּיְ
דָּעַר טוֹיטָן. כְּךָ הוֹתָה. אַיך הָאָב דָּאָרְטָאָקָע גַּעֲטָרָאָהָן! בִּיטְעָר צָו
בִּיטְעָר אַיז נִיט גְּלִיאָן. פֿרִישָׁע קָאָרְעָז פֿון קְלִינְגָּעָ בִּימְעָלָעָר הָאָט
איְרָ אַמְּטָאָל פֿאָרוֹזָכָט? אַט אָזָא טָעַם הָאָבָן זַיְינְגָּעָ פֿרִאָשְׁקָעָם. אַיר
זַאלְטָה הָאָבָן אַ כָּלְלָ : וּוּבָאָלְד פֿרִאָשְׁקָעָם, מָוֹן זַיְין בִּיטְעָר. עַם
הָאָט מִיר נִישְׁתָּחַט גַּעַהְאָלְפָן קִיּוֹן שָׁוֹם רְבוּנוֹ-שְׁלָעָוָלָם. אַיך הָאָב דָּעַם
פֿרִאָשְׁעָק אַיִינְגָּעָנְגָּעָמָן אָון גַּעַזְעָן זַיְיךְ מִיטָּן טוֹיט . . . דִּי אַיבְּעָרִיקָע
פֿינְגָּפָע פֿרִאָשְׁקָעָם, הָאָט ער אַגְּנָעָזָגָט דָּעַר מַאְמָעָן, זַאלְט אַיך אַיִינְגָּעָנְגָּעָמָן
אַלְעָ צְוּוֹי שָׁעה אַ פֿרִאָשְׁעָק. גַּעַהְגָּנְעָן אַ בעַלְוָן אַוְּפַּאְיָה אַיִינְגָּעָנְגָּעָמָן גָּאָל!
די מַאְמָע הָאָט זַיְיךְ נָאָר אַפְּגָעָעָרְעוֹזָעָט אַוְּפַּאְיָה אַ מִינְיָוָט, גַּעַהְגָּנְעָן אַנְבָּן
זַאנְן מִין בְּרוּדָעָר אַלְיהָוָה, אָז אַיך בֵּין קְרָאָנָק, הָאָב אַיך אַלְעָ פּֿהָנָפָע
פֿרִאָשְׁקָעָם אַוְּסָגְעָשָׁאָטָן אָון אַגְּנָעָשָׁאָטָן אַיז דִּי פֿאָפְּרִילְעָר אַ בִּימְלָע
צְוקָעָר. אַ גּוֹט שְׂטִיקָל אַרְבָּעַט הָאָט אַוְּפַּאְיָה זַיְיךְ גַּעַהְהָאָט די מַאְמָע : אַלְעָ
צְוּוֹי שָׁעה הָאָט זַיְיךְ גַּעַמְוֹת לְיוֹפָן צָו אַונְדוֹעָר שְׁכָנָה פָּעָמִי קוּקוֹן אַוְּפַּאְיָן
זַיְיגָעָר. נָאָר יָעָזָן פֿרִאָשְׁעָק, וּזְאָס אַיך הָאָב אַיִינְגָּעָנְגָּעָמָן, הָאָט זַיְיךְ
בָּאַמְּעָרָקָט, אָז עַם ווערט מִיר בעַמְּרָע. נָאָר דָּעַם זַעַקְמָטָן פֿרִאָשְׁעָק בֵּין
איְקָוְגָּעָשְׁטָמָגָן אַ גַּעַזְגָּטָר מַעֲנְטָש.

— אַט דָּס הָיִמְט אַ דָּקְטָעָר! — הָאָט זַיְגָעָנְט אָון נִישְׁתָּחַט
גַּעַלְאָזָט מִיךְ גַּיְין אַין חָדָר, גַּעַהְאָלְטָן אַ גַּאנְצָן טָאגָן אַין שְׁטוּב אָון
גַּעַגְעָבָן מִיר וַיְסַע טַיְ מִיט וַיְסַע בּוּלְקָע.

— מַנְשָׁה אַיז מַעַר דָּקְטָעָר פֿון אַלְעָ דָּקְטָוִירִים, גַּעַבָּן זַאלְט אַים
גַּעַזְוֹנָט אָון אַ סְּךְ יָאָרָן! ער הָאָט אַזְוָלְכָע פֿרִאָשְׁקָעָם, וּזְאָס
זַיְינְגָּעָן מַחְיהַ-מַתִּים, מַאֲכָן פֿון טוֹיט לַעֲבָדִיק . . .

אַזְוִי הָאָט זַיְיךְ דִּי מַאְמָע נַאֲכָדָעָם בָּאַרְיָמָט פֿאָר דָּעַר גַּאנְצָעָר
וּוּלְט, בְּשַׁעַת-טְעַשָּׁה זַיְיךְ גַּעַוְוִישָׁט די אַוְּגָן, וּזְאָס שְׁטִינְגָּעָר אַיז.

ג.

מנשחה דעם רופאָס וויבּ רופאָט מען אויףּ אַיר מאַנס נאַמען :
 "מנשחכע די רופאָט". זי איז אַטרופֿהנּע יידענע. אַזוי זאגּן אלעַ.
 וויסט אַיר, פֶּאָרְרוֹאָס ? וויל זי איז אַרטשעטּע. אַ קּוֹל פָּוֹן אַ מאַנְצְּבִּילּוֹס, טראָאנְטּ
 ווֹ אַוּפּ צוֹלְחַכּוּס, אַ מאַנְצְּבִּילּוֹס, אַ קּוֹל פָּוֹן אַ מאַנְצְּבִּילּוֹס, טראָאנְטּ
 מאַנְצְּבִּילּוֹס שְׁטִיוֹל אָוֹן אַז זי רעדּט, דָאַכּט זיךְ אָוִים, אַז זי בִּיּוּערְטּ
 זיךְ. זי האָט אַ שיינְעַס שְׁם אַוּפּ דָעַר ווּעלְטּ. זוּנט זי לעַכּט, האָט
 נאָךְ קִין אַרְעַמְּאָן בֵּי אַיר קִין שְׂטִיקָל בְּרוּיטּ נִיטּ אַוּפּגּוּגעַסּוּס.
 אָוֹן אַ שְׁטוּבּ אַיז בֵּי אַיר פָּוֹן כָּל טּוֹב. בֵּי אַיר קִאנְטּ אַיר גַּפְּגַּעַן
 אַיְינְגּוּעַמְּאָכְטָמּוֹן פָּוֹן פֶּאָרְאָצְּאָרּוֹן, פָּוֹן פֶּאָרְאָרְיִיאָרּוֹן אָוֹן פָּוֹן פֶּאָרְאָרּ אָזּוֹן
 יַאֲדָוּן. ווֹאָסּ דָאָרְפּ זיךְ, לְמַשְׁלֵךְ, אַזְוִי פִּילּ אַיְינְגּוּעַמְּאָכְטָמּוֹן ? פֶּרְעָנְטּ זיךְ
 אַשְׁטִיגּוּגּעַר, ווֹיְסְטּ וַיְאַלְיָוּן נִישְׁתּ. אַטּ אַזְאָטּ טּבּ אַיז בֵּי אַיר. אַ
 פֶּאָרְאָפְּלָעַנְעַזְאָר, אַיר ווּעַטּ זיךְ שְׁוִין נִישְׁתּ אַיבְּרָמְאָכְטָמּוֹן. זיךְ ווֹיְסְטּ,
 אָז עַם קּוֹמֶטּ דָעַר זּוּמְעַר, הַאַלְטָטּ זיךְ אַין אַיְינְ פֶּרְעָנְלָעַן אַיְינְגּוּעַמְּאָכְטָמּוֹן.
 אַיר מִינְטּ, זיךְ פֶּרְעָנְלָטּ אַוּפּ קִוְּלַן ? וּוּרְזְוֹאָסּ ? זיךְ קָאָן באַשְׁטִינוֹן
 אַוּפּ שְׁטַעַכְּלָקָעַם, שִׁישְׁקָעַם, אַפְּגַּנְעַפְּלָעַנְעַזְבְּלָעַדְעַר. זיךְ אַמְּכָטּ אָזּוֹן
 אַזְאָזְרִיךְ אַוּפּ דָעַר גַּאנְצְעַר גַּאֲם, אָזּוֹן מַעַן קָאָן דָעַרְשְׁטִיקָטּ ווּרְעַן.
 טּאַמְּעַר ווּעַטּ זיךְ אַיְיךְ מַאְכָן אַטְאָלְקָוּמְעַן צוֹ אַונְדוֹ זּוּמְעַר-צִיְּטָמּ אָוֹן
 אַיר ווּעַטּ דָעַרְפְּיָלוֹן אַרְוִיךְ פָּוֹן "סְמָלִינְעַ", זְאַלְטָטּ אַיר זְאַרְטָ נִישְׁתּ שְׁרָעַקְוֹן,
 ס' אַיז נִישְׁתּ קִין שְׁרָהָה. דָאָס פֶּרְעָנְלָטּ מַנְשָׁחַכּוֹ דיַ רְוֶפְּאָטָעּ אַיְינְגּוּעַ-
 מָאָכְטָמּ, אַלְיָוּן, מִיטּ אַירְעַ אַיְינְגּוּנְעַן הַעַנְטּ, פָּוֹן אַירְעַ אַיְינְגּוּנְעַן פְּרוּתָה,
 פָּוֹן אַיר אַיְינְגּוּנְעַם גַּאֲרָטָן. אָוֹן אַטּ אַזְוִי קּוֹמֶן מִיר צוֹ צּוֹם גַּאֲרָטָן,
 ווֹאָסּ בְּ'הָאָבּ אַיְיךְ צּוֹגּוֹזְגָּנְטּ.

.ה.

וֹאָסּ פֶּאָרָאָטּ פִּירְוָה גַּעֲפִינְטּ אַיר נִישְׁתּ אַיְינְעַם דָאָזְוִיקְן גַּאֲרָטָן ?
 עַפְּלָ, אָוֹן בָּאָרְגּוֹן, אָוֹן ווּינְשָׁלָן, אָוֹן פֶּלְיוּמָעָן, אָוֹן קָאָרְשָׁוֹן, אָוֹן אַגְּרָעָסָן,
 אָוֹן ווּיְמַפְּעָרְלָעָדָה, אָוֹן פֶּעַרְשָׁקָעָם, אָוֹן שְׁפָאָנְקָעָם, אָוֹן מַאְרָעָלָן, אָוֹן
 מַאְלִינְגָּעָם, אָוֹן אַזְשָׁעַנְיִיצְעָם, אָוֹן שְׁאַלְקָאָוּוֹצְעָם, אָוֹן ווֹאָסּ נִישְׁתּ ?
 ווֹאָסּ דָאָרְפּ אַיר מַעַר — אַפְּלִיוֹ ווּיְנְטְּרוּבָּן עַרְבּ רַאֲשַׁ-הַשְׁנָה אַוּפּ

שהחינו וואו קריינט מען? — בי איר, בי מנטהכע דער רופא-טע! אמת, די ווינטראובן או מע פֿאַרְזּוֹכְט, דערזעט מען קראָקע מיט לעמבערג. איזו שטארק זיער זיינען זיין! פֿוֹנְדַּעַסְטוּגָן, געמט זי אָפָר זיין גות געלט! פֿוֹן אַלְצְדִּינְגָּטָם זי געלט. אָפְּילָו פֿוֹן די סָאנְיְשָׁנְיקָעָם. גָּאטָם זָאַל אַיִּיךְ הַיְתָן, אַיְתָן זָאַלְטִי בי איר בעטן אַוְיסְרִיְמָן אַסָּאנְיְשָׁנְיקָ! זַי ווּעַט אַיִּיךְ נִישְׁתַּתְּגַעֲבָן! אַ צָּאַן זַיְד אַוְיסְרִיְמָן פֿוֹנוּם מַוְיל אַיְזָה גְּרִינְגָּעָר, זַי אַוְיסְרִיְמָן אַסָּאנְיְשָׁנְיקָ נִיק בי איר פֿוֹנוּם גַּאֲרָטָן. הַיְנָט וּעְרָדְתָן פֿוֹן אַן עַפְלָ, אַ בָּאָר, אַ וּוּינְשָׁלָ, אַ פְּלוּוּטָ? חַיְוָת נִישְׁתַּת זִיכְּרָ! אַיךְ בֵּין באָקָאנְטָ מִיטָּן דָאָזְוָן גַּאֲרָטָן, זַי אַיְדָ אַיְזָן אַשְׁרָ. אַיךְ וּוּיָם אָפְּילָו, וואו יַעֲדָעָם בַּיּוּמְעַלָּע גַּעֲפִינְט זַיְד, אַוְן וּוּאַסְטָם עַם וּוּאַקְסָט אַוְיפָּעָדָם, אַן צִי סָאַזְיָה הַיְנָטִיקָם יַאֲרָ גַּעֲרָאָטָן אַדְעָר נִישְׁתַּת אַזְוִי גַּעֲרָאָטָן. פֿוֹן וּוּאַנְעָן וּוּיָם אַיךְ דָּסָם? שְׁרַעַקְטָ אַיִּיךְ נִישְׁתַּת, אַיךְ בֵּין דָאָרָטָן קִינְמָאלָ נִישְׁתַּת גַּעֲוָעָן. זַי אַזְוִי הַאָבָּא אַיךְ גַּעֲקָעָנְט זַיְן, אַן דָעָר גַּאֲרָטָן אַיְזָן אַרְומָט גַּעֲצָמָט מִיט אַ הוּוּכָן פֿאַרְקָאן, אַיְבָּעַרְגָּעַדְעָקָט מִיט מַוְרָאַדְיקָעָ שְׁטָעַלְקָעָם. זַעַנְט אַיְר שְׂוִין פֿאַרְטִּיקָ? אַיְזָן שְׁטָרִיק שְׁטִיְיט הַונְּט. נִישְׁתַּת קִיּוֹן הַונְּט, נַאֲר אַ וּוּאַלְפָ! אַוְיפָּעָ אַ לְאַנְגָּן שְׁטָרִיק שְׁטִיְיט עַר צְוֹנְעַבְּנוֹדָן — אַט דָעָר דָאָזְיָקָעָר כָּלְבָ שְׁבָכְלָבִים, אַן אַנוֹ, לְאַזְיָא נַאֲר עַמְעַצָּעָר דָוְרְגָנְיָין פֿאַרְקָאן, אַדְעָר לְאַזְיָא זַיְד אַיְם דָאָכָטָן, אַז עַמְעַצָּעָר גַּיְיט פֿאַרְבָּיִי, הַיְבָטָע עַר אַן צַו רִיאַסְן זַיְד, שְׁפָרְגִּינְגָּעָן אַן בֵּין מִיט אַזָּא כְּעָם, גְּלִיאָךְ זַיְד עַר רֹוח כַּאֲפָט אַיְם אַוּוּקָ! פֿרְעָגָט זַיְד אַ קְשִׁיאָ: וּוּבָאַלְד אַזְוִי, זַיְקָום אַיךְ אַיְזָן גַּאֲרָטָן אַרְיוֹן? הַעֲרַטְ-זָעָם, וּוּלְ אַיךְ אַיִּיךְ דָעַרְצִיּוֹן.

ת.

מענדל דעם שוחטם קענט אַיְר, צִי נִיּוֹן? קענט אַיְר דָאָךְ מענדל דעם שוחטם דִּירָה אַוְדוֹדָי נִישְׁתַּת. זַי אַיְזָן דִּי אַנְדְּרָעָר פֿוֹן מַנְשָׁה דעם רַופָּאָס אַן קוּקָט גְּלִיאָךְ צַו אַיְם אַיְזָן גַּאֲרָטָן אַרְיוֹן. בַּי מַנְשָׁה דעם שוחטם אַזְיָה זַעַמְעַט אַוְיָהָן דָאָךְ, קַאֲן מַעַן זַעַנְט אַלְצְדִּינְגָּט וּוּאַסְטָם בַּי מַנְשָׁה דעם רַופָּא אַיְזָן גַּאֲרָטָן טָוָת זַיְד. דִּי גַּאֲנְצָעָ קָנוּזָ אַיְתָן, זַיְד אַזְוִי קְלֻעַטְעָרָט מַעַן אַרְיוֹף צַו מַעַנדל דעם שוחטם אַוְיָהָן דָאָךְ?

בוי מיר איז דאס גאנרנישט. וויסט איר, פאר וואם ? וויל מענדל דעם שוחטס דירה איז די אנדערע פון אונדז און איז א סך נידעריקער פון אונדזער דירה. איז מע דראפעט ויך ארויף צו אונדז אויין בויידעם (איך טו דאס אן א ליאיטער ; איך וועל איך אפֿשר אמאָל זאגן ווי איזו), און שטעלט איר ארטום א פֿום פֿונגעם קלינגעם פֿענטערל, איזו ענט איר שווין בי מענדל דעם שוחטס אויין דאס. דארטן ליגט איר זיך אזועק ווי איזו איר ווילט : אדרער מיטן פֿנים ארויף, אדרער מיטן פֿנים אראָפּ. יעדנַּאלַּם, ליגן זיך מוזט איר, אַנְיִשְׁתָּמָּה — קאָן מען איז חלייה דערזען : וואָם טומ איר בי מענדל דעם שוחטס אויין דאס ? איך האָב איסגעקליבן תמיד א צײַט פֿאָרגַּנְּאַכְּטַּלְּעַר, צוישן מנהח און מערב, וווען איך בין גענַּגְּנַּעַן אַיְן שול אַריין קדיש זאגן. דעמאָלט איזו נישט טאג און נישט נאָכְט, די בעסטע צײַט. פֿון דארטן אַראָפְּגַּעֲקוּט אַין גאנרטן אַריין, שווער איך איך, איז ס'אייז א גַּזְעַדְןַּשְׁבַּגְּנַּעַדְןַּן ! . . .

או דער זומער הייבט זיך אַן אַן די בימער הייבן אַן צו בליען, זיך באָדען מיט וויסט פֿעַדערלעַר, קאנט איר האָגָּן, אַן נישט היינט איז מאָרגַן — וועלן זיך באָזְוַיְוַן אַין די קורצע שטעלדייקע ביימעלעַר גַּרְגַּעַן אַגְּרַעַן. דאס איז די ערשטע פרי, וואָם עם גַּלְוַסְט זיך איך פֿאָרָזְוֹן. פֿאָרָזְן מַעַנְטַשְׁן, וואָם ווֹאָרטַן ביּוּ די אַגְּרַעַן ווּערַן רַוֵּט. נַאֲרָאַנִים ! איך זאל האָבָן די ברכות, וואָם גַּרְגַּעַן הַיְוַת זענען זיך אַסְטַעַט אַן גַּעַשְׁמַאַק. אַיר ווועט זאגן, זיך זענען זויר ? עם ווּרטַט פֿון זיך הַיְלִיקְדִּיך צִיּוֹן ? נו, וואָם-זֶשֶׁע איז ? אַ זְוַיְרַם קַוְוִיקַט דאס האָרַץ, אַן צו הַיְלִיקְעַדְן אַין דָּא אַסְגַּלְתָּה : זאלן. מע שיט אַרוֹף זאלע אַוִיפּ די צִיּוֹן אַן מע האַלְטַה אַהֲן דאס מַוְיל זאלען אַחַלְבָּעַ שעָה, קאָן מען נַאֲכַדְעַם עַמְּנָו ווּידַעַר אַמְּאָל די זְבַּלְיִיקְעַדְן אַגְּרַעַן. נַאֲרַד די אַגְּרַעַן קַומְעַן אַוִיפּ די ווּינְגְּפַעַרְלַעַן. דַּוִּיטִינְקָע, מיט שוּוֹאַרְצַע פִּיסְקַעַלְעַר, מיט גַּעַלְעַר, אַן צענדַ-לִיקְעַדְן, אַוִיפּ אַיְין צוֹוִיגְגַּלְעַע. אַיְין צוֹוִינְגַּלְעַע אַיר פִּירַט דַּוְרַךְ צוֹוִישַׂן די לִיפְּנַי, באָקּוֹמַט אַיר אַ פְּאַל מַוְיל מִיט ווּינְגְּפַעְלַעַן, זְוִינְיִיקְעַדְן, שְׁמַעְקַנְדִּיקְעַדְן, מַחְיהַנְמַשְׁוְשָׁתָה. אַז זיך קַומְעַן אַוִיפּ, קוֹוֶטְמַיר די מַאְמַע פֿאָר אַ גַּרְאַשְׁן אַ קוּוֹעַרְטַּעַלְעַר ווּינְגְּפַעְלַעַר אַוִיפּ שְׁחַחְיִינוּ — עַמְּ אַיך זיך מִיט בְּרוּיט. בַּיְּ מַנְשַׁחַכְעַדְן רַוְּאַטְעַ אַין

גאָרטן זענען דאַ צוֹוִי רַיְעַן קְלִיְינָע בַּיּוּמָעָלָע, האָרט בַּיְ דָּעַר עֲרָד, אַנְגָּעָזָעַצְט מִיט וַיְיַנְפָּעָרָלָעָר. אוֹיפָה דָּעַר זָוָן בַּרְעָנָען זַיְ אָוָן פְּינְקָלָעָן אָפָ, אָוָן עַמְּ גַּלְוָסָת זַיְכָּאָטָש אַיְינָן צְוַיְיַגְּעָלָע, כַּאֲטָש אַיְינָן וַיְיַנְפָּעָרָל מִיט צְוֹוִי פְּינְגָּעָר גַּעַבָּן אַ רִים-אָפָ אָוָן גַּלְיִיךְ אַיְינָן מוֹילָאָרִין! אַיר וּוּטָמָרָא גַּלְיִיבָּן? אָז אַיךְ רַעַד פָּוָן גַּרְיָנָע אַגְּרָעָעָן מִיט רַוִּיטָע וַיְיַנְפָּעָרָלָעָר, וַוְעָרָט מִיר שְׂוִין הַיְלִיק דִּי צִיָּן. לְאַמְּרָה בַּעֲסָרָר רַעַדְן פָּוָן וַיְיַנְשָׁל. וַיְיַנְשָׁל הַאַלְטָן זַיְכָּאָטָש לְאַנְגָּנָרָן. וַיְיַנְשָׁל וּוּרָן גַּיְךְ פְּאָרָטִיק. אַיךְ קָאָן אַיךְ שְׂוִין הַיְלִיק בַּיְ וּוּאָס אַיר וּוּלִיטָן, אָז אַיךְ אַלְיוֹן הַאָב בַּאֲמָעָרָקָט, לִיגְנָדִיק בַּיְ מַעַנְדָּל דָּעַם שְׁוֹחָתָם אַוִּיכְן דָּאָרָ, עַטְלָעָכָע וַיְיַנְשָׁלָלָעָד זענען אַיְינָן דָּעַר פֶּרֶי גַּעַוּעָן גַּרְיָן אַזְוִי וּוּגְרָאָז. אַיךְ הַאָב זַיְ גָּוָט בַּאֲמָעָרָקָט, גַּעַמְאָכָט אַוִּיפָּה זַיְ אַ טִּימָן. בַּיְיַטָּאנָג הַאָבָן זַיְ פָּוָן דָּעַר זָוָן בַּאֲקוּמָעָן רַוִּיטָע בַּעֲקָעָלָעָר. דָּעַם וּלְבִיקָּן טָאנָג פְּאָרָנָאָכָט זענען זַיְ שְׂוִין גַּעַוּעָן רַוִּיטָע וּוּפִיעָר! וַיְיַנְשָׁל פְּלָעָגָט מִיר אַוִּיךְ דִּי מַעַטָּע בַּרְעָנָגָעָן אַוִּיפָּה שְׁהָחָיָינוּ. אַכְּבָעָר וּוּפְלָאָל וַיְיַנְשָׁל? פְּינָגָת שְׁטִיקָה אַוִּיפָּה אַ פְּאָדָעָם. וּוּאָס טָוָט מַעַן מִיט פְּינָגָת וַיְיַנְשָׁל? מַעַ שְׁפִינְגָּלָט זַיְ מִיט זַיְ אַזְוִי לְאַנְגָּנָ, בֵּין מַעַ וּוּיְסָט נִישָׁתָּ, וּוּאָזַי זַיְ זענען אַהֲינְגָּעָקָומָעָן . . .

.1.

וּוּפְלָאָל שְׁטָעָרָן אַיְן הַיְמָל — אַזְוִי פִּיל וַיְיַנְשָׁל בַּיְ מַנְשָׁה דָּעַם רַוִּיאָ אַיְן גַּאָרטָן. אַיר קָאָנט פְּאָרָשְׁטָיָן, אָז אַיךְ בֵּין אַ בָּלָן גַּעַוּעָן אַוִּיפָּה אַיְינָן צְוַיְיַגְּעָלָע אַיְבָּרָצִיָּוָן דִּי וַיְיַנְשָׁל. הַאָב אַיךְ גַּעַצְיָילָט, אָוָן נִשְׁתָּה גַּעַקָּאָנט אַיְבָּרָצִיָּוָן! . . . וַיְיַנְשָׁל הַאָבָן אַ טָּבָע, זַיְ הַאַלְטָן זַיְ שְׁטָאָרָק אַוִּיפָּה דִּי רַיְטָלָעָד, זַעַלְטָן-זַעַלְטָן וּוּעָן עַם פְּאָלָט אַרְאָטָפָ אַוִּינְשָׁל אַוִּותָּע דָּעַר עֲרָד — עָרָמוֹ שְׂוִין זַיְן אַיְבָּרָצִיָּטִיק, שְׁוֹוָאָרָץ זַיְוִי וּוּי אַ פְּלוּוּם. זַעַט אַיר, פְּעַרְשָׁקָעָם — דִּי פְּאָלָן אָפָ, וּוּבְאָלָד נַאָר זַיְ וּוּרָן רַעַכְתָּ גַּעַל. אָךְ, פְּעַרְשָׁקָעָם, פְּעַרְשָׁקָעָם! אַיךְ הַאָב זַיְ לִיב מַעַר פָּוָן אַלְעָז פִּוּרוֹת. אַיךְ הַאָב אַוִּותָּע מַיְוִין לְעַבְנָן גַּעַנְעָעָן נִשְׁתָּה מַעַר וּוּי אַיְינָן פְּעַרְשָׁקָעָ, לִינְגָּט זַיְ מַיר נַאָר אַיְן טָעָם. דָּאָם אַיְזָעָן מִיט עַטְלָעָכָע יָאָר פֶּרֶיְעָר, אַיךְ בֵּין דַעַמְאָלָט נַאָר נִשְׁתָּה אַלְטָמָע גַּעַוּעָן קַיְיָן פְּינָגָת יָאָר. מַיְוִין טַاطָּע הַאָט נַאָר גַּעַלְעָבָט, אָוָן אַיְן שְׁטוּב אַיְזָעָן

נאר געווען בי אונדו אַלצידינג: די גלווערנע שאָהע, מיט דער קאנטפקע, מיט די סֶפְּרִים, מיטן גאנצַן בעטגעוואָנט. קומט צו גיין איזן מאל דער טאטען פֿון שול אהַיְם אָון מאָכְטַן צו מיר אָון צו מיין ברודער אלֵיהָן, אָון לִיגְט אַריִין די האָנט אַין דער הינטערשטער קעשענען, דאָרט וואֹו מע האָלְטַן די נָאָזְ-פֶּאָטְשִׁילְעַן:

— קינדער, פֶּערשְׁקָעַם ווועט אַיר עַסְּן? אַיךְ האָב אַיךְ גַּעַן-בראָכַת פֶּערשְׁקָעַם. אַ פֶּאָר פֶּערשְׁקָעַם.

און ער נעמט אָוריָם די האָנט פֿון דער הינטערשטער קעשענען אָון טראָגַט אָונדו אָונטער, מיר אָון מיין ברודער אלֵיהָן, צוּווּי גְּרוּוּסָע, גַּעַלְעַע, קְיַיְלָעַכְּיקָע, שְׁמַעְקְנְדִּיקָע פִּירָות. מיין ברודער אלֵיהָן האָט קִיְּין צִיְּיט נִישְׁטָם. ער מאָכְטַן אַ בְּרַכְתַּה, הוֹיךְ אַוְיף אַ קּוֹל, "בָּרוֹא פָּרִי הָעֵץ" אָון באָפְּטַן אַריִין די גָּאנְצָע פָּרִי אַין מָוֵיל אַריִין. אַיךְ קָאָן בְּאַשְׁטִיְין פֶּרְיִיעַר זַיְךְ אַנְּיָה שְׁפִּילָן, זַיְךְ אֲנְשָׁמְעָקָן, אֲנְשָׁפִּיגְלָעָן, אָון נָאָכְדָּעַם שְׁוִין ווּעל אַיךְ זַיְךְ עַסְּן. אַיְדָם — נִישְׁטָם אוֹפֵם אָין מָאל, נָאָר שְׁטִיקְלָעַכְּבוֹוַיִּן, אָון מִיט ברוּיט. פֶּערשְׁקָעַם זְעַנְעַן גּוֹט מִיט ברוּיט. פֿון דֻּעְמָאָלְטַן אַז האָב אַיךְ מִער קִיְּין פֶּערשְׁקָעַם נִישְׁטָם פֶּאָרְזּוּכָט, נָאָר דָּעַם טָעַם פֿון יְעַנְעַר עַרְשְׁטָעַר פֶּערשְׁקָעַ קָאָן אַיךְ נִישְׁטָם פֶּאָרגְּנָעָם! אַיְצְטָעַר שְׁטִיְּתַן פֶּאָר מִיר אַ גָּאנְצָעַר בּוּיִם מִיט פֶּערשְׁקָעַם, אָון אַיךְ לִינְגְּ בּוּיִם נְדָל דָּעַם שׂוּחָטָם אַוְיָהָן דָּאָרָן אָון קוֹק אָון קוֹק אָון זַעַן, ווּיְם אַפְּאָלְטַן אַ פֶּערשְׁקָעַ אַיְנָעַ אַ גַּעַלְעַע, אַושְׁאָר רְוִיטְלָעַכְּעַן, האָט זַיְךְ פֶּאָרְשְׁפָּאַלְמָן אָון גַּעַעַנְטָן. עַם זְעַט זַיְךְ פֿון אַיר אָרוּדִים דָּאָס בְּיִיכְּיקָע קָעָרְלָן. ווּאַם ווועט זַיְךְ טָאגְן, די רְוֶאָפְּאָטָעָן, מִיט אַזְוִי פֶּיל פֶּערשְׁקָעַם? זַיְךְ ווועט זַיְךְ אֲפְּטְּרִיוּסְּלָעַן מִן הַסְּתָמָם אָון ווועט פְּרָעָגְלָעַן פֿון זַיְךְ אַיְנָגְעַמְאַכְּטָם. דָּעַם אַיְנָגְעַמְאַכְּטָם ווועט זַיְךְ פְּאָרְרוֹקָן ווּוִיט אָין אוּווּן. ווּינְטָעַר ווועט זַיְךְ אַים אַוּוּקְשְׁטָעַלְוַן אַין קָעַלְעַר אַריִין, אָון דָּאָרטַן ווועט ער שְׁטִיְּין אַזְוִי לְאָנְגָן, בּוּזְעַר ווועט ווּרְזַעְגְּלָעַר אָון באָפְּן אַ שִּׁימְלָן.

נָאָר די פֶּערשְׁקָעַם קְוּמָעַן אוֹפִּיק פֶּלְוִוּמָעַן. נִישְׁטָם אַלְעַ פֶּלְוִוּמָעַן מִיט אַ מָּאָל. אַיךְ האָב צוּווּי סָאָרְטַן פֶּלְוִוּמָעַן בּוּיִם נְשָׁהָה דָּעַם רְוֶאָה אַיְזָן גָּאנְטָן. אַיְזָן בּוּיִם האָב אַיךְ מִיט "טְשָׁעַרְקִינְעַס". דָּאָס אַיז אַ מִין קְיַיְלָעַכְּיקָע, זִיסְעַ, האָרטָע, שְׁוֹוָאָרְצִיעַ פֶּלְוִוּם. דָּעַר אַנְדָּעָרָעָר בּוּיִם אַיז אַ בּוּיִם פֿון פֶּאָרְזּוּכָט פֶּלְוִוּמָעַן. דָּאָס אַיז אַ מִין פֶּלְוִוּמָעַן, ווּאַם מִעְן רְוֶאָט זַיְךְ "עַמְעַרְבְּלִוּמָעַן". מַע פֶּאָרְקִוְּיֶהָן זַיְךְ אַוְיָהָן עַמְעַרְבְּלִוּמָעַן.

זוי האבן אַ דִין הייטל, זענען גלייטשיך און קלעפעדיך און וואטסערדייך אוינָן טעם. הָונְדָעַטְוָעָגָן זענען זוי נישט אַזְוִי שלעכט, ווי אַיר מײַנט. הַלוֹוָי וַואַלְטָטָן מעַן זוי נַאֲרָן וַועַלְןָן גַּעֲבָן. מַנְשַׁחַכְתָּן דַי רַוְּאָט טַע אַיז אַבעָר נִישְׁטָהָן דַי אַיבָּעָרִיקָע גַּעֲבָרְקָעָם. זוי מַאֲכָט בַּעֲסָעָר פָּוֹן דַי פְּלוֹיְמָעָן פָּאוֹוִידָלָע אַוְיכָן וַוְינְטָעָר. וַועַן וַועַט זוי אַוְיכָעָסָן אַזְוִי
פְּיַיל פָּאוֹוִידָלָע?

.2.

אַרְאָפְגַּעַפְטָרָט דַי וַוְיַיְנְשָׁל מִיט דַי פְּלוֹיְמָעָן, הַיְבָט זַיְךְ אַן פְּאָרָט מִיר אַ סְדָּרָה עַפְלָה. עַפְלָה, דַּאֲרָהָט אַיר וַוְיסָן, אַיז נִישְׁטָהָן קִיְּזָן בָּאָרָן. בָּאָרָן, זוי מַעַגְן זַיְן דַי בַּעֲסָטָע בָּאָרָן אַין דַעַר וַועַלְט ("בַּעֲרָגָטָמָאָטָן"), וַוְיבָּאָלָד זַיְיָ זענען נִישְׁטָהָן רַעֲכָט פְּאָרָטָקָע, קַאנְט אַיר מִיט זַיְיָ גַּאֲרְנוּשָׁטָמָאָכָן. גַּיְיטָה קִיְּטָהָלָץ! עַפְלָה מַעַגְן זַיְן וַוי גַּרְיוֹן, דַי קַעְרָעַלְעָדָן מַעַגְן זַיְן וַוי וַוְיִם, הַאָבָן זַיְיָ שַׁוְּן אַ טָּעַם פָּוֹן עַפְלָה. אַיר שַׁטְעָקָט אַרְיוֹן דַי צַיְן אַין אַ גַּרְיוֹנָם עַפְלָה, וַוְעָרָט אַיְיךְ זַוְיעָר אַין מוֹיל. וַוְיִסְטָט אַיר, וַואָם אַיךְ וַוְעל אַיךְ זַאנָן? אַיךְ וַוְעל אַיְיךְ נִישְׁטָהָן אַזְוּקָגְעָבָן קִיְּזָן הַאָלָבָן גַּרְיוֹנָם עַפְלָה פְּאָרָט צַוְּיִי צִיְּתוּקָע. אַוְיָף צִיְּתוּקָע דַּאֲרָף מַעַן וַוְאָרָטָן בַּיּוֹ הַעַטְ-הָעַט, אַין גַּרְיוֹנָם עַפְלָה קַאנְט אַיר הַאָבָן תִּכְתַּבְתָּ, נַאֲכָדָעָם וַואָם דָּאָם בַּיְמָעָלָה הַאָט אַפְגַּעַבָּלִים. עַם וַעַנְדָט זַיְךְ נַאֲרָן אַין דַעַר גַּרְיוֹם. וַואָם וַוְיִטְעָר אַן עַפְלָה וַואֲקָסָט, וַעַנְדָט עַר גַּרְעָמָעָר, וַוי, לַהֲבָדְלָה, אַ מעַנְטָשׁ . . . עַם אַיְוָן נִישְׁטָהָן קִיְּזָן רַאיָה, אַז אַ גַּרְוּסָעָר עַפְלָה דַּאֲרָף זַיְן גּוֹט. אַ מַאְלָ מַאְכָט זַיְךְ, אַ קְלִיּוֹן עַפְלָלָע וַאל זַיְן בַּעֲסָעָר פָּוֹנָעָם גַּרְעָסָטָן עַפְלָה. לְמַשְׁלָ, גַּעַמְטָה „אַרְצִ-יִשְׂרָאֵל-עַפְלָלָעָן“. זַיְיַיְנָעָן וַוְיִנְקָק, אַבעָר גַּעַשְׁמָאָק. הַיְיָ-טִיקָּן זַוְעָר אַיְיךְ זַיְיָ אַמוֹרָדִיקָע גַּעַרְעָטָעָנִישׁ. עַם וַועַט זַיְן אַזְוִי פְּיַיל, אַז מַעַן וַועַט זַיְיָ פִּירָן מִיט וַוְעָגָן. אַזְוִי הַאָבָן אַיךְ גַּעַרְעָטָה פָּוֹן מַנְשַׁחַכְתָּן דַעַר רַוְּאָטָעָם מוֹיל. זַיְיָ הַאָט דָאָם גַּעַזְאָגָט צַו „רַאֲוָן דַעַם עַפְלִיְיךְ“, בְּשֻׁעַת דַי עַפְלָה זענען נַאֲרָן גַּעַזְוּעָן אַין רַעֲכָטָן בְּלִיעָן. רַאֲוָן דַעַר עַפְלִיְיךְ אַיז גַּעַקְוּמָעָן צַו גַּיְינָן אַנְקָוָן דַעַם נַאֲרָטָן. עַר הַאָט גַּעַוּוֹאַלְטָה אַפְהָאַנְדָּלָעָן בַּיּוֹ אַיר דַי עַפְלָה מִיט דַי בָּאָרָן אַוְיכָן בּוֹיָם. אַוְיָף עַפְלָה אַזְוִי בָּאָרָן אַיז רַאֲוָן שַׁוְּן אַיז מַאְל אַ מְבִינָן. עַר,

או ער טוט א קוק מיט אויג אויף א בוים, וועט ער איז באולד זאגן, וויפל פרנסה דער' בוים קאן געבן. ער וועט איז קינמאָל נישט האבן קיון טוות אויף אט אווי פיל, סיידן עס וועלן זיין גרויסע ווינטן, און די עפל וועלן אַפְּהָאַלְּן פֶּאֲרַדְּעַר צִיּוֹת, אַדְּעַר אַזְּעַרְעַם וועט זיך אַרְיוֹנְבָּאָפָּן. דאס זיינען אַלְּץ מְנֻחָּבָּע זָאָכָּן, וואָס אַזְּעַנְשָׁיָּשׁ קאן נישט וויסן. אַז ווינטן איז דאָך פָּוּן גָּאָט, ווערטע אַזְּעַרְעַם אַזְּעַרְעַם. כָּאַטְּשַׁ אַקְּלַו אַיך ווּוִים נִשְׁתַּמְּתָה, אַוְּיפָּה ווּאָס דָּאָרְפָּה גָּאָט ווערטע אַזְּעַרְעַם? סיידן צוֹלִיב דעם, זייז זאגנט צונגעמען בי ראובן דעם עַפְּלַיְיד דאס שטיקל ברויט . . . ראובן זאגנט, אַז ער פֶּאֲרַלְּצָגָנְטָן נִשְׁתַּמְּתָה מַעַר פָּוּן אַזְּעַרְעַם, ווי אַז שטיקל ברויט. ער הָאָט, זאגנט ער, אַז ווּוִיב אַזְּעַרְעַם קִינְדְּעַר אַזְּעַרְעַם זָוֵט פֶּאֲרַד זָוֵט אַז שטיקל ברויט. מְנֻחָּבָּע זָאָכָּן אַזְּעַרְעַם צָו נִשְׁתַּמְּתָה נַאֲר אַז שטיקל בְּרוּיט. זי ווינטשט זיך אַזְּעַרְעַם מַול, וואָס פֶּאֲרַאָצָּבָּי בְּיִמְעָר זִי גִּיט אַיִּם. סְאַיּוֹ דָעַן בְּיִמְעָר? סְאַיּוֹ גָּאָלָד, נִשְׁתַּמְּתָה קִיּוֹן בְּיִמְעָר.

— אויר וויסט, אַז אַיך בין אַיך, חָלִילָה, נִשְׁתַּמְּתָה קִיּוֹן שָׁוָּנָאָטָּע — זאגנט אַזְּעַרְעַם מְנֻחָּבָּע — וואָס אַיך ווינטשט אַיך, מעג עס מִיר אַנְקָוּמָעָן. — אַמְּן! — מַאֲכַת צָו אַיר רַאֲבָן מִיט אַזְּעַרְעַם אַוְּיפָּה זִין גוֹטָרָוּת פְּנִים, וואָס סָע שִׁילְטָה זיך פָּוּן דָעַר זָוֵן — אויר גִּיט מִיר אַזְּרַבְּעַט אַכְּתָב פֶּאֲרַד ווינטן, ווערטע גִּיב אַיך אַיך נַאֲר מַעַר וויפל אַיר ווילט.

מְנֻחָּבָּע טוט אויף אַז מַאֲדָנוּם קָוָק פָּוּן אַונְגָּטָן אַרְוִיפָּה אַזְּעַרְעַם מַאֲכַת צָו אַזְּמִיט אַיר מַאֲנְצְּבִּילְשָׁעָר שְׂטִים : — גִּיט מִיר אַרְוָס אַכְּתָב, אַז אַיר גִּיט אַזְּוּעָק פָּוּן דָעַנְעָן אַזְּעַרְעַם גִּיטְשָׁט זיך נִשְׁתַּמְּתָה אַזְּמִיט אַוְּיפָּה גְּלִיכָּן וועג אַזְּבָּעָט זיך נִשְׁתַּמְּתָה אַזְּפָּמָּה.

— פָּוּן אַוְּסְגָּלִיטְשָׁן זיך אַזְּעַרְעַם אַוְּסְבָּרָעָכָן זיך אַזְּפָּס אַזְּעַרְעַם נִשְׁתַּמְּתָה בָּאַזְּוָאָרָנָט ! — זאגנט רַאֲבָן אַזְּעַרְעַם אַזְּעַרְעַם אַיר מִיט זִין גוֹטָע שְׁמִיְּכָלְעָנְדִּיקָּע אַוְּיגָן — דָס קָעָן זיך טְרָעָפָן מִיט אַזְּגָּדָן נַאֲר גִּיכָּעָר ווי מִיט אַזְּגָּדָן, ווילָא אַזְּגָּדָן הָאָט מִיט וואָס צָו קְרָעָנְקָעָן.

— אויר זענט אַיך אַחֲם ! — עַנְטֶפֶּעֶרט אַזְּעַרְעַם מְנֻחָּבָּע מְלָאָן — נַאֲר אַזְּעַנְטָשׁ, וואָס ווינטשט דעם אַנדְעָרָן זיך אַוְּסְבָּרָעָכָן

א פָּום, קָאָן אִים אָפְּדָאָרְן דֵּי צָוְגָג, אֲזֹוי אָז עַר זָאָל גָּאָרְנִישָׁט וּוַיְסָן
פָּן וּוְאָנָּעָן סְ'אַיּוֹ צָוְאִים גַּעֲקֻמָּעָן.
— פָּאָרוּאָס נִישְׁתָּ ? — זָאָגְטָ וִיךְ רָאָבָן אַלְצָ מִיטָּן זַעֲלְבִּיקָן
שְׂמִיכְבָּעָלָע — פָּאָרָ נְוִיתָ אַיּוֹ אָז צָוְגָג אַוִיךְ נִישְׁקָשָׁת, אַבְּיָ נִישְׁתָּ
חַלְילָה בַּיִם קְבָּצָן.

.ח.

אוֹ עַכְירָה, וּוָאָס דַעַר גָּאָרְטָן אוֹז נִישְׁתָּ אָרְבָּעָר צָוְ רָאָבָן דָעַם
עַפְּלִיְיד אַיְן רִשּׁוֹת אָרְיִין. מִיר וּוְאָלָט דָאָס גַּעֲוָעָן אַסְטָ מַעַר נִיחָא,
וּוַיְ בַּיְ דַעַר מַכְשְׁחַתָּע. אַיר הָאָט נַאָר אֲזָאָצָ אָרְחָ נִישְׁתָּ גַּעֲוָעָן.
לָאָז אָרְאָפְּהָאָלָן אָז עַפְּעָלָע אַוְעַרְעַמְדִיקָם, אָז אַיְינְגָעְדָאָרְטָם, אָז אַיְינְגָעְדָאָרְטָם,
גַּעֲנִוִּיטְשָׁטָם, וּוַיְ בַּי אָז אָלְטָעָר בַּאֲכַעַצָּע דָאָס פְּנִים, וּוּעַט וִיךְ זַיְדָן
נִישְׁתָּ פְּוִילָן זַיְדָן אַנְבִּינְגָן, אַוְיְהִיבָן, אַרְיִינְגִּינְגָן אַיְן פָּאָרְטָעָר אָרְיִין אַזְנָן
אַוְעַקְטָרָאָגָן. וּוְאָהָיָן טְרָאָגָט זַי זַי ? הַפְּנִים אַוִּיפָּן בּוּדָעָם אַזְנָן
אַפְּשָׁר אַיְן קָעָלָר. עַס וּוְיִוְתָּ אָזָם, אָז אַיְן קָעָלָר. מַחְמָת אַיְךְ
הַאָב גַּעֲהָעָרָט דַעְרָצְיָילָן, אָז פָּאָרְאָצָיאָרָן אַיְן בַּיְ אַיְרָ רִיְיסָן
וּוְאָרָן אַקָּעָלָר מִיט עַפְּלָ. אַז נִישְׁתָּ אַמְצָוָה, מַעַזְאָל בַּיְ אַיְרָ רִיְיסָן
עַפְּלָ ? יָא, אָכָעָר וּוַיְ אֲזָוִי רִימָטָן מַעַן זַי ? אַרְיִינְכָּפָן זַי אַיְן
גָּאָרְטָן בַּיְ דַעַר נַאָכָם, וּוּעַן אַלְעָל שְׁלָאָהָן, אָזְנְשָׁטוּפָן קוֹלָעָ קַעְשְׁעָנוּמָן,
וּוְאָלָט אַוְדָאי גַּעֲוָעָן אַשְׁכָּלָ. וּוּאַסְ-זְשָׁעָן וּוּעַט אָכָעָר זַאָגָן דַעַר כָּלָב ?
אוֹן וּוַיְ אַוִּיפָּ צְוַ-לְּחָבִיעִים וּוְאַקְטָן הַיְינְטִיקָן זַוְמָעָר עַפְּלָ אַיְינָם אַיְן
אַיְינָם. זַיְיָ בְּעַטָּן זַיְךְ, זַיְיָ דְּלָשָׁן, מַעַזְאָל וּוַיְ אַפְּרִיכָּן ! וּוָאָס טָוָט
מַעַן ? סְ'זָאָל זַיְוַן אֲזָאָצָ שְׁפָרוֹד, אַמְיוֹן בִּישְׁוֹף, דֵי טָפָל זָאָל גַּיְזָן צָוָן
מִיר ! . . . אַיְךְ קָלָעָר אֲזָוִי לְאָגָג, בֵּין אַיְךְ דַעְרָקָלָעָר. נִישְׁתָּ קִיְיָן
שְׁפָרוֹד אַזְנָן נִישְׁתָּ קִיְיָן בִּישְׁוֹף, נַאָר אָז אַנְדָעָר זַאָךְ. אַשְׁטָעָקָן, אַשְׁטָעָקָן
לְאָגָג שְׁטָעָקָן מִיט אַטְשָׁוָאָק בִּיְם שְׁפִיָּן. מִיט דָעַם שְׁטָעָקָן אַבְּיָ
אַיְרָ טְרָעָטָן נַאָר מִיטָן טְשָׁוָאָק בִּיְם הַעֲנָגָרָלָן קוֹנָעָם עַפְּלָ אַזְנָן
אַצְיָ זַיְךְ — אַזְיָ דַעַר עַפְּלָ אַיְעָרָעָר. אַיְרָ דָאָרָטָן נַאָר וּוּעַן הַאָלָטָן
דָעַם שְׁטָעָקָן אֲזָוִי, אָז דַעַר עַפְּלָ זָאָל חַלְילָה נִישְׁתָּ אָרְאָפְּהָאָלָן אַוִּיפָּ
דַעַר עָרָד. אַזְנָן טָאָמָעָר פָּאָלָט דַעַר עַפְּלָ אַרְאָטָ, אַזְיָ אַוִּיד אָז אָז
אוֹמְגָלִיק. זַי וּוּעַט מִינְגָעָן, אָז דָאָס הָאָט אִים דַעַר וּוַיְנַט אָרְאָטָגָעָן

שליידערט. פֿאַרְשְׁטִיטָזֶיךָ, אַיר דְּאַרְפֶּטֶט דֻּעַם עַפְלָן נִישְׁתָּאַנְרִירָן מֵיטָן טְשְׁוֹוֹאָק, זַי זַאל זַיךְּ נִישְׁתָּאַנְשְׁטוּסָן . . . אַיךְ שְׁוֹועֵר אַיךְ בְּגָנָמָנוֹת, אַזְוַאֲךְ הָאָבָּא אַיְזָן עַפְלָן נִישְׁתָּאַצְּשָׁלָגָן. אָוֹן אַרְאַפְּגַּנְעַהְאָלָן אַיְזָן בַּי מִיר אַוְיַּיךְ נִישְׁתָּאַט. בַּי מִיר פֿאַלְאָלָן נִישְׁתָּאַקְיָין עַפְלָן. אַיךְ וּוּוּסָם, וּוּי אַזְוַי מַעַד אַרְפֶּט חַאלָטָן אַשְׁטָעָקָן, אַזְוַי רִיסְטָט אַזְוַי עַפְלָן. דָעַר עַיקָּר אַיְזָן, מַעַד זַיךְּ נִישְׁתָּאַט כַּאֲפָן. וּוּאַם הָאָט אַיר קִיְּזָן צִיְּזָן נִישְׁתָּאַט? אַיךְ הָאָט דְּעַרְטַאְפֶט אַזְוַי עַפְלָן? עַסְטָט אַיְסָם אוּפָט שְׂטִילָעָרָהִיט, רָוֶט זַיךְּ אַפְּ אַכְּבִּסְלָן אַוְן רִיסְטָט וּוּוּסָם. אַיךְ פֿאַרְזִיכְבָּר אַיךְ, אַזְוַי קוֹיגָל וּוּעַט נִישְׁתָּאַזְוַיְסָן!

גִּוִּיטָזִוְיָיט אַגְּבָּיאָ, אַזְוַי מַכְשְׁפָּה וּוּעַט גַּאֲרָן וּוּסָם דֻּעַם חַשְׁבָּוֹן פֿוֹן דַי עַפְלָן נַאֲךְ אַוְיַּפְּן בּוּוּסָם! הַפְּנִים, זַי הָאָט זַיךְּ אַיבְּעַרְגְּנִיצְיָילְט בִּיְוִיטָאָג, אַזְוַי הָאָט זַיךְּ גַּעֲכָאָפְט אוּפָט מַאֲרָגָן, אַזְוַי עַמְּלָלָן אַיר עַטְלָעָכָע שְׁטָמִיק. הָאָט זַי זַיךְּ בָּהָאַלְטָן בַּי זַיךְּ אַוְיַּפְּן בּוּיְדָעָם אַזְוַי גַּעַנוּמָעָן אַונְטָעָרָקָן זַיךְּ, טָאַמְעָר וּוּעַט אַיר גַּעַרְאָטָן כַּאֲפָן דֻּעַם גַּגְבָּ. אַזְוַי דָעַנְקָא אַיךְ. פֿוֹן וּזְאַנְעָן דָעַן הָאָט זַי גַּעֲקָאנְט דָעַרְוּסָין זַיךְּ, אַזְוַי לִיגָּבָי מַעַנְדָל דֻעַם שְׁוֹחָתָם אַוְיַּפְּן דַאֲךְ אַזְוַי אַרְבָּעָט מֵיטָן שְׁטָעָקָן? בַּעֲסָעָר וּוּאַלְטָט זַי מִיר בָּאַטְשָׁ גַּעֲכָאָפְט אַלְיָוָן אַזְוַי עֲדוֹת, וּוּאַלְטָט אַיךְ מִיר גַּעֲקָאנְט אַפְּבָעָטָן בַּי אַיר. פֿאַרְטָט אַיְתָום — טָאַמְעָר וּוּעַט זַי הָאָבָּן אוּפָט מִיר רְחַמְנָות. אַיְזָן זַי זַיךְּ מִיְשָׁב אַזְוַי גִּוִּיטָזִוְעָק צַוְּמִין מַאֲמָעָן אַזְוַי צַוְּ אַונְדוּזָעָר שְׁכָנָה פְּעָמִי אַזְוַי צַוְּ דָעַר שְׁוֹחָטָקָע אַזְוַי נַעַמְתָּ זַי אַלְעָן דָרְיוּ מִיטָזָיךְ אַזְוַי קְלָעַטָּעָרָט מִיטָזָיךְ אַרְוִיפָט צַוְּ אַונְדוּזָעָר אַוְיַּפְּן בּוּיְדָעָם (אַמְכְשָׁפָה קָאָן!). פֿוֹנָעָם בּוּיְדָעָם אַיְזָן זַיְוִין גַּעַוּעָן נִישְׁתָּאַט שְׁוֹועֵר צַוְּ זַעַן דָוְרָכָן פֿעַנְצְטָעָרָל, זַיְוִין אַיךְ אַרְבָּעָט מֵיטָן שְׁטָעָקָן.

— נַוְיָן? וּוּאַמְתָּא אַיר אוּפָט אַיְיעָר תְּכַשִּׁיט? אַצְינְד גְּלִיבָט אַיר שְׁוִין?

די וּוּעַרטָעָר הָאָבָּן גַּעַהָעָרטָט צַוְּ דָעַר דְּוֹאָטָעָ. אַיךְ הָאָבָּן קָעַנט אַיר מַאֲנְצְבִּילְשָׁע שְׁטִים. אַיךְ הָאָבָּן אַוִּיסְגַּדְרִיְיט דֻעַם קָאָפְט צַוְּמָבָּן בּוּיְדָעָם אַזְוַי הָאָבָּן דָעַרְזָעָן אַלְעָן פְּרָר וּוּיְבָעָר. אַיךְ הָאָבָּן דֻעַם שְׁטָעָקָן מֵיטָן עַפְלָן נִישְׁתָּאַט אַוְוּקְגַּעְוּוּאָרָפָן. זַיְוִין זַעַן אַלְיָוָן אַרְוִיסְגַּעְאָלָן. אַגְּלִיקָן, וּוּאַם אַיךְ אַלְיָוָן הָאָבָּן מִיךְּ גַּעַהָעָרטָן אַוְיַּיךְ דַיְּהִים. אַיךְ הָאָבָּן נִישְׁתָּאַט גַּעַקְעַנְטָקָן קִיְּנָעָם אַיְזָן דַי אַוְיַּגְנָן אַרְיָוָן. דָעַר הוֹנְטָן וּזְאַל

ニישט ליגן אין גאָרטן, וואָלט אַיך זיך דערהרגעט פֶּאָר שאָנד. ערגענער פָּון אלֶיך אַיז מיר געוווען דער מאָמעם טרעָן. זיך האָט נישט אוּפֶּה-
געהערט צו קלָאנָן אַיז צו יאמָערן אַונְן צו באָזְוִינְגְּן מִיך: —
— ווֹי אַיז מיר, ווֹינְד אַיז מיר! צו וואָס אַיך האָב דערלעכט!
אַיך האָב געמיינָט, אָז מײַן יתומָן גִּיט אַונְן שׂוֹל אַריַין זאגָן קְדִישָׁן
נאָכָן טָאטָן, צוּם סָוָף לִיגְטָע עַר גָּאָר אַוְיפָּאָ בְּוּידָעָם, אָז דונְגָעָר אַיז
מִיר, אַונְן רִיסְטָט עַפְּלָע פָּון אַ פֶּרְעָמְדָן גָּאָרטָן! . . .
אַונְן דֵּי מְכַשְּׁהָן שְׁטִיטָה אַיבָּעָר אַיך אַונְן לִיגְטָע-צָו מִיט אַיך
מאָנְצְּבִילְשָׁעָר שְׁטִים:

— שְׁמִימָן דָּאָרָף מַעַן אַים, אַט אָזָּז מִשְׁומָד! קָאָטְעָוָעָן!
בְּלוּט זָאָל גַּיְן! אַ יִנְגְּלָל זָאָל ווַיְסָן דָּאָס אַנְדָּעָרָעָ מָאָל, וּי אַזְוִי
צָו זַיְן אַ ג. . .

די מאָמע דערלָאָזָט נישט אַרוּסְוָאָגָן דָּאָס ווּאָרָט „גְּנָבָה“. —
ער אַיז אַ יְהָוָם, נְעַבְּךָ אַ יְהָוָם! — טָעַנְהָט די מאָמע צו דער
רוֹפְּאָטָע אַונְן קוּשָׁט אַיך אַין די הענט אַריַין אַונְן בעט בֵּי אַיך, אָז
זַי זָאָל מִיר מָוחָל זַיְן, אָז מַעַר ווּעַט דָּאָס שְׁוִין נִישְׁט זַיְן! זַי שׁוּעָרָט
אַיך מִיט אַלְעָשָׁבָוּת אַין דָּעָר ווּעַלְתָּא, אָז דָּאָס אַיז דָּאָס לְעַצְּטָע מָאָל,
אַנְיָשָׁט — זָאָל זַי אַדְעָר אַלְיָין שְׁטָאָרָבָן, אַדְעָר זַי זָאָל חֲלִילָה מִיךְ
בָּאָגָרָאָבָן! . . .

— לאָז עַר שׁוּעוּרָן, אָז עַר ווּעַט שְׁוִין מַעַר אַפְּלִילָו נִישְׁט אַרְיִינְקָוָן-
צָו מִיר אַיז גָּאָרטָן אַריַין! — פֶּאָדָעָרָט די רְוֹפְּאָטָע מִיט אַיך מאָנְצְּבִילָה-
שְׁעָר שְׁטִים אַז אַקְאָפָּר רְחָמָנוֹת צָו אַ יְהָוָם.

— לאָז מִיר אַפְּדָאָרָן די הענט! לאָז מִיר אַרוּסִים די אַוְינְגָן! —
זָאָג אַיך, אַונְן גִּי מִיט דָּעָר מָאָמעָן אַהֲרָוִים אַונְן הָעָרָאָוִים אַיך מִוּסָר
מִיט אַיך ווּוַיְנְגָן, אַונְן צְעֻוּיָּן מִיךְ אַלְיָין אַיך גָּאָנָץ גַּעַשְׁמָאָק.
— אַיך פְּרָעָג דִּיך גָּאָר, ווּאָס ווּעַט פָּון דִּיך זַיְן? — פֶּרְעָנָט
מִיך די מאָמע מִיט טְרָעָן, אַונְן שְׁטָעָלָט מִיר צָו אַ בעַנְקָעַלְעָט פֶּאָר מִין
ברְׂדוּדָר אַלְיוֹה. מִיןְן בְּרוּדָר אַלְיוֹה הָעָרָט-אָוִוָּס די מַעַשָּׁה מִיט
עַפְּלָע אַונְן ווּעַרט בְּלָאָס. הָפְּנִים, פֶּאָר כְּעֵם די מאָמע דְּרָזָעָט, אָז
עַר אַיז אַוְיָסָר זַיְך. זַי האָט מָוָאָר, עַר זָאָל מִיךְ נִישְׁט שְׁלָאָגָן. זַי
רוּיָמָט אַים אַיז אַסְוָד, עַר זָאָל מִיךְ נִישְׁט שְׁלָאָגָן, ווּאָרָעָם אַיך בֵּין
אַ יְהָוָם.

— ווער טשעפעט אים? — זאגט מיין ברודער אליהו — איך
בין נאָר אַבעָן צו וויסן, וואָס ווועט זיין פֿון אִים? וואָס ווועט זיין
פֿון אִים?!?

אֶזְוֵי זאגט מיין ברודער אליהו אונ קרייצט מיט די ציַין אָונ
קוקט אויף מיר, איך זאל אַים זאגַן, וואָס ווועט זיין פֿון מיר? איך
וואַוִים, וואָס ווועט זיין פֿון מיר? אַפְּשָׁר ווַיִּסְתַּאֲר, וואָס ווועט זיין
פֿון מיר?

גן עדן (גָּן אַיְדָן)	— Paradise, The Garden of Eden
אַפְּקוּמָעָן — לִידָן.	
בְּשֹׁעַת מְעָשָׁה (בְּעַשָּׂם מִיּוּסָעָ) — While	
רוֹפָא, רֻופָאָטָע (רוֹפָע, רֻופָעָטָע) — אַ רְוָפָא פְּלָעָגָט חִילָן	
קרָאנְקָע, בָּאַטְשׁ עַר אַיְזָן קִיּוֹן דַּאְקָטָעָר גִּיט גָּעוּוֹן.	
רוֹפָאָטָע — פְּרוּ פֿון רְוָפָא.	
רְנִילָות (רְעִגְלָעָם) — גָּעוֹוָוִיחַהְיוֹת.	
כֶּךְ הָוה (כֶּךְ הָאוּוֹ) — אַזְוֵי אַיְזָן גָּעוּוֹן.	
מְחַיה מְתִים (מְעַכְּאַיָּע מִיּוּסָים) — פֿוֹן טּוֹוֹת לְעַבְדִּיקְמָאָן.	
רְשָׁע, רְשָׁעָטָע (רְאַשָּׁע, רְאַשְּׁעָטָע) — שְׁלַעַכְטָעָר, שְׁלַעַכְטָעָן.	
וַיּוֹינְשָׁל — Cherry	
קָאַרְשָׁן — Cherries	
אַנְגָּעָסָן — Gooseberry	
מְנַחָּה (מִינְכָּעָ) — אַ גָּעָפָעָט, וואָס מַעַדְוָוָנָט יְעָדָן פָּאַרְנָאָכָט.	
מְעַרְיב (מִיּוֹרָעָוּ) — אַוּוֹנְטָגָעָפָעָט.	
צְוֹוְשָׁן מְנַחָּה אָונָן מְעַרְיב — צְוֹוְשָׁן דַּעַם גָּעָפָעָט, וואָס וּוּרָת גְּעוֹזָגָט פָּאַרְנָאָכָט אָונָן דַּעַם גָּעָפָעָט, וואָס וּוּרָת גְּעוֹזָגָט	
שְׁפָעָט אַיְן אַוְנָט.	
הַיְלָיִם — וְוַעַן מַעַן עַטְט אַ זְוִוְעָרָעָ פְּרוּכָט, וְוַעַן די צִיָּן חַנְלִיק.	
סְגָּולָה, סְגָּולָות (סְגָּולָע, סְגָּולָעָם) — אַ חִוְּלָמִיטָל.	
מְחַיה נְפָשָׁות (מְכָאַיָּע נְפָשָׁעָט) — זְוִוְעָר גַּעַשְׁעָמָק.	
בּוֹאָ פְּרִי הָעַץ (בּוֹיְרִי פְּרִי חָאַזְיַין) — אַ בְּרָכָת, וואָס מַעַן מְאַכְּבָט אַיְבָעָר פְּרוּכָט.	
פָּאַוְיְדָלָע — Stewed fruit, jam	
רְשֹׁוֹת (רְעַשּׁוֹם) — דְּעַרְלָוְוְעָנִישׁ.	
נִיחָא (נִיכְעָן) — לִיבָּ.	
תְּכַשִּׁיט (תְּאַכְשִׁיט) — אַירָאָגְיַישׁ, צָאַקְעַדְיִקְעַר וּנְגַעְרָמָאָן.	
בּוֹוָוָן (בּוֹזָאַיְעָן) — שָׁאנָן.	
וַיּוֹנְפְּעַרְלָעָן — Currants	
פְּעַרְשָׁקָע — Peach	

מַאֲרָעֵלֶן — Morello, rough cherry
 מַאֲלִינָעָם — Raspberry
 אֹזְשָׁעָנִיצְעָם — Blueberries
 שַׁהְחִינְגָּו (שֻׁכְבִּיאָנוּ) — מַאֲכָנָן אַ בְּרָכָה (בראכָע) אַוִּיף אַן
 עַרְשָׁטָעָר פְּרוֹכְשָׁן.
 סַאֲנִישְׁקָעָם — Sunflower seed
 אַשְׁרָיו (אַשְׁרָיו, — וּוֹאוֹוֹ) — קָלָאָר וּוּ אַ יְדָ אַיְן אַשְׁרָיו. אַשְׁרָיו
 — אַ קָּאָפְיָטָל תְּהִילִים (טִילָּעָם), וּוֹאָס וּוֹעָרָשׂ זְוִיעָר אַפְּמָט
 גְּזַעַגְתָּ בְּיּוּם דָּאָוָגָעָן.
 כַּלְבָּ, כַּלְבִּים (קָעַלְעָוָו, קָלָאָזָוָוָים) — חָוָנָחָ, חִינְטָא.

מיין ברודער אלֵיהו האט חתונה

.א.

מול טוב ! אויר וויסט ? מיין ברודער אלֵיהו האט חתונה !
וועיזזויי, וואם סע טוט זיך ! עם קאקט דיא שטאט. די וועלט
וונגעט זיך ! — איזוי זאנט אונדזער שכנה, פעמי דיא גראבע. זי זאנט,
או עם ווועט זיין א געהביבענע חתונה. איזא חתונה, זאנט זי, איזו
שווין לאנג נישט געווען ביי אונדו איזן שטאט !
וואם איזו די מעשה ? נאר צוליב רחמנות. וויל די מאמע איז
און אלמנה און דער חתן איזו איז יתום. און א בימל איז טאקט צוליב
וכות אבות. דעם טאטטנס נאמען ! דער טאטטען, עליו השлом, האט
איבערגעלאָזט אַ שיינען נאמען ! פֿאָרְן לעבן האט מען עפּעַס נישט
געהערט, עטצעער זאל פֿוֹן אים איזוי שטארק רעדן. איצט, נאכּן
טויט, איזו פֿײַסִי דער חזן געהויכט און געקוריינט. איך הער, וואם
מענטשן זאנן דער מאמע מיגנער. זי זאנן אויר, איז דער מהותן איז
ニישט קליעין צו נעמען אויפֿ זיך אַלְעַז הוצאות און נאך עפּעַס צוֹצָלָן
איך. ער טאָר נישט פֿאָרְגּעַסן, זאנן זי, איז ער נעמט פֿײַסִי דעם
חזנס זון פֿאָר אַ חתן. מיין ברודער אלֵיהו הערט דאם. ער פֿאָרְ-
שעט זיך, גלעט דאם בערדל, ווי אַ מאַנְצְּבִּיל. ער איז
שווין אַ מאַנְצְּבִּיל. ערשת דאַ נישט לאָנג האט זיך אים אַנְגַּעַהוּבוּן
שפֿראָצָן אַ בערדל. געוועים איז דאָם אים געקומען פֿוֹן רַיְכּוּן. פֿוֹן
זונט דער טאטטען איזו געתשטאָרבּן, האט ער אַנְגַּעַהוּבוּן רַיְכּוּן. די
ערשטן צויט האט ער זיך געמוֹטשעט, פֿלְעַגְט זיך פֿאָרְהוּסְטַן. אַיצט
פֿאָרְצִיט ער זיך שווין און קאָן אַרוּסְמָלָאָזָן דעם רַויַּך דער נאָז.
אַ טַּיְעַרְעַז מְצִיאָה ! אויר מײַנט, אַז אַיך קאָן דאם נישט ? די גַּאנְצָע
צָרָה, וואם אויך האָכְ נִישְׁט קִיּוֹן טַאָבָאָק ! רַיְכּוּר אויך פֿאָפּּרְ, רַיְכּוּר
איך שטרוי, רַיְכּוּר אויך דער רוח וויסט וואם. איז גַּעֲוָאָר גַּעֲוָאָר

דערפֿון מײַן ברודער אליהו. האט ער מיר געגעבען! ער מעג, און איך טאָר נישט! וויל איך בין נאָך נישט אלט קײַן גאנצע נײַן יאָר. דערפֿאָר. ווּאָס בֵּין איך שׂוֹלִיךְ? איך האָב אִים געגעבען דָּס וּאָרטָן, איך האָב אִים געשׂוֹאָרָן בֵּין אַחֲמָשׁ, אָז אָז עָק, מַעַר רַיְכָּעָר איך נישט. ווי מײַנט אִיר, לאָנגַ האָב איך געהַצְלָזָן וּאָרטָן? איך בעט איך, וועָר רַיְכָּעָרְתָּ נִישְׁתָּהָיִינְטִיקָּעָ צִיְּיטָן?

ב.

בָּאָלָד וּוּעָט זִיךְרַיְכָּעָרְנָן דֵּי וּוּלְטָן. אָזְוִי זָאנְטָ פָּעֵסִי, אָונְדוּעָרְ שְׁבָנָה. זַי אַיְזָ גַּעֲקוּמָעָן צַו גַּיְינָן פְּנִינְעָם מַחְוֹתָן אַ צַּעֲקָאָכְטָעָן. סָאַיְזָ אַ מִיאָסָעָ מַעְשָׁה. דָּעַר מַחְוֹתָן אַיְזָ גַּעֲווֹאָר גַּעֲווֹאָרָן, אָז דָּעַר חַתָּן (מיַן ברודער אליהו) האָט נִישְׁתָּהָיִינְטָן דָּעַם זַיְגָעָר אַיְזָ גַּעֲווֹעָן אַ גַּעֲטוּעָר זַיְגָעָר, אָז אַמְּתָחָר זַיְלָבָּעָר זַיְגָעָר. דָּס האָט אִים דָּעַר מַחְוֹתָן גַּעֲקוּטָט אַ מַתְהָנָה. וּוּאָז אַיְזָ אַהֲיָנְקָעְמוּנָן דָּעַר זַיְגָעָר? ער האָט אִים פָּאָרָדָ קַיְוַעַט אָזָן דָּס גַּעֲלוֹטָ אַיְסָגָעְבָּעָן אַיְפָּאָקְטוּיָּרִים אָזָן דָּרְאָוָאָתָן. ער האָט גַּעֲוָאָלָט רַאֲטָעְוֹעָן דָּעַם טָאָטָן — וּוּאָסָ קָוְמָתָ אִים דָּרְאָפָּאָר? אָזְוִי הָאָט גַּעֲטָעָנָהָט פָּעֵסִי. דָּעַר מַחְוֹתָן אַיְזָ אַבָּעָר אַ פָּרָאָסְטָעָר יִיד. ער פָּרָעָגָט, וּוּאָסָ גַּעֲהָעָר זִיךְרָ אָזָן אַ פָּרָעָמְדָעָר טָאָטָעָ צַו זַיְן זַיְגָעָר? ער אַיְזָ נִישְׁתָּהָיִינְטָן מַחְוֹבָב, זָאנְטָ ער, מִיטָּ זַיְגָעָן זַיְגָעָרָם אַיְסָגָעְבָּעָן „זַיְגָעָרָם“ פָּרָעָמְדָעָ טָאָטָעָם. פְּנִינְעָם זַיְגָעָר אַיְזָ שְׁוִין בֵּין אִים גַּעֲווֹאָרָן „זַיְגָעָרָם“ אָזָן פְּנִינְעָם טָאָטָן — „טָאָטָעָם“! פָּעֵסִי זָאנְטָ, אָז פָּן אַ חְזִירִישָׁן עַק קָאָן מַעַן קְיַיְן שְׁטוּרִיְמָל נִישְׁתָּהָיִינְטָן! . . . דָּס מִיאַינָּט זַי אָונְדוּעָר מַחְוֹתָן. ער אַיְזָ אַ פָּרָאָסְטָעָר נֶאָשָׁן. אַ בְּעָקָעָר אַיְזָ ער אָזָן הַיִּסְטָמָה יְוָנָה דָּעַר בַּיְגָלְבָּעָקָעָר. ער באָקָט בַּיְגָל. „אַיְזָ חֹוֹנָטָ שְׁוִין לִינְגָן אַיְזָ דָּעַר עָרְד אָזָן באָקָט בַּיְגָל“. אָזְוִי זָאנְטָ אִים פָּעֵסִי, מַסְתָּמָא אַיְפָּאָרָדָ קַאֲטָאָזָוּעָם. אָזָן אַפְּשָׁר מִיאַינָּט זַי טָאָקָעָ אַיְפָּאָרָדָ שְׁטוּיָּ נִישְׁתָּהָיִינְטָן, ווי אָזְוִי קָאָן מַעַן לִינְגָן אַיְזָ דָּעַר עָרְד אָזָן באָקָט בַּיְגָל: וּוּאָרְדָעָט זַיְגָעָר דָּאָרָטָן קַיְוָעָן? . . . ער אַיְזָ אַ יִיד אַ גְּנִיד, אָונְדוּעָר מַחְוֹתָן. פָּעֵסִי דָּרְיָנְגָט, אָז ער אַיְזָ אָז אַדִּיר! זַי זָאנְטָ אִים אַיְזָ דִּי אַוְיָגָן, אָז וּוּעָן זַי פָּאָרָמָאָגָט הַאֲלָב פָּן אִים, טָוָט זַי מִיטָּ אִים קְיַיְן

שידוך נישט. זי האט פִּינְט אַחֲזֵיר. ער מוז אָפְשּׁוֹויִינְג, וואָרָעָם צוֹ אַיר, אָזֶה מַעַפְלָט אַרְיַין, אַיזֶה דָּסֶם בְּעַמְטָע — שְׁוֹוִינְג. ער אַיזֶה שְׂוִין מַוחְלָד דָּסֶם חַתּוֹן דָּסֶם זַיְגָנָר, אַבְּרָיָל לְאַזֶּה דָּסֶם הַאַבָּן אַסּוֹפֶת. זַאנְטָ אַכְבָּר פֻּעָּסִי, אָזֶה זַיְגָנָט מַוחְלָד. זַי ווֹילָן, ער זַאלְ קַוְיָּהָן דָּסֶם חַתּוֹן אַ נִוְיעָם זַיְגָנָר. עַם פְּאַסְמָט נִישְׁטָה, זַאנְטָ זַי, אַ חַתּוֹן זַאלְ גַּיְינְזָ צוֹ דָעַר חַופָּה אַזֶּה זַיְגָנָר. טַעַנְהָתָ ער: וואָסֶם פְּאַר אַ שִׁיכָּותָה האַט זַי מִיטָּ זַיְינָן חַתּוֹן? זַאנְטָ זַי: עַם האַט אַ שִׁיכָּותָ. דָעַרְאָר, וואָסֶם דָעַר חַתּוֹן אַיזֶה פִּיסִי דָסֶם חַזְנָס אַ זָוָן, אָזֶן ער, יַוְנָה דָעַר בַּיְגָלְ-בַּעֲקָרָעָר, אַיזֶה בִּידָע זַאנְקָן, אַיזֶה גַּנְדִּיך, אַיזֶה חַזְוָיר. פְּאַרְדְּרִיסְטָה עַם אַים, טָוָט ער אַ קְלָאָפֶט מִיטָּ דָעַר טְרִיךְ אָזֶן זַאנְטָ: „לְאַזֶּה דָסֶם גַּיְינְזָ אַיזֶן דָעַר עַרְדָאָרְיַין!“ זַאנְטָ אַים פֻּעָּסִי: „אוֹיפֶט גַּיְינְזָ אַיזֶן דָעַר עַרְדָאָרְיַין זַעַנְטָ אַיר בַּילְכָּעָר — אַיר זַעַנְטָ אַ בעֲקָרָעָר!“ . . .

די מאַמע האַט שְׁטָאָרָק מַוְרָא טְאַמְעָר חַלְילָה שִׁיקָּט ער אַפְּ דִי תָנָאִים. זַאנְטָ אַיר פֻּעָּסִי, זַי זַאלְ שְׁלָאָפֶן רַוְאִיך: אַ יְתָומָ שִׁיקָּט מַעַן נִישְׁטָה אַפְּ קַיְיָן תָנָאִים. אַיר מִינְטָה, ווֹועָר האַט אוֹיְמָגָעָרִיטָה? מִירָה! דָעַר מַחוֹתָן האַט גַּעֲקוֹיָט דָסֶם חַתּוֹן (מיין ברודער אליהו) אַ נִוְיעָם זַיְגָנָר, אוֹיךְ אַ זַּילְכָּרָנָעָם. נַאֲךְ אַ בעַמְעָרָן פָּוָן יְעָנָעָם. דָעַר מַחוֹתָן האַט אַים אַלְיָין גַּעֲברָאָכָט צוֹ טְרָאנָן. אוֹו, ווֹעָן אַיךְ האַט אַזֶּה זַיְגָנָר! וואָסֶם מִינְטָה אַיר, ווֹאלָט גַּעֲוָוָעָן? קְוָדָם ווֹאלָט אַיךְ אַרְוִוְיָסְגָּעָנוּטָמוֹן די גַּעֲדָרָים אָזֶן דָעַרְגָּאָנָגָעָן דָסֶם שְׁכָל, פְּאַר וואָסֶם אַ זַּיְגָנָר גַּיְיָט. אָזֶן נַאֲכָדָם? נַאֲכָדָם ווֹיָם אַיךְ שְׂוִין וואָסֶם סְ'וֹאָלָט גַּעֲוָוָעָן. די מאַמע ווֹוְנְטְשָׁעוּוֹטָים, דָעַר מַחוֹתָן, ער זַאלְ דָעַרְלָעָבָן אַים קַוְיָּהָן אַ גַּאֲלָדָעָנָעָם זַיְגָנָר. דָעַר מַחוֹתָן ווֹוְנְטְשָׁעוּוֹטָם אַיר אַפְּ צְרוּיךְ, זַי זַאלְ דָעַרְלָעָבָן חַתּוֹנה מַאֲכָן דָסֶם מִיזְיָּינִיק. דָסֶם מִינְטָה מַעַן מִירָה. אַיךְ בַּיַּן צַוְּרִידָן אַפְּהִילָוּ הַיְנָטִיקָן טָאגָן, אַבְּיָה אַ זַּיְגָנָר. די מאַמע גַּלְעָט מִירָה אָזֶן זַאנְטָ, אָזֶן ווֹעָט נַאֲךְ גַּעֲנָגָן ווֹאָסָטָר אַיבְּעָרְלִיְיָהָן, אָזֶן בְּשַׁעַת מַעְשָׂה זַעֲנָעָן אַיר דִי אָוְגָנָן נַאֲטָם. אַיךְ פְּאַרְשָׁתָיִי נִישְׁטָה, וואָסֶם דָאָרָפֶ לְיוֹיָהָן אַזְוִי פִּילְ ווֹאָסָטָר אַיְדָעָר אַיךְ נִיְּהָן הַאַבָּן, אָזֶן וואָסֶם דָאָרָפֶ מַעַן דָעַרְבִּי ווֹיְיָנָעָן? ווֹיְיָנָעָן אַיזֶה בַּיִּאָר אַ זַּאֲכָעָדִיקָעָר גַּנְגָן, אָזֶן דָסֶם מַזְוָן זַי אַלְעָ טָאגָן. ווֹיְיָנָעָן אַיזֶה בַּיִּאָר, ווֹיִ, לְמַשֵּׁל, בַּיִּאָר שְׁנִיאָדָעָר האַט אַפְּגָעָרְבָּאָכָט דָסֶם חַתּוֹן די מַלְבוּשִׁים, וואָסֶם דָעַר מַחוֹתָן האַט באַשְׁטָעָלַט — דָאָרָפֶ זַי ווֹיְיָנָעָן. פֻּעָּסִי

האט איר אַפְּגַעֲבָאָקָן לְעַקְעָד צוֹ דָעַר חַתּוֹנָה — דָאָרָף מֵעַן וּוַיְיַעַן.
מַאֲרָגָן אֵין דָעַר צִיּוֹת אִיז דִי חַופָּה — וּוֹידַעַר גַּעֲוִוִינְט. אַיךְ פָּאַרְשָׁתְּיוֹ
ニישט, פָּוּן וּוֹאָנָעַן נַעֲמָעַן זַיְךְ בֵּי מַעֲנְטְּשָׁן אָזְוִי פֵּיל טְרָעָרָן? . . .

ג.

עם גיט זיך אוים אַמָּאל אַטָּאג — אַגְּנַעַדְן! אֵין דָרוֹיְסִן אִיז
חַצִּיאָלוֹל, אָוָן טַאָקָעַ חַצִּיאָלוֹלְדִּיק. דִי זָוַן בְּרָאַט נִישְׁטָמָא אַוְיָף צוֹ
שְׁוֹוִיצָן, אַוְיָף צוֹ וּוּעִילָן בָּאָדָן זַיְךְ. זַיְךְ וּוֹאָרְעָמָט אָוָן קַוְשָׁת אַזְוִי וּזְאַ
מַאֲמָע. דָעַר הִימָּל אִיז אַוִּיסְגַּעַצְוָאנְגָן שְׁבָתְדִּיק. דָעַר גַּאנְגְּצָעָר אַינְגָּ
דרְוִיְסִן פְּרִיְיט זַיְךְ, וּוּאַסְמִין בְּרוֹדָעָר אַלְיָהוּ הַאט חַתּוֹנָה. גַּאנְגָּן פְּרִיְיט
הַאט זַיְךְ אַוִּיסְגַּעַשְׁטָעלְט אַיְאָרִיד אֵין שְׁטָעַטְל. וּוֹיבָאַלְד אַיְאָרִיד,
מוֹז אַיךְ דָאָרָט זַיְונָן. אַיךְ הַאָב לִיב אַיְאָרִיד דָאַס חַיּוֹת. יִידְן לוֹיְהָן
אָרוּם, שְׁוֹוִיצָן, שְׁרִוְיָעַן, פִּילְדְּעָרָן, רִיְוִיְסִן פָּאָר דִי פָּאָלָעָם,
גִּיְעָן אָוִים לַיְוָן גַּעַלְט — אָוָן דִי גַּוִּים הַאָבָן צִיִּית; זַיְיכְּגַּיְעָן דּוֹקָא
פָּאוֹזָלִיעָן, דִי הִיטְלָעָן אַרְיִיף, קָוָן, טָאָפָן, קָרָאָצָן זַיְךְ, דִיְנָגָעָן זַיְךְ, וּוּילָן
הַאנְדָּלָעָן מַצְיאָות. גַּוְיָעָס מִיטָּשׁוֹנָה מַפְּדָנָעָשׁ שְׁלִיעָרָם, מִיטָּשׁוֹבְרָעָם
אַפְּגַעֲנָעָשׁ בּוֹזָעָם. אֵין דִי בּוֹזָעָם כָּאָפָן זַיְךְ אַרְיִין אַמָּאל, אָזְזָעַט
נִישְׁטָמָא, אַשְׁטִיקָל סְחָוָהָה. יִידְן וּוֹיְסִן שְׁוָיָן, קָוָן מִיטָּ אַוִּיגָן. אַזְזָעַט
דָעַרְעָט, טְרִוְיְסְלָט מַעַן אָוִים אֵין עַם וּוֹעֲרָט אַחֲתָנוֹה. אַזְזָעַט
זַיְךְ, אָזְזָעַט קְוִיְּפָט אַלְיָכְטָל אֵין קְלוֹסְטָעָר אַרְיִין אָוָן פָּאַרְשָׁתְּעָקָט
דָאַס אֵין שְׁלִיעָרָעָר. יוֹגְּנָעָלִיט הַאָבָן נִישְׁטָמָא וּוּאַסְמִין זַיְךְ מַאֲבָן
אַשְׁטִיקָל יוֹם-טוֹב, צִינְדָן זַיְךְ אַיר אָזְזָעַט שְׁטִילְעָרְדוֹהִיט דָאַס לִיכְטָל. אַלְעָ
קוָן אַוְיָף דָעַר גַּוְיָע אָוָן לִאְכָן. דִי גַּוְיָע וּוֹיְסִטָּ נִישְׁטָמָא וּוּאַסְמִין דִי יִידְן לִאְכָן.
הַיְבָט זַיְךְ אָזְזָעַט שְׁילְטָן אַלְעָ זַיְונָן מִיטָּ טְוּוֹתָעָ קְלָלוֹת. לִאְכָט מַעַן נַאֲרָ
מַעַרָּה. אַזְזָעַט וּוֹעֲרָט דָעַרְעָן אַשְׁטִיקָל גַּעַשְׁלָעָגָן צְוִוְיָשָׁן גַּוְיָים אָוָן יִידְן. אַיךְ
זַגְּ אַיךְ — מַעַ דָאָרָף נִישְׁטָמָא קִיּוֹן טְעָמָטָר! . . . שְׁעַנְעָרָ פָּוּן אַלְעָ
אִיז דִי „קָאָנָנָעָ“. וּוֹיְסִטָּ אַיר וּוּאַסְמִין דָאַס הַיְוִסְטָ ? דָאַס אִיז אַשְׁטִיקָל
מַאֲרָק. דָאָרָט קְוִיְּפָט מַעַן אָזְזָעַט פָּאַרְקְוִיְּפָט פְּעָרָד. דָאָרָט זַעַט אַיר
פְּעָרָד, צִיְגִּינְעָר, בִּיטְשָׁן, יִידְן, גַּוְיָים אָוָן פְּרִוְצִים. דָעַר טּוֹמָל אִיז דָאַ
חוֹזְן לְדָרָךְ הַטְּבָעָ, מַעַ קָאָן טְוִיבָן וּוּעָרָן. דִי צִיְגִּינְעָר שְׁוּעָרָן זַיְךְ, יִידְן
פָּאַטְשָׁן אַיבָּעָר דִי הַעֲנָטָ, פְּרִיצִים קְנָאָקָן מִיטָּ אַיְטְשָׁן אָוָן פְּעָרְדְּלָעָךְ

לויאָן אַהֲרִין אָוּן אַהֲרָן פְּיֵיל פָּוּן בּוֹיְגָן. אַיְךְ הַאֲבָב לֵיב צוֹ קּוֹקָן, וּוי פֶּעֶר דָּלְעָד לוֹיָגָן, אָוּן וּוֹעֵר שְׁמוּעֵסֶט לְאַשְׁעָקָלָעָד! אַיְךְ גִּיְּאָוִים, אַיְךְ שְׁטָפָאָרְבָּ נָאָר אַלְאַשְׁעָקָלָ! אָוּן נִישְׁתַּחַן נָאָר קְלִיְּנָעַ לְאַשְׁעָקָלָעָד הַאֲבָב אַיְךְ לֵיב — אַלְצְדִּינְגָּ וּוֹאָס אַיְזָ קְלִיְּנָן: קְלִיְּנָעַ הַיְּנָטְלָעַ, קְלִיְּנָעַ קָעְצָלָעַ. אַיְרָ וּוֹיְסָט? אַפְּיָלוּ אַונְגָּרְקָעָלָעָד קְלִיְּנָינְקָעַ, קָאַרְטָאָפָּל יְוָנְגָּוּשָׁקָעַ, צִיבָּעָלְקָעָלָעַ, קְנָעָבָעָלָעַ — אַלְעַ, וּוֹאָס קְלִיְּנָן אַיְזָ לֵיב. אַחֲזָן חַוִּירִים-לָעָד. חַוִּירִים הַאֲבָב אַיְךְ פְּיִינְגָּט אַפְּיָלוּ קְלִיְּנָעָרָהָיוֹת... אַיְךְ קָעָר מִיךְ אָוּם צוֹ דִּי פֶּעֶר דָּלְעָד. דִּי לְאַשְׁעָקָלָעָד לוֹיָגָן נָאָר דִּי פֶּעֶרְדָּה. אַיְךְ לוֹיָפָן נָאָר דִּי לְאַשְׁעָקָלָעַ. אַלְעַ לוֹיָגָן מִיר. אַוְיָפָן לוֹיָגָן בּוֹיְן אַיְךְ אַפְּיָיעָר. אַיְךְ הַאֲבָב וּוֹיְעָר גְּרִינְגָּעַ פִּים. דָּעָרְצָו גַּי אַיְךְ בָּאָרְדָּ וּוֹעֵס אָוּן זַיְעָר לִיְּכָט אַנְגָּעָטָן: אַחֲמָדָל, אַיְזָ חַוִּין, אָוּן פָּוּן אַוְיָבָן אַסְּצִין אַרְבָּעָ-כְּנָקָותָל. אָז אַיְךְ לוֹיָפָן אַרְאָפָּה אַבָּאָרְגָּ אָוּן סְאַיְזָ אַ וּוֹינְטָל אָוּן דִּי צִיכְּזִית צְעָלָזָן זָרָק, מַאלָט זִיךְ מִיר אָוִים, אָז אַיְךְ הַאֲבָב פְּלִיגָּל אָוּן אַיְךְ פֶּלי.

— מַאְטָל! גַּאֲטָט אַיְזָ מִיטָּ דִּיר! שְׂטִיָּ אַ וּוֹיְלָעַ!

אַזְוִי שְׁרוּיִיט צוֹ מִיר פָּעָםִים מָאָן, מָשָׁה דָּעָר אַיְנְבִּינְדָּעָר. עָר לְוַהְטָהָן גָּנוּנָם יַאֲרִיךְ אַהֲרִים מִיטָּ אַפְּאָק בָּאַכְּבָולָעָ פָּאָפְּרָ. אַיְךְ הַאֲבָב מַוְרָא, עָר זָאָל מִיר נִישְׁתַּחַן צְוַשְׁטָעָלָן אַ בְּעַנְקָעָלָעָ פָּאָר דָּעָר מַאְטָמָעָן, אָוּן אַיְךְ זָאָל נִישְׁתַּחַן כָּפְּן קִיְּן פְּסָק פָּוּן מִיְּן בְּרוּדָעָר אַלְיהָוָן. אַיְךְ הַעָר אַוְיָפָן צוֹ לוֹיָגָן, גַּי צוֹ פָּאָמָעָלָעָ, מִיטָּ אַרְאָפְּגָּעָלָאָזָטָעָ אַוְיָגָן. צוֹ אַונְדוּעָר שְׁכָנָהָם מָאָן. עָר לִיְּגָט אַפְּ דָּאָס פָּעָקָל פָּאָפְּרָ, וּוֹיְשָׁט זִיךְ מִיטָּ דָּעָר פָּאָלָעָ דָּעָם שְׁוּוֹיִים אָוּן זָאָנָט מִיר מָוָר :

— וּוּ שְׁעַמְּט זִיךְ דָּאָס נִישְׁתַּחַן אַיְנָגָלָעָ, אַ יְהָוָם דָּרְיוּעָן וּוּן צְוּוֹשָׁן צִינְיָוָנָרָם אָוּן לוֹיָגָן מְשֻׁגְּעָרָנָרָהָיוֹת מִיטָּ אַלְעַ פֶּעֶרְדָּ? אָוּן נָאָר אַיְזָ אַזְאָטָמָג. שְׁוֵין בָּאַלְדָּ דִּי חַוְּפָה בִּי דִיְן בְּרוּדָעָר — דָּאָס וּוֹיְסָטוֹ?

קָוָם אַהֲרִים!

ד.

— ווֹאָו בִּסְטוּ גַּעֲוָעַן — אַ דָּוְנֵר אַיְזֵיר !
 אַזְוִי זָאנְט צַוְּ מִיר דַי מַאֲמַע מִיט אַ פְּלִיעַסְקָ מִיאָו דַי הָעֵנֶט אָוָן
 בָּאַטְרָאַכְטָ מִינְגָּעַ צְעִוְיִסְמָעַן הַיּוֹזְלָעַן, מִינְגָּעַ צְעִבְלָטִיקְטָעַ פִּים אָוָן מִיאָו
 פְּאַרְפָּלָאַמְטָ, פְּאַרְשָׁוִיזְצָטָ פְּנִים. לְאַנְגָּן לְעַבְּן זָאל מַשָּׁה דָעַר אַיְנְבִּינְדָעַר.
 קִיְּן וּוְאַרְטָהָאַטָּה עַד נִישְׁתָּה דֻּעְרְצִילְטָ פְּאַרְ קִיְּנוּם. דַי מַאֲמַע זֹאַשְׁטָ
 מִיר אַרוּם, טָוָט מִיר אָן אַ פְּאַרְ נִיעַן הַיּוֹזְלָעַן מִיט אַ קָּאַשְׁקָעַטָּל צַוְּ דָעַר
 חַתּוֹנָה. דַי הַיּוֹזְלָעַן זָעַנְעַן גַּעַמְאַכְטָ גַּעַוּוֹאַרְן אַיְיךְ וּוּוּיָם נִישְׁתָּה פָּוָן וּוְאַ
 סְעַר אַ מַאֲטָעַרְיעַ: אָזְ מַעְ שְׁטָעַלְטָ זַיְ אַזְוּעַק, שְׁטִיעַן זַיְ, אָזְ אָזְ
 מַעְ גִּימָט, שְׁרִיעַן זַיְ. מַאְדָנָעַ הַיּוֹזְלָעַן !

— אָזְ דַו וּוּמַטְ צְעִרְיִיםְ אַטְ דַי הַיּוֹזְלָעַן, אַיְזֵ שְׁוִין עַק וּוּלְטָ!
 אַזְוִי זָאנְט דַי מַאֲמַעָן, אָוָן אַיְיךְ מִיאָו אַזְוִי. אַזְוָלְכָעַ הַיּוֹן
 קָאַנְגָּעַן זַיְךְ שְׁוִין נִישְׁתָּה צְעִרְיִיסְן. סִידְןָן מַעְ זָאל זַיְ צְעִבְרָעַבְן. דָאָם
 קָאַשְׁקָעַטָּל אַיְזֵ גַּאֲרָ פָּוָן דַי אַנְטִיקָן, אָוָן אַ דַּאַשְׁעַקָּל הַאַטָּה דָאָם אַ
 שְׁוּאַרְצָם, אַ גַּלְאַנְגְּנָדִיקָם. אָזְ עַמְּ הַעֲרָתָ אַוִּיפָּ צַוְּ גַּלְאַנְגָּן, בָּאַשְׁפִּיטָ
 מַעְןָ דָאָם, הַיּוּבָט עַמְּ אָזְ אַוִּיפָּ דָאָם נַיְזָוְ גַּלְאַנְגָּן. דַי מַאֲמַע קָוְקָט אַוִּיפָּ
 מִיר אָוָן קְוּוּלְטָ, אָוָן טְרָעָרָן קִיְּקָלָעָן זַיְ אַוִּיפָּ אַיְרָעָ גַּעַנְיִיטְשְׁטָעָ
 בָּאָקָן. אַיְרָ וּוּילְטָ זַיְ זַיְעָר, אָזְ אַיְיךְ זָאל אַוִּיפָּ דָעַר חַתּוֹנָה אַיְמָנָעָמָעָן.

זַיְ זָאנְט צָוְם חַתּוֹן :

— אַלְיהָן, וּוּי מִינְגָּטָ ? אַיְיךְ וּוּלְטָ מִיט אַיְם נִישְׁתָּה פְּאַרְשָׁעַמְטָ

וּוּרָעָן ? עַר גִּיְיט אַגְּגָעַטָּן, קִיְּן עַיְנְ-הָרָעָ, וּוּי אַמְּאַנְגָּרָכָם אַ קִּינְדָּ. מִיאָן
 בָּרוּדָעָר אַלְיהָן בָּאַטְרָאַכְטָ מִידָּ, גַּלְעַט זַיְךְ דָאָם בָּעַרְדָּל אָוָן
 קָוְקָט אַוִּיפָּ מִינְגָּעַ פִּים. אַיְיךְ וּוּיָם, וּוּאָם בָּאַטְיִיט זַיְן קָוְקָן. עַר קָוְקָט,
 וּוּאָם דָעַם „מְאַנְגָּרָכָם קִינְדָּ“ גִּיְיט בָּאַרְוּעָם . . . דַי מַאֲמַע פְּאַרְשָׁטִיטִיט
 אַיְיךְ זַיְן קָוְקָ, נַאֲרָ זַיְ מַאֲכָטָ זַיְ נִישְׁתָּה וּוּסְנָדִיק . . . אַלְיִין גִּיְיט זַיְ
 אַגְּגָעַטָּן אַיְן אַמְּאַדְנָעָם גַּעַלְן מְלָבּוּשָׁ, וּוּאָם אַיְיךְ הַאָבָעָם אַוִּיפָּ אַיְרָ
 קִיְּגַּנְמָאָל נִשְׁתָּה גַּעֲוָעָן. דָאָם מְלָבּוּשָׁ אַיְזֵ אַוִּיפָּ אַיְרָ מַאֲדָנָעָ בְּרִיטָמָתָ
 אַיְיךְ וּוּלְטָ גַּעַמְעַט שְׁוּעָרָן, אָזְ אַיְיךְ הַאָבָעָם אַמְּמָאָל גַּעֲוָעָן אַוִּיפָּ אַונְדוּעָר
 שְׁכָנָה פָּעַמִּי . . . דַעְרָאָר טְרָאָגָט זַי אַוִּיכָּן קָאָפָּ אַ זְיִידָעָנָעָ פְּאַטְשִׁילְעָ,
 אַ שְׁפָאַגְּ-נִיְעָ, נַאֲזָן מִיט אַלְעָ קִנְיִיטְשָׁן. דָעַם קָאַלְיָרָ פָּוָן דָעַר פְּאַ
 טְשִׁילְעָ אַיְזֵ שְׁוּעָרָ צַוְּ בָּאַשְׁרִיבָן. מַעְ קָעָן זָאנְטָ וּוּיָם, מַעְ קָעָן זָאנְטָ

געל, מען קען זאגן ראיו — עם ווענדט זיך אין דער צייט. בייטאגן אייז — האט העל-ראז, פֿאָרנַאָכְט קוּקְט דָּאָס אֹוִים גַּעֲלְבָלָעַן, אֹוָן בִּינַאָכְט — וויים. גאנץ פֶּרֶי מַאלְט זיך עַם אֹוִים גַּרְיְּנָלָעַן, אֹוָן אַ מַאְלָן, אַז מַעַן קוּקְט זיך שְׁטָאָרָק אַיְזָן, פֶּאָלְטָט דָּאָס גַּאֲרָרָאַיְן אַיְזָן „אנְטִיקְמַאָרָעָן“, דָּאָס הַיִּסְטָם : הַעַלְ-דִּוִּיטְלָעַרְ-בְּלוּיְ טַוְנְקָלְ-גְּרִיןְ-פְּאָפְּעַלְיאָטָעַן. זאגן אוּפְּקָדְעַרְדָּעַן. עַפְּעַם קְלָעַפְּט זיך נִישְׁטָה דִּי פֶּאָטְשְ׀יְולְעַן צָוֵם פְּנוּמָה. דִּי פֶּאָטְשְ׀יְולְעַן זַיְדָה נִישְׁטָה דִּי פֶּאָטְשְ׀יְולְעַן צָוֵם פְּנוּמָה. דִּי פֶּאָטְשְ׀יְולְעַן אַיְזָן פֶּאָרְזָה, אֹוָן דָּאָס פְּנוּמָה אַיְזָן פֶּאָרְזָה. אַז וּוּיְבָעַרְשָׁע פֶּאָטְשְ׀יְולְעַן אַיְזָן וּוּיְ, לְהַבְּדִיל, אַ מַאְנְצְבִּילְשׁ הַיִּטְלָן. דָּאָס הַיִּטְלָן מִיטָּן פְּנוּמָה בַּאֲדָאָרָהָן זיך פֶּאָרָן, זַיְדָה וּוּיְ צֻוְנִיפְּגָנָגָסָן. אַטְמָ, לְמַשְׁלָחָן, מיין ברודער אַיְזָן אוּפְּהָן קָאָפְּ. דִּי פָּאוֹתָה האָט מעַן אַיְזָן גַּאנְצָן אַפְּגָעָשָׂאָרָן, אַוְן נִשְׁטָה נַאֲרָ אַפְּגָעָשָׂאָרָן, נַאֲרָ אַפְּגָעָנָאָלָטָן. אַז מַאְנִישְׁקָעָה האָט עַר אַגְּנָעָטָאָן אַ וּוּיְמַעְטָה אַ הַאֲרָטוֹן קָאָלְנָעָרָה, מִיטָּן אַפְּגָעָלִינְגְּטָעָה שְׁפִיצָן. אַוְן אַשְׁנִיפְּסָלָה האָט עַר גַּעֲקוֹוֶתָּה אַ וּוּיְמַעְטָה רְוִיטָעָה, גַּרְיְּנָעָה אַוְן בְּלוּעָה פִּינְטְּעָלָעָה. אַ רְיִיכָּעָר שְׁנִיפְּסָם ! שְׁטִוּוֹלָה מִיטָּן גַּלְאָנָצָן אַוְן מִיטָּן סְקִירִיטָה אַוְן אוּפְּקָדְעַרְדָּעַן. אַז מַאְנְצְבִּילְדִּיקָה, אֹוָן רְוִיטָה, אַוְן אַשְׁטִימָה האָט זַיְדָה אַמְּנְצְבִּילְשָׁעָה. אַיְזָן רְעַדְעַר פְּלָהָה, פְּוֹן יְוָהָה דָּעַם בעקערם טַאָכְטָעָה. בְּרַכָּה הַיִּסְטָם וּ. אַ פֶּאָרְגָּעָנָגָן גַּעֲוָעָן צַוְּעָן דָּאָס פֶּאָרָל אַונְטָעָר דָּעַר חֹוֶה. אַיְדָה הַאָב קִיּוֹן צִיְּמָת נִשְׁטָה צַוְּקָוֹן אוּפְּקָדְעַרְדָּעַן. אַיְךְ בִּין פֶּאָרְגָּנוּמָן. אַיְדָה דָּאָרָפְּ זַעַן דִּי כְּלִיּוֹמָר. אַוְן נִיטָה אַזְוִי דִּי כְּלִיּוֹמָר, וּוּיְ זַיְדָה גְּרוּוֹם אַוְן הוּאָדָה אַוְן מַאְנְצְבִּילְדִּיקָה, אֹוָן רְוִיטָה, אַוְן אַשְׁטִימָה האָט זַיְדָה אַמְּנְצְבִּילְשָׁעָה. בְּרַכָּה הַיִּסְטָם וּ. אַ פֶּאָרְגָּעָנָגָן גַּעֲוָעָן צַוְּעָן דָּעַם קָאָנְטָעָרְבָּאָס מִיטָּן קָעַמְלְ-פְּוֹקָה. שִׁינְעָן צַוְּיָה פְּלִים ! דָעַר חַסְרוֹן, וּוּאָס מַעַן קָאָנוֹ נִשְׁטָה צַוְּגִין גַּעֲעָנָט אַפְּרָאוֹו טָאָן דִּי פְּלִים. בָּאָלְדָה עַפְּעַם נִיבָּן וּוּיְ אַיְבָּעָר דִּי הַעַנְטָה, אַדְעָרָר דָּרְיוּעָן אַז אַזְוִיעָר. דָעַר רֹוח בָּאָפְּט זַיְדָה אַזְוּעָק, טַאָמָעָר דִּירְתָּ אַיְרָ זַיךְ צַוְּיָה אַפְּינְגָעָר ! אַיְרָ וּוּעַט זַיְדָה אַפְּבָיְיסָן ! אַךְ, וּוּעַן דִּי מַאְמָעָ זַל זַיְן אַגְּוּטָה מַאְמָעָ, וּוּאָלְטָה זַיְדָה מַיְקָדְעָמָטָה פֶּאָר אַפְּלִיּוֹמָר. אַיְדָה וּוּיְם אַכְּבָעָר, אַז זַיְדָה אַטְמָ נִשְׁטָה וּוּעַלְן. נִשְׁטָה מַחְמָת זַיְדָה אַז שְׁלַעַכְתָּעָה,

נאר מהמת די וועלט וועט נישט דערלאזונג, או פיסי דעם חזנס יינגען זאל זיין אַ פלייזמר. נישט קיין כליזמר אוּן נישט קיין בעל-מלאכָה. מע האט שוין גערעדט דערלאזונג נישט אײַן מאַל, ווֹאַס וועט זיין פֿון מִיד דער תבלית. די מאַמע, מיין ברודער אלְיהוּן, אונדזער שכנה פֿעַמי אוּן אַיר מאָן, משה דער אייניגבֿיגְדער. ער האט חַשְׁקָה מִיךְ נֶעֱמָן צָו דער ארבעט. דערלאזום נישט פֿעַמי. זַי זָאנְט, אוּ פֿיסי דער חזָן, עליו השלום, האט נישט פֿאַרדיינט, אוּ זַיְן זָוֵן זַאל זַיְן אַ בעל-מלאכָה... אַיךְ האָב מִיךְ פֿאַרדרעדט אוּן נאר פֿאַרגעטען פֿון דער חותונה. ס'איַז שׂוֹין לאָנג נאר דער חותָה. מע גַּרְיוֹת שׂוֹין צָוָם טִישׁ. ווֹיְבָּעָר אוּן מִידעלעך טָאנְצָן אַ קָּאָדְרִיל. אַיךְ האָב מִיךְ אַרְיִינְגָּעָפְּלָאנְטָעָרט מִיט מִינְיָנוּ הַילְצָעָרְגָּעָן הוֹיְזָן אַיְן מִיטָּן. די ווֹאַס קוֹקוֹן ווי מַעְמַצְתָּן האָבָן מִיךְ גַּעֲנוּמָעָן ווֹאָרְפָּן אַיְינְגָּעָר צָוָם אַנְדָּרָן, ווי אַ פִּילְקָע. „וֹואַס אַיְזָן דָּאַס פֿאָר אַ פְּרִיטְשָׁעָפָּעָן?“ זָאנְט אַיְינְגָּעָר. „עַפְּעָם אַ שְׁלִימְ-מוֹלָן!“ זָאנְט דער אַנדְעָרָעָן. „אַ רְעַשְׁתָּל צָוָם דִּיר צָרוֹת!“ זָאנְט אַ דְּרִיטָעָר. דערזעם אונדזער שכנה אוּן צְעַדְרִיטִיט זַיךְ (זַי אַיְזָן היְזָעָרִיק ווי די ווֹאַנט) :

— צַי אַיר זָעַנְטָן משׂוֹגָע, צַי חַסְרָדָעָה, צַי גַּעֲרִירָת, צַי פֿוֹנְעָם זַיְן, צַי נִישְׁטָה בַּיְּ אַלְעָ גַּעֲדָאָנְקָעָן? דָּאַס אַיְזָן דָּאַךְ דֻּעָם חַתְּנָה בְּרַודְעָרֶל!!! . . .

אַהָאָ! עַמְּ האָט זַיְן גַּעֲנוּמָעָן! אַוּוֹדָאי האָט מעַן מִיךְ אַוּוּקָגָעָן-זַעַטָּן בַּיְּם טִישׁ גַּלְיָיךְ מִיט כְּלָהָם צָד. אוּן ווֹיְסָט אַיר, מִיט וועַעַמְּן מעַ האָט מִיךְ בָּאוּזָעָט? אַז אַיר וועט זַיְן מִיט אַכְּצָן קָעָפָּה, וועט אַיר אַוְיךְ נִישְׁטָה טְרָעָעָן! מִיט דָּעָר כְּלָהָם שׂוּעָטָעָרָל. יוֹנָה דֻּעָם בַּעֲקָרָם קְלִיּוֹן טַעַכְטָעָרָל. אַלְטָעָה הַיְּסָט זַי. זַי אַיְזָן עַלְטָעָר פֿון מִיר סְךָ-הַפְּלָל מִיט אַיְן יָאָר אוּן טָרָגָט צְוֹוִי צְעַפְּלָעָד, צְנוּיָּוָן-גַּעֲבָנְדָּן פֿון אַונְטָן מִיט אַ סְטָעַנְגָּעָלָעָן זַיְן-אַוְוִים, ווי אַ גַּעַלְלָאַכְּטָעָנָר בַּיְּגָל. אַיךְ אַוְן אַלְטָעָה עַסְּן פֿון אַיְן טָעַלְעָר נִישְׁטָה ווֹיְסָט פֿון חַתְּנִ-בְּלָה. דָּעָר חַתְּן, מיין בְּרַודְעָר אלְיהוּן, קוּקָט אַוִּיפָּה מָר, אַיךְ זַאל זַיְצָן ווי אַ מעַנְטָשָׁה, אַיךְ זַאל עַסְּן מִיט אַ גַּאֲפָל אוּן זַאל נִישְׁטָה כָּאָפָן, אוּן זַאל אַכְּטָוָנָג גַּעַבָּן אַוִּיפָּה דָּעָר נָאָז. אַיר ווֹיְסָט, ווֹאַס אַיךְ ווּעָל אַיךְ זַאנְט? אַיךְ האָב קַיְן הַגָּאהָ נִישְׁטָה פֿון דָּעָר ווּעַטְשָׁעָרָעָ. אַיךְ האָב פֿיְינְט, אוּ מַעְ קוּקָט אַוִּיפָּה

מיר. צו די אלע זאכָן טֶראָגָנט אָן דָּעֵר גּוֹטוּעָר יִאָר אָונְדוּעָר שְׁכָנָת
פֿעַסִּי.

— זאָלֶט אַיר זַיִן גּוֹזָנֶט! — שְׁרוֹיִיט זַי מִיט אלע כּוֹחוֹת צוֹ דָּעֵר
מַאֲמָעָן — טוֹט נָאָר אַ קּוֹק אַחֲעָר. פֿאָרוֹוָאָם זַאָל נִישְׁטָן זַיִן קִיּוֹן
שִׁידּוֹךְ? . . . אַ זַּיוֹוג מִן הַשְׁמִים!

אוֹפֶּה אַיר הַיּוֹזְעָרִיקָן גַּעַשְׂרִיָּי קָוָמָט אָן דָּעֵר מַחְוֹתָן, יוֹנָה דָּעֵר
בַּעֲקָעָר, אַנְגַּעַטָּאָן שְׁבַּתְּדִיק, אָוֹן עַם וּוּרְעַט אַ שְׁמוּעָם, אָן אַיךְ אָוֹן
אלְלָטָע זַעַנְעָן חַתְּן-פֶּלֶה. יוֹנָה דָּעֵר בַּעֲקָעָר לְאַכְּטָמִיט אַ הַאַלְבָּן מוֹילָן.
דָּאָס הַיִּסְטָמָט: דִּי אַיְבְּעַרְשְׁטָע לְיִפְּ בַּיִּ אִים לְאַכְּטָמִיט, דִּי אָונְטְּעַרְשְׁטָע
וּוּיְינָט. דָּעֵר גַּאנְצָעָר עַולְמָן קוּקָט אוֹפֶּה אָונְדוּז. מִיר בַּיִּדְעָ, אַיךְ אָוֹן
אלְלָטָע, לְאָוֹן אַרְאָפֶּה דִּי אַוִּינָן אָונְטְּעַרְשְׁן טִישָׁ אָוֹן שְׁטִיקָן זַיְר פֿאָר גַּעַ-
לְעַכְּטָעָר. בְּכָדי אַיךְ זַאָל נִישְׁטָן אַוִּיסְשִׁיםָן, הַאַלְלָט אַיךְ מִיךְ צוֹ בַּיִּ דָּעֵר
נָאָן אָוֹן בְּלָאָן מִיר אָוֹן וּוֹי אַ בְּלָאָן. נָאָךְ אַ מִינְוָת וּוּעָט דָּעֵר בְּאַלְאָן
פֶּלְאָצְגָּן, אָוֹן סְ'יוּעָט זַיִן אַ סְּקָאַנְדָּאָל. אַ גְּלִיק, וּוּאָסָם דִּי פְּלִיזְמָרְטָעָן
אַ זְעִץ אַ שְׁיִינְעָם נִיגּוֹן, אַ וּוּאַלְאָךְ. דָּעֵר גַּאנְצָעָר עַולְמָן וּוּרְעַט פֿאָר-
טֶראָכָט. אַיךְ הַיּוֹבָ-אוֹפֶּה דָּעֵם קָאָפֶּה אָוֹן דָּעַרְזָעָן דִּי מַאֲמָעָן גַּעַלְן
פֶּרֶעְמָדָן מְלָבָשָׁן אָוֹן מִיט דָּעֵר וּוּידָעָנָעָר פֿאָטְשִׁיּוֹלָע. זַי טוֹט דָּאָס,
וּוּאָס אלְלָע מָאָל: זַי וּוּיְינָט! אַיר וּוּיִסְטָמָט נִישְׁטָמָט, זַי וּוּעָט אַמְּמָל אַוִּיכְ-
הָעָרָן צוֹ וּוּיְנָעָן? . . .

איך האב א ריבע שטעלע

.א.

די מאמע האט מיר אנגעוזנט א בשורה, אז איך האב שווין א שטעלע. נישט חיליה בי א בעל-מלאכה — אירע שענאים, זאגט זי, וועלן דאס נישט דערלעבן, או פיסי דעת חונם זון זאל זיוין א בעל- מלאכה. מיין שטעלע, זאגט זי, איז א ריבע שטעלע, א גריינגע שטעלע. א גאנצן טאג וועל איך גיין אין חדר, אין תלמוד-תורה הייסט עס, און ביינאכט וועל איך גיין שלאָפּן צום אלטען לורייע. דער אלטער לורייע איז א גרויסער גביר, זאגט זי. ער איז נאר א קראאנקער, דאס הייסט, איז איז ער געזונט, עצט און טריינקט און שלאָפּט, נאר נישט ביינאכט. ביינאכט קען ער נישט שלאָפּן. קיין אויג מאכט זיך אים נישט צו. האבן די קינדער מורה אים לאָז אינעם אליאן ביינאכט. דארף מען האבן א מענטש זאל זיוין מיט אים. עם מעג זיוין א קינד, אבי א מענטש. אַוּוּקְזּוּעַן צו אים און אלטען יידן פֿאָסְטּ נישט. א קינד — גאנרנישט, עלעהי א קעצל. פֿינְגּ רְוּבְּלַ אַ וּאַךְ האבן זי זונגעוזנט, און וועטשרע פֿאָר דיר אלע פֿאָרגאנקט, ווען דו קומסט פֿון תלמוד-תורה (אזי זאגט מיר דיר מאמע מיינע). א גוטע וועטשרע, א גנידישע. וואס בי זי פֿאָלט אַראָפּ קען עס זיין גענוג פֿאָר אונדו אלע. גיי, מיין קינד, אין חדר, פֿאָרגאנקט וועסטו קומען, וועל איך דיר אַפְּהִרְן אַהֲן. וועט נישט האבן קיין שום אַרכְּבָּעַט. א גנידישע וועטשרע און א געלעגער אויך א גוטן. און פֿינְגּ רְוּבְּלַ אַ וּאַךְ. איך וועל דיר מאכן א פֿאָר מלכושימלען, שטיוועלען דיר קוֹפֵן. דאכט זיך, גוט — אַיאָ? וואס זשע דארף מען וויינען? קען זי אבער אנדערש נישט, די מאמע מיינע. וויינען מו זי!

ב.

אין תלמוד תורה גוי איך דערוויל איזו. לרונען לעון איך נישט. נישט פאר מיר קיין ביתה. העלפ' איך דער רביצין אין שטוב און שפיל מיך מיט דער קאץ. דער רביצינס ארבעת איזו נישט קיין שוערע ארבעת. אויסקערן די שטוב, העלפֿן אריינטראגן האלען, גיין א גאנג — ס'אייז בלאטע, ס'אייז נישט קיין ארבעת. אבוי נישט לערדנען. לרונען איזו ערנער. דערפֿאָר איז אבער די קאץ — א סך מעדר אני גענען. א קאץ, זאגט מען, איזו א טמא. איך זאג: ס'א ליגן. א קאץ איזו א רײַנע חיה. א קאץ, זאגט מען, איזו א מזוק. איך זאג: ס'א ליגן. א קאץ איזו א צוגעלאָזעט זאָד. א הונט האט איז זיך חניפה, א הונט דרייט מיטן עק. א קאץ לאַשטעט זיך, און איז מע גלעט זי איבערן קעפל, מאכט זי צו די איגעלאָע און הייבט און מזורען. איך האָכְלִיב א קאץ — וואָס קומט מיר דערפֿאָר? רעדט-זשע אבער מיט זיין, מיט מיינע חברים, וועלן זיין זיין איך דערצילן טויזנט מעשות איז מע האָלט א קאץ, דאָרפּ מען ווושן די הענט. און מע האָלט א קאץ, שאָדט צום זפרון, זיין וויסן שעין נישט וואָס איסצטראָכטן, זיין האָכְלִיב א טבע — לאֶז צוגיין צו זיין די קאץ, דערלאָגנען זיין איר א שניד מיטן פֿום איז זויט אָרײַן. איך קען נישט א קיון צער בעלייזים. איז רעד פֿון די קינדר, וואָס מיט מיר איז דער תלמוד-תורה. זיין ענערן רוחחים. פֿון מיר לאָכְלִיב זיין. זיין רופֿן מיר: "די הילצערנע הויזוּ", און מײַן מסמע — די "קלאנגעדייקע", וויל זיין ווינט שטענדיק. — אט גויט דיון קלאנגעדייקע מסמע! — זאגן זיין צו מיר. דאס איז זיין געקומען מיך אָפּגעמען פֿון חדר און אָפּפֿירן אויפֿ מײַן ריבכער שטעלע.

ג.

אווֹפֿן וועג באָקְלָאנְט זיך די מסמע, איז איר איז ביטער און פֿינְצְטָעָר (ביטער אלֵין איז קאָרג). גאט האט איר געגעבן צוּווַיַּי קינדרער, און זי דאָרפּ זיין אלֵין. מײַן ברודער אלֵינוּ האט, זאגט זיין,

חתונה געהאַט, קיין עיז-הרע, זיינער גוט, אַריין אַין אַ שְׂמָלִיעַ-גְּרוֹב.
 אַיז אַכְּבָּר דָּעַר חַסְרוֹן, וּאַם דָּעַר שְׁוּעָר אַיז אַ גְּרָאַכְּבָּר יָוָגֶן. אַ בעקער?
 מְשֻׁתִּינִים גַּעֲזָגֶט. וּוּאַם קָאַן מַעַן פֶּאֲרָלָאנְגָּעָן פָּוֹן אַ בעקער? אַזְוֵי
 טַעַנְהַט מִיט מִיר דִּי מַאֲטָע, אַונְ מִיר קַומָּעַן אוֹיפֵּס מִין רַיְיכָר שְׁטָעַלְעַן,
 צָוֵם אַלְטָן לַוְרַע. דָּעַר אַלְטָעַר לַוְרַע וַיְצַט אַין אַ קִּיוּזָרְלָעָכְן פָּאַלְאָצְן.
 אַזְוֵי זַאנְטַדְיַה מַאֲטָע. אַין אַ קִּיוּזָרְלָעָכְן פָּאַלְאָצְן בֵּין אַיךְ אַ בעלְן זַיְן.
 דָּעַרְוַיְיל זַעַנְעַן מִיר אַין קִידְרַה. אַיךְ אַונְ דִּי מַאֲטָע. אַין קִידְרַה אַיְיךְ
 נִישְׁתְּ מִיאָום. דָּעַר אַוְיְזָן אַיז וּוּיָם אַונְ גְּלָאַנְצָט, אַונְ דִּי פְּלִים גְּלָאַנְצָט,
 אַונְ אַלְצְדִּינְגְּ גְּלָאַנְצָט. מַעַן בָּעֵט אַונְדוֹ זַיצְנָן. עַס קַומָּט אַרְדוֹים אַ וּוּיְיכָל,
 אַגְּנַגְעַטָּן וּוּי אַ פְּרִיצְטָע. זַי רַעַדְתְּ מִיט דָּעַר מַאֲטָעַן אַונְ וּוּיְזַט אַוְיְךְ
 מִיר. דִּי מַאֲטָע שַׁאֲקָלְטַד צָו מִיטָּן קָאָפֵּ, וַיְשַׁתְּ אַלְעַמְּ דִּי לִיְּפָן אַונְ
 וּוּיל נִישְׁתְּ זַיצְנָן. אַיךְ זַיְן דּוּקָאָ יָאָ. דִּי מַאֲטָע גִּיְּתָא אַזְוָעָק, זַאנְטַדְיַה
 אַזְן, אַיךְ זַאל זַיךְ הַאַלְטָן וּוּי אַ מעַנְטָשָׁ. דָּעַרְבִּי בָּאַפְּטַד זַי דָּעַרְוַיְיל אַ
 וּוּיָן אַונְ אַ וּוּשְׁ דִּי אַוְיָגָן. מַאְרָגָן וּוּעַט זַי קַומָּעַן נַאֲךְ מִיר אַונְ וּוּעַט
 מִיר אַפְּהַיְרָן, זַאנְטַדְיַה, אַין חַזְרַ אַרְיַין. מַעַן גִּיטְמִיר עַסְן. יוֹיךְ מִיט
 קַוְיַלְעַטְשָׁ (אַין דָּעַר וּוּאַבְּן קַוְיַלְעַטְשָׁ!) אַונְ פְּלִיְישָׁ — אַ גּוֹזָמָא פְּלִיְישָׁ!
 אַפְּגַעַגְעָסָן, הַיִּסְטַמְּ מַעַן מִיר גִּינְזִיר אַרְוִיפָּה. וּוּיָם אַיךְ נִשְׁתְּ
 "אַרְוִיפָּה"? פְּרִירַת מִיר אַפְּ דִּי קָעְבָּן. חַנָּה הַיִּסְטַמְּ זַי. זַי הַאַט אַ
 לַאֲנָגָע נַאֲזָן. מַעַן פְּרִירַת מִיר אַרְוִיפָּה אַוְיְךְ טַרְעַפְתַּן. דִּי טַרְעַפְתַּן זַעַנְעַן אַוְיְךְ
 גַּעַבְעַט מִיט וּוּיְיכָן. מִיט בָּאַרְוּוּסָעָן פְּסָמִים אַיז אַ מהִיחָה צָו גִּינְזִיר. סְאַיז
 נַאֲךְ נִשְׁתְּ רַעַכְתַּן נַאֲכָטַן, אַונְ בַּיְיַיְרַעַנְעַן שְׁוֹיַן לְאַמְפָן. אַין אַ שִׁיעַר
 לְאַמְפָן. דִּי שְׁטוֹלָן זַעַנְעַן בָּאַדְעַקְטַמְתַּן מִיט לַעֲדָעַר. דִּי סְטוּלְעַיְלַע אַיז
 צַעַמְאַלְטַן, וּוּי, לְהַבְּזִיל, אַין בִּית-מְדָרְשָׁ. נַאֲךְ שְׁעַנְעַר וּוּי אַין בִּית-מְדָרְשָׁ.
 מַעַן הַאַט מִיר אַרְיַינְגַעַפְּרִיט אַיז אַ גְּרוּסָן אַלְקָעָר. דָּעַר אַלְקָעָר אַיז
 אַזְוֵי גְּרוּסָן, אַזְוֵן אַיךְ זַאל זַיְן אַיְגָנְעָר אַלְיָוָן, וּוּאַלְטַ אַיךְ גַּעַלְאַקְנוֹ
 פָּוֹן אַיזְוֵן וּוּאַנְטַמְתַּן בַּיְזָה דָּעַר אַנְדָּעָרָעָר, אַדְעָר אַיךְ וּוּאַלְטַ מִיר גַּנְאַר אַנְדָּעָרָעָר.
 גַּעַלְיִינְגָּט אַונְ גַּעַקְאַשְׁשָׁעָט זַיְךְ אַוְיְךְ דָּעַר סְאַמְעַטְעַנְעַר קָאַלְדָּרָע, וּוּאַם אַיז
 אַוּסְגַעַשְׁפְּרִיט אַיבָּעָר דָּעַר גַּאנְצָעָר עַרְדָּה. אַוְיְךְ אַזְזָעָדָרָע דָּרָעָה
 זַיְן נִשְׁתְּ שְׁלַעַכְטַמְתַּן צָו קָאַטְשָׁעָן זַיְךְ. שְׁלַאֲפָן דָּרָעָה זַיְן אַיךְ נִשְׁקָשָׁה-
 דִּיק.

ד.

א שיינער ייד, א הויינער, מיט א גרוינער בארד, מיט א ברויטן שטערן, א זיידענעס כאלאט, א יצראמלקע פון גאלע סאמעט, שטעהן שיר אויף די פים אויך פון סאמעט מיט בלטשקבן אויסגעניעט, — אט דאס איז דער אלטער לוריינע. ער זיצט איבער א גרויסן, גראבן ספר. זאגן זאגט ער גאנזישט, נאר ער קייט די שפיצן פון דער בארד, קוקטה-אריין אין ספר, שאקלט מיט א פום און ברומט שטילערהייט צו זיך אלליין. א מאנדער ייד אט דער אלטער לוריינע. איך קוק אויף אים אונ טראקט: ער זעת מיך, צי ער זעת מיך נישט? ווייזן זייזט אונס גאנזט האט מען אים גאנזישט. מע האט מיך נאר אריינגעלאזט אהער און מע האט פארשלאַסן די טיר פון יענער זייזט. פלווצעם רופט זיך אן דער אלטער לוריינע, און קוקן קוקט ער אלץ נאך נישט אויף מיר:

— קומט אהער, וועל איך אויך זייזט א שטיקל רמבעם.

צו זועמען רעדט ער דאס? צו מיר? מיר זאגט ער „אייר“? איך קוק מיך אום אויף אלע זייזטן. אחזון מיר איז נישטאָ דא קיינער. דער אלטער לוריינע ברומט אונס נאך א מל אויף זייזט גראבער שטיטים:

— קומט אהער, זוועט אייר זען, וואט דער רמבעם זאגט!

איך בין א בעלן צזונין צו אים נאענט.

— מיך רופט איך?

— איך, איך, זועמען דען?

אזו מאכט צו מיר דער אלטער לוריינע און קוקט אין גרויסן בזען אריין און נעטן מיך פֿאָר א האנט און טויטלט מיט איזן פֿינגעָר און גיט מיר צו פֿאָרְשְׁטִין זוּס דער רמבעם זאגט. און וואט זוּס וווײַטער, רעדט ער העכבר און מיט אלץ מעָר היין. ער צעקהָט זיך אזו שטארק, אזו ער וווערט איזש רווייט. ער דרייט מיטן גראבן פֿינגעָר, און מיטן עַלְגְּבוֹיגָן דער לאַנגָּט ער מיר אלע מינוט איזן זייזט אריין און מאכט צו מיר:

— גו, וואט זאגט איך? ציאָ, עס איז גוט?

ס'זאל זייז שטארק גוט — זע איך נישט. דעריבער שוועיג איך. איך שוועיג, און ער קאָקט זיך. ער קאָקט זיך, און איך שוועיג. עס

הערט זיך א קלונג פון א שלימל פון יונגער זויט. עס עפנט זיך די טיר און עס קומט אריין די זעלבייקע וואס גייט פריציש אונגעטאן. זי גייט צו צום אלטן לורייע און רעדט אים גלייך אין אויער אריין. הפנים, ער איז א טויבער. אנטישט — וואס דארף זי שריען? זי זאנט אים, ער זאל מיך אפלאון, וואראעם איך דארף שיין שלאפן. זי געטט מיך צו פון זיינע הענט און באלייגט מיך אויפט א מספע מיט „שפרינז זינעם“. דאס בעטגעוואנטן איז ווים אזווי ווי שניי. א קלדרע א זוידענען, א וויכע — טעם גאנדען! די וואס גייט פריציש אונגעטאן דעקט מיך איין, גייט אזועק און פארשליסטט די טיר פון יונגער זויט. דער אלטער לורייע גייט-אָרָָמָָס אָבָָעָָר דער שטוב, די הענט פֿאָרְלִיְּגַּט אָהִינְטָּעָּר, קּוֹקְטָּאָרָָאָפָָט צו זיך אויפט די שינע שטעה-שייך, און ברומט, און באמקעט, און מאכט עפטעס מאנדע מיט די ברעמען. מיר קלעפּן זיך די אוינן. איך וויל שלאָפָן. פֿלוּצָּעָּם גִּיְּתָּעָּצָּו צו מיר דער אלטער לורייע און זאנט טיר:

— דו וויסט? איך וועל דיך אויפּעטן.

איך קוק אויף אים און פֿאָרְשָׁתִי נישט וואס ער זאנט.

— שטוי אוית, איך וועל דיך אויפּעטן.

— וועמען? מיך?

— דיך! דיך! איך מז דיך אויפּעטן! אנדערש קאן דאס נישט זיין!

אווי זאנט דער אלטער לורייע. ער גייט אָרָָמָָס אָבָָעָָר דער שטוב, האלט דעם קאָפָּאָרָָאָפָָט, די הענט אָרְוָָנְטָָעָָר, דעם שטערן פֿאָרְ-קִניַּתְשָׁתְשָׁתְשָׁת. ער רעדט אָבָָעָָר אָלָּעָָאָל שטילעָר, צו זיך אליאין. איך הער זיך צו אִיטְלָעָם ווֹאָרטָט. קוים וואס איך כָּאָפָּט דעם אָטָעָט. ער אליאין פרענט בי זיך און ענטפּערט זיך אליאין. אט וואס דער אלטער לורייע זאנט:

— דער רְמַבְּסָם זאנט, אָזְדִּי ווּלְלַט אִיז נִשְׁתְּמַעְתָּן קִיּוֹן קְדֻמוֹן. פּוֹן וואָנָעָן אִיז גַּעֲדוֹנָגָעָן? ווּלְלַט אִסְּבָּחָה מוֹזְהָבָן אַמְּבָבָן! מִיט וואס קען איך דאס בָּאוּיוֹן? מִיט מִין רְצֹוֹן. ווּאֹזְוּי? אָט ווּלְלַט אִיך אַיְם אוֹיְהָעָטָן, עַס אִיך אַיְם אוֹיְףָט. אִיְיָ ווּאַט? רְחַמְנוֹתָה? עַס קָעָר זיך גַּאֲרָר נִשְׁתְּמַעְתָּן אָז. אִיך מִין רְצֹוֹן. דער רְצֹוֹן אִיז נִשְׁתְּמַעְתָּן דער תְּכִילָתָן. אִיך עַס אַיְם אוֹיְףָט. אִיך ווּלְלַט אַיְם אוֹיְהָעָטָן. אִיך מִין אַיְם אוֹיְהָעָטָן!..

.ח.

א גוטע בשורה האט ערד מיר אונגעזאגט, אט דער אלטער לוריע. ער מוּן מיך אוַיְהָעֵסן! ווֹאָס ווּעָט די מאַמע זאגַן? עס פֿאלטֿ-אַן אוַיְף מיר אַ פֿחַד. עס צִיטֻעַרְטַ אַויְף מיר דַס לַיְיב. בִּימְלֻכְּבוֹיוֹן רָוק אַיְך לִיג אַויְף אַיר, אַיז אַפְּגַעַרְקַט פֿוֹן דַעַר ווֹאָנְט. בִּימְלֻכְּבוֹיוֹן רָוק אַיְך מַיך צַו דַעַר ווֹאָנְט אָוֹן גַּלְיטַש מַיך אַרְאָפְ אַויְף דַעַר עַרְד, צַוְישַׁן סַפְּעַ אָוֹן צַוְישַׁן ווֹאָנְט. עס קְלַאַפְט מִיר אַ צַּעַן אַן אַ צַּעַן. אַיך הָעָר מַיך אַיְין אָוֹן ווֹאָרֶט, ווּעָן ווּעָט עַר מַיך עַסְן. אָוֹן ווּי אַזְוִי? שְׂטִילְעַרְהִיְיט רָופְ אַיך די מַאֲמַע אָוֹן פַֿיל, ווּי נַאֲסַע טְרַאַפְנָס קַאַטְשַׁעַן זַיְך מִיר אַיבָּעַר די באָקָן, פֿוֹן די באָקָן אַין מַוְיל אַרְיַין. אַיך טְרַאַפְנָס זַעַגְעַן גַּעַזְאַלְצַן. אַיך האָב קַיְין מַאל אַזְוִי נִישַׁת גַּעַבְעַנְקַט נַאֲך דַעַר מַאֲמַעַן, ווּי אַיְצַט. נַאֲך מַיְין בְּרוּדַעַר אַלְיהָו בעַנְק אַיך אַוְיך, נַאֲך נִישַׁת אַזְוִי. אָוֹן אַיְין דַעַם טַאַטְן דַעַרְמַאַן אַיך מַיך, ווּאָס אַיך זַאְג נַאֲך אִים קְדִיש. ווּעָט נַאֲך מִיר זַאגַן קְדִיש, אָזֶה דַעַר אלטער לוריע ווּעָט מַיך אוַיְהָעֵסן?...

הָפְנִים, אַיך בֵּין גָּוֹט גַּעַשְׁלָאָפָן. ווֹאָרְעָם אָזֶה אַיך כַּאֲפָט מַיך אוַיְף, קוֹק אַיך מַיך אַרְוּם, ווּאוֹ בֵּין אַיך אַיְן דַעַר ווּעָלָט? אַיך טַאַפְט די ווֹאָנְט, אַיך טַאַפְט די סַפְּעַ אַיך שְׁמַעַק אַרְוּם מַיְין קַאַפְ — אַ גְּרוּסְעַר, אַ לִיכְטִיקָעַר אַלְקָעַר. סַאַמְעַטְעַנְעַ קַאַלְדָּרָעַם אַויְף דַעַר עַרְד. די ווֹעַנט אוַיסְגַּעַלְעַט מִיטַּעַטְעַלְעַד. די סְטַעַלְעַי — ווּי להבדיל אַיְין בֵּית-הַמְּדָרְשָׁ. דַעַר אלטער לוריע זַיְצַט נַאֲך אַלְעַן אַיבָּעַר יְעַנְעַם גְּרוּסְעַן סַפְּרַ, ווּאָס עַר רַוְּאַט אִים רַמְבָּסַם. מִיר גַּעַפְעַלְט דַעַר נַאֲסַעַן „רַמְבָּסַם“. עַס קוּמַט אִים בַּי מִיר ווּי, „בִּיכְמַבָּסַם“. פְּלוֹצִיעַם דַעַרְמַאַן אַיך מַיך אָזֶה דַעַר אלטער לוריע האָט מַיך עַרְשַׁת נַעַכְתָּן גַּעַוְאַלְט אַויְהָעֵסן. אַיך צַוְירַק צַוְישַׁן ווֹאָנְט אָזֶן צַוְישַׁן סַפְּעַ אָזֶן שְׁוֹיְיג. עַס עַפְנַט זַיְך די טִיר מִיט אַ קלְוָגַן פֿוֹן יְעַנְרַע זַיְט. עַס קוּמַט-אַרְיַין אַלְעַן יְעַנְעַ, ווּאָס גַּוְיַּט אַנְגַּעַטְאָן ווּי אַפְּרִיצַטָּע. נַאֲך אַיך גַּוְיַּט די קַעְכַּיְן, ווּאָס מַעַרְוַט זַיְהָנָה, מִיט אַ גְּרוּסְעַן בעַקָּן. אַוְיָהָן בעַקָּן שְׁטִיעַן קַרְיְגַעַלְעַד מִיטַּעַטְעַד, הַיְמַעַט מִילְך אָזֶן פְּטוּרְבּוּלְקָעַם פְּרִישַׁע.

— ווּאוֹ אַיז דַס בַּחְוָרְל? — פְּרַעַגְתָ הָנָה אָזֶן קוּקַט זַיְך אַרְוּם אַויְף אַלְעַן זַיְטַן. זַי דַעַרְזַעַט מַיך צַוְישַׁן ווֹאָנְט אָזֶן צַוְישַׁן סַפְּעַ.

— בימט א ועכטער שיגען, ווי איך זע ! וואט טומטו דא ?
 קומ אראפ מיט מיר אין קיד. דארט ווארט אויפט דיר די מאמע.
 איך טו א שפֿרונג-אַרטוּס פֿון מיין באחעלגעניש און לויַף-אַרט
 איבער די אויסגעבעט טרעפּ מיט די באָרוועס פֿים אונ זינג מיר
 אונטער צום טקט : ראמבָּאם, בִּיסְ-בָּאם ! בִּיםְ-בָּאם, רַאמְ-בָּאם !
 — ביז איך קומ אין קיד אַרטין.

— כאָפּט זיך נישט ! — זאנט חנה די קעכין צו דער מאמען —
 לאָז ערד אַיסטְרִינְגְּקָעַן באָטְשׁ אַ גַּלְעֹזֶל קָאוּעַ מִיט אַ פּוֹטְעַרְגַּעֲבָעַקְּם !
 אונ אַיר אלְיאַן, נישקַתְה, מענט אַוְיךְ נַעֲמָעַ אַ גַּלְעֹזֶל קָאוּעַ. דער
 גוּטְעַר יַאֲרֵוּת זיך נישט נַעֲמָעַ. זוי האָבָן גַּעַנְגַּן.
 אַזְוֵי זאנט חנה די שוֹאָרְצָעַן, אונ די מאמע דָּאנְקָט אַיר אַונְזַעַט
 זיך אַוּעַקְ, אונ מע דָּוָרְלָאָנְגָט אַונְדוֹזְהַיְסָע שְׂמַעְקָעְדִּיקָעַ קָאוּעַ מִיט
 פְּרִישָׁע פּוֹטְעַרְגַּעֲבָעַקְּם .

אַיר האָט אַ מַּאֲלָגָעַן אַיְיָרְ-קִיכְלָעַר מִיט צּוּקָעַר ? — אַט
 דָּאָם זענען די נְגִידְיָשָׁע פּוֹטְעַרְגַּעֲבָעַקְּמָלְעַד. אַונְז אַפְּשָׁר נַאֲךְ בעסְעָד.
 דעם טעם פֿון דער קָאוּעַן אַיךְ נַיְשָׁט נַעֲמָעַ באַשְׁרַיבָּן. טעם
 גַּעַדְזַן ! די מאמע הַאלְטָה דָּאָם גַּלְאָזְן אַונְז זַעַט אַונְז קוּוֹקָט זיך אַונְז
 גַּיט מִיר פֿון אַיר פּוֹטְעַרְגַּעֲבָעַקְּמָלְעַד העכָּר הַאלְבָּה. דערוּעַט חנה די
 קעכין אַונְז מַאֲכָט אַ גַּעַוּאָלְד, גַּלְיָיךְ זיך גַּעַקְוִילְעַט.

— וואט טומט אַיר דָּאָם ? עַסְטַט, סְאַיוֹ דָּאָ גַּעַנְגַּן !

אַונְז חנה די קעכין גַּיט מִיר נַאֲךְ אַ פּוֹטְעַרְגַּעֲבָעַקְּמָלְעַד. האָב אַיר
 שווין צוּוִי מיט אַ האָלְבָּן. אַיךְ הַעֲרָמָק צוּוּ זַיְעַר שְׁמוּעָם. דער
 שמוועס אַיְזָה מִיר באַקָּאנְט. די מאמע קַלְאָגָט זיך אוּפְּט אַיר מַזְלָל. אַז
 אלְטָנָה, צוּוִי קִינְדָּעָר, אַיְנָעָר אַיְזָה שְׂמַאָלְץ-גְּרוּבָּה, דער אַנדְרָעָר
 גַּעַכְעָר אַזְוֵי. אַיךְ וּוֹאָלָט וּוֹעָלָן וּוֹיסְן, ווי אַזְוֵי אַיְזָה דָּאָם מִין בָּרוֹדָעָר
 אלְיהָו אַיְזָה שְׂמַאָלְץ-גְּרוּבָּה ? אַ גְּרוּבָּה מִיט שְׂמַאָלְץ ? תָּמִיד פְּלִישִׁיךְ ?
 חנה הערט-אוּס די מאמע, שאָקָלָט מִיטָּן קָאָפְּ . נַאֲכָדָם הַיְבָט אַז
 חנה רַעַדְזָן, קַלְאָגָן זיך אוּפְּט אַיר מַזְל, וואט זיך דָּאָרָפְּ זַיְן בַּיְיָעָנָם.
 זיך אַיְזָה טַאָטָנָס אַ קִּינְדָּה. אַיר טַאָטָע אַיְזָה גַּעַוּעַן אַ יַּיד אַ בָּעַל-הַבִּית,
 אַיְזָה עַר אַפְּגַּעַבְרָעַנְט גַּעַוּאָרָן. נַאֲכָדָם הַאָט עַר אַגְּגָהוּבָן קָרְעַנְקָעָן.
 נַאֲכָדָם אַיְזָה עַר גַּעַשְׁטָאָרָבָן. אַיר טַאָטָע, זאנט זיך, זַאֲלָאָצִינְד אוּפְּ
 שְׁטִיְין אַונְז גַּעַבְנָן אַ קּוֹק אוּפְּט זַיְן חַנְהָן ווי זיך שְׁטִיְיט בַּיְיָ אַ פְּרָעָמָדָן

אוווען! זי קאן זיך נישט באקלאנגן. דענקען גאט דערפֿאָר. זי האט
א גוטע שטעה. אײַן חסְרוֹן — דער אלטער בעל-הבית איז א בימל....
וואָס „אַ בִּיסְלָה“ — ווֹיַּים אַיךְ נִשְׁתַּחֲוָת. חַנָּה ווֹיַּזְמַע עַפְעָם מִיטַּן פֵּינְ-
גַּעַר אוֹיֶפְן שְׁטָעָן. די מאָמע הַעֲרַטְמַאָוִים חַנָּה, שאַקְלַט מִיטַּן קָאָפְ-.
נאָכְדֻּעַס הַיְּבַטְּאָן ווֹידַעַר די מאָמע רַעַדְן. חַנָּה הַעֲרַטְמַאָוִים די מאָמע,
שַׁאַקְלַט מִיטַּן קָאָפְ-. אוֹיֶפְן ווֹעַג גַּיט זַי מִיר מִיטַּן אַ פּוֹטְעַר-גַּעַ-
בעקְסָל אָונָן אַיךְ ווֹיַּזְמַע דַּי יְיַגְדְּלָעַךְ אַין תַּלְמוֹד-תּוֹרָה. זַיְיַ רַיְגְּלָעַן מִיר
אַרְוָם אָונָן קוֹקָן מִיר אַין דַּי אַוְיגַן, וַיְיַ אַיךְ עַמְּ. הַפְּנִים, בַּיְיַ אַיז דָּס אַ
גַּאנְצָעָר אַנטְקִיק? אַיךְ גַּיב זַיְיַ אַלְעַמְּעָן צַוְּ קְלִינְעַ שְׁטִיקְלָעַ. זַיְיַ
לְעָקָן דַּי פְּינְגָעָר.

— וּוֹאָוּ אַסְטָוּ גַּעַנוּמָעָן אֹזְמָאָכְלָ ?

אַיךְ שְׁטוֹפְּ אָן בַּיַּדְעָ בְּאָקָן, שְׁטָעָל זַיְ אַזְוּקָ אַקְעָנָן זַיְיַ מִיטַּן
די הענט אַין די טִיעָע קַעַשְׁעָנָם פָּון מִינְעָ הַילְצָעָרָנָעָ הַיּוֹן אָונָן קַיְיַ
אָונָן שְׁלִינְגָּר אָונָן מַעֲנָץ-אָונְטָעָר אַוְיפְּ מִינְעָ בַּאֲרוּעָסָעָ פָּים אָן וּוּרְ-
טָעָר, וַיְיַ אַיְינְגָּר דַּעַדְתָּ :

— עַה, קְבַּצְנִישָׁע טַאָרְבָּעָם ווֹאָס אַיר זַיְיט ! אַ טִּיעָרָעָ מַצְיָּאָה
פּוֹטְעַר-גַּעַבְעָקָם, כָּאַ-כָּאַ-כָּאַ ! אַיר זַאלְט נַאֲךְ פְּרוּבִירָן מִיטַּן קָאָוָעָ,
וּוְאָלְטָ אַיר עַרְשָׁת דַּעַמְּאָלָט גַּעַוְוָאָסָט ווֹאָס הַיְּמָט טָעָם גַּעַדְעָן אַוְיפְּ
דַּעַר וּוּלְטָ ! . . .

כִּיתָּה (קִיטָּע) — גְּרוּפָע, קָלָאָס.

טָמָא (טָמָע) — אָמְרוֹיָן.

חַנִּיפָּה (חַנִּיפָּע) — אָונְטָעָרָנָעָקָ.

גּוֹזְמָא (גּוֹזְמָע) — אַ סְּרָ,

רַמְבָּ"ם — רַבִּי מְשַׁה בֶּן מִימּוֹן, אַיז גַּעַוְעָן אַ גְּרוּסָעָר וּוּדְרִישָׁעָר
גַּעַלְעַרְגַּטְעָר, פִּילְאָזָאָפְּ אָונָן דַּאְקָטָעָר, גַּעַלְעַפְּט אָין צְוּוּלְפְּטָן
יַאֲהָרָהָנְגַּעַרְטָן.

קְרָמָן (קָאָדוֹמָן) — פָּוֹן דַּעַר פְּרִיסְטָעָר צִוְּיָּה, פָּוֹן גָּאָר, גָּאָר
אַמְּאָל, אַוְיךְ — אַ גַּעַלְעַרְגַּטְעָר פָּוֹן פָּאָרְצִיּוֹטָן.

א שמאלייז-גרוב

.א.

דאם אײַינציקע שטיקל גליק, ווֹאָס האָלט מײַן מַאַמֵּע אוֹיפֶּד
פִּים, אַיְזַן דָּאָס, ווֹאָס מַיִּין בְּרוֹדָעֶר אַלְיָתוֹ אַיְזַן, דְּאַנְקָעָן גַּאטַ, גַּוטַ. עַר
הָאָט זַיְךְ אַרְיִינְגֶּעֶכֶט אַיְזַן אַ שְׁמַאַלְיַזְגַּרְבַּס. אַזְוִי זַאנְטַ דַּי מַאַמְּעַ
מִיְּנָעַ, אָוָן פֶּאָר גְּרוּוּס נַחַת כְּאָפֶט זַי אַ וּוֹישַׁ דַּי אָוִינְגַּן, וּוּי אַיר שְׁטִיבְּגָעַר
אַיְזַן. זַי הָאָט אִים שְׁוִין פֶּאָרְזָאָרְגַּט, זַאנְטַ זַי, אַוִּיפֶּדֶס אַיְבִּיךְ. אַיר שְׁנוֹהָ
זַאנְטַ זַי, אַיְזַן אַפְּלָלוּ נִישְׁתַּת קִיְּין אַיְ-אַיְ-אַיְ (אַיְךְ מַיִּין אוֹיךְ אַזְוִי!). הָאָט
אִים אַכְבָּעֶר גַּאטַ צּוֹגְעַשְׂיקָט דֻּעֲרֶפֶּאָר אַ רִיכְבָּן שְׁוּעָר. עַר אַיְזַן אַ בעַקְעָר.
יוֹנָה רַוְּפַט מַעַן אִים, יוֹנָה דַּעַר בעַקְעָר. דָּאָס הַיִּיטַּסְט, עַר אַלְיָין בָּאַקְטַּ
נִישְׁתַּת. בָּאַקְטַּן בָּאַקְטַּן אַנְדָּעָרָע. עַר קַוְּיַּטְטַ נַאֲרַן מַעַל אָוָן פֶּאָרְקוּיַּטְטַ
בְּרוּוּט. פְּסָח בָּאַקְטַּן עַר מַצּוֹת פֶּאָר דַּעַר גַּאנְצָעָר שְׁטָاطַט. עַר אַיְזַן צַו
בעַקְעָרִי אַ ברָּעָן, אָוָן דַּעַרְצָוּ אַיְזַן עַר אַ בְּיוּעָר יִד — סְפָנוֹת. אַיְדַּ
מַעַג זַאנְגַּן, אַזְוִי עַר אַיְזַן אַ רַוְּצָחָה. עַר הָאָט מִיךְ אַיְנָמָלְגַּדְעָטְטַ, בְּשֻׁתַּ
אַיְדַּ בְּינַן גַּעַוּוּן צַו גַּאַסְטַט בְּיַיְ מַיִּין בְּרוֹדָעֶר אַלְיָתוֹ אָוָן הָאָב מִיךְ מַכְבָּדַ
גַּעַוּוּן מִיטַּ אַן אַיְוּרְ-בִּיגְלַ. דַּעַר בִּיגְלַ אַיְזַן גַּעַוּוּן אַ פֶּרְשָׁעַר, אַ
וּוֹאַרְעַמְּדַר. נַאֲרַן וּוֹאָס פָּנְגָּעָם אַוְיָוָן. הָאָט דַּעַר רֹוח בָּאַזְדָּאָרְפַּט אַנְ-
טְרָאָגָן יוֹנָה דַּעַם בעַקְעָר. אַיר זַאלְטַ גַּעַוּוּן זַעַן זַיְן רַצְחָהָדִיק פְּנִים
מִיטַּ זַיְינַע גַּוְלְנִישְׁעַ אַוְיָוָן! פָּוֹן דַּעַמְּאָלַט אַן גַּי אַיְדַּ נִישְׁתַּת מַעַר אַחְתַּיְן.
מַיִּין פָּוֹם וּוּעַט שְׁוִין דָּאָרְטַ נִישְׁתַּת זַיְן מַעַר, אַיְדַּ זַאלְ וּוּיסְטַ גַּאלְדַּ! אַ
יַּד זַאלְ הָאָבָן אַ טְבָע אַנְגָּמָעָן פֶּאָרְן קַאְלָנְעָר אָוָן אַרְוִיסְטוֹאָרְפַּן אַוִּיפֶּ
יעַנְעָר זַיְוִיטַ טִירַ, אָוָן נַאֲרַן גַּעַבְנַן גַּוְטָעַ דְּרִי סְטוּסְאָקָעָם פָּוֹן הִינְטַן! אַיְדַּ
הָאָב עַם דַּעְרַצְיַילְט דַּעַר מַאַמְּעַן, אַיְזַן זַי בָּאַלְדַּ אַזְוּקְגַּנְעַלְאָפַן אַחְתַּיְן —
זַי הָאָט אִים גַּעַוְאָלַט אַפְּשָׁפְּלִין אַ חַתּוֹנָה, וּוּי אִים קּוֹמַטַּ. הָאָט אַכְבָּעֶר
מַיִּין בְּרוֹדָעֶר אַלְיָתוֹ נִישְׁתַּת דַּעְרַלְאָזָטַט. עַר הָאָט אִים אַפְּגָעַגְעָבַן
גַּעַרְעָבַט. עַר הָאָט גַּעַזְאָגַט דַּעַר מַאַמְּעַן, אַזְוִי עַר הָאָט דַּוְרַקְ מִיר

בזינותה. אלע מאל, וווען אויך קומ צו אים, עם אויך, זאנט ער, בײַיגל. ער ווועט מיר בעמער געבן, זאנט ער, אָ קאָפֿיקע אָוּן לְאָם אויך גִּינִין ערגעץ אַנדערש זיך קוֹיֶּן אַ בִּינְגָל. זאנט אָים די מַאֲמָע, אָז ער האט אויף מיר קיין קאָפֿ רְחַמְנוֹת נִישְׁתָּמָע, אָז עַמְּדָת אָים נִישְׁתָּמָע, ווּאָם דָּאָס קִינְד אִיז אַ יְתָהּוּם. זאנט אויך מֵיָּין בְּרוֹדָעָר אַלְיהָוּ, אָז מַעַכְּן זַיְן אַ יְתָהּוּם אָוּן מַעַטְּרָאָט נִישְׁתָּמָע כָּאָפָּן קִיְּין בִּינְגָל פָּוּן אַ בְּרַעְמָדָן אוּווּוּן. זאנט אָים די מַאֲמָע, ער זאל רָעָדָן אַ בִּימְלָאָשְׁטִילָעָר. זאנט אויך מֵיָּין בְּרוֹדָעָר אַלְיהָוּ, אָז ער ווועט דּוֹקָאָ שְׂרִיוּעָן הַוִּין, בְּכִדְיָה אַלְעָזָן וְאַלְזָן וּוּיסָן, אָז אויך בֵּין אַ גַּנְבָּה. דָּאָס ווּאָרטָט „גַּנְבָּה“ קִאָזָן די מַאֲמָע נִישְׁתָּמָע הַעֲרָן. אלעלליי פָּאָרְבָּן אָוּן זאנט צו מֵיָּין בְּרוֹדָעָר אַלְיהָוּ, ער זאל נִישְׁתָּמָע פָּאָרְבָּן גַּעַשְׁנָן, אָז עַמְּדָת אִיז דָּא אַ גַּאֲטָט אוּפְּךָ דָּעָר ווּעָרָט זיך נִישְׁתָּמָע. גַּאֲטָט ווּעָט נִישְׁתָּמָע שְׂוּוּיָּגָן. ער אויך אַן אַבְּיִתּוּמִים. ער ווּעָט זיך אַנְגַּעַמְעָן פָּאָרְבָּן אַ יְתָהּוּם. נִישְׁקָשָׁה, ער אויך אַ גְּרוּסָמָר גַּאֲטָט. ער קִאָזָן. אָז גַּאֲטָט וּוְילָן, קִאָזָן יוֹנָה דָּעָר בְּעַקְעָר נִישְׁתָּמָע וּוּאָס אַ בִּינְגָל אוּפְּךָ דָּעָר ! . . . אָזָוִי זאנט-אָפֿ די מַאֲמָע צו מֵיָּין בְּרוֹדָעָר אַלְיהָוּ. זיך גַּעַמְתָּ מִיד פָּאָרְבָּן, טוּטוּ אַ קְלָאָפֿ מִיט דָּעָר טִיר, אָוּן מִיר גַּיְעָן אַחִים.

ב.

הערת אויך, הפנים, אָז מִיט גַּאֲטָט מַעַן זיך טָאָקָעָן נִישְׁתָּמָע שְׁפִילָן. אויך ווּוְילָט ווּוְיםָן ווּאָסָמָע אַ סּוֹף יוֹנָה דָּעָר בעקער האט גַּעַהְאָט ? אויך האט דָּאָז אויך גַּעַזְאָגָט, אָז ער אלְיָוּן בְּאָקְטָט נִישְׁתָּמָע. בְּאָקְן בְּאָקְן אַנְדָּעָרָע. עַפְּעָם צְוּוֵי יִיְדָן שְׂוֹאָרְצָע מִיטָּרְיוּ וּוּיְכָעָר פָּרַעְמָדָע, אַפְּגָנְרִיםְעָנָע, אַפְּגָנְשָׁלִיםְעָנָע, מִיטָּרְיוּטָע וּוּרְעָמָע פָּאָטְשְׁוִילְקָעָם אוּפְּהָן קָאָפֿ (כְּאָטָש אַיְזָן דְּרוּיְטָן אַיְזָן אַהיַז — סְכַנְתָּ גַּנְשָׁוֹת !). האט זיך גַּעַטְרָאָזָן אַ מעָשָׂה. נִישְׁתָּמָע אַיְזָן מעָשָׂה, נָאָר עַטְלָעָכָעָן מעָשָׂות. דָּעָר עַולְמָה האט זיך גַּעַקְלָאָגָט, אָז מַעַן גַּעַפְּגִינְט אַיְזָן די בּוֹלְקָעַלְעָד פָּאָדָעָם, אָוּן טָאָשָׂעָם, אָז טָאָרָאָקָאָגָעָם, אָוּן שְׂטִיקָלָעָךְ גַּלְאָזָן. אַיְזָנָעָר אַ קְרִיסְטָה האט גַּעַבְּרָאָכָט צו טְרָאָגָעָם, אָוּן שְׂטִיקָלָעָךְ גַּלְאָזָן. שְׂוֹאָרְצָע האָרָה. פָּאָר אַ קְרִיסְטָה האט זיך יוֹנָה דָּעָר בעקער אַיבְּרָגְנָעָשָׂרָאָקָן. ובְּפָרָט דָּעָר קְרִיסְטָה האט גַּעַסְטְּרָאָשְׁעָט מִיטָּפְּאַלְיָצְיָוִי. מַעַן האט זיך

גענו מען צו די בעקערם, פֿאָרגְּלַיְיכְן וועמען האָר. די מאנצְבִּילְן האָבָן געוֹאנְט אַוְיפְּ דִי ווּיבָר. די ווּיבָר האָבָן גַּעֲטָעָנְהָט, אָז זַיְהָ האָבָן אַלְעַ גַּעַלְעַ האָר. די מאנצְבִּילְן האָבָן גַּעֲטָעָנְהָט: וְאוֹ הָאָט אַיר גַּעַזְעַן בֵּי מאנצְבִּילְן אַזְעַלְכְּתָן כַּעַ לְאַגְּגָעַ האָר? בַּזְוּ די ווּיבָר האָבָן זַיְךְ צַעֲקָרִיגְט. אָזָן אָז די ווּיבָר האָבָן זַיְךְ צַעֲקָרִיגְט, אִיזְוּ מַעַן גַּעַוְאָרְן גַּעַוְאָרְן שִׁינְעָן זַאֲכָן: אִיןְנָעַ האָט פֿאָרְלָאָרְן אַזְקַנְבָּעָנְדָל אַיְזָן דָּעַר חָלָה. נַאֲךְ אִיןְנָעַ האָט פֿאָרְקָנְדָן פֿאָלְעָגָט אַיְזָן טִוְּגָן אַלְעַ בִּינְאָכְטָן צַוקָּפָנְסָן דִי אַוְיכְּגָעְיוּוּרָעָנָעַ חָלָה. זַיְהָ האָט זַיְךְ לְיִגְּזַן אַלְעַ שְׁבוּוֹתָן פֿוֹן אַזְעַלְעַדְעָרָעָנָעַ חָלָה. נַאֲךְ אִיןְנָעַ האָט גַּעַשְׂוָאָרְן מִיטָּאַלְעַדְעָרָעָנָעַ חָלָה. אָזָן סְאַיְזָן שְׁקָרְן וְכָזָב. סְךָ הַכְּלָה האָט זַיְךְ דָּאָס גַּעַטְרָאָרְן אַיְזָן מַאְלָן, אַדְעָרָעָנָעַ, הַעֲכַטְמָנָעָנָעַ, צְוַויִּי מַאְלָן. זַיְהָ האָט נִישְׁתְּ גַּעַהָאָט קִיּוֹן קִישְׁן . . .

די גַּאנְצָע שְׁטָאָטָה האָט זַיְךְ גַּעַוְיָוְטָה. יְוָנָה דָּעַר בעקער האָט נַעַן בער גַּעַהָאָט דָּאָס לְיוֹיכְעָנִישָׁ. עַמְּ האָט נִישְׁתְּ גַּעַהָאָלְפָן קִיּוֹן שְׁוָם רְבָנוֹן של-עוֹלָם. מַעַן האָט נִישְׁתְּ גַּעַוְאָלְטָן גַּעַמְעָן זַיְן גַּעַבְעָקָם אַיְזָן די הענט אַרְיָין! בְּאַטְשָׁ וְוָרָף עַמְּ אַרְוִים פֿאָרְ דִי הַיָּנְטָה! אַז מַצְוָה אַוְיפְּ אַיְסָם ! !

ג.

יְוָנָה דָּעַר בעקער אַיְזָן אַבָּעָר אַזְעַלְעַד זַיְנָעָר. עַר האָט צְעַד טְרִיבָן די בעקערם, די יְיָדָן מִיטָּאַלְעַד וּוּיבָר, אַזָּן האָט צְוַגְּעָנוּמָעָן אַכְּנָעָן דָּעַרְעָעָן בעקערם. שְׁבַת האָט עַר גַּעַלְאָזָט אַיְסְרוֹוֹן אַיְזָן אַלְעַ שְׁוָלוֹן, אַזָּן עַר האָט צְוַגְּעָנוּמָעָן נִיעָה בעקערם, אַזָּן אַזְעַלְעַד זַיְן הַיָּינְטָן אַזָּן אַזְעַלְעַד גַּיְתָה עַר אַכְּטָוֹנָגָאָלְיָין, סְזָאָלְזָיְן רְיָין אַזָּן צִיכְטִיק. עַר אַיְזָן עַרְבָּמִיט צְעַן רְוּבָּל שְׁטָרָאָפָּה, טְאַמְּעָר גַּעַהָיִינְטָן מַעַן בֵּי אִים אַיְזָן דָּעַר חָלָה אַיְזָן האָר אַפְּיָילָן. פֿוֹן דֻּעְמָאָלְטָן אַזָּן האָט עַר אַגְּנָעָהָיָבָן לְיִזְוָן גַּעַלְטָה. דָּעַר עַולְמָה האָט גַּעַוְכָּט האָר בֵּי אִים אַיְזָן דִי גַּעַבְעָקָם אַזָּן מַעַן האָט דּוּוֹקָא נִישְׁתְּ גַּעַפְּגָנָעָן. אַפְּיָילָן אַזָּן מַעַן האָט יְאַט גַּעַפְּגָנָעָן אַזָּן מַעַן האָט אִים גַּעַבְרָאָכְטָה, האָט עַר אַרְוִיְמַגְּעָטְרִיבָן. עַר האָט גַּעַוְאָגָט, אַזָּן דָּאָס האָט מַעַן אַוְמִיסְטָן אַרְיִינְגָּעָלְיִיגְט, בְּכָדֵי צַוְּ באַקְוּמָעָן דִי צְעַן רְוּבָּל שְׁטָרָאָפָּה. מַעַן וּוּיסְטָן די מַעַשְׁוֹת ! . . . אַז רְעַכְטָעָר חַבְרָה-מַאְזָן אַט דָּעַר יְוָנָה

דער בעקער ! גאנט האט אבער געווואלט זיך אפרעכעגען מיט אים, האט ער אים צונגשיקט א נויום אומגליק. אין מאל, אין א שיינעם פֶּרְיִמְאָרְגֵּן זענען אלע זיינע בעקערם אויפֶּגֶעַשְׁתָּאָגָּן, צוֹנוֹנֶגֶעַנוּמוּן די קלומקען און זענען אוזעק. זיי וועלן מער נישט באזקן בי אים פֶּאָר קִין גַּעֲלָת. סִידְזִין עַר וּוּעַט זַיִּה הַעֲכָרָן דָּעַם פְּרִיאָז אַוְּפָּא אַעֲרָבָּל אַ וּאָה, אָוָן וּוּעַט זַיִּה לְאָזָן אַוְּפָּא בִּינְאָכְלָת אַחֲיָים שְׁלָאָגָּן, אָוָן וּוּעַט זַיִּה נִשְׁתַּת שְׁלָאָגָן מִטְּדִי הַעֲנָט גְּלִיָּך אַין דִי צִיּוֹן אַרְיָין. בִּי יְוָה דָעַם בעקער אַיז אַזְּאָט טָבָע : באָלֶד עַפְּעָם — גִּיטָּעַר מִטְּדִי הַעֲנָט אַין דִי צִיּוֹן אַרְיָין. יְוָה אַיז גַּעֲוָאָרָן אַנְגַּעַצְוָן. ער אַיז שְׂוִין אַ בעַל-הַבַּיִת פָּוֹן חִיפְשָׁע עַטְלָעַכְעַיָּר, האט זיך אַים נַאֲך נִשְׁתַּת גַּעַטְרָאָגָּן, אָז אַ בעַל-מְלָאָכָה זַאֲל גַּאֲר זַאֲגָן אַ דָּעַת, זַיִּה אַזְּוָי צַו שְׁלָאָגָן זיך ! פָּוֹן הַעֲכָרָן דָעַם פְּרִיאָז אַיז גַּאֲר נִשְׁתַּת וּוּאָס צַו רְעָדָן. ער קָאָז קְרִינוֹן צָעָן מַעֲנְטָשָׁן שְׁטָאָרְבָּן פָּוֹן הַוְּגָנָעָר ? ער אַיז אַזְּוָעָק זַוְּכָן בעקערם. נִשְׁתַּת קִיּוּנָר וּוֹיל נִשְׁתַּת גִּיְּזָן. וּוּאָס אַיז דִי מַעְשָׁה ? אלע בעקערם האָבָן זיך גַּעַמְאָכָל יַד-אַחֲת. זַיִּה וּוּעָלָן צַו אַים נִשְׁתַּת גִּיְּזָן, בַּיּוּ ער וּוּעַט נִשְׁתַּת צּוֹנוּמָן אלע פֶּרְיְּעַדְקָע בעקערם, אָזָן בַּיּוּ ער וּוּעַט נִשְׁתַּת מִקְיָּם זַיִּן אלע דָּרְיוִי זַאֲכָן : (1) אַעֲרָבָל אַ וּאָה. (2) בִּינְאָכְלָת אַחֲיָים שְׁלָאָגָּן. (3) נִשְׁתַּת שְׁלָאָגָן זיך מִטְּדִי הַעֲנָט אַיז דִי צִיּוֹן שִׁיּוּ גַּעֲוָעָן אַנְצּוּקָוָן, זַיִּה יְוָה האט זיך גַּעַקְאָכָט, גַּעַפְנָעָט, גַּעַלְאָפָט מִטְּדִי הַעֲנָט אַיז תִּשְׁאָן גַּעַשְׁלָטָן זיך. אַיז, האָב אַיך גַּעַחַת אַ נְקָמָה ! נַאֲך דָּס אַיז נַאֲך גַּאֲרְנִישָׁת אַקְעָגָן דָעַם, וּוּאָס סְאַיז גַּעֲוָעָן וּוּיְמָעָר.

.ד.

א הייסער זומער-טאָג. נַאֲך וּוּאָס זענען אוֹיפֶּגֶעַקוּמוּן דִּינְיָעָם מִטְּקָאָוּנָעָם (אַרְבָּוּעָם). דָּס אַיז דִי בְּעַמְּטָע צִיְּת אַיז יָאָר. שְׁפָעַטָּע אַ בִּיסְלָהָיְבָן זיך אָז דִי וּוּיְנָעַנְדִּיקָע טָעָג. גָּאנְט זַאֲל מִיךְ נִשְׁתַּת שְׁטָרָאָגָּן פֶּאָר דִי רְיֵיד — אַיך האָב פְּיַינְט דִי וּוּיְנָעַנְדִּיקָע טָעָג. אַיך האָב בעסער לִיב, אָז סְאַיז פֶּרְיְּלָעָד. אָזָן וּוּאָס קָאָז זַיִּן פֶּרְיְּלָעָבָר פָּוֹן אַ פּוֹלְן מַאֲרָק מִטְּדִינְיָעָם אָזָן מִטְּקָאָוּנָעָם ? אַוּמְעָטוּם וּוּאוּ אַיך טוֹט

זיך א קער, איז א דער דיניעם, אדרער קאועונגנעם. די דיניעם זענען געל און שמעקן ווי אתרוגים. די קאועונגנען זענען רויט (אינעוויניק), ווי פיעער, און קערלעך האבן זוי שווארצע, און די זיסקייט זיעירע איז ווי א גוטער האניך. מײַן מאטעה האלט נישט פֿון קאועונגנען. זוי זאגט, איז דיניעם זענען שפֿארעוודיקער. איז זי קויפֶט, זאגט זוי, א דיניע, האט זי אויפֶט צוויי טעג פֿאָר אונדו בידזן — אויפֶט אַנְבִּיסְן, אויפֶט ומאר-מעס און אויפֶט ווועטשערע. און א קאועונגנע, זאגט זוי, איז א גַּשְׁעָרִי: פֿוֹזְשָׁעַט נַאֲר אָז אָ פֿוֹלֵן בַּוֹּיד מִיט וּזְאַסְּעָדָר. אַיך מִין, אָז זי האט אָ טָעוּת. אַיך זָאָל זַיְן אָ קִיְּמָעָר, ווֹאָלְט אַיך אָ גַּנְצָן יָאָר גַּעֲגָעָסְן קָאָז ווועגע מיט ברויט. עס מאכט נישט אָוִים, ווֹאָס ס'אַיז דָּא אַין זַי אָ סְקָר קערלעך. אָ גַּטְעָט קאועונגנע אָז מע טומט אָ רַעֲכָתָן טְרִיבִּיסְל, טְעַונְדִּי קערלעך אָ פֿאָל אָרוּים — אָזָן דַּעֲמָלְט עַסְט ווַיְפָל אִיר ווַיְלָט אַלְיוֹן! אָהָא! זַעַט נַאֲר, אַיך האָב זיך אָזְוִי פֿאָרָרָעָדָט פֿון די קאועונגנען, אָז אַיך האָלְט בַּי מִין ברודער אלְיהוּט שְׁוּעָר, יונָה דעם בִּיגְלַ-בָּעֵקָעָר. ס'אַיז גַּעֲקָוּמָעָן אויפֶט אָים אָ רַעֲכָתָן מְפָלָת. קִינְגָּרָה האָט זיך אָוִיפֶט אָזְעָלְכָעָם נִישְׁט גַּעֲרִיכְט. שְׁטָעַלְט אַיך פֿאָר, מִיר זַיְצָן מִיט מִין מַעֲמָעָן בַּיּוֹם טִיש אָזָן עַסְט ווּאָרָמָעָם: דִּינְיָעָ מיט ברויט. עַפְנָז זיך די טִיר אָזָן עַסְט קָוְמָט אָרוּין מִין ברודער אלְיהוּט מיט אָ חֻומָש אַין האָנטן, דעם טָאָטָטָן חֻומָש. נַאֲר אָים שלעַפְתָּז זיך נַאֲר זַיְן ווַיְיבָרְכָה. אַין אַיְוָן האָנט האָלְט זיך אָ פֿוֹטְעַרְנָעָם קָאָלְגָּר מִיט ווַיְיָדָלְעָך, אַין דער אַנדְרָעָר האָנט אָ פֿאָרָעָוָעָן „דוֹרְכְּשָׁלָגָן“. אִיר ווַיְסָט נִישְׁט, ווֹאָס הִיסְט אָ דָוְרָכָי שלָאָג? אָזָא פְּלִי, ווֹאָס מע זַיְתַּ-אָפָּה די לאָקְשָׁן. מִין ברודער אלְיהוּט, ווי אַיז טּוּיט, ווי די ווֹאנְטָמָט. מִין שְׁוֹעָנְגָרָין ברְכָה אַיז רְוִיט, ווי אָ העֲלֵישׁ פֿיעָר.

— שְׁוֹיְנָגָר, מִיר זַעַנְעָן גַּעֲקָוּמָעָן צַו אַיך. — זַאגְט מִין שְׁוֹעָנָעָן רְיוּן ברְכָה.

— מַאְמָעָ, מִיר זַעַנְעָן קְוִים אָרוּים מִיטָּן לְעָבָן — זַאגְט מִין ברודער אלְיהוּט. אָזָן בִּידָע זַעַצְנִין זיך אָוּעָק ווַיְינָעָן, אָזָן די מַאְמָע הַעֲלֵט זיך אָונְטָעָר. ווֹאָס האָט זיך גַּעֲטָרָאָפָּן? אָפְגָּעָרָעָנָט גַּעֲוָאָרָן? אָרוּים-גַּעֲטָרִיבָּן? עַס הִיְבָט זיך נַאֲר נִישְׁט אָז! מִין ברודער אלְיהוּט

שוווער, יונה דער בעקער, האט זיך געשטעלט. אַנְגָּעוּצֶט הַיִּסְטָדָם בֵּין אֲוֹנוֹז. וְעַנְעַן גַּעֲקוּמָן דֵּי בָּעֵלִי-חוּבוֹת אֲוֹן הַאֲבָן אִים אַפְּגַּעַשְׁרִיבָן פָּון קָאָפּ בֵּין פִּים. זַיִן הַאֲבָן צְגַעַנוּמָן בֵּין אִים בֵּין אַפְּאָדָעָם. אַלְעַן, וְוָאַם אִין שְׁטוּבָ, אֲוֹן אַפְּלָיו דֵי שְׁטוּבָ אַלְיָין אַוִיךְ, נַאֲרַ מִיטָּן וּוּאַסְמָעָרָעָן בְּזִוְינָותָ! מַעַן הַאֲטָם אִים גַּעֲבעַתָּן מַחְילָה, עַר זַאֲלָ אַפְּרִיאַינִיקָן דֵי שְׁטוּבָ. דָם הַיִּסְטָם, מַעַן הַאֲטָם אִים אַרְוִיסְגַּעַנוּוֹאָרָפָן, זַאנְטָ עַר, אַוִיךְ דָרִי שְׁפַעַנְדָלָעָן.

— וּוֹי אַיז מִיר! — זַאנְטָ דֵי מַאֲמָעָן אֲוֹן בָּרָעְכָּט דֵי הַעַנְטָם. —

וְזַאֲוֹן אַיז אַהֲינְגַּעַקְוּמָן וַיַּן גַּעַלְטָ? עַר אַיז דָאָךְ גַּעַוּוּן אַזְאָ נְגִידָ! עַנְטָאָפְּעָרָט אִיר מִין בָּרוֹדָעָר אַלְיָהוּן, אַזְאָ, עַרְשָׁטָמָן, אַיז עַר גַּאֲרָן נִישְׁתָּחַווּן אַזְאָ נְגִידָ. אֲוֹן צְוַוְוִתָּן... דָא מִישְׁתָּחַווּן זַיךְ אַרְיוֹן מִין שְׁוּעַגְעָרָין בְּרָכָה, אֹזְ אִיר טָאָטָע אַיז דָוָוקָא יַאֲגַעַוּן אַגְּנִידָ. חֹוָץ זַיִן שָׁאָדוֹן אַוִיךְ אִיר גַּעַזְגָּטָן גַּעַוְוָרָן בְּאַטְשָׁתָהָלָבָן. נַאֲרַ וְוָאַם דָעָן? אִיר חַתּוֹנָה הַאֲטָם אִים אַפְּגַּעַקְאָסָטָן אַזְאָ אָזְצָרָ! וַיַּאֲטָה לִיבָּ רַעַדְןָ פָּון אִיר חַתּוֹנָה. אַלְעַן מַאֲלָן, וַיַּעֲמֹד צַו אֲוֹנוֹז, הַעֲרָטָא אִיר נַאֲרַ פָּון אִיר חַתּוֹנָה. אַזְאָחַתָּה, וּוֹי אִיר חַתּוֹנָה, אַיז נִישְׁתָּחַווּן גַּעַוּוּן, זַאנְטָ וַיִּ, אַוִיךְ דָעָר גַּעַנְצָעָר וּוּאָלָטָן. דָם גַּעַבְעָקָם, וְוָאַם אַוִיךְ אִיר חַתּוֹנָה, דֵי גַּעַבְרָאָטָמָן וְוָאַם אַוִיךְ אִיר חַתּוֹנָה, דֵי טָאָרָטָן מִיטָּן דֵי לַעֲקָבָרָה, מִיטָּן דֵי שְׁטוֹדָלָעָן, מִיטָּן דֵי מַלְכָּתָ-בְּרוּתְּלָעָן, מִיטָּן דֵי אַיְינְגַּעַמְאָכָטָן וְוָאַם אַוִיךְ אִיר חַתּוֹנָה!... דָעַרְזְוַיְלָ אַיז זַי גַּעַבְלִיבָן וַיִּזְיַי שְׁטִוְיטָ אֲוֹן גִּיטָּ, מִיטָּן אַפְּאָטָעָרָן קַעַלְגָּרָל אֲוֹן מִיטָּן אַפְּאָרָעָוָעָן דָוְרָכְשָׁלָגָן. דָעָם נַדְןָ, וְוָאַם אִיר אַפְּאָטָעָרָן הַאֲטָם צְגַעַנוּגָטָן, שְׁמוּעָסָטָן מַעַן נִישְׁתָּמָן, אַזְאָ סְאיָזָן קָאָרְבָּאָלָן. מִין בָּרוֹדָעָר אַלְיָהוּן נַאֲרַ גַּעַהָאָטָטָרָוָהָים: מַעַן הַאֲטָם אִים אַפְּגַּעַשְׁרִיבָן זַיִן שְׁבַתְּדִיקָעָן מַלְכָּוֹשִׁים, מִיטָּן טָלוּתָן, מִיטָּן בְּעַטְגָּעָן-וְוָאָנָטָן. דָעָם זַיְגָעָר אַוִיךְ. עַר אַיז גַּעַבְלִיבָן וַיִּזְיַי אַוִיכָן וּוּאַסְמָעָרָעָן. מִין מַאֲמָעָן הַאֲטָם אַיְינְגַּעַלְיָיגָטָן דֵי וּוּאָלָטָן. סְטִיטָמָן, אַזְאָ אַוְמָגְלִיקָ! וּוּעָר הַאֲטָם זַיךְ גַּעַקְעַנְטָן רִיכְטָן! אִיר הַאֲבָן דָאָךְ אַלְעַן מַקְנָא גַּעַוּוּן אַוִיכָן שִׁידָּךְ! הַפְּנִים, לִיְוַת הַאֲבָן אִיר אַגְּוַת אַוִיךְ גַּעַגְבָּן, אַדְעָר זַי אַלְיָין הַאֲטָם אִים דָעַמְאָלָטָן מִיטָּן אִיר מוֹלָן קָאָרְשָׁאָלָטָן... וּוֹי אַזְוִי דֵי מַעַשָּׁה אַיזְאָ, אִיר הַאֲטָם דָם גַּעַטְרָאָפָן, זַאנְטָ זַי, מַעַר פָּון אַלְעַמְעָן. אַשְׁמָאַלְצָן גַּרְבָּן!

— די שטאלען רינט-אויס, די גרוב בלוייבט איבער. זיין דערוויל
בי מיר, מײַן קינד, בי נאָט ווועט רחמנות האָבן . . .
אָזַי זָאנַט די מַאֲצָמָע אָזְנַן טַרְעַט-אָפּ דַּעַר שְׁנוּר אַיְר בְּעַט, דַּאַם
איינצְיַיקָע שְׁטִיקָל מַעְכָּל, ווֹאָס בְּיַ אָנְדוֹ אַיְן שְׁטוּב.

רצון (ראָצָן) — ווילען.
פריזחה (פְּרִיזְגָּעַן) — אָפָּרוּן, ווֹאָס גִּוְיִת שְׁוִין אַנְגַּעַטָּן, אוּס-
געפּוֹצָט, אוּיך Noblewoman
אבי יתומים (אָוּוִי יְעֻסּוּמִים) — אָפָּאָטָעָר פָּוּן יתומים.
טַאֲרָאָקָאנָעָס Cockroaches
ושםות — אָפָּאָק.
שָׁפֵר וּכְזָבֵב (שְׁעַקְעָר וּוּקְעָעָוָו) — אָלִיגָן.
ערְבָּזָין (אָרוּעָוּזָין) — גּוֹט זָאנַן, גַּאֲרָאַנְטִירָן.
זָאנַן אַ דָּעה (דִּיוּעַ) — זִיךְ אַרְיִינְמִישָׁן אַיְן יְעַנְעָם גַּעַשְׁפָּטָן.
יד אַחַת (וְאַזְרָאָקָס) — אַיְין הַאֲנָט, אַפְּגַעַמְאָכָט.
פּוֹיְוִישָׁעַט אַז — פְּילַט אַז.
בעלי חובות (בָּאַלְיָוִן כְּוּוֹוָעָם) — מענטשָׁן, ווֹאָס עַס קָוָמָט זָוִי
גַּעַלְטָן.
נעבעטן מַחְיָלָה (מַעְבִּילָע) — זִיךְ אַנְטְּשָׁוְלְדִּיקָט.
געהאָט רַוּחִים (רַעֲוָאָכִים) — גַּעַהְאָט פָּאַרְדִּינְסָטָן.

מיין ברודער אלֵיהום געטראָנק

.א.

„פֿאָר אַיִן רֹובֶּל—הוֹנְדָּעָרְטָן רֹובֶּל ! הֹנְדָּעָרְטָן רֹובֶּל אֲזַמְּנָאָט אָזָן
מעָרְקָעְן פֿאָרְדִּינְעָן יַעֲדָר אַיִינְצִיקָּעָר, וּעוֹר עַס וּוּעַט זַיךְ בְּאַקְעָנְעָן מִיטָּן
איַנְחָאַלְטָן פֿוֹן אָונְדוּעָר בּוֹךְ, וּוּאָס קָאָסְטָן סְךְ הַפְּלָאִין רֹובֶּל מִיטָּן פֿאָרְטָא.
לוֹוֶּטֶן, קוֹיֶּטֶן ! סְטָאָפְּט, כְּאָפְּט — אַיר וּוּעַט פֿאָרְשָׁפְּעָטְיקָן !”

אַט אֹזָא מִין זַאֲךְ הָאָט אַוְיְגָעְלִיעָנְטָן עַרְגָּעִין אוֹיפְּךְ דַּי בְּלָעַטְעָר
מיין ברודער אלֵיהו בָּאַלְדָּו וּוּרְדָּא אַיְזָאָפְּט פֿוֹן קָעְסְטָן. אָזָן אַרְאָפְּט
פֿוֹן קָעְסְטָן אַיְזָאָמִין ברודער אלֵיהו נִישְׁתָּה דַּעְרָאָפְּרָא, וּוּוְילְעָם אַיְזָאָמִין
„אוֹיְגָעְלִעָנְטָן דַּי יַאֲרָן”. צָוְגָעְזָאָגָט הָאָט מַעַן אַיְזָאָמִין אַיְזָאָמִין,
קָעְסְטָן גַּאנְצָעָדְרִיָּאָר, אָזָן גַּעַהְאַלְטָן הָאָט מַעַן אַיְזָאָמִין אַיְזָאָמִין
דַּרְיָוְפּֿעָרְטָלְיָאָר. עַס הָאָט זַיךְ מִיטָּן זַיְוִן רִיכְיָן שַׁוְּעָר גַּעַטְרָאָפְּן אָזָן
אוֹמְגָלִיק. יוֹנָה דָּעַר בְּעַקְעָר הָאָט אַנְגָּעְזָעְצָט אָזָן אַיְזָאָמִין פֿוֹן אַ
גְּנִידָאָקְבָּצָן. פֿוֹן וּוּאַנְגָּעָן דָּעַר בְּרָאָפְּט אַיְזָאָמִין גַּעַקְוּמוּן — הָאָב אַיְךְ אַיְיךְ
שְׁוִין דַּעְרָצִילְטָן. צְוּוֵי מַאל אַיְזָאָמִין זַאֲךְ דַּעְרָצִילָאָר קִיְּנוֹמָאָל נִישְׁתָּה,
סִיְּדָן מַע בְּעַט מִיךְ. אַיְצָטִיקָּס מַאל וּוּעַט נִישְׁתָּה הַעֲלָפָן קִיְּין בְּעַטְנָן
אוֹיְךְ, וּוּוְילְעָם בֵּין זַיְוָר פֿאָרְדִּינְעָמָן. אַיְךְ פֿאָרְדִּין גַּעַלְטָן. אַיְךְ טְרָאָגָן
אַרְוָם אַגְּעַטְרָאָגָן, וּוּאָס מיין ברודער אלֵיהו מַאְכָת אַיְם אַלְיָיָן מִיטָּן
זַיְנָע אַיְגָעְלִעָנְעָה העַנְטָם. עַר הָאָט זַיךְ אַוְיְגָעְלִעְרָנְטָן מַאְכָן דָּאָס פֿוֹן אַ
בּוֹךְ, וּוּאָס קָאָסְטָן סְךְ הַכְּלָאִין רֹובֶּל, אָזָן פֿאָרְדִּינְעָן קָעְן מַעַן מִיטָּן דָּעַם
הֹנְדָּעָרְטָן רֹובֶּל אַחֲדָש אָזָן מַעַרְטָן. מיין ברודער אלֵיהו, וּוּבְאַלְדָּר עַר
הָאָט נַאֲר אַיבְּעָרְגָּלִילִיעָנְטָן, אָזָן סְאִיְזָאָר אַזְּאָאָט בּוֹךְ אוֹיפְּךְ דַּעְרָוְוּלְטָן,
אַזְּאָאָט עַר בָּאַלְדָּר אַוְיְגָעְלִיעָנְטָן, אָזָן דַּעְרָפְּאָסְטָן אַקְעָרְבָּל (דָּאָס
לְעַצְטָעָה קָרְבָּל) אָזָן הָאָט אַנְגָּעְזָאָגָט דָּעַר מַאְמָעָן אַבְּשָׂוְרָה, זַי זַאֲלָן
נִישְׁתָּה זַאֲרָגָן מַעַרְטָן.

— מַאְמָע ! דַּאֲנָקָעָן גַּאטָן, מִיר זַעַנְעָן גַּעַהְאַלְפָן. מִיטָּן פְּרָנְסָה

זענען מיר שווין פֿאַרוֹזָאַרגְט אַט אָזוֹי ווַיַּוְתֵּן (ער ווַיַּוְתֵּן מִיטַּדָּר הַאנְטַּאַאוּן הַאַלְדוֹן).

— ווְאַס אַיּוֹ דָעַן? — פֿרְעָגָט דִי מַאֲמָע. — האַסְטַּטְּ גַּעֲקָרָאַן אַשְׁטַּעַלְעַ?

— נאָך בְּעַסְטוּרַי פָּוֹן אַשְׁטַּעַלְעַ! — עַנְטַּפְעָרַט אַיר מִינְזַּבְּרוֹדָעַר אַלְיהָוָה, אָוֹן דִי אַוְינָן בַּיּוֹ אַים לַיְיכָטָן. הַפְּנִים, פָּוֹן גְּרוּוּם שְׁמָחָה. ער הייסט אַיר ווּאַרְטַּן נאָך עַטְלַעַכְעַט טַעַג, בַּיּוֹ דָסַם בּוֹךְ ווּעַט אַים אַנְקוּמוּעַן.

— ווּאַסְטַּעַר בּוֹךְ? — פֿרְעָגָט אַים דִי מַאֲמָע. — ס'אַיּוֹ שְׁווֵין אַיְזַן מַאל אַבּוֹךְ! — זַאנְט אַיר מִינְזַּבְּרוֹדָעַר אַלְיהָוָה אָוֹן פֿרְעָגָט זַי, אַוְיב זַי ווּעַט צַוְּפָרִידַן מִיטַּה הַוְּנְדָעָרַט רַובְּל אַחְוֹדָש. לְאַכְתַּבְּ פָּוֹן אַים דִי מַאֲמָע אָוֹן זַאנְט אַים, אָז זַי ווּאַלְטַּגְעַט גְּעוּזָן צַוְּפָרִידַן מִיטַּה הַוְּנְדָעָרַט רַובְּל אַיאָר, אַבְּיַי זַעֲכָרַעַט. עַנְטַּפְעָרַט אַיר דֻּרְעַוְף מִינְזַּבְּרוֹדָעַר אַלְיהָוָה, אָז בַּיּוֹ אַיר אַיּוֹ צַו אַקְלַיְנָעַ השָׁנָה, אָוֹן ער לְאַזְוֵט זַיְדַּגְיַי אַוְיפְּן דַּעַר פָּאַסְטַּה. אַלְעַט טָאגַן גְּנוּיטַע ער אַוְיפְּן דַּעַר פָּאַסְטַּה אָוֹן פֿרְעָגָט וַיַּד נאָך אַוְיפְּן בּוֹךְ. שְׁווֵין הַעֲכָר אַז ווּאָרַט אַט אַוְועַקְגַּעַשְׁקַט דָסַם קַעְרָבָל, אָוֹן קַיּוֹן בּוֹךְ אַיּוֹ נִשְׁתַּטָּא! דַּעֲרוּוֹיַיל דַּאֲרַפְּ מַעַן לְעַבְנָן. „די נְשָׁמָה אַוִּישְׁפְּיָעַן קָעָן מַעַן נִשְׁתַּטָּא“. אָזוֹי זַאנְט דִי מַאֲמָע. אַיךְ פֿאַרְשָׁטַי נִשְׁתַּט, וַיַּוְתֵּן שְׁפִיטַע מַעַן דָסַם אַוְים אַנְשָׁמָה?

.ב.

שָׁאַט, שְׁווֵין דָס בּוֹךְ! מִיר הַאֲבָן דָס אַיר אַוִּישְׁגַעְפָּאַקְט, הַאַט מִינְזַּבְּרוֹדָעַר אַלְיהָוָה זַי אַוְועַקְגַּעַשְׁקַט לַיְיעַנְעַן דָס בּוֹךְ. ווַיַּוְתֵּן, ווְאַס ער האַט דַאֲרָטַן אַוִּישְׁגַעְלַיְעַנְטַן! ווַיַּפְּלַל סְגָלוֹת אַוְיפְּן צַו מַאֲכַן גַּעַלְט דָוְרַק פֿאַרְשִׁידַעַן רַעַצְעַפְטַן! אַרְעַצְעַפְט אַוְיפְּן צַו פֿאַרְדִּינְעַן הַוְּנְדָעָרַט רַובְּל אַחְוֹדָשׁ דָוְרַק דָוְרַק אַוְיפְּן צַו פֿאַרְדִּינְעַן הַוְּנְדָעָרַט רַובְּל אַחְוֹדָשׁ דָוְרַק מַאֲכַן דִי בְּעַמְטַע טִינְטָן. אַרְעַצְעַפְט אַוְיפְּן צַו פֿאַרְדִּינְעַן הַוְּנְדָעָרַט רַובְּל אַחְוֹדָשׁ צַע שְׂוִיזָאַקְט. אַרְעַצְעַפְט אַוְיפְּן צַו פֿאַרְדִּינְעַן הַוְּנְדָעָרַט רַובְּל אַחְוֹדָשׁ דָוְרַק אַרְוִיסְטְּרִיבָן מִינְזַּבְּרוֹדָעַר, טַאַרְאַקְאַגְּנָעַם אָוֹן אַנְדָעַרְעַ מִיאָסְקִיְּטָן. אַרְעַצְעַפְט אַוְיפְּן צַו פֿאַרְדִּינְעַן הַוְּנְדָעָרַט רַובְּל אַחְוֹדָשׁ אָוֹן מַעַר דָוְרַק מַאֲכַן לַיְקָעַרְן, זִיסְעַן בְּרַאֲנֶגֶןְמָן, לַיְמָאנְאַד, סַאַדְעַזְוָאַסְמָעַר, קוֹאַסְמָעַם אָוֹן אַנְדָעַרְעַ נַאֲך מַעַר בִּילְיקָעַ גַּעַטְרָאַנְקָעַן.

מיין ברודער אליהו האט זיך אַפְגַּשְׁתָּעַלְט אַוִיכָּן לְעַצְמָן רַעַץ צעפט. ערשותنم, וויל דורך אים קען מען פֶּאֲרְדִּינְגָּן נַאֲךָ מַעַר פָּנוֹן הונדרט דוכבל אַחֲדִיש. אַזְוֵי שְׂמִיטָה דַּאֲךָ בְּפִירְוִשָּׁה גַּעֲשִׁרְבִּין אַין בָּון. צְוַיְוִיטָןָם, מַעַד דַּאֲרָף זַיְךְ נִישְׁתְּפָאַטְשָׁקָעָן מִתְּטִינְגָּן אַוְן מִיט שְׂוִיזְוָאַקָּם אַוְן נִשְׁתְּפָאַטְשָׁקָעָן צַו טָאנְגָּן מִיטָּמִוי, טַאַרְאַקְאַנְגָּעָם אַוְן אַנְדְּרָעָם מִיאָוּסְקִיּוֹטָן. דַּי פֶּרְאָגָע אַיְזָנָאָר, צַו ווְאַסְעָר אַגְּטָרָאַנְקָעָן זַאל מַעַן זַיְךְ נִעְמָעָן? צַו לִיקְעָרָן אַוְן זִיסְעָן בְּרָאַנְגָּן דַּאֲרָף מַעַן האַטָּן רַאַטָּן שְׁילְדָּם פֶּאֲרָמְעָנָן. צַו לִימְאָנָאָד אַוְן סַאֲדָעָז-וְאַסְעָר דַּאֲרָף מַעַן האַטָּן אַמְּאַשְׁיָּנָע אַזְוַלְכָּע, עַפְעָם אַמִּין שְׁטִינוֹן, ווְאַסְמָט מִי יָדָע ווַיְהִלְלָה! בְּלִיבְכָּת אַיבְּכָּר אַיְזָנָאָר אַזְךְ: קוֹוָאָס! קוֹוָאָס אַיְזָנָאָר אַזְוָאָס טַרְאַנְקָע, ווְאַסְמָט ווְאַלְלוֹל אַוְן עַמְּגִיט אַסְךְ. וּבְכָרָת נַאֲךָ אַיְזָנָאָר אַזְוָאָס הַיְמָן זְוָמָעָר, ווַיְהִי הַיָּמָן. פָּוֹן קוֹוָאָס, דַּאֲרָפָט אַיְזָנָאָר ווִיסְטָן, אַיְזָנָאָר אַזְוָאָס בְּרוֹךְ דַּעַר קוֹוָאַטְשָׁנִיק גַּעֲוָוָאָרָן אַגְּבָּרָן. עַר מַאֲכָט „בּוֹטְלְ-קוֹוָאָס“. זַיְונָן קוֹוָאָס הַאַטָּן אַשְׁמָעָה דַּעַר ווּוְלָטָה. עַר שִׁיטָּטָה פָּנוֹן דַּי פֶּלְעָשָׂעָר, ווַיְהִי פָּנוֹן אַהֲרָמָטָה. ווְאַסְמָט אַיְזָנָאָר דַּעַר שְׁכָלָה, ווְאַסְמָט עַמְּשִׁיטָה, ווְיִסְטָה קִינְעָר נִשְׁתָּמָט. דָּאָס אַיְזָנָאָר בְּרוֹכָס סָוד. מַעַן זָאנְגָּט, אַזְךְ עַר לִיְוָינְט אַרְיוֹן אַינְגְּוּוֹינִיק עַפְעָם אַזְוַלְכָּעָם, ווְאַסְמָט. אַנְדְּרָעָז-זָאנְגָּן — אַרְצְוִשְׁינְקָע. אַנְדְּרָעָז-זָאנְגָּן — הַאַפְּנָן. קֻומְטָדָעָר זְוָמָעָר, הַאַטָּן עַר נִשְׁתְּפָאַט קִיְּונָן הענט. אַזְוֵי פַּיְלְלִיְּוָתָה עַר גַּלְעָלָט!

אַונְדוּזָעָר קוֹוָאָס, ווְאַס מיין ברודער אליהו מאַכְט נַאֲכָן רַעַץ צעפט, אַיְזָנָאָר נִשְׁתְּפָאַט בּוֹטְלְ-קוֹוָאָס אַוְן שִׁיטָּטָה. אַונְדוּזָעָר קוֹוָאָס אַיְזָנָאָר אַזְוָאָס גַּעֲטָרָאַנְקָע. ווַיְהִי אַזְוָאָס עַר ווּעָרָת גַּעֲמָאַכָּט — קָאָן אַיךְ אַיְזָנָאָר אַנְדְּרָעָר מִין גַּעֲטָרָאַנְקָע. מיין ברודער אליהו לאַזְוָאָס קִינְעָרָן נִשְׁתָּמָט צָו, בְּשָׁעָת עַר מַאֲכָט אַיְם. אַזְוָאָס עַר גַּיְסָט ווְאַסְעָר — זְעָעָן אַלְעָן. נַאֲךָ אַזְוָאָס עַר הַאַלְטָמָט אַיְן רַעַץ צָוָאָן, פֶּאֲרְשָׁלִיסָט עַר זַיְךְ אַיְזָנָאָר אַזְוָאָס מַאְמָעָם אַלְקָעָר. נִשְׁתָּמָט אַיךְ דַּי מַאְמָעָם, נִשְׁתָּמָט מִין שְׁוּעָגְנָרִין בְּרָכָה — קִינְעָר הַאַטָּן נִשְׁתָּמָט דַּי זְכִיהָ צַו זַיְונָן דַּעַרְבִּי. נַאֲךָ אַוְיבָּר אַיְרָז-זָאנְגָּט מִירָ צַו, אַזְוָאָס ווּעָט זַיְונָן אַסְוד, קָאָן אַיךְ אַיְזָנָאָר זָאנְגָּן, ווְאַסְמָט אַיְזָנָאָר אַזְוָאָס פִּינְטָזָר. דַּאֲרָטָן גַּעֲפִינְט זַיְךְ שְׁאַלְעָכָץ פָּנוֹן לִימְעָנָע, שִׁיטְעָרָעָר הַאַנְיִיק (מעליים), אַזְךְ ווְאַסְמָט מַעַד רַוְּגָּט דָּאָס קְרִימְעַטְרַטְעָרָום אַוְן ווְאַסְמָט אַיְזָנָאָר זְוִיעָרָעָר פָּנוֹן עַסְיקָה, אַוְן דָּאָס אַיְבָּעָרִיקָּע — ווְאַסְעָר. ווְאַסְעָר אַיְזָנָאָר דַּאֲרָטָן דַּאֲמָעָר פָּנוֹן אַלְצִידִינְגָּן. ווְאַס מַעַר ווְאַסְעָר — מַעַר קוֹוָאָס. דָּאָס

אלֵין ווערט גוט אויסגעמישט מיט אַ פראַסְטָן שְׁטָעָקָן, אֲזַוִּי שְׂטוּיַּת
געשריבָּן אֵין בָּוָךְ, אָוָן דָּאָס גַּעֲטָרָאָנָּק אִיזֶה פָּאָרָטִיק. נַאֲכָדָעָם וּוְעָרָט
עַם אַרְיִינְגְּנֶעֶנֶּגֶסֶן אֵין אַ גְּרוּסִין קְרוּג, אָוָן מַעַן וּוְאָרְפַּטְ אַרְיִין אַהֲיָן
אַ שְׁטִיקָא אִיזֶה. אֲזַוִּי דָּעַר עִקָּר! אַן אִיזֶה טּוֹיגָן דָּאָס גַּאנְצָעָג נְעַזְעַז
טְרָאָנָּק אַוִיפָּה תְשֻׁהָה נִינְגְּצִיךְ כְּפָרוֹתָה. דָּאָס זָגָן אַיךְ אַיְיךְ נִישְׁתְּפָנָעָם
בָּוָךְ, נַאֲרָאָרְךָ אַיךְ הָאָב אַיְינְמָאָל אַלְיָוָן פָּאָרוֹזָכָט אַ בִּיסְלָ קְוֹוָאָם אַן אִיזֶה
הָאָב אַיךְ גַּעֲמִינְגָט, אַזְּ סְאִיזֶה אַן עַקְקָן מַיְן לְעַבְנָן!

ג.

גַּעֲמָאָכְטָ דָּאָס עַרְשְׁטָעָ פֶּעַסְלָ קְוֹוָאָם, אַיזֶה גַּעֲבָלְבָּן, אַזְּ אַרְיוֹסְטָרָאָנָּגָן
פָּאָרְקוֹיְחָן אִים אַוִיפָּה דָּעַר גָּאָס זָאָל אַיךְ. וּוְעָרָ דָּעַן, אַזְּ נִישְׁתְּ אַיךְ?
מַיְן בָּרוֹדָעָר אַלְיָהָן פָּאָסְטָ נִישְׁתְּ. עָרָ אַיזֶה דָּאָק שְׁוֹין אַ בָּאוֹוִיְבָטָעָר. דָּעַר
מַאֲמָעָן — אַוּוֹדָאי נִישְׁתְּ. מַירְ וּוּלְזָן גַּאֲרָ נִישְׁתְּ דָּעַרְלָאָזָן, אַזְּ דִּי מַאֲמָעָ
זָאָל אַרְוָמְגִינְיָן מִיט אַ קְרוּג אַבְעָרָן מַאֲרָק אָוָן שְׁרִיְעָן: «קְוֹוָאָם!
קְוֹוָאָם! יִידְזָן קְוֹוָאָם!» אַלְעָה האָבָן גַּעֲפָסְקָנָט, אַזְּ דָּאָס דָּאָרָף זַיְן מַיְן
אַרְבָּעָט. אַיךְ אַלְיָוָן הָאָב אַיךְ אַיזֶה גַּעֲדָעָנָקָט. אַיךְ הָאָב מִין מְחִיה
גַּעֲוָעָן, אַזְּ אַיךְ הָאָב דָּעַרְהָעָרָת דִּי נִיְּסָם. מַיְן בָּרוֹדָעָר אַלְיָהָוּ הָאָט
גַּעֲנוּמָעָן מִיךְ לְעָרְגָנָעָן, וּוּ אַיזֶה אַיךְ זָאָל טָאָזָן. דָּעַם קְרוּג זָאָל אַיךְ הָאָלָטָן
אִין אִיזֶה האָנָט אַוִיפָּה אַ שְׁטְרִיכָל, דָּאָס גַּלְאָזָן אִין דָּעַר אַנְדָּעָרָעָר האָנָט,
אוֹן בְּכָדִי דָּעַר עַולְסָ זָאָל זַיְקָ אַפְּשָׁטָעָלָן, זָאָל אַיךְ זַיְגָגָן הוּאָק, אוֹן מִיט
אַ נִּגְעָן, אַט אַיזֶה:

יִידְזָן, אַ גַּעֲטָרָאָנָּק!
אַ קָּאָפִיקָעָן אַ גַּלְאָזָן!
קָאָלָטָ אָוָן זַיְם —
אַ דָּעַרְקוּוֹיְקָעְנִישָׁ! . . .

אַ קְוֵל הָאָב אַיךְ אַיזֶה שְׁוֹין לְאָנָגָן גַּעֲזָאָגָן, אַזְּ אַיךְ הָאָב אַ שְׁוִינָם.
אַ סְּאָפְּרָאָנָּא-שְׂטוּיִם, בִּירוּשָׁה פָּוָן מַיְן מַאֲטָאן, עַלְיוֹ הַשְּׁלוּם. אַיךְ הָאָב
גַּעֲגָבָן אַ זִּינְגְּ-אַרְיוֹתָם אַוִיפָּה אַ קְוֵל אָוָן הָאָב אַבְעָרְגָעְזָרִיָּת דָּעַם פְּסוֹק
מִיט דִּי פִּים אַרְוִיָּפָ:

זיסער קווואָם אַ גָּלוֹזֶן!
 אַ קָּפְּפִיקָּעַ אַ יְוִידֶן!
 אַ קוּוֵּיךְ אָוָן אַ קָּאַלְטֶן —
 אַ דָּעַרְטְּרִינְקָעְנִישֶׁ! . . .

איך ווים נישט: צי מיין געוזנָג איז אָזֶן געפֿעלָן געווואָרֶן, צי דאס געטראָנג איז טאָקָע געווועָן אָזֶן גוֹט, צי אָפְּשָׂר ווילָדֶר טאג איז געווועָן זַיְעָר אַ היַסְעָר. איך האָב דעם ערשותן קָרוֹג אָוִים-פֶּאָרְקְּוִוֶּט אַיְזָן האָלבָּעָר שעה אָוָן בֵּין גַּעֲקוּמָעָן אַהֲיָם מִיטָּמָעָט פִּינְפִּינְג נִילְדָּן לַיְוָונָג. מיין ברודער אליהום האָט אַפְּגָנְגָעָבָן דאס געלָט דער מַאְמָעָן, אָוָן מִיר האָט עַר בָּאַלְד אַגְּנָגָאָסָן אַ פֶּרְיִישָׂן קָרוֹג. עַר האָט געוזנָט, אָז אָוִיב איך ווֹעֵל מִיד קָאנְגָּעָן אָזֶן פִּינְפִּינְג זַעַקְמָן מַאְל דָּוְרְכָּן טָאג, ווֹעֵלְן מִיר האָבָן פֶּאָרְדִּינְטָן פָּוּנְקָט הַוְּנְדָּרָעָת רָובָל אַ חְוָדֶש. אִיצְטָרְעָנְט, זַיְוִית מַוְּחָל, אַרְאָפְּ דִּי טָעָג שְׁבָתָה, ווֹאָסָט אַיְזָן חְוָדֶש, ווֹעֵט אִיד שְׁוִין אַלְיָוָן ווֹיְסָן, ווֹיְסָלְדָּס גַּעֲטְרָאָנָק קָאָסָט אָוְנְדוֹ אָוָן ווֹאָסָט פֶּאָר אַ פֶּרְאָצְעָנְטָן מִיר פֶּאָרְדִּינְעָן בֵּי אַיִם. דאס גַּעֲטָרָאָנָק קָאָסָט אָוְנְדוֹ זַיְעָר ווֹאַלְלוֹל. מַעַן קָאָן זַעַגְן, כְּמֻעַט גַּאָרָנִישָׂט. דאס גַּאנְצָע גַּעַלְט גַּיְוִיט-אָוּעָק אַוְיָּהָן אַיִם. דָּרְיִיבָּעָר דָּאָרָפָמָעָן זַעַג, ווֹאָסָט גַּיְכָּעָר אַוְיִסְפֶּאָרְקִוִּין צְוִוִּיתָן קָרוֹג, אָזֶן אַוְיָהָן דָּרְיִיטָן קָרוֹג, אָזֶן אָזֶן ווֹיְטָעָר. דָּרְיִיבָּעָר דָּאָרָפָמָעָן מַעַן מִיטָּן גַּעֲטָרָאָנָק גַּיְנוֹ גִּיךְ, טָאָקָע לַוִּיכְן. נַאֲךְ מִיר לַוִּיכְן נַאֲךְ יַיְנְגָּלָעָךְ, שְׁקָצָים, אַ גַּאנְצָע חַבְרָה. זַיְיִרְמָעָן מִיד אַיְבָּעָר, ווֹי אָיךְ זַיְנָג. איך הָעָר זַיְיִבָּעָר ווֹי דעם קָאָטָעָר. איך זַעַג ווֹאָסָט גַּיְכָּעָר אַוְיִסְפֶּרְעָנְגָּעָן דעם קָרוֹג אָזֶן לַוִּיכְן אֲחַיִים גַּעַמְעָן נַאֲךְ אַ קָּרְוָג. ווֹיְסָלְדָּס גַּעֲטְרָאָנָק דעם ערְשָׁתָן טאג — ווֹיְסָלְדָּס אַלְיָוָן נִישְׁט. איך ווֹיְסָלְדָּס אַזְזָלְדָּס אַיְבָּעָר אליהום מִיטָּמָע שְׁוּגְעָנְרָיָן בְּרָכָה, מִיטָּמָע מַאְמָעָן האָבָן מִיד שְׁטָאָרָק גַּעַלְלִיבָּט. ווֹעַטְשְׁעָרָעָה האָט מַעַן מִיר גַּעֲגָעָבָן אַ שְׁטִיקָּדִינְיָה מִיטָּמָע שְׁטִיקָּקָאָוּעָן, מִיטָּמָע צְוִוִּיָּה לְלוּיְמָעָן. פָּוֹן קָוּאָם שְׁמוּעָסָט מַעַן נִישְׁט. קָוּאָם טְרִינְקָעָן מִיר אַלְעָזֶן ווֹי ווֹאָסָעָר. פֶּאָרָן שְׁלָאָפָּה בעַט מִיר אָוִים דִּי מַאְמָע אַוְיָהָן דָּעָר אָזֶן פֶּרְעָגָט מִיד, צִי עַמְּטוּן מִיר נִישְׁט ווֹיְסָלְדָּס דִּי פִּים. מיין ברודער אליהום לאָכְטָה פָּוֹן אַיִם. עַר זַעַגְן

אויף מיר, איז איך בין אוז יינגל, וואס מיר טוט קיינמאָל נישט ווַיְיַיְן זאג.

— געווים! — זאג איך — אַ סִימֵן, אויב אַיר ווַילְט, גַּי אַיך באָלָד מיט אַ קְרָוג אַין מִיטָּן הַלְּבָעַ נַאֲכָת. אלע דריי צעַלְאַכְן זיך פָּונְן מִין בְּרוּחָשָׁאַט. נַאֲר אוֹפֵף דָעַר מַאֲמָעַס אַוְינָן זע אַיך טְרָעָן. נָגֵן, דָאַס אַיז דָאַך אַן אַלְטָעָר פֶּלֶל — אַ מַאֲמָעַ דָאַרְפַּ וַיְיַיְנָעַן! אַיך ווַאלְט ווּעַלְן ווַיסְטָן: אלע מַאֲמָעַס ווַיְיַיְנָעַן אַזְוִי שְׁטָעַנְדִּיק, ווַיְיַיְנָעַן מַאֲמָעַ?

.ה.

עם נײַיט אָונְדוֹן, קַיְיַן עַיְזָהָרָע, דָוָרָךְ טִיר אָזְן דָוָרָךְ טְוִיעָר. אַיְיַן טָאג אַיז הַיְסָעָר פָּוָנָעָם אָנְדָעָן. עַם בְּרַעַנְטָן! מַעֲנַטְשָׁן גַּיְעַן-אָוִים פֶּאָרְהַיִּין, קִינְדָעָר פֶּאָלָן אַזְוִי ווַיְיַלְּגָן. ווּעַן נִישְׁטָּה דָאַם גַּלְעָזְלָקְוָאַטָּם, ווַאלְטָמָעָן פֶּאָרְבָּרְעָנָט גַּעַוּאָרָן. אַיך קָעָר מִיר אָסֵן מִיטָּן קְרוֹג, בְּלִי גַּזְוָמָא, צָעַן מַאֲלָאָט טָאגָן! מִין בְּרוּדָעָר אַלְיהָוָה קוֹקָט אַרְיוֹן אַיז פֶּאָט אַרְיוֹן מִיט אַיְיַן אַוְינָן זָגָטָן, אָז עַם טָאגָנט שְׂוִין. פֶּאָלָט עַר אוֹפֵף אָז עַצָּה אָזֵן גִּיסְטַ-צָּו נַאֲך אַ פֶּאָרְמָעָר ווְאַסְמָעָר. אוֹפֵף דָעַר עַצָּה בֵּין אַיך גַּעַפְּאָלָן נַאֲך פֶּרְיָעָר פָּונְן אַיִּם. אַיך מַזְוִי זַיך מַודָּה זַיְיַן פֶּאָר אַיך, אַיז אַהֲבָא אַפְּגָעָטָאָן אַשְׁפִּיצָל שְׂוִין עַטְלָעָכְעַט מַאֲלָאָט. בַּמְעֻט אַלְעָז טָאג כָּאָפָּה אַיך מִיךְ אַרְיוֹן צָו אָונְדוֹעָר שְׁכָנָה פָּעָטָי אָזֵן גִּיב אַיך פֶּאָרְזָוָכָן אַ גַּלְעָזְלָפָן פָּונְן אָונְדוֹעָר אַיְגָעָנָעָם גַּעַטְרָאָנָק. אַיך מַזְאָן, מַשָּׁה דָעַם אַיְוֹבָנְדָעָר, גִּיב אַיך צָוְוִי גַּלְעָזְלָעָן. עַר אַיז אַ גַּטְעָטָר מַעֲנַטְשָׁן. דִּי קִינְדָעָר אַלְעָז גִּיב אַיך אַוְיך צָו גַּלְעָזְלָעָקְוָאַטָּם. לְאַזְוִי ווַיְיַיְנָעַן וואָס פֶּאָר אַ גַּעַטְרָאָנָק מִיר קַאֲגָעָנוּ מַאֲכָן. דָעַם בְּלִינְדָן פֶּעַטְעָר גִּיב אַיך אַוְיך אַ גַּלְעָזְלָקְוָאַטָּם אַוְיכָפַט צָו פֶּאָרְזָוָכָן. אַ רְחַמְנָהָת, עַר אַיז גַּעַ- בעַך אַ קָּאַלְיָקָע. אַלְעָז מִינְעָן בָּאַקָּאַגְּטָעָן גִּיב אַיך קְוָאַטָּם, אַוְמוֹיסְטָם, אַז אַקָּפְּיָקָע גַּעַלְטָן. אָזֵן בְּכָדֵי סְ'זָאָל נִישְׁטָּה זַיְיַן שָׁאָדוֹן, דָעָרְגָּה אַיך דָעַם קְרוֹג מִיט ווְאַסְמָעָר. אוֹפֵף אַיְטָלְעָכָס גַּלְעָזְלָקְוָאַטָּם, וואָס אַיך גִּיב אַוְוּעָק אַוְמוֹיסְטָם, דָעָרְגָּה אַיך צָוְוִי גַּלְעָזְלָעָר ווְאַסְמָעָר. דָאַס אַיְגָעָנָעָט טָוט מַעַן אַיז דָעַר הַיִּם אַיך. לְמַשְׁלֵךְ, מִין בְּרוּדָעָר אַלְיהָוָה טְרִינְקָט אַוְים אַ גַּלְעָזְלָקְוָאַטָּם, דָעָרְגָּה עַר בָּאָלָד מִיט ווְאַסְמָעָר. עַר אַיז

גערכט. מאיז אן עבירה א קאפעיקע. מיין שועגעערין ברכה טרינקט אוים א פאר גלעזעלעך קווואם (זוי האט לייב מיין ברודער אליהום קווואם — ספנות!), דעריגיט זי באילד מיט וויאסער. די מאטמע פֿאַרוֹצָט אַ מַּאֲלָאַ גַּלְעֹזֶל קַוּאָסֶם (זוי דאָרָף מען בעטן, אליאן ווועט זי נישט נעמען!). דעריגיט מען באילד מיט וויאסער. הכלל, עם גוית נישט פֿאַרְלוֹירָן קַיְיָן טְרָאָפָן, אָוָן מֵירָ מַאֲכָן, קַיְיָן עַיְן-הַרְעָ, פַּיְיָן גַּעַלְתָּ. די מאטמע האט זיך אַרְמוֹנְגַּעַצְּלָט מיט אַ סְקָחָ חֻובָות, אוּסְגַּעַלְיוֹת אַ פֿאַר נִוְיִטְיִקָּעָ מְשִׁפְנוֹת, דָּסֶם בְּעַטְ-גַּעַזְוֹתָנָם. אַיִּין שְׁטוֹבָה האט זיך באַוּוֹזָן אַ טִּישָׁל, אַ בענְקָל. אַוְיָפָ שְׁבַתְּ הַאֲכָן מֵירָ פַּיְשָׁ אָוָן פְּלִישָׁ אָוָן ווּוִיסָּעָ קְוִילְעָטָשָׁן. מֵירָ האט מען צְגַעַזְגָּטָן, אָסֶם יְרַחָה הַשָּׁם, אַוְיָפָ יִמְיָּסָטָן אַ פֿאַר שְׁטִוּוּעַלְעָדָ נִיעָ. מֵירָ דָּאָכָט, אַזְ קִיְינָעָם אַיִּין נִישְׁטָט אָזָוִי גּוֹטָ, זַוְיָּ מֵירָ!

ה.

גייט זוית אַ נְבִיא אָוָן טְרָעָטָן, אַזְ סְ'וּעָטָ זַיךְ טְרָעָטָן אַזְ אַומְגָלִיקָן, אָוָן אַונְדוּעָר גַּעַטְרָאָנָק ווּעַט ווּעַרְן פְּסָולָ, כָּאַטְשָׁ נְעַמְתָּ גִּיסְטָ אִים אַרְוִים אַיִּין פְּאַמְוִינְצִיעָ! נַאֲך אַ גִּילִּיק, ווּאָסֶם מַעַן האט מַיךְ נִישְׁטָ פֿאַרְנוּמָעָן אַיִּין פְּאַלְיִצְיּוֹ-סְטָאָנְצִיעָ, הַעֲרָטָ אַ מְעָשָׁה! אַיִּינְמַלְלָה האָב אַיךְ פֿאַרְבָּלָאָנָן-דּוֹשָׁעָט מַיְינָן קְרוּג צַוְאַנְדוּעָר שְׁכָנָה פְּעָסִי. דָּעַר גַּאנְצָעָר עַולְםָ האט גַּעַנְמוּמָעָן צַוְאַנְדוּעָר קַוּאָסֶם, אָוָן אַיךְ אַלְיָיָן אַוְיָיךְ מִיטָּ זַוְיָּ. אַוְיָסְגָּעָ רַעֲבָנָט, אַזְ עַסְפָּלְטָ מֵירָ אַ גַּלְעֹזֶל צְוּעָלְפְּ-דְּרִיכִין גַּעַטְרָאָנָק, האָב אַיךְ מַיךְ אַרְיִינְגְּעָכָטָן אַיִּין הוֹיָן, דָּאָרְטָן ווּאוֹ דָּסֶם ווּאַסְפָּר שְׁטִיטָ בְּיָ זַוְיָּ. אַנְשְׁטָאָט דָּעַר דִּיְזָוָשָׁ מִיטָּ ווּאַסְפָּר הַאָב אַיךְ, הַפְּנִים, גַּעַטְרָאָטָן צַוְאַדְרָעָבָן, ווּאוֹ מַעַן ווּאַשְׁטָט גַּרְעָט, אָוָן אַרְיִינְגְּעָפְּלִיאָסְקָעָט אַ פְּוֹאָצְנְ-צְוֹאָנְצִיק גַּלְעֹזֶר צַוְאַרְגָּיָן, אָוָן בֵּין אַוּוֹעָק אַיִּין גַּסְ אַרְיָין מִיטָּ אַ נְיִיעָם נִיגָּון, ווּאָסֶם אַיךְ אַלְיָיָן הַאָב צְוֹגְעַטְרָאָכָט:

יְהִדָּן, אַ גַּעַטְרָאָנָק!
טָעַם גַּזְעַדְן!
אַזְ אַזְ אַוְיָפָ מֵירָ,
אַוְיָפָ אַיךְ אָוָן אַוְיָפָ אַונְדוּזָ בַּיְהִדָּן!

שטעטלט מיך אָפֶן אַיְדַּה, באַצְאַלְתַּה מִיר אָפֶן קָאָפְּיקָע אָוֹן ער הייסט
זיך אַנְגִּינְסָן אָגְלָעָלְ קְוֹאָם. ער טְרִינְקָט אָוִים דָּאָם גָּאנְצָע גָּלאֹן אָוֹן
פְּאָרְקְרִימְט זִיך.

— יַיְנְגַּעַלְעַ ! וּוְאָס אַיְזָה דָּאָם בֵּי דִיר אָפֶן גַּעֲטְרָאַנְק ?
אַיְךְ חָעָר אִים אַיְן טְרָאַק. עַמְּשְׁטִיעָן נָאָךְ צְוַויִּי יַיְדַּן אָוֹן וּאָרְטָן,
אַיְךְ זָאָל זַיְוִין אַנְגִּינְסָן. אַיְינְגָּעָר זָוְפָט אָפֶן הַאלְבַּגְּלָאָז, דָעַר
אַנְדְּעָרָעָר אָדְרִיטָל. זַיְוִין בְּאַצְאַלְגַּן, שְׁפִּיעַנְ-אָוִים אָוֹן גַּיְעַן אַזְוָעָק. נָאָךְ
אַיְינְגָּעָר טְרָאַגְּט צָוּ דָּאָם גָּלאֹן צָוּ דִי לִיפָּן. ער פְּאָרְזָוָכָט אָוֹן זָאַגְּט, אַיְזָה
סֻעַּ שְׁמַעַקְטַּה מִיטַּ זַיְוִף אָוֹן סְ-אַיִזְ, דָאַכְטַּ זִיךְ, גַּעֲזָלָצְן. נָאָךְ אַיְינְגָּעָר
טוֹטַה אָקוֹק אַוְיְפָן גָּלאֹן אָוֹן גַּיְטַה מִיטַּ דִי וּוּרְטָעָר :

— וּוְאָס אַיְזָה דָּאָם בֵּי דִיר ?

— אָזָאָן גַּעֲטְרָאַנְק — זַאָג אַיְךְ.

— אָפֶן גַּעֲטְרָאַנְק ? — מַאֲכָתַה ער צָוּ מִיר — אָפֶן גַּעֲשְׁטָאַנְק, נִישְׁתָּחַווּן
קִיְּזָן גַּעֲטְרָאַנְק !
אַיְינְגָּעָר גַּיְטַ-צָּוּן, פְּאָרְזָוָכָט אָוֹן טְוָט אָפֶן גַּיְטַ-אָוִים דָּאָם גָּלאֹן
גַּלְיַיךְ מִיר אַיְן פְּנִים אַרְיַין. אַיְן אָמִינְגָּט אַרְוּם שְׁטִיעָן אַרְוּם מִיר אָפֶן
גַּאנְצָעָר דָעַל מִיטַּ יַיְזָן, וּוּבְּעָר אָוֹן קִינְדָּעָר. אַלְעַ רְעַדְן, מַאֲכָן מִיטַּ דִי
הַעַנְטָמָן, קָאַכְן זִיךְ. דָעְרוֹעַט אָיוֹן, אָזְ מַעַל קְלִיבָּתַה זִיךְ, גַּיְטַה ער צָוּ אָוֹן
פְּרָעָגָט, וּוְאָס אַיְזָה דָאָפֶן ? דָעְרַצְיַילָט מַעַן אִים. גַּיְטַה ער אָוֹן קוֹקָט אַרְיַין
צָוּ מִיר אַיְן קְרוֹג אַרְיַין אָוֹן הַיִּסְטַה זִיךְ גַּעֲבָן פְּאָרְזָוָקָן. נִים אַיְךְ אִים אָוֹן
אָגְלָעָלְ מִיטַּ קְוֹאָם. ער יוֹן טְוָט אָפֶן טְרָוְנְק-אָפֶן שְׁפִּיטְ-אָוִים אָוֹן
וּוּרְטָמָלָא רְצִיחָה.

— וּוְאָוֹה האַסְטָה גַּעֲנוּמָעָן אָזְעַלְכָעַ פְּאָמָאַיְעָם ? — פְּרָעָגָט ער מִיךְ.

— דָּאָם אַיְזָה פָּוָן אַבְּוֹה, זַאָג אַיְךְ אִים, מִין בְּרוֹדְעָרָם מְלָאָכָה. מִין

בְּרוֹדְעָר אַלְיַין מַאֲכָתַה דָּאָם.

— וּוּרְטָמָלָא רְצִיחָה ? — פְּרָעָגָט ער מִיךְ.

— מִין בְּרוֹדְעָר אַלְיַוחָו — זַאָג אַיְךְ אִים.

— וּוּאָסְמָעָר אַלְיַוחָו ? — פְּרָעָגָט ער מִיךְ.

— דָבָר נִשְׁתָּחַווּן, דוֹ נְאָרִישָׁעָר יַאֲלָד, אוֹיְפַּת דִיְזַן אָחָי ! — זַאָגְן צָוּ
מִיר עַטְלָעַכְעַ יַיְזָן מִיטְאַמָּאָל. עַמְּשְׁטָה ער וּוּרְטָמָלָא. ער יוֹן הַאלְלָתַה מִיךְ בֵּי דָעַר הַאַנְטָמָן.
אַלְעַ מִינְגָּטָה קְוּמָעַ-צָּוּ נִיעַ מְעַנְטָשָׁן. ער יוֹן הַאלְלָתַה מִיךְ בֵּי דָעַר הַאַנְטָמָן.
אָוֹן וּוֹיל אָונְגָּדוּ אָפְּפִירָן (מִיךְ מִיטַּן גַּעֲטְרָאַנְק) גַּלְיַיךְ צָוּ דָעַר פָּאַלְיַץְיָי.

דער טומל ווערט נאָך גרעסער : « אַ יתום, נעבעה, אַ יתום ! » —
הער איך פֿון אלע זויטן. דאס האָרֶץ זאגט מיר, אַז איך האָלֶט
שׂמָאֵל. איך קוק אוֹיְקָן עולָם, ווֹאָם אַרוּם מיר : « יִדְעָן, האָט רְחַמּוֹת ! »
מע ווֹיל אַרְיִינְרוֹקָן דעם יוֹן אַ מְטֻבָּע. דער יוֹן גַּעֲמַת נִישְׁתָּט. רְוֹתָט
זַיְדָן צַו מִיר אַיְנָעָר, אַז אַלְטָעָר יַד מִיט גַּנְבָּהָשׁ אַוְינָן, פֶּאָרְשְׁטָעַלְטָן,
אוֹיפֶּשׁ לְשׂוֹן-קוֹדֶשׁ :

— מאָטָל ! רְיִוָּם אַרוּם דעם יַד פָּגָנוּם יוֹן אָוּן הַיְבָּאָוּפֶּדֶי
רְגִלִּים אָוּן מַאָךְ פְּלִיטה !

איך טו זיך אַ רְיִסְמָאָוִים, גַּעַמְתָּן דַּי פִּים אוֹיפֶּשׁ דַּי פְּלִיזְצָעָם אָוּן מַאָרְשָׁ
אַחֲיִים ! נִשְׁתָּט טְוִיטָט, נִשְׁתָּט לְעַבְּדִיק, פֶּאָל אַיך אַרְיָין אַיְן שְׁטוּב אַרְיָין.

— וּוואּ אַז דער קְרוֹג ? — פֶּרְעָגָט מִיד מִין ברודער אלְיָהוּ.

— בַּיְ דַּעַר פָּאַלְצִיְּיָ! עַנְטַפְּעָר אַיך אַיְם אָוּן פֶּאָל צַו צַו דַּעַר
מַאָמָעָן מִיט אַ גַּעֲוָוִין.

סְךָ הַכְּלָל (סְאָךְ חַאְקָל) — אַיְן גַּאנְצָן.
הַשְּׁנָה (הַאָסָגָע) — פֶּאָרְלָאָנְגָּן.

בְּפִירּוֹשׁ (בְּפִירּוֹרֶשׁ) — אַוְיסְדָּרְקָלָעָד.
זְכִיה (סְכִיּוּע) — פְּרִיוּוֹוְלְעָגָנִיעָן.

תְּשַׁעַח נִינְצִיךְ כְּפָרוֹת (טִישָׁא, קָטָאָרָעָם) — מַוְיָּצָג צַו גַּאֲרָנִיט.

פְּדוּזָן (פְּדוּזָן) — לְיוֹוֹנָגָן, גַּעַלְטָן, ווֹאָסָמָעָן, וּוֹעָן מַעַן
פֶּאָרְקְוִיְּפָט עַפְּעָם.

כְּלָל (קְלָאָל) — גַּעֲזָעָן.
מַשְׁכָּנוֹת (מַאָשָׁקָן, מַאָשָׁקָאנָעָם) — אַוְיסְגָּעְלִיּוֹת זָכָן,

וּוֹאָסָזָן זַיְהָט גַּעַהָאָט פֶּאָרְעָצָט.
פְּסָול (פְּאָסָל) — אַוְמָגָעְזָעְלָעָן, נִיטָּטָוִיגָּן.

יוֹוָן, יוֹוָנוֹן (יוֹאָזָן, יוֹוָאָגָן) — אַ גַּוִּי, גַּוִּוִּים, אַ פָּאַלְצִיְּוָמָן,
אַ סָּאַלְדָּאָט.

פָּאַמְוִינְצָעָן, פָּאַמְוִיעָם — עַמְעָר, וּוֹאָסָעָן הַאלְטָן שְׂמוֹצִיךְ
וּוֹאָסָעָר, פָּאַמְוִיעָם — שְׂמוֹצִיךְ וּוֹאָסָעָר.

דָּבָר (דָּאָבָּעָר) נִיט אַיְוחָדָיָן אַחֲיָה (אַבָּיָה) — דַּעַר גַּוְתָּאָוָת
דִּיְוָן בְּרוּדָר.

מְטַבָּע (מְאַטְבִּיּוּע) — Coin
יַד (יַאָךְ, יַאָד) — חַאנְטָן.

הַיְבָּאָוּפֶּדֶי רְגִלִּים אָוּן מַאָךְ פְּלִיטה (רְגִלְאָוִים — פִּים,
פְּלִוְוָטָע — אַנְטְּלוּוֹפָן) — הַיְבָּאָוּפֶּדֶי פִּים אָוּן אַנְטְּלוּוֹפָן.

מיר פֿאָרְפֿלִיְיךְן דַּי וּוּלְטַ מִיטַּ מִינְט

.א.

או, בין איך געווען אַ נאָר! דערפֿאָר, ווֹאָם איך האָב פֿאָר-
קוֹיפֿטַ נִישְׁתַּחֲוֵת אֶזְזַל גַּטוֹן קוֹוָאמַ, האָב איך גַּעַמְיִינַט, אוֹ מעַ וּוּטַ מִיךְ
קַעְפַּן! צָוֵם סּוֹף — גַּאֲרְנִישְׁתַּ. אָוּמוֹיסְטַ אַיבְּעָרְגָּעָשְׁרָאָקַן. יַעֲנְתַּע
מעַג פֿאָרְקִוְּיֶהָן חַלְבַּ פֿאָר גַּעַנְדוֹזְנְשְׁמַלְאַן? אָוֹן גַּדְלִיהָ דַעַר קַצְבַּ האָטַ
ニישְׁתַּ גַּעַהְאָדְעָוּעַט די שְׁתָאָט אַ קַּיְלְעִיכְּקַבְּ יַאֲרַ מִיטַּ טְרַפְּהַ פְּלִוְישְׁ?
אֶזְזַיְּ האָט אַונְדוֹעַר שְׁכַנְהַ פְּעַמְיַ אַוְיְגְּנְעָרְעַדְטַ מִיְּזַן מַאְמַעַן דָּאַסְּ הַאֲרָאַזְן.
אָן אַקְצִיעַ מִיטַּ מִיְּזַן מַאְמַעַן! אַלְצְדִּינְגַּ גַּעַמְטַ זַי זַיְךְ צָוֵם הַאֲרָצַן.
דַעְרְפֿאָר האָב איך לִיבַּ מִיְּן בְּרוֹדְעַר אַלְיהָוַן פֿאָלְטַ
ニישְׁתַּ אַרְאָפְּ בַּיְּ זַיְךְ דַעְרְמִיטַ, ווֹאָם מִירַ האָבַן זַיְךְ אַפְּגְּעָבְרִיטַ אַוְיְקַטְן
קוֹוָאמַ. אַכְּבַּ עַרְהַ האָט דָאַסְּ בּוֹחַן, אַיְזַ אַיְםַ גַּוְתַּן. עַרְהַ האָט גַּעַקְוִיפַּטְן אַ בּוֹן
פֿאָר אַ רְוּבְּלַ. דָאַסְּ בּוֹחַן הַיִּסְטַ, „פֿאָר אַ רְוּבְּלַ הַוְּנְדָרְעַת!“ עַרְהַ זַיְצְטַ
אָוֹן לַעֲרַגְטַ אַיְזַ אַוְיְפַטְן אַוְיְסְנוֹיוֹינִיקַ. דַאְרְטַן זַעַנְעַן דַאַ אָן אַ שְׂיעֻרַ
רַעַצְעַפְּטַן, ווֹי אֶזְזַיְּ מַעְמַכְטַ גַּעַלְטַ. עַרְהַ קָעַן שְׁוִיןַ כְּמַעַט אַלְעַ רַעַ
צַעַפְּטַן. עַרְהַ וּוּיִסְטַ שְׁוִיןַ, ווֹי אֶזְזַיְּ מַעְמַכְטַ אַרְוִיםַ מִיְּזַן תַּאֲרַצְקָאנְעַם אָוֹן
שְׁוַׁ-וּזְאַקְםַ, ווֹי אֶזְזַיְּ מַעְמַכְטַ אַרְוִיםַ מִיְּזַן תַּאֲרַצְקָאנְעַם אָוֹן
אַנְדְּרַעַרְעַ מִיאָוְסְקִיְּתַן. עַרְהַ רַעַכְנַטְ, קָודְסַ כָּלַ, זַיְךְ גַּעַמְעַן צַוְּתַיְנַטְ. עַרְהַ
טִינְטַ, זַאְגַטְ עַרְהַ, אַיְזַ אַ גַּוְתְּעַרְ אַרְטִיקְלַ. אַלְעַ לַעֲרַגְעַן זַיְךְ שְׁרִיבְיַן. עַרְהַ
אַיְזַ אַ בּוֹלְן גַּעַוְוַעַן פְּרַעְגַּן בַּיְּ יַוְדֵל דַעַם שְׁרִיבְעַרְ, ווֹיְקֵל נִיְּתַ אַוְעַקְ
בַּיְּ אַיְםַ טִינְטַן. זַאְגַטְ עַרְהַ: אַ פֿאָרְמַעְנַן! יַוְדֵל דַעַר שְׁרִיבְעַר האָט
אַפְּשַׁר זַעַכְזִיקַ מִיְּדַלְעַר, ווֹאָם עַרְהַגְּנַטְ זַיְךְ שְׁרִיבְיַן. יַיְגְּלַעַךְ לַעַרְ
גַּעַנְטַ נִישְׁתַּבְּיַ אַיְםַ. מַעְמַכְטַ פֿאָר אַיְםַ מַוְרַאַ. עַרְהַ שְׁלַאְגַטְ זַיְךְ
שְׁלַאְגַטְ מִיטַּ אַ וּוּרְעַ אַיְבְּעַר דַיְ העַנְטַן. מִיְּדַלְעַר קָעַן מַעַן נִישְׁתַּ
שְׁלַאְגַטְ. שְׁמַיְינַן אַוְדָאיַ נִישְׁתַּן. עַמְטַ טַוְתַ מִירַ בְּאַנְגַן, ווֹאָם איך בֵּין
ニישְׁתַּ גַּעַבְוִירַן גַּעַוְאָרַן בְּעַסְעַר אַ מִידַלְ. עַרְשְׁטַנְמַ, ווֹאָלְטַ אַיְךְ פֿאָר-

שפארט דאונגנען יעדן טאג. ס'אייז מיר נמאס געוווארן. אלע טאג איזין זאך. היינט וואלט איך נישט געוואוסט פון קיון תלמוד-תורה. אַ האלבּן טאג נײַ אַיך אַין תלמוד-תורה. לרערנען לעזען אַיך אוֹיָוּן שפִּיז מעסער, נאָר פֿעַטְשַׁ בְּאַפְּ אַיך אָן אַ שיעור. אַיך מײַנט פון דעם רְבִינְן? דוקאָ פון דער רבִַצְיָין. אַיך עַסְקַע, וואָס אַיך האַדְעֻוּעַ דֵי קָאַצְּן! אַיך וְאַלְטַ אַנְקוּקַן בֵּי אַיך אַ קָּאַצְּן — אַ גָּאַטְמַן רְחַמְנוֹת! תָּמִיד אַיּוֹ זַיְהָנוּרִיךְ. נִיאוֹקָעָן נִיאוֹוָרְקַעְטַּן זַיְהָנוּרִיךְ. מִיט אַ גָּעָוָיְן, זַיְהָנוּרִיךְ אַ מְעַנְשַׁט. עַם רִיְסְטַּאַרְוִים אַ שְׂטִיקַה האַרְצַה! בֵּי זַיְהָנוּרִיךְ אַכְּבָעַר נִישְׁטָאַט קִיּוֹן קָאַפְּ רְחַמְנוֹת. וואָס האַכְּבָעַן זַיְהָנוּרִיךְ אַיך? לְאֹז זַיְהָנוּרִיךְ צַו עַמְעַצְּן אַ שְׁמַעַק טָאַז — טָוָט מַעַן אַוִּיפְטַּא אַגְּשָׁרְיוֹן: אַטְפְּרוֹסְסָם! פְּלִיטַּז זַיְהָנוּרִיךְ וְאַוּעָק וְאוֹז דער שְׂוֹאַרְצַעַר פֶּעַמְעַר וְאַקְסַט. קִיּוֹן קָאַפְּ לְאֹזְטַּ מַעַן זַיְהָנוּרִיךְ אַוִּיפְטַּאַהֲיָבָן. אַנוּמָעַלְטַּן אַיּוֹ זַיְהָנוּרִיךְ גַּעֲוָאַרְן אַוִּיפְטַּאַהֲיָבָן טָעַג. אַיך האַב גַּעֲמִינְט, אַז זַיְהָנוּרִיךְ חַלְילַה גַּעֲנָגָרָט. צָום סּוֹפְּ הַאַט זַיְהָנוּרִיךְ זַיְהָנוּרִיךְ קָעָר מִיר צַו מִין בְּרוּדָעַר אַלְיוֹהָם טִינְט.

ב.

מיין בְּרוּדָעַר אַלְיוֹהָ זַגְּנַט, אַז דֵי וּוּלְטַ אַיּוֹ גַּעֲוָאַרְן גַּאַר נִישְׁטַּט, וואָס אַמְּאַל. אַמְּאַל, אַז מַע פֶּלְעָגַט וּוּלְעָלְן מַאְכָן טִינְט, הַאַט מַעַן, זַגְּנַט עַר, בְּאַדְאַרְכַּט קִיּוֹן גַּאַלְיִשְׁ-עַפְעַלְעַד, דֵי גַּאַלְיִשְׁ-עַפְעַלְעַד צַעַ-קְלָאַפְּן, נַאֲכָדָעַם קַאְכָן זַיְהָנוּרִיךְ פִּיעַר, וּוּוִים אַיך וְוַיְהָל, נַאֲכָדָעַם אַרְיִינְ-וְוַאֲרָאַן קוֹפְּעַרְוּוֹאַסְמָעַר; אָוֹן בְּכָדֵי דֵי טִינְט זַאַל גַּלְאַנְגַּן, הַאַט מַעַן נַאַר גַּעֲמוֹזָט צַוְּגַּבְּנָן אַ שְׁטִיקַל צַוְּקָעַר — אַגְּנַצְעַר טַאַרְאַרְאַטָּם! הַיְּיִינְט, זַגְּנַט עַר, אַיּוֹ אַזְּוֹעַחְיוֹת! אַיך קוֹיפְּטַּמְּרַ, זַגְּנַט עַר, אַיּוֹ דער אַפְּטִיק אַגְּשָׁעַק, מַיְשַׁ דָּאַם אַיִּם מִיט וְאַמְּעַה, אַ זַּיְהָנוּרִיךְ פִּיעַר — אָוֹן פֶּאַרְטִיק טִינְט. אַזְּוֹי זַגְּנַט מִין בְּרוּדָעַר אַלְיוֹהָ. עַר אַיּוֹ אַוּעָק אַיּוֹ אַדְרָאַטְיִיךְ אָוֹן הַאַט גַּעֲבָרְאַכְּט אַגְּנַצְעַר גַּוּזְמָא, "פְּרָאַשְׁקָעַם" אָוֹן "גַּלְיִצְעָרִינְעַ" אַגְּנַצְעַר פֶּלְאַשׁ. נַאֲכָדָעַם הַאַט עַר זַיְהָנוּרִיךְ פֶּאַרְשָׁפְּאַרְט אַיּוֹ אַלְקָעַר אָוֹן הַאַט עַפְעַם גַּעֲטָאַן. וואָס — וּוּוִים אַיך נִישְׁטַּט. ס'אַס אַלְצִידְנָג אַיּוֹ בֵּי אַיִּם אַסְוָד. אַז עַר דַּאְרָךְ זַגְּנַט דער מַאְמָעָן, לְמַשְׁלַּח, זַיְהָנוּרִיךְ גַּעֲבָנְדָּאַם אַיְבָּעַרְשָׁטָעַ פְּגָנָעָם שְׁטִימָלַ, רַוְּגַּט עַר

ז' אָפַ אֲוֹיפַ אַ זַּיְמַט אָוּן זַאֲגַט אֵיר שְׁטִילֻרְהַיִיט : מַאֲמַע ! דָּאַט אַיְבָּעַרְשָׁטָע פָּוֹנוּעַ שְׁטִימָל. דִּי "פְּרָאַשְׁקָעַמַּ" מִיט דָעַר "גְּלִיצְעָרִינְעַ" הָאַט עַר אַוְסְגָּעָמִישָׁט אַיִן אַ גַּאנְצַ גְּרוּיִין טַאַפַּ (אַ נִיעַם טַאַפַּ גַּעַ-
קְוִיְּפַט). דָעַם טַאַפַּ מִיטָּן גַּעַמְיִשְׁעָכַץ הָאַט עַר פְּאַרְדוּקַט אַיִן אַוְיְוּן
אוּן הָאַט גַּעַבְעַטְן דִּי מַאֲמַע שְׁטִילֻרְהַיִיט, ז' זַאֲלַ פְּאַרְקִיטְלָעַן דִּי טִיר.
מִיר הָאָבָן אַלְעַ גַּעַמְיִינְט, מִי יְוָדָע וּוָאַם. דִּי מַאֲמַע הָאַט אַלְעַ מִינּוּט
גַּעַבְאַפְט אַ קּוֹק צָוֵם אַוְיְוּן. הַפְּנִים, ז' הָאַט מוֹרָא גַּעַהְאַט, דָעַר אַוְיְוּן
זַאֲלַ נִישְׁתַּחַט אַיִן שְׁטוּבָ אַרְיִין דָאַט פְּעַמְל פָּוֹן קוֹוָאַם. נַאֲכָדָעַם הָאַט מִעַן אַרְיִינְגְּ-
קָאַטְשָׁעַט אַיִן שְׁטוּבָ אַרְיִין דָאַט פְּעַמְל פָּוֹן קוֹוָאַם. נַאֲכָדָעַם הָאַט מִעַן
פָּאוֹזָלִינְקָעַ אַרְיִינְגְּנוֹמָעַן דָעַם טַאַפַּ פָּגְנָעַם אַוְיְוּן מִעַן הָאַט
פָּאוֹזָלִינְקָעַ אַרְיִינְגְּנוֹמָעַן דָאַט גַּעַמְיִשְׁעָכַץ אַיִן פְּעַמְל אַרְיִין. נַאֲכָדָעַם
הָאַט מִעַן אַגְּנַגְעַחוּבָן גִּיסְן אַיִן פְּעַמְל אַרְיִין וּוּאַסְעָר. אָז דָאַט פְּעַמְל
אַיִן גַּעַוּוֹאַרְן אַגְּנַגְעַילְט הַעֲכָר הַאַלְבָן, הָאַט מִיּוֹן בְּרוֹדְעָר אַלְיהָוָא אַ
זַּאֲגַ גַּעַטְאָן : "גַּעַנְגָּן !" אוּן הָאַט זִיךְ גַּעַנוֹמָעַן צָוֵם בָּזָק וּוָאַם "פְּאַר
אַ רְוּבָל — הַוְּנְדָעָרָט". גַּעַקְוְקָט אַיִן גַּעַהְיִין שְׁטִילֻרְהַיִיט זִיךְ בְּרוּנְ-
גַּעַן אַ פְּרִישָׁע פָּעַן מִיטַּ אַ וּוּיְסַן בּוּיְגַן פְּאַפְּרִיר. "וּוָאַם מַעַן שְׁרִיבְכַּט
פְּרָאַשְׁעָנִיּוּם" — הָאַט עַר אַ זַּאֲגַ גַּעַטְאָן שְׁטִילֻרְהַיִיט דָעַר מַאֲמַעַן
אַוְיְוּן אַוְיְעָר. אַיְנְגַעַטְוָנְקָעַן דִּי פָעַן אַיִן פְּאַמַּ אַוְנְגַעַבָּן אַ שְׁרִיבָ
עַפְעָם אַרְיִין וּוּיְסַן בּוּיְגַן פְּאַפְּרִיר מִיטַּ אַ דְּרוּידָל אַוְן מִיטַּ אַ זּוֹק. דָאַט
אַגְּנַגְעַשְׁרִיבָעַנְעַ אַט עַר צְוֹגַעַטְרָאָגָן פְּרִיעָר צָוֵם מַאֲמַעַן, נַאֲכָדָעַם
צָוֵם מִיּוֹן שְׁוּעַגְעָרִין בְּרַכְתָּה. דִּי בְּיֹדְעָהָבָן גַּעַנְגָּבָן אַ קּוֹק אַרְיִין אַיִן
אַ זַּאֲגַ צָוֵם אַיִם :

— סַע שְׁרִיבְכַּט !

בָּאַלְדָּ נַאֲכָדָעַם הָאַט מִעַן זִיךְ גַּעַנוֹמָעַן וּוּיְדָעַר צָוֵם פְּרִיעָרְדִּיקָעַר
אַרְבָּעַט. אַגְּנַגְעַטְוָנְקָעַן נַאֲלַ אַ פְּאַר עַמְּרָ וּוּאַסְעָר, הָאַט מִיּוֹן בְּרוֹדְעָר
אַלְיהָוָא אַוְיְגַעַהְיוּבָן דִּי הָאַגְּנָט : "גַּעַנְגָּן !" וּוּיְדָעַר אַ מַאְלָ אַיְנְגַעַטְוָנְ-
קָעַן דִּי פָעַן אַיִן פְּאַמַּ, וּוּיְדָעַר אַ מַאְלָ גַּעַנְגָּבָן אַ שְׁרִיבָ אַרְיִין אַיִן וּוּיְסַן
פְּאַפְּרִיר אַרְיִין אַיִן וּוּיְדָעַר אַ מַאְלָ צְוֹגַעַטְרָאָגָן דָאַט אַגְּנַגְעַשְׁרִיבָעַנְעַ פְּאַ-
פִּיר פְּרִיעָר צָוֵם דָעַר מַאֲמַעַן אַוְן נַאֲכָדָעַם צָוֵם מִיּוֹן שְׁוּעַגְעָרִין בְּרַכְתָּה.
דִּי בְּיֹדְעָהָבָן וּוּיְדָעַר גַּעַנְגָּבָן אַ קּוֹק אַרְיִין אַיִן פְּאַפְּרִיר אַרְיִין אַיִן
אַ זַּאֲגַ :

— סַע שְׁרִיבְכַּט !

אט איזו עטלעכע מלֶל, בו דאס פֿאָס איז געווארן פֿול, ווי אָן אויג. עם איז שוין נישט געוווען וואוחין צו גיסן וואסער. דעםאלט האט מיין ברודער אליהו בעגעבן אַ הייב אויפֿ דַי האנט: „געונג!“ — און מיר אלע פֿיר האבן זיך געועצט עסן.

ג.

נאכן עסן האבן מיר זיך געונומען צום צענימן די טינט אַין פֿלְעַשְׂעַר. פֿלְעַשְׂעַר האט מיין ברודער אליהו צוֹנוֹיֵגְנְּבָרָאַכְּטַ פֿן דער גאנצער וועלט. אלעלרליי פֿלְעַשְׂעַר אָן פֿלְעַשְׂעַלְעַד. גרויטע אָן קליעינע. פֿלְעַשְׂעַר פֿן בַּיְּר, פֿלְעַשְׂעַר פֿן ווֹיְג, פֿלְעַשְׂעַר הַוּ קְוֹאַסְטַ, פֿלְעַשְׂעַר פֿן ברַאֲנָהָן, אָן גַּלְאָט פֿלְעַשְׂעַר. אויך פֿרַאֲבְּקָעַם האט ער אַיְנְגַּהְעַתְּנְדָלְטַ אַלְטָע, סִיְּאָלְקָאַסְטָןְזַ וּוּלְזְוּעַלְעַר, אָן אַ „ליַּיְקָעַ“ האט ער געקוּיַּט אַ נְיַּע, אָן אַ קְוּוּרְטָלַל, אַ בלענְמַן, אויך צו גיסן די טינט פֿן פֿאָס אַין די פֿלְעַשְׂעַר. דַּאַ האט ער ווּידַעַר אַיְנְגַּהְעַוְּמַט דער מאַמְעַן אַ סּוֹד זַי זַאַל פֿאַרְקִיְּטְלָעַן די טִיר. נַאֲכָדָעַם האט מען זיך אַלע פֿיר געונומען צו דער אַרְבָּעַט. די אַרְבָּעַט אַיז געוווען אַיְנְגַּעַט דַּוְקָא גוֹט. מיין שׁוּעַגְעַרְיוֹן בְּרַכָּה האט די פֿלְעַשְׂעַר דַּוְרְכְּגַּעַט שׁוּעַנְקָט אָן אַיְבְּרַעְגְּנָעַבָּן צו דער מאַמְעַן. די מאַמְעַה האט אַרְיְגַּנְגַּעַט אַין יַעֲדַעַר פֿלְאַש אָן אַיְבְּרַעְגְּנָעַבָּן צו מיר אַין די הענט אַרְיְזַן. אויך האָבָּא נַאַר בְּאַדְאָרְטַט אַרְיְנְשְׁטָעַקָּן אַין פֿלְאַש אַרְיְזַן די „ליַּיְקָעַ“ אָן צוֹהָאַלְטָן מִיט אַיְזָן האַנט די „ליַּיְקָעַ“, מִיט דער אַנְדְּרָעַר די פֿלְאַש. אָן מיין ברודער אליהו האט געהאט אַן אַרְבָּעַט: אַנְגָּעַמָּעַן מִיטְן קוּוּרְטָלַל פֿן פֿאָס אָן גיסן צו מיר אַיְבְּרַעְדַּר דַּעַר „ליַּיְקָעַ“. אַן אַרְבָּעַט אַיז דאס זַוְּעַר אַ וּוּאַלְעַ, אַ פֿרְיוּלְעַכָּעַ. אַ חַסְרוֹן נַאַר: סְאַיְוֹ טִינְגַּט — עַס פֿלְעַקְטַּ די פֿנְגְּנָעַר, די הענט, די נָאַ, דַּאַם גַּנְצָעַ פְּנִים. מיר בִּיְדַע, אויך אָן מיין ברודער אליהו, האָבָּא זיך געמאַכְט שׁוּוֹאַרְץ ווי די שְׂדִים. דַּאַם עַרְשְׁטָעַ מַאַל וּ אוֹיך, מיין מַאַמְעַן זַאַל לְאַכְּן. פֿן מיין שׁוּעַגְעַרְיוֹן בְּרַכָּה שְׁמוּעַט מעַן נִישְׁט: יַעַנְעַ אַיז שִׁיר צְעֻוְצָט גַּעַט ווּאַרְן פֿאַר גַּעַלְעַכְטָר. מיין ברודער אליהו האט פֿינְגַּט, אַז מַעַן לְאַכְּטַ פֿן אַים, בִּיּוּזְעַרְטַט ער זיך אוֹיף טִין שׁוּעַגְעַרְיוֹן בְּרַכָּה, אָן פֿרְעַגְט זַי, ווּאַס זַי לְאַכְּטַמַּה. לְאַכְּטַ זַי נַאַך שְׁטָאַרְקָעַר. וּוּרְטַט ער נַאַך מַעַר אַין

געם, לאכט זי נאך מער. אלע מינוט כאטפט זי און א ספאזמע. בייז די מאמע היבט זיך און בעטן, עס זאל האבן א סופ, און אונדז זאגט זי, מיר זאלן זיך איינזואצשן. מיין ברודער אליהו האט אבער קיין צויט נישט. אים קרייכט נישט אין קאפ ווואשן זיך. אים ליגט דער קאפ אין פֶּלְעַשְׂעָר. אויסגעאנגען אלע פֶּלְעַשְׂעָר. נישטא קיין פֶּלְעַשְׂעָר!
וואאו קרייגט מען נאך פֶּלְעַשְׂעָר? ער רוֹטֶט אָפַּמִּין שׁוּעַגְּרָעִין בְּרַכָּה אָוִיפָּא זִוְּיִת, גִּיט אַיְרָן גַּעֲלָת אָוּן רְוִימָט אַיְרָן אָסָּוד, זי זאל גִּיְוִן נאך פֶּלְעַשְׂעָר. הערט זי אים אויַס, טוֹט אַיְם אָקָוק אַיְן פְּרִיאַין אָוּן שִׁימְטָט אַיְם אָגָעַטָּר. וּוּרְעַט ער אַיְן בעם אָוּן רוֹטֶט אָוּעָק די מאמע אוֹפָּן זַעֲלִיבִּין סָוד. די מאמע גִּיט אָוּעָק קוֹיְפָּן פֶּלְעַשְׂעָר, אָוּן מיר גַּעֲמָעָן זיך גִּימָן ווְאַסְמָר אַיְן פְּאָס אַרְיַין. פֶּאָרְשְׁטִיטִים זיך, נישט מִיט אָמָּל — בִּיסְלַעְבּוֹיוֹן. נאך יְדַעַן עַמְּרָר ווְאַסְמָר טוֹט ער אָהִיבָּא אָוּן זַעֲנָת אָזָּן צַוְּזַעְזַע אַלְיַין: „גַּעַנְגַּן!“ נַאֲכָדָעַם טוֹט ער אַטְוָנָק אַיְן די פָּעָן אַיְן פְּאָס אָוּן אַשְׁרִיבָּא אַרְיַין אַיְן ווְיַיְן פְּאַפְּרִיר אַרְיַין אָוּן אָזָּן צַוְּזַע אַלְיַין:
— סַע שְׁרִיבְתָּ!

אָוּן אָזָּוִי עַטְלַעַכְעַמָּל, בייז די מאמע קומט צו גִּיְוִן מִיט אָגָעַט טְרָאַנְמְפָּאָרָט פֶּלְעַשְׂעָר. מיר גַּעֲמָעָן זיך ווְיַדְעַר צו דָּעַר פְּרִיעַרְדִּיקָעָר אַרְבָּעָת: גִּימָן טִינְגָּט פָּוּן פְּאָס אַיְן פֶּלְאָשׁ. בייז מיר בַּלְיַיבָּן ווְיַדְעַר אָן פֶּלְעַשְׂעָר.
בייז ווְאַנְגָּעַן אַיְן דָּעַר שִׁיעָר? — טוֹט אָזָּג מִין שׁוּעַגְּרָעִין בְּרַכָּה.

— קִיְּן עִינְדְּהָרָע נִשְׁתָּה! — מאכט די מאמע, אָוּן מִין ברודער אליהו טוֹט אָוִיפָּא בְּרַכָּה אָבִיְּן קָוק, ווְיַיְן עַנְעַר רַעַד:
— בִּיסְטָמָר טָאָקָע אַווֹיבָּא, נַאֲר אָבְהָמָת בִּיסְטָמוֹ, זַאל זיך גַּאַט דָּעַרְבָּאָרְעָמָעָן!

.ד.

וְיַיְלָל טִינְגָּט מִיד האַבָּן — קָעָן אַיְך אַיְיך נִשְׁתָּה זַאגָן. אַיְך האַבָּן, אָוִיב נִשְׁתָּה טְוִיזְנָט פֶּלְעַשְׂעָר! נַאֲר ווֹאָס קומט אַרְיַים — סְפִּיאַיְן נִשְׁטָא זַיְיָ ווְאַוְאַזְהַנְצּוֹתָן. מיין ברודער אליהו אַיְזָן גַּעֲוֹעַן שׁוֹוִן אָוּמְעָטוֹם. פֶּאָרְקְוִיְּפָן אַיְינְצָל, פֶּלְעַשְׁלַעְבּוֹוִיְּז — אַיְזָן נִשְׁתָּה קִיְּן פָּלָגָן.

אווי זאנט מיין ברודער אליהו צו אונדזער שכנהס מאן, משה דעם איינגבינדר. איז ער אויז אריינגענטומען און דערזען, קיון עיז-הרע, אווי פיל פֶּלעשער, האט ער זיך דערשראָקן און זיך געגעבען אוש אַוְאָרָף צוֹרִיק. דערזעט מיין ברודער אליהו און עס קומט פֶּאָר צוישן די צוֹיִי אַמאָדָנָעָר שמוועם. אַיך גַּיב אַיך אַיבָּעָר דָּא דעם שמועם וואָרט בַּיְּוָאָרט:

אליהו: וואָס האט אַיך זיך אַוְאָיֵד דערשראָקן?

איינגבינדר: וואָס אויז בַּיְּדַי אַין די פֶּלעשער?

אליהו: וואָס זַאֲל זַיְוִין? וַיְוִין!

איינגבינדר: וואָספָּעָר וַיְוִין? סַדָּאָך טִינְט!

אליהו: הַיְוִינְט וְוָאָס וְשַׁעַרְעַנְתָּ אָרוֹ?

איינגבינדר: וואָס וְוַעַסְטוּ טַאֲן מִיט אַוְאָיֵד פֶּיל טִינְט?

אליהו: טְרִינְקָעָן.

איינגבינדר: נַיְוִין, אַיך מַיְוִין אָנוּ קָאָטָאָוּעָם. וְוַעַסְטוּ פֶּאָרְקוּיְוָן?

איינצָל אַיך?

אליהו: וואָס בַּין אַיך, אַ משׁוֹגָעָנָר? אַז פֶּאָרְקוּיְוָן, וְעוֹל אַיך פֶּאָרְקוּיְוָן צַעַן פֶּלעשער, צוֹאנְצִיק פֶּלעשער, פַּוְצִיך פֶּלעשער. דָאַט וְוַעַסְטוּ אַנְגָּרוֹוֹן "חָוָרְט". אַיך וְוַיִּסְטָו וְוָאָס הַיִּסְטָו "חָוָרְט".

איינגבינדר: אַיך וְוַיִּסְטָו, וְוָאָס הַיִּסְטָו הָוָרְט. וְוַעַמְעַן וְוַעַסְטוּ

פֶּאָרְקוּיְוָן?

אליהו: וְוַעַמְעַן? דעם רב.

און מיין ברודער אליהו גִּיטָּאָזָוּעָק צו די קְרֻעָמָעָר. גַּעֲקוּמָעָן צו איינעם, אַ גְּרוּוֹסָן חָוָרְטָאָנוֹニָק, הַיִּסְטָו עַר זַיך בְּרַעְנָגָעָן אַ פֶּלעָשָׂל. ער וְוַיִּל עַס אַנְקָוֹקָן. דעם אַנְדָּעָרָן האָט עַר גַּעֲבָרָאָכָט אַ פֶּלֶאָש טִינְט, וְוַיִּל עַר נִיט גַּעַמְעַן אַין די חָעַנְט אָרְיִין, וְוַיִּל מַאֲזִין אַז קְוּוֹיטָל. אַוְיָוָן פֶּלעָשָׂל דָאָרָף זַיְוִין, זַאנְט עַר, אַ שִׁין קוּוִיטָל מִיט אַ צַּצְקָעָן. זַאנְט אַים מיין ברודער אליהו: "אַיך מַאֲזִין נִישְׁתָּת קִיּוֹן צַצְקָעָם, אַיך מַאֲזִין טִינְט". עַנְטֶהָעָרָט עַר אַים: "מַאֲכָט גַּעַזְנָטָעָרָהִיט". האָט עַר זַיך אַ וְוַאָרָף גַּעַטְאָן צו יְוָדָל דעם שְׁרִיבָעָר. האָט אַים יְוָדָל דער שְׁרִיבָעָר גַּעַזְנָט עַפְעָם אַ זַּיְעָר מִיאָום וְוַאָרט. ער האָט שַׁוִּין, זַאנְט עַר, זַיך אַנְגָּעוֹקִיְּטָמִיט טִינְט אַוְיָפָא אַגְּנָצָן זַומָּעָר. פְּרַעַנְט אַים מיין ברודער אליהו: "וְוַיְּפָלֵל פֶּלעשער טִינְט האָט אַיך אַיְנָגָה אַנְדָּלָט?"

וזאנט אום יודל דער שריבער : „פֶּלְעַשְׂעַר ? אַיךְ הַאֲכָב גַּעֲקוֹיפֶּט אָךְ פֶּלְאַשׁ טִינֶט, וּוּלְאָיךְ הַאֲכָב אָוֹן הַאֲכָב, בֵּין עַם וּוּלְט אָוִיסְנִיגְן, וּוּלְאָיךְ קַוְּיָּהָן נַאֲךְ אָךְ פֶּלְאַשׁ“... אַט הַאֲסְטוֹ דִּיר אָגַעַשְׂט ! אַ שְׁרִיִּי בְּעָרוֹק קָאנַן ! פֶּרְיוּרְוּ הַאֲט עַד גַּעֲזָגֶט, אָז אַוִּיף טִינֶט נִיְּמַת בֵּין אַים אָוּעָק אָפָּאַרְמָעָגָן ; אַוִּיצְט קַוְּיָּהָט עַר אָךְ פֶּלְאַשׁ טִינֶט, וּוּלְט עַר הַאֲכָב אָוֹן הַאֲכָב ! ... מִיְּן בְּרוּדָעָר אַלְיהָוָה אַיזְנַעַבְעַךְ אַוִּים מַעֲנְטָש . עַר וּוּיְסְט נִישְׁט, וּוּאָם זָאָל עַר טָאָן מִיט אָזְוִי פַּיל טִינֶט ? פֶּרְיוּרְוּ הַאֲט עַר גַּעֲזָגֶט, אָז אַיְינְצָל פֶּאַרְקְוִיפֶּט עַר נִישְׁט קִיְּן מִינֶט, נַאֲר הַוּרָט . אַוִּיצְט אַיזְנַעַבְעַךְ עַר בְּעַמְּדָעָר גַּעֲוָוָאָרָן . עַר וּוּלְט שְׁוִין אַנְהָיִיבָן, זָאנַט עַר, פֶּאַרְקְוִיפֶּן אַיְינְצָל . אַיךְ וּוּאָלְט שְׁוִין אָט בָּעָלָן זְיַין וּוּיְסָן, וּוּאָם הַיְסָט „אַיְינְצָל“ ?

אט וּוּאָם „אַיְינְצָל“ הַיְסָט . אַיר מַעֲגַט דָּאָם הַאָרְכָּן .

ה.

מִיְּן בְּרוּדָעָר אַלְיהָוָה הַאֲט גַּעֲבָרָכֶט צָו טְרָאָגָן אָגַרְוִוְונְן בּוּיְגָן פָּאָפְּרָ. עַר הַאֲט זִיךְ אַוּוּקְגַּעַזְעַט אָוֹן אַנְגְּשָׁרְיָבִוְן מִיט גַּרְוִיסְט סִידּוֹרְ-אָוְתִּוּתָוֹת :

**דָּא פֶּאַרְקְוִיפֶּט מַעַן טִינֶט הַוּרָט אָוֹן אַיְינְצָל,
גּוֹט אָוֹן וּוּאָלוּוֹל .**

די צְוַויִּי וּוּרְטָעָר „אַיְינְצָל“ אָוֹן „וּוּאָלוּוֹל“ זַעַנְעַן גַּעֲוָוָעָן אָזְוִי גַּרְוִוְוִים, אָז זַיְיָ הַאֲכָב פֶּאַרְנוּמָעָן בְּמַעַט דָּעַם גַּאנְצָן בּוּיְגָן . אָז דָּאָם אַנְגְּשָׁרְיָבָעָנָעָה הַאֲט זִיךְ אַוְיְסְגָּעָטְרִיקָּט, הַאֲט עַר דָּאָם פָּאָפְּרָ אַוְיְסְגָּעָ אַנְגְּשָׁרְיָבָעָנָעָן בֵּין אָונְדוֹ אַוִּיף דָּעַר טִיר פָּוֹן יַעֲנָעָר זִוְּט . אָסְךְ מַעֲנְטָשָׁן זַעַנְעַן דָּוְרָכְגַּעַגְגָּנָעָן אָוֹן הַאֲכָב זִיךְ אַפְּגָעָשְׁטָעָלָט קוּקָן . אַיךְ הַאֲכָב עַמְּגָעָן דָּוְרָכָן פֶּעֲנְצָטָעָר . מִיְּן בְּרוּדָעָר אַלְיהָוָה קוּקָט זִיךְ אַיְיךְ אַיְיךְ פֶּעֲנְצָטָעָר אַרְיָין אָוֹן בְּרָעָכֶט די פִּינְגָּר . אָז סִימָן, אָז עַר אַיזְנַעַבְעַךְ צָעְטָרָאָגָן . עַר מָאָכֶט צָו מִיר :

— וּוּיְסָטוֹ וּוּאָם ? גַּי אַוְיְסְטָן, שְׁטָעָל זִיךְ אַוּעָק בֵּין דָּעַר טִיר אָוֹן הַעָר זִיךְ צָו, וּוּאָם זָאנַט מַעַן ? מִיר דָּאָרָף מַעַן לְאַנְגָּג נִישְׁט בְּעַטָּן . אַיךְ שְׁטָעָל מִיד אַוּעָק בֵּין דָּעַר טִיר אָוֹן הַעָר זִיךְ צָו, וּוּאָם מַע זָאנַט, וּוּלְט עַמְּגָעָשְׁטָעָלָט זִיךְ אַפְּ

און וואם מע רעדט. אַפְגַעַשְׁטָאָגָנוּ אָקָעָנוּ אַהֲלָבָע שְׁעה, קָום אֵיךְ אָדְרִין צְוֹרִיק אֵין שְׁטוּב. מִין בְּרוּדָעֶר אַלְיהוּ גַוִיט צו צו מִיר אָוָן
פּֿרְעָנְטָ מִיךְ שְׁטִיל :

— נו ? —

— וואם נו ?

— וואם האבן זי גַעַזְגַט ?

— ווער ?

— די מענטשָׁן, וואם עענען גַעַגְגַנְגַען פֿאָרְבִּי.

— זיַי האבן גַעַזְגַט, אָז סְאיַו שְׁיוֹן אַנְגַעַשְׁרִיבָן.

— אָוָן מַעַר גַאָרְנִישָׁט ?

— מַעַר גַאָרְנִישָׁט.

מיין בְּרוּדָעֶר אַלְיהוּ זְוַחַט. וואם זְוַחַט עַר ? די מַאָמָע פּֿרְעָנְט
אִים אַוְיךְ דָּאָם זַעֲלִיבָקָע.

— וואם זְוַחַטָן, נַאֲרָעַלָע ? וְאַרְטָ אָוִים אַקָּאָפְּ. אַיִן אַיִן טָאגָן
וְוַילְסָטוֹ, זָאַל אַוְיסְפּֿאָרְקוּיֶטְ וְוַעֲרָן דִי גַעַנְצָעַ סְחוּרָה ?

— כָּאַתְשָׁ אָן אַנְהַיְיב ! . . . — זָאנְטָ אִיר מִין בְּרוּדָעֶר אַלְיהוּ
מִיט טְרָעָרָן אָן הַאַלְדוֹן.

— בִּיסְטָ אַגְּרְוִיסְעָרָ נַאֲרָ, זָאגָ אַיךְ דִיר. וְאַרְטָ אָוִים, מִין קִינְדָן,
דו ווועסט, אָס יְרַצָּה הַשְּׁם, האבן אָן אַנְהַיְיב אַוְיךְ.

אַזְוִי זָאנְטָ צו אִים די מַאָמָע אָוָן גַרְיוֹתָ צָום טִישׁ. מִיר ווָאַשְׁוֵן
זַיְךְ אָוָן גַיְעַן עַסְן. מִיר שְׁפָאָרָן זַיְךְ צְוֹנוֹיָפְּ אַלְעָן פּֿרְ אַיִן אַיִינְעָם.
אַיבָּעָר די פּֿלְעָשָׁעָר אַיְזָעָגָן שְׁטוּב — סְפָנוֹת. נַאֲרָזְוָאָם מִיר האבן
גַעַמְאָכָטָה המַזְיָיאָ, לְוִיְּטָ אַרְיָין אַבְּהָרָל. אַמְאַדְנָעָר בְּחַוְרָל. עַר
אַיְזָעָגָן חַתְּגָן. אַיךְ קָעָן אִים. קָאָפְּלָ הַיְיסָט עַר. דָעָר טָاطָע
זַיְגָנָעָר אַיְזָעָגָן שְׁנַיְיָדָעָר, אַדְאָמְסָקָעָ שְׁנַיְיָדָעָר.

— דָאַפְּאָרְקוּיֶטְ וְיךְ טִינְטָ אַיִינְצָל ?

— יַא, וואם אַיְזָעָן ?

— אַיךְ האָב גַעַוְאָלָט אַבְּיָסְלָ טִינְטָ.

— וְוַיְקָל דָאַרְקָסָטוֹ טִינְטָ ?

— גִיטָ מִיר פֿאָר אַקָּפְּיקָעָ טִינְטָ.

מיין בְּרוּדָעֶר אַלְיהוּ אַיְזָעָגָן זַיְךְ. עַר זָאַל זַיְךְ נִישְׁתָ שְׁעַמְעָן
פֿאָר דָעָר מַאָמָעָן, ווָאַלְטָ עַר אַט דָעָם חַתְּגָן קָאָפְּלָ פּֿרְיָעָר דּוּרְגָעָן

פָּאַטְשַׁטְשַׁט אָוֹן נַאֲכָדָעַם אַרְוִיסְגָּעוּוֹאַרְפָּן פֿוֹן שְׁטוֹב. עַר הַאַלְמַט זַיְד אַיִּין
אוֹן גִּיטְסַט אִים אָן פֶּאָר אַ קָּאָפְּיִיקָּעַ טִינְט. עַם גִּיטְנִישְׁטַט אַוּוֹעַק קִיְּין
פֶּעֶרְטָל שְׁעה, קָוְמַט אַרְיֵין אַ מִיְּדָל. דָּאָם מִיְּדָל קָעַן אַיךְ נִישְׁטַט.
זַי קָאַלְוְפָּעַט מִיטָּן פֶּינְגָּעַר דִּי נָאָז אָוֹן רַעַדְתָּ צַו מִיְּן מַאֲמָעָן:

— דָּא מַאֲכַטְטַט מַעַן טִינְט?

— יָא, וּוְאָס אִיז דָּעַן?

— דִּי שְׁוּוּעַסְטָעַר הַאַט גַּעֲבעַטָּן, טַאָמָעַר קָאנְט אַיר לִיְּיָעַן
אַ בִּיסְלָט טִינְט? זַי דַּאָרְפָּ אַזְוּעַקְשְׁרִיבָּן אַ בְּרוּוֹל קִיְּין אַמְּעַרְיקָעַ צַו
אַיר חַתָּן.

— וּוְעָר אִיז דִּיְיָן שְׁוּוּעַסְטָעַר?

בָּתִּיה דִּי נִיְּטָרִין.

אָ? זַע נָאָר, וּוּי זַי אִיז אַוִּיסְגָּעוּוֹאַקְסָן! קִיְּין עַיְּן-הַדָּע! אַיךְ
הַאַב דִּיךְ גַּאֲרְנִישְׁטָט דַּעֲרַקְעַנְט. אַ טִּינְטָעָרְלָהָאַסְטָטָו?

— וּוּי קָוְמַט צַו אָוֹנוֹ אַ טִּינְטָעָרְלָה? מִיְּן שְׁוּוּעַסְטָעַר הַאַט גַּעַ-
בַּעַטָּן, טַאָמָעַר הַאַט אַיר אַ פֿעַן, זַי וּוּעַט נָאָר אַנְשְׁרִיבָּן דָּאָם בְּרוּוֹל
קִיְּין אַמְּעַרְיקָעַ, גִּיטְזִי אַיךְ אָפְּ צְוִירִיקָעַ דִּי טִינְט אָוֹן פֿעַן.
מִיְּן בְּרוֹדָעָר אַלְיָהוּ אִיז נִישְׁטָאָט בַּיִּים טִישׁ. עַר אִיז אַיְּן אַלְקָעָר.
עַר גִּיטְאַיְתָּן מִיטְ שְׁטִילָעַ טְרִיטָט, קָוְקָט אַרְאָפָעַ אָוֹן בִּיסְטָט דִּי נְעָגָל.

.ג.

— וּוְאָס הַאַסְטָטָו אַנְגָּעַמְאַכְטָט אַזְוִי פֶּילְטִינְט? הַאַסְטָט, הַפְּנִים, גַּעַ-
וּוְאַלְטָט פֶּאָרְזָאָרְגָּן דִּי וּוּעַלְטָט מִיטְ טִינְט, טַאָמָעַר וּוּעַט זַיְן אַ חְוָנְגָעָר אַוִּיפָּ-
טִינְט?

אַזְוִי הַאַט אִים גַּעַזְגַּט אַונְדוּעָר שְׁכָנָהָמָן. מַשָּׁה דָּעַר אַיִּין-
בִּינְדוּר. אַ מַּאֲדָנְדוּר יִידְ אַט דָּעַר אַיְּנְבִּינְדוּר! עַר הַאַט אַיךְ אַ טְבָע
וְאַלְצָן יִעְנָעָם אַוִּיפָּ דִּי וְאַונְדוּן. אַזְוִי אַיז עַר, דָּאָכְטָט זַיְד, נִישְׁקָשָׁה פֿוֹן
אַ מְעַנְטָש, נָאָר אַ נִּימָל אַ נּוֹדְנִיק. הַאַט לִיב זַיְד אַיְּנְגָעָם יִעְנָעָם. מִיְּן
בְּרוֹדָעָר אַלְיָהוּ הַאַט אִים אָכְבָּעָר גּוֹט גַּעַגְעָבָן! עַר הַאַט אִים גַּעַזְגַּט,
אַז עַר זָאָל בְּעַמְעַר אַכְטָוָג גַּעַבָּן אַוִּיפָּ זַיְד אַלְיָיִן, עַר זָאָל נִישְׁטָט פֶּאָרְ-
בִּיטָּן דִּי יוֹצְרוֹת. נִישְׁטָט בִּינְדוּן דִּי הַגְּדָה מִיטְ אַ סְלִיחָה אַין אַיְּנְגָעָם...
מַשָּׁה דָּעַר אַיְּנְבִּינְדוּר וְוִיסְטָט שְׂוִין, וּוְאָס דָּעַר שְׁטָאָךְ בָּאַטְיִיטָט! עַר

האט אַמְּכָל גַּעֲנוּמָעַן אַ שְׁטִיקָל אַרְבָּעַט בֵּי אַ יְּדַן, אַ בָּעֵל-עֲנָלה. אַ הַגְּדָה הַאט אִים דָּעַר בָּעֵל-עֲנָלה גַּעֲנָעַן אַיְּנְבִּינְדָּן. הַאט וַיַּך גַּעֲטַרְאַפְּן אַזְּן אַוְמְגַלִּיק: עַל-פִּי-טֻוּתָה, הַאט דָּעַר אַיְּנְבִּינְדָּעַר אַרְיִינְגַּעַבְּנָדָן אַיְּן דָּעַר הַגְּדָה אַ שְׁטִיקָל פָּוֹן אַ פֶּרְעַמְדָּעַר סְלִיחָה.

נָאָר הַאט קִיּוֹן פֶּאָרָאָבָל נִישְׁתָּמָט, וְאָס אַיְּךְ בֵּין אַרְיִין מִיטַּ אַ פֶּרְעַמְדָּעַר מַעַשָּׂה. אַיְּךְ קָעַר מִיר בָּאַלְד אָום צּוּרִיךְ צַו אַונְדוּעָרָעַ גַּאלְדָּעַנְעַ גַּעַשְׁעַפְּטָן.

חַלְבָּ (כִּיּוּלָעָו) — פָּעַטָּס Tallow
נְמָאָס (נִימָעָס) — נְמָאָס וּוּרָן — מִיאָאָס (מִיעָס וּוּרָן).
נְעַפְנָרָט (גַּעַפְנָרָט) — גַּעַשְׁטָאָרָבָן.
מֵי יְׁוֹדָעָ וּוּאָס (מֵי יוֹדְרִוְּאָס) — וּוּרָן וּוּוּסָם.
פְּרָאַשְׁעָנָנָע — פָּעַטִּיצְיָע.
שָׁר, שְׁדִים (שָׁעַד, שִׁוְידִים) — טִיוּוּל, טִיוּוֹאָלִים, שְׁוֹאָרָץ וּוּי
דָּעַר טִיוּוֹל Wholesale
הַוָּרָט —
מַאֲכָן הַמּוֹצִיאָ (הַאַמְּמוֹצִיאָ) — אַ בְּרָכָה אַיְּבָעָר בָּרוּוֹט.
נְגָרִית (גַּרְגָּרָעָס) — גַּרְגָּל Throat אַיְּמָאָן צְרוֹת.
פָּאַרְבִּוּטָן דַּי יְׁוֹצְרוֹת (וַאֲצְרוֹעָס) — זַיְּךְ פָּאַרְבְּלָאָנְטָעָרָן.
סְלִיחָה (סְלִיכָע) — פָּאַרְגָּעָפָנָג, גַּעַבְעָטָן, וְאָס מַעַזְגָּט אַיְּן דַּי
פָּאַסְטָ-טָעָג.

בָּעֵל-עֲנָלה (בָּאָל אַגְּאָלָע) — פּוֹרְמָאָן Driver
שְׁפָוָךְ חַמְתָּךְ עַל הַגּוּוּיָם (שְׁפָוָיךְ כָּאַמְּאָסָכָא) — אַ גַּעַבְעָט, וְאָס
מַעַזְגָּט בֵּין סָדָר, וּוּעַן מַעַן עֲפָנָתָךְ דַּי טָרָ פָּאָרָ אלְיהָוָה
חַנְבִּיאָ. דָּעַר טִיוּתָשָׂ אַיְּזָ — "גַּיס אָוִוָּס דִּיְוָן צָאָרָן".

נאכזוויענישן פון דער טינט-פֿאַרְפַֿלְּיִיצָּונָּן

.א.

מיין ברודער אליהו נײַט-אַרום איז אײַנע צְרוֹת. וּזְאַם טוֹט מַעַן
מִיט דָּעֵר טִינְט? — זָאנְגַּט אַים דֵּי מַאֲכָל.
— וּוֹידַעַר אֲמַל טִינְט? — זָאנְגַּט אַים דֵּי מַאֲכָל.
— אַיךְ רָעֵד נִישְׁתַּחַת פָּוּן קִיּוֹן טִינְט! — עַנְטֶפְּעָרֶת אַיר מיַן בָּרוּדַעַר
אליהו.
— כָּאָפְּטַדְּעַט דָּעֵר רֹוח דֵּי טִינְט! אַיךְ רָעֵד פָּוּן דֵּי פֿלְעָשָׂעָר! עַם לִיגְט
אֲקָאָפְּטַדְּעַט אַין דֵּי פֿלְעָשָׂעָר! מַעַן דָּאָרָף זָעַן אַוְיסְלַיְידְּקָון דֵּי פֿלְעָשָׂעָר
אוֹן מַאֲכָן פָּוּן זַיִן גַּעַלְתָּ! . . .
פָּוּן אַלְצְדִּינְגַּג מַאֲכָט עַד גַּעַלְתָּ! אוֹן עַם בְּלִיבְטַט, אָזְזַע מַעַן דָּאָרָף דֵּי
טִינְט אַוְיסְגִּינְסָן צָו אַלְדִּי שְׁוֹוָאַרְצָעַ זַיִן! שְׁלַעַכְתָּ אַין גַּאֲרַ אַין זַיִן:
וּוֹהָהַיִן גִּיסְטַט מַעַן אַוְוִים אַזְוִי פֿילְטִינְט? עַם אַיזְזַעַט אַבְּזִוְּן! . . .
— עַם וּוּעַט גַּאֲרַנִּית נִישְׁתַּחַת הַעַלְּפָן — זָאנְגַּט מיַן בָּרוּדַעַר אליהו —
מַעַן וּוּעַט מַזְוָן צְוָאוֹרָטָן בֵּין בַּיְינָאָכָט. בַּיְינָאָכָט אַין פֿינְצְטָעָר,
וּוּעַט קִיְּנָעָר נִישְׁתַּחַת זָעַן.
קוּם דָּעַרְלַעַבְטַט נִאָכָט. אַוִּיפְּ צְוֹלְהַכְּבִּים, שִׁיְינְטַט דֵּי לְבָנָה, וּוּי אָ
לְאַמְּטוּרָן. דָּעַמְּאָלָשׁ וּוּעַן מַעַן דָּאָרָף, וּוּעַט זַיִן זַיִן בָּאַחַאַלְתָּן. אַיְצָט
אַין זַיִן דָּאָ. מַעַן הַאָט גַּעַשְׁקִיטַט נַאֲךְ אַיר! . . . אַזְוִי זָאנְגַּט מיַן בָּרוּ
דָּעֵר אליהו, אוֹן מִיר טְרָאָגְנִיטָן-אַרְוֹם אֲפֿלָאַשׁ נַאֲךְ אֲפֿלָאַשׁ — אוֹן
פְּלִיוֹרַ אַין דְּרוֹוִסָּן אַרְוֹם. פָּוּן גִּימְפְּ אַוִּיפְּ אַין אַרְטַט וּוּעַרְטַט אֲטִינְד.
מַעַן דָּאָרָף נִישְׁתַּחַת גִּימְפְּ אַוִּיפְּ אַין אַרְטַט. אַזְוִי זָאנְגַּט צָוּן מִיר מיַן
בָּרוּדַעַר אליהו, אוֹן אַיךְ פֿאַלְגַּ אִים. אַיךְ זַוְּקַ אַוְוִים אַלְעַ מַאֲלָ אֲפֿרִישָׁ
אַרְטַט. יַעֲדַע פֿאַלְאַשׁ הַאָט בֵּין מִיר אָזְנַדְעַר אַרְטַט. דָּעֵר שְׁכָנָה
זָאנְגַּט — פְּלִיוֹרַ! דָּעַם שְׁכָנָם פְּאַרְקָטָן — פְּלִיוֹרַ! צְוֹוִי צִינְן לִיגְנָן
אַקְעָגַן דָּעֵר לְבָנָה אוֹן מַעַלְהַ-גְּרָהָן — פְּלִיוֹרַ!
— הַיְינְטִיקָם מַאֲלָ גַּעַנוֹג — זָאנְגַּט מיַן בָּרוּדַעַר אליהו, אוֹן מִיר
גִּיעָן שְׁלָאָפָּן. שְׁטִיל אוֹן פֿינְצְטָעָר. עַם לָאָזְזַע זַיִן הַעֲרָן דָּעֵר טְשִׁירַ-

קוז. פון אונטערן אוויזן הערט זיך אַ מְרוֹקָעָן פֿוֹן דָּעֵר קָאָז. אַ גְּרוּיִיטָעַ פֿעֶלְעָרִין: מְאָג וְוַיְאָכְמָת וְוַאֲלָט זַיְךְ נַאֲרָג גְּעוֹזָאָרָעָמֶת אָזֶן גְּעַדְרִימְלָט. אַיְזַן הוֹיָן אוֹיפְּ יְעַנְגָּר זַיְם טִיר הָעָרָן זַיְךְ שְׁטִילָעַ טְרִיטָה. אַפְּשָׂר אַ נִּשְׁטָהָן גּוֹטָעָר? . . . דַּי מַאֲכָמָעַ שְׁלָאָפְּטָן נַאֲךְ נִישְׁטָה. זַי שְׁלָאָפְּטָן, דַּאֲכָט זַיְךְ, קִינְמָאָל נִישְׁטָה. אַיְךְ הָעָרָן זַי שְׁטָעָנִיק, וְזַי קְנַאַקְטָּה דַּי פֿינְגָּרָעָר, זְוַחְצָטָן אָזֶן קְרֻעְבְּצָטָן אָזֶן רְעַדְתָּן צַו זַיְךְ אַלְיאָן. אַזְאָט טְבָע בַּיִּ אָיר. אַלְעָן נַאֲכָט טְעַנְהָתָן זַי זַיְךְ אָוִים אַ בִּיסְלָן. זַי דָּעַרְצִילָט אִירָעָן גְּרוֹסָעָן צְרוֹתָן. מִיטָּן וּעַמְּעַן רְעַדְתָּן זַי דַּאָטָן? מִיטָּן גַּאַטָּן? . . . אַלְעָן מִינְוָט לְאַזְטָן זַי אָוִים מִיטָּן אַ קְרֻעְבָּץ:

— אַוִּי, גַּאַטָּן! גַּאַטָּן! . . .

ב.

אַיְךְ לִיג נַאֲךְ אוֹיפְּ מִין גְּעַלְעָנָר, אוֹיפְּ דָּעֵר עַרְד, אָזֶן הָעָרָן פֿוֹנוּם שְׁלָאָפְּטָן הַזְּיָהָג. עַם לְאָזֶן זַיְךְ הָעָרָן אַלְעָרְלִי בַּאֲקָאנְטָעַ קְלוֹתָה. בִּים-לְעַכּוֹיוֹוֹ עַפְּן אַיְךְ אוֹיפְּ דַּי אַוְגָּן — סְאיַזְוִין גְּרוֹסָעָר מְאָג. דַּי שִׁין פֿוֹן דָּעֵר זָוָן הָאָט זַיְךְ אַרְיִינְגָּרְוִוִּין דָּרְכָן פֿעַנְצָטָעָר, רְוַתְּפָט מִיךְ אִין דְּרוֹיסְוִן אַרְוִוִּים. אַיְךְ וּוְיַי מִיךְ דָּעַרְמָאָנָעָן, וּוְאָס אַיְזְנָעָן גְּעַכְּטָן — אַהָאָ! טִינְטָן! . . . אַיְךְ כָּאָפְּ מִיךְ אוֹיפְּ אָזֶן טַוְזַי אַיְזְנָעָן אַוִּיפְּ נִידָּה. מִין מַאֲמָע אַיְזְנָעָן פֿאָרוֹוִוִּינָט (וּוֹעֵן אַיְזְנָעָן זַי נִישְׁטָה פֿאָרוֹוִוִּינָט?). מִין שְׁוּעָעָן גְּעַרְיוֹן בְּרַכְהָ אַיְזְנָעָן בְּעֵם (וּוֹעֵן אַיְזְנָעָן זַי נִישְׁטָה אַיְזְנָעָן בְּעֵם?). אָזֶן מִין בְּרוֹדְעָר אַלְיָהוּ שְׁטִיטָה אַיְזְנָעָן מִיטָּן שְׁטוּבָה, דָעֵם קָאָפְּ אַרְדָּאָפְּ. וּוְאָס אַיְזְנָעָן דַּי מְעַשָּׂה? נִישְׁטָה אַיְזְנָעָן מְעַשָּׂות! אַונְדוֹזָעָר שְׁכָנִים זְעַנְעָן אַוִּיכְנָעָשְׁתָּאָנָעָן אַיְזְנָעָן דָּעֵר פְּרָי, הָאָט זַיְךְ אַגְּנָהָוִוִּין אַחֲתָהָנָה — מַעַן הָאָט זַיְךְ גְּעַקְוִילָעָט. אַיְינָעָם הָאָט מַעַן אַפְּגָעָשְׁפְּרִיצָט דַּי גְּאָנְצָעָן וְזָאָנָט מִיטָּן טִינְטָה. דָעֵם אַנְדָּעָרָן הָאָט גְּפָנְגָּעָנָסָן דָעֵם פֿאָרְקָאָן, אַ נִּיעָם פֿאָרְקָאָן. דָעֵר דָּרְיְתָעָר הָאָט גְּהָאָט צְוּוֹיָה וְוַיְסָעָ צִינְגָּן, הָאָט מַעַן זַיְךְ אִים גְּעַמְּאָכָט שְׁוֹוָאָרִיךְ, נִישְׁטָה צַוְּ דָּעַרְקָעָנָעָן. דַּאָט אַלְעָן וְזָאָלָט נַאֲךְ גְּעוֹוֹעָן צַוְּ דָּעַרְלִיְּדָן, וּוֹעֵן נִישְׁטָה דָעֵם שְׁוֹחָטָם זָאָקָן. אַ נִּיעָם פְּאָר זָאָקָן, וְוַיְסָעָ זָאָקָן, הָאָט דַּי שְׁוֹחָטָקָעָ אַוִּיסְגָּהָאָנָגָעָן בַּיִּ אַונְדוֹזָעָר שְׁכָנָה אַוִּיכְנָעָן פֿאָרְקָאָן, הָאָט מַעַן זַיְךְ גְּעַמְּאָכָט אַ תָּל. עַמְּעַצְּעָר הָאָט זַיְךְ גְּעַבְּעָטָן, זַיְךְ אַוִּיסְגָּהָאָנָגָעָן זָאָקָן אוֹיפְּ אַ פֿרְעָמְדָן פֿאָרְקָאָן. דַּי מַאֲמָע הָאָט אַיְרָן צְוֹגְעָזָגָט אַפְּקָוִוִּין

א פָּאר נֵיעַ זָקָן, אֲכַי מַזְאַל זַיִן שְׁטִיל. ווֹאָם זְשֻׁעַ ווּעַט זַיִן מִיטַּ דָעַר
וּזְאַנְטַ ? מִיטַּן פָּאַרְקָאנַ ? סְ'אַיּוֹ גַּעֲלִיבָן, אָז מַיִין מַאֲמַע מִיטַּ מִין
שְׁוּעוּגְעָדָרִין בְּרָכָה זָאלַן מְחִילָה זַיְךְ אַוּוּקְשְׁטָעָלַן מִיטַּ צְוַיִּי בְּעַרְשָׁתַ ?
לְעַד אָן מִיטַּ וּוּסְמָעַר לְיָים אָוָן פָּאַרְשְׁמִירַן דִּי פְּלָעָקַן.
— אַיְיעַר גְּלִיק, ווֹאָם אַיְדַּ הַאֲטַ אַגְּנָעַטְרָאַפְּן אַיְףְּ עַרְלָעַכְעַ שְׁכָנִים.
וּוֹעַן אַיְרַ טְרַעַטְמַט מִיטַּ אַיְיעַרְטַן אַוִּיפְּ מְנַשְּׁה דָעַם רַוְּאָם גַּאֲרָטַן,
וּוֹאַלְטַ אַיְרַ גְּעֻוֹוָאָסְטַ וּוֹאָם פָּאַרְטַ אַגְּטַ מִירַ הַאֲבָן !
אַזְוִי זְאַגְּטַ אַגְּדוּעַרְ שְׁבָנָה פָּעָמִי צַוְּ מִין מַאֲמַעַן .
— ווֹאָם זְשֻׁעַ מִינְטַ אַיְרַ ? צְוָם שְׁלִימַטְ-מוֹלְ בְּאַדְרָפְטַ מְעַן אַוִּיךְ
הַאֲבָן מַול ! — עַנְטְּהָעָרְטַ אַיְרַ דִּי מַאֲמַעַן קַוְקַטְ אַוִּיפְּ מִירְ .
וּוֹאָם מִינְטַ זַיְךְ אַשְׁטְיוּגְעַר ? . . .

ב.

— אַיְצַטְ וּוֹעַל אַיְךְ שְׂוִין זַיִן קְלִינְגַּר — מַאֲכַטְ צַוְּ מִירַ מִין בְּרוֹדַ
דָעַרְ אַלְיהָוַ — לְאַזְנוֹרְ וּוֹעָרְנַ נַאֲכַטְ, אַזְוִי טְרָאַנְןַ מִירַ אַפְּ דִי פְּלָעַשְׁעַרְ
צְוָם טִיךְ .

גַּעֲרָעַכְטַ, ווֹי אַיְךְ בֵּין אַיְדַ ? ווֹאָם קָעַן זַיִן נַאַד קְלִינְגַּר דָעַרְ
פָּן ? סִיְיַ וּוֹי סִיְיַ גִּסְמַט מְעַן אַיְן טִיךְ אַרְיַין כְּלַ הַפְּאַסְמְקוּדְמְטוּעַם !
דָּאַרְטַ וּוֹאַשְׁטַ מְעַן גְּרָעַטַ, דָּאַרְטַ בְּאַדְטַ מְעַן פְּעָרַדַ, דָּאַרְטַ פְּאַלְיְעַסְקַעַן
זַיְךְ חַזְוִירִים. אַיְךְ בֵּין מִיטַּן טִיךְ אַגְּנָעַטְרָאַפְּן. אַיְךְ אַבְּ אַיְדַ
שְׂוִין אַגְּלַל בְּאַשְׁרִיבַן, ווֹי אַיְךְ כָּאַפְטַ דָּאַרְטַן פִּישַׁ . דָעַרְוַן ווּעַט אַיְדַ
לִיְיכַטְ פָּאַרְשְׁטִיַּן, ווֹי אַיְךְ הַאֲבַט אַרְוִיְמְגַעְקַוְקַט אַיְףְטַ דָעַרְ מִינְטַן,
מִירַ וּוֹעַלְןַ גַּיִן צְוָם טִיךְ . עַם אַיְזַ נַאֲרַן גְּעֻוֹוָרַן נַאֲכַטְ, הַאֲבָן מִירַ אַגְּנָעַטְ
פָּאַקְטַ פְּוֹלַעַ קְוִיְשַׁן מִיטַּ פְּלָעַשְׁעַרְ אַזְנוֹן גְּעַנוּמוֹן טְרָאַנְן זַיְךְ צְוָם טִיךְ .
אוּיְמְגַעְנְגַעַסְן דִי טִינְטַ, אַגְּנָעַטְרָאַנְן דִי לִיְדִיקַעַ פְּלָעַשְׁעַרְ אֲהַיִם אָזְן
אַגְּנָעַנוּמוֹן וּוֹידַעַרְ אַגְּלַל פְּוֹלַעַ פְּלָעַשְׁעַרְ . אַגְּנָצְעַ נַאֲכַטְ הַאֲבָן מִירַ
אַזְוִי גַּעֲרַבְעַטְ . אַיְךְ הַאֲבַט שְׂוִין לְאַנְגַּנְשַׁטְ גַּעַהַאַט אַזְעַט פְּרִיְיַ
לְעַכְעַ נַאֲכַטְ . שְׁטַעַלְטַ אַיְךְ פָּאַרְ : דִי שְׁטַאַטְ שְׁלַאַפְּטַ . דָעַרְ הַיְמַלְ
אַיְזַ אַוּיְמְגַעְנְשְׁטַעְרַנְטַ . דִי לְבָנָה שְׁוַיְנְטַ-אַרְטַאַפְט אַיְן טִיכְלַ אַרְיַין . סְ'אַיּוֹ
שְׁטִילְ-מְחִיתַ . דָאַטְ טִיכְלַ אַיְזַ אַלְעַבְעַדְיקַ טִיכְלַ . קַוְמַטְ נַאַד פְּסַחַת,
אַזְעַטְ צְעַנְיִוְתַ דָאַטְ אַיְזַ, אַרְבַּעַטְ דָאַטְ מְעַשְׁיִם ! בְּלַאַזְעַט זַיְךְ אַגְּן, צְעַטְ

שפּרייט זיך און צענישט זיך. וואם וווײַטער וווערט דאס קלענער, שמעלער און פָּלאַטשיקער. צום סוף זומער וווערט דאס גאָר אַנטְ-שויגן. עס כאָfft אַדרימל. עמעצער אויכֶן דָּגָא אַין בלְאַטְעַ מאָכָט: בּוּלְבּוּלְ-בוּלְ. אַ פָּאָר זַשְׁאַבְקָעַם רָוֹעֵן זיך אַפְּ פָּוֹן יעַנְעַר זַיִת: קְרוֹאַ-קְרוֹאַ! סְאַיזָּאַ בּוּוּן, נִשְׁתְּמַת קִיּוֹן טַיִּיךְ! אַיר קָאנְטַ פְּאַרְשְׁטַיְּזַן, אַז אַיךְ קָעַן אִים אַיבּעַרְגִּינוּן צָו פָּוֹן בְּרַעַגְּ צָו בְּרַעַגְּ, נִשְׁתְּ אַוְיסְ-גַּעַטְאַן דֵּי הוּוּזִן!

פָּוֹן אָונְדּוּעַר טִינְט אַיז דאס טַיְיכָל גַּעַוְאַרְן אַ בִּימְלָ גְּרַעַסְעַר. אַ קְלִינְיִקְיִיט, אַהֲשָׂר טִוְוְנַט פְּלַעַשְׂעַר טִינְט! דָּרְפָּאָר אַבְּעַר האָבָּן מִיר זַיְר אַנְגְּנַעַה אַרְעוּעַט, וּוּ דִי אַקְסָן. אַנְטְּשַׁלְאַפְּן גַּעַוְאַרְן זַעַנְעַן מִיר, וּוּ דִי גַּעַהְגַּעַטְעַט. אַוְיְגַּעַוְעַקְטַּה האָט אָונְדוּזְ דִי מַאְמַעְ מִיט אַ גַּעַוְוִין: — פְּאַרְפְּיִינְצְּטָעַרְט בֵּין אַיךְ גַּעַוְאַרְן אַז וּוּי אַיז מִין וּוּלְטַ!

וּוּסְ האָט אַיר גַּעַטְאַן אַזְוּלְכָעָם מִיטָּן טַיִּיךְ? . . .
עַם האָט זיך אַרוּסְגַּעַשְׂטָעַט, אַזְ מִיר האָבָּן אַוְמְגַלְקְלָעַר גַּעַ-מַאְכָט אַ גַּאנְצָע שְׁטָاط: דִי וּוּעַשְׂרִינְסַ האָבָּן נִשְׁתְּ וּוּאוּ צָו וּוּאַשְׁן גְּרַעַט. דִי בּוּלְיִ-עֲגַלְותַ האָבָּן נִשְׁתְּ וּוּאוּ אַנְצּוֹטְרִינְקָעַן דִי פְּעַרְדַּה. דִי וּוּאַסְעַרְ-פְּרַעְרַד . . . אַט וּוּלְן זַיְר זַיְר צְנוּיַּפְּנַעַמְעַן אַלְעַ אַיז אַיְינָם אַז וּוּלְן קּוֹמְעַן זַיְר רַעַכְעַנְעַן מִיט אָונְדוּזְ אַזְגַּט אָונְדוּזְ אַז דִי מַאְמַעְ אַ בְּשָׂרָה. מִיר אַבְּעַר וּוּילְן אַוְיַּף זַיְר נִשְׁתְּ וּוּאַרְטַּן. מִיר וּוּילְן נִשְׁתְּ זַעַן, וּוּ אַזְוִי וּוּאַסְעַרְ-פְּרַעְרַם וּוּלְן זַיְר מִיט אָונְדוּזְ רַעַכְעַנְעַן. אַיךְ אַזְ מִין בְּרוּדָעַר אַלְיוֹהוּ גַּעַמְעַן דִי פְּיִים אַוְיַּף דִי פְּלִיאַצְעַם אַז — מַאְרַשְׁ צָו זַיְנָעַם אַחֲרַ פִּינִי.

— דָּאָרָט לְאַזְן זַיְר אָונְדוּזְ כּוּכְּן, אַז זַיְר בְּאַדְאַרְקָן! . . .

אַזְוִי זַגְגַּט מִין בְּרוּדָעַר אַלְיוֹהוּ, גַּעַמְעַט מִיר פְּאָר אַ האָנְטַן, אַזְן מִיר לְאַזְן זַיְר גִּיד אַזְן גַּעַשְׂוִינְד בְּאַרְגְּ-אַרְאָפְּ, צָו זַיְן חֲבֵר פִּינִי. אַזְ מִיר וּוּלְן זַעַן, וּוּלְ אַיךְ אַיךְ אַמְּאָל בְּאַקְאַנְטַ מַאְכָן מִיט מִין בְּרוּדָעַר אַלְיוֹהוּ חֲבֵר פִּינִי. סְאַיזָּאַ בְּדָאי, אַיר זַאלְט זַיְר מִיט אִים בָּאַ-קְעַנְעַן: עַר האָט אַוְיַּךְ גַּוְטַּע גַּעַדְאַנְקָעַן.

רֹוח (רוֹאַד) — טְווּוֹלָ, גְּוִוְסָט.

מַעְלָה גְּרָהָן (מַאְלָעַ גְּיַוְרָעַן) — אַיבּעַרְקִיּוּן (וּוּיְ קִיְּ).

פִּוּזָן (בִּזְוַעַיְן) — שָׁאנְדַּן, חֲרַפְּה (כְּאַרְפְּהַ).

א גָּם נִימָט

.א.

וועיסט איר, וואם פֿאָר אַסְדָּרָה עַמְגִיָּת בֵּין אָונְדוֹ הַיִנְטָ ? —
מייז ! מיין ברודער אליהו האט אַגְּנֶטֶן וואָך גַּעֲלָעָרְנַט דָּס בָּזָק,
וואָם מַעַמְכָּט דָּזָק דָּעַם גַּעַלְטָ, „פֿאָר אַרְבָּל — חַונְדָּעָרְטָ“. ער האט
זיך שווין אויסגעלעערנט, זאגט ער, אַרוּסְטְּרִיבִּין מייז, טַארַקְאַגְּנָעָם
אוֹן אַנְדָּעָרָעָ מַיאָוּסְקִיטָן, שְׁטַשְׁעָרָעָם אָוֵיך. לאָזָעַן אַיְם נָאָר אַרְיִינְ
לאָזָעַן עַרְגָּעָץ מִיט זַיְן פְּרָאַשְׁעָק — אַזְוֵי בְּלִיבָּט נִישְׁטָ אַיְין מוֹזָן.
זַיְן צַעְלִיְּהָן זיך. אַסְדָּרָן אַוּוּק. נִישְׁטָאָס מַעַר קִיְּזָן מייז ! ווי
אַזְוֵי ער מַאְכָט דָּס — וויים אַיך נִישְׁטָ. סְאַזְזָן אַסְדָּרָן
וועיסט נָאָר דָּס בָּזָק אַזְוֵי ער, ווייטער קִיְּנָעָר נִישְׁטָ. דָּס בָּזָק האַלְטָ
ער אַיְן בּוֹזָעָם-קָעָשָׁעָן. דָּעַם פְּרָאַשְׁעָק אַיְן אַפְּאַפְּרָר. דָּעַר פְּרָאַשְׁעָק
אוֹן רַוִּיטָלָעָר אַזְוֵי צָרִיבִּין דִּין, ווי שְׁמַעַק-טַאַבָּעָק. רַוְּגָן, רַוְּפָט זיך
עם „שְׁעַמְעַרְיִיצִי“.

— וואָם הַיִמְטָ דָּס שְׁעַמְעַרְיִיצִי ?

— טַעֲרַקְיִישָׁר פֿעַפְּעָר .

— וואָם הַיִמְטָ דָּס טַעֲרַקְיִישָׁר פֿעַפְּעָר ?

— אַיך וּוּלְ דִיר גַּעַבְן אַ „וְאָסְ-הַיִסְטְּ-דָסָם“, וועסטו בֵּין מִיר
עַפְּעַנְעָן מִיטָּן קָאָפְּ דִי טִיר !
אַזְוֵי זאגט צוֹ מִיר מיין ברודער אליהו. ער האט פִּינְטָ, אַזְוֵי
פְּרָעָנְטָ אַיְם קְשִׁוָּתָ סָאָמָעָ בֵּין דָעַר רַעֲכְטָעָר אַדְבָּעָט. אַיך קָוָק אַזְוֵי
שְׁווֹוִיגָן. אַיך זַעַם, אַזְוֵי חַוִּין דָעַם רַוִּיטָן פְּרָאַשְׁעָק, אַיְזָן דָא בֵּין אַיְם נָאָר
אַפְּרָאַשְׁעָק. אַזְוֵי גָוָט צוֹ מייז. נָאָר מַעַדְרָף זַיְן מִיט דָעַם גַּעַהַיִת.
— סְמַ-הַמוֹת ! — זאגט מיין ברודער אליהו אַפְּשָׁר חַונְדָּעָרְטָ
מַאל דָעַר מַאְמָעָן, בְּרַכָּהן אַזְוֵי מִיר. דָעַר עַיְקָר — מִיר, אַיך זַאל מִזְ
חַלְילָה צוֹ דָעַם נִישְׁטָ צְרוּרִין — סְאַזְזָן !

דעם ערשותן פֿרְוָאוֹ האבן מיר געמאכט אויפּ אונדווער שכנה פֿעַם מײַז. דאָרטן האַלטֶן זיך מײַז אָן אַ שיעור. אַיר ווַיִּסְטְּ דָאָר, אָו אַיר מאָן אַיז אָן אַיְנְבִּינְדָּעַר. משה רוֹפֵט מעָן אַים. תָּמִיד אַיז בַּי אַיז אָ פֿוֹלְעַ שְׁטוֹב מִיט סְפָּרִים. מײַז האַבָּן לִיב סְפָּרִים. אָוֹן נִשְׁתְּ אַזְׂוִי סְפָּרִים, ווַיְיַפְּאֵפּ. פֿאָפּ אַיז דָּאָם, ווָאָם מַעַן קְלֻעְפְּטָט מִיט דָּעַם סְפָּרִים. צוֹלִיב דָּעַם פֿאָפּ עַסְן זַיְיַ שְׁוִין סְפָּרִים אוַיךְ. טוֹעַן אַים אָן גְּרוֹיסְעַ אַשְׁדָּנָם. אַנוּמָעַלְטָן האַבָּן זַיְיַ אַים דּוֹרְכְּגַעַלְעַכְּעַרְטָן אַ מְחוֹזָה, אַ שְׁפָּאנְגָּלְ נִיעָם מְחוֹזָה. סְמָעַט דָּאָרֶט, ווָאָסְאַיז מִיט גְּרוֹיסְעַ אַחֲתָיוֹת גְּעוּוֹן אַפְּגַעַדְרוֹקָט דָּעַר „הַמֶּלֶךְ“. זַיְיַ האַבָּן זַיְיַ דָּאָם אַ בִּימְלָ צְגָעָן-כָּאָפּ צָום „הַמֶּלֶךְ“! אַיְבְּרַגְּעַלְאָזָט נָאָר דָּאָם אַיְבְּרַשְׁטָטָעָ קְעַפְּלָן דָּעַם לְמַד.

— לאָזֶט מַיךְ אַויְףּ אַיְן נָאָכֶט! — בעט זַיְיַ מִין ברודער אלְיהָו בַּיְמָן אַיְנְבִּינְדָּעַר. דָּעַר אַיְנְבִּינְדָּעַר ווַיְלַי נִשְׁתְּ. עַר זָאָגָט:

— אַיךְ האַבָּן מַוְרָא, זָאָלַסְטָ מִיר נִשְׁתְּ אַיְבְּרַעְפָּרָן דַּי סְפָּרִים.

— מִיט ווָאָם ווּעָל אַיךְ אַיךְ אַיְבְּרַעְפָּרָן דַּי סְפָּרִים? — פֿרְעַונְטָ אַים מִין ברודער אלְיהָו.

— אַיךְ ווַיְוַיְסָ אַלְיוֹן נִשְׁתְּ מִיט ווָאָם, נָאָר אַיךְ האַבָּן מַוְרָא, סִיְינְגָעַס פֿרְעַמְדָע סְפָּרִים.

נוֹ, גִּוְיִת רַעַדְתָּ מִיט אָן אַיְנְבִּינְדָּעַר! קוֹיָם גַּעֲפּוּלָט, עַר זָאָל אַונְדוֹ צְוָלָאָזָן אַויְףּ אַיְן נָאָכֶט.

ב.

די ערשותע נָאָכֶט אַיז אַונְדוֹ נִשְׁתְּ גַּעֲרָאָטָן. נִשְׁתְּ גַּעֲכָאָפּט אַיְן מִין אַפְּלָוָן! מִין ברודער אלְיהָו זָאָגָט אַלְיוֹן, אָז סְאַיז אַ גְּוַטְעָר סִימָן. די מִין, זָאָגָט עַר, האַבָּן דּוֹרְשְׁמַעְקָט דָּעַם פֿרְאַשְׁעָק, זָעַנְעַן זַיְיַ זַיְיַ צְעַלְאָפּן. דָּעַר אַיְנְבִּינְדָּעַר דְּרִוִּית מִיטָּן קָאָפּ אָוֹן שְׁמִיכָּלָט מִיט אַיְין לִיפּ. הַפְּנִים, עַר גַּלְיְבַּט נִשְׁתְּ. פֿוֹנְדַּעַטְוּוֹגָן, אַיז אַרְוִיָּס אַ קלְאָנָג אַיז שְׁמָטָאָט, אָו מִיר פֿאָרְטְּרִיוֹבָן מִין. דָּעַר קלְאָנָג הַאָט זַיְיַ גְּעַנוּמָעַן פֿוֹן אַונְדוֹעָר שְׁכָנָה פֿעַם. זַי אַיז אַוּעָק גַּאנְצָן פֿרִי אַיז מַאְרָק אָוֹן הַאָט צְעֻפּוֹיקָט אַיְבְּרָעַר דָּעַר גַּאנְצָעָר שְׁמָטָאָט, „אָז אַזְׂוִי ווַיְיַמְּרֵד פֿאָרְטְּרִיוֹבָן מִין, פֿאָרְטְּרִיוֹבָטָן קִינְגָּרָן נִשְׁתְּ“. זַי הַאָט אַונְדוֹ גַּעַם מַאְכָט אַ נִּאמְעָן. פֿרִיעָר מִיטָּן קוֹאָטָם זַי אַיךְ גַּעַפְּוֹיקָט אַיְבְּרָעַר דָּעַר

גאנצער שטאט. נאכדעם האט זי אויסגעפויקט, איז מיר מאכין איז איז טינט, וואמס בע עקט זיך די זועלט. וואמס האט אבער געהאלטן איז פויין, איז קייןער דארף נישט קיין טינט. מייזו איז נישט דאס, וואמס טינט. מייזו זענען פֶּאָרָאָן אָוּמְעָטוּם, כמעט איז יעדער שטוב. יעדער בע-הכית האט אַ קָּאָז. נאָר וואמס העלאָק אַיְזָן קָאָז קָעָגָן אַזְּוִי פֶּיל מייזו? וְבֶּקֶרֶט שְׁטְשֻׁעָרָעָם! שְׁטְשֻׁעָרָעָם הָעָרָן אַ קָּאָז, וְוַיְהִי הַמָּן דַּעַם גְּרָאָנָּר. אַ סְכָּרָה, אַז פֶּאָר שְׁטְשֻׁעָרָעָם האט אַ קָּאָז אַלְיָין אַזְּוִי מְרוֹאָה. אַזְּוִי זָגָט בָּעָרָע דַּעַר שְׁוֹמְטָעָר. עָר דָּעָרְצִילְט זִיד אַז פֶּון שְׁטְשֻׁעָרָעָם גְּרָאָנָּר. נָאָר לְאָז זַיְן, אַז סְמִיאָז נָאָר הָאָלָב אַמְּתָה, אַז דָּס אַזְּוִי בָּעָלְמָגוּם. עָר זָגָט, אַז דַּי שְׁטְשֻׁעָרָעָם הָאָבָן בַּי אַיִם אַוְיְגָעָגָעָם אַזְּיָן. עָר זָגָט, אַז שְׁרָעָק! מַע הָאָלָט אַיִם אַפְּיָלוּ פֶּאָר אַ שְׁטְקִיל אַזְּוִי זָגָט מַעַשְׂתָּאָר, אַז אַשְׁרָעָק! עָר שְׁוֹעָרָט מִיט אַזְּוִלְכָע שְׁבָעוּתָה, אַז מַע מַעַג פֶּאָר נִיעָר שְׁטִיוֹול. עָר שְׁוֹעָרָט מִיט אַזְּוִלְכָע שְׁבָעוּתָה, אַז גְּלִיבָן אַ משׁוּמָד. עָר זָגָט, אַז עָר האט אַלְיָין גְּזָעוּן, וְוַי צְוּוִי גְּרוּסָע שְׁטְשֻׁעָרָעָם זענען אַרוּסָים פֶּון זְיַעֲרָע נָאָרָעָם אַזְּנָאָר פֶּאָר זַיְן אַזְּוִי גְּגָעָגָעָם אַזְּיָן אַזְּוִי שְׁטִיוֹול. בִּינְאָכְתָּא אַזְּדָס גְּגָעוּן. צְוִינָיָן נָאָעָנט האט עָר סְמָרָא גְּגָהָאָט — צְוּוִי מְרוֹאָדִיקָע שְׁטְשֻׁעָרָעָם, וְוַי קָעְלְבָלְעָךְ דַּי גְּרִים. פֶּון דַּעַר וְזִוְיטָן האט עָר וְוַי גְּעַטְרִיבָן, גְּעַפְּיָקָט אַזְּוִיפָּזְזָיְגָעָט מִיט דַּי פִּים, גְּעַשְׁרִיעָן: קִישְׁ-קִישְׁ-קִישְׁ-קִישְׁ! עַם האט נִישְׁט גְּגָהָאָט קִיְּזָן זָאָך. עָר האט זַי אַזְּוִאָרָפָע גְּעַטָּאָן אַזְּקָאָפִיטָע פֶּון אַ שְׁטִיוֹול, הָאָגָּן זַי אַ קָּוָק גְּעַטָּאָן אַזְּוִיפָּזְזָיְגָעָט אַזְּמָנִים אַזְּנָאָר גְּגָעָגָעָם. נָאָכְדָּעָם האט עָר זַי אַ שְׁמַעַן גְּעַטָּאָן אַזְּנָאָר דַּי קָאָז. זענען וְוַי אַנְגָּעָה פֶּאָלָן אַזְּוִיפָּזְזָיְגָעָט דַּעַר קָאָז אַזְּנָאָר זַי אַזְּוִי גְּגָעָגָעָם. קִיְּנָאָר האט אַיִם נִישְׁט גְּגָהָאָט גְּלִיבָן, נָאָר אַז אַזְּמָנְטָשׁ שְׁוֹעָרָט! — לְאַזְּטָמִיךְ אַקָּאָרְשָׁט אַזְּוִיפָּזְזָיְגָעָט, — זָגָט צַו אַיִם מִין ברודער אלְיָהו — וּוּל אַיִךְ אַיִיךְ אַרוֹסְטְּרִיבָן אַלְעָ שְׁטְשֻׁעָרָעָם! — אַז, מִיטָן גְּרָעָסְטָן כְּבָוד! — זָגָט בָּעָרָע דַּעַר שְׁוֹמְטָעָר — אַזְּוִיל אַיִיךְ נָאָר זָגָט אַדְאָנָק! . . .

.ב.

אַ גָּאנְצָע נָאָכְתָּא זענען מִיר אַוְיְגָעָגָעָם בַּי בָּעָרָע דַּעַם שְׁוֹמְטָעָר. בָּעָרָע אַלְיָין אַזְּוִי אַזְּוִי גְּגָעָגָעָם מִיט אָונְדוֹז. אַזְּ, וּוּאָסְעָרָע שִׁינְגָּע מעשָׂות עָר דָּעָרְצִילְט זַיךְ אַזְּ! עָר דָּעָרְצִילְט פֶּון דַּעַר טָעָרְקִישָׁעָר

מלחמה (ער איז אן אויסגעדינטער מאלדאט). ער איז געוווען איז אוז ארט, וואם בע היימט „פלעונגער“. האט מען דארט געשאָסן מיט דאַרמאָטן. איר ווייסט, וויל אָ האַרמאָט האַלט די גריים? זויט זיך משער, איז איזן קויל איז גרעסער פון דער גאנצער שטוב, אונז וואָרפֿן וואָרֶפְּט זיך אַרְוָס אַן אַ מִינְטוֹשׁ אַפְּשָׁר טויזנט אַזְעַלְכָּע קוילן. ענט איר צוֹפְּרִידָן? די קויל, איז זיך פְּלִיט, שרייט זיך אַזְוֵי, איז מע ווערט טובי. איזן מאָל איז ער געשטאנען אויפֿ דער וואָץ — אַזְוֵי דער ציילט בערע דער שומטער, פְּלוֹצָעָם דערהערט ער אַ קְנָאָק, אַזְנָאָמָּה סע טראָגָט אַים אַז דער לוֹפְּטָן, הוֹוֵי טראָגָט דָּאָס אַים, בֵּין אַרְבָּעָר דער כְּמַפְּרָעָה, אַזְנָאָמָּה אַז דער אַזְוֵי טויזנט שטיקלעָד. אַ גְּלִיכָּה, זָאגָט ער, וואם ער איז געפְּאָלָן אויפֿ אַ ווַיְיכָן אַרְטָם. אַנְיָשָׁט, וואָלט ער זיך צעַשְׁלָאָגָן דעם קָאָפּ. מֵיַּן בְּרוֹדָעָר אַלְיהָו הָעֶרֶת-אַיִּם דֵּי מְעָשָׁה, אַזְנָאָמָּה אַז דֵּי בְּרַעֲמָנוּ בֵּין אַים שְׂמִיכְלָעָן. דָּאָס היַּסְטָם, ער אַלְיהָו לְאָכָּן. אַ מַּאֲדָגָעָר גַּעַלְעַכְתָּעָר. בערע דער שומטער באַמְּעָרָקָט דָּאָס נִישָׁט. ער הערט נִישָׁט אויפֿ צוֹ דָּעָרָיִן זַיְנָעָן ווְאַונְדָּעָרְלָעָכָּעָן מְעָשָׁות. אַזְנָאָמָּה אַזְוֵי מַוְּרָאְדִּיקָּעָר פָּוֹן דער אַנדָּעָרָעָר. אַט אַזְוֵי זָעָנָעָן מַרְאָפְּגָעָעָם בֵּין טָאגָג. אַזְנָאָמָּה רָעָם? אַיר וְאַלְטָזָאנָן — אַזְנָאָמָּה שְׂטַעַר אַפְּלִילָן.

— אַיר זָעָנָט אַ פִּישְׁוֹפְּ-מַאְכָּבָר! — זָעָנָט בערע דער שומטער צו מֵיַּן בְּרוֹדָעָר אַלְיהָו. אַזְנָאָמָּה אַז דֵּי גִּיטָּה אַרְוָים אַזְנָאָמָּה שְׂטַטָּאָט אַזְנָאָמָּה דער ציילט זיך אַזְנָאָמָּה ווְאַונְדָּעָר, ווְאַזְוֵי מִיר האָבָּן בֵּין אַים מִיט אַשְׁפָּרוֹךְ צַעְטְּרִיבִּין אַלְעָלָ שְׂטַשְׁעָרָם אַזְנָאָמָּה נְאָכָּט. ער שׂוּעָרט, אַזְנָאָמָּה גַּעַזְעָעָן, ווְאַזְוֵי מֵיַּן בְּרוֹדָעָר אַלְיהָו האַט עַפְּעָם גַּעַשְׁפְּטַשְׁעָט, זָעָנָעָן אַרְוָום דֵּי שְׂטַשְׁעָרָם פָּוֹן דֵּי נְאָרָעָם אַזְנָאָמָּה זיך גַּעַלְאָזָט לוֹיְפָן באַרְגְּ-אַרְאָפּ, אַזְנָאָמָּה צּוֹמָט טִיךְ צּוֹ, אַרְבָּעָר גַּעַשְׁוֹאוֹמָעָן דעם טִיךְ אַזְנָאָמָּה ווְיִיטָּעָר. ער ווְיִסְטָם נִישָׁט ווְאַוְהָן ...

.ד.

— דָּא טְרִיבְּטָה מען מִיּוֹ? — אַזְוֵי קְוָמָטָה מען אַלְעָ מַאָל צו אַונְדוֹ מִיט אַ נִּיְּם אַזְנָאָמָּה רְוַּאַט אַונְדוֹ, מִיר זָאָלָן זיך מְטָרִיחָה זַיְן קְוָמָעָן אַרְוִיסְטְּרִיבִּין דֵּי מִיּוֹ מִיט אַונְדוֹעָר שְׁפָּרוֹךְ ...
מֵיַּן בְּרוֹדָעָר אַלְיהָו אַזְוֵי אַבָּעָר אַזְנָאָמָּה. ער האַט

פִּינְט „לייגנס“. עַר זָאנְט, אֹז טְרִיבֶּן טְרִיבֶּט עַר מֵיּוֹ נִישְׁתַּמֵּט
קִיּוֹן שְׁפָרוֹךְ, נָאָר מֵיטַּט אַפְּרָשָׁעָק. עַר הָאָט אַפְּרָשָׁעָק אַזְעָלְכָּן,
וּזְאָם אֹז דַּי מֵיּוֹ דַּעֲרָשָׁעָק אִים, צַעֲלוֹיֶּן זַיְּ זַיְּ.

— לָאָז זַיְּן אַפְּרָשָׁעָק, לָאָז זַיְּן אַשְׁוֹאָרֶץ יָאָר, אַכְּבִּי אַיר זַאלְטַּ

מִיר אַרְוִיסְטְּרִיבֶּן דַּי מֵיּוֹ! . . . וּוַיְפֵלּוּ וּוַעֲטַּ דָּסַּטְּן?
מֵיּוֹן בְּרוֹדָעֶר אַלְיהָוּ הָאָט פִּינְט דִּינְגָּעָן זַיְּ. עַר זָאנְט, אֹז פֶּאָרֶן
פְּרָאָשָׁעָק קָוְמָט אִים אַזְוַיְּ פֵּילַ, אָוֹן פֶּאָר דַּעַר מְרָחָה אַזְוַיְּ פֵּילַ אָוֹן
אַזְוַיְּ פֵּילַ. גַּעֲוֹוִינְגְּטָלְעָד, זָאנְט עַר אַלְעַ מַאלַ טִיעָרָעָר. אַלְעַ טָאגַ
הָעֲכָרָת עַר דֻּעַם פְּרִיאָז. דָּסַּטְּ הַיִּסְטַּט, נִשְׁתַּמְּטַּעַר הָעֲכָרָת, נָאָר מֵיּוֹן
שְׁוּעוּגָעָרִין הָעֲכָרָת.

— מַמְּהַ-נֶּשֶׁךְ, — זָאנְט זַיְּ — עַסְטַּ מַעַן חֹזֵיר, זָאלְ רִינְגָּעָן אַיבָּעָר דַּעַר
בָּאָרֶד. אֹז דַּו בִּימְטַ שְׁוִין יָאָגָּעָן אַמְּיִזְנְטְּרִיבָּעָר, נַעַם כַּאֲטָשַׁ
גַּעַלְתַּ.

— נָן, אָוֹן יוֹשֵׁר וּזְאָוֹן אַיְּוֹ? וּזְאָוֹן אַיְּ גָּאָטַּ? — אַזְוַיְּ מִשְׁתַּמְּטַּ זַיְּ
אַרְיוֹן דַּי מַאְמָעַ. אָוֹן מֵיּוֹן שְׁוּעוּגָעָרִין בְּרָכָה עַנְטְּפָעָרָת אַיר אָפַּ:
— יוֹשֵׁר? אַט אַיְּוֹ יוֹשֵׁר! (וַיְיִוְיִוְתַּ אַיר אָן אוֹיְנָן). גָּאָטַּ?
אַט אַיְּוֹ גָּאָטַּ! (וַיְיִטְוֹמַן זַיְּ אַפְּאָטָשַׁ אַיבָּעָר דַּעַר קַעְשָׁעָנָעַן).
— בְּרָכָה! וּזְאָם הָאָסְטוֹן גַּעַזְאָגָּטַּ? גָּאָטַּ אַיְּ מִיטַּ דִּיר!
אַזְוַיְּ שְׁרִיוֹיטַ-אָוִים דַּי מַאְמָעַ אָוֹן טָוָט אַברָאָר מִיטַּ דַּי הָעָנָט.

— וּזְאָם רַעֲדַמְטַו מֵיטַּט אַבְּהָמָה? ! — זָאנְט מֵיּוֹן בְּרוֹדָעֶר-אַלְיהָוּ
שְׁפָאָצְיָרָט אַיבָּעָר דַּעַר שְׁטוּב אָוֹן צִיפְּעָט זַיְּ דָּסַּט בְּעֶרְדָּל. עַר הָאָט
שְׁוִין אַחֲרֵשׁ בְּעֶרְדָּל. סַע וּוֹאָקָסְטַבְּיִ אִים מֵיטַּט
דָּסַּט, אָוֹן סַע וּוֹאָקָסְטַבְּיִ. מַאְדָּנָע וּוֹאָקָסְטַבְּיִ דָּסַּט בְּעֶרְדָּל. אוֹיְנָן הַאַלְדוֹז
גַּאָר הָאָט זַיְּ עַם בַּיְּ אִים צְעֻוָּאָקָסְטַבְּיִ. דָּסַּט פְּנִים אַיְּוֹ גַּלְאָטַּ, נָאָר דַּעַר
הַאַלְדוֹז אַיְּוֹ פֵּול מֵיטַּט בָּאָרֶד. אַיר הָאָט גַּעַזְוּן אַמְּאָל אַזְאָט בָּאָרֶד?

אָן אַנְדָּעָרֶשׁ מַאל וּזְאָלָט אִים מֵיּוֹן שְׁוּעוּגָעָרִין בְּרָכָה פֶּאָרֶן וּוֹאָרֶט
„בָּחָמָה“ אַפְּגָנְעָשְׁפִּילְטַט אַפְּרִימָאָרְגָּן, אֹז עַם וּזְאָלָט אִים פִּינְגְּצָטָר
גַּעֲוֹאָרָן אַיְּן דַּי אַיְּוֹן. אַיְּצָט הָאָט זַיְּ אִים פֶּאָרְשָׁוּוֹגָן, וּוֹיְלַעַר פֶּאָרְדִּינְטַט
גַּעַלְתַּ. אַלְעַ מַאל, וּוֹעַן מֵיּוֹן בְּרוֹדָעֶר אַלְיהָוּ פֶּאָרְדִּינְטַט גַּעַלְתַּ,
בַּיְּ אַיר אַמְּוֹחָם. אַיךְ וּוֹעַר אַוְיַּק בַּיְּ אַיר טִיעָרָעָר, וּוֹאָרָעָם אַיךְ
הַעַלְפַּט מֵיּוֹן בְּרוֹדָעֶר פֶּאָרְדִּינְעָן גַּעַלְתַּ. אַזְוַיְּ רַוְּכַּט זַיְּ מִיר „שְׁלַעַפְּרָעָר“

אדער „שלים-מול“, אדער „קבצנישע קישקע“. איצט האט זי מיך
פֿאָרְצִיזָגַן. אֵיךְ הַיּוֹם שׁוֹין בֵּין אֵיר „מַאֲטָעָלָעּ“. —
— מַאֲטָעָלָעּ ! דָּעֶלְאָנְגּ מִיר דַּי שִׁיךְ .
— מַאֲטָעָלָעּ ! נָעַם מִיר אָן אַ קּוֹאָרֶט וּוּאַסְעָר .
— מַאֲטָעָלָעּ ! טְרָאָגּ אַרְזָוִם דָּאָסּ מִיסְטָה .
אוֹ מַעַ פֿאָרְדִּינְטּ גַּעַלְטּ, אוֹ גַּאֲרָ אַנְדְּעָרָעּ וּוּעְרָטָעּ .

ת.

דעָר חִיסְרוֹן פֿוֹן מִין בְּרוֹדָעָר אַלְיהָוּ — וּוֹאָסּ עַר הַאֲטָט לִיבּ אַ
סְּקָה . קּוֹוֹסּ — אַ דִּיוּשְׁקָעּ . טִינְטּ — טְוִיזְוָנְטּ פֿלְעָשָׂעָר . אַ פֿרְאָשָׂעָק
פֿוֹן מִיוֹן — אַ פֿוֹלְעָר זָאָק . אָנוֹנְדוֹעָר שְׁכְנָהָם מַאֲן, דָּעָר אַיְנְבִּינְדָּעָר,
הַאֲטָט אִים אַכְבָּעָר גַּעַזְגָּטּ : „וּוֹאָסּ דָּאָרָףּ מַעַן אָזוֹוּ פֿילּ ?“ — הַאֲטָט אִים
נַאֲךְ מִין בְּרוֹדָעָר אַלְיהָוּ גַּטְמַכְבָּד גַּעַוְעָן . וּוֹאָלְטּ מַעַן אַכְטָשׁ דָּעָם
זָאָק פֿאָרְשָׁלָאָסּוּן עַרְגְּנָעִזּ אִין אַ שְׁאָפָּעּ . גַּיְעָן זַיְהָ אַלְעָ אַוּוּקּ אָוּן לְאָזּוֹן
מִיר אַיְכָּעָר אַיְנְיָעָם אַלְיָוּן מִיטָּן זָאָק . וּוֹאָסּ קּוֹמָטּ מִיר דַּעְרָפָּאָר, וּוֹאָסּ
אֵיךְ הַאֲבָטָמְדָּקּ אַוּוּקָּגְּנָעָזְמָטּ אַוְּפָּאָסּ אִים אַ שְׁאָפָּעּ ? עַלְהָיִי
סְּאָזּ אַ פֿעָרְדָּל ! זָאָל אֵיךְ זַיְהָ אַ נְבָיא, אָזּ דָּעָר זָאָק וּוּעַטּ פֿלְאָצְן, אָוּן
עַם וּוּעַטּ זַיְהָ גַּעַבְנָן אַ שְׁאָטָטָאָוִים פֿוֹן אִים עַפְעָם אַ גַּעַלְעָ זָאָק ! דָּאָסּ
אַיְזָוּ טְאָקָעּ דָּעָר פֿרְאָשָׂעָק, וּוֹאָסּ מִין בְּרוֹדָעָר אַלְיהָוּ פֿאָרְטְּרִוִּיכְטּ מִיטָּה
אִים מִיוֹן . עַר הַאֲטָט אַזְּאָזְאָרְפּוּן רִיחָ, אָזּ מַעַן קָאָן חַלְשָׁן ! אֵיךְ בִּינְגּ
מִיר אָגּ, אֵיךְ וּוֹילְ צְנוֹוִינְגְּנָעָמָן דָּאָסּ, וּוֹאָסּ הַאֲטָט זַיְהָ צְעַשְּׁאָתָן, פֿאָלְטּ
אָזּ אַוְּפָּאָסּ מִיר אַ נְסָעָרִי . אֵיךְ זָאָל אַרְיִינְצִיעָן אַיְזָוּ אַרְיִינְ אַ גַּאנְצָעּ
פֿוּשָׂקָעּ מִיטָּה שְׁמַעְקָ-טָאָבָעָק, וּוֹאָלְטּ אֵיךְ נִישְׁטָבָטּ אַזְּוִי שְׁטָאָרָק
נִיסְמָן . אֵיךְ נִים אָזְוּי לְאָגְנָגּ, בֵּין אֵיךְ כָּאָפּ מִיךְ אַרְזָוִים אַיְזָוּ דְּרוּוִיסָן . טָאָמָעָר
וּוְעַלְ אֵיךְ אַוְּיְחָהָרָן נִיסְמָן . וּוּעְרָזָוָסּ ? עַמְּ קּוֹמָטּ אָן דַּי מַטְמָעָ אָוּן
דָּעְרוֹעָטּ, אֵיךְ נִים . פֿרְעָגָטּ זַיְמָדּ : וּוֹאָסּ אַיְזָוּ אֵיךְ קָאָן אֵיךְ עַנְטָרָ
פֿעָרָעָן נַאֲרָ טְשִׁיכִי אָוּן וּוּידָעָר אַ מַאְלָ טְשִׁיכִי !

— וּוַיְיַדְ אַיְזָוּ מִיר, וּוֹאָוּ הַאֲסָטוּן גַּעַכְאָפָטּ אַזְּאָזְאָרְפּ ? — זָאָגְטּ
צַוְּ מִיר דַּי מַטְמָעָ אָוּן בְּרָעְכָּתּ דַּי הַעֲנָטָן . אֵיךְ הַעָר נִישְׁטָ אַוְּפָּאָסּ צַוְּ נִיסְמָן
אָוּן וּוַיְיַדְ אֵיךְ מִיטָּה דָּעָר הַעֲנָטָן אָהָיָן, אַיְן שְׁטוּבָ אַרְיִינְ . זַיְגִּימְ אַרְיִינְ
אָוּן לְוַיְהָטּ אַרְזָוִים צְוָרִיקּ נַאֲךְ מִיטָּה אַזּ עַרְגְּנָעָרָעָרָ נְיָסָעָרִי, וּוְיַיְ אֵיךְ . קּוֹמָטּ

און מײַן ברודער אלֵיהו און דערזעט אונדזו בײַידע ניסן. פֿרְעָגֶט ער :
וואָס איז דאס ? וויזומַ אִם די מאָמע מיט דער האָנט אַהֲן, אַין
שטוּב אַריַין. ער כאָפַט זיך אַריַין אַון לויַּט-אַרוּס צוֹרִיק מיט אַ
געֻווָּאַלְד :

— וועָר האָט דאס צע — טשכַּי, טשכַּי, טשכַּי ! . . .

אַיך האָב שווַן לאָנְג נישט געֻוּן מײַן ברודער אלֵיהו אַין בעם,
אַזְוַי ווי אַצְינָה. ער לאָזֶט זיך מיט בײַידע הענט גַּלְיַיך אוֹיפַ מִיר.
אַ גַּלְיַיך, וואָס ער נִיסְט, אַנִישַׁט — ווֹאַלְט אַיך פָּוּן זוּינְגַּע הענט אַרוּס
אַ קַּאַלְיַיך. מײַן שׂוּגַּעַדְרִין בְּרַכָּה קַוְּטַחַן, טַרְעַט זיך אַונְדוֹן אַלְעַ
דרַיַּה האָלְטַן זיך מיט די הענט ביַי די זוּיטַן אַון נִיסְט.

— וואָס איז מיט אַיך ? וואָס האָט אַיר זיך פֿלוֹצָעַם צעַנִּיםַט ?
וואָס זאלַן מִיר אַיר זָאנַן ? מִיר קַאנְגַּעַן דָּעַן אַוְיַּסְרָעַן אַ וּוֹאַרְט ?
וּוֹיְזַן מִיר אַיר מיט דער האָנט אַהֲן, אַין שטוּב אַריַין. כאָפַט זיך זיך
אַריַין, אַון לויַּט באָלְד אַרוּס צוֹרִיק רַוִּיט, וויַיְהַלְישׁ פְּגַיעָר, אַון
פֿאַלְטַח אַין אוֹיפַ מײַן ברודער אלֵיהו :

— וואָס האָב אַיך דִּיר גַּע — טשכַּי, טשכַּי, טשכַּי ! . . .
קַוְּטַחַן אַונְדוֹעַר שְׁכַנָּה, פָּעָם די גְּרָאָכָּע. זַי רַעַדְתָּ צַו אַונְדוֹן,
גַּאֲרַ קִינְגַּעַדְרִין אַיר נִישְׁט עַנְטֶהָעָרַן קִיְּין ווֹאַרְטַּה. מִיר וּוֹיְזַן אַיר מיט
דער האָנט אַהֲן, אַין שטוּב אַריַין. זַי גַּיְוַּט-אַריַין אַון לויַּט-אַרוּס
צוֹרִיק :

— וואָס האָט אַיר אַזְוַלְכָּעַם גַּע — טשכַּי, טשכַּי, טשכַּי ! . . .
אַונְדוֹעַר שְׁכַנָּה מַאֲכַט מיט בײַידע הענט. עַס קַוְּטַחַן-אַרוּס אַיר
טַאֲגַן, דַּעַר אַיְנְבִּינְדָּעַר. דַּעַר אַיְנְבִּינְדָּעַר קוֹקָט אוֹיפַ אַונְדוֹן לְאַכְטַּה.
— וואָס איז דָּא אוֹיפַ אַיך אַגְּנַעַטְלַן פֿלוֹצָעַם פְּאַר אַ נִּסְמְעָרִי ?
— זַיְיט זיך מַטְרִיחַ אַהֲיִ — טשכַּי, טשכַּי, טשכַּי ! — זָאנַן מִיר
צַו אִים אַון וּוֹיְזַן אִים אַלְעַ אַהֲן, אַין שטוּב אַריַין. דַּעַר אַיְנְבִּינְדָּעַר
נִיְּט אַריַין צַו אַונְדוֹן אַין שטוּב אַריַין, אַון שְׁפְּרִינְגְּט-אַרוּס צוֹרִיק מיט
אַ גַּעַלְעַכְטָעַר :

— אַיך ווֹיְסַן שׂוֹן ווֹאָס דאס אַיז ! אַיך האָב אַ שְׁמַעַק גַּעַשְׁאָן !
דאָס אַיז שְׁעַמְעַ — טשכַּי, טשכַּי !
אַון ער כאָפַט זיך מיט בײַידע הענט ביַי די זוּיטַן אַון נִיסְט גַּעַ
שְׁמַאַק. נָאָך יְהָדָן נִים טוֹט ער שְׁפְּרִונְג-אַונְטָעַר, בְּלִיְבַּת שְׁמַיְיָן אוֹיפַ

די שפיען פִּינְגֶּר און טוֹט אַ נִּים, אַוְן ווַיְדָעֵר אַ שְׁפָרוֹןְגַּ-אָוְנְטָעֵר, אַוְן ווַיְדָעֵר אַ נִּים, אַוְן אֲזֹוי ווַיְמַתְעֵר. אַיִן אַיִן הַאַלְבָע שְׁעָה נִימָן שְׁוִין אַלְעָ אַוְנְדוּזְעָרָע שְׁכְנִים אַוְן שְׁכְנָות מִיט זְוִיעָרָע פַּעֲטָעָרָם אַוְן מְוֻמָּעָם אַוְן גַּלְיַיד-שְׁוּעוּסְטָעָר-קִינְדָּעָר אַוְן זְוִיעָרָע בָּאַקְאַנְטָע — דִּי גַּאנְצָע גָּם, פָּוֹן אַיִן עַק בֵּין אַנְדָּעָרָן, הַאַלְטָא אַיִן אַיִן נִימָן!

וּוְאַם הַאַט זִיךְ מַיִין בְּרוֹדָעָר אַלְיהָוָא אֲזֹוי דַּעֲרָשָׂאָקָן? הַפְּנִים, עַר הַאַט מַוְאָא, מַע זָל נִישְׁתָּאָוִסְלָאָזָן דַּעַם פָּעַם צַו אַיִם פָּאָרָן נִימָן, וּוְאַם מַע נִיסְטָמָן. עַר נִעְמָט מִיךְ פָּאָר אַהֲנָט, אַוְן נִסְנְדִּיק לְאַזְוָן מִיר זִיךְ בִּיְדָע גַּיְין בָּאַרְגְּ-אַרְאָפָּ, צַו זְוִיָּחָר פִּינְיָן. עַם נִעְמָט גּוֹטָע אַנְדָּעָרָטָה הַאַלְבָע שְׁעָה, בֵּין מִיר זְעַנְעָן אִימְשָׁטָאָנָד צַו רַעַד אֲזֹוי וּוּי מְעַנְטָשָׁן. מַיִין בְּרוֹדָעָר אַלְיהָוָא דַעֲצִיְּלָט זְוִיָּחָר פִּינְיָן דִּי גַּאנְצָע מְעַשָּׂה. זְוִיָּחָר פִּינְיָן הַעֲרָט אַיִם אַוְים מִיט קָאָפָּ, אֲזֹוי וּוּי אַ דַּאֲקָטָעָר הַעֲרָט-אַיִם אַ חְוָלה. אַז מַיִין בְּרוֹדָעָר אַלְיהָוָא הַאַט גַּעַנְדִּיקָט, מַאֲכָט צַו אַיִם זְוִיָּחָר פִּינְיָן:

— אַנְנוּ, וּוְיַי נָאָר אַחֲרָדָם בָּוֹךְ.

מַיִין בְּרוֹדָעָר אַלְיהָוָא נִעְמָט אַרְוִוִּים דַּאֲם בָּוֹךְ פָּוֹן בּוֹזּוּם-קַעְשָׁעָנָע אַוְן גִּיט דַּאֲם אַיְכָעָר צַו זְוִיָּחָר פִּינְיָן. זְוִיָּחָר פִּינְיָן לִיְעַנְתָּ אַיְכָעָר דַּאֲם אַיְכָעָרְשָׁטָע בְּלָעָטָל: „פָּאָר אַיִן רַוְבָּל — הַוְּנְדָעָרָט רַוְבָּל! אַ דַּאֲם אַיְכָעָרְשָׁטָע סְגָולָה וּוּי אֲזֹוי פָּוֹן גַּאֲרָנִישָׂט, מִיט דִּי פִּינְיָף פִּינְגֶּר, מַאֲכָן הַוְּנְדָעָרָט רַוְבָּל אַ חְוָדָש אַוְן מַעַרָּר“. ... עַר נִעְמָט דַּאֲם בָּוֹךְ אַוְן טוֹט אַ וּוּאָרָפָּ אַרְיָין אַיִן אַוְוָוָן אַרְיָין גַּלְיָיךְ אַוְיָפָּן פְּיִיעָר. מַיִין בְּרוֹדָעָר אַלְיהָוָא טוֹט זִיךְ אַלְזָוָן מִיט בִּיְדָע הַעֲנָט צָוָם פְּיִיעָר. זְוִיָּחָר פִּינְיָן שְׁטָעָלָט אַיִם אָפָּ:

— פָּאוּאָלִיעָ, נִשְׁתָּמָט גַּעַכָּאָפָּ!

נָאָר אַפָּאָר מִינְגוֹת — אַוְן מַיִין בְּרוֹדָעָר אַלְיהָוָס בָּוֹךְ, וּוְאַם לְעָרָנָט, זְוּיָה זִיךְ צַו מַאֲכָן הַוְּנְדָעָרָט רַוְבָּל אַ חְוָדָש אַוְן מַעָרָ, אַיִז גַּעַבְלִיבָן נִיט מַעָרָ וּוּי אַ בְּעָרְגָּל אַוְנְגָּעְבָּל אַזְוּנָעָ אַשָּׁ. פָּוֹן אַיִן זְוִית אַיִז פָּאָרְבָּלִיבָן אַ שְׁטִיקָל נִשְׁתָּמָט פָּאָרְבָּרָעָנָט פָּאָפָּר, קְוִים-קְוִים וּוְאַם מַע הַאַט גַּעַקְאַנְט אַיְבָּעָרְלִיְּעָנָעָן: שְׁ-עַ-מִּ-עַ-רְ-יִ-צְ-יִ.

סם המוות (סאמ האמאוועט) — Deadly poison
 מהזור (מאכזער) — א סידור מיט די יומ-טוגדריך טפילות
 (טפילעט).
 בעל מגוז (גאל מעגוזעט) — איינער וואס טרייבט איבער
 חירוש, חירושיים (כידעש, כידושים) — וואונדרה.
 ממה נפשה (ווערט אַרְוִוִינְגָּרְדָּט מאַנְפְּשָׁעָר) — איינס פון די
 ביידע — In either case

אונ זער חבר פיני

.א.

געדענטט איר, איך האב איז אמאָל געזאגט, או איך וועל איז
באַקענען מיט מיין ברודער אליהם חבר פיני? איך האב איז צו-
געזאגט באַקענען, וויל ער האט איז זיך גוטע געדאנקען. נאר
איידער איך וועל איז דערצ'ילן פּון פֿינִין, מז איך איז דערצ'ילן
פּרְיעָר פּון זיִין זִידָן, נאַכְדָּעָם פּון זיִין טָاطֶן, נאַכְדָּעָם פּון זיִין פֿעָטֶר,
אונ ערשות נאַכְדָּעָם פּון פֿינִין אלֵין.
שרעקט איז נישט — איך וועל דאס איז מאָכוּן בקייזר. איך
היב אָן פּון זיִין.

פּון רב העסidi דעם גלעוזער האט איך אמאָל געהערט? דאס איז
פֿינִין זִידָן. ער איז אַ גלעוזער, און אַ שְׁפִיגְלַמְאַכְבָּר, און אַ פֿאָרָ-
בער, און קען מאָכוּן טאַבעק. היינט האט ער אַוועְקְגָּנוּווֹאַטְּפָּן אַלְעָ-
אַרבעט און פֿאַרְגָּעָט זִיך נאר דערמִיט, ווֹאָס ער רַיְבְּטָט טאַבעק און
פֿאַרְקְּוִוֶּט. פֿלְזָמָן, זָאנְטָ ער, אַ מעַנְטָשׁ לְעַבְתָּ, דָאָרָףָ ער אַרְכְּבָעָטָן,
ニישט אַנְקוּמָעָן צָו קִינְעָם. ער איז אַ הוּכָּר, אַ דָּאָרָרָה, מיט רַוִּיטָע
אוֹינְגָן און מיט אַ מְוַרְדִּיקָעָר נָאָז, אַונְטָן בְּרִיטָט, אוּבָּן שְׁמָאָל, און
אוֹיסְגָּעְבָּוּגָן ווֹי אַ שְׁוֹרָר. איך האב מָרוֹא אָוּבָּ עַמְּ אַיז אַים נִישְׁטָ-
גָּעָקְוָמָעָן פּון דָעַם, ווֹאָס ער שְׁמַעְקָט טאַבעק. ער איז אַ זְּקוֹן. סְאַיז אַ
אַלְטָ אַפְּשָׁר הַוְּנְדָעָרט יָאָר, און אַיז נָאָךְ בַּיִּ אַלְעָ געדאנקען. סְאַיז אַ
סְבָּרָה, אַז ער האט נָאָךְ היינט אוֹיך מָעָר שְׁכָל ווֹי זִינְעָן צְוֹוִי זִין:
הַעֲרָשְׁ-לִיְּבָרְדָעָר מְעַכְּבָנִיק אַז שְׁנִיאָר דָעַר זְיִינְגְּעַרְמַאְכָר. הַעֲרָשְׁ-
לִיְּבָרְדָעָר מְעַכְּבָנִיק אַיז אוֹיך אַזְוִי דִין אַזְוִי הוֹוֵר, ווֹי رب העסidi. ער
הַאֲטָ אַוְיך אַ גְּרוּסָע נָאָז, נָאָר ער שְׁמַעְקָט נִישְׁטָ קִין טאַבעק.
אַפְּשָׁר ווּעַט ער אַמְּאָל שְׁמַעְקָן. דָעַרְוּוֹיָל נָאָר נִישְׁטָ. ער אַיז אַ
מְעַכְּבָנִיק פּון אוֹיוֹוֹנָם. ער מְאַכְטָ אַוְיך אַים, אַז

ער איז א קאָפּ-מענטש. ער האט טאָקע אַ גְּרוּזָן שְׁטוּרָן. מע זאל אים געווען, זאנט ער, לערנען אַ מְלָאָכָה, ווֹאָלֶט ער זיַּן אַיְינָגָר אַיִן דער ווּלְט. עַמְּ אַיְזָן גָּאָר נִישְׁטָאָט קִיּוֹן זָאָךְ אֲוִיפָּה דָּעַר ווּלְט, ווֹאָס ער זאל עַמְּ נִישְׁטָאָט פְּאָרְשְׁטִין מִיטָּן שְׁכָל. אַזְוִי זָאנְט ער אַלְיָין אֲוִיפָּה זַיְר. אַלְצְדִּינְגָּכָּאָפְּט ער מִיטָּן קוֹק. אַוְיּוֹנָס מַאֲכָן האט ער זיך אַוְיּוֹנָגָלְעָרְנָט פֿוֹן זיך אַלְיָין. ער האט גְּזֻעָן אַ פָּאָר מְאָל, ווֹי אַוְיּוֹזָן פִּיטְשָׁקָוָר מַאֲכָט אַוְיּוֹנָס, האט ער זיך גַּעַחַתְּלָטְן בֵּי דִי זַיְטָן פֿוֹן גַּעַלְעָכְטָר. ער האט גְּזַעַזָּגָט, אַזְוֹ דָּעַר גּוֹי הַיְּכָבָתְּ נִשְׁטָאָט אַזְוֹ צָוֹ פְּאָרְשְׁטִין, ווֹאָס הַיְּמָט אַזְוֹ אַוְיּוֹנָס. אַיְזָן ער גַּעַקְוּמָעָן אַהֲיִים אַזְוֹן האט צְעֻוּזָאָרְפָּן דָּעַם אַוְיּוֹנָס אַזְוֹן האט אַוְיּוֹנָגָלְעָט, טָאָקָעָן פֿוֹן דִי זַעֲלְבִּיקָעָ צִיגָּל, אַזְוֹ אַנְדָּעָר אַוְיּוֹנָס. דִי עַרְשְׁטָעָ צִיְּמָט דָּעַר אַוְיּוֹנָס גַּעַרְכָּרְט, מָעַ האט גַּעַרְכָּרְט קָאנְט דָּעַרְשְׁטִיקָט ווּוְרָן. האט ער צְעֻוּזָאָרְפָּן דָּעַם אַוְיּוֹנָס אַזְוֹן גַּעַרְכָּרְט אַ נִּיעָם אַוְיּוֹנָס. אַזְוֹן עַטְלָעְכָּעָ מְאָל, בֵּי ער אַזְוֹן גַּעַוּזָאָרְן דָּעַר בָּאַרְיְמָטָעָר מַעְבָּאָנִיק. ער האט מִיטָּן זַיְן אַיְינָגָנָעָם שְׁכָל דָּעַרְקָלְעָרָט אַזְוֹן אַוְיּוֹנָס, ווֹאָס סְ'אַיְזָן גַּעַנְגָּג, מע זאל אַיִם הַיְּצָאן אַיִן מְאָל אַזְוֹן אַכְּטָט טָעָג. דָּעַר גַּאֲנְצָעָר חַסְרוֹן, ער האט נַאֲךְ נִשְׁטָאָט דִי צִיגָּל, זָאנְט אַכְּטָט טָעָג, ווֹאָס מָעַ דָּאָרָף דָּעַרְצָוּ הַאֲבָן. ווֹעַן מָעַ נִיטָּאָים, זָאנְט ער, "קָאָכְבָּלְיָהָן" צִיגָּל, שְׁטָעָלָט ער אַיְיךְ אַזְוֹן אַוְיּוֹנָס, ווֹאָס מָעַ דָּאָרָף אַיִם גַּיְין זַעַן אֲוִיפָּה חִידְשָׁוִים! ער זָאנְט, אַזְוֹן אַזְוֹן לִיגְטָמָעָר שְׁכָל, ווֹי אַזְוֹן אַזְוָגָעָר. דָּאָס זָאנְט ער שְׁוֹין אֲוִיפָּה צּוֹלְחָבָעִים זַיְן בָּרוּדָעָר שְׁנִיאָוָר. זַיְן בָּרוּדָעָר שְׁנִיאָוָר אַיְזָן יִנְגָּעָר פֿוֹן אַיִם אַזְוֹן הַעֲכָרָפָע אַיִם, אַזְוֹן האט אַוִיךְ אַלְאָגָנָע נָאָז, אַזְוֹן אַיִזְוָאָרְמָטָעָר. גַּעַזְאָלָט האט ער גָּאָר זַיְן אַ רְבָּ, אַדְעָר אַ שְׁוֹחָטָ, אַדְעָר אַ מְלָמָד. אַזְוֹן קָאָט האט ער גַּעַחַתְּ צָוָם לְעַרְנָעָן! האט ער בעַסְרָ גַּעַוּזָאָלָט זַיְן אַזְוָגָעָר. ווֹי קִומְטָ צָוֹ אַיִם זַיְגָּעָרְמָטָכְבָּרְיוֹ? ווֹעַט אַירְהָעָרָן.

אַזְוֹ ער אַיְזָן גְּזֻעָן אַ יְּוֹנָגָל אַזְוֹן האט גַּעַלְעָרָט אַיִן חַדָּר, אַזְוֹ דָּעַרְצְיָוָט שְׁנִיאָוָר אַלְיָין, האט אַיִם דָּעַרְקָאָפָע גַּעַטְרָאָגָן אֲוִיפָּה גַּרְוִיסָע זַאָכָן. לְמַשְׁלֵךְ, דָּעַרְגָּיִין דָּעַם שְׁכָל פֿוֹן אַ שְׁלָאָם. פָּאָר ווֹאָס, אַזְוֹ מָטוֹט אַ דָּרְיִי רַעֲכָטָם, עַפְנָטָם זַיְךְ, אַזְוֹן אַזְוֹן מָטוֹט אַ דָּרְיִי לִינְקָם, פְּאָרְשְׁלִיסָטָם עַמְּ זַיְךְ? אַדְעָר ווֹי אַזְוִי גִּיטָּה אַזְוָגָעָר? פָּאָר ווֹאָס שְׁלָאָגָט ער אַקְוָרָאָט דָּעַמְאָלָט, ווֹעַן דָּעַרְגָּיִין ווֹיְזָעָר קָוְמָטְ-צָוָם צְוּוּלָּפָע? דָּאָס עַרְשְׁטָעָמְאָל, אַזְוֹ ער האט, זָאנְט ער, דָּעַרְזָעָן אַ

זויינער מיט א פויגל, אוּ ער שיר נישט אַרְאָפֶן זיינען. דעם זייןער
מייטן פֿוֹיְגֵל האָט דער אלטער רב העסֿי באָקּומָעַן אַ מַתְנָה פֿוֹן אַן
אוַיסְגָּעָדִינְטָן פֿאַלְקָאָוּנוֹニָק, ווֹאָם פֿלְעָגַט אִים גַּעֲבָן אַרְבָּעַט. אַלְעַ שְׁעה,
אוּ דער זייןער האָט באָדָאָרָאָט קְלִינְגָּעַן, האָט זִיךְ אַוְיכָגָעַעַנְט אַ
טִּירָל, אוּן סְאַיְזָ אַרְוֹוִים אַ פֿוֹיְגֵל מִיט אַ קְוִיקְוָן! דער פֿוֹיְגֵל אוּ גַּעֲוָעַן
נאָטְרָלְעַך, ווֹי לְעַכְבָּדֵק. אוּר קְאָנְטָ פֿאַרְשְׁטִיָּין, אוּ אַהֲילָוּ דִּי קְאָצָע
הָאָט גַּעַהַאָט אַ טְעוֹתָה. אַלְעַ מַאלְ וּוֹעַן דער פֿוֹיְגֵל אוּזָ אַרְוֹוִים מִיט אַ
קוּיקָוּ פֿלְעָגַט זִיךְ דִּי קְאָצָע אַנְבָּלָאָזָן אוּן פֿלְעָגַט אִים וּוּלְזָ כָּאָפָן. שְׁנִיאָוָר
הָאָט זִיךְ גַּעַגְבָּן דָּאָס וּוּאָרט, אוּ ער מוֹזָ דָּעָרְנִין דעם שְׁכָל פֿוֹגָנָעָם פֿוֹיְגֵל.
איַזְמָאָל, אוּ קִיְינְעָר אוּזָ נִישְׁתָּ גַּעֲוָעַן איַזְדָּעָר חַיִּים, הָאָט ער זִיךְ
צְוַעַכְאָפָט צָוָם זייןער. ער האָט אִים אַרְאָפָגָעָנוֹמָעַן פֿוֹן וּוּאָנט, אַפְּ-
גַּעַדְרִיָּט אַלְעַ שְׁרַיוֹפְּלָעַך אַוְן אַרְוִיסְגָּעָנוֹמָעַן דִּי גַּעַדְרָעָם. אוּזָ אַנְגָּעָ-
קּוֹמָעָן דער פֿאָטָעָר, הָאָט ער אִים אַזְוִי גַּעַשְׁלָאָגָן, אוּ מַעַדְהָאָט שְׁוִין
נִישְׁתָּ גַּעַהַאָלָטָן פֿוֹן זַיְן לְעָבָן. עד הַיּוֹם, זָאנְט ער, שְׁטִיעָן בַּי אִים
סִימְנִים אַוְיכְּן לִיבָּ. ער האָט אַכְבָּר אַוְיכָגָעַטְוּר זַיְינָם — ער אוּזָ
אַזְיְינְרָמָאָכָבָר. אוּזָ וּוֹיְסָ נִישְׁתָּ, צִי ער אוּזָ פֿוֹן דִּי בְּעַסְטָע, נָאָר ער
גַּעַטְמָט נִישְׁתָּ טִיעָר אַוְן מַאְכָט גַּיךְ. מִיְּן בְּרוֹדָעָר אַלְיהָוָה האָט בַּי אִים
שְׁוִין וּוּיְאָלָמָל צְרוּעָכָט גַּעַמְאָכָט דעם זייןער. בְּמַעַט אַ וּוּאָךְ אַיְכָבָר
אַ וּוּאָךְ פֿאָרְדִּיכְט ער אִים דעם זייןער. אַ מַאְדָנָעָר זייןער בַּי מִיְּן
בְּרוֹדָעָר אַלְיהָוָה: אַדְעָר ער לְוֹוֶטֶת מַשְׁוְגָעָנוּרָוּוֹיָ, אַדְעָר ער גַּוִּיט אַיְינָ-
גַּעַהַאָלָטָן מִיט אַ שְׁעהַ פֿיר, אַדְעָר ער שְׁטָעָלָט זִיךְ גַּאֲרָ אַוּוּק — אוּן
טוֹת אִים עֲפָעָם! מִיְּן בְּרוֹדָעָר אַלְיהָוָה יְוֹאָלָט אַשְׁשָׂר גַּעַגְגָעָן צִוְּן אַזְ-
אַנְדָעָר זייןער זִיכְרָאָכָבָר, פֿאָסְט אִים נִישְׁתָּ פֿאָר זַיְן חַבְּרָ פֿנִי. זַיְן
חַבְּרָ פֿינִי זָאנְט, אוּ שְׁוֹלְדִּיךְ אוּזָ מַסְתָּהָמָא דער זייןער, נִישְׁתָּ דער פֿעַ-
טָעָר שְׁנִיאָוָר. וּוּאָרָעָם מַהְ-נֶאָשָׁךְ: אוּזָ דער זייןער אַזְיְינְרָ, וּוּעָט
דָאָךְ אִים יְעַדְעָר זִיכְרָאָכָבָר קְאָנָעָן צְרוּעָכָט מַאְכָן. אַלְאָ וּוּאָם דָעָן?
דער זייןער אַלְיָין אוּזָ קְיָין זייןער נִישְׁתָּ, הַיּוֹנָט וּוּאָם וּוּעָט אִים הַעֲלֵן?

גַּוִּיט זָאנְט, אוּ ער אוּזָ אַוְיכָגָעָעָכָט!

ב.

מיין ברודער אליהום חבר פיני איז אויך אַ קאָפֶ-מענטיש, אַזְוִי ווּי
 זיין טאטע, הערש-לייב דער מעכאניק, און אַזְוִי ווּי זיין פֿעטער, שניואר
 דער זיינערמַאָכער. אַ נָּזֶן האָט ער אויך אַ לאָנגַע, אַזְוִי ווּי זַי.
 גַּעֲזָעִיךְ זעֲנָעַן זַי אַלְעַ, די גַּאנְצָעַ משְׁפָחָה זַיְעַרְעַ. זַי האָבָן אַ מְוֻמָּעַ
 קְרִיאַנְגַּע, האָט זַי אַ טַּאַכְטָעַר מְלָבָה, האָט זַי אַ נָּזֶן, זַוְּסָם מַעַדְרָפֶ-גִּינִּין
 קְוֹקָן אַוִּיפֶּחֶדְשִׁים. אָונֵן נִישְׁטָט אַזְוִי דִּי נָזֶן, זַי דָּסֶם פְּנִים. ס' אַזְוִי גַּאֲרָ-
 נִישְׁטָט קִיּוֹן מַעַנְטַשְׁלָעַךְ פְּנִים. זַעַטְאָוִים ווּי אַ פֿוֹיגֶל, אַדְרָעַ ווּי אַ חִיָּתָ.
 זַי שַׁעַטְמַט זַיְךְ אַרוֹיְסְגִּין אַוִּיפֶּחֶדְשִׁים. ס' אַזְוִי אַיר אַ גַּאֲטָם
 רַחְמָנוֹת ! פִּינְיַה אַזְוִי אַ בִּיסְלָאַן אַיר גַּעֲרָאַטְהָן, נִגְּרָע עַר אַזְוִי אַ מַאֲנְצְבִּילַ.
 אַ מַאֲנְצְבִּילַ מַאֲכָטַן נִישְׁטָט אָוִים. עַר זַעַט אַפְּיָלוֹ אָוִים מַאֲדָנָעַ. אַזְוִי אַיר
 טָוָט אַוִּיפֶּחֶדְשִׁים אַ קְוָק, מַוחְטָט אַיר זַיְךְ צַעֲלָאָכָן. נִישְׁטָט גַּעַגְגָּו, זַוְּסָם עַר
 אַזְוִי דִּין אָונֵן הוּוִיךְ, האָט עַר אַ פֿאָר לְאָנְגַּע אַוִּיעָרָן, אַ לְאָנְגַּע הַאַלְדוֹן, זַי
 אַ גַּעַנְעָר, אָונֵן אַ נִּידְעַוְיִקְעָדָה דַּעֲרָצָה. וּוּאוּ עַר זַאְל נִישְׁטָט גִּינִּין, מַזְוָּעַ
 עַמְעַצְּן אַגְּטוּעַטָּן אַוִּיכְּן פָּום. אַיְינְיַה הַיּוֹ מוֹ בַּיְ אָוִים ווּיְן פֿאָרְקָאַטְשָׁעַטַּ,
 אַיְינְיַה מַזְוָּעַ זַיְן אַרְאָפְּגָעָלָאָזָטַן. דָּסֶם הַעֲמָד מַזְוָּעַ זַיְן צַעְשְׁפִּילִיעָטַן. דָּסֶם
 שְׁנִיפְסָל מַזְוָּעַ זַיְן פָּוֹן יְעַנְעָר וַיִּתְ. אָונֵן עַר רַעַדְטָן, כַּאֲרְכָלְטָעַר, אָונֵן האָט
 לְבָךְ צַוקְעָרְקָעָם. וּוּעַן אַיר זַאְלָט אָוִים נִישְׁטָט בְּאָנְגַּעַנְעָנָעָן, האָלָט עַר
 עַפְעָם אָינְן מַוְיל אָונֵן סְמָאַטְשָׁקָעַטַּן. דַּעֲרַפְּאָר אַזְוִי עַר אַבְּעָר אַ גַּעַרְטָעַנְעַ
 פְּלִי. נִישְׁטָטָא קִיּוֹן זַאְל אַוִּיפֶּחֶדְשִׁים וּוּלְטָט, זַוְּסָם עַר זַאְל נִישְׁטָט קָאַנְעָן.
 מַיִת זַיְן שְׁרִיבָּן וּוּעַט עַר פֿאָרְשָׁטָעַקְן אָינְן גַּאֲרָטְלָלָעַ קָעַנְעָרָם. אַחֲרוֹן
 זַיְן שְׁרִיבָּן וּוּעַט עַר זַאְל נִישְׁטָט שְׁרִיבָּן, שְׁרִיבָּט עַר מַיִת גַּרְאָמָעָן. עַר
 האָט שְׁוִין באַשְׁרִיבָּן די גַּאנְצָעַ שְׁטָאָט : דָּעַם רָבָּ, דָּעַם שְׁוֹחָטָן, די
 נְבָאִים, די יַאֲטָקָעָם, זַיְן אַיְינְגַּעַנְעָנָעָמָה — אַלְעַמְעָן האָט עַר שְׁוִין
 באַשְׁרִיבָּן, אָונֵן אַלְעַמְעָן אַזְוִי גַּרְאָמָעָן. פִּינְיַה גַּרְאָמָעָן זעֲנָעַן אַ צִיִּיטָ
 אַרְומְגָעַגְּאָנְגָעָן פָּוֹן האָנְטָט צַוְּה האָנְטָט אָונֵן מַעַד האָט זַיְךְ גַּעַקְאַטְשָׁעַט פֿאָרָ
 גַּעַלְעַכְטָעַר. אַנְדָּעָרָעָה האָבָן זַיְךְ אַוִּיסְגָּעַלְעָרָנָט אַוִּיפֶּחֶדְשִׁים.
 לְמַשְׁלַח, אַיךְ גַּעַדְעַנְקָאַט פֿאָר פָּוֹן זַיְן גַּרְאָמָעָן :

אונדזער גבאַי,
רב שמואָלְאָבאָ
האט אַ גרויסן בויך ;
ויצט בִּים טישל,
לקחנט פֿון דער שיסל,
אוֹשׁ עַם גִּיט אַ רוֵּךְ !

זַיִן וּוַיִּבְנֶה נְחָמָתָה,
אַפְּשָׁרְעַ נְשָׁמָתָה —
אַיְךְ וּוַיְלַפְּן אַיְרַ נִשְׁתַּרְיִידָן.
זַיִן קְלוֹגָן,
וּיְדֻעַּמְרַבְּיָנָם צִיגְ —
כַּאֲפָטְ דַּעַרְ רֹוחְ זַיִן בִּידָן . . .

די גאנצע שטאט האט געקאָכט מיט די דָאַזְיָקָע גַּראָמען. אַיְינְעָר
האט צוֹגַעַמְאָכָט צוּ דַעַם אַ נִיגּוֹן פֿון זְמִירָות. די גאנצע שטאט האט
זַיִן אַרְוָמְגַעַטְרָאָגָן מִיטָן לִידָל, בֵּין סְאַיְזָן גַּעֲקוּמָעָן צָום גַּבָּאי מִיט
דַּעַר גַּבָּאיָטָע. האָבָן זַיִן גַּעַשְׁיקָטָן צָוּ זַיִן דַעַם פַּאֲטָעָר, הַעֲרָשָׁ-
לִיבָּעָ דַעַם מַעֲכָאנִיק, אָוָן האָבָן גַּעֲווֹינָמָט פַּאֲרָאִים מִיט טְרָעָן. זַיִן
הַאָבָן אִים גַּעֲרָעָגָט : וּוֹאָמָת צָוּ זַיִן פִּינִי ? . . . גַּעֲקוּמָעָן
אַהֲיִים, האט דַעַר פַּאֲטָעָר, הַעֲרָשָׁ-לִיבָּעָ דַעַר מַעֲכָאנִיק, אַרְיִינְגַּעַרְוָן
פִּינִין אֵין שְׁטוּב אַרְיִין, פַּאֲרָשְׁלָאָסָן טִיר אָוָן טְוִיעָר אָוָן האט אִים גָּוֹט
אַרְיִינְגַּעַצְימָבָלָט. עָרָה האט אִים אַזְוִי לְאָנְגָּג גַּעַשְׁמִיםָן, בֵּין פִּינִי האט
אִים גַּעַמּוֹזָת גַּעַבְנָה תְּקִיעָתְ-כָּפָ, אָזְעָר וּוּעָט שְׂוִין מַעַר קִיּוֹן גַּראָמעָן נִשְׁתַּ-
שְׁרִיבָּן, וּיְלַאֲנָגָּע עָר וּוּעָט לְעָבָן.

ג.

פֿון דַעַמְאָלָט אָן שְׁרִיבָּט שְׂוִין פִּינִי מַעַר נִשְׁתַּר קִיּוֹן גַּראָמעָן. עַם
קְרִיכָן אִים שְׂוִין נִשְׁתַּר אֵין קָאָפְ קִיּוֹן גַּראָמעָן. עָר אֵין אוֹיפְ גַּרוּסָע
צְרוֹת. אַזְוִי זְאָגָט אוֹיפְ זַיִן פִּינִי אַלְיוֹן. עַם האט זַיִן אִים פַּאֲרָגְלָוָסָט
חַתּוֹנָה האָבָן. דָאָס הַיּוֹסָט, נִשְׁתַּר אִים, זַיִן טָاطָן הַעֲרָשָׁ-לִיבָּעָן
זַיִן פַּאֲרָגְלָוָסָט, אָזְ פִּינִי זַאְל חַתּוֹנָה האָבָן אָוָן זַאְל וּוּעָרָן אַ “מַעַנְטָשָׁ”.

פִּינִי הָאָטֶן חַתּוֹנָה גַּעֲהָאָטֶן פֶּאָר אַ מִילְגָּעָרֶם אַ טַּאֲכְטָעָר. דַּעַר מִילְגָּעָר
הָאָטֶן אַיִם גַּעֲהָאָטֶן אַ קְלִיּוֹטֶל פָּוּן מַעַל. מִין בְּרוֹדָעֶר אַלְיוֹהוּ אַיִם אַיִם
מִקְנָא, וּוֹאָס עַר הָאָטֶן אַ גַּעֲשָׁעָטֶט. פִּינִי לְאַכְטֶל פָּוּן אַיִם. עַר זַאנְטֶן:
ס'אַיִם אַ גַּעֲשָׁעָטֶט, נַאֲר נִישְׁתָּהּ פֶּאָר אַיִם. וּוֹאָס אַיִם דָּאָס, זַאנְטֶן עַר,
פֶּאָר אַ מִין אַרְבָּעָטֶט פָּאַטְשָׁקָעָן זַיְךְ מִיטֶּן מַעַל? דָּאָס פָּאַטָּס, זַאנְטֶן עַר,
פֶּאָר אַ גְּרָאָכְן יוֹנְג, פֶּאָר אַ מִילְגָּעָר . . . וּוֹאָס אַיִם עַר, זַאנְטֶן עַר,
שְׁוֹלְדִּיק, אֹז עַר קָעָן נִישְׁתָּהּ זַיְצָן אַיִן קְלִיּוֹטֶה. עַר קָעָן נִישְׁתָּהּ, זַאנְטֶן עַר.
דַּעַר קָאָפֶט טְרָאָגָנט אַיִם, דַּעַר קָאָפֶט פְּלִוִּיט. ס'אַיִם בִּי זַיִם, זַאנְטֶן עַר, אַזָּא
מִשְׁפָּחָה פָּוּן פְּלִיעָנְדִּיקָעַ קַעַפְּ . . .

אַזְוִי זַאנְטֶן פִּינִי אַוְן וּוֹיל נִישְׁתָּהּ גַּיְונָן אַיִן קְלִיּוֹטֶאָרִין. עַר וּוּעַט
בְּעַמְּדָעָר, זַאנְטֶן עַר, זַיְצָן אַיבָּעָר אַ בִּיכְלָ, וּוּעַט עַר מַעַר הַנְּאָהָה הַאָבָּן.
זַיְוִן שְׁוֹעוּרֶ, דַּעַר מִילְגָּעָר, אַיִם דֻּעְרֶפֶאָר גּוֹטֶ בְּרוֹנוֹן, נַאֲר עַר מַזְוָן שְׁוֹוִינְגָן.
עַר הָאָטֶן מַוְרָא פֶּאָרָן אַיִדְעָם, עַר זַאל אַיִם נִישְׁתָּהּ בְּאַשְׁרִיבָן, אַוְן אַוְיסְעָר
דָּעַם אַיִם דַּי טַאֲכְטָעָר בַּיִ אַיִם זַיְעַר צִיְּטָעָרִיךְ. זַי אַיִם אַ בַּתְּ-חִידָה.
טִיבְלָ הַיִּסְטָמֶט זַי. זַי אַיִם אַ בִּיסְלָ אַסְמָאָקָעָ אַוְיפָּ אַיִן אַוְיגָ, נַאֲר זַיְעַר
אַ גּוֹטָעָ. מִין מַאְכָעָ זַאנְטֶן אַוְיפָּ אַיר, אַזְוִי זַי אַיִם אַן אַ גָּאָל. אַיִד
פֶּאָרְשְׁטָמִי נִשְׁתָּהּ, וּוֹאָטֶן הַיִּסְטָמֶט, זַי אַיִם אַן אַ גָּאָל? וּוֹאָזְוִי אַחֲהִינְגָּעָקָומָעָן
אַיר גָּאָל? . . . גַּאֲנְצָעָ טָעָג זִיצָט זַי אַיִן קְלִיּוֹטֶ אַוְן פִּינִי אַיִם אַיִן דַּעַר
הַיִּים. מִיר קְוֹמָעָן אַזְוִי אַיִם מִיטֶּן מִין בְּרוֹדָעֶר אַלְיוֹהוּ כְּמַעַט אַלְעָ טָאגָ.
עַר רַעַדְתָּ זַיְךְ אַיִם פֶּאָר אַונְגָּזָ דָּאָס הָאָרֶץ. אַלְעָ מָאָל, וּוֹעֵן מִיר קְוֹמָעָן
צַוְּ אַיִם, זַיְכָּט עַר אַוְן קְרַעְכָּצָט אַוְן בְּאַקְלָאָגָט זַיְךְ אַוְיפָּ זַיְוִן פִּינְצְטָעָר
מוֹל. ס'אַיִם אַיִם דָּאָ עַגְּ, זַאנְטֶן עַר, אַזְוִי דַּוְשָׁנָעָן. עַר פִּילְטָ, זַאנְטֶן עַר,
אַזְוִי עַר וּוּעַרטָּ דַּעְרוֹוָאָרָגָן. עַר זַאל זַיְוִן, זַאנְטֶן עַר, אַזְוִי אַן אַנְדָּעָר
שְׁטָאָט, וּוֹאָלָט גַּעֲוָעָן גַּאֲר אַנְדָּעָרֶשׁ. וּוֹעֵן מַעַל אַזְוִי אַיִם, זַאנְטֶן עַר,
אַרְוִוִּים פָּוּן דַּאֲנָעָן בְּאַטְשָׁ אַוְיפָּ אַיִן יָאָר, קְעָרָתָ עַר אַיִבָּעָר דַּי וּוּעַלְתָּ!
אַזְוִי זַאנְטֶן עַר צַוְּ מִין בְּרוֹדָעֶר אַלְיוֹהוּ. עַר וּוּזְוִוָּת אַיִם בְּרוֹיוֹן, וּוֹאָס עַר
אַזְוִי פִּילָּ, וּוּפְלָל מִין בְּרוֹדָעֶר אַלְיוֹהוּ. עַר וּוּזְוִוָּת אַיִם בְּרוֹיוֹן, וּוֹאָס עַר
הָאָטֶן. דַּי בְּרוֹיוֹ זַעֲנָעָן פָּוּן גְּרוֹיּוּסָ מַעְנְטָשָׁן. דַּי "גְּרוֹיּוּסָ מַעְנְטָשָׁן"
שְׁרִיבָּן אַיִם, אַזְוִי עַר הָאָטֶן אַיִם זַיְךְ עַפְעָם אַינְגָּוּוֹיִינִיק. פִּינִי זַאנְטֶן, אַזְוִי
עַר אַלְיוֹן פִּילְטָ אַוְיךְ, אַזְוִי עַר הָאָטֶן אַיִם זַיְךְ עַפְעָם אַינְגָּוּוֹיִינִיק. אַיִד קָוָק
אַוְיפָּ אַיִם אַוְן טְרָאָגָט מִיר: "רְבָּנוּ שְׁלַׂוּלָם, וּוֹאָס הָאָטֶן עַר אַזְוּלְכָעָם
אַיִם זַיְךְ אַינְגָּוּוֹיִינִיק? . . .

.ד.

איינטאל קומט צו אונדז פיני און רופט-ארויס מײַן ברודער אליהו אויף א סוד. וויבאָלד א סוד, מווע איך וויסן. איך האָב ליב וויסן אלע-סודות. איך גייז זיך פֿון הינטן און הער זיך איין און כָּפֶן וווערטער. פֿיני רעדט, און מײַן ברודער אליהו רעדט. איך גיב איך איבער זויער בעידנס וווערטער :

פֿיני : ווּאָס ווּלְּן מִיר דָא אָוִיסְזִיכְן ?

אליהו : איך זאג אוייך דָאָס אַיְינְגָּעָן.

פֿיני : אַט האָב איך געלְּיָעָנט, אָז אַיְינְגָּר אֵיז אַוּעֲקָנְעַפְּאָרֶן אַהֲן מֹות פֿינְתַּפְּגָּשָׁר, אַט האָלְבַּיְאָר גַּעַשְׁלָאָטָן אַיְן דְּרוּיסָן. גַּעַרְתָּ דִּי גַּאֲסָן פֿאָרָן שְׁטִיקָל בְּרוּיטָן.

אליהו : נו, און הַיְוָנְט ?

פֿיני : אַיְוף אַונְדוּ בִּידְן גַּזְוָאנְט גַּזְוָאָרָן.

אליהו : אָזּוּ ?

פֿיני : אָזּוּ ! אָזּוּ ! ווּאָס זְשָׁע ? אַיך ווּל דִּיך אַפְּנָאָרָן ? אַיך האָב שְׁוִין גַּעַרְדָּט מִיט מַיְּן טִיבְּלָעָן.

אליהו : ווּאָס זְשָׁע זָגָט זְוּ ?

פֿיני : ווּאָס זָאָל זְיַזְגָּט ? זְיַזְגָּט ?

אליהו : זְיַזְגָּט ? נו, און דָעַר שְׁוֹעָר ?

פֿיני : ווּעַר הַעֲרָת אִים ? אָז אַיך ווּל אַוּעֲקָנְפְּאָרָן אַלְיָוָן, ווּעַט אִים זְיַן בְּעַמְּרָע ? עַר ווּעַט דָאָר, אָז דָעַר קָאָפֶן טְרָאָנְט מִיךְ, אַיך קָעַן דָא נִישְׁתַּזְיַן !

אליהו : אַונְ אַיך, מַיְּנְסָטוּ, קָאָז דָא זְיַן ?

פֿיני : טָא לְאָמִיר זְיך אַוְּפְּהַיְיָבָן אַונְ לְאָמִיר פֿאָרָן.

אליהו : אַוְּפְּהַיְיָבָן אַונְ פֿאָרָן ? מִיט ווּאָס ?

פֿיני : שִׁיפְּסָקָאָרָטָן גִּיט מַעַן דָאָר אַונְדוּ אַוְּמוֹזִיסָט, נַאֲרָעָלָע.

אליהו : ווּאָס הַיִּסְטָם, אַוְּמוֹזִיסָט ?

פֿיני : אַוְּיָפֶן אַוְּיָצָאָלָן. מִיר ווּלְּן זְיַי אַמְּאָל אַוְּיָצָאָלָן. דָעַר-וּוִיל האָבָן מִיר זְיַי אַוְּמוֹזִיסָט.

אליהו : נו, אַונְ בִּזְוּ דָעַר שִׁיפְּ ? הַוְּצָאָות, הַיְנָט בַּיְלָעָטָן, בָּאָן ?

פֿיני : ווִיְאָל בַּיְלָעָטָן דָאָרָפְּן מִיר דָעַן האָבָן, נַאֲרָעָלָע ?

אליהו : אדרבא, וויל דארפֿן מיר האבן ?

פִּינִי : רענן אוים : איך און מײַן טיבַּל איז נישט צוויי. דו
און דיין ברכח צוויי, איזו נישט פֿוּ.

אליהו : און די מאמע איז נישט פֿינְט.

פִּינִי : איז פֿינְט.

אליהו : נו, און מאטַל ?

פִּינִי : פֿאָר אַיְמַן איז גענונג אַ האלבער בַּילַעַט. און אַפְּשַׁר קִיּוֹן
הַאלְבָעֵר אַוְיךְ נִישְׁתַּמְּתַ . . . מִיד וּוּלָן זָגָן, אָז עָד אַיְזַן נִשְׁתַּמְּתַ
אלְטַ קִיּוֹן דָּרְיֵי יָאָר.

אליהו : בִּיסְטַ מְשׁוֹגָע ?

וואָס זָלָא אַיךְ טָאנַן ? איך קָעוּ מִיד מַעַר נִשְׁתַּמְּתַ אַיְנָה אַלְטַן. פֿאָר
גרוּזִים פְּרִיְיד לְאֹז אַיךְ אַרוּזִים אַ קּוּוֹטַשׁ. בִּידְעַ דָּרְיֵעַן זַיְד אַוִּים
צַו מִיר.

— אָזּוּעַק, דו שִׁינְעַץ ! וּוואָס פֿאָר אַ גָּאנְג זַיְד אַונְטָעַרְהָעָרָן,
אוֹ גְּרִוְיסָעַ רַעֲדַן צְוּוֹשָׁן זַיְד ?

אַיךְ לְאֹז מִיךְ לוֹיְפַּן, שְׁפָרְגִּינְג אַונְטָעַר אַונְפָּטַש מִיר מִיט בִּידְעַ
הַעֲנֵט אַיְן דִּי לִיטְקָעַם פֿוּן דִּי פּֿאַטַּס. אַ קלְיָינִיקִיַּת — אַיךְ פֿאָר ! . . .
שִׁיףַּ ! בָּאָנוֹ ! בַּילַעַט ! . . . אַ האַלְבָעֵר בַּילַעַט ! . . . וּוֹאָהָהִין, אַ שְׁטִינְגָעָר,
פֿאָרָן מִיר ? אַיךְ וּוּלָן גַּאֲרְנִישַׁט וּוּסִין וּוֹאָהָהִין. וּוואָס גַּיִת עַמְּדַע
אַז וּוֹאָהָהִין ? אַיךְ פֿאָר — אַונְ גַּעַנְג ! אַיר וּוּסִט, וּוואָס אַיךְ וּוּלָן
זָאָגָן ? אַז מִיר זָאָלָן זַיְד וּוּלָן גּוֹט אַוְיכְרַעְכְּבָעָן, בֵּין אַיךְ דַּאַךְ נַאַךְ
קִיּוֹן מַאְלָא אַוְיפַּט מִין לְעַבְנָן אַיְן עַרְגְּגַעַץ נִשְׁתַּמְּתַ גַּעַטְאָרָן. אַיךְ וּוּסִין אַפְּלַיוּ
נִשְׁתַּמְּתַ דָּעַם טָעַם, וּוואָס הַיִּסְטַּדַּמְּ דָּעַם פֿאָרָן. אַ בִּימְלַחְבָּד אַיךְ יָאָט
פֿאָרְזָוָכָט דָעַם טָעַם. אַיךְ בֵּין אַמְּלָאָל זַיְד דָוְרְכַּעַפְּאָרָן אַוְיפַּט אַונְדוּעָר
שְׁבָנָם צִיגַּן, הַאֲטַדָּס מִיךְ גַּעַקְאַסְט טִיעָר. אַחֲזָן וּוואָס אַיךְ בֵּין גַּעַטְאָלָן
אוֹן צְעַבְּלוֹטִיקַט דִּי נָאָז, הַאֲבָדָא אַיךְ נִאָךְ גַּעַכְאַסְט אַ פֿאָר פָּעַטְשׁ אַוְיךְ.

דַּעַרְגָּאָר רַעֲכָן אַיךְ נִשְׁתַּמְּתַ דִּי נִסְיָעַת.

אַיךְ בֵּין דָעַם גַּאנְצַן טָאגַן וּוּי אַ צְעַמְּשָׁטָעָר. אַיךְ הַאֲבָדָא פֿאָרְלַאָרָן
דָעַם אַפְּעַטְיוּט צָום עַמְּן. בִּינְאַכְטַח חַלְוָט זַיְד מִיר, אָז אַיךְ פֿאָר. נִשְׁתַּמְּתַ
אַיךְ פֿאָר, נַאָר אַיךְ פֿלַיִ. אַיךְ הַאֲבָדָא פֿלַיִגְלַ, וּוּי אַטוּבַּ, אַונְ אַיךְ פֿלַיִ.

לעבן זאל אונדזער חבר פיני! ער באקומט אין מינע אויגן טויזנט
טאל מער חן, ווי פַּרְיָעֶר. איך זאל מיך נישט שעמען, ווואלט איך אים
געקושט און געהאלדזט. אַטִּיעָרָעָר פֿינִי דָּס אַיז!
נו, האב איך איז נישט געזאגט, אז ער האט אין זיך גוטע
בעדאנקען?

כל זמן (קאל זמאז) — איזו לאמג זו.
סברה, ס'יאז א סברה (סואראע) — מײַנוֹנָג, מעגלעכקייט.
נדעריקע ראייה (רייע) —
Nearsighted
יאטשע — Butcher shop
לָטְחָנָן (לאַקְכָּעָנָן) — צוֹנְעָמָן.
תְּלִיעָת כָּפָ (טְלִיאָס קָאָפָ) — געבען קְיֻעָת כָּפָ — חַוְילָק צוֹ-
זָגָן.
עוּבְדָא (אוּוּודָע) — אַרְבָּעֶת, אַוּוּטָו —
תְּנוּעָה (מְנוּעָ) — גְּרִימָסָע.
נסיעָה (נְסִיעָ) — רֵיּוּעָ —

שאַט, מיר פֿאָרֶן קִיּוֹן אַמְּעָרִיקָע

.א.

שאַט, מיר פֿאָרֶן קִיּוֹן אַמְּעָרִיקָע ! ווֹאו אַיז אַמְּעָרִיקָע ? — ווֹוִים
איַך נִישְׁטָה. איַך ווֹוִים נָאָר, אוֹ סְ'אַיוֹ ווֹוִיט, שְׁרַעְלָעָד ווֹוִיט. מע
דָּאָרָף אֲהַיֵּן פֿאָרֶן אוֹן פֿאָרֶן אַזְוִי לְאַנְגָּג, בַּיּוֹ מַעַ קְוָמָט. אוֹן אוֹ מַע
קְוָמָט, אוֹן פֿאָרֶן אַזְוִי לְאַנְגָּג, דָּאָרָט, אוֹן „קַעַסְטָל-גַּאֲרָטָל“,
טוֹט מַעַן אוֹוִים נַאֲקָעַט אוֹן מַעַ קוּקָט אַיְיך אַין דַּי אַוְיָגָן. הַאַט אַיך
גַּעַזְוָנְטָע אַוְיָגָן, אוֹן גַּוּט. אלָא נִשְׁטָה, פֿאָרָט, זַיִיט-מוֹחָל, צְרוּיק ! דָּאָכְט
זַיִיט, אַיך הַאָב גַּעַזְוָנְטָע אַוְיָגָן. אוֹין מַאל נָאָר הַאָב אַיך גַּעַזְהָט צַוְּתָן
מוֹט דַּי אַוְיָגָן. יַיְנְגָּלָעָר פַּוּן דָּעַר שְׁקָאַלָּעָה הַאָכְנוֹן מַיךְ דָּעַרְתָּאָפְט, אַוְעָקָט
גַּעַלְיִינְגָּט אוֹן אַרְיִינְגַּעַבְלָאָזָן מִיר אַין דַּי אַוְיָגָן אַרְיִינְגַּטְאָקָעָק. אַיִי, הַאַט
זַיִיט מַיִּין בְּרוּדָעָר אַלְיהָו גַּעַפְּטַשְׁטָש ! אַיצְצָת זַעַגְעָן בַּיּוֹ מִיר דַּי אַוְיָגָן
לוֹוְיטָעָד, ווֹי קְרִישְׁטָאָל. זַעַט אַיך, מַיטְמַיִּין מַאֲמָעָן אוֹן גַּרְילְיָעָד.
אַזְוִי זַאֲגָט מַיִּין בְּרוּדָעָר אַלְיהָו. וּוּעָר אַיז שְׁוֹלְדִּיק ? אַז טָאג ווֹי נַאֲכְט
וּוֹוִינְט זַי. זַיְנְט דָּעַרְתָּאָפְט אַיז גַּעַשְׁתָּאָרְבָּן הַאַט זַי נָאָך גַּאֲרְנִישְׁט
אוֹיְגַּעַהְעָרָט צַו ווֹוִינְעָן.

— אָום גַּאֲטָם ווֹוִילָן ! דוֹ הַאַטְמָט קִיּוֹן רְחַמְנָוָת נִשְׁטָה אַוְתָּה אָונְדָן !
אַיבָּעָר דִּיר ווּלְעָן מִירְיָה חַלְילָה אַלְעָ פֿאָרֶן פֿאָרֶן צְרוּיק !
אַזְוִי טַעַנְחָת מַיטְמַיִּין מַיִּין בְּרוּדָעָר אַלְיהָו, אוֹן זַי עַנְטַפְּעָרָט אִים :

— נַאֲרִישְׁ קִינְד ווֹאָס דוֹ בִּיסְט, אַיך ווֹיָין דַּעַן ? עַם ווֹוִינְט זַיִד
אַלְיָוָן, אַז מִיר ! . . .

אַזְוִי זַאֲגָט דַּי מַטְמָע, ווֹוְשָׁט דַּי אַוְיָגָן אַיז פֿאָרָטָעָר אַזְוָמָט זַיִד
צּוֹם בְּעַטְגָּעוֹוָאָטָט, צַוְּדִי קִישְׁנָמָ. מַעַ דָּאָרָף אַיבָּעָרְשִׁיטָן אַלְעָ קִישְׁנָמָ. אַמְּעָרִיקָע אַיז אַזְוִי לְאַנְגָּד, ווֹאו סְ'זָעָנָעָן נִשְׁטָאָקָיָן קִישְׁנָמָ. אַלְצִידִינְג אַיז
דָּאָרָט דַּא, נָאָר נִשְׁטָקִיָּן קִישְׁנָמָ. ווֹי אַזְוִי שְׁלַאֲפָן דָּאָרָט דַּי מַעַנְטָשָׁן
— פֿאָרְשְׁטִי אַיך נִשְׁטָה. עַם דָּאָרָף זַי זַיִן הַאָרָט צּוֹקָאָפָּנָם ! מַיִּין

שועגעערין ברכה העלט איר איבערשייטן די קישנס. מיר האבן נישט צו פֿאַרוֹזְינְדִּיקָן, היפשע עטלאכע קישנס. דרי גרויסע איבער בעטן מיט זעקס קישנס, מיט פֿוֹר קלײַינָע קישעלעך, ממוריילעך הייטן זי. פֿוֹן אלע פֿוֹר ממוריילעך מאכט די מאכט איזן קישן. אז עכירה. איך האב ליב די קלײַינָע ממוריילעך בעסער פֿוֹן די גרויסע. איך שפֿיל זיך מיט זי אַמְּאַל איזן דער פֿרִי. איך מאָך פֿוֹן זי אַהֲנַטְאַשׁ, אַסְפָּאַדְעַק . . .

— מיר וועלן קומען, אם ירצה השם, געונגטערהheit אַהֲן, וועלן טיר זי צוריק איבערשייטן איזן קלײַינָע ממוריילעך.

אווי זאגט די מאכט צו מיר און צו מיין שועגעערין ברכה און גיט איך אַנְצּוֹהָעֶרְעָנִישׁ, אז זאל אויך אווי טאן. מיין שועגעערין ברכה טט אויך אווי, כַּאֲטַשׁ זי איזן דער נסעה נישט צוּרִידֵן. סָאיַז אַיר שועער זיך שיידן מיט איך טاطע-מאכט. מע זאל איך געווין, זאגט זי, זאגט זי עינעם, זאגט זי, אַגְּנַעַשְׁפִּינָן אַפְּלוֹן פְּנִים.

— מע זאל מיר געווין זאגט פֿאַרְאַיָּאָרָן, אז איך וועל זיין אַן אלמנה . . .

אווי זאגט די מאכט און צעווינט זיך. דערזעט מיין ברודער אליהו און מאכט א געוואָלְד :

— וויזער אַמְּאַל גַּעֲוִינְתָּמָן? ווילט אונדו, הפנים, אלעמען אַומְּגָלִיקָעַ מַאֲכָן? ! . . .

ב.

טאַמְּפָר איז קאָרג, טראָגט עם אַן אַונְדוּר שכנה פָּעָם. דערזען אונדו בי דער ארבעט, ווי מיר שיטן אַיבָּעַר די קישנס, שטעטל זי זיך אַזְעַק אונדו אויסטרען אַבְּיַסְטָל דָּאס הָאָרֶץ. זי לייענט אונדו אַגְּנַצְעַת תחונה :

— פֿאַרט איך, הייסט עַמְּ, טאָקָעַ קִיְּן אַמְּעָרִיקָעַ? הַלוֹוָאי דער אַיְבָּעַרְשָׁטָעַר זאל גַּעֲבָּן, איך זאלט קומען געונגטערהheit אַן זאלט דָּאָרט בָּאָגְלִיקָן. בַּיְּ גַּטְמָ אַיז אַלְעַז מענְגָּעַךְ. אַט אַיז פֿאַרְאַיָּאָרָן אַוּוּקְגַּעְפְּאָרָן מִינָּעָן אַז אַיְגָּעָנָן, רַיוֹוֹל הַיִּיסְטָן זי, מיט איך מאָן הַילָּל, שְׂרִיבָּן זי, אַז זי מַוְּתָּשָׁעָן זיך, נַאֲר זי מַאֲכָן אַלעֲבָּן . . . ווֹיכָל מַעְ

בעט זיך בוי זוי, זוי זאלן שרייבן ווי מענטשן: וואטס און ווען און ווי צויז? ענטהערן זוי: אַמְּעַרְיקָע אַיּוֹ אַ לְּאַנְד פֵּאַר אַלְּעַמְּעַן. יעדער מוטשעת זיך און מאכט אַ לְּעַבְּן . . . האט איר עפֿעַט צו זוי? נאך גוּט, וואט זוי שרייבן כאַטש. די ערשותע צייט האבן זוי גאנרנישט געשריבן, פֵּאַרְגָּעַסְטָן דָּעַם זַיְגַּעַזְנָט. מיר האבן שווין גע-מיינט, אַז זוי זענען חיליה אַרְיִינְגְּעַפְּאַלְן אַיְן יִם אַרְיִין. ערשות העט, וויים אַיך ווען, קומט-אַז אַ יִדְּיעַת, אַז זוי זענען שווין, אַ דְּאַנְקָגָט, אַיְן אַמְּעַרְיקָע, זוי מוטשען זיך און מאכט אַ לְּעַבְּן! . . . אַוּדוֹדָאי זאג אַיך אַיְיך, אַיְן פְּדַאי דָּעַר גַּאנְצָעַר טַאֲרָעָטָם, מיטן פֵּאַרְן אַיבָּעָרָן יִם, מיט נאך אַזְׂעַל!
בע זאָכָן!

— אַיך בעט אַיך, איר וועט אַמְּאַל אַוְיָהָעָרָן לְיִינְגָּן קְנוּיְטָלָעָ?
אווי פֵּאַלְטָאַן מִין ברודער אלְּיהָו אַוְיָף אַונְדוּזָעָר שכנה פָּעָם אַיְן
בָּאַקְוּמָט פָּוּן אַיך אַ פֵּאַרְצִיעָ?

— לְיִינְגָּן קְנוּיְטָלָעָ? זע נאָר, אַ גַּאנְצָעַר חַכְּמָהָן דָּעַר מה-נשְׁתָּנָה! עַר פֵּאַרְטָם קִיּוֹן אַמְּעַרְיקָע זיך מוטשען אַיְן מאכט אַ לְּעַבְּן!
וּוֹי לאָנְגָּה האָב אַיך דִּיך גַּעַהְאַלְטָן אַוְיָף די הענט, זיך גַּעַנְיאַנְטָשָׁעַט,
געַהְאַט צו טָאַן? אָנוֹ, פְּרָעָגָן נָאָר די מַאֲטָמָעָ דִּינְגָּעָ, וואטס אַיך האָב
געַהְאַט מיטָן בִּינְדָּל, וואטס דָו האַסְטָם קִינְדוּיָה אַיְינְגְּעַשְׁלָוְנְגָּעָן אַיְן
מַאְלָאָל אַ פֵּרְיוֹטִיךְ צו נָאָכְטָם בְּיֵי די פֵּישָׁ. ווען נִישְׁטָם אַיך טָוּ דִּיך אַ
בָּאָפְּ פָּוּן הִינְטָן אַיְינְסָ-צְוּוֹיְ-דָּרְיָוָה, וואַלְמָטוֹ שְׁוִין אַיצְטָעָר נִישְׁטָם גַּע-

פֵּאַרְן קִיּוֹן אַמְּעַרְיקָע זיך מוטשען אַיְן מאכט אַ לְּעַבְּן! . . .
אַונְדוּזָעָר שכנה פָּעָם וואַלְטָן נאָך גַּעַרְעַדְטָן. אַ גְּלִיק,

וואטס די מַאֲטָמָעָ מִישְׁטָם זיך אַרְיִין אַיְן הִיְבְּטָמָעָן צו אַיך מִיט גּוֹטָן:
— אַיך בעט אַיך, פָּעָמָנוֹי, נְשָׁמָהָנוֹי, הַאֲרְצָעָנוֹי, לִיּוֹבָעָנוֹי,
וואַלְטָן אַיך מִיר זַיִן גַּעַזְוָנָט אַיְן שְׁטָאַרְקָ! . . .

מעַר קָעָן די מַאֲטָמָעָ נִישְׁטָם רַעַדְן. זַי צְעֻוּיְינָט זיך. דָעַרְוָעַט מִין
ברודער אלְּיהָו, אָוּ ווֹיָינְט, ווֹעֲרָטָם עַר אַנְגְּעַזְוָנְדָן. עַר טָוּט אַ וָאַרְפָּהָ:

די אַרְבָּעַט אַיְן לוֹיְקָטְ-אַרְוּסָם פָּוּן שְׁטוּבָ מִיט אַ קְלָאָפְּ די טִירָ:

— לאָזֶן דָּעַם גִּינְגִּין אַיְן דָּרְיָעָד אַרְיִין!

ג.

אין שטוב איז שווין בי אונדו פומט — א' חורבה. דער אלקער איז
פֿול מיט פֿעלע און מיט בעטגעוואנט. דאס בעטגעוואנט פֿאָר-
געטט פֿמעט בי דער סטעלע. אָז קוינער איז נישטַאָ, דראָפּע אַיך מִיך
אַרְיוֹפּ אַוּפּ אַלְעַ קִישְׁנָס אָז גְּלִיטְשָׁס מִיך אַרְאָפּ, וּוּי אַוּפּ אַשְׁלִיטָן. מִיר
דְּאָכְטַ זַיְך, אָז אַזְוִי גּוֹת, וּוּי אַיצְט, אָזֶוּ מִיר נַאֲךְ קִיּוֹן מָלְ נִישְׁטָ גְּעוּוֹן.
קָאָכְטַ מָעֵן שְׁוִין נִישְׁטָ בַּי אָונְדוֹ פֿוֹן לְאָנְגָן. מִין בָּרוֹדָעָר אַלְיָהוּ
בְּרָעָנְגַּטְ פֿוֹן מַאָרָק אַ גַּעַטְרִיקְנַטְ פֿיְשָׁלָעַ, עַסְנָ מִיר דָּאָס מִיט צִיבָּעָלָעַ.
פֿאַשְׁ מִיט צִיבָּעָלָעַ — וּוּאָס קָעָן נַאֲךְ זַיְן בְּעַסְעָרָר פֿוֹן דָעַם? אָונְדוֹעָר
חָבָר פֿיְנִי עַסְטַ אַוְיךְ מִיט אָונְדוֹ. עָר אָזֶוּ דַאֲךְ פֿוֹן תְּמִיד אַ פֿאָרטְרָאָגְעָ-
נָעָר. דָעַר קָאָפּ פֿלִיטָ בַּי אִים. נַאֲךְ פֿוֹן זַיְנָט מִיר פֿאָרָן קִיּוֹן אַמְּעָרִיקָעַ,
אָזֶוּ עָר גַּאֲרַ צְעַדְוָלָט. אַזְוִי זַאֲגָט אַוְיךְ אִים דַי מַאְמָעָ. אַיְן הוּוּ אָזֶוּ
בַּיְ אִים פֿאָרָקָאָטְשָׁעָט אַרְיוֹפּ, אַיְן זַאֲקָ אַרְאָפּ. דָאָס הַאלְדוֹזְטִיכָל
שְׁפָאָרֶטֶשׁ זַיְן אָז אַוְיךְ יַעֲנָעָר זַיְמָ. אָזֶוּ קָוָמָט עָר אַרְיוֹן צַו אָונְדוֹ אָזֶוּ
שְׁטוּבָ, אַזְוִי מַזְוָעָר בְּאָפְּנוֹ אַ זַּעַץ אָזֶן שְׁטוּרָן. אַלְעַ מָלְ הַאָטָצָוָאָס
די מַאְמָעָ דַי זַעֲלִיקָעַ טַעַנָּה:
— דוּ זַעַטָּ, אָז דוּ בִּימָט הָוֵיךְ אַוְיסְגָּעָוָאָקָסָן, בִּינְגָטָט
זַיְדָ אַיְן אַ בִּימָלָ.

— עָר הַאָטָצָוָאָס נִזְעָרִיקָעַ רַאיָה, מַאְמָעָ!

אַזְוִי פֿאָרָעָנְטֶפְּעָרֶט אִים מִין בָּרוֹדָעָר אַלְיָהוּ, אָז בִּידָע גִּיעָן.
זַיְ מַאֲכָן אָז עַק מִיט אָונְדוֹעָר הַאלְבָעָר דִּירָה. מַעַ דַּאֲרָפּ זַיְדָ צְעַדְרִיבָן.
מִיד הַאָבָן אָונְדוֹעָר הַאלְבָעָר דִּירָה שַׁוִּין לְאָנְגָן פֿאָרָקוּיפַּט.

אָונְדוֹעָר הַאלְבָעָר דִּירָה הַאָטָצָוָאָס אַזְוָעָנְקָוִיפַּט זַיְלָי דָעַר שְׁנִיאָדָעָר. אַזְוִי
גַּינְךְ קְוִיפַּט אַ שְׁנִיאָדָעָר אַ דִּירָה! אַ גְּרוֹסָעָר נַודְנִיקָאָט דָעַר זַיְלָי דָעַר
שְׁנִיאָדָעָר! הַרְיעָר אָזֶוּ עָר דְּרָוִי מָלָאָט טָאגָג גַּעֲקָוּמָעָן אַנְקָוּן אָונְדוֹעָר
הַאלְבָעָר דִּירָה אַיְנָעָר אַלְיָין. גַּעַשְׁמָעָטָדָי וּוּעַנְטָ גַּעַטְאָפַּט דָעַם קוּמָעָן,
גַּעַקְרָאָכָן אַוְיפַּן בּוּידָעָם, בָּאַטְרָאָכָט דָעַם דַאֲךְ. נַאֲכָדָעָם הַאָטָצָוָאָס עָר גַּעַ-
בָּרָאָכָט דָאָס וּוּבָיָבָ. מַעַנְיָן הַיְוִיסְטָ זַיְ. וּוּעַן אַיךְ קָוָק אַוְיךְ אַיר, מַזְוָעָ
אַיךְ מִיךְ צְעַלְאָכָן. אָונְדוֹעָר שְׁכָנָהָם קַעַלְבָל הַאָטָצָוָאָס אַוְיךְ גַּעַהְיָיָס "מַעַנְיָן".
בִּידָע "מַעַנְיָן" הַאָבָן אַיְן פְּנִים. מַעַנְיָן דָאָס קַעַלְבָל הַאָטָצָוָאָס גַּעַהְאָט
אַ וּוּיְסָעָ מַאֲרָדָע מִיט קַיְלָעְכְּדִיקָע אַוְינָן. מַעַנְיָן דָעַם שְׁנִיאָדָעָר אַוְיךְ

אווי . . . שפער האט זילַי דער שנידער אָנְגַּעַהוּבֵן פִּירֶן
מכינים אַנְקּוֹן די דירָה. צום מײַסְטָן, שנידערם. יעדער האט
געפָונְגָּעַן אויף אַונְדְּזָעָר האַלְבָּעָר דירָה אָן אַנדָעָר חַסְרוֹן. בֵּין מַאיָּוִ
געבלִיבָּן, מַעַזְלָאָן אַרְיאָפְּרָעָנְגָּעַן פִּינִּים טַاطָּן, הערְשַׁלְּיִיבָּן
הערְשַׁלְּיִיבָּן דער מעכָאנִיק אַיז אַמְּבִין אויף דירָות. ער אָיז אָן
ערלְעַבָּעָר מענטש. אויף אִים קָאָן מַעַן זִיךְרָאָלָזָן. הערְשַׁלְּיִיבָּן
טּוֹטָ צּוֹלִיבָּן. ער באַטְרָאַכְטָ אַונְדְּזָעָר האַלְבָּעָר פָּוֹן אַלְעָ זַיְתָן.
ער היַבְּטַ אַוְיפָּ דֻּעָם קָאָפְּ וּוּ הַוִּיךְ ער אַיז, פָּאַרְקָאַטְשָׁעָטָ דָּם הַיְתָלָ
טּוֹטָ זִיךְרָאָלָזָן אַיז אַוְיפָּ אַונְדְּזָעָר אַונְדְּזָעָר אַז זָאנְ:
— אַטָּ די דירָה קָעָן שְׂטִיְין, בְּלִי גּוֹזְמָא, אַ יַּאֲרָ הַוְּנְדָעָרטָ, אוּבָּ
ニישט מער.

כָּאַפְּטָ זִיךְרָאָלָזָן אַיְינָעָרָ אַשְׁנִידָעָר, פָּוֹן זִיךְרָאָלָזָן דֻּעָם
מכינים.

— גְּעוּווֹם! אַבְּיָי מַעַזְלָאָן זִיךְרָאָלָזָן זִיךְרָאָלָזָן מִיטָּ צִיגְּלָן, אַונְטָעָרָ
שְׁפָאָרָן מִיטָּ אַ פָּאָר גּוֹטָעָ סְלָוְעָפָעָם, אַוְיַּשְׁטָעָלָן פִּירָ נִיעָ וּוּעָנָט אָונְדָאָ
שְׁלָאָגָן אַ בְּלַעַכְעָנָעָם דָּאָךְ, וּוּעָט זִיךְרָאָלָזָן אַז שְׂטִיְין, אַם יַּרְצָחָ
הַשָּׁם, בֵּין מְשִׁיחָה וּוּעָטָם קָוָעָן!

מַעַזְלָאָן גּוֹעָוָעָן הערְשַׁלְּיִיבָּן דֻּעָם מעכָאנִיק, אַ שְׂטִיְינָעָרָ, אוּבָּ
שְׁילָטָן אַיְזָן טַاطָּן אַרְיָין, אַדָּעָר אַפְּגָנִין מִיטָּ אַטְאָפְּ זְוִדִּיק וּוּאַסְמָעָר,
וּוְאַלְטָ ערָ נִישָׁט בְּאַדְאָרָהָט וּוּעָרָן מַעַר אַיְזָן פָּעָם. ער האט נַאֲרָ גּוֹעָ
וּוְאַלְטָ וּוּסָן אַיְזָן זָאָךְ: «וּוּיְהָ אַטָּ דָּם אַיְזָן זִיךְרָאָלָזָן אַז פָּאָרָךְ, אַ
שְׁנִידָעָרָ, אַזְאָךְ חַזְטָפָה צָוָרָעָן מִיטָּ אַיְזָן זִיךְרָאָלָזָן דֻּעָם מַעְכָּאָ
נִיקָּה, אַזְעַלְכָּעָ וּוּרְטָעָרָ, מִיטָּ אַזְעַלְכָּעָ רְיִידָ, מִיטָּ אַזְעַלְכָּעָ דִּבְרִים, מִיטָּ
אַזְאָךְ שְׁפָרָאָךְ, אַזְאָן מִיטָּ אַזְאָךְ לְשָׁוֹן? !» אַיְיךְ בֵּין אַוְמִיסְטָ גּוֹעָוָעָן פְּרִיְיָ
לְעָךְ: אַיְיךְ הַאָב גּוֹמִינָטָן, אַטָּ-אַטָּ פְּלִיעָן פָּעָטָשָׁן. צום סּוֹפְּ הַאָבָן זִיךְרָאָלָזָן
אַרְיִינְגְּנְעָלִיְיָגָטָן מַעְנְטָשָׁן (אַוְמִיטָם וּוּאַקְסָנוֹ-אוּבָם „מַעְנְטָשָׁן“!) אַזְאָן מַעַ
הַאָט זִיךְרָאָלָזָן, אַזְאָן מַעַ הַאָט גּוֹמָאָכָט שְׁלוֹם, אַזְאָן מַעַ הַאָט זִיךְרָאָלָזָן
חוּבָּן צָוָדְגָּנָעָן, אַזְאָן מַעַ הַאָט זִיךְרָאָלָזָן אַזְאָן מַעַ הַאָט זִיךְרָאָלָזָן
הַאָט גּוֹשְׁקָטָן נַאֲרָ בְּרָאָגָן, אַזְאָן מַעַ הַאָט גּוֹטְרָוְנָקָעָן לְחַיִים. מַעַ הַאָט
אַונְדָּזָגָטָן גּוֹוִינְטָשָׁעָוּוּטָ, מִיר זִיכְרָאָלָזָן פָּאָרָן גּוֹוֹנָטָן, אַזְאָן קָוָעָן גּוֹוֹנָטָן,
מַאֲכָן גּוֹטָעָ גּוֹשְׁעָפָטָן, אַזְאָן פָּאַרְדִּינָעָן אַסְרָ גּוֹלָטָן, אַזְאָן קָוָעָן צְרוּיָן,
אַסְרָ יַּרְצָחָה הַשָּׁם . . .

— פָּאוֹלִילֵיעַ! נישט איזו גיך קומט מען צוריק פֿון אמעריקע!
 — זאנט מיין ברודער אליהו, אונז עם פֶּאֲרְבִּינְדְּט זיך אַ שְׁמוּם וּוּגַנְּדָה,
 אמעריקע. הערש-לייב דער מעכאניק ווינטשט זיך אַזָּא שְׂטִיק גַּאלְד,
 ווי מיר וועלן אלע, אם ירצה השם, קומען צוריק פֿון אמעריקע. ווען
 נישט דער „פריזיוו“, וואלט ער זיון פִּינְנִין, זאנט ער, נישט געלאָזֶט
 פֶּאֲרַן קִיּוֹן אמעריקע. אמעריקע זאנט ער, איזו פֿעַ? פֶּרְעָגַט אַים
 זילַי דער שנויידער: ער זאל קִיּוֹן פֶּאֲרָאִיבָּל נישט האָבָן, מִיט ווֹאַם אַיז
 אמעריקע פֿעַ? ענטפֶּערט אַים הערש-לייב: דערפֶּאָר ווֹיָל אמעריקע
 איזו אַ פָּאַסְקוֹדָנָע לאָנד. פֶּרְעָגַט אַים ווֹידַעַר אַמָּל זילַי דער שנויידער:
 ער זאל קִיּוֹן פֶּאֲרָאִיבָּל נישט האָבָן, פֿון ווֹאַנְגָּעַן ווֹיסְטַט ער, אַז אַמְּעַדְּרִיקָע אַיז אַ פָּאַסְקוֹדָנָע לאָנד? ענטפֶּערט אַים הערש-לייב, אַז ער
 פֶּאֲרָשְׁתִּיּוֹט דָּאַם עַל-פִּי שְׁכָל. זאנט אַים זילַי, ער זאל אַים גַּעֲבָן צֹו
 פֶּאֲרָשְׁתִּיּוֹט דָּעַם שְׁכָל. הַיְבָט אַז הערש-לייב מעכאניק צֹו שְׁטָמָלָעַן
 מִיט דער צוֹנֶג, גַּעֲבָן צֹו פֶּאֲרָשְׁתִּיּוֹט עַל-פִּי שְׁכָל. נַאֲר עַם קְלָעַט זיך
 נישט אַ ווֹאָרט צֹו אַ פֶּאֲרָשְׁתִּיּוֹט מִיחַמְתָּר ער אַיז שְׁוִין אַ בִּימְלָא אַונְטָעָרָן
 גַּלְעָזָל. אלע זעַנְגָּעַן אַונְטָעָרָן גַּלְעָזָל. אלע פְּילַן זיך גּוֹט, אוֹיסְגַּעַצְיכְּנַט
 גּוֹט. אַיך אוֹיר. נַאֲר דֵי מַאֲמָע מִינְעָן בַּאֲחָלָתָל אַלְעַ מִינְנָות דָּאַם
 פְּנִים אַיְן פֶּאֲרָטָעָר אַונְגַּשְׁטַט דֵי אוֹיגַן. מיין ברודער אליהו קוּקָט
 אוֹיפָּה אַיר אַונְגַּשְׁטַט צֹו אַיר שְׁטִילָעָרָהִיט:

— גַּלְעָזָל! זו האָסְט קִיּוֹן רַחֲמָנוֹת נִישְׁט אוֹיפָּה דֵי אוֹיגַן! זו
 קוּלָּעָסְט אַונְדָּז! . . .

.ד.

אייצט האָט זיך אַנגַעַחוּבָן אַ נִּיעַ חַתּוֹנָה — גַּעֲזַעַנְגַּעַנְעַן זיך.
 פֿון שְׁטוּב צֹו שְׁטוּב גַּיְעַן מִיר זיך גַּעֲזַעַנְגַּעַנְעַן. מִיר זעַנְגַּעַן שְׁוִין גַּעֲזַעַנְגַּעַנְעַן
 בַּיִּי אלע אַונְדָּזָעָרָעָר קְרוּבִּים, שְׁבָנִים אַונְגַּבָּאַסְטָעָר. בַּיִּי אַונְדָּזָעָר
 מַחְוֹתָן, יוֹנָה דָעַם בעקָר, האָבָן מִיר פֶּאֲרָבְּרָאַכְּט אַ גַּאנְצָן טָאג. אַונְגַּבָּאַסְטָעָר
 דַּזְעָרָעָר מַחְוֹתָנִים האָבָן גַּעַמְאַכְּט פֶּאֲר אַונְדָּז אַ ווֹאָרטָעָר, צְוָנוֹיָגַעַנְרוֹפָן
 דַּיִּשְׁפָּחָה, גַּעַשְׁטָעַלְט בַּיְּרַצְּמָה טִיש. מִיר האָט מַעַן אַוּעַקְגַּעַזְעַט
 באַזְוָנְדָעָר מִיט מיַן שְׁוֹעַגְנָעָרִינִים שְׁוֹעַטְמָעָרָל, אַלְטָעָה הַיִּסְטָט זיך. אַיך
 האָבָן אַיְיך שְׁוִין אַמָּל דַּעֲרַצְיָילָט פֿון אַיר. זַיְהוּ עַלְטָעָר פֿון מִיר מִיט
 אַ יַּאֲר אַונְגַּשְׁטַט צְוַיְּיַה צְעַפְּלָעָר, צְוָנוֹיָגַעַדְרִיָּט פֿון אַונְטָן ווי אַ

בייגל. מע האט וו מיר אמאל גערעדט פֿאָר אַ פֿלה. פֿון דעם אלט אַן, אַז עט אונדו ביידן, רופט מען אונדו: "די חתַן-פֿלה". פֿונַ-דעם טוועגן, שעמען מיר זיך נישט רעדן צוישן זיך. זיך פֿרעהנט בי מיר, אויב איך וועל נאָר אַיר בענקען? — געווים וועל איך נאָר אַיר בענקען! נאָכְדָעַט פֿרעהנט זיך, אויב איך וועל איך שרייבן בריוולעך פֿון אַמּוּרִיקָעַ? געווים וועל איך שרייבן בריוולעך פֿון אַמּוּרִיקָעַ!

— ווי אָזֶוַי ווועסְטוּ שְׁרֵיְבַּן? דו קאנסט דען שְׁרֵיְבַּן?

— אַ טִיעָרָעַ מְצִיאָה אַין אַמּוּרִיקָעַ זיך אָוִיסְלָעַדְגָּעַן שְׁרֵיְבַּן!
— זאג איך און הָאַלְטַט די הענט אַין די קָעַשְׁעַנְעַם. אַלְטַט קָוְקַט אָוִיפַּ
מיר און שְׁמִיכְלַט. איך ווֹיְם ווֹאָס זיך שְׁמִיכְלַט. זיך מָאַכְט זיך אַ
הָאָרֶץ. זיך אַיז מִיךְ מְקַנָּא, ווֹאָס איך פֿאָר אַין זיך נִישְׁטָם. אַלְעַ זענען
מִיךְ מְקַנָּא, אֲפִילוּ יָאָסִי דָעַם נְגִידָם יִנְגָּלַע, הָעַנְעָר מִיטָן אַיִּגְלַע, זָאָל מִיךְ
קָאנְעַן דָעַרְטְרִינְקָעַן אַין אַלְעַפְּלַע וּוּאָסְעַר! עָרַ שְׁטַעַלְטַט מִיךְ אַפְּ אַזְּן
מָאַכְט צוּ מִיךְ מִיטָן אַיִּגְלַע:

— חָעָר נָאָר, דו, דו פֿאָרְסְטַט קִיּוֹן אַמּוּרִיקָעַ!

— ווֹאָס ווועסְטוּ דָאַרטָן טָאָן? גִּינַן אַיבָּעַר די הַיּוּזָעַ?

זָיִן גָּלִיק, ווֹאָס מִין בָּרוּדָעָר אַלְיהָו אַיְוּ דָעַרְטָאַר. עָרַ וּוּאַלְטַט
אִים גָּעַנְעַבְן אַ "גִּינַן אַיבָּעַר די הַיּוּזָעַ"! . . . אַיך וּוְיל זיך מִיטָן
אִים נִשְׁטָם אַנְהִיְבָן, מִיט אָזָא לְאָכוֹם. איך וּזִוְיָה אִים נָאָר אַ צָוְנָג אַזְּן
לוֹיְףְ-אַזְוּעַק צוּ אַונְדוּעַר שְׁכָנָה פָּעָמִי זיך גָּעַזְעַנְעַנְעַן מִיט אַיך בָּאַזְּן
לְיַאְסְטָרָע. אַ חִיפְשָׁע כָּאַלְיָאַסְטָרָע. אַיך הָאָב אַיְיך שְׁוִין אַמְּאַל
דָעַרְצְיוּלָט פֿון זַיִן. אַכְטַט שְׁמִיקָע, אַיְינָס אַין אַיְינָס. אַלְעַ אַכְטַט רִינְגְּלָעַן
מִיךְ אַרְוָם. זיך פֿרְעָגַן מִיךְ, צִי בֵּין אַיך צְוֹהִירִין, ווֹאָס אַיך פֿאָר קִיּוֹן
אַמּוּרִיקָעַ. אַ שְׁיִינַע מְעַשָּׂה, נָאָר אַ קְוַדְצָעַ! ווֹאָס טּוֹגַג מִיךְ גְּרוּוּם —
זַיִן זענען מִיךְ גּוֹט מְקַנָּא. מָעַר פֿון אַלְעַ אַיז מִיךְ מְקַנָּא הָעַרְשָׁל. אַטָּ
דָעַר, ווֹאָס מַעַרְפָּט אַים "וּשְׁתַּאי" דָעַרְפָּאָר ווֹאָס עָרַ הָאָט אַ נּוֹלִיעַ אַוְיָהָן
שְׁטַעַרְן. עָרַ לְאַזְוָת פֿון מִיךְ קִיּוֹן אַוְגַג נִשְׁטָם אַרְאָפַט. עָרַ זִיכְצָט אַזְּן

זָאַגְטַט צוּ מִיךְ: "דו ווועסְטוּ זַיך עַם אַגְּזָעַן אַ וּוּלְטַט!"
יאָ, אַיך וּוְיל זַיך אַגְּזָעַן אַ וּוּלְטַט! וּזִי דָעַלְעַבְטַט מַעַן שְׁוִין! . . .

ה.

שווין געקומען ליעזר מיט די „אדלארט“. דריי ברעננדיקע פערד! זוי קאנגען נישט אינשטיין אויף איין ארט. אדרער זוי טופען מיט די פים, אדרער זוי פארשקען מיט די נאולעכער אונ באל-שפּוּרִיצָן מיר דאס פְּנִים. איך וויס נישט, וואס איך זאל טאן פֶּרְיעַר: צי איך זאל קוקן אויף די פערד, צי איך זאל העלֵן טראָגָן די פֻּקְלַעַךְ מיט די קישנס איזן וואנגן אַרְיוֹן? איך קאן באשטיין ביידעז זאָקָן: איך שטוי בי די פערד אונ זע, ווי מע טראָגָט די פֻּקְלַעַךְ מיט די קישנס. אַ פְּלַעַר וואָגָן מיט פֻּקְלַעַךְ אונ מיט קישנס. אַ גָּאנְצָעַר באָרגָן מיט בעטגעוואָנט. שווין צייט אוֹיְצְזְוֹעַץ זיך אונ פֶּאָרָן. מיר האָבָן פֶּנֶּפֶּן אַ פֶּרְעַצִּיךְ ווַיְאַרְסְּטָט צו דער באָן. אלע זענען שווין דאָ: איך, אונ מיין ברודער אלְיהָו, אונ מיין שׂוועגערין ברכה, אונ אונדזער חבר פְּנִי, אונ זיַּן ווַיְבָּטְבָּל, אונ די גָּאנְצָעַר משְׁפָחָה זַיְעַר: פְּנִים טָאַטָּע הָעֲרָשְׁלִיבָּעָמָּקָן, שְׁנַיְאוֹר דָּעָר זַיְגְּנָרָמָּכָּעָר, פְּנִים שׂוּעָר אָונ שׂוּיגָר, דָּעָר מִלְּגָנָר מִיט דָּעָר מִלְּנָרָקָע, אָונ דָּעָר מִומָּעָר קְרִיְינִים טָאַטָּעָר מִיטָּן פְּוִינְגְּלַשְׁ פְּנִים, אָונ אַפְּלַיְוָו דָּעָר אַלְטָעָר זַיְדָעָר כְּבָעִים אַיְוָיךְ גַּעֲקוּמָעָן אַנוֹגָן פְּנִיָּן, ווי אַזְוִי עָר זַאל זיך פֶּרְיוֹן אַיְן אַמְּעָרִיקָע. פָּונָן אַונְדוּרָר משְׁפָחָה זענען גַּעֲוָונָן נַאֲר אַונְדוּרָעָר מְחוֹתָנִים, יוֹנָה דָּעָר בעקער מיט זיינָע בְּנִים. אָן עֲבִירָה, וואס אַיְךְ האָבָן בַּיּוֹ אַחֲעָר נַאֲר נִישְׁטָבָאָקָעָנְטָמִיט זַיִ. אַיְצָט אַיְזָנִישְׁטָט די צִיְּטָה. מיר פֶּאָרָן קִיְּזָן אַמְּעָרִיקָע. אלע דָּרְיוּעָן זיך אַרְוָם אַונְדוֹז, גִּיבָּן אַונְדוֹז עַצְוָות, מיר זַאלְזָן זַיְן גַּעַחַת פָּאָר גַּנְכִּים.

— אַיְן אַמְּעָרִיקָע זענען נִישְׁטָאָק קִיְּזָן גַּנְכִּים.

אַזְוִי זַאנְטָט מיין ברודער אלְיהָו אָונ טָאַטָּט זַיך בַּיּוֹ דָּעָר קַעְשָׁעָנָע, וואס די מַאְמָע הָאָט אַיְם אַיְינְגָּנְנִיָּט אַיְן אַזְאָ אַרט, וואס קִיְּן גַּנְבָּ אַיְן דָּעָר וּוְעָלָט וּוְעָט נִישְׁטָאָיִינְפְּאָלָן, אָז דָּאָרט זַאל זַיְן אַ קַעְשָׁעָנָע. דָּאָרט לִינְגָט דָּאס גָּאנְצָע גַּעַלְתָּ, וואס מיר האָבָן אַפְּגָעְלִיּוֹת פֶּאָר אַונְ-דוּרָה הָאַלְבָעָר דִּירָה. הָפְּנִים, ס' אַיְזָן דָּאָרט אַ הִיפְּשָׁע פּוֹיטִיקָע. ווֹאָרָעָם אלע פְּרָעָגָן אִים, צִי הָאָט עָרָכָאָט גַּוְתָּ בְּאַחֲאַלְטָן דָּאס גַּעַלְתָּ?

— גַּוְתָּ! גַּוְתָּ! הָאָט קִיְּזָן יְסָרִים נִישְׁטָט! — זַאנְטָט מיין ברָ-דָעָר אלְיהָו. עַמְּ אַיְזָן שְׂוִין פְּשָׁוָט נְמָאָם גַּעַוּאָרָן אִיטְלָעָכָן בְּאַזְוּנְדָעָר

אֲפָגָעַבְן דֵּין-וּחַשְׁבָּן פָּאָרְן גַּעַלְטַן. דַּעַר עַולְם הַיְבָּט אָן זָאנְגַן, מַע זָאלְזַן גַּעַזְעַגְעַנְעַן. אַלְעַ הַיְבָּן אָן וַיֵּךְ גַּרְיִיטְן צָום גַּעַזְעַגְעַנְעַן. מַע טָוָת זַיְךְ אַכְּפָּה — נִישְׁטָאָה דַּי מַאְמָעַ! וּוֹאו אַיזְוִידְיַה מַאְמָעַ? קִינְיָנְרָה וּוּוִיסְטָה נִישְׁטָה, וּוֹאו אַיזְוִידְיַה מַאְמָעַ! מִיְּן בְּרוּדְעָר אַלְיהָוָה אַיזְוִידְיַה זַיְךְ. אָונְגַן דַּוְעַר חֶבְרָה פִּנְיַה הַאָט אַיזְוִידְיַה נַגְּנַצְנָה פָּאָרְלָאָרָן דַּאַס הַאַלְדוֹן-טִיכְלָה. לִיְזְוָעַר טְרִיבָּט הַאַלְדוֹן אָונְגַן נַאֲקָן. עַר זָאנְגַן, אָן מִיר קַאנְגַּעַן פָּאָרְשְׁפָעְטִיקְוָן דַּי בָּאָן. שָׁאָטָה! אָן גַּוִּיט דַּי מַאְמָעַ. דַּאַס פְּנִים אַיזְוִידְיַה רְוִיטָה. דַּי אָונְגַן פָּאָרְשְׁוֹאָלָן. מִיְּן בְּרוּדְעָר אַלְיהָוָה פָּאָלְטְּצָוָה צַו אִיר.

— וּוֹאָס אַיזְוִידְיַה? וּוֹאו בִּיסְטוּ גַּעַוּוּן?

— אָוִיְּפָן חַיְלִיקְוָן אָרטָן, זַיְךְ גַּעַזְעַגְעַנְעַן מִוְּטָן טָאָטָן . . . מִיְּן בְּרוּדְעָר אַלְיהָוָה קֻעְרְיוּוּעַת זַיְךְ אַפְּ אַיזְוִיט. אַלְעַ בְּלִיבָּן שְׁטִיְּין אָן לְשָׁוֹן. וַיְגַּתְּ מִיר פָּאָרְן קִיְּזָן אַמְּעָרִיקָה אַיזְוִידְיַה דַּאַס דַּעַמְּרָשְׁטָה מַאְלָה, וּוֹאָס דַּעַר טְאָטָעַ קּוּמְטָה מִיר אָוִיְּפָן זַיְנָעַן. עַמְּטָוָת בְּיָם הַאַרְצָן. אַיךְ טְרָאָכְטָה מִיר: „אַלְעַ פָּאָרְן קִיְּזָן אַמְּעָרִיקָה, אָן דַּעַר טְאָטָעַ נַעֲבָעַן בְּלִיבָּת דָּא, אָוִיְּפָן חַיְלִיקְוָן אָרטָן, אַיְּגְּנָעַר אָלְיָוָן“ . . . לְאָנְגָן טְרָאָכְטָן לְאָזָט מַעַן מִיר נִישְׁטָה. עַמְּטָוָת אַוְּפָה מִיר אַפְּ דַּאַן מַעַן הַיְסִטָּה מִיר קְרִיכָן אָוִיְּפָן וּוֹאָנְגָן. וּוֹ אַזְוִי קָאָן אַיךְ קְרִיכָן אַוְּפָה אַזְוִידְיַה וּוֹאָנְגָן מִיט אַזְוִידְיַה בָּאָרגְמָה בְּעַטְגְּנוּוֹאָנְגָן? סְאָיוּ דַּאַן עַזְחָה: לִיְזְוָעַר לְאָנְגָן טְרָאָכְטָה מִיר אַוְּנְטָעַר זַיְנָעַן בְּרִיאָוּת פְּלִיאָצָם. פְּלוֹצָעָם וּוּרְטָה אַשְׁטְּעַלְטָה מִיר אַוְּנְטָעַר זַיְנָעַן בְּרִיאָוּת פְּלִיאָצָם. מַעַר פָּאָן קוּשְׁעָרִי מִיט אַגְּוּוֹיִין, אַילְלה. עַרְגָּר וּוֹי תְּשָׁעָה-בָּאָבָּה. מַעַר פָּאָן אַלְעַ וּוֹיְגַּתְּ מִיט אַמְּאָמָעַ. זַי פָּאָלְטָה אַוְּנְדוּעָר שְׁכָנָה פָּעָםִי אָוִיְּפָן הַאַלְדוֹן אָונְגַן: „אִיר זַעַנְטָה מִיר גַּעַוּוּן אַשְׁוּעַסְטָהָר, גַּעַטְרִיְּעָרָה פָּוָן אַשְׁוּעַסְטָהָר!“ . . . אַונְדוּעָר שְׁכָנָה פָּעָםִי וּוֹיְגַּתְּ מִשְׁטָה, נַאֲר אִיר גַּרְאָבָעָר גַּוִּידָעָר טְרוּיְסָלָט זַיְךְ, אָן גַּרוּסָעָט טְרוּרָן, וּוֹי בָּאָבָּה, קִיְּקְלָעָן זַיְךְ אַיכְבָּעָר אִירָעָה פְּעַטָּעָה, גַּלְאַנְצְּנָדִיקָה בָּאָקָן. אַלְעַ הַאָבָּן זַיְךְ שְׂוִוִּין צַעְקוֹשָׁתָה. נַאֲר פִּינְיַה נַאֲךְ מִשְׁטָה. זַעַן פִּינְיַה קַוְשָׁן זַיְךְ — דַּאֲרָףָה מַעַן נִשְׁטָה קִיְּזָן טְאָטָעַר. מְחוֹמָת עַר הַאָט אַנְדָּעָרִיקָה רְאִיה, טְרָעָטָה עַר נִשְׁטָה וּוֹאוּ מַעַן דַּאֲרָףָה. אַדְעָר עַר קוּשָׁתָה אַיזְוִידְיַה בָּאָרְדָּאָרִין, אַדְעָר אַיזְוִידְיַה שְׁפִּיעַ אָנוֹ, אַדְעָר עַר טָוָת זַיְךְ גַּאֲרָה אַבְּזָקָעָה אַיזְוִידְיַה. דַּעְרָצָוָה הַאָט עַר אַטְבָּעָה, אָוּ עַר גַּוִּיטָה, שְׁפְּרִינְגָּטָה עַר אַוְּנְטָעַר אָונְגָן פָּאָרְטְּשְׁעַפְעַט זַיְךְ אַיזְוִידְיַה זַיְנָעַן אַיְּגְּנָעַן פָּים. אַיךְ זָאנְגַן אַיךְ, פָּוָן פִּינְיַה קַעַן מַעַן בְּלִיבָּן אָן אַבְּזָקָעָה בְּוּיךְ לְאַכְּבָנְדִּיקָה. דַּאֲנָקָעָן חַשְׁמָ יְתָבָּרָךְ, מִיר זִיכְרָן שְׂוִין אַיזְוִידְיַה וּוֹאָנְגָן. דַּאַס

הייסט, איך האב געוואלט זאגן : אויגן וואגן. אויבן-אן, אויף די קישנס און צווישן די קישנס, זיצן : די מאמע, ברכה און טיבל. אקעגן — מיין ברודער אליהו און אונדזער חבר פיני ; איך מיט לייזערן — אויף דער קעלנייע. די מאמע וויל אַפְּילו, איך זאל מיר אועוקעגן בייר צוֹפּוֹסָם. זאגנט אבער מיין ברודער אליהו, און אויף דער קעלנייע ווועט מיר זיין בעסער. געווים ווועט מיר זיין בעסער ! אויף דער קעלנייע זע איך פֿאָר זיך די גאנצע וועלט, און די גאנצע וועלט זעם מיך. לייזער געט זיך צו דער ביטש. דער עולם געזעננט זיך נאך. די וויבער וויינגען.

— זייט געזונט !

— פֿאָרט געזונט !

— שרייבט אונדז פֿוֹן אייער געזונט !

— זייט מצליה !

— פֿאָרגעסט אונדז נישט !

— שרייבט אלע וואָך ! למען השם, יעדע וואָך אַבריוו !

— לאוט גרייסן משahn, מיט בתיחן, מיט מאירן, מיט זלאטען,

מיט חנה פערלען מיט שרה רחלען מיט זוייערע קינדער.

— גאָר פֿריינדלעָר ! זייט געזונט ! זייט געזונט !

אווי שרייען מיר אלע פֿונגעם וואגן אַרוייס און איך וואלט געמיינט שוערין, אָז מיר פֿאָרן שוין. לייזער האט געשענט אלע דריי אַדלאָרט צו דעכטע שמייך. איינעם האט ער מכבד געווונן מיטן שטעken אחויין. די רעדער קאטשען זיך. מיר שאַקלען זיך און העזקען זיך. איך שפֿרינג אונטער אויף דער קעלנייע און פֿאָל שיר נישט אַראָפּ פֿאָר פֿרײַיד. עם קיצלט מיך, עם גענדולט מיך אַין האָלדו. עם גלומט זיך מיר זינגען. מיר פֿאָרן, מיר פֿאָרן, מיר פֿאָרן קיון אמעריקע !

תחינה (טבינע) — אַ פְּרוּעַן-גַּעֲבָעַט אָוִיףֿ יַדְיוֹשֿ ; אָזְנוֹי
הייסט אָוִיךֿ דַּאַס בּוֹךְ מִיטֿ דִּי תְּפִילָותֿ (טְפִילָעַס) אָוִיףֿ
וַדְיוֹשֿ פָּאָר פְּרוּיָעַן. לְיוֹעֵט אָונְדוֹז אַ גַּאנְצָעַחַנִּין — דָּרְצְיוֹלָט אָונְדוֹז אַ לְּאַנְגָּעַ מְעַשָּׂת.
יַדְיוֹה (יעַדְיוֹעַ) — נִוּסָּה. קְומַש אָז אַ יַדְיוֹה — גַּעַלְאָזֶת חָרָן
פּוֹן זַיְרַע, אַנְגָּעַקְוּמָעַן אַ נִוּסָּה.
חַכְמַתֿ פּוֹן דָּעַרְעַ מהַ נְשַׁתְנָה (בְּאַבְעָם, מָאַ נִישְׁטָאַגַּע) — אַירָאַגְּנִישֿ
— גַּרוּסְעָרַ נָאָר.
מהַ נְשַׁתְנָה (מָאַ נִישְׁטָאַגַּע) — דִּי עַרְשְׁטָעַ וּוּרְטָעַ פּוֹן דִּי סִיר
קְשִׁוּתַת (קְשִׁשָּׁעַס), וּוֹאָס מְפֻרְעָנָט פְּסָח בְּיָם סָדָר.
חוֹרְבָּה (כּוֹרְוֹעַ) — אַיְוָגְעָפָאַלְעַן הַיּוֹגַע.
דִּירָה (דִּירְעַ) — חָוַיַּה, וּאוֹיְנוֹנוֹ.
מְקַחַ (מְעַקָּאַר) — פְּרָיוֹיַ.
דִּין וְחַשְׁבּוֹן (דִּין וְכַבְּשָׁבָן) — אַפְּרָעַכְעַנוֹנָגַע.
לְשָׁוֹן (לְאַשְׁוֹן) — שְׁפָרָאַה.
יַלְלָה (יַלְלָאַלְעַ) — גַּעַרְפִּיַּה, גַּעַנוֹוִוַּה.
הַשְּׁמַתְיַתְבָּרָל (הַשְּׁעָם וִיסְכָּאַרְעַד) — גַּאַטַּה.
מְצִילָה (מְאַלְיַאַךְ) זַיְן — בְּגַלְיַיְן.
לְמַעַן חַשְׁמַת (לְמַעַן חַשְׁשָׁעַס) — אַוְמְפָאַדְיַינְגַע, אַיְן גַּאַטַּס נַאַמְעַן.
סְכִינָות (סְאַקְאַנְעָס) — גַּעַפְּאַרְן.
עַרְלַ (אַרְלַ) — גַּוִּי ; שְׁלָאָגַן בְּלָאָטַמְיַתְנַגְּנַתְנַגְּנַת גַּוִּי (עַרְלַ) — גַּעַבְנַ
עַפְעַם דַּעַם גַּוִּי, אִים אַוְנְטָרְקִוִּין.
נַחְנָעַן (נַחְטָעַבְנַעַן) — גַּעַפְּנַן.
כֶּרֶת הַוָּה (קָאַרְחַאַוּעַ) — אַזְוַיַּה אַזְוּוּעַן.
כָּל טָוָב (קָאַל טָוָאַוָּו) — פּוֹן אַלְדָאַס קְוַטָּס.
גַּדְוָלוֹן (גַּדְוָלוּעַ) — פְּרָיוֹיד.

מיר נגבענען די נרעניעץ

.א.

פארן מיט דער באזן אויז א גאנען ! מיט דער פֿר אויז אויך נישט שלעכט, נאר סע טרייסלט, און די זויטן טוונ נאכדעם זוייר וויא. ליזערם פֿעלען טאכע ווי די אַדלאָרֶם, פֿונְדָעָסְטוּגעָן האבן מיר זיך גענונג געשלעפט, ביז מיר זענען געקומען צו דער סטאנציע. און אויז מיר זענען געוווען געקומווען צו דער סטאנציע, האבן מיר נישט געקאנט אַרְוִים. מיר אויז געוווען גְּרִינְגֶּרֶר פֿוֹן אלעמען. אַיך בֵּין דָּאָך גַּעַז זעפען מיט לייזערן אויף דער קעלני. הארט אויז טאכע געוווען, און די ביינער האבן גוט וויא געטאן. דער אַרְטָהָט מען אַכְבָּר געקאנט אַרְטְּשָׁפְּרִינְגָּן אַין אַיִּז מִינְגּוֹת. זַיְהַ אָבָּן שְׂוִין נִשְׁתַּת גַּעַקְאָנְט שְׁפְּרִינְגָּן. אַיר ווַיְסַט דָּאָך ווּעָר : מִין בְּרוּדָעָר אַלְיהָוּ מִיט מִין שְׁוּעָנְגָּרִין בְּרַכְתָּה, אָוְנְדוֹזָעָר חֲבָר פִּנְיִים מִיט זַיְהַ ווַיְבַּכְתִּיבְתִּילְבָּת, אָוְן דַּי מַאֲמָעָמִינְגָּן. עַרְגָּעָר פֿוֹן אַלְעָז אויז גַּעַז דַּי ווַיְבַּרְעָר. זַיְהַ זענען אַרְיִין אַין פֿאַרְזָעָסְן גַּעַזְעָסְן ! מַעַט הָטָהָט פֿרִידָעָר בְּאַדְרָאָט אַרְוִים-וּוְאַרְפָּן פֿונְגָּס ווְאַגָּן אַלְעָז פֿעַקְלָעָר מִיטן גַּאנְצָן בעטגּוֹוֹזָאנְט, אָוְן עַרְשָׁת נַאֲכָדָעָם שְׁלַעַפְּן דַּי ווַיְבַּרְעָר אַיְנְצִיקְיוֹוִיז. אָוְן דַּאָּס הָטָהָט אַלְעָז גַּעַטָּאָן לַיְזָעָר. עַר אויז טאכע אַבְּיַזְעָר יַיְד אָוְן שְׁעַלְתָּה מִיט טַוְּעָט קְלָלוֹת. עַר אויז אַכְבָּר אָן עַרְלָעָכְבָּר, אַגְּטָרִיְעָר בְּעַלְעָגָלה. אָוְן עַבְּרִיה, ווָאַס עַר הָטָהָט אָוְנְדוֹזָעָסְרָאָרָן מִיט דַּי פֿעַקְלָעָר אָוְן מִיטָּן בעטגּוֹוֹזָאנְט אַוְיפָּעָר דַּעַר סְטָאַנְצִיעָאָר פֿוֹן דַּעַר באָז, אָוְן אַלְיִין אויז עַר אַזְוָעָק זוכָן פֿאַרְשָׁוִינְגָּן אַוְיפָּעָר צְרוּיקָה. מִיר זענען גַּעַבְּלִיבָּן אָוְן אַיִּם עַלְנָט, ווּי אַוְיפָּעָר ווְאַסְעָר. עַרְשָׁתָּנוּם, הָטָהָט אָוְנְדוֹזָעָר גַּעַז דַּעַר באָז אַנְגַּטָּאָן צְרוֹתָה. עַר הָטָהָט זַיך גַּעַטְשָׁעָפָט צו אָוְנְדוֹזָעָר פֿאָרָן דַּי פֿעַקְלָעָר. אָוְן נִשְׁתַּת אַזְוִי פֿאָרָן דַּי פֿעַקְלָעָר, ווּי פֿאָרָן בעטגּוֹוֹזָאנְט. זַיְהַ עַסְפָּק, ווָאַס מִיר פֿירָן אַסְפָּר. דַּי מַאֲמָעָמִינְגָּן רַעַדְתָּה צו אַיִּם מִיט גַּוְטָן. זַיְהַ זַּאֲגָט אַיִּם, אַז מִיר פֿאָרָן קִיְּן אַמְעָרִיקָה. ווּעַרְתָּה עַר גַּוְלָן אָוְן זַאֲגָט אָוְנְדוֹזָעָר, אַז מִיר זַאלָן. פֿאָרָן אַין אַזְאָרָט, ווָאַס אַיך שֻׁם מִיךְ אַוְיסְצּוֹזָאנְגָּן.

— מע דאָרָפּ מיטַן ערְלַ שְׁלָגָן בְּלָאַטּ, אִים עַפְעַם גַּעֲבָן אוֹיפּ
דָּעַר יַד

אוֹזְוִי זָגָנְטַ מִין בְּרוֹדָעֶר אַלְיהָוּ צַו אָונְדוֹזָעֶר חַבְרַ פִּינְסִי. אָונְדוֹזָעֶר
חַבְרַ פִּינְסִי אִיז אָונְדוֹזָעֶר פְּירָעָר, אָונְדוֹזָעֶר קָאָפּ. ערְ קָאָן רַעַדְן גַּטְ רַומְישַׁ.
אַ חַמְרוֹגּ וּוְאָסַ ערְ אִיז אַ בִּימְלַ צַו אַ הַיְצִיקָעַר. מִין בְּרוֹדָעֶר אַלְיהָוּ
אִיז אַיְיךְ אַ גַּטְעָר פְּעָסַן, אַכְבָּעַר נִיטַ אַזְוִי הַיְצִיקָק, וּוּ פִינְסִי. בַּאלְדַ צִינְדָטַ
ערְ זַיְךְ אָן, וּוּ אַ פְּיַיעָר, אָן זַיְדָלָט זַיְךְ. ערְ גִּינְטַ-צַוְן גַּוְ אָן טַוְטַ
מִיטַ אִים אַ שְׁמוּעַם אַזְוִיַּפּ רַומְישַׁ. אַיְיךְ גַּיבַ עַס אַיְיךְ אַיְבעַר אַזְוִיַּפּ אָנְ-

דָּזָעֶר לְשׁוֹן :

— הַעַר נַאַר דָו, מַעַנְטָשַׁל ! דָעַר שְׂוֹאַרְיִ-יָּאָר וּוּעַט דִּיךְ נִישָׁט
נַעַמְעַן, וּוְאָסַ מִיר פְּאָרָן קִיְן אַמְעָרִיקַע מִיטַ אַ סְדַ קִישְׁנָם אָן קִישְׁעַלְעַר,
פְּאָר וּוּלְכָעַ מִיר גִּיבַן דִּיר אַ טְרוֹנָק בְּרַאַנְגַּן — אָן שְׂוִוִיְיגּ, חַזְוִיר !
אָזְוְדָאי הַאַט אִים דָעַר גַּוְיִנְשַׁט אַפְּגָנְעַשְׁוֹוִינְגַן. ערְ הַאַט אִים אָנְ-
גַּעַרְזָהַן מִיטַ אַלְעָרְלַיַּי נַעַמְעַן : „וּשְׂיִיד בְּאַלְמָמִיַּי“, „הַיְנִטְיַשׁ מַפְּרָדָעַי“,
„חַזְוִירְשָׁעַר אַזְוִיַּר“, „פְּאַחַתְגָּעַר גַּלוֹבִיכְן“. מִיר הַאַבָּן מַוְרָא גַּעַהַאַט פְּאָר
אַ סְקָאַנְדָּאַל, פְּאָר פְּאַלְיִצְיַי. מִין מַאַמְעַן הַאַט שְׂוִין גַּעַבְרָאַכְן דִּי הַעַנְטַ
גַּעַוְוִינְגַט פְּאָר פִּינְסִן :

— וּוּעַר הַאַט דִּיךְ גַּעַבְעַטַן, זַאַלְסַט אַרְוִוִים מִיטַ דִּין צָוָגָג, בָּאַוְוִיּוֹן,
אָזְדוֹ קַעַנְסָט ?
— הַאַט קִיְן מַוְרָא נִשְׁתַט, דָעַר ערְלַ וּוּעַט נַעַמְעַן אַ חַזְיַ רַוְּכַ, אָן
מַעַ וּוּעַט זַיְךְ אַיְבעַרְבָּעַטַן.

כֹּךְ הוּה. זַיְיַ הַאַבָּן זַיְךְ טַאַקָּע אַיְבעַרְגַּעְבָּעַטַן. פִּינְסִי הַאַט נִישָׁט
אוֹיְפְּגָנְעַהָעָרֶת צַו שִׁיטַן מִיטַ רַומְישַׁ.
דָעַר ערְלַ הַאַט אַיְבעַרְגַּעְטָרָאַגְן אַלְעַ פְּעַקְלָעַר מִיטַ אַלְעַ קִישְׁנָם
צַו שְׁעַלְתָן אָן הַאַט אַיְבעַרְגַּעְטָרָאַגְן אַלְעַ פְּעַנְצָטָעַר, וּוְאָסַ מַעַ רַוְּטַט דָאָס
אִין אַ גְּרוּסָעַר שְׁטוּב מִיטַ הַוִּיכָע פְּעַנְצָטָעַר. וּוְאָסַ אַיְזַי
„וּזְאַקְזָאַל“. אָן עַרְשָׁת דָא הַיְבָט זַיְךְ אַן דִּי רַעַכְטַע חַתְוָה. וּוְאָסַ אַיְזַי
שְׂוִין וּוּיְטָעַר ? דָעַר גַּוְיִ זָגָנְט, אָזְדוֹ וּוּעַט אָונְדוֹזָעֶר נִשְׁתַט אַרְיִינְלָאַזְן אִין
וּוְאַגְּזַן אַרְיוֹן מִיטַ אַזְוִי פְּלַיְ קִישְׁנָם אָן מִיטַ אַזְוִי פְּלַיְ שְׁמַאַטְעַם (דָאָס
מִיְנַטְעַם, הַפְּנִים, דִי קַאַלְזָדָעַם : אַ בִּימְלַ צְעָרִים דָעַר אָונְטָעַרְשָׁלָאַגְן,
זַעַט זַיְךְ אַרְוִוִים דִי וּוּאַטְעַם, הַיְוִיסָט דָאָס שְׂוִין בִּיְיַ אִים שְׁמַאַטְעַם). עַם
בְּלִיְבָט, מַעַ זַלְגִּיְיַן צַוְן „גַּטְשָׁאַלְנוּק“. וּוּרְ זַלְגִּיְיַן ? גַּעַוְוִינְגַט
לְעַר, פִּינְסִי ! פִּינְסִי גִּיְטַ מִיטַן גַּוְיִ צַוְן „גַּטְשָׁאַלְנוּק“. אַיְיךְ גַּיְיַ זַיְיַ נַאַגְן.

מייטן „גאטשאַלניק“ שטעלט זיך אָוועק פִּנִּי אויסטעהָן שוין נאָר מיט אָן אַנדער לשון. ער בִּיזערט זיך שוין נישט אָזוי שטאָרָק, נאָר ער רעדט אָוֹן מאָכָט מיט די הענט. ער זאגט אִים עפָּם מַאֲדְּנוּ ווּעָרָט, ווּאָס אַיך האָב זוי קִינְמָלָל נישט גַּעַהָּרֶט : „קָאַלְׂוָמְבוּס“ . . . „צִיוֹילְׂוָצְׂיעַ“ . . . „אלְׂעַקְׂסָמְאַנְׂדָּעָר פָּאָן הוּמְבָּאָלְׂדָּ“ . . . „מְלָאָנוּמָּסְׂקִי“, „מְאַטְׂעַמְּאַטְׂיָקָע“ . . . די אַיבָּעָרִיקָע ווּרטָעָרִיךָ האָב אַיך שוין פָּאַרגָּעָן. דער „גַּעַהָּרֶט“ האָט אִים גָּוֹט אוּסְגָּעָהָרֶט, אַנְׂגָּעָקָט אָוֹן אָפָּגָעָזָוִיגָּן. הַפְּנִים, אָז פִּנִּי האָט אִים גָּוֹט דָּעָרְלָאנְגָּט ! קָוָנוּ דָּעָסְטוּוּגָן, האָט דָּאָס אַיך נישט גַּעַהָּלְּפָן. מֵעַהָּט גַּעַמּוֹת אָוּעָקָעָן, נְבָן דָּאָס גַּאנְצָע בְּעַטְגָּעוֹאָצָנָט אַין בְּאַגְּזָאָש אַין אַרוּסְנוּמְעָן אַכְּבָּהָה. די מְאַמְּעָאַז גַּעַוְׂעָן אוּסְמָעָר זִיך : אַוִּיפָּה ווּאָס ווּלְּעָן מִיר ?

ב.

די מְאַמְּעָאַז זִיך אָוּמוּסְטָט גַּעַזְאָרֶגֶט : אַוִּיפָּה ווּאָס ווּלְּעָן מִיר שְׁלָאָפָּן ? אַיך בֵּין אַיך שוין מוּחָל דָּאָס שְׁלָאָפָּן. אַיך ווּאָלָט אַ בְּעֵלָן גַּעַוְׂעָן, סְּזָאָל בָּאָטָש זַיְן ווּאוֹ צַוְּצָאָן. ווּ אַוִּיפָּה צַוְּלָהָכָים, אַיז אַין ווּאָגָּאָז אָזּוּי עַבְּגָן, אָז מָעָן קָאָן דָּעָרְשָׂטִיקָט ווּעָרָן. אַחֲזָן אָונְדוּז, פָּאָרָן נאָד אַסְּפָּד פָּאַרְשָׂוִינָן, יִידְּזָן אָוֹן קְרִיסְטָן, אָוֹן מַעַשְׁלָאנְגָּט זִיך פָּאָרָד די עַרְטָעָר. אַיבָּעָרָן בְּעַטְגָּעוֹאָצָנָט הַאָבָן מִיר פָּאַרְשָׂעָטִיקָט אַלְּעָאָבָּסְטָע עַרְטָעָר. מִיר הַאָבָן קִוִּים בָּאָזְעָצָט די ווּיבָּעָר מִיט די פָּעַקְלָעָד אַוִּיפָּה דָּעָר עַד. די מְאַמְּעָאַז אַין אַיְן ווִיתָּה ווּאָגָּאָז, בְּרָכָה אָוֹן טִיבָּל אַין דָּעָר אַנְׂדָּעָר ווִיתָּה ווּאָגָּאָז. אָז זַיְן ווּלְּעָן רִיּוֹן, מָוֹן זַיְן שְׁרִיאָעָן הַוִּיך אַיבָּעָרָן גַּאנְצָאָן ווּאָגָּאָז. לְאָכָט מָעָן פָּאָן זַיְן. מִיּוֹן בְּרוּדָעָר אַלְּיהָוָה אָוֹן אָונְדוּזָעָר חֶבֶר פִּנִּי זַעַנְעָן גַּעַבְּלִיבָּן הַעֲנָגָן, ווּ אַין דָּעָר לוֹפְּטָן, נישט אַחֲין, נישט אַחֲער. פִּנִּי אַיְזָה בְּלִינְד, כָּאָפָּט עַר אַלְּעָאָבָּסְטָע אַין שְׁטָעָרָן. אָוֹן אַיך ? פָּאָרָד מִיר זָאָרֶגֶט אַיך נִישְׁטָמָט. מִיר אַיְזָה גָּוֹט. מִיר אַיְזָה אוּסְגָּעָצִיכָּנָט. מַעַ קְוּוּטָשָׁט מִיר טָאָקָע פָּאָן אַלְּעָאָבָּסְטָע אַיך שְׁטָיִי אַכְּבָּר בַּיִּי אַפְּעַנְצָטָעָר. דָּאָס, ווּאָס אַיך זַעַ, האָט אַיך גָּוֹוִים קִינְמָלָל נִישְׁט גַּעַוְׂעָן. פָּאָרָד מִיּוֹנָע אָוֹינָן פָּלְעָעָן שְׁטִיבָּר, ווּיאָרָסָטָן, בִּימָעָר, מְעַנְטָשָׁן, פָּעַלְדָּעָר, ווּלְּדָעָר — סְּאַיְזָה נִישְׁט צַוְּבָּהָאָשָׁרִיבָּן ! אָוֹן ווּ אַזְוִי פְּלִיטָה די בָּאָנו ! אָוֹן ווּ אַזְוִי קָלָפָן די רָעָדָעָר ! ווּ אַזְוִי

טראטַקָּעט דָּסֶם ! ווֹי אָזְזִי פֵּיְפֶטֶטֶט דָּסֶם ! ווֹי אָזְזִי קוּוִיטַשְׁעַט דָּסֶם !
 די מַאֲמָע הַאֲטַמָּה מַוְרָא אֵיךְ זָאֵל נִישְׁתָּא אַרְוִוִּסְטֶּאָלְן דָוְרְכָן פַּעֲנַצְטָעַר,
 שְׁרִיוּת זַי אַלְעַ מִינְגָּות אַוְיףֶט אַ קָּוָל : „מַאֲטָל ! מַאֲטָל !“ אָוֹן עַפְעָם
 אַיְינְגָּעַר אַ פְּרִיצָל מִיטֶּל בְּלוּיעַ בְּרִילְן קְרִימְט אַיר אַיבְּעַדְר אָוֹן זָאנְגַּט אַיר
 נַאֲךְ מִיטָּן אַיְינְגָּעָנָם נִיגָּנוּן : „מַאֲטָל ! מַאֲטָל !“ אַלְעַ קְרִיסְטָן לְאָכְן.
 די יַיְדָן מַאֲכָן זַיְדָן נִישְׁתָּא וּוּמְנְדִיק . די מַאֲמָע הַעֲרָט זַיְדָן אַוְודָאי וּדָעַם
 פַּאֲרָאצִיאַרְיךָן שְׁנִיִּי . זַי הַעֲרָט נִישְׁתָּא אַוְיףֶט צַו שְׁרִיעָן : „מַאֲטָל !
 מַאֲטָל !“ וּוֹאָס וּוֹלִיל זַי וּוּיְטָעָר ? זַי וּוֹלִיל , אֵיךְ זָאֵל עַפְעָם נֻעְמָעַן אַיְזָן
 מַוְיל אַרְיָין . מִיר פְּרִירָן מִיטֶּל זַיְדָן כָּל טָבָּן : רַעַטְעָר , אָוֹףֶט פִּיכְבָּלָעָם ,
 אָוֹן קְנָאָכָל , אָוֹן גְּרִינְגָּעָן אוּגְּרָקָעָם , אָוֹן הַאֲרָטָע אַיְיעָר , אַוְיףֶט פִּיעָן
 אַיְינְגְּצִיקָן אַן אַיִן . אֵיךְ הַאֲבָשָׂוִין לְאַנְגָּג נִישְׁתָּא אַזְזָא הַגְּנָה גַּעַחַאַט פְּגָעָם
 עַמְּן . אַ בִּימְלָה הַאֲטַמָּה אַונְדוֹן פַּאֲרָאצִיאַרְיךָט די סְעוּדָה טַאַקָּע פִּינְיָן אַלְיָוָן .
 עַר דַּאֲרָפֶט זַיְדָן אַנְגָּעָמָעָן דָעַם יַיְדָןָם קְרִיוּודָע . עַר קָעָן נִישְׁתָּא לַיְדָן .
 לְמַאי דִּי קְרִיסְטָן לְאָכְן , וּוֹאָס מִיר עַמְּן צִיבָּעָלָקָעָם מִיטֶּל קְנָאָכָל . עַר
 צִיטֶט זַיְדָן אַוְים , וּוֹי לְאַנְגָּג עַר אַיִן , אָוֹן רַוְּפֶט זַיְדָן אַן צָוָם פְּרִיצָל , וּוֹאָס מִיטֶּל
 רַי בְּלוּיעַ בְּרִילְן , אַוְיףֶט זַיְן וּרְוִישָׁעָר שְׁפָרָץ :

— אַ קָּאָק וּוֹי קוּשָׁאַיְעַטְטָעַט סְוּוּנִינִיאָ ? (אָוֹן אַיְזָן עַסְטָה חֹוִיר ?)
 די דַּאֲזִיקָּע וּוּעַרְטָעַר הַאֲכָן דַּעַרְלַאַנְגָּטָן די קְרִיסְטָן בֵּין בֵּין אַרְיָין .
 אַיְינְגָּעָם פָּוָן זַיְדָן הַאֲטַמָּה , הַפְּנִים , אַנְגָּעָנוּמָעָן בֵּין דָעַר לַעֲבָעָר .
 הַאֲטַמָּה זַיְדָן אַוְיְגָעְכָּאַטְטָמָה אָוֹן הַאֲטַמָּה אַרְאַפְּגָעָלָאָזָט אַונְדוּעָר חַבְּרָפִינְיָן אַ
 פָּטָטָשָׁ , אָזֶן עַמְּן הַאֲטַמָּה גַּעַבְעָבָן אַ קְלוֹנָג . פִּינְיָן הַאֲטַמָּה פֵּיְנָט אַפְּשָׁוִינָגָן .
 עַר הַאֲטַמָּה אַיִם גַּעַוְאָלָט גַּעַבְנָן צְוּוִי צְרוּדִיק . אַיְזָן עַר דַּאֲרָק אַכְּבָעָר בְּלִינְדָן .
 טַרְעַטְטָעַט עַר אַיִן אַן אַנְדָעָר קְרִיסְטָט . אַ גְּלִיק , וּוֹאָס עַמְּן קְוּמָט אַרְיָין דָעַר
 קְאַנְדּוּקְטָאָר מִיטָּן אַיְבָעָר-קְאַנְדּוּקְטָאָר , אָוֹן עַמְּן וּוּעַרְטָט אַ טּוּמָל , אַ מְהֻומָת ,
 אַלְעַ רַעַדָן . די יַיְדָן קְלָאָנָן זַיְדָן אַוְיףֶט די קְרִיסְטָן . אַיְינְגָּעָם הַאֲטַמָּה
 אַפְּגָעָקוּוּעַטְשָׁתָט אַ פִּינְגָּעָר פָּוָן פָּוָם מִיטֶּל אַ טְשַׁעַמְּדָאָזָן . אַיְינְגָּעָם הַאֲטַמָּה
 מַעַן אַרְוִוִּסְטֶּאָלְן דָּסֶם הַיְטָל דָוְרְכָן פַּעֲנַצְטָעַר . די קְרִיסְטָן שְׁרִיעָן :
 ס'אַ לִיגָּן , ס'אַ בִּילְבּוֹל ! די יַיְדָן שְׁטָעַלְן עַדְותָן , אָוֹן דּוּקָאָ צְוּוִי קְרִיסְטָן .
 אַיְינְגָּעַר פָּוָן זַיְדָן אַיִזְרָאָגָה . אַ גְּלָח וּוּעַט נִישְׁתָּא זָאנְגַּן קִיּוֹן לִיגָּן . די
 קְרִיסְטָן זָאנְגָן , אָזֶן די יַיְדָן הַאֲכָן אַונְטָעַרְגָּעָקְוִוֶּט דָעַם גְּלָח .
 הַאֲלָט אַ גְּאַנְצָעָ דְּרַשָּׁה . עַמְּן לְיוֹפְּנָאָפֶט אָזְזִי עַטְלָעָכָעָ סְטָטָנְצִיעָם . אַוְיףֶט
 יַעֲדָעָר סְטָטָנְצִיעָם לִיְדִיקָט אַוְים דָעַר וּוּאַגָּאָן אַ פָּאָר פַּאֲרָשְׁוִינְדָלָעָר .

עם וווערט אלע מאָל גראמער. אונדזערע וויבער זיצן שווין, ווי די פריצטעם, אויפֿ די בענק מיט זיינער בעקלע. מײַן ברודער אליהו און אונדזער חבר פִּנְיָה האָכְבָּן זיך מהיה געווען. זיי האָכְבָּן די בעסטע ערטר. ערשות דאָ דערזעט טיבְּל, אָזוֹ בֵּי אַיר מאָן פִּנְיָה אַיז אַוְים געלאָפֶן אָ באָק, אָוָן מעוֹן קָאָן דערקעגען פְּנִינְגָּעָר. טיבְּל אַיז אַוְים מענטש. זיי האָט אַוְיפֿ אַים רחמנות. פִּנְיָה שׂווערט אַיר, אָזוֹ עַר פְּנִילְט נישט קְיֻ�ן זאָך. עַר פְּנִילְט נָאָר, ווי סָע שְׁמָאָרָצָט. סָעוּט באָלְד אַיבְּרָגְּנִיּוֹן. עַר האָט פְּנִינְט רָעָדָן פָּאָרְן אָזְכָּן. עַר רעדט בעסער מיט די יידָן. עַר פְּרָעָגָט, ווֹאָחוֹין זיך פָּאָרְן. אָסְקָפָן זיך פָּאָרְן קְיֻ�ן אַםְּרִיקָע. דערהערט, אָזְ קְיֻ�ן אַםְּרִיקָע, וווערט אַוְיפֿ אַונְדָּז אָגְדָּה.

— סְטִיטְשָׁן, ווֹאָס האָט אַיר גַּעַשְׂוִוִּין בֵּין אַהֲרֹן? מִיר פָּאָרְן
דָּאָר אַוְיך קְיֻ�ן אַםְּרִיקָע!

אוֹזְוִי זָגְנַט זיך פִּנְיָה, אָוָן מִיר ווֹעֲרָן נִיכְּרָא בְּאַקְאָנָט. מִיר ווֹיְיסָן אלע,
פָּוֹן ווֹאָסְעָר שְׁטָאָט אַיְתָלָעְכָּר פְּאָרָט אָוָן צָו ווּמְעָנוֹן.

— אַיר קְיֻ�ן נַיְוִיָּאָרָק? מִיר קְיֻ�ן פְּלִיאָדָעְלְפָעָע.

— ווֹאָס אַיז דָּאָס פְּלִיאָדָעְלְפָעָע?

— אַוְיך אָשְׁטָאָט, ווי נַיְוִיָּאָרָק.

— פָּאָוָאָלְיָע, האָלְטָז זיך אַיְין! פְּלִיאָדָעְלְפָעָע קָעָן נַיְוִיָּאָרָק אַיז אַזְוִי ווי אַיְשִׁישָׁאָק קָעָן ווַילְנָע, דְּרָאַשְׁוָנָע קָעָן אַדְעָם, אַטְזָאָק קָעָן ווֹאָרְשָׁע, סְעַמְּיָאָנָאָזָק קָעָן פָּעַטְעַרְבָּוָרָג, קָאַזְוָעָלְעָז קָעָן
בָּאַרְקָאָו

— טָעַ-טָּעַ-טָּעַ! אַיר זָעַנְטָ דָּאָר עַפְּעָם אַוְיְמְגַעְוּוּן אָז ווּלְטָ, קְיֻ�ן
עִזְּהָרָע!

— לאָס אַיך עַס פְּאָרָמָאנָן! אַוְיבָּ אַיר ווּלְטָ, ווּלְעַל אַיך אַיך
אוֹיְסְרָעְכָּנָעָן אלע שְׁטָעָט, ווֹאָס אַיך בֵּין דָאָרָט גַּעַוְוּן

— דָּאָס לְאָזָט אַיבָּעָד אַוְיפֿ שְׁבָת. זָגְנַט בעסער, יַדָּן, ווֹאָס טָ
אַיך מִיט דָעַר גְּרָעְנָעָץ?

— אַיר ווּטָטָן דָּאָס, ווֹאָס מִיר טָעָן, דָּאָס ווֹאָס אלע טָעָן.
דָּאָ רָקָן זיך צְוָנִיָּק אלע יַדָּן אַנְאַיְינָעָם, אָוָן מע שְׁמוּעָט ווּגְנָן
גְּנָבָעָגעָן די גְּרָעְנָעָץ. אַיך פְּאָרָשְׁטָיו נִישְׁטָן, ווֹאָס הַיִּסְטָן דָּאָס „גְּנָבָעָ
נָעָן די גְּרָעְנָעָץ“? מִיר זָעַנְטָ דָעַן גְּנָבָים? ... ווּמְעָנוֹן פְּרָעָנָט מְעָנוֹן?
די מְאָמָע אַיז אָיְדָעָנָע. ווֹאָס ווֹיְסָט אָיְדָעָנָע? מִינְיָן בְּרוּדָעָר אליהו

האט פֵינַט, אָז מַע דָוְלָט אִים אֲכָפֶר. אַ יִנְגַּעַלְעַ וּוּ אַיךְ, זָאנְטַ ערַדְתַּ. אַלְעַ רַעַדְן. אִיטְלָעַכְעַר דָעַרְצַיְילַט אָז אַנְדָעַר מַעַשָּׁה פָּוּן אָז אַנְדָעַר גַּרְעַנְעַץ. אַיְנְגַּעַר זָאנְטַ, אָז אַוְיַף בָּרָאַד אַיְזַבְעַר וּוּ אַוְמַעְטָוּם. קַוְמַט צָו גַּיְינַ אַ דָּרְטַעַטַּר אָזָן זָאנְטַ, אָז אַוְנְגַּעַנְיַ אַיְזַבְעַר נִישַׁט שְׁלַעַכְתַּ. וּוּרְטַ אַ גַּעַלְעַכְטַעַר: „אַוְנְגַּעַנְיַ אַיְזַבְעַר אַיְזַבְעַר! רַומְעַנְיַ אַיְזַבְעַר מִיר אַלְאַנד! יִמְחַ שְׁמַם זָאלַן זְוִי וּוּרְעַן מִיט זַיְיעַר לְאַנד אָזָן מִיט זַיְיעַר גַּרְעַנְעַץ!“

— שָׁאַטַּ, מִיר זַעַנְעַן שְׁוִין בַּי דָעַר גַּרְעַנְעַץ!

ג.

„די גַּרְעַנְעַץ“, האַט אַיךְ גַּעַמְיַינַט, אַיְזַבְעַר חַעַרְגַּעַר. צָוּם סָוף גַּאַרְנִישַׁט: די אַיְנְגַּעַן הַיּוּעַר, די אַיְנְגַּעַן יִידְן מִיט אַיְנְגַּעַן גַּוִּים, וּוּאַסְמַ בַּי אַונְדוֹן. אַפְּלוּ אַמְּאַרְקַ מִיט קַלְיַיטַן, מִיט שְׁטַעַלְכְּלַעַךְ — אַלְצַדְיַינְג וּוּ בַי אַונְדוֹן. מִין שְׁוּגְעַרְיַן בְּרַכָּה אָז אַונְדוֹעַר חַבְרַ פִּינְסַ וּוּיְבַט טַוְיבַל זַעַנְעַן גַּעַגְגַּנְעַן אַיְזַבְעַר אַיְינְקוֹיֶּן. אַיךְ וּוּיְ אַיְזַבְעַר מִיט זְוִי גַּיְינַ — לְאַזְוַט מִיךְ דִּי מַאְמַעַנְיַ נִשְׁטַח אַפְּ פָּוּן זְיךָ אַוְיַף אַיְזַבְעַר מִינְוֹט. זְיַי הַאַט מַוְרַא, מַעַנְזַל מִיךְ דִּי נִשְׁטַח אַוְעַקְגַּנְבַּעַן אַסְמַע בַּי דָעַר גַּרְעַנְעַץ. מִין בַּרְזַעְדַּר אַלְיהַוָּן אַונְדוֹעַר חַבְרַ פִּינְסַ זַעַנְעַן נִשְׁטַח. זְיַי דַּרְיַעַן זְיךָ אַרְוֹם מִיט פַּרְעַמְדַע יִידְן, וּוּאַסְמַ אַיךְ קָעַן זְיַי נִשְׁטַח. די מַאְמַעַנְיַ זָאנְטַ, אָז דַּאַס זַעַנְעַן אַגְעַנְטַן. די אַגְעַנְטַן וּוּלְזַן מִיט אַונְדוֹגַנְבַּעַן דִּי גַּרְעַנְעַץ. אַיְנְגַּעַר זַעַט טַאַקְעַ אַוְיַם וּוּי אַגְּנַבָּ. אַ גַּרְיַעַנְעַקְעַטַּע, אַ וּוּיְסַעְרַ שְׁוּרַעַם, אָז אַוְיַגְעַנְעַקְעַשְׁעַ. דָעַר אַנְדָעַרְעַר אַיְזַבְעַר קַאַפְּפַטְעַטַּע, אַ וּוּיְסַעְרַ שְׁוּרַעַם, אָז אַוְיַגְעַנְעַקְעַשְׁעַ. אָז אַנְדָעַרְעַר אַיְזַבְעַר דָרְיַעַט אַזְוֹקָא אַ פַּיְינְעַרְעַר מִיט אַ קַאַפְּפַעְלַיְוָשְׁעַ. אָז אַיְזַבְעַר דָרְיַעַט זְיךָ אַרְוֹם אַזְוֹקָא. די יִדְעַנְעַר אַזְוֹקָא, אַזְוֹקָא זְיךָ אַזְוֹקָא. די יִדְעַנְעַר וּוּיְזַיְתַּ אַוְיַם אַפְּרַומְעַ, אַז עַרְלַעַכְעַ. זְיךָ אַרְוֹם אַזְוֹקָא. די יִדְעַנְעַר וּוּיְזַיְתַּ אַוְיַם אַפְּרַומְעַ, אַז עַרְלַעַכְעַ. זְיַי טַרְאַגְטַּט אַ שְׁיִיטַל אַוְיַפְעַן קַאַפְּ אָזְוֹקָא זְיךָ אַזְוֹקָא. די קַרְעַגְטַּט מַאְמַעַנְיַ, וּוּאַוְיַם זְיךָ אַזְוֹקָא. די מִיר הַאַלְטַן דָעַ שְׁבַת? די מַאְמַעַנְיַ, וּוּאַוְיַם זְיךָ אַזְוֹקָא. די מִיר הַאַלְטַן דָעַ נִשְׁטַח קִיּוֹן שְׁבַת. שְׁבַת וּוּלְזַן מִיט שְׁוִין, זָאנְטַ זְיךָ, מִיט גַּאַטְמַ הַיְלָף, זְיַיְן אַוְיַף יַעַנְעַר זְוִיתַ. די יִדְעַנְעַר מַאְכַטַּט אַפְּרַומְעַ פְּנִים אָזְוֹקָא זָאנְטַ: אַטְמַן, רַבְנוֹ-שְׁלַעַולְמַן! זְיַי הַאַט אַכְבַּר מַוְרַא, זָאנְטַ זְיךָ, אָז מַע פִּירַט אַונְדוֹן אַיְזַבְעַר אַרְיוֹן. די אַגְעַנְטַן,

זאגט זי, וואס מיר האנדלען מיט זי, זענען פראסטע גנבים. זי וועלן אויסנארן בי אונדו דאס געלט, זאגט זי, און וועלן אונדו אריינפֿירן אין א בלאטע אריין. אווב מיר ווילן, זאגט זי, גנבעגען די גרעגען, זאלן מיר גנבעגען מיט איר, וועט אונדו זיין, זאגט זי, אז וואויל און גוט! ... צווי? איז זי, הייסט עט, אויך א גנטע? הײנט וואס טראגט זי א שייטל און רעדט מיט גאט? ...

שווין געקמען מײַן ברודער אליהו מיט אונדווער חבר פֿינו. בײַידע זענען עפּעם שטארק צעטראָגן. הפֿנים, זי האבן זיך צעקרינט? איינער זאגט אוּפּן אנדערן, או איבער אים וועלן מיר דא מזון שבת האלטן. שבת האלטן אליען איז נאָך גָּרְנִישֶׁם. מיר ווערן געוואר, או בײַידע אָגָּנְטָן האבן זיך באָרים, או מע וועט אונדו מסְרָן, או מיר ווילן גנבעגען די גרעגען. בייז עפּעם וואס — די מאָמע וווײַנט דער-וויל. מײַן ברודער אליהו בייזער זיך אוּפּ אַיר, וואס זיך מאָכְט אַתְּה פּֿן דֵּי אַוְיגְּן. איבער אַירע אַוְיגְּן, זאגט ער, וועט מען אונדו אלע-מען נישט אַרְיִינְלָאָזְן קִיְּן אַמְּעָרִיקָע! מײַן ברודער אליהו און פֿינו הערן אוּפּ צו האנדלען מיט די אָגָּנְטָן. זי זאגן: אָן עַק, מיר פּֿאָרָן נישט קִיְּן אַמְּעָרִיקָע אָן גנבעגען נישט די גרעגען! מיר רײַסט זיך אָפּ אָן האָרְצָן. אַיך מײַן, סְאָיו טאָקָע אָן אָמָת. צום סּוֹף, איז דאס נאָר אָן אוּסְרִיךְיד. פּֿינְיִים קָאָפּ! דאס האבן זיך אָומְסְטָן אָזְוִי גַּע-זאגט, בְּכָדִי זיך אָפְּטְשָׁעְפָּעָן פּֿוֹן דֵּי אָגָּנְטָן. אָן מיר האבן גענמען האנדלען מיט דער יְדָעָן. די יְדָעָן האט גענמען אָן אוּיְגָאנְבָּא אָן האט אונדו גּוֹזָאנְט, מיר זאלן זוּן גְּרִיטִיט אוּפּ הַיִּינְט אָרוּם האלבָע נאָכְט. די נאָכְט זענען פּֿינְצָטְרָעָן נאָכְט. סּוֹף חָודְשׁ. אוּסְנְצִיְּכָנְט גוּט אוּפּ צו גנבעגען די גרעגען. אַיך ווּאָלְט שווין גּוּוֹאָלְט דָּרְעָלְבָּן זען, וואס הייסט דאס „גרעגען“ אָן ווי צוּוִי וועלן מיר דאס גנבעגען?

.ד.

אָגָּנְצָן טָאג זענען מיר געוווען באָשעָטִיקָט מיט די זאָכָן. מיר האבן אלצדינְג באָדָאָרְכָּט אַיְנְפָאָקָן אָן אָוּעָקָגָעָן דאס דער יְדָעָן. די זאָכָן וועט יי אונדו אַיבָּעָרְפָּעְקָלְעָן נאָכְדָּעָם. דער עִיר זענען בי אַיר, זאגט זי, די נֶפְשָׁוֹת. אָן זי זאגט אונדו אָן, ווי צוּוִי מיר זאלן זיך

פִּירֵן. אָז סְעוּט וּוּרָן, זָאנְטַ זַי, הַאלְבָעַ נָאכְטַ זַלְן מִיר אַרוֹיסְגַּיַּו הַינְטָעַר דָעַר שְׁטָאַטַּה. דָאַרטַ אַיּו פֶאָרָאַן, זָאנְטַ זַי, אַ בְּעַרְגֵל. זַלְן מִיר, זָאנְטַ זַי, דָאַם בְּעַרְגֵל דּוֹרְכְלָאַזַּן, אָוָן נְעַמְעַן זַיךְ לִינְקָם, אָוָן גִּין אַזְוֵי לְאַנְגַג, בֵּין מִיר וּוּלְן קּוּמָעַן צַו אַשְׁעַנְקָל. אָוָן שְׁעַנְקָל זַלְאַל אַרְיִינְגַּיַּו נָאַר אַיְינְגַּעַד פָּן אָונְדוֹן, נִישְׁתַ אַלְעַ. אַיְן שְׁעַנְקָל וּוּלְן מִיר טְרַעְפַּן, זָאנְטַ זַי, צַוְויִי קְרִיסְטָן טְרִינְקָעַן בְּרָאַנְקָן בֵּין אַיּוֹן טִישָל, זַלְן מִיר צַוֵּי גִּין, זָאנְטַ זַי, צַו דִי קְרִיסְטָן אָוָן אַ זַּאגְטָאַן „חַיִימָאַזּוֹא“ — אַיּוֹ שְׂוֵין גַּעֲנוֹג. וּוּבְאַלְדַ זַיְוּ וּוּלְן דּוּרְהָעָרָן, זָאנְטַ זַי, דָאַם וּוּאַרטַ „חַיִימָאַזּוֹא“ (סְאַיּוֹ אַיר נְאַמְעַן). אַזְוֵי וּוּלְן זַיְוִי אַוְיְשָׁטְחַיְין אָוָן גִּין מִיט אַיּוֹ בִּין וּוּלְדָל. אַיְן וּוּלְדָל וּוּלְן אַוְיִיךְ אַוְיִיךְ וּוּאַרטָן נְאַךְ פֶּרֶר גּוֹיִים. טָאַמְעַד וּוּלְן זַיְוִי שְׁלַאָקָן, זַאלְטַ אַיר זַיְוִי אַוְיְשָׁוּעָקָן. אַיְן וּוּלְדָל אַזְוֵי וּוּט גִּין, זַאלְטַ אַיר, זָאנְטַ זַי, זַיְוִין שְׁטִיל, קִין פִּיפָס נִישְׁתַ אַרְיִיסְלָאַזַּן, מַע זַאלְ חַלְילָה נִישְׁתַ דּוּרְהָעָרָן אָוָן אַוְיִשְׁמַיְן. אַוְיִיךְ יְעַדְן טְרִוְתַ, זָאנְטַ זַי, אַיּוֹ דָאַ אַסְאַלְדָאַט מִיט אַ בִּיקָם אָוָן שִׁיסְטַ . . . פָּן וּוּלְדָל, זָאנְטַ זַי, וּוּלְן אַיּוֹ שְׂוֵין דִי קְרִיסְטָן אַרְיִיסְפְּרִין אַוְיִפְן רַעֲכָתוֹן וּוּגַג, בָּאַרגְ אַראָפַ, אָוָן אַט וּנְעַט אַיר שְׂוֵין אַוְיִיךְ יְעַנְעַר זַיְיט . . .

מִיר אַיּוֹ דִי מְעַשָּׂה מִיטָן בְּעַרְגֵל, מִיטָן שְׁעַנְקָל, מִיטָן וּוּלְדָל שְׁטָאַרְקַ גַּעֲפָעַלְן. דִי מְאַמְעַד הַאַט אַ בִּיסְלָ מְוֹרָא. בְּרַכָּה אָוָן טִיבְל אַיּוֹךְ — מִיר לְאַכְן פָּן זַיְוִי. פֶּרְוִיעַן צִיטְעַרְן פֶּאָר אַקְאַז אַיּוֹ ! . . . קְוִים דּוּרְלָעַבְטַ נָאכְטַ . אַפְגָעַדְאַוְנַט מְעַרְיבַ, אַפְגָעַנְעַסְטַן וּוּעַזְטַשְׁעַרְעַ, הַאַבָּן מִיר אַפְגָעַוְאַרט בֵּין עַם וּוּט וּוּרָן דּוּכְט פֶּנְצְטָעַר. פְוַנְקָט צְוּוּלְפַ דָעַט זְוִינְגַר הַאַבָּן מִיר זַיךְ אַלְעַ, זַאלְבְּעַזְעַקְטַ, גַּעַלְאַזְט אָוָן וּוּגַג אַרְיִין. פֶּרְיִירַד וּנְעַנְעַן גַּעַגְגָנְגָעַן מִיר, מַאֲגַבְלִין. נְאַךְ אָונְדוֹז גַּעַגְגָנְגָעַן דִי וּוּיְכָרָ, וּוּי גַּעַוְיִינְטָלְעַר. אַזְוֵי וּוּי דִי יְדַעַעַנְעַזְעַנְעַן גַּעַגְגָנְגָעַן דִי וּוּיְכָרָ, וּוּי גַּעַוְיִינְטָלְעַר. אַזְוֵי אַיּוֹ טְאַקָּע גַּעַוְעַן. אַרְיִיסְגַּעַגְגָעַן פָּן הַאַט נְבִיאָות גַּעַזְגַּטְמַ, אַזְוֵי אַיּוֹ טְאַקָּע גַּעַוְעַן. הַאַט דָעַט, הַאַבָּן מִיר דּוּרְלָעַלְאַט דָאַט בְּעַרְגֵל אָוָן זַיךְ גַּעַגְגָנְגָעַן לִינְקָם. פָּן דָאַרטָן וּנְעַנְעַן מִיר גַּעַגְגָנְגָעַן אָוָן גַּעַגְגָנְגָעַן אָוָן דּוּרְזָעַן נְאַךְ אַ בְּעַרְגֵל. פָּן דָעַט בְּעַרְגֵל הַאַבָּן מִיר זַיךְ גַּעַגְגָנְמַעַן, וּוּי זַי הַאַט אָונְדוֹז גַּעַזְגַּטְמַ, רַעֲכָתָם אָוָן וּנְעַנְעַן גַּעַגְגָנְגָעַן אַזְוֵי לְאַנְגַג, בֵּין מִיר הַאַבָּן דּוּרְזָעַן אַשְׁעַנְקָל. אַיְן שְׁעַנְקָל אַיּוֹ אַרְיִין אַיְינְגַּעַד פָּן אָונְדוֹז. וּוּרָ ? גַּעַוְיִינְטָלְעַר, פִּינְיִ. מִיר וּוּאַרטָן אַהֲלָבָעַ שְׁעָה, אַשְׁעָה, צַוְויִי שְׁעָה — נִישְׁטָאַ פִּינְיִ. הַיְיָ אָזְדִי וּוּיְכָרָ זָאנְגַן, מַע

וואל גיין זען, וואו איז פיני? ווער זאל גיין? מײַן ברודער אליהו. זאגט די מאמע: זי וויל נישט. זאג איך: "אט-א גוי איך". זאגט די מאמע: זי האט מורה. שאט! אט זי פיני. "וואו ביסטע געווען אזווי לאנג?" — "אין שענקל". — "וואו זענען די קריסטן?" — "זי שלאָהן". — פֿאָרוֹאָס האָסְטוּ זי נישט געוועקט?" — פֿאָרוֹאָס האָסְטוּ זי נישט געזאגט'?" — פֿאָרוֹאָס האָסְטוּ זי נישט געזאגט?" — "נו?" — "נו!" — "אייז דאָך שלעכט!" — "וואָר זאגט דען, אָז ס'אייז גוט?" . . .

ת.

מײַן ברודער אליהו איז טאָקע אַחֲם. ער זאגט, זי זאלן גיין בידע אין שענקל ארײַן, פרואוֹן נאָך אַמֶּל אוֹיְהוּעָן די קריסטן. פְּךְ הוה. עס האט נישט גענומען קײַן האַלבָּע שעה, מיר טווען אַקּוּ, זי גײַען מיט די צוּיִי גוּיִים. די גוּיִים זענען נאָך פֿאָרְשָׁלָהָן, אַבְּיַל שיכורעלען אָוָן שפֿיעָן אָוָן שילטָן זיך — סְבִּנְתָּן נְפָשָׁות. דָּאָס וּאָרט "צָוּם טִיוּול" וּוּרְטָם אַיבְּעָרְגָּנְעָרוֹת אַפְּשָׁר הַוּנְדָּעָרָת מָלָל. די וּוּבְּעָרָה הייבָּן אָז, דָּאָכְטָמָר, מָרוֹאָהָבָן. אַיך דָּעָרְקָעָן נאָך זַיְעָד זַיְצָן אָז וּוּיְעָד קְרָעָצָן אָז נאָך דָּעָם "רְבָּנוֹשָׁלָעָלָם", וּזְאָם די מאמע דָּעָרָה מאָנטָט אַלְעָמִינְגָּוּת שְׂטִילְעָרְהַיִּיט. הוֹיךְ האט זיך מָרָא. מַעַן הערט נִשְׁטָמֵן פָּוּן אָונְדוֹ קִין פִּיפֶם. מִיר גְּיַעַן אָז גְּיַעַן, אָז מַעַר קִין גוּיִים זַעַעַן מִיר נִשְׁטָמֵן. וְוואָו זענען די אַיבְּעָרְקָעָן פְּרִיךְ? פְּלוֹצָעָם שְׂטָעָן זיך אַפְּ אָונְדוֹעָרָעָץ צוּיִי גוּיִים אָז רְוָהָן זיך אַפְּ צָו אָונְדוֹ, מִיר זאלן זיך זאגָן, וּוּיְפָל גַּעַלְתָּמָר מִיר הָבָן. עס פֿאָלְטָמָן אָז אָוּפָט אָז שְׂרָעָק, אָז מִר קָאנְעָן נִשְׁטָמֵן רְעָדָן קִין וּאָרט. שְׂטָעָלָט זיך אָרוֹסִים די מאמע אָז זאגָט, אָז מִר הָבָן נִשְׁטָמֵן קִין גַּעַלְתָּמָר. זאגָן זיך: ס'אָ לִיגָּן. אַלְעָמָדָן הָבָן גַּעַלְתָּמָר. אָז גַּעַמְעָן-אָרוֹסִים צוּיִי לְאַנְגָּגָעָם מַעַסְעָרָם אָז טְרָאָנָן אָונְדוֹ צָו גְּלִיכְך צָוּם פְּנִים אָז זאגָן: "וּוְעַט אַיר אָונְדוֹ נִשְׁטָמֵן אָפְּגָעָבָן בְּאַלְדָּא אַין גַּאנְצָן וּזְאָם אַיר האט, זענט אַיר גַּעֲקוּלְעַטָּע!" . . . אַלְעָ שְׂטִיעָן אָז לְשׁוֹן אָז צִיטָעָרָן, וְוי דִי לְעַמְּלָעָה. רְוֹהָט זיך אַפְּ די מאמע צָו מִין ברודער אליהו, ער זאל אוֹיְכְּבִּינְדָּן די קַעַשְׁעָנָע אָז אָפְּגָעָבָן

דַעַם גַּעַלְתַּ (דַעַם אֵיזַדַּם גַּעַלְתַּ, וּוְאַם מִיר הַאֲכַבַּן אַפְגַּעַלְיוֹת פֵּאַר אָונֵ-
זֵעַר הַאַלְכַּבָּעַר דִּירָה). אַיְן דַעַר מִינּוֹת גַּעַפְגַּלְתַּ מִין שְׁוּעַגְנְעָרִין בְּרַכָּה
צַו פֵּאַלְן חַלְשָׁוֹת. דַעַרְזָעַן, אֹז בְּרַכָּה אֵיז גַּעַפְגַּלְן, שְׁרִיּוֹת דַי מַאֲמַעַן:
גַעַוּזָלְדַ! אַוְיָף אַיְרַ קָוְקָנְדִיקַ, שְׁרִיּוֹת טַוְיבָּל אַוִיךַ: גַעַוּזָלְדַ! פְלוֹצָעַם
— טַרְאַךְ-טַרְעַרְדָּן! . . . דַעַם הַאֲטַם מַעַן אַוִימְגַעַשָּׂאָסַן. דַעַר שַׁאַם
צֻעַטְרָגַט זַיְךְ מִיט אַוְיָדְרָקָוְל אַיְבָּרָעַן גַּעַנְצָן וּוּזָלְדַ. דַי גַּוְיִים זַעַנְעַן
אוַיְמְגַעְטְּרִיקְנַט גַעַוּזָרָן. בְּרַכָּה הַאֲטַם זַיְךְ אַוְיָגְגַעְכָּאָפָט. דַי מַאֲמַעַן
כַּאֲפָט מִינֵךְ מִיט אַיְין הַאֲנַט אַוָּן מִין בְּרוּדָעַר אַלְיהָוָה מִיט דַעַר אַנְדָעַר
הַאֲנַט :

— קִינְדָעַר! לְאַמְיר לוֹיֶהן! . . . דַעַר שְׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל אֵיז מִיט
אָונְדוֹ! . . .

אַיְךְ וּוְיִם נִישְׁטַט, וּוְאוּ עַם נַעַמְט זַיְךְ צַו אַיְר אַזְוִי פֵיל כּוֹחַ אַוְיָף צַו
לוֹיֶהן. אַלְעַ מַאַל פֵּאַרְטְשַׁעְפָּעַן מִיר זַיְךְ אַיְן אַבְוֹיָם אַוָּן פֵּאַלְן. מִיר
שְׁטִיעַן-אַוְיָף אַוָּן לוֹיֶהן וּוּיְטָעַר. אַלְעַ מַאַל דְּרִיְּתְ-אָוִים דַי מַאֲמַעַן דַעַם
קָאָפְ צְרוּיקַ אַוָּן טָוָט אַפְרָעַג שְׁטִילְעָרְהִיָּה :

— פִּינְיַי, דַו לוֹיֶהֶט? בְּרַכָּה, דַו לוֹיֶהֶט? טַוְיבָּל, דַו לוֹיֶהֶט?
לוֹיֶהֶט, לוֹיֶהֶט, דַעַר שְׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל אֵיז מִיט אָונְדוֹ.

וּוְיֶהֶל מִיר זַעַנְעַן אַזְוִי גַעַלְאָפַן — קָאָן אַיְךְ אַיְר נִיט זַאְגַן. פּוֹנוּם
וּוּזָלְד זַעַנְעַן מִיר שְׁוֹן לְאַנְגָּא אָרוֹויָם. עַם הַיְבַּט אָן וּוּזָרָן וּוּיְטָגְלָעַד.
עַם בְּלָאָוָט אַקְיָל וּוּינְטָל. נַאֲר אָונְדוֹ אֵיז הַיְם סְפָנוֹת. מִיר דַעַרְעוּן
פֵּאַר זַיְךְ אַגָּס אַוָּן נַאֲגַט אַגָּס. אַוְיִיסְן קָלוּיְמָטָעַר, גַעַרְטָנְעָר, הוֹיֶהֶן,
שְׁטִיבָּלָעַד. הַפְּנִים, דַעַם אֵיז דַעַם שְׁמָעַטָּל, וּוְאַם דַי יַיְדָעַנְעַן הַאֲטַם אָונְדוֹ
גַעַזְאָנַט נְבִיאוֹת. וּוּי בָּאַלְד אַזְוִי זַעַנְעַן מִיר דַאֲךְ שְׁוֹן פָּן, "עַנְעָר וּוּוּוּת".
מִיר בָּאַגְּנְעַנְעַן אַיְדַן, מִיט אַזְוּלְכָעַ פָּאוֹת, וּוְאַם אַיְךְ הַאֲבָ אַוְיָף מִין
לְעַבְן נִישְׁטַט גַעַזְעַן. אַפְאַפָּאַטָּעַ טַרְאַגְּטַט עַר אַלְאַנְגָּעַ, אַפְעַלְיָקְטָעַ.
אָוִיֶּהֶן הַאֲלָדוֹ אַגְּנִיעַם שָׁאָל. עַר טַרְיִיבְטַט אַצְיָג. מִיר שְׁטָעַלְן אַיְם
אַפְ מִיט דַעַר צִיג אָונֵן נִיבְנַן אִים "שְׁלָוּם". דַעַר יַיְד פָּן דַעַר צִיג בָּאָ
טַרְאַכְט אָונְדוֹ פָּן קָאָפְ בֵּיְזַי פֵּים. פִּינְיַי פֵּאַרְבִּינְדַט מִיט אִים אַ
שְׁמוּעַם. דַעַר יַיְד פָּן דַעַר צִיג רַעַדְתַּ עַפְעַם מַאֲזָנוֹעַ. טַאֲקָע אָונְדוֹעַר
לְשָׁוֹן, נַאֲר מִיט פָּתָחָן. פִּינְיַי פְּרָעַגְט אִים, צַי ס'אֵיז נַאֲגַעַפְעַם וּוּוּיָט
צַו דַעַר גַּרְעַנְעַץ? דַעַר יַיְד פָּן דַעַר צִיג קוּקְט אִים אַן: "וּוּאַסְעַר

גרענער? . . . עס לאזט זיך אוים א מעשה, איז מיר זענען שווין לאנג אויפֿ דער זויט, מיר זענען שווין זויט פון דער רומישער גרענער.
— ווי באָלד אַזוי, הײַנט וואָם זשע לויַָפְּן מיר, ווי די משוגעים?
עס פֿאָלט אָן אויף אונדוֹ אַלעמען אָ מורהָדִיך געלעכטער. די
ווײַבְּער פֿאָלֶן צוֹש צוֹ דער ערְד לאָכְנִיך. נאָר די מַאְתָּה הייבְּט אויף
די הענט אַרְוִיף: “אַיך דָּאנֵק דִּיר, גַּאטְעָנוּ!” — אָונֵן צְעוּוִינִינֵט זיך.

ימח שם (יעמַך שםאמ) — פֿאָרְשָׁאַלְטָן זָלָן זַיְוָוָן.
שייטָן — Wig
מסָרָן (מאָסְרָן) — אוֹוְסָטָאנָן אַוְוִת עַמְּעַזְּן.
נְפִשְׁוֹת (נְפִשְׁשָׁעָם) — מעַנְטָשָׁן.
פְּחָד (פְּאַכָּאָד) — מָוְרָא (מוֹרָע).
חַלְשָׁות (כַּאֲלָשָׁעָם) — נִיט גּוֹט וּוּרָן. —
שֻׁמְדָּר יִשְׂרָאֵל (שְׁוּמָעָר יִשְׂרָאֵיל) — הַיְטָעָר פָּוּן די יַדְנוֹ.

מיר זענען שוין אין בראָד

.א.

וועיסט איר, וואו מיר שפֿאַרְזַּן? אוש אין בראָד! איך מיין,
או מיר זענען שוין נאענט צו אַמְּערִיקָע. אַ שיינע שטאט איז
בראָד! ס'אייז גָּאָרְנִישֶׁט די שטאט, די גָּאָסָן, די מענטשָׁן, ווֹאָס בֵּי
אונדָן. דָּאָס הַיִּסְטָן, די יִידָּן זענען די אַיְינְגָּעָן יִידָּן, ווֹאָס בֵּי אַונְדָן.
און אַיְוב אַיְר ווֹילְט זענען זַי נַאֲר מַעַר יִידָּן, ווֹי אַונְדוּרָעָן יִידָּן. די
פָּאוֹת אַ סָּךְ לְעַנְגָּרָעָן, ווֹי בֵּי אַונְדוּרָעָן. די קָאָפְּאָטָעָם בֵּי זַי זענען
פְּמַעַט בֵּי דָּעָר עַרְדָּה. זַי טְרָאָגָן מַאֲדָנָעָן קָאָפְּאָלְיוֹשָׁלָעָה, גָּאָרְטָעָלָעָה,
מייט שִׁיר אָזְן זָאָקָן, אָזְן די ווֹיְכָעָר — פָּאָרוֹקָן. נַאֲר דָּאָס לְשָׁוֹן זַיְעָרָם
— אוּי, דָּאָס לְשָׁוֹן! דִּיְוִיטָשׁ רְוַּחַט מַעַן דָּאָס. ס'אייז גָּאָרְנִישֶׁט דָּאָס,
ווֹאָס בֵּי אַונְדָן. דָּאָס הַיִּסְטָן, די ווֹעָרְטָעָר זענען די אַיְינְגָּעָן ווֹעָרְטָעָר,
אוּי „דָּאָס“, „שְׁלַאֲפָּעָן“, אוּי „שְׁלַאֲפָּעָן“, „בְּרוּוֹטָן“ אוּי „וֹאָס“, „דָּאָס“
„מַאְיָר“ אוּי מַטְיָעָר“, אַ שְׁבָּהָמָה“ אוּי „בְּחַצִּיםָּעָה“, אַ „שְ׀יוֹגָעָן“ —
„שְ׀איְינְגָּעָן“, „מַיְלָךְ“ אוּי „מַעְלָךְ“, „לִיכְטָטָן“ אוּי „לְעַכְתָּן“, אַ
„יַּדָּן“ אוּי אַ „יַּאֲוִידָּה“, אַ „יַּדְעָנָעָן“ — אַ „יַּאֲדָעָנָעָן“, „קִינְדָּה“ אוּי
„קִונְדָּה“, אַ „טִּינְטָעָרָלָה“ אוּי אַ „טוֹנְטָרָלָה“, אַ „צִּיבְעָלָעָה“ אוּי אַ „צִּיבְעָעָה-
לָעָה“, אַ „סִּירְנִיקָּלָה“ — אַ „שְׁוֹוִיבָעָלָה“. הַיִּינְטָן דָּאָס רְעִין זַיְעָרָם! אָז
זַי רְעִין, זַיְנְגָעָן זַיְיָן: עַמְּ קְומָט אַוְיָס גָּלִיךְ, ווֹי זַיְיָן שְׁטָעַנְדִּיק
מַעְבָּיר גַּעַוּעָן די סְדָהָה. מִיר הַאָבָן בָּאַלְדָּג עַכְבָּאָטָם דָּעַם שְׁנִיתָה. דָּעַן
עַרְשָׁטָעָר אוּי גַּעַוּעָן אַונְדוּרָעָן חַבָּר פִּינִי. עַרְהַאָט אַגְּגָהוּבוּן רְעִין
דִּיְוִיטָשׁ כְּמַעַט פְּגָנָעָם עַרְשָׁטָן טָאָג, ווֹאָס מִיר זענען גַּעַקְוּמוּן. אַיְם אוּי
גַּעַוּעָן גְּרִינְגָּעָר, ווֹיְלָה דִּיְוִיטָשׁ הַאָט עַר גַּעַלְעָרָנָט נַאֲר אַיְן דָּעָר הַיִּם.
מיין בְּרוֹדָעָר אַלְיָהוּ זָאנָט, אַזְּ כָּאָטָשׁ עַר הַאָט קִיְּין דִּיְוִיטָשׁ קִיְּנְמָאָל
נִישְׁטָן גַּעַלְעָרָנָט, פְּגָנְדָעָטָוּוּעָן פְּאָרְשָׁטִיָּה עַר נִישְׁטָן ווֹינְצִיקָּעָר פְּגָנָעָן

אַים. אַיךְ הָעָרָ מֵיד צֹו, וּוּ מַעַ רְעַדְתָ אַוִיפָ דִיּוּטַשׁ, אָוָן לְעַרְןָ מֵיד. אַין
אַ פֶּרֶעַמֶּד לְאַנְדָ מַזְוָן קָעַנְגָעַן דִ שְׁפָרָאַן. אַזְוִי זָאנְטָ פִינְיַן. זַיְן וּוּבִיכְ
טִיבִיל רְעַדְתָ שְׁוִין אַוִיךְ הָאלָבָ דִיּוּטַשׁ, הָאלָבָ יְדִישַׁ. מִיְן שְׁוּעַגְעַרְיַן
בְּרַכְהָ, אַלְיהָוָס וּוּבִיכְ, וּוּאַלְטָ אַפְּשָׁר אַוִיךְ וּוּעַלְןָ רְעַדְןָ דִיּוּטַשׁ, קָאַן זַי
נְעַבְעַד נִישְׁתָ. אַ גְּרָאַכְעַרְ קָאַפְ בִּיְ אַיר! זַעַט אַיר, דִיּ מַאֲטַע וּוּלִיל
נִישְׁתָ הָעַרְןָ פָּן קִיְין דִיּוּטַשׁ. זַי וּוּטָ, זָאנְטָ זַי, רְעַדְןָ אַזְוִי וּוּזַי הָאַטָּ
גְּרַעַדְתָ אַין דָעַר הַיִם. בְּרַעַכְןָ זַיְךְ צָוִילְבָ דִיּ דִיּוּטַגְּנִינְטָן אַיזְוִי זַי
נִישְׁתָ מַחְוִיכָ. זַי אַיזְוִי גַּאֲרָ אַוִיפָ זַיְיךְ בְּרוֹגְן. זַי הָאַטָּ גַּעַמְיִינְטָן, אַזְוִי דִי
דִיּוּטַגְּנִינְטָן זָעַנְעַן עַרְלָעַכְעַן מַעַנְטַשְׁן. צָום סּוֹף, אַיזְוִי זַי גַּעַוְאָרְ גַּעַוְאָרְן,
אַזְוִי זָעַנְעַן אַוִיךְ נִישְׁתָ קִיְין גְּרוּסְעַץְ צְדִיקִים. אַגְּנוּמָעַלְטָן אַיזְוִי זַי גַּעַוְעַן
אַין מַאֲרָק, הָאַטָּ מַעַן זַי אַפְּגַעַנְאָרָט אַוִיפָ דָעַר וּוּאָגָ. זַי הָאַטָּ גַּעַזְגַּטָּן,
מַעַ זַאֲלָ אַיר גַּעַבְןָ אַ פָּונְטָן, אָוָן גַּעַבְעַבְןָ הָאַטָּ מַעַן אַיר — זַי וּוּיְסַט
אַלְיַין נִישְׁתָ וּוּפֶל.

אַזְוִי דָעַרְצִילָט דִיּ מַאֲטַע אָוָן לְאַזְטַ-אָוִים, אָזְוִיּוּשָׁן דִיּ דִיּוּטַשְׁוּשָׁן
יַיְזָן זָעַנְעַן, הַפְּנִים, אַוִיךְ דָא גַּנְבִּים. דָעַרְהָעָרטָן מַיִן שְׁוּעַגְעַרְיַן בְּרַכְהָ,
כָּאַפְּטָ זַיְיךְ אַיזְוִיּ אָוָן פָּיְיעָרָטָן מַאֲכָתָן מִיטָּ דִיּ הָעַנְטָ:
— גַּנְבִּים זָאנְטָ אַיר, שְׁוּיְגָעָרָ? אַ גַּנְבָּ אַוִיפָ אַ גַּנְבָּ! אַיְינָ גַּנְבָּ
גַּרְעַסְעַרְ פָּוֹנְגָעָם אַנְדָעָרָן! מַעַ דָּרָפָ זַיְיךְ זַיְהָיָן עַרְגָּרָן וּוּבִי
אַונְדוֹ! בַּיּ אַונְדוֹ וּוּיְסַטָּן מַעַן כָּאַטָּשָׁ, אָזְוִי אַיזְוִי אַ גַּנְבָּ!
— בַּיּ אַונְדוֹ, נַאֲרַלְלָעָ, וּוּיְסַטָּן דָעַרְ גַּוְיַין, אָזְוִי אַיזְוִי אַ גַּנְבָּ.
אַזְוִי זָאנְטָ דִיּ מַאֲטַע אָוָן דָעַרְצִילָטָן אַ מעַשָּׁה מִיטָּ כִּימְקָעָן. סְאַיזְ
גַּעַוְעַן בַּיּ אַונְדוֹ אַמְּאָלָ אַ שְׁיקָסָעָ כִּימְקָעָ. דָעַרְ טַאֲטַעָ, עַלְיוֹ הַשְּׁלוּם,
הָאַטָּ נַאֲרָ דָעַמְאָלָט גַּלְעַלְבָטָן. אַיזְוִי דִיּ כִּימְקָעָ גַּעַוְעַן זַיְיעָרָ אַ וּוּאַוְילָעָ
שְׁיקָסָעָ, נַאֲרָ אַ בִּיסְלָ אַ גַּנְבָּטָעָ. אָזְוִי אַלְעָן זָעַנְעַן אַוּעַקְגַּעַנְגַּעַנְגַּעַן פָּן
שְׁטוּבָ, פָּלְעַגְטָ זַיְיךְ נִישְׁתָ וּוּעַלְןָ בְּלִיבְנָן אַלְיַין. זַי הָאַטָּ מַוְרָא גַּעַהָאַטָּ פָּאָר
זַיְיךְ אַלְיַין, זַי זַאֲלָ עַפְעַם נִישְׁתָ אַוּעַקְגַּנְבַּעַנְגַּעַן . . .

ב.

אַלְצִידִינְגָ אַיזְוִי בַּיּ דִיּ דִיּוּטַשׁ אַנְדָעָרָשָׁ. אַפְּהַילְוָוָ דָאָם גַּעַלְטָ אַיזְ
אַוִיךְ נִישְׁתָ, וּוּבִי אַונְדוֹ. דָא וּוּיְסַטָּן מַעַן נִישְׁתָ פָּן קָאַפְּיקָעָם,
גְּרַיוּגְעַם, צְוֹאַנְצִיךְעָרָ, פָּעַרְצִיךְעָרָ. דָא וּוּיְסַטָּן מַעַן נַאֲרָ גְּרִיְיךְעָרָם.

אלצְדִינְג פֿאַרְקְוִיֶיט זִיך דָא אוֹפֶן גְּרִיזְצָעַר. פֶאֲר אָונְדוֹעָרָן אַ רְוֶבל גִיט מַעַן אַיִיך אָן אַ שְׁיוּרַן גְּרִיזְצָעַרְם. מִיְין מַאֲמַע גַעֲהִינְט, אָז ס'אַיז נִישְׁטַן קִיְין גַעְלָט. ס'אַיז קְנֻפְלָעַך. מִיְין בְּרוֹדָעַר אַלְיהָוּ זָגָט, אָז זִיך צְעַגְיָעַן זִיך עָפָעַם אַונְטָמָעַר דִי פֿאַנְגְּנָעַר, אַזְוִי וּוּי שְׁנִי. אַלְעַטְאָג זַעַצְטָמָעַר זִיך אַוּוּקָע אַין אַ וּוּינְקָעַלְעַ, אָזָן טְרָעַנְט אַוִיפָּה דִי קְעַשְׁעַנְעַ, אָזָן גַעַמְטַ-אַרְזָים אַ רְוֶבל, אָזָן פֿאַרְנִיָּת דִי קְעַשְׁעַנְעַ צְרוּיקָה. אַוִיפָּה מַאֲרָגְנִיָּת טְרָעַנְט עָרְוּ וּוּידָעַר אַוִיפָּה דִי קְעַשְׁעַנְעַ, אָזָן אָונְדוֹעָרָעַ צְרוּיקָה. אַט אַזְוִי אַלְעַטְאָג. אָזָן דִי טָעַג גִיְעַן אַוּוּקָע, אָזָן אָונְדוֹעָרָעַ פְעַקְלָעַךְ מִיט אָונְדוֹעָר בְעַטְגְּנוֹוֹזָאנְט זַעַנְעַן נַאֲך אַלְיָזְנִיָּתָן. דִי יִדְעַ-נָע, וּוּאַס הָאָט מִיט אָונְדוֹז גַעַנְגְבָעַט דִי גְרָעַנְעַץ, הָאָט אָונְדוֹז, הָפָנִים, אָנָ-גַעַמְאָן אַ רְעַכְטָן סְפָאַדְעָק. אַחֲזָוּ וּוּאַס מַעַן אַיִוּ אָונְדוֹז בְאַפְּאָלָן אַין וּוּאַלְד, טָאַקָּע אִירָעָ שּׂוֹמְרִים אַלְיָין, וּוּלְעַן מִיר נַאֲך אַפְּשָׁר בְּלִיבָּן אָז זָכָן. דִי מַאֲמַע הָעָרָת נִישְׁתַ אַוִיפָּה צַו בְּרַעַכְן דִי הָעָנְט אָזָן צַו וּוּינְעַן אַוִיפָּה דִי זָכָן. „דָאַס בְעַטְגְּנוֹוֹזָאנְט, אָז קִישְׁנָס? . . . זִיך דִירָן קִיְין אַמְעָרִיקָע אָז בְעַטְגְּנוֹוֹזָאנְט, אָז קִישְׁנָס? . . .

פִינִי פֿאַלְטָמָט אַלְעַטְאָג מַאֲל אַוִיפָּה אָזָן אַנְדָעַר פְלָאָן. עָר וּוּעַט גִיְין, זָגָט עָר, מִיט א „זָאַיְאָוּלְעַנְעַץ“ דָוְרָך דָעַר בָּאָן, מִיט א „פֿרָאַשְׁעַנְעַץ“ צָוָם „נַאֲטְשָׁאַלְנִיך“ פָוָן דָעַר גְרָעַנְעַץ. עָר וּוּעַט זִיך אַרְבִּיבְעַרְכָּאָפָן אַהֲיָן צַו דָעַר יִדְעַנְעַ אָזָן וּוּעַט אִיר מַאֲכָן אַ פֿיְנְצְטָעַרְן סְוָף. עָר וּוּעַט זִיך ְפֶרְעָגָן: הִיתְכָן? ! . . . ס'אַיז אַבְעָרָקְלָעַטְעָרָךְ רְפָאוֹות! עָס וּוּעַט נִישְׁתַ הָעַלְהָן קִיְין „זָאַיְאָוּלְעַנְעַם“ מִיט קִיְין „פֿרָאַשְׁעַנְעַם“. אַרְבִּיבְעַרְכָּאָפָן זִיך צַו דָעַר יִדְעַנְעַ וּוּעַט אִים טְיִיבָּל נִישְׁת לְאָזָן, ס'אַיז בְלָאָטָע, מַע זָאַל אִיר אַנְשִׁיטָן דִי שְׁטוּב מִיט גָאָלָד. אַזְוִי הָאָט זִיך גַעַזְגָט בְּהִירָוש. עָס לִינְגָט אִיר נַאֲך אַין טָעַם דָאַס „גַעַבְעַנְעַן דִי גְרָעַנְעַץ“. מִיר אַלְעַט גַעַ-דָעַנְקָעַן נַאֲך דָעַם טָעַם פָוָן דָעַר גְרָעַנְעַץ. מִיר דָעַרְצִילָן אִימְלָעָכָן דִי מַעְשָׁה, וּוּי אַזְוִי מִיר הָאָבָן גַעַגְבָעַט דִי גְרָעַנְעַץ, וּוּי אַזְוִי דִי יִדְעַנְעַ הָאָט אָונְדוֹז גַעַגְבָעַן גִוִּים אַוִיפָּה אַרְבִּיבְעַרְכָּוּפְעַקְלָעַן אָונְדוֹז, וּוּי אַזְוִי דִי גִוִּים הָאָבָן אָונְדוֹז גַעַגְיָרָט אָזָן פֿאַרְהָרִירָט אָזָן אַזְוִי דִי גַעַוּאָלָט אָונְדוֹז קוּלְעַנְעַן. אַ גְּלִיק, וּוּאַס מִיְין שְׁוּעַגְנָעָרִין בְּרַכָּה הָאָט אַ מְכָבָ פָוָן חַלְשָׁעַן אָזָן וּוּאַס מִיְין מַאֲמַע הָאָט גַעַמְאָכָת אַ גַעַוּוֹאָלָד. הָאָבָן דָעַרְ-הָעָרָת דִי סְאַלְדָאָטָן אָזָן הָאָבָן אַגְעַחוּבָן שִׁיםָן. זַעַנְעַן זִיך דִי גִוִּים צְעַלְאָהָן, אָזָן מִר זַעַנְעַן גַעַנְעַן גַעַוּוֹאָרָן. אַזְוִי דָעַרְצִילָט דִי מַאֲמַע.

מיין ברודער אליהו דערציזלט די איינגענע מעשה, נאָר אַ בִּימֶל אַנדערש. שלאנט אַים ברכה אַיבער אָונְ דַּערציזלט טַקָּע דָּם אַיְנָעַן, נאָר אַ בִּימֶל אַנדערש. זאגט אָונְדוּזָּר חַבֵּר פִּינִּים וּוַיִּבְּ, טִיבָּל, אָז ברכה גַּעֲדָנְקָט נִישְׁתָּאָקוֹרָאָט, וּוְאָרָעָם ברכה האָט גַּעַלְשָׂט. אָונְ טִיבָּל וּוְיל אַנְהָיִבְּן דַּערציזלִין נָאָך אַ מָּאָל פָּוּן אַנְהָיִבְּ בֵּין סָוּפְּ. אַלְעַ טָאָג אָונְ אִיטָּלָעָן בָּאוֹנוֹדָר דַּערציזלִין מִיר דִּי מעָשָׂה, וּוְיָזָוּי מִיר האָבָּן גַּעֲנְבָּעָט דִּי גַּרְעָנָעָץ. אַלְעַ דִּי, וּוְאָסְטָה, שָׁאָקָלָעָן מִיט דִּי קָעָפְּ, שְׁמוֹצָעָרָן מִיט דִּי לִיפְּן. זַיְוַן זַאנְג, אָז מִיר זענען נְלִיקְלָעַבְּ ! מִיר דָּאָרְפָּן בְּעַנְטָשָׂן גּוֹמָל !

ג.

אוֹיפְּ דָּעַר זַוִּית גַּרְעָנָעָץ אַיְזָן אָונְדוּ גּוֹט, בעסְעָר וּוְיָ אַיְן דָּעַר הַיִּם. טָאָן טְוֹעָן מִיר נִישְׁתָּאָקִין האָנט אַיְן קָאָלְט וּוְאָסְעָר. אַדָּעָר מִיר זַיְצָן אוֹיפְּ דָּעַר אַכְּמָנִיה, אַדָּעָר מִיר גַּיְעָן אַיְוֹן שְׁפָאַצְּרָ, אַנְקָוָן בְּרָאָד. אַ שְׁיָינָעָ שְׁטָאָט. אַיְךְ וּוְיָם נִישְׁתָּאָ, וּוְאָסְטָה מִין שְׁוּעָגְעָרָן ברכה האָט צָו דָּעַר שְׁטָאָט. אַלְעַ טָאָג גַּעֲפִינְט זַי אָז אַנדָּעָר חַסְרוֹן אוֹיפְּ דָּעַר שְׁטָאָט. דָּסְטָם גַּעֲפָעָלָט אַיְרָ נִישְׁתָּאָ — סָאָזָן בְּלָאָטִיךְ. דָּסְטָם, זַאנְג זַי — האָט אַ רִיחָ, עַרְגָּעָר וּוְיָ בֵּי אָונְדוּ. אַיְינְמָאָל בְּיַינְאָכְטָ בְּאָפְּט זַי זַיךְ אַוְיָפְּ מִיט אַ גַּעֲוָאָלָד : מַעַן האָט זַי בְּאָפְּאָלָן. מִיר זענען אַלְעַ אַרְאָט
פָּוּן דִּי גַּעֲלָעָנָרָם :

— וּוְעַר האָט דִּיךְ בְּאָפְּאָלָן ? גּוֹלְנִים ?

— וּוְאָסְעָר גּוֹלְנִים ? וּוְאָנְצָן ! . . .

איינְדָּעָרְרִי דַּערְצִיזְלִין מִיר דָּעַם בְּעַלְ-חַבִּיתָ פָּוּן דָּעַר אַכְּמָנִיה, וּוְיִסְטָם עַר נִישְׁתָּאָמִיט וּוְאָסְטָם מַעַן עַסְטָ דָּסְטָם. גִּיט אִים פִּנְיָן צָו פְּאַרְשָׁתְּיָן אוֹיפְּ דִּיטְיָשׁ, וּוְאָסְטָם דָּסְטָם אַיְזָן. זַאנְג עַר, אָז בֵּי זַי וּוְיִסְטָם מַעַן נִישְׁתָּאָ דָּעָרָהָן. אַיְזָן זַיְעָר דִּיטְשָׁעָם לְאַנְדָּז עַטְשָׁמָעָן דָּסְטָם נִישְׁתָּאָ. דָּסְטָם מִיר, זַאנְג עַר, מַסְתָּהָמָא גַּעֲבָרָאָכְטָ מִיט זַיְךְ פָּוּן דָּעַר הַיִּם . . . אַיְזָן, בְּרַכָּה גַּעֲוָוָעָן אַיְן פָּעָם ! זַי האָט פְּיִינְט, זַאנְג זַי, דָּעַם יִידָּן, עַרְגָּעָר וּוְיָ אַ משׁוֹמָד ! אַיְךְ וּוְיָם נִישְׁתָּאָ פְּאָר וּוְאָסְטָם. דַּאֲכָט זַיְךְ, זַיְעָר אַ פְּיִינְגָּרָעָן מַעְנָטָשָׂה. אָז עַר רַעַדְתָּ, הַאלָּט עַר אַ בִּימֶל דָּסְטָם מַוְיל אוֹיפְּ אַ זַּיְטָ אָונְ שְׁמִיכָּלָטָם. הַיִּינְט האָט עַר לִיב גַּעַבְנָעָצָות. וּוְאָהָוָן מִיר זַאלָן גִּינְ, בֵּי וּוְעַמְעָן מִיר זַאלָן קוֹפְּן אָז בֵּי וּוְעַמְעָן נִישְׁתָּאָ. אָז אָז מִיר גַּיְעָן עַפְעָם

קויָן, גוּיט עַר מִיט. אָוֹן קויָן קויָן מִיר, צוֹם מִינְגְּסְטָן, מלְבּוּשִׁים. מִיר הַאֲבָן אַנְגַּעַהוִיבָן צַו בִּימְלֻעַד אַוִּיסְקְּלִיְידָן זַיְד. אַונְדְּזָעַר חַבָּר פִּינִי זַאנְט, אָזֶה עַמְּ אַיז נִישְׁתָּט שִׂיְעַן, וּוְאָס מִיר גִּיעַן, וּוְיִדְּ שְׁלַעַפְּעָרָם. אַין אַרְעַמְּדָעַר שְׁטַاطָּט דַּארַף מַעַן, זַאנְט עַר, אַרְוִיסְגִּינִיָּן וּוְיַיְעַטְשָׁן. וּבְכַרְתָּט דַּאת אַוִּיסְלָאנְד, וּוְאוֹז אַיז אַלְבָּא אַומְזִיסְטָן. דַּאס אַיז דַּאַר בָּאוֹוָאָסְטָן אַוִּיפְּ דַעַר גַּאנְצָעַר וּוּעַלְתָּ. קָוְדָם פֶּל הַאֲטָט עַר זַיךְ גַּעֲקוּוֹפְּט אַקְאָפְּעַלְיוֹשָׁל, וּוְיַיְעַטְשָׁן בַּיּוֹ דִי דִיְּטָשָׁן, אָוֹן אַרְעַקְלָא אַקְוָרְצָן בֵּין דִי קְנִי מִיט אַ נִיְיעַם שְׁנִיְופָם. אַנְקָוְקָן פִּינְגָן אַיז זַיְנָעַדְיוּתָשָׁעַ מְלְבּוּשִׁים דַּארַף מַעַן זַיְן שְׁמַטְאַרְקָעָר פָּן אַיזְיָן. לְאַנְגָּ אָוֹן דִּין אַיז עַר. אַ נִידְעַ רַיְקָעַ רַאיָה הַאֲטָט עַר. אָוֹן אָזֶה עַר גִּיעַט, שְׁפְּרִינְגָּט עַר. הַיְינְטָן דִּין נָזָוָה? דִי מַאְמָעַ זַאנְט, אָזֶה עַר הַאֲטָט אַ פְּנִים פָּן חֻוּקָה. מִיּוֹן בְּרוֹדְעַר אַלְיהָוָה גַּעֲפִינְט, אָזֶה עַר זַעַט אַוִּים וּוְיִאָ "וּוַיְיָגְעָר" אַדְעָר וּוְיִאָ "קָאָטְעַ רַיְנְשְׁטַשְׁיקָ". פִּינְגָן זַאנְט, אָזֶה עַר וּוְיִסְטָן נִישְׁתָּט וּוְאָס אַיז שְׁעַנְעָר: צַי אַ "וּוַיְיָגְעָר", צַי אַ "קָאָטְעַרְנְשַׁטְשִׁיקָ", צַי גַּאֲרָא אַ "שְׁלַעַפְּעָר"? דַּאס מִינְגָּט עַר טַאָקָע אַונְדוֹן. מִיּוֹן בְּרוֹדְעַר אַלְיהָוָה זַאנְט, אָזֶה עַר זַאל וּוּלְן, קָאָזֶה עַר זַיךְ אַוִּיךְ אַוִּיסְקְּלִיְידָן וּוְיִאָ "קָאָטְעַ" גְּרוּסָעַ קָוְגָן, זַאנְט עַר, אַוִּיסְבּוּעַגְגָעָן גַּעַלְתָּ, טְרַעַנְצָלָעַן קָעַרְבָּלָעַן. מַעַן דַּארַף, זַאנְט עַר, דַּאס קָעַרְבָּל הַיְינְטָן קִיּוֹן אַמְעַרְיקָעָן... זַאנְט אַים פִּינְגָן: אַיְן אַמְעַרְיקָעָן דַּארְפָּן מִיר קִיּוֹן גַּעַלְתָּ נִישְׁתָּט. דַּארְטָן, זַאנְט עַר, זַעַנְעָן מִיר אַלְיוֹן גַּעַלְתָּ! עַר רַעַדְתָּ אַיבָּעָר אַונְדוֹן אַזְוִי לְאַנְגָּ, בֵּין מִיּוֹן בְּרוֹדְעַר אַלְיהָוָה קְוִוְּטָן זַיךְ אַוִּיךְ אַקְאָפְּעַלְיוֹשָׁל מַעַט אַרְעַקְלָא, אָוֹן מִיר אַוִּיךְ אַקְאָ פְּלַעַיְוָשָׁל מַיִט אַרְעַקְלָא. מִיר גִּיעַן אַלְעַ דְּרַיְ אַיבָּעָר דִי גַּאֲסָן אָוֹן רַעַדְנָ דִיְּטָשָׁן. אַיךְ בֵּין זַיבָּעָר, אָזֶה אַלְעַ מִינְגָּעָן, אָזֶה מִיר זַעַנְעָן דִיְּטָשָׁן. אַיְין חַסְרוֹן נָאָר, וּוְאָס אַונְדוֹן גִּיעַן נָאָךְ דִי וּוּיְבָעָר. אַיךְ מִיּוֹן טַאָקָעָן דִי מַאְמָעַ, מִיּוֹן שְׁוּעַגְעָרִין בְּרַכָּה אָוֹן פִּינְגָן וּוּיְבָלְטִיְיבָל. זַיְיַ טְרַעְטָן נִישְׁתָּט אָפֶן אַונְדוֹן אַוִּיפְּ קִיּוֹן וּוּיְלָעָ. דִי מַאְמָעַ הַאֲטָט מַוְּרָא, אַיךְ זַאל צַוְּוִישָׁן דִי דִיְּטָשָׁן נִישְׁתָּט פְּאַרְבָּל אַנְדוֹשָׁעָט וּוּרָן, אָוֹן יַעַנְעָן גַּלְאָט נָאָךְ, וּוְיִדְּ קָעַרְבָּלָעַן. וּוְאָס הַאֲבָן זַיְמַרְאָ — וּוְיִים אַיךְ נִישְׁתָּט. מַחְמָת מִיר וּוְאָס הַאֲבָן זַיְיַ אַזְוּלְבָעָם גַּעַזְעָן?

— דִי גְּרַעְמָטָע נָאָרָנִים אַין דַעַר וּוּלְתָן זַעַנְעָן דִיְּטָשָׁן — אַזְוִי

זאגט מײַן ברודער אלֵהוּ. אַ סִימָן, ווֹאָס אַיר זָאלְט נִישְׁתָּצָנְג, גְּלִיבָן
זַיִּ אַיְיךְ אַוִּיפְּ נְאַמְנוֹת.

— אַחֲרֵן גָּעלְט. גָּעלְט אַיז בַּי זַיִּ טִיעַרְעָר, וַיִּ בַּי אַונְדוֹ!
אַ "גְּרִוִּיצָעָר" אַיז בַּי זַיִּ דַּי נְשָׁמָה. פֶּאָר אַ "קְרוֹין" וּוּלְן זַיִּ אַיְיךְ
פֶּאָרְקוֹיְפָּן דַּעַם טָאָטָג, אַוְן פֶּאָר אַ "גָּלוֹדָן" — גָּאַט אַלְיָיָן!
אַזְוִי זָאגְט בְּרַכָּה, אַוְן טִיבְּלַה הַאָלְט וַיַּאֲנַטְּעָר. אַלְעַ דָּרְיִי וַיַּיְבָּעָר,
וַיַּאַיְיךְ הַאָבָּא אַיְיךְ שָׂוִין גַּזְאָגָט, זָעָנָעָן עַפְּעָם נִישְׁתָּצָנְג מִיטָּדִי
דִּיטְשָׁנָן. אַיךְ וַיַּיְסָם נִישְׁתָּמָה, פֶּאָר וָאָמָם. מִיר זָעָנָעָן זַיִּ דָוּקָא גַּעֲפָעָלָן.
וּזְעָנָעָן נִישְׁתָּמָה אַמְּעָרִיקָע, וּזְאָלְטָא אַיךְ דָא גַּעֲוָאָלָט זַיִּן אַיְבָּיק אַוְן אַיְבָּיק.
וּזְעָנָעָן נִישְׁתָּמָה אַזְוּלְכָעַ הַיּוֹעָר, וַיִּ דָא? הַיּוֹנָט דַי מַעֲנָטָשָׁן? אַזְוּלְכָעַ
גַּוְעַט מַעֲנָטָשָׁן! אַלְצָדִינְגָּן פֶּאָרְקוֹיְפָּן זַיִּ אַיְיךְ! אַפְּלוּ דַי בְּהַמּוֹת
זָעָנָעָן נִישְׁתָּמָה דַי בְּהַמּוֹת, וַיַּאַסְבָּא אַונְדוֹ. שָׁבָל, קָאָן, זַיִּן, הַאָבָן זַיִּ נִישְׁתָּמָה
מַעַר וַיַּאֲנַדוּעַרְעָע, נַאֲרָז זַיִּ וּזְעָנָעָן אָוִים לַיְתִשְׁעָר. אַלְצָדִינְגָּן הַאָט דָא
אַזְנָדָעָר פְּנִים. אַוְן רַעַדְתָּ מִיטָּדִי וַיַּיְבָּעָר, זָאנָן זַיִּ, אַזְנָזָבָן זַיִּ אַונְדוֹ
אַיז בְּעַמְּרָע. קִיּוֹן זַאְךְ גַּעֲפָעָלָט זַיִּ נִישְׁתָּמָה, אַפְּלוּ דַי אַכְּסָנִיה אַיְיךְ נִשְׁתָּמָה.
אַוְן נִשְׁתָּמָה אַזְוִי דַי אַכְּסָנִיה, וַיִּ דַי בְּעַלְּיָבָתִים. זַיִּ רַיְסָן דַי הַוִּית, זָאגְט
ברַכָּה. פֶּאָר אַ גַּלְעָזָל וּזְאָרָעָם וּזְאָסָעָר הַיּוֹטָן זַיִּ זַיִּ בְּאַצְּצָלָן. אַ בִּימָל
זָאנָן וּזְעָנָעָן זַיִּ אַיְיךְ נִשְׁתָּמָה גַּעַבָּן אַוְמָוִיסָט. אַזְנָר וּזְעָנָעָן נִשְׁתָּמָה אַפְּאָרְזָן
פָּזָן דַּעַן בָּצְיִיטָנָם, וּזְעָנָעָן מִר דַּאְרָטָן גַּיְינָן אַיְבָּעָר דַי הַיּוֹעָר.

אַזְוִי זָאגְט מִין שְׁוּעָגָרְעִין בְּרַכָּה. נַאֲרָז וַיַּאַסְבָּא אַזְנָזָבָן שְׁוּעָגָרְעִין
בְּרַכָּה קָעָן זָאנָן! לְמַאי זָאגְט זַיִּ אַוִּיפְּ מִין בְּרוֹדָעָרְ אַלְיָהוּ, אַזְעַר אַיז
אַ יַּדְעָנָעָן. אַוְן אַוִּיפְּ אַונְדוּעָרְ חַבָּר פִּנְיִ זָאגְט זַיִּ, אַזְעַר אַיז אַ פְּלַבְּוֹן,
וַיַּאַסְבָּא אַין דָרְ קָאָרטָן. אַזְנָדָעָר אַיְיךְ טִיבְּלָם אַרְטָ וּזְאָלְטָ אַיר גַּעַן
גַּעַבָּן אַזְוִיסָטָן סָופְּ. טִיבְּלָ אַיז אַכְּבָּר, וַיִּ דַי מַאֲמָעָ זָאגְט, אַ מַעֲנָטָשָׁן אַזְנָדָעָר
אַ גָּאָל. זַיִּ פֶּאָרְשָׁוּוִינְגָט אַיר. אַלְעַ פֶּאָרְשָׁוּוִינְגָט אַיר. אַיךְ אַוִּיךְ.
מִיךְ רַוְּתָּזְיִ זַיִּ דָעָר "וּוִשְׁקָרְאָבָעָק", אַדָּעָר "מַאֲטָלָ מִיטָּדִי פִּימְקָעָם".
אַיךְ הַאָבָּא זַיִּ אַוִּיסְגָּהָאַדְעָוָעָט, זָאגְט זַיִּ, אַיז וּזְעָנָעָן אַ פֶּאָר גַּוְטָעָ פִּימְקָעָם.
מִיךְ הַיְבָּט דָאָס אַפְּלוּ נִשְׁתָּמָה אַזְנָרָן. נַאֲרָז דַי מַאֲמָעָ וּוַיַּלְלָ נִשְׁתָּמָה
לִיְזָן, לְמַאי זַיִּ רַעַדְתָּ פָּזָן מִינְעָן פִּימְקָעָם. הַיְבָּט אַזְנָרָן דַי מַאֲמָעָ וּוַיַּנְגָּעָן.
אַזְנָרָן מִין בְּרוֹדָעָרְ אַלְיָהוּ הַאָט פִּינְטָ, אַזְנָרָן דַי מַאֲמָעָ וּוַיַּנְגָּעָן. עַר זָאגְט,
אַזְנָרָן זַיִּ מַאֲכָט זַיִּ קָאָלִיעָ דַי אַוִּיגָן, אַזְנָרָן מִיטָּ קָאָלִיעָדִיקָעָ אַוִּיגָן לְאַזְטָ אַמְּעָד
רִיקָע נִשְׁתָּמָה אַרְיָן.

ד.

איך קאן איך איבערגעבען אַ נײַם. מיר האבן אַ גראָם פֿון אונ-
דווער זאָכָן. די יידענען, וואָס האָט מיט אונדוּ גענגעבעט די גרענצע,
האָט מעוּן אַיְינְגְּזְעַצְּט אַין טורמע. אונדוּזָר חַבָּר פֿוּזִי קָוּעַלְמַט. עַר
זאגט, אָז ס'איַז אַ גַּרוּסָעַ מְצֻוָּה. זאגט די מאָטָע : "ס'טִיטְשֶׁ, אָז
מיינְעַ זאָכָן?" זאגט פֿינְיַי : "נוֹ, אָזָן מיינְעַ זאָכָן?" . . . אַצְּנִינְד וּוּוִיסְן
מיר שווּוֹן פֶּאָר גַּעֲוָוִים, אָז אונדוּזָר עַר זענעַן פֶּאָרְפָּאַלְזַן. וואָס טוֹט
מעוּן? מַעַד אַרְפַּךְ פֶּאָרְן וּוּיטְעָר. אַ ברִירָה האָטָן מִיר? מִיְּזַן בָּרוּדָעַר
אלְיהוּ גַּיְיט אַרְוּם אָז אַ קָּאָפֶן. די מאָטָע רעדַט אַים אַוְוִים דָּאַס הָאָרֶץ.
וּ זאגט אַים: וואָס וּאַלְטָן מִיר גַּעֲטָאָן, נַאֲרַעַלְעַ, וּעַן מַעַד גַּעֲוָעַן
צְוָנְעָמָעַן בַּי אונדוּ דָּאַס גַּעַלְטַן, וואָס מִיר האָטָן אַפְּגָנְלִיוֹזַט פֶּאָר דָּעַר
הָאַלְבָּעָר דִּירָה, אָזָן נַאֲךְ קַוְּלָעַן אַוְיךְ? אונדוּזָר חַבָּר פֿינְיַי נִיט אַפְּ דָּעַר
מאָטָעַן גַּעֲרָעַכְתַּן. עַר זאגט, אָז אַיְדַּה אַרְפַּךְ שְׁטוּנְדִּיק זאגַן: "גַּם
זו לְטוּבָה". בְּרַכָּה לִיגְט אַוְיךְ צַו אַ קְנִיטָלַן. זַי זאגט, אָז נִישְׁתָּאָמַּה
זִיסְטַּה האָט זַי אַים אַ נַּאֲמָעַן גַּעֲגָעַבָּן, "יַדְעָנָעַן". מִיר גַּרְיִיטַן זַיְךְ אַין וּוּגַּן
אַרְיוֹן. מִיר צְעַדְעַעַן זַי בַּי מַעַנְטְּשָׁן, וּי אַזְוִי פֶּאָרְטַּעַט מַעַן קִיּוֹן אַמְּעַ-
רִיקְעַ ? מַעַנְטְּשָׁן חָרְעָן-אַוְוִיס אָזָן גַּבְּנָן אַונְדוּ עַצְּוֹת. אַיטְלָעַכְעָר אָז
אַנְדָּעַר עַצְּה. אַיְינְעַר זאגט: אַוְיכְפַּט אַנְדָּעַר — אַוְיכְפַּט
לְאַנְדָּאָן. אַ דָּרִיטָעַר דָּרִינְגַּט, אָז אַוְיכְפַּט אַנְטוּעָרַעַן אַיְזָן גַּעֲנָעַטָּר. מַעַד
פֶּאָרְדוֹלָט אַונְדוּ אַזְוִי דָּעַם קָאָפֶן, אָז מִיר וּוּוִיסְן שְׂוִין אַלְיִין נִישְׁתָּמַט,
צַו טַאָן. פֶּאָרְפָּאַיְוִוָּה האָט די מאָטָע מַוְּרָא. אַ צַו גַּרְיִיסְטַר טּוּמָל,
זאגט מַעַן. אַנְטוּעָרַעַן גַּעֲפָעַלְטַן נִיט בְּרַכָּהן. עַפְּעַם אַנְטוּעָרַעַן —
אַמְּאַדְנָעַר נַאֲמָעַן. זַי האָט אַזְאַט נַאֲמָעַן נִישְׁתָּמַט. עַם בְּלִיבְכַּט
לְאַנְדָּאָן. פֿינְיַי זאגט, אָז לְאַנְדָּאָן אַיְזָן דָּאַס בְּעַסְטָעַ. עַר האָט גַּעֲלִיְעַנְטַן
וּוַיְפֵל מַאֲלַ אַיְן דָּעַר גַּעֲגָרְאַטְיַע (אַזְאַט בּוֹן), אָז לְאַנְדָּאָן אַיְזָן אַפְּ שְׁאָרְפַּעַט.
שְׁתָאָט. הַיְינְטַן קַומְטַ אַרְוּם פֿון דָּאַרטָּן מַשְׁתַּה מַאֲנְטָמְעַטְיַאָרָע, אָז
רַאֲטְשִׁילְד, זאגט עַר, אַיְזָן אַוְיכְפַּט לְאַנְדָּאָן.

ראָטְשִׁילְד אַיְזָן גַּאֲרַ פֿון פֶּאָרְיוֹ!

אַזְוִי זאגט מִיְּזַן בָּרוּדָעַר אלְיהוּ. דָּאַס אַיְזָן דָּאַר בַּי זַיְךְ אַפְּלַל,
וּוָס אַיְינְעַר זאגט, זאגט דָּעַר אַנְדָּעַרְרַעַט פֶּאָרְקָעַרְטַּע. אָז דָּעַר זאגט:
טָאָג, זאגט יַעֲנַעַר: נַאֲכָט. דָּאַס הַיְוִסְטַן, מַעַד זַיְךְ קָרִיגַן — דָּאַס

ニישט, נאָר מַע שְׁפָרֶט זַיִד. זַיִד קָאנָעַן זַיִד אַמָּל אֲזוֹי אַוּעַקְשָׁפָאַרְן
אַ שְׁהָ בְּסֶדֶר, בֵּין מַע צְעַנְעַט זַיִד. אַנוּמָעַלְתַּ הַאַבָּן זַיִד צְעַמְפָעַרְט
אַבְּעַר אַ דִּיטְשִׁישׁ וּוֹאַרטַּ : „כְּרַאַן“. אַיְנוּנָרַ הַאַט גַּעַזְגַּט. אַזְּ כְּרַיְין
אַיזְּ אַוְיפְּ דִּיטְשִׁ : „כְּרַאַן“. דַּעַר אַנְדָּרָרָרַ הַאַט גַּעַרְגַּעַן, אַזְּ כְּרַיְין
דַּאַרְפַּטְ מַעַן זַגְּנַן אַוְיפְּ דִּיטְשִׁ : „כְּרַאַן“. אַ שְׁהָ צְוַיִּי הַאַט מַעַן זַיִד
אַוּעַקְגְּנַעְרִיסִן, בֵּין סְאַיזְ גַּעַבְּלִיבָן, מַעַן זַאלְ קְוִיְּן אַ וּוֹעַרְצַלְ כְּרַיְין אַונְ
מַעַן זַאלְ דָּסִים וּוֹיְזַן דָּעַם בְּעַל-הַבִּית פָּן דַּעַר אַכְסַנְיהָ. גַּעַרְאַכְטַ דָּסִים
וּוֹעַרְצַלְ כְּרַיְין, פְּרַעַנְטַ מַעַן אַימְּ : „רַב דִּיטְשִׁ ! מִירַ הַאַבָּן צַו אַיְיךְ
אַ בְּקַשְׁהָ, נַאָרַ אַירְ זַאלְטַ אַונְדוֹ זַגְּנַן דָּעַם רִיְּגַעַם אַמְּתָה. וּוֹיַ אֲזוֹיַ הַיִּסְטַ
בֵּין אַיְיךְ אַוְיפְּ אַיְיעַרְ לְשֻׁוֹן אַטְ דִּיאַזְיְקַעְ פְּרִיְ – – „כְּרַאַן“. אַדְעַר
„כְּרַאַן“ ? רַוְּפַטְ זַיִד אַפְּ דַּעַר בְּעַל-הַבִּית : „אַוְיפְּ אַונְדוּרְ דִּיטְשִׁשְׁעַרְ
שְׁפָרָאַכְעַ הַיִּסְטַ דִּיזְעַ פְּרוֹכְטַ נִישְׁטַ „כְּרַאַן“ אַונְ נִישְׁטַ „כְּרַאַן“, נַאָרַ
„מַעְרַעַטְיקְ“ . . . נַאָטַ אַיְיךְ אַזְאַטְ מַשְׁגַּעַת ! קִירְעַ-דִּיטְשִׁ אַיְזַ אַגְּטַעַר
צַו לְחַבְּעִיםַנְקָ. עַרְ קָעַן אַיְיךְ אַמָּלְ גַּעַבְּן אַ זַּאגְ אַ וּאַרְטַ, זַאלְ זַיִן
וּוּאַסְמַ צַו הָעָרָן. לְמַשְׁלַ, נַעַמְטַ, אַשְׁטִיגְנַעַרְ, אַ זְיַינְגַּרְלַ, דַּאַכְטַ זַיִד, וּוּאַסְמַ
קָאַן שַׂוִּין וּוֹיַן מַעַרְ פְּשַׁוְטְ פָּן אַ זְיַינְגַּרְלַ ? הַיִּסְטַ דָּסִים בֵּי קִירְעַ-דִּיטְשִׁ
נִימַט אַ זְיַינְגַּרְלַ, נַאָרַ „אַ הָאָרַ“. אַונְ אַזְאַיְ בֵּי אַיְםַ „אַ הָאָרַ“. אַזְ אַ
הָאָרַ אַזְאַיְ בֵּי אַיְםַ „אַ הָעָרַ“. אַהֲרָרַ אַזְאַיְ בֵּי אַיְםַ „הִירְהִירַ“. אַזְ מַעַן
זַאַגְטַ קִירְעַ-דִּיטְשִׁ זַאלְ מַעַן גַּלְיְיבָן !

.ה.

הַאַט קִיַּין פְּאַרְאִיבָּל נִישְׁטַ, אַיְדַּ הַאַבָּ מִיד פְּאַרְדְּעַדְטַ וּוֹעַגְןַ דִּ
נַאְרִישַׁ דִּיטְשִׁן מִיטַּ זַיְעַרְ מְשֻׁגְעַנְרַ שְׁפָרָאַךְ, אַונְ הַאַבָּ פְּאַרְגְּנַעַטְן,
אוֹ מִירַ פְּאַרְןַ קִיַּין אַמְעַרְיקַעְ, דָסִים הַיִּסְטַ, נִישְׁטַ גַּלְיְיךְ קִיַּין אַמְעַרְיקַע
– דַּעַדוּוֹיְלַ פְּאַרְןַ מִירַ קִיַּין לְאַנְדָּאַן, אַונְ נִישְׁטַ גַּלְיְיךְ קִיַּין לְאַנְדָּאַן,
נַאָרַ קִיַּין לְעַמְבָּרָגְ, דַּאַרְטַ, אַיןַ לְעַמְבָּרָגְ, אַיזְ פְּאַרְאַןַ, זַאַגְטַ מַעַן
אַ קָּאַמִּיטְעַטַּ פְּאַרְ עַמִּגְרָאַנְטַןַ. אַהֲשַׁרְ וּוֹעַלְןַ מִירַ קָאַגְעַןַ דּוֹרְכַןַ קָאַלְ
מִיטְעַטַּ עַפְעַם בְּאַחַילְקַ וּוֹעַרְןַ. מִיטַּ וּוּאַסְמַ זַעַנְעַןַ מִירַ עַרְגַּעַרְ פָּן אַלְעַ
אַנְדָּעַרְ עַמִּגְרָאַנְטַןַ ? וּבְכֶרֶתַ, מִירַ הַאַבָּן נַאָרַ גַּעַהַאַט אַזְאַטְ שַׁאַדְ –
אַונְדוּרְעַרְ אַלְעַ פְּעַקְלַעַרְ מִיטַּ אַונְדוּרְ גַּאנְגַּן בְּעַטְגְּעוֹאַנְטַןַ. דִי מַאַמְעַ
גְּרִוְיטַ זַיִדְ שַׂוִּיןַ, וּוֹיַ אֲזוֹיַ זַיִ וּזַאלְ זַיִןַ, וּוֹיַ אֲזוֹיַ זַיִ וּזַאלְ פְּאַרְ זַיִ וּוֹיַ וּוֹיַנְגַּעַןַ.

מיין ברודער אליהו בעט זיך בי איר : „גאָר נישט געווינט ! מע דאָרָף אַין זוּגעַן האָכָּן די אָוְיגַן. אַן אָוְיגַן לאָזֶט אַמְּעָרִיקָע נִישְׁט אַרְיָין.“ אָזוּן זאגַט מיין ברודער אליהו אַן גִּיט אַרְיָין צָום בָּעַל-הַבִּית זיך צָעַצָּלָן פֵּאָר דָּעַר אַכְּסָנִיה. אַין עַטְלָעַכְעַ מִינּוֹת אַרוֹם קָוָמָט אַרְיָין מִין ברודער אליהו אַ טוֹיטָעָר. וּוּאָס אַיז ? דָּעַר בָּעַל-הַבִּית הָאָט אִים אָוּוּקָגָעַלִּיגַט אַחֲשָׁבָן, אַיז אִים, זאגַט ער, פִּינְצָטָעָר גַּעֲוָאָרָן אַין די אָוְיגַן. פֵּאָר אַלְצָדִינְגָּ רָעַכְנְטָ ער אָוְנדָז גַּעַלְטָ. פֵּאָר לִיְכָטָעָר אַוִּיפָּ לִיכְטָבָעַנְטָשָׂן רָעַכְנְטָ ער : זַעַקְמָ לִיְכָטָעָר — זַעַקְמָ גַּרְיוּצָרָם. פֵּאָר הַבְּדָלָה — פֵּיר גַּרְיוּצָרָם. וּזַעַקְמָ הַבְּדָלָה ? ער, דָּעַר בָּעַל-אַכְּסָנִיה, הָאָט גַּעַמְאָכָט הַבְּדָלָה אַן מִיר האָכָּן גַּעַהְעָרטָ, קָוָמָט אִים פֵּיר גַּרְיוּצָרָם. פְּרָעָונָן מִיר אִים : „וּוּאָס עַפְעָם פֵּיר ?“ — זאגַט ער : „וּוַיְלָט אַיר פְּנִינְפָּ, לְאָז זַיְן פְּיִינְפָּ“. הַיְגָנְטָ רָעַכְנְטָ ער אָוְנדָז עַפְעָם אַ מִין זַאָךְ מִיטָּן נַאֲמָעָן „קָאַמִּיסִּיאָן“. וּוּאָס אַיז דָּאָס פֵּאָר אַ שְׁלָאָק ? דָּאָס קָוָמָט אִים, זאגַט ער, פֵּאָר דָּעַר טְרָחָה, וּוּאָס ער אַיז גַּעַגְּנָגָנָעָן מִיט אָוְנדָז קוֹיְפָּן מַלְבּוֹשִׁים.

דָּעַרְהָעָרט אַזְּ אַזְּ מַעַשָּׂה, כָּאָפָּט זיך אַוִּיפָּ מיין שְׁוּעָגָעָרִין בְּרָכָה מִיט אַ פְּלָעַסְק אַין די הענט.

— שְׁוּגָעָר ! וּוּאָס האָכָּב אַיך אַיְיך גַּעַזְאָגָט ? זוּגעַן די דִּיְתְּשָׁן נִישְׁט עַרְגָּעָר וּוּ די נַאֲכָט-גַּזְלִינִים אַין וּזְאָלָד ? זוּגעַן אַונְדוּשָׁרָעָ רַוְּסִיָּ שָׁעָ כּוּלִינְגָּנָעָם נִישְׁט קִיּוֹן צְדִיקִים אַקְעָנָן זַיְן ? מִיר זוּגעַן דָּעָן אַין בְּרָאָד ? מִיר זוּגעַן דַּאָּך אַין סְדוּם ! ...

דָּאָס פְּאַרְגְּלַיְיכָן אִים מִיט די רַוְּסִישָׁע כּוּלִינְגָּנָעָם, וּוּוִיזָט אִים, הָאָט דָּעַם בָּעַל-הַבִּית נִישְׁט אָזְּיָיָ פְּאַרְדְּאָסָן, וּוּ דָּאָס פְּאַרְגְּלַיְיכָן בְּרָאָד מִיט סְדוּם. ער אַיז גַּעַוְאָרָן אַנְגַּעַצְוָנָן ! ער הָאָט אָוְנדָז גַּעַזְאָגָט, אָזְּ אַיז זַיְעָרָדָעָט, וּוּאָס די רַוְּסִישָׁע כּוּלִינְגָּנָעָם מַאֲכָן אַוִּיפָּ אָוְנדָז פְּאַגְּרָאַטָּמָעָן. ער גַּעַפְּיָינְט, אָזְּ סְאָזָן נַאָך וּוּינְצִיךְ, וּוּאָס מַעַט טָוָט אָוְנדָז. זוּגעַן ער זַאָל זַיְן, זאגַט ער, דָּעַר רַוְּסִישָׁע „קָאַזְוָעָר“, וּוּאלָט ער „גַּעַעַחְיָיְמָעָן“ מַע זַאָל אָוְנדָז אַלְעָמָעָן „אוּסְקָאַילָּן“ בַּיו, „איְינְגָעָם“ !

מִיר דָּאָכָט, אַיך האָכָּב אַיך שְׁוּן גַּעַזְאָגָט, אַז אַונְדוּשָׁרָע חַבְרָ פִּינְיָ אַיז אַ היְצִיקָעָר פְּאַרְיָוָן. בַּיז מַעַ רִירָת אִים נִישְׁט שְׁטָרָק אָז, קָאָז ער אַיך שְׁוּוִינָן אַיז שְׁוּוִינָן. גָּאָר טַאָמָעָר דָּעַרְלָאָגָט מַעַן אִים מִיט אַזְּ אַזְּ וּוּאָרָט, וּוּאָס ער הָאָט פְּיִינְט, אַיז חַיוֹת נִישְׁט זַיְכָעָר ! פִּינְיָ הָאָט

זיך אוַיְגַעַכְאַפְט, אוַיְסַגְעַצְיוֹן זיך ווי לאָנג עַר אַיז, צוֹגַעַנְגַעַנְגַעַן גַּלְיִיך
צָוֶם בְּעַלְ-הַבִּית פֵּן דָּעַר סְמַטְאַנְצִיעַ אָוָן הַאַט אִים אוַיְסַגְעַשְׁרַעַן אוַיְקַע
קוֹל גַּלְיִיך אִין פְּנִים אַרְיוֹן :

— קִירֻעַ-דָּאַטִּישׁ! . . . אַ רְוח אִין דִּין טַאַטָּאַטָּן אַרְיוֹן!
אמֶת, דָּעַר „קִירֻעַ-דִּיְוַשׁ“ הַאַט אָוְנְדוּעַר חַבָּר פִּינְיַן גַּעֲקָאַטְטַט
טִיעָר. דָּעַר בְּעַלְ-הַבִּית הַאַט אִים פֵּאָרָן „קִירֻעַ-דִּיְוַשׁ“ אוַיְגַעַוּוֹאַרְפָּן
צְוֹוַיִּשׁוּעָרָע, גַּעַשְׁמַאַקָּע פָּעַטְשׁ, אַז פַּוְנְקָעַן זַעַנְעַן גַּעַלְוִוִּיגַן. עַם הַאַט
אַכְבָּעַר גַּעַהַאַט דָּעַם זַיְבָּעַטְנַן חַן. גַּאנְצַן בְּרָאַד אַיז זיך צְוֹנוֹיַגְעַלְאַפְּגַן,
סְ'אַיז גַּעַוְועַן „לִיהְוִידִים“. אַיך הַאַב לִיב, אַז סְ'אַיז פְּרִילְעַד.
דָּעַם זַעַלְבִּיקָן טָאג זַעַנְעַן מִיר אַנְטְּלַאַפְּגַן.

מעַבְּרַי גַּעַוְועַן דִּי סְדָרָה (מַאֲוֹוֵר זַיְוָן דִּי סְדָרָה — סְדָרָע) —
זַאֲגַן דִּי סְדָרָה פֵּן דָּעַר וּוְאַךְ מִוְּטַן טְרָאָפּ. (מִוְּת אַבְּשָׁטִימָטוֹן
גַּוְגַּוְגַּוְן).

נִישְׁטַמְּחוּבִּיב (מַעֲבוֹיָעוֹו) — דָּאַרָּף נִוְשְׁטַ, מַוְּזַנְשַׁט.
הַיְתָכֵן (הַאַיְטָאַכֵּן) — וּוְיְאַזְוַי? וּוְיְאַזְוַי אַיז דָּאַס מַעְגָּלָע?
בְּעַנְטִישָׁן גַּוְמָל (גַּוְיָמָל) — זַאֲגַן אַגְּוּוֹסָעַ הַפְּלִיחָה, וּוּעַן מַעַן
רַאֲטַעְוּעַשׁ זַיְד פֵּן אַגְּפָאָר.

אַכְסָנִיא (אַכְסָגָנִיא) — אַיְינְפָּאַרְהָווִו — Inn
אַפְּנִים פֵּן חַזְוֵק (פָּאַנְעָם, כּוֹזִזְק) — אַגְּרִישָׁן אַוְיְסָעָן.
כָּל בּוֹ (קָאַל בּוֹ) — אַיְונְגָּר, וּוּאַס טָוִיג צַוְּאַלְצְרִינְג, צַוְּאַלְדָּאַס שְׁלַעְכְּטָס.
וּוִישְׁקָרָאַבְּעַס — דָּאַס וּוְגַסְטָע קִינְדַּה.
גַּם זַוְּלָטְוָבָה (גַּאַס זַוְּלָטְוָוּוֹעַ) — זַאֲלַדָּאַס זַיְוָן צַוְּגָוָטָן.

מית די עמיגראנטן

.א.

או איר ווילט פֿאָרֶן קִיּוֹן אַמְּעָדֵרְקָעַ, זַאלְט אַיר פֿאָרֶן נַאֲר מִיט
עַמִּיגְרָאַנְטָן. או אַיר פֿאָרֶט מִיט עַמִּיגְרָאַנְטָן, אוֹז אַיְיךְ גּוֹט. קַומְט
אַיר אַיְין אַ שְׂטָאַט, פֿאָרֶשְׁפָּאַרְט אַיר זַוְּבָן אַן אַכְּסָנִיה. מַעַד הַאַט אַיְיךְ
אַנְגְּנָעָנְרִיְּתָן אַן אַכְּסָנִיה פֿוֹן פֿרְיַעַר. דָּעָרְוִיף אַיְזָה דַּאֲךְ גַּעַמְאַכְּט גַּעַוְאָרָן
אַ קַּאְמִיטָּעַט. אַ קַּאְמִיטָּעַט זַעַט, אוֹז אַיר זַאלְט הַאֲבָן אַלְצְדִּינְגְּ גְּרִיטָּה.
נַאֲכְדָּעַם הַאַט מַעַן אָוְנְדוֹ גַּעַבְּרָאַכְּט אַלְעָמָעָן אַוְיָף אַ גְּרוֹיְסָעַד אַכְּסָנִיה.
אַ גַּאנְצָעַ שְׁטוּב מִיט אַ סְּךְ בַּעַטְלָעַע, מִיט אַן אַ שְ׀יעָר עַמִּיגְרָאַנְטָן.
„עַם זַעַט דַּא אַוִּים וּוּ בַּי אָוְנְדוֹ אַ הַקְּדָשָׁה“. אַזְוִי גַּעַפְּלִינְט מִין מִאמְעָד.
אוֹן מִין שְׁוּעָנְגָּרְדִּין בְּרַכָּה זַאנְט : „שְׁוּיְגָּנְעָר, לְאַטְמֵר בַּעַסְעָר פֿאָרֶן
וּוַיְטָעָר“. אַיְךְ הַאֲבָן אַיְיךְ שְׁוִין גַּעַוְאַגְּט אַמְּאַל, אוֹ דִּי וּוַיְכָרָבְּ הַאֲבָן
אַ טְבָע — עַם גַּעַפְּלָעַט זַי נִישְׁתְּ קִיּוֹן זַאֲךְ. אַוְיָף אַלְצְדִּינְגְּ גַּעַפְּלִינְעָן זַי
אַ חְסָרָן. נַאֲר אָוְנְדוֹעָר חֶבְּרָפִינְיָי זַאנְט, אוֹ דַּא אַיְזָה פֿאָרָאַנְט מַעַר „צִיְּ-
וּוַיְלוֹאַצְּעַי“. אַיְךְ וּזְאַלְטָן וּוּלְזָן וּוּסְמָן, וּוּאַסְמָן אַיְזָה דַּאֲם אַזְוּלְכָבָעָם „צִיְּ-
וּוַיְלוֹאַצְּעַי“, וּוּאַסְמָן אָוְנְדוֹעָר חֶבְּרָפִינְיָי קָאָזְזָה זַי אַן דַּעַם נִישְׁתְּ בָּאֲגִינְיָן ?

.ב.

אוֹיָף דָּעַר אַכְּסָנִיה, וּוּאַסְמָן מַעַד הַאַט אָוְנְדוֹ אַנְגְּנָעָנְרִיְּתָן פֿוֹנוּם קָאָזְזָה
מִיטָּעַט, אוֹז אַוְיְסְגְּעַצְּיִיכְּנָט גּוֹט. דַּאֲם הַיְמָט, עַם אוֹז נִישְׁתְּ אַזְוִי גּוֹט,
וּוְיַפְּרִיאַלְעַד. מַעַד בָּאַקְעָנָט זַיְךְ אַלְעַ מַאֲלָ מִיט נִיעַע עַמִּיגְרָאַנְטָן. מַעַד
זִיצְט אַיְנָאַיְינָעָם, מַעַן עַסְטָן אַיְנָאַיְינָעָם, מַעַד דָּעַרְצִיּוֹלָט מַעַשָּׂות. אַר,
וּזְאַסְעָרָע שְׁיִינְעָ מַעַשָּׂות ! נִיסְים וּנְגַלְאָות ! נִיסְים פֿוֹן פְּאַגְּרָאָם. נִיסְים
פֿוֹנוּם פְּרִיאַזְוּוּ. נִיסְים פֿוֹן דָּעַר גַּרְעָנָעָץ. אַוְתְּלָעְכָּר דָּעַרְצִיּוֹלָט אַן
אַנְדָּעַר מַעַשָּׂה פֿוֹן זַיְן אַגְּנָעָם. אַיְנָעָר פֿרְעָגָט בַּיִּם אַנְדָּעַר : „וּוְעָר

איו געוווען איעיר אונגעט בי דער גרעגען — אַ רוייטער, צי אַ שוואָאַר-צער? ענטפֿערט אַים דער אַנדערער: "נישט קיין רוייטער, נישט קיין שוואָרץער, נאָר אַזוי אַ גַּנְבַּ" . . .

געוווינטעלעך, דערציילן מיר אונדווער נס אויך, ווי אַזוי גאט האט מיט אונדו געפֿרט, ווי אַזוי מיר האבן בענברעט די גרעגען. אלע הערֶן-אַוִים אונדווער מעשה, שאַקלען מיט דֵי קעַפַּ אָון שמוֹצָעָרַן מיט די לִיפָּן. אַיינער אַ הוייכער עמיגראָנט מיט אַ בִּיאָזְן קוק אָון מיט וואָטָע אַין די אַוְיעָרַן טוֹט אַונדוֹ אַ פּֿרְעָגָן:

— ווי אַזוי זעט אַוִים די יידעַנְעַ? אַ פּֿרְומָעַ, אַ פּֿשְׁרָעַ, מיט אַ שִׁיטְלָ אַוְיכָן קָאָפַּ?

דערהערט, אַז אַונדווער יידעַנְעַ אַז אַ פּֿרְומָעַ, אַ פּֿשְׁרָעַ, מיט אַ שִׁיטְלָ אַוְיכָן קָאָפַּ, — טוֹט דער הוייכער עמיגראָנט מיטן בִּיאָזְן קוק זיך אַ כָּאָפַּ-אַוִּיפַּ אָון אַ זָּאג צו זַיְן ווֹיבַּ, ווֹאָם זיך הײַסְט שְׂרָה: — שְׂרָה! דָו הַאֲרְכָּסְטַּן? סְאַיְן דָאָך די אַיְנָגָעַנְעַ יידעַנְעַ!

— אַ כָּאָלִיעָרָע זָאָל קָוְמָעַן אַוִּיפַּ אַיר אָזְן אַוִּיפַּ אַלְעַ אַונְגָּעַנְטָן, רַבּוֹנוֹ שְׁלַׁ-עוֹלָם!

אַזוי זאנט זַיְן ווֹיבַּ שְׂרָה, אָזְן זיך דערציילט אַונדוֹ אַוִּיך אַ שִׁינְעַנְעַ מעשה, ווי אַזוי די אַיְגָעַנְעַ יידעַנְעַ מיטן שִׁיטְלָ האט זיך אַפְּגָעַנְאָרט, באָנוּמָעַן פָּן קָאָפַּ בִּזְוֹ די פִּים אָזְן גַּעַוּאָלָט אַרְיִינְרוֹקָן זיך שִׁיכְפַּטְמָ קָאָרטָן קַיְן אַמְּעָרִיקָן.

דערהערט דָּאָם ווֹאָרט "שִׁיכְפַּקָּאָרטָן", כָּאָפַּט זיך אַוִּיפַּ אָז עַמִּידָנָט, אַ שְׁנִיְּדָעָר, מיט שְׁוֹאָרְצָע אַוְגַּן אָז מיט אַ בְּלָאָם פְּנִים, אָז רַוְּטַח זיך אָז:

— שִׁיכְפַּקָּאָרטָן? לְאַזְוַת מִזְדָּחָה, ווּעַל אַיר אַיְיךְ דערציילן אַ מעָשָׁה פָּן שִׁיכְפַּקָּאָרטָן.

אָז דער שְׁנִיְּדָעָר מיט די שְׁוֹאָרְצָע אַוְגַּן אָז מיטן בְּלָאָם פְּנִים ווּיל אַנְהִיבָּן דערציילן אַ מעָשָׁה פָּן שִׁיכְפַּקָּאָרטָן, שְׁטִיטָט אַוִּיפַּ נַאֲך אָז עמיגראָנט, ווֹאָם מַעַד רַוְּטַח אַים טַאָפְּלִינְסְקָי. עָרָזָאנְט, אָז עָרָזָאנְט אַ שְׁעַנְגָּרָעָה מיט שִׁיכְפַּקָּאָרטָן, ווי אַזוי אַיְן שְׁטָעַטְל בַּיִּזְיָה אַיז דָאָך קָאָמְפָּאַנְיָע, ווֹאָם פָּאָרְקוּיֶּט פָּלוֹמְרָשְׁט שִׁיכְפַּקָּאָרטָן פָּן לִיבָּאָוּעָ קַיְיָן אַמְּעָרִיקָע, האָבָן זַיְהָ דָעַרְתָּאָפַּט אַ יְוָנְגָנְמָאָזָן אָזְן האָבָן בַּיִּזְיָה אַוְסְגָּעַנְאָרט עַטְלָעַכָּע אָזְן זַעַכְזִיק קָאָרְבָּן אָזְן אַרְיִינְגָּעַרוֹקָט

עפעם אַ סֻּכָּה-שַׁעַר מֵיט אַ רְוִיטָן אַדְלָעֶר. דָּעַר יְוָנָגְעַרְמָן קָומָט קִין לִיבָּאָועַג, וּוֹיל זַיךְ וּעְצָן אֲוִיפָּה דָּעַר שִׂיף, גַּעֲמָט אֲרוֹום אָזָן בָּאוֹויּוֹזֶט דָּעַם סֻּכָּה-שַׁעַר, מִיטָן רְוִיטָן אַדְלָעֶר. וּוֹעֶר? וּוֹאֶס? אַ גַּעֲכְטִיקָעֶר טָאגֶן! סְאִיז נִישְׁתְּ קִין שִׁיּּוֹסְקָאָרטָט, סְאִיז גָּאָר אַ שִׁיר-הַמְּעוֹלָות!

ג.

די מעשה מיט די שִׁיּּוֹסְקָאָרטָן הַיְבָט מִיר אָז וּוּרְעָן נְמָאָם. אַיז האָב לִיב עַמְּינְגָּרָאנְטָן. אַיךְ חָאָב מִיךְ בָּעַסְעָר בָּאַקְעָנְטָן, אַין וּוְאַגְּאָן זִיכְנְדִּיךְ, מֵיט אַ יְיָנְגָּלְפָּן די עַמְּינְגָּרָאנְטָן אַין מִיְּנָעַ יִאָרֶן. מַעַ רַוְּעַט אִים קָאָפֶל, אָזָן עַר הַאָט אַ צְעַשְּׁפָאָלְטָעָנָעַ לִיפָּ. די לִיפָּ אַיז אִים גַּעֲקָוּמָעָן פָּוֹן אַ פָּאָל. עַר אַיזוּ גַּעֲקָרָאָכְן אֲוִיפָּה אַ לִיְתָעָר אָזָן גַּעֲפָאָלָן אֲוִיפָּה אַ שִׁיְּמָת הַאָלָץ. עַר שְׁוּעָרָט, אָזָוּ מַחְאָט אִים גָּאָר נִישְׁתְּ וּוֹיְ גַּעֲטָאָן, גָּאָר בְּלוּט אַיז גַּעֲגָנְגָּעָן אַ סְּךְ. נִישְׁתְּ גַּעֲגָנָה, זָאָגָט עַר, עַר הַאָט זַיךְ צְעַשְּׁפָאָלְטָן די לִיפָּ, הַזָּאָט עַר נַאָּךְ גַּעֲכָאָפָּט קָלָעַפְּ פָּוֹנוּמָטָאָטָן. אַט דָּעַר הַוִּיכָּעָר, וּוֹאֶס מִיטָן בִּיּוֹן קוֹק אָזָן מִיט וּוְאָטָעָ אַין די אָוּיָרָן, דָּאָם אַיז טַאָקָע זַיְּזָעָן טַאָטָעָ. אָזָן די יְיָדָעָנָעַ, וּוֹאֶס מַעַ רַוְּעַט זַיְּשָׁרָה, דָּאָם אַיז זַיְּזָעָן מַאָמָעָ. זַיְּזָעָן גַּעֲזָעָן, זָאָגָט עַר, אַטְאָל גַּרְוִוָּסָעָן גַּנְיָדִים. דָּאָם זַיְּזָעָן מַאָמָעָ. זַיְּזָעָן גַּעֲזָעָן, זָאָגָט עַר, אַטְאָל גַּרְוִוָּסָעָן גַּנְיָדִים. אַיךְ הַיְסָט, נִישְׁתְּ אַמְּאָל, טַאָקָע אַט דָּאַ נִישְׁתְּ לְאָנָגָג, פָּאָרָן פָּאָגָרָאָטָם. אַיךְ פְּרָעָג אִים וּוֹי אַזְוִי אַיזוּ דָּאָם אַ פָּאָגָרָאָטָם? אַיךְ הַעָר אַלְאָן פָּוֹן אַיְזָעָן גַּרְאָאנְטָן, מַע זָאָגָט: "פָּאָגָרָאָטָם", "פָּאָגָרָאָטָם", נָאָר וּוֹאֶס דָּאָם אַיז וּוֹיְסָמָקָעָן. רַוְּעַט זַיךְ אָזָן צָוְ מִיר קָאָפֶל:

— אַ פָּאָגָרָאָטָם וּוֹיְסָמָקָעָן נִישְׁתְּ? עַ! בִּיסְטוּ דָּאָר גָּאָר אַ גַּוְּנְקָעָלָעָ!

— אַ פָּאָגָרָאָטָם אַיז אַזָּאָר, וּוֹאֶס אַיז הַיְנָט אָוּמָעָטוּמָם. הַיְבָנָה הַיְבָט זַיךְ עַמְּסָעָן כְּמַעַט פָּוֹן גַּאָרְנִישְׁתָּמָן, אָזָן אָזָן עַמְּסָעָן הַיְבָט זַיךְ אָזָן, צִיטָה זַיךְ עַמְּסָעָן אַזְרִיךְ טָעָג .. .

— וּוֹאֶס זַשְׁעָ, זָאָג אַיךְ, אַיז דָּאָם? אַ יְאָרִיךְ?

— וּוְאָסְעָר יְאָרִיךְ? אַ שִׁיְּגָעָר יְאָרִיךְ! מַע שְׁלָאָגָט פָּעָנְצָטָעָר!

— אַקְעָנָן וּוֹאֶס?

— נָא דִיר אַקְעָנָן וּוֹאֶס! אַקְעָנָן שְׁמָעָרְלָעָן! אַ פָּאָגָרָאָטָם אַיז נִישְׁתְּ גָּאָר אֲוִיפָּה הַיְזָעָר אַלְיוֹן. אַ פָּאָגָרָאָטָם אַיז אֲוִיפָּה קְלִיְּטָן. מַע צְעַד-

שלאנט אלע קליאטן, און מע וואראט ארוים פון דארטן די סחרה אויפֿ
דער גאט, און מע צעטראגנט, און מע צעראבעוועט, און מע צעברעכט,
אונ מע באנסט מיט גאָז, און מע צינדט-אונטער, און מע ברענט.

— גַּיְיַ שְׂוִין, גַּיְיַ!

— ווֹאָס דָּעַן מִיְּנֶסֶטֶוּ? אַיְדַּ וּוֹעֵל דִּיר אֲוִיסְטְּרָאַכְּטָן? נַאֲכְּדָעַם,
אוֹסְאַיְזַ נִישְׁטָאַ שְׂוִין וּוֹאָס צַוְּ רַאֲכְּבָעוּן, גַּיְיַטְּ מַעַן אַיְבָּעַר דִּי הַיּוּזֶר
מִיט הַעַק, מִיט אַיְזָנָס אָוֹן מִיט שְׁטוּקָנָם, אָוֹן פָּאַלְצִיְּ גַּיְיַטְּ נַאֲךְ פָּוֹן
הַיְּנָטָן. מַעַן זִינְגָט אָוֹן מַעַן פְּיַוְתָּ אָוֹן מַעַן שְׁרוּיָט: „חָעִי, חַבְרָה, שְׁלָאָגָט
יַיְדָן!“ אָוֹן מַעַן שְׁלָאָגָט, מַעַן הַרְגָּעָט, מַעַן קַוְילָעָט, מַעַן שְׁטוּכָט מִיט
שְׁפִיּוֹן . . .

— וּוּעַמְּעַן?

— וּוֹאָס הַיִּסְטָּ וּוּעַמְּעַן? — יַיְדָן!

— פְּאַר וּוֹאָס?

— נַאֲ דִיר גַּאֲרַ פְּאַר וּוֹאָס! סְאַיְזַ דָּאָךְ אַ פָּאָגְרָאָם!

— אָוֹן אָזְ אַ פָּאָגְרָאָם, אַיְזַ וּוֹאָס?

— גַּיְיַ אָוּעַק, דָו בִּיסְטָ אַ קָּעְבָּלֶל! אַיְדַּ וּוֹיְלַ מִיט דִיר נִישְׁטָ רַיְדָן!
אַזְוִי זָגָט צַוְּ מִיר קָאָפֶל, שְׁטוּפָט מִיךְ אָפְּ פָוֹן וּזְ אָוֹן לִיְגָט-אַרְיוֹן
דִי העַנְטָ אַיְזַ נִישְׁטָ דִי קָעְשָׁעָנָעָם, וּוֹי אַ גַּרְוִיסָּעָר. מִיר שְׁטוּיָט נִישְׁטָ אַזְוִי
מַעַשָּׂה. סַע פְּאַרְדְּרִיסָט מִיךְ אַוִּיפְּ קָאָפֶלָעָן, וּוֹאָס עַר הַאַלְטָמָזֶזֶק אַזְוִי
גְּרוּיָס אַקְעָגָן מִיר. נַאֲר אַיְדַּ מַאֲךְ אַ שְׁוּוִיגָג. „וּוֹאָרָת אַיְזַ, גְּרוּיָס-
הַאַלְטָמָזֶזֶק! וּוּעַט אַמְּאָלָן אַנְקָוּמָעָן צַוְּ מִיר!“ . . . אַזְוִי טְרָאָכֶט אַיְדַּ
מִיר, אָוֹן לְאַזְוִי דָוְרָק עַטְלָעָכָעָן מִינּוֹת. אַיְדַּ גַּיְיַ-צַוְּ וּוֹיְדָעָר אַמְּאָל צַוְּ
קָאָפֶלָעָן אָוֹן מַאֲךְ מִיט אַיְם אַ שְׁמוּעָם. שְׂוִין נִשְׁטָ פָוֹן פָּאָגְרָאָטָמָעָן
— פָוֹן אַנְדָעָרָעָז וְאַכְּן. אַיְדַּ פְּרָעָג אַיְם, צַי עַר קָעָן רַיְדָן אַוִּיפְּ דַוְיְשָׁה.
צַעְלָאָכֶט עַר זַיְךְ: „וּוֹעֵר קָאָזֶן דָּאָם נִשְׁטָ קַיְיַן דִיְתָשָׁ? דִיְתָשָׁ אַיְזַ
דָּאָךְ יַדְיְשָׁ!“ . . .

— אַזְוִי? אָזְ דָו קָאָנָסָט יַא דִיְתָשָׁ, זַאֲגַז וּשְׁעַ מִיר, וּוֹי אַזְוִי זָגָט
מַעַן כְּרִיּוֹן אַוִּיפְּ דִיְתָשָׁ?
צַעְלָאָכֶט זַיְךְ קָאָפֶל נַאֲךְ שְׁטָאָרְקָעָר, קוּיָס וּוֹאָס עַר קָאָזֶן אַיְזַ-
רַיְדָן אַ פָּאָרָט.

— וּוֹאָס הַיִּסְטָּ, וּוֹי אַזְוִי אַיְזַ כְּרִיּוֹן? כְּרִיּוֹן אַיְזַ כְּרִיּוֹן!

— אַוְיכְ אַזְוִי, זַאֲגַז אַיְדַּ, וּוֹיְסָטוּ טָאָקָעָן נִשְׁטָ!

— ווי אָזּוּ זְשַׁע דָעַן אֵיזּ כְּרִיּוֹן?

אויפֿ צַוְּהַכְּבָעִים האָב אויךְ אלְיַזְרָאֵל אַוְיכְּ פֶּאֲרָגָעָן, ווי אָזּוּ מַעַן זְאַגְּנַט אַוְיכְּ דִּיטְמַשְׁ כְּרִיּוֹן. אַיְךְ האָב גַּעֲוָאָסָט, נַאֲר אַיְךְ האָב פֶּאֲרָגָעָן. גַּיְ אַיְךְ צַוְּ צַוְּ מַיְינַן בְּרוֹדָעֶר אַלְיהָוָ אָוְן פֶּרֶעָגָ אַיִם: ווי אָזּוּ אֵיזּ אַוְיכְּ דִּיטְמַשְׁ כְּרִיּוֹן? זְאַגְּנַט עַר: עַר וּוּעַט מִיר גַּעֲבָן אֶת כְּרִיּוֹן, וּוּעַט מִיר פֶּאֲרָגָיַן אַיִן דַּי צִיּוֹן . . . מַיְינַן בְּרוֹדָעֶר אַלְיהָוָ אִיזּ, הַפְּנִימָה, אַיִן פְּעַם. אָונְדוּעָר חַבְרַ פִּינְיָ לְאַכְּטַ פָּוָן אַיִם. זַיּוֹ וּוּעַרְטָלָעָן זַיּוֹ. אַיְךְ זַוְּ מִיר אַוְיכְּ אַן אַרְטַ אַוְיכְּ דַּעַר עַרְדַּ זְוּוַשְׁן אָוְן לִיגְ מִיר שְׁלָאָפְּ.

ד.

מִיר זְיַינְעַן אַיִן קַאֲמִיטָעַט נִישְׁתַּגְעַעַן. דַּי עַמִּינְגָּרָאנְטַן האָבָן אָונְדוּ גַּעֲזָנָטַן, אָוּ עַם אִיזּ אַרְוִיְּגָנְעַוְאָרְפָּן. אָוּ אַיְרַ קַוְמָטַן, זְאַגְּנַן וַיּוֹ, אַיִן קַאֲמִיטָעַט, הַיְיכְּבָט זַיּוֹ אֶת דּוּלָעָנִישַׁ. קַוְדָם פֶּאֲרָשְׂרִיבָט מַעַן אַיְךְ דַּי יָאָרָן. נַאֲר דַּעַם שִׁיקְטַמַּעַן אַיְךְ אָפְּ צַוְּ אֶת דַּאֲקָטָעָר, עַר זַאלָּ אַיְךְ בָּאַטְרָאָכְטָן. נַאֲר דַּעַם הַיִּסְטָמַעַן אַיְיךְ וְאַרְטָן. נַאֲר דַּעַם הַיִּסְטָמַעַן אַיְיךְ קַוְמָעַן. קַוְמָטַן אַיְרַ צַוְּ גַּיּוֹן, פֶּרֶעָגָט מַעַן אַיְיךְ: וּוּאַם זְעַנְתַּ אַיְרַ גַּעֲקוּמָעַן? זְאַגְּנַט אַיְרַ, אָזּ מַעַן הַחַטָּ אַיְיךְ גַּעֲהִיְּסַן קַוְמָעַן, זְעַנְתַּ אַיְרַ גַּעֲקוּמָעַן. הַיְיכְּבָט מַעַן אַיְיךְ אָזּ זְאַגְּנַט מַוְסָּר, לְמַאי אַיְרַ פֶּאֲרָטַ קַיּוֹן אַמְּעָרִיקָעַ. פֶּרֶעָגָט אַיְרַ: וּוֹאַחֲנַן דָעַן זַאלָּן מִיר פֶּאֲרָן? זְאַגְּנַט מַעַן אַיְיךְ: וּוֹאַוְשְׁתִיּוֹת דָּאָס גַּעֲשָׁרִיבָן, אָוּ אַיְרַ דַּאֲרָפְּטַ פֶּאֲרָן? דַּעֲרַצְיָילָט אַיְרַ זַיּוֹ אֶמְעָשָׁה מִימַּט אֶפְאָגָרָם. זְאַגְּנַן וַיּוֹ: אַיְרַ זְעַנְתַּ אַלְיַוְן שְׁוֹלְדִּיקָעַ. אַסְיִמְנַן, אַטְ הַחַטָּ נַעֲכַטַּן אֶיְנְגָלַ פָּוָן אַיְיָרָעַ עַמִּינְגָּרָאנְטַן אַוְעַקְגָּעַ-גַּנְבָּעַט אֶבְוּלְקָעַ אַיִן מִיטָּן מַטְרָקָעַ. זְאַגְּנַט אַיְרַ: אַפְּשָׁר אֵיזּ עַר גַּעֲוַעַן הַוּגְנָעָרִיקָעַ? זְאַגְּנַן וַיּוֹ: אַטְ הַחַטָּ זַיּוֹ נַעֲכַטַּן צַעֲשַׁלְאַגְּנַן פָּוָן אַיְיָרָעַ עַמִּי-גְּרָאָנְטַן אַיִן מִיטָּן גַּאֲסַט אֶמְאָן מִיטָּט וּוּיְבָ, מַעַן הַחַטָּ גַּעֲמוֹת אַרְאָפְּ-בְּרָעָנְגָעַן וְשַׁאֲנְדָאָרְמָעַן. זְאַגְּנַט אַיְרַ: דָּאָס וּוּיְבָלַ אַיִן גַּעֲוַעַן גַּעֲרָבָט; זַיּוֹ הַחַטָּ דַּעֲרַקְעַנְטַ אַיְרַ מַאֲן, וּוּאַסְ הַחַטָּ זַיּוֹ אַוְעַקְגָּעַוְאָרְפָּן אַיִן דַּעַר הַיּוֹם, גַּעַוְאָלָט אַגְּנְטָלוּיְּעָן קַיּוֹן אַמְּעָרִיקָעַ. הַחַטָּ זַיּוֹ אַיְם דַּעֲרַזְעַן דַּאֲ אַוְמְגַעַ-רְיכַט אַיִן הַחַטָּ אַיְם גַּעַפְאָקָטַה. הַחַטָּ זַיּוֹ זַיּוֹ גַּעַוְאָלָט אַרְוִיְּמִירִיסָן אַיִן אַנְטָלוּיְּעָן. הַחַטָּ זַיּוֹ גַּעַמְאָכָט אֶגְעַוְאָלָד . . . זְאַגְּנַן וַיּוֹ: לְמַאי גַּיְעַן אַיְיָרָעַ עַמִּינְגָּרָאנְטַן, צָוְ מִינְסָטַן, אַפְּגָנְרִיסָן? זְאַגְּנַט אַיְרַ: זַיּוֹ זְעַנְתַּ אַרְעָם; לְאָזּ מַעַן זַיּוֹ גַּעֲבָן קַלְיָדָעָר, וּוּלְעָן זַיּוֹ נִישְׁתַּגְעַן אַפְּגָנְרִיסָן. בְּקִיצּוֹר, מַסְפָּר זְאַגְּנַן וַיּוֹ, אַיִן קַיּוֹ גַּעַלְתַּ גַּבְּן זַיּוֹ נִישְׁטַ.

אזי קלאנן זיך פֿאָר אונדו די עמיגראנטן. זוי זאגן, או מיר זענען גליקעכע מענטשן, וואס מיר האבן בי אהער נישט באדארפֿט אנקומען צו דער טובה פֿונגעם קאמיטעט. די מאמע זאגט: זוי זאָלט איצט אויך נישט אנקומען צו זוי, ווען נישט דאס בעטגעוואָנטן. ווען מע נאָרט נישט אois בי אונדו די זאָכּן אויף דער גרענצע, וואָלט זי איצט געוווען אַ „קייסערינע“. אַיך דערמאָן מיך אָן דער מאמעס זידענער געלער פֿאָרטשיילע, וואס זי פֿלענט טאָקע אויסזען אַין אַיר זי אַ „קייסערינע“. די מאמע זאגט אַבער, אָן קײַז זאָך טוט אַיר נישט אַזוי באָנג, ווי דאס בעטגעוואָנטן. וואס וועלן מיר טאָן אַין אַםעריקע אָן בעטגעוואָנט?

אַזוי זאגט די מאמע, ברעכט די הענט אָן צעוווינט זיך. דער-

הערט מײַן ברודער אלֵהו, צענְדרוּת ער זיך אַויפֿ אַיר:
 — שוֹן? דו ווינְסְטְּשׁוֹן ווֹידְעָר? האָסְטְּ פֿאָרגְעָסְן, הפֿנִים,
 או מיר זענען שוֹן נאָעָנט צו אַמְּעָרִיקָע, אָנוֹ מע דֶּאָרָף הַוִּוָּן די אַוְוָגָן?
 מײַינְט אַיר אַזְׂדָּאי, או מיר זענען טאָקע נאָעָנט צו אַמְּעָרִיקָע? עַם
 הַיְבָּכָּת זיך נאָר נישט אָן! מיר דֶּאָרָן נאָך פֿאָרָן אָן פֿאָרָן!
 זָאוּהָיִן פֿאָרָן — ווֹיס אַיך נישט אַקְרוֹאַט. אַיך הָעָר פֿוֹן די עמיגראנטן נעמען
 פֿאָרָן — שטָעַט: האַמְּבָּרָג, ווֹן, פֿאָרָן, לאַנדָּזָן, לְיוּוּרְפּוֹל . . . אַוְיפֿ
 האַמְּבָּרָג זָאנְצָן אַלְעָ, או עַמְּגַע זיך אַנְצִינְדָּן הַיְנִינְטִיקָן טָאג. האַמְּבָּרָג,
 זָאנְצָן זיך, אוֹ סְדוּם. דָּאָרָטָן טְרִוִּיבָּט מְעַן די עמיגראנטן אַין באָד אַרְיָין,
 ערְגָּעָר ווי אַרְעַמְּטָאָנטן. אַזְׂעַלְכָּע רְשֻׁעִים, ווי אַין האַמְּבָּרָג, זענען
 נישט אַין ערְגָּעָץ.

ניסום ונהלאות (ניסום וועניפֿלאָעַס) — ואָונְדָּעָר אַיְבָּעָר.
 וואָונְדָּעָר.

שיר המעלות (שיר האַמְּיָולָס) — אַ הַפִּילָה, וואס געפֿינְט זיך
 אַין תְּהִילִים, געדְרוֹקָט אַוְיפֿ אַוְיפֿ אַ פֿאָזְוָנְדָּעָר בְּלַעַט אָנוֹ
 מַעַן הענְגָּט דָּאָס אַוְיפֿ בְּיוֹ אַ קִּימְפֿעַטָּאָרָן אַין חַוִּוָּז.
 נְיוֹונְקָעָלָע — אַ קִּינְד, וואס פֿאָרְשָׁטוּוֹת נאָך גָּאָר נִוְשָׁת.
 נְדָלְנִיך (גָּאָלְעָנִיך) — גָּרוּסְחָאָלְטָעָר.
 לאָסְקָע — טְוָהָר.

וּוֹאָנוֹנְדָּעֶר פָּוּן אַנְטּוּוּרֶפָּן

.א.

אייר האט געהערט אמאָל א שטאט ואל היין אנטווערטן ? פֿאַ
ראָן אָז שטאט אויף דער וועלט, פֿאָרָן מיר אַהֲינְצָוּן. ווי קומען
מיר קיין אַנְטּוּוּרֶפָּן ? וויל אַונְדוּעָר מַחְותָן, מיין ברודער אלְיהָום
שׁוּעָר, יוֹנָה דָּעֶר בעקער, פֿאָרָט קיין אַמְּעָרִיקָע אויף אַנְטּוּוּרֶפָּן. דָּעֶר
הערט, אָז אייר טאטע אייז אַנְטּוּוּרֶפָּן, האט מיין שׁוּעָנְגָּרִין ברכה
געונמען שלאנֵן האַלְזָן אָן נַאֲקָן, מיר זַאלְזָן אויך פֿאָרָן אויף אַנְטּוּוּרֶפָּן.
פֿרְיעָר האט זַי פָּוּן דָּעֶר שטאט נִישְׁתְּ גַּעֲוָאַלְטָה הָרָעָן אַהֲילָוּ. דָּעֶר נַאַ
מען אייז אייר נִישְׁתְּ גַּעֲוָעָלְן. אַיצְטָהָט זַי זַיךְ פֿאָרָלִיבָט אַין אַנְטּוּ
ווערטן ! אַונְדוּעָר דָּבָר פִּינִּי זַאנְטָ, אָז עָרָ וּוּעָט זַיךְ מַזְוָן אַפְּטִילְן פָּוּן
אָונְדָּן. עָרָ וּוּיל בעסער פֿאָרָן גַּלְיָיךְ קיין לְאָנְדָּן. עַם צִיט אִים,
זַאנְטָ עָרָ, קיין לְאָנְדָּן. לְאָנְדָּן, זַאנְטָ עָרָ, שְׁמַעְקָט שְׁוִין מִיט אַמְּעָרִיךְ
קָע : עַנְגָּלְעָנְדָּעָר . . . גַּעֲלָעָהָר . . . קַעְסְּטָלְדִּיקָּעָהָיוֹן . . : סְאַיְזָן
גַּאֲרָן אָנְדָּעָר וּוּלְשָׁ ?

— פֿאָרָ-זְשָׁע דִּיר גַּעֲוָנְטָרְהִיט צַו דִּינְגָּעָע עַנְגָּלְעָנְדָּעָר מִיט
קַעְסְּטָלְדִּיקָּעָהָר אָוֹן מִיט דִּי גַּעֲלָעָהָיוֹן, אָוֹן מִיר וּוּלְזָן זַיךְ פֿאָרָן קיין
אַמְּעָרִיקָע אויף אַנְטּוּוּרֶפָּן.
אָזֶוִי זַאנְטָ מֵיָּן שׁוּעָנְגָּרִין ברכה, אָוֹן פִּינִּים וּוּבָטְבִּיל בְּלָאָזָט זַיךְ
אָז, ווי אָז אַינְדִּיטְשָׁקָע. אייר האט דָּאָךְ אַיְיךְ גַּעֲזָאנְטָ, אָז זַי האט אָ
טְכָעָ, באָלָד עַפְעָם — בְּלָאָזָט זַי זַיךְ אָוֹן רַעַדְתָּ נִישְׁתְּ. פֿרְעָנְטָ בְּיִ
אייר פִּינִּי : וּוּאַס בְּיַמְתוֹ בְּרוֹגוֹ ? זַאנְטָ זַי, אָז זַי האט פֿיְינְט עַנְגָּלְעָנְדָּעָר.
זַאנְטָ צַו אייר פִּינִּי : דו קַעְנְסָט זַי דָּעָן ? וּוּאוֹ האַסְטוֹ גַּעֲזָעָן אָז עַנְגָּ
לְעַנְדָּעָר ? זַאנְטָ זַי : נָו, אָזָן דו, וּוּאוֹ האַסְטוֹ גַּעֲזָעָן אָז עַנְגָּלְעָנְדָּעָר ?
בְּקִיצוֹר, עַמְּ בְּלִיבְטָ, אָז מִיר פֿאָרָן אַלְעָ קיין אַמְּעָרִיקָע אויף
אַנְטּוּוּרֶפָּן. בְּיִ מִיר מַאֲכָתָ נִישְׁתְּ אָוִים, מַעַזְאַל פֿאָרָן אַהֲילָוּ אַיבָּעָר

האצעפלאַז — אָכִי קַיּוֹן אַמְּעָרִיקָע. אֵיר אָוּן אָונְדֶּזֶר חַבָּר פִּינִי — מִיר בַּיִדְעָ רַיִסְוּן זַיךְ קַיּוֹן אַמְּעָרִיקָע מַעַר פָּוּן אַלְעַמְּעָן. מִיר פְּילִין, אָז אָונְדֶּזֶר וּוּעַט דַּאֲרַטְן זַיְן גּוֹט, וּוי דַּי וּוּלְטַן. פִּינִי הַאֲטַט טַעַנוֹת צָו מִין בְּרוֹדְעָר אַלְיהָוּ. עַר זַאנְגַּט: מִיר פְּאָרָן אָוּן פְּאָרָן — אָוּן שְׁמִיעָן אַוְּף אִיּוֹן אַרְטַּמְּ. זַאנְגַּט אִים אַלְיהָוּ: נָוּן, וּוּעָר הַאֲלָט דִּיךְ צָו? פְּאָרָן! לְוִיפְּ! פְּלִין! זַאנְגַּט פִּינִי: וּוּי קָעָן אִיךְ פְּלִיּוֹן, אָז דִּין מַאֲ�מָעַ וּוּלְזַיךְ בָּאַ-קָּעָנְעָן מִיט אַלְעַ קָאַמְּיָעָטָן פָּוּן דַּעַר גַּאנְצָעָר וּוּלְטַן? . . . דַּעַרְחָעָרט דַּי מַאֲ�מָעַ אָוּן זַאנְגַּט צָו פִּינִי: אָז דַּו בִּיסְט יַאֲזַעַן חַכְּמָמָ, טָא גַּיבְ מִיר אָז עַצְּחָ, וּוי אָזּוּי זַאלְן מִיר קָוּמוּן קַיּוֹן אַמְּעָרִיקָע אָז בַּעַטְגּוֹזָאנְט? . . . דַּאֲלִיבְטַשׁ שְׂוִין פִּינִי אָז לְשׁוֹן, אָוּן מַעַ וּוּעָרט וּוּידָעָר חַבָּר. אָונְדֶּזֶר חַבָּר פִּינִי קָעָן זַיךְ מִיט אָונְדֶּזֶר נִישְׁתַּחַזְיָהּן. דַּי וּוּיְבָעַר קָאַגְּנָעָן אַוְּיךְ נִישְׁתַּחַזְיָהּ לְעַבְנָן אַיִּינָעָן אָז דַּעַר אַנְדָּרָעָרָה. דַּאסְמָ הַיִּסְטָם, מַעַ קָרִיגְטַּזְמַעַן אַפְּיָלוּ גַּאנְצָעָטַט, מַעַ זַאנְגַּט זַיךְ שְׁטַעְכּוּוּרְטָלְעָן. עַם דַּעְרְגִּינִּיט אַפְּיָלוּ פְּמַעַט צָו פֻּעַטְשָׁ אִיךְ. מַעַ בְּעַט זַיךְ אַבְּעָרָבָלְדָא אַיְבָּרָעָר. וּוּן נִישְׁתַּחַזְיָהּ דַּי מַאֲ�מָעַ, וּוּאלְטַ מִין שְׁוּעְגָּרְעִין בְּרַכָּה מִיט פִּינִיָּם וּוּיְבָטְטָלְקִין קַיּוֹן לְאַגְּנָעָן גּוֹטַּהָּ פְּרִיְּוֹנְדְּשָׁאַטְמָט נִישְׁתַּחַזְיָהּ אַלְתָּןָן. עַם וּוּאלְטַ בַּיִּזְיָּה גּוֹעָזָן אַלְעַ טָאָגָן צְוּיִי שְׁלִיעָרָם אַגְּרָשָׁן, אַיְבָּרְהִוְפְּטָם, מִין שְׁוּעְגָּרְעִין. זַיךְ זַאנְגַּט אַלְיָוּן אַוְּיפְּ זַיךְ, אָז זַיךְ אַיְזָן שְׁוּעְבָּעְבָּלָעָן. אִיר אָז עַם קָוּמָט אָז דַּי שְׁלַעַכְטָעָמִינְגָּט, וּוּעַט זַיךְ אַיְיךְ מַאֲכָן מִיט דַּעַר בְּלָאָטָעָ. אַיְן אַז וּוּיְלָעָ אָרוֹם וּוּעָרט זַיךְ וּוּיךְ, כָּאַטְשָׁ לִיְגָט זַיךְ צָו אַמְּפָה. אַיְבָּרָמָר הַעֲרִשְׁתָּמָט זַיךְ דַּעַר עַרְשְׁתָּעָר מִינְגָּט נַאֲךְ דַּעַר חַתְּוֹנָה. זַיךְ וּוּיְסָטָם, אָז אִיךְ הַאֲבָזָן זַיךְ נִישְׁתַּחַזְיָהּ לִיבָּ. עַרְגָּעָר פָּוּן אַלְצְדִּינְגָּ אָזְיָן בַּיִּאָר, לְמַאי אִיר לַאֲךְ פָּוּן אַיְרָ. עַם וּוּיְזָט זַיךְ אִירָרָק, אָז אִיךְ לַאֲךְ זַיךְ אַוְּיָם. אָז אִיךְ קָוק אַוְּיפְּ אִירָ, הַיִּסְטָם בַּיִּאָר, אָז אִיךְ לַאֲךְ. אִיךְ הַאֲבָזָן אִיךְ שְׁוֹין דַּעְרְצִיְּלָט, אָז אִיךְ הַאֲבָזָן לִיבָּמָלָן, אָוּן אָז מִין בְּרוֹדְעָר אַלְיהָוּ שְׁלַאֲגָט מַד דַּעְרְפָּאָר. הַאֲבָזָן אִיךְ אַגְּנוּמָלָן אַוְּיְסָגְּמָלָט אַפְּלָום. אַמְּוֹרָאַדְּיקָ גְּרוּמִין פָּוּם. מִיט קְרִיְּדָ אַוְּיפְּ דַּעַר עַרְדָּה אַבָּא אִיךְ אַיְם אַוְּיְסָגְּמָלָט. הַאֲטַט אִיר בַּאֲדָרְפָּט זַעַן וּוּאָסָם הַאֲטַט זַיךְ גַּעַטְאָן! זַיךְ, בְּרַכָּה הַיִּסְטָם, הַאֲטַט זַיךְ אַגְּנָעָן טַשְׁעָפָט, אָז דַּאסְמָ הַאֲבָזָן אִיךְ אַוְּיְסָגְּמָלָט אִיר פָּוּם. פְּאָרָן וּוּאָסָם עַפְעָם אִיר פָּוּם? וּוּיְלָקִינְעָרָה אַטְטָן נִשְׁתַּחַזְיָהּ אַזְוּלְכָעָ גְּרוּמִין פָּים, וּוי בְּרַכָּה. קָאַלְאָשָׁן טְרַאֲגַט זַיךְ גּוֹמָעָר דְּרִיכְזָן. אִיר וּוּאלְטַ זַעַן אַפְּרָא קָאַלְאָשָׁן! . . .

האט זי מיר צונגעשטעלט א בענ侃עלע צו מיין ברודער אליהו. האט זיך מיין ברודער אליהו אויף מיר צעשרהין, ווי געווינטעלעך :

— מענטשעלעך ? האט זיך שווין ווידער גענומען צו דיינע

אלטער שטיך, מאלן מענטשעלעך ? . . .

שווין ! פון אַ פָּסָם אַזְוֵן בַּיְמָה גַּעֲוָאַרְן אַ מענטש ! אַזְוֵן אַ מענטש — „מענטשעלעך“ ! . . . מַעַן קָאָן פָּסָם זַיִדְשָׁגָן וּוּרְעָן ! . . . אַיךְ מוֹזָמִיךְ מַודָּה זַיִן, אַזְוֵן וּוּסָם וּוּיטָמָר וּוּרְטָט בַּיְמָה דָּאַם חֹלוֹתָה פָּסָם מַאָלָן מענטשעלעך גַּרְעָסָר אַזְוֵן שְׂטָאַרְקָעָר. אַיךְ הָאָבָּדָעַטָּפָט אַ פְּאַרְבִּיךְ בְּלִיּוּשְׁטִיפָּטָל. מִיר האט דָּאַם אַזְוֵן גַּעֲוָאַרְן קָאָן עַמִּיְדָעַט אַזְוֵן גַּרְאַנְטָס אַ יִינְגָּל. אַטְדָּר אַיְגַּעַנְעָר, וּוּסָם האט טִיר בָּאוֹיִין, וּוּי אַזְוֵן מַעַן שְׁטָעָלָט אַ גּוּבְּרוֹגְנָטָאָר, אַזְוֵן אַזְוֵן גַּעֲוָאַרְן מִיךְדִּי קָוְנָץ פָּסָם בְּוּכִּי רֻעְדָּרָיִי. אַיךְ הָאָבָּדָעַט אַיךְ שַׁוִּין דְּרַצְיָילָט פָּסָם אַים. עַר הַיִּסְטָט אַזְוֵן מַאָטָל. רַוְּפָן מִיר אַים מַאָטָל דְּרַעַר גַּרְוִיסָּעָר, אַזְוֵן מַיךְדִּי רַוְּפָט מַעַן מַאָטָל דְּרַעַר קְלִיּוּנָר. מִיר זענען גַּעֲוָאַרְן חָבָר גַּאֲרָא אַזְוֵן אַזְוֵן ! דְּרַעַרְאָר, וּוּסָם עַר האט מִיר אַזְוֵן גַּעֲוָאַרְן קָאָן פְּאַרְבִּיךְ בְּלִיּוּ שְׁטִיפָּטָל, הָאָבָּדָעַט אַיךְ, פְּאַרְנְדִּיק אַיִן וּוּצָגָן, אַים אַפְּגַּעַם אַלְטָט אַזְוֵן פְּאַפְּפִיר, אַיִן גַּאנְצָן זַיִן גַּעֲשַׁטְאָלָט מִיטָּדִי גַּעֲשַׁוְאַלְעָנָן בָּאָקָן. אַיךְ הָאָבָּדָעַט אַים בָּאַשְׁוּאַרְן עַר זָאַל דָּאַם קִיְּנָעָם נִישְׁטָה וּוּיִזְּן, וּוּאַרְעָם טָאַמְעָר דְּרַעַרְוִיסָּט זַיךְ מַיִּין בְּרַודְעָר אַלְיהָו, וּוּלְלָא אַיךְ האָבָּן אַפְּגַּעַטְרָאָגָן צוֹ מַיִּין בְּרַודְעָר אַלְיהָו אַזְוֵן גַּעֲגַּעַבָּן אַזְוֵן דָּאַם גַּעֲמַלְעָכָץ גַּלְיִיךְ אַיִן פְּנִים אַרְיִין.

האט אַים גַּעֲגַּעַבָּן אַזְוֵן דָּאַם גַּעֲמַלְעָכָץ גַּלְיִיךְ אַיִן פְּנִים אַרְיִין. — דָּאַם דָּאַרְפָּזִין מַאָטָלָם אַרְבָּעָט ! וּוּאוֹ אַיִן עַר עַרְגָּעָן, דְּרַעַר

מוֹגְּלָעַטָּשׁ מִיטָּדִי „מענטשעלעך“ ?

אַזְוֵן זָאַגְּטָמִיךְ מַיִּין בְּרַודְעָר אַלְיהָו אַזְוֵן זָוְכָט מַיךְ אַזְוֵן קָאָן מַיךְ נִישְׁטָה גַּעֲפִינְגָּן. אַיךְ זַיִדְשָׁנְטָר דְּרַעַר מַאָטָלָם פְּלִיעִצָּעָם אַזְוֵן וּוּרְשָׁר שִׁיר נִישְׁטָה דְּרַעַשְׁטִיקָט פְּאַר גַּעֲלָעַטָּר. קִיְּן בְּעָסָעָר אַרט אַזְוֵן צוֹ בְּהַאֲלָלָן זַיךְ, וּוּי בַּיְמָה מַאָטָלָן, אַיִן נִישְׁטָא אַיִן דְּרַעַר גַּאנְצָעָר וּוּלְלָא !

.ב.

דאַנְקָעָן גַּאַט, מִיר זענען שַׁוִּין אַיִן אַנְטוּוּעָרָפָן. מִיר האָבָּן זַיךְ גַּוְתָּאָגָן גַּעֲגַּעַה עַצְקָעָט, גַּעֲגַּעַה אַזְוֵן גַּעֲוָאַרְן, אַכְּבָּעָר מִיר זענען גַּעֲקָוְמָעָן !

וואס זאל איך איך זאגן — איך דאס א שטאט ! און אנטווערטן איך ריין, אזי ווי גאלד. וואס איך דער היידוש ? איז די נאשן וואשט מען, די טראטוארטן פוצט מען, און די הייזער צוֹאנַט מען. איך האב אליאן גיעזען, ווי מע צוֹאנַט זי און מע זייפט זוי מיט זייפ. דאס הייסט, נישט אומעטום. למשל, דארט, אויף די אכسنויות, וואו מיר שטיען מיט אלע עמיגראנטן איז אזי זוי ווי עם דראפֿ צו זיין. דאס הייסט : בלאטיק, און רוייכיך, און נאם, און גליישיך, און ענג, און א יאָרד מיט א טומל מיט א הארטידער. קריילעֶר. אויסגעציינטן. אזי זוי איך האב ליב. אונדזער מחותן יונה דער בעקער איז נאך נישט. אונדזער שכנה פעם מיט דער كالיאסטראָע — איך נאך נישט. זוי פֿאָרְן נאך, שעפּן זיך ערנעֶץ איבער דיויטשלאָנד. „דייטשלאָנד איז סְדוּם !“ — אזי זאגן די עמיגראנטן און דערצ'ילן זיך אן מראָדייקע מעשות. אונדזער אומגליק מיטן בעטגעוֹאנט וואס מע האט בי אונדו אועקנען ליהנט אויף דער גרענעֶץ, איז א הונט אקעגן די אומגליקן, וואס מע הערט זיך אן פֿון די עמיגראנטן. מיר האבן זיך באָקענט דא אויף דער סטאנצ'יע מיט א יידענע פֿון מעוזשבּיז, דוקא נישט קיין אלמנה. זי האט דוקא אַטְמָן, און דוקא איז אַטְמָרִיקע שׂוֹן. זי פֿאָרט אַט דאס צו אויר מאָן. שווין באָלד אַיָּה, אַז זיך שלעפט זיך מיט צוֹויי קינדער. זי איז אויסגעוֹעָן וואו די וועלט האט אַז עָק. נישט אַיָּה שטאט, זי זאל דארט נישט זיין. זי האט זיך אַיבְּערַגְּקְרִיגְט מיט אלע קאמיטעטן. קוים מיט צרות האט זיך פֿאָרְשְׁלָעֶפְּט אַהֲרָע, קיין אַנטווערטן, און וויל זיך עצְנָן אוֹיְפָן שִׁיףּ, לאָוט מען זיך נישט. אויר מײַנט, זי האט קָאַלְיָע אוֹיְגָן ? חַלְילָה ! געונט אַז שטארק. נאָר זי איז אַ בִּסְלָמְגָעָרֶת פֿוֹנְעָם זִינְעָן. דאס הייסט, אזי אויר ווועט מיט אויר ריידן, רעדט זיך אַלְצְדִּינְג, ווי אַ מענטש. נאָר אַמְּאָל טוֹט זיך אויך אַ זָּג אַ וָּאָרט, קען מען בלְיָיכָן אַז בּוֹיך לאַכְּנָדֵיק. למשל, אויר פֿרְעָנְטָן בי אַיָּר : וואו איז אוֹיְרָה מָאָן ? זאגט זיך : אין אַטְמָרִיקָע. וואס טוֹט עָר דָּארְטָן ? זאגט זיך : עָר איז דָּארְט אַ קִיְּסָעָר . . . זאגט אויר דָּאָך אויר : ווי קען אַ יְד זִיְּן אַ קִיְּסָעָר ? עַנְטֶפְּעָרֶת זיך אויך, איז אַטְמָרִיקָע מעגּ מען . . . נו, האט אויר עפּעָם צו אויר ? . . . נאָך אַ זָּג האט זיך אַרְיִינְגָעָנוּמָעָן אַז קָאָפּ אַרְיִין : זי עַסְטָט נישט ! אַונְדוֹ הַיִּסְט זיך אויך נישט עָסָן. זי זאגט אַונְדוֹ אָן, מיר זאלן זיך נישט

צוריין צו קיון מילכיקם, מהמת דאס מילכיקם אויז פליישיק. פרענט
בי איר די מאמעע: נו, אונ זאגט זאגט? זאגט זאגט: דאס פלייש אויז
דא נישט פליישיק, נישט מילכיק, נאָר פֿאָרְעֹוועּ... שיטן מיר אוים
א געלעכטער אלע. אלע, אַחוּזֶן דער מאמעען. די מאמעע וויל נישט
לאָכָן. די מאמעע וויל בעמער ווינגען. זי זאגט: "או אָך אָונ ווּי אָיז
צום געלעכטער!" — אָונ זי צעווינט זיך טאָקע.
— שוין? האָט שוין לאָנג נישט געווינט? דו ווילסט, אָז פֿוּן
אנטווערטן שוין זאל מען אונדוּ אָפְשִׁיקן צוריק אַהֲיָם אַיבָּעָר דִּינָע
אויגן? . . .

אויז זאגט צו אַיר מײַן ברודער אלֵיהו — אָונ בַּי דַּעַר מַאֲמָעָן
ווערין אַין מִינָנָת די אָונָן טַרְוקָן. מַעַר וּוּי אַוְיפּ דַּעַר יִדְעָנָעַ אַלְיוֹן
הָאָט די מַאֲמָעָן רְחַמְנוֹת אַוְיפּ אַירָע צֻוַּיִי קִינְדָּעָר נַעֲבָעָד. אַיך ווּוִים
נִישְׁטָן, ווּאָם די מַאֲמָעָן בָּאוֹוִינָט אַזְוִי די קִינְדָּעָר? די קִינְדָּעָר זַעַגָּעָן,
דַּאָכָט זיך, גַּאנְצַן פְּרִילְילָעַךְ! אָז וּוּיָעָר מַאֲמָעָן הוַיְבָּט אָז נַאֲרִישָׁ
קִוְּיטָן, צַעַלְאָכָן זַיְזַיְךְ. אַיך הָאָבָּמְּדָמְּטָמְּטָמְּט מִיטָּזִיָּזִי גַּיְיכְּ בְּאַקְעָנָט. זַיְיָ
הָאָבָּן מִיד דַּעֲצִיּוּלָט, אָז מַע שִׁקְטָה זַיְיָ צַוְּרִיק אַהֲיָם, נַאָר זַיְיָעָר מַוְתָּעָר
וּוּל נִשְׁטָן פְּאָרָן. זַיְזַוְּל קִיְּונָן אַמְּעָרִיקָעָן, צַוְּרִיק פְּאָטָעָר, צַום קִימְעָר
(כִּיכִיבִּיכִי!). נַאֲרָט מַען זַיְזַוְּל אַיר, אָז מַע שִׁקְטָה זַיְיָ
דַּעַר בָּאָן קִיְּונָן אַמְּעָרִיקָעָן (כִּיכִיבִּיכִי!). מַע הָאָט אַיר אַיְנְגָעָרְעָדָט, אָז
עַמְּגִינְט אַבָּאָן פֿוּן דַּעַגְעָן גַּלְיָיךְ קִיְּונָן אַמְּעָרִיקָעָן (כִּיכִיבִּיכִי!).

ב.

די חידושים, ווּאָם מַע זַעַט זַיְזַי אָז אַין דַּעַם אַנְטווערטן, אויז גַּאֲר
נִשְׁטָן צּוּם באַשְׁרִיּוֹן! אַלְעַטָּג קּוּמְעַן-צּוּם נִיעַ פָּאָרְשִׁוּנָגָן. צּוּם
מִינָנָטָן, מִיטָּקָאַלְיָע אָוִיגָן. "טְרָאָכָאָמָעָם" روֹפְטָה דָס. אַמְּעָרִיקָעָן
לְאָזָט נִשְׁטָן אַרְיוֹן קִיְּונָן "טְרָאָכָאָמָעָם". אַיר מענט אַיך הָאָבָּן תְּוִיזָּגָן
שְׁלַאֲקִיּוֹטָן, אַיר קָעָנָט אַיך זַיְן קָרוּם אָזָן שְׁטוּמָן אָונ ווּאָם אַיר ווּלְטָן,
אַבְּיָ נִשְׁטָן קִיְּונָן "טְרָאָכָאָמָעָם" אַוְיפּ די אָוִיגָן. פֿוּן ווּאָגָעָן גַּעַמְעַן זַיְזַי
"טְרָאָכָאָמָעָם"? פֿוּן דַּעַם, ווּאָם מַע גַּעַמְטָה זַיְזַי אָז. אַמְּאָלָל מַאֲכָט זַיְזַי,
או מַע ווּוִיסְטָן אַלְיוֹן נִשְׁטָן, פֿוּן ווּאָגָעָן עַמְּגִינְט זַיְזַי גַּעַנְוּמָן. אַזְוִי הָאָבָּן
אַיך גַּעַהְעָרְטָן טַאָקָעָן דָא אַין אַנְטווערטן. פֿוּן אַמִּידָלָה אַיך עַמְּ

געהערט. גאלדעלע הייסט דאס מיידל. זי איז אין מײַנע יאָרֶן, אָפֶשֶׁר עלטער פֿון מיר מיט אָיר. מיט דער גאלדעלע אייז אָשׁוּנָה געשיכטן. זאל איך אִיךְ דערציאַלְזָן? באַקענט האָב אִיךְ מֵיךְ מיט אִיר אַין דער „עוֹרָה“. נאָר אִיר ווֹוִיסְטַּט דָּאָךְ נִישְׁתַּוְּסְטַּט וּוְאָם אִיז אָעוֹרָה“. דָּאָרָף מַעַן אִיךְ קְלָאָר מאָכְן. די „עוֹרָה“ אַין אַנְטוּוּרְפָּן אִיז דאס אַיְגָּעָנָע, וּוְאָם דער „אלְיאָנָּץ“ אַין ווֹז. גַּעֲמָכְטַּב גַּעֲוֹוָאָרְפָּן פֿון אַונְדוּזְעַרְטְּוּעָגָן, פָּאָר דַּי עַמְּגִירָאָנָטָן. דער חִילּוֹק אַין, וּוְאָם דער „אלְיאָנָּץ“ אִיז אָזֶר אַין די „עוֹרָה“ אָנְקָבָה. אִיר הערט דָּאָךְ, אָז מַעַן זָאנְטַּדְּרָעָר אלְיאָנָע, די „עוֹרָה“. דָּאָרָקְטַּא אִיר שׂוֹין אַלְיַיְן פָּאָרְשְׁטִין דֻּעַם אַונְטְּרָשִׁיד . . . הַכָּלְלָה, וּוְבָאָלְדַּ מִיר זָעָנָעָן אַנְטוּוּרְפָּן קִיְּזָן אַנְטוּוּרְפָּן, זָעָנָעָן מִיר גַּעֲגָנָעָן גְּלִיְּךְ אַין דער „עוֹרָה“. די „עוֹרָה“ אִיז נִישְׁתַּוְּסְטַּט, וּוְאָם דער „אלְיאָנָּץ“. דער „אלְיאָנָּץ“ וּוְאָרְקְטַּמְּעָנְטָשָׁן, אַזְוִי וּוְהַאֲלַעַשְׁקָעָם, אַין די „עוֹרָה“ טְרִיבִּיכְטַּא אִיךְ נִישְׁתַּוְּסְטַּט. אִיר קַעַנְטַּקְּוּמָעָן צָו אִיר, וּוּעָן אִיר וּוְיְלָט אַין קַעַנְטַּקְּוּמָעָן זִיךְ אַוְוָרְעָדָן פָּאָר אִיר דָּאָס הָאָרֶץ וּוְיְהָלָא אִיר וּוְיְלָט. אַלְצִידְינָג, וּוְאָם מַעַרְפָּת זִיךְ פְּרִילְיָזְן זִוְּתְּשִׁיק, אַון פָּאָרְשְׁרִיבְטַּה. זִוְּעָר אַוְאָלְמִידָּל. זי האָט מֵיךְ גַּעֲרָעָגָט, וּוְאַזְוִי אִיךְ הַיִּים, אַון האָט מִיר גַּעֲשָׁנְקָט אָצְקָעָרְקָע. נאָר פֿון פְּרִילְיָזְן זִוְּתְּשִׁיק וּוּעָל אִיךְ אִיךְ דערציאַלְזָן אַן אַנְדָּעָרְשָׁמָל. אַיְצָט דָּאָרָף אִיךְ אִיךְ זָאנָג, וּוּעָר אַיז גַּאֲלַדְּלָעָן. זי אִיז פֿון קְוֹטָנוֹן. גַּעַוְּקָעָמָעָן אִיז זִיךְ אַהֲרָן מִיט אִיר טָאָטָע-מָאָמָע, שְׁוּוּסְטָעָר אַון בְּרִידָעָר. סּוֹפּוֹת-צִיּוֹת אִיז דאס גַּעַוְּעָן. האָבָן זִיךְ גַּעַהָאָט, זָאנְטַּזְּיָזְן, אָז יּוֹם-טָב — אָזֶפֶּקְּלָעָן גַּעַ-זָּאנְטַּגְּנָעָן. דאס הייסט, קִיְּזָן גַּלְיָקָן האָבָן זִיךְ נִישְׁתַּוְּסְטַּט, אַון קִיְּזָן הַאֲנִיקָהָבָן זִיךְ נִישְׁתַּוְּסְטַּט. גַּעַוְּאַלְגָּעָרְט זִיךְ גַּלְיָקָן מִיט אַלְעָל עַמְּגִירָאָנָטָן. נאָר דָּאָרְקָאָר האָבָן זִיךְ גַּעַהָאָט שִׁיְּהָסְקָאָרְטָן בֵּיוֹ אַמְּרִיקָע פָּאָר דַּעַר גַּאנְצָעָר מְשִׁפְחָה, אַון אַוְיְסְגָּעְקְּלִיּוֹדָט אִיז מַעַן גַּעַ-וּעָן בְּגַדְיִמְלָכוֹת. אַלְעָל האָבָן גַּעַהָאָט צֹוֹזְוִי הַעֲמָדָעָר אַון גַּאנְצָעָר שִׁיךְ.
הַיִּינְט אִיז זִיךְ גַּעַבְּלִיבָן אַין גַּאנְצָן מִיט אִיז הַעֲמָדָעָר אַון גַּאנְצָעָר שִׁיךְ.
וּוּעָן נִישְׁתַּוְּסְטַּט דאס פְּרִילְיָזְן זִוְּתְּשִׁיק, זָאנְטַּזְּיָזְן, וּוּאַלְטַּז זִיךְ נִאָר גַּעַגְּנָגָעָן בָּאָרוּוּם. דאס פְּרִילְיָזְן זִוְּתְּשִׁיק האָט אִיר אַוְעָקְבָּנְעָשְׁנָקָט, זָאנְטַּזְּיָזְן זִיךְ, אָז פָּאָר שִׁיךְ פֿון אַיר עַיְגָּעָנָע פִּים. נאָךְ גַּאנְצָן גַּוטָּע שִׁיךְ.
אוֹזְוִי האָט מִיר דָּאָרְקָאָר גַּאֲלַדְּלָעָן אַון הַאָט מִיר פְּרִילְיָזְן זִוְּתְּשִׁיק

האט איד אועקגעשענקט. גאנץ שיינע שיך, נאָר אַ בִּסְלָל צו גרויס אויף איר . . . בקייזער, מאַיז אָועקגענאנגען די ערישטע טאג סופות און שמחת-תורה, מאַיז געקומען די צײַט, וואָס מע דאָרָפּ זיך ועַצְן אויף דער שַׁיפּ. זאנט מען צו זוי, צו זוי זאלן זיך דורךניז צום דאָקטער. זוינען זוי געגאנגען צום דאָקטער. האָט זוי דער דאָקטער באָטראָכט און געַהְנוּן, אָז זוי זענען אלַע געזונט און שטאָרָק אָזָן קענען פֿאָרָן קיין אַמְּעָרִיקָע. נאָר זוי, גָּאַלְדָּעַלְעַ, הַיִּסְטָם עַם, קעַן נִישְׁתָּחַט פֿאָרָן, וויל זוי האָט "טראָכָאמָעָם" אויף די אַוְיגַן. פֿרְיעָר האָבָן זוי גָּאַר נִשְׁתָּחַט אָרְשָׁתָאָנָעָן מִיט וואָס מען עַסְטָ דָּסָם. ערְשָׁת שְׁפָעַטָּר האָבָן זוי דָּסָם דָּרְכָּט צַעְקִית. דָּסָם האָט גַּעֲהֵיָּסָן, אָז אלַע פֿאָרָן אָועָק קִין אַמְּעָד רִיקָּע, נאָר זוי, גָּאַלְדָּעַלְעַ, בְּלִיְבָּט אַיבָּעָר דָּא, אַיְן אַנְטוּעָרָן. אַיְן גַּעְוָוִין אַגְּלָגָן, אַיאָמָר, אַגְּלָגָן. די מָאָטָם האָט גַּעֲהֵלָשָׁת דָּרְדִּי מָאָל. דער טָאָטָע שִׁוְּסָקָאָרָטָע ווּאָלְטָע גַּעֲגָנָעָן פֿאָרָלָאָרָן. אַיְן גַּעַנְתָּ קַעַנְתָּ. די גַּאנְצָע שִׁוְּסָקָאָרָטָע ווּאָלְטָע בְּלִיְבָּן דָּא, האָט מען נִשְׁתָּחַט גַּעַנְתָּ בְּלִיְבָּן, אָז זוי פֿאָרָן אָועָק קִין אַמְּעָרִיקָע, אָז זוי, גָּאַלְדָּעַלְעַ, בְּלִיְבָּט אַיבָּעָר דָּא בֵּין עַס ווּלְזָן זיך אַירְיעָר אַיבָּעָר דָּא בֵּין אַיְרָע אַזְוִין . . . אָז אָט אַזְוִין, שׂוֹן באָלְדָּא יָאָר, אָז זוי הַיִּלְתָּזְחֵד אָז אָט זיך נִשְׁתָּחַט אָוִסְגָּהָיִלְתָּ. דָּסָם פֿרְילִין זָאָגָט, אָז דָּרְעָ זיך נִשְׁתָּחַט אָוִסְגָּהָיִלְתָּ. פֿאָר הַיִּלְן זיך נִשְׁתָּחַט אָוִים די גָּאַלְדָּעַלְעַ, זָאָגָט, אָז אַיבָּעָר אָז אַנְדָּעָר זָאָר הַיִּלְן זיך אַיר נִשְׁתָּחַט אָוִים די אַוְיגַן, אַיבָּעָר בְּלוֹיְשָׁטִין ! אלַע מָאָל, ווּעַן זיך קומָט צום דָּקָטָעָר. שְׁמִירָת עַר אַיר די אַוְיגַן, זָאָגָט זיך, מִיטָּן זָאָגָט זיך, וואָס עַר שְׁמִירָת אלַע אַיבָּעָר אַיקָע קְרָאָנָקָע. ווּעַן זוי, גָּאַלְדָּעַלְעַ, פֿאָרָמָאָגָט צו קְוִיָּן אָז אַיְגָעָנָעָם בְּלוֹיְשָׁטִין ווּאָלְטָע זיך שׂוֹן לְאָגָג, זָאָגָט זיך אָוִסְגָּהָיִלְתָּ.

— נו, אָז דִּינְגָע טָאָטָע-מָאָטָם ? — פֿרְעָג אַיך זוי .

— זענען אַיְן אַמְּעָרִיקָע. זוי מַאֲכָן דָּאָרטָט אַ לעַבָּן. אַיך האָבָּפָּן זוי ברִיוֹו. אלַע הוֹזִישָׁ בְּמַעַט האָבָּאָיך פֿוֹן זוי אַברִיוֹו. נָא זע, קָאנְסָט לִיְיָעָנָע ? לִיְיָעָנָע מִיר !

אָז זיך גַּעַמְטָאָרָוִים פֿוֹן בּוֹזָעָם אַ גַּאנְצָע פֿאָק מִיט בְּרוּוּלָעָר אָז גַּיט מִיר, אַיך זָאָל זיך אַיר לִיְיָעָנָע הוֹד אַוְיפּ אַכְלָה. אַיך ווּאָלְטָע דָּסָם אַיר גַּעֲוָוִים גַּעֲטָאָן. קָאָז אַיך אַבָּעָר נִשְׁתָּחַט לִיְיָעָנָע קִין גַּעֲשִׁרְבָּנָם.

ס'זאל זיין געדראוקט, וואלט איך עם געלוייענט. לאכט זי פון מיר און זאנט, איז א יינגאל איז נישט קיין מיידל. א יינגאל דאראט קענען אלע אויפֿ דער וועלט! איך האב מורה, איז זי איז גערעכט. איז, וואלט איך א בעלן זיין קאנגען לײַענען געשרייבנס! איז, בין איך מקנא מײַן חבר מאטָל דעם גרויסן, וואס ער קען לײַענען און שרייבן (איך האב אייז שוין דערצ'ילט פון איים)! האט אים גאַלדעלע געגעבען איבערלְיעַנְעַן די בריוולעך, וואס מע שרייבט איר פון אַםְּעַרְּיקָע. האט זי מאטָל דער גרויסער געלוייענט ווי אַזְּסָעָר. די בריוולעך זענען פָּמְעַט אַלְעַגְּעַן שרייבן מיט איזן לשון און מיט די צעלבייכּע ווערטער:

„טייער גאַלדעלע, האָרְצִיךְ גאַלדעלע, לעבן זאלטסּוֹ! איז מיר דערמאָנְעַן זיך דָא, איז אַמְּעַרְּיקָע, איז אָונְדוּעָר קינד האָט מען אַרְזִים-געַרְיסּוֹן פָּוֹן אָונְדוּעָר הענט און דו וואַלְגְּעַרְסְּט זיך דָאָרטָן אַין דער פֶּרֶעֲמֵד צוּוִישׁן אָומְבָּאָקָאנְטָעָה מענטשָׁן, גִּיט אָונְדוּזְנִישׁט אַין דָאָ דער בִּיסְן. טָאגּ ווי נְאָכְטָה טָוּזָן מיר דָאָ קְלָאנְגָן אַון ווַיְינְגָן אויפֿ אָונְדוּעָר לִיכְבַּשְׁקָן שְׁטָעָרָן, וואס איז צוֹגְעַנְוּמָן גַּעוֹזָרָן פָּוֹן אָונְדוּעָר אַוְיְגָן . . .“. און אַזְּוִי ווַיְיטָר.

מאטָל דער גרויסער לײַענט און לײַענט, און גאַלדעלע ווַיְינְט, ווַיְשַׁט זיך די אַוְיְגָן. דערזָעַט דאס פְּרִילְיאָן זוּוּטְשִׁיק, הַיְבַּחַט זי אַז זיך בִּיזְעָרָן אויפֿ אָונְדוּזְנִישׁט, וואס מיר מאָכְן זי ווַיְינְגַּעַנְדִּיק. אַון צו גָּאַלְ-דָּעַלְעַן זָאָגָט זיך, אַז זיך האָט קִין רַחֲמָנוֹת נִישְׁט אויפֿ זיך אַלְיָין. זי מאָכְטָה זיך אַתְּ פָּוֹן דעם אַיבְּעָרִיקָן בִּיסְלָ אַוְיְגָן! עַנְטֶפְּעָרָט אַיר דָעַרְוִיפֿ גָּאַלְדָּעַלְעַן מיט אַ גַּעַלְעַכְטָעָר, אַון טְרָעָרָן גִּיסְמָן זיך אַיר פָּוֹן די אַוְיְגָן :

— אַתְּ פָּוֹן די אַוְיְגָן מאָכְטָה מיר דער דָאָקְטָעָר מיט זיין בלויַשְׁטִין, ערְגַּעַר ווי אַיך מיט מִין גַּעַוְיָין . . .

mir גַּעַוְגַּעַנְעַן זיך מיט גָּאַלְדָּעַלְעַן, אַון אַיך זָאנְגָר צו, אַז מַאְרְגָּן אַין דער צִוְּתָה ווּעַלְנָן מיר זיך דָאָ ווַיְידָעָר אַ מאַל זעַן.

— אָם יַרְצָחָה הַשָּׁם! — עַנְטֶפְּעָרָט גָּאַלְדָּעַלְעַן מיט אַ פְּרוּם פְּנִים, ווי אַז אלְטָעָה. אַון מיר בִּיזְדָּעָה, מאטָל דער קְלִינְגָר אַון מאטָל דער גְּרוֹסָר, לְאַזְן זיך גִּינְזִין שְׁפָאַצְּזִין אַיבְּעָר אַנְטוּעָרָן.

.๗

מיר, דאם היינט, איך, מאטל דער קליגנער, און מיין חבר, מאטל דער גרויסער, זענען נישט אליאן. מיר האבן דא נאך אַ חבר. ער אויז אַ יינגלאָפּון אַ יאָר דריינץ אַן הייסט מענדל. ער אויז אויך פֿאָרבּוילְבּן אַן אַנטווערטּן, פֿאָוִינְדִּיק קִיּוֹן אַם עֲמָרִיקָע. נישט אַיבָּעֶד די אוּינְגּן, נאָר אַיבָּעֶד אַן אַנדָּעֶר זָאָר. אַים האָט מַעַן פֿאָרְלָאָרְן אוּפּּן וּועְגּ, ערנְגּעַן אַין דִּיטְשְׁלָאנְדּ. דעם גָּאנְצָן וּועְגּ, דערציילְטּ ער, האָבּן זַיְהּ דֻּערְהָאַלְטּוֹן די נִשְׁמָה נאָר מִיטּ הָעָרִינְגּ. האָט אַים גַּעֲבָרָעַנטּ אוּפּּּן הָאָרְצָן. האָט ער זַיְהּ פֿאָפְּגָנְעָכָפְּטּ אוּפּּ אַ סְטָאָנְצִיעּ כָּאָפּּוֹן אַ טְרוֹנְקּ וּוּאַסְעָרּ, אַן אַיּוֹ גַּעֲבָלִיבּן שְׁטָעַקּוֹן אַן אַ בְּילָעַט אַן אַ קָּאָפְּקִיקּ גַּעֲלַט אַן אַ העמד אוּפּּּן לִיבּ. אַן מְחַמֵּת ער האָט נִשְׁמָת גַּעֲקָעַנטּ זַיְהּ שְׁפָרָאַלּ, האָט ער זַיְהּ פֿאָרְשָׁטָעַלְטּ פֿאָר אַ שְׁטוּמוּן. האָט מַעַן אַים אַוְיָנְגָעַטּ וּאוֹו דִּי וּוּלְטּ האָט אַן עַקּ, בִּזְוּ ער האָט דְּרָעוֹן אַ פֿאָרְטִּיעּ עַמִּיגְּרָאַנְטּן, זַיְהּ. אַיּוֹ ער צָוְגָנְגָנְגָן צַוּ זַיְהּ אַן האָט זַיְהּ דִּערְצִילְטּ די גָּאנְצָעּ מְעַשָּׂה. האָבּן זַיְהּ אוּפּּ אַים רְחַמְנָות גַּעֲהָטּ אַן האָבּן אַים גַּעֲנוּמָעּ מִיטּ זַיְהּ אַן גַּעֲבָרָאַכְּטּ צַוּ פֿיּוֹן אַנטווערטּן, קִיּוֹן אַנטווערטּן. דאַ האָט ער זַיְהּ דִּערְשְׁלָאָגּן צַוּ דִּער "עוֹרָה". האָט די "עוֹרָה" אַזְוּגְנָעַשְׁרִיבּן אַ ברְיוֹו קִיּוֹן אַם עֲמָרִיקָע, טָאָמָעָר וּוּעַט מַעַן אוּפְּהָזָוכּן זַיְהּ עַלְטָעַרְן. וּאָרְטּ ער דָּאַם אוּפּּ אַן עַנְטֶפְּעָר אַן אוּפּּ אַ שְׁוֹפְּסָקָאַרְטָעּ. דָּאַם הַיִּסְטּ, אוּפּּ אַ הַאֲלָבָעָר שְׁוֹפְּסָקָאַרְטָעּ, מְחַמֵּת ער אַיּוֹ נאָר אַ קלְיָינְרָעּ. דָּאַם הַיִּסְטּ, ער אַיּוֹ נִשְׁטָח אַזְוּיּ קלְיָינְ, זַיְהּ ער האָלָט זַיְהּ קלְיָינְ. סְמָ'אַיּוֹ אַ סְבָּרָאַ, אַן ער אַיּוֹ שְׁווֹן בְּרַ-מְצֹוָה, כָּאַטְשָׁ קִיּוֹן תְּפִלְיָן לִיְגָטּ ער נִשְׁטָח. זַעַנְעַן גַּעְוָאָר גַּעְוָאָר עַמִּיגְּרָאַנְטּן, אַן מַעַנדָּל אַיּוֹ אַ בְּרַ-מְצֹוָה-בְּחוֹרָלָן אַן האָט נִשְׁטָח קִיּוֹן תְּפִלְיָן, אַיּוֹ גַּעְוָאָר אַ גַּעְוָאָלְדּ: פֿאָר וּוּאָסָגְטּ מַעַן אַים נִשְׁטָח קִיּוֹן תְּפִלְיָן? זַעַנְעַט מַעַנדָּל מִיר נִשְׁטָח קִיּוֹן שְׁמִיוֹול? . . . רַוְּפַט זַיְהּ אַן צַוּ אַים אַיְינְגָר אַן עַמִּיּ נְגָאַנְטּ מִיטּ שְׁאָרְפָּעּ אוּינְגּן: "אַדוֹ, שְׁיָנְגָעּ! נִשְׁטָח גַּעַנְגּוֹן מַעַן זְאָרְנְטּ פֿאָר דִּיר, בִּיסְטּוֹ נָאָר אַן עַזְוָתִ-פְּנִים? . . . דִּער עַמִּיגְּרָאַנְטּ מִיטּ דִּי שְׁאָרְפָּעּ אוּינְגּן זַהָּט אַזְוּיּ לְאַנְגּ גַּעְאָרְבָּעָטּ, בִּזְוּ די אַיבָּעֶדְרִיקָעּ עַמִּיּ נְגָאַנְטּן האָבּן זַיְהּ צְוּנוֹיָגְנָעַלְיָיגּט אַן האָבּן אַים גַּעְקְוִיְּטּ אַ פֿאָר תְּפִלְיָן. אלְצִידְינְג אַיּוֹ צַוּ קוּיְינְגּ אַיּוֹ דַעַם אַנטווערטּן. אַפְּשָׁר מִינְטָאַר, סְמָ'אַיּ

ニישטאָ קיינַ בְּתִי-מֹדְרְשִׁים מֵיטַ קִיּוֹן שָׂוְלָן ? אַחֲאָ, נַאֲךְ וְאַסְמָעָרָעַ שָׂוְלָן ! אַיִּין שָׂוְלָן אָז דָא טַעֲרַקְיִישָׁע. אַיר מִינְטַם, דַּאֲרָטַן דָּאוֹנוֹנָעַ טַעֲרַקְן ? נִיּוֹן ! דַּאֲרָטַן דָּאוֹנוֹנָעַ יִידָּן, דַּי אַיְגַּעַנָּעַ יִידָּן, וּאַסְמָמַרְן, נַאֲךְ אַוְיָפַט טַעֲרַקְיִישָׁע. דַּסְמַטְהַיְּסַטְמַט, פֶּאֲרַקְעַרְטַה. מַעַ פֶּאֲרַשְׁטִיְּיַתְהַיְּסַט אַיִּין וְאַרְטַה ! גַּעֲפִירַט האָט אָונְדוֹ אַהֲנְצָוֹ אָונְדוֹזָעַר נִיעַרְכָּר מַעַנְדָּל. מִיר אַלְעַ דָּרִיְּ, אַיךְ אָזְן מַאֲטָל דָעַר גַּרְוִיסָּעַר אָזְן מַעַנְדָּל, זַעַנָּעַן גַּעוּוֹאָרָן חַבָּר. גַּאֲנְצָעַ טַעַנְגַּנְגַּט נִיעַן מִיר אַרְסָמַע אַיבָּעַר דָעַר שַׁטָּאָט. דַּאֲרָטַן, אַיְוֹ בְּרָאָה, פֶּלְעָגַט מִיכְן דַּי מַאֲמָע מַוְרָא הַאֲבָן אַפְּלָאָזְן אַוְיָפַט טַרְיִיט. דָא, אַיִּין אַנְטוּוּרְפָּן, האָט זַי קִיּוֹן מַוְרָא נִישְׁטָה. דַּאֲרָטַן, זַאֲגָּט זַי, זַעַנָּעַן סַאֲמָע דִּיְתָשָׁוּן, אָזְן דָא, אַיִּין אַנְטוּוּרְפָּן זַעַנָּעַן מִיר, זַאֲגָּט זַי, צַוְיִישָׁן מַעַנְטִישָׁן, צַוְיִישָׁן אַיְגַּעַנָּעַ. מַעַ הַעֲרַטְהַיְּדָן אַ יִדְיִישְׁ וְאַרְטַה. דַּסְמַט מִינְטַם זַי דַּי עַמִּיגְרָאָנְטָן. לְעַבְנָן זַאֲלָן דַּי עַמִּיגְרָאָנְטָן ! צַוְיִישָׁן עַמִּידָה גַּרְאָנְטָן פְּילַן מִיר זַיְךְ טַאָקָעְ הַיְּמִישָׁ. וּבְהָרְטַה צַוְיִישָׁן אַיְגַּעַנָּעַ ! אָט בָּאָלְדַה וּוּלְעַן מִיר הַאֲבָן נַעַסְט. אַסְמָמַרְן יַרְצָחָה הַשָּׁם, נַאֲךְ שְׁבַת קַומְטָה אָונְדוֹזָעַר מַהְוָתָן, יוֹנָה דָעַר בְּעָקָר, מֵיטַ זַיְן הַוּזְגָּעָנִיתָן. מִיר וְאַרְטַה, הַיְּנִינְטָה מַאֲרָגָן זַאֲלָן קַוְמָעַן אָונְדוֹזָעַר שְׁכָנָה פָּעָם מֵיטַ אַיר כָּאַלְיאָסְטְּרָה. אָט דָא וּוּטַעַרְתַּמְתַּה וּוּרְעַן אַ שְׁמָהָה. אַיְיךְ וּוּלְעַל אַיְיךְ, אַסְמָמַרְן יַרְצָחָה, בָּאַשְׁרִיְּבָן אַלְצְדִּינְגָּן.

עורה (עַזָּאָ) — נִאמְעַן פּוֹן אַ הַילְּךְ-אַרְגָּאַנוֹזָצְיוּעַ.
בְּגָדִי מַלְכָּות (בִּיגְדִּי מַאֲלְכָוֹת) — שִׁין אַנְגָּעָטָן, קִינְגִּלְעָבָעַ
קְלוּזָעָר.

דִּי בָּאַלְיָאָסְטָרָע

אויר זונט דאָז שוין באַקאנט מיט דער באַלייאַסְטָרָע. דאס אַיז אונדווער שכנה פֿעַמי מיט אַיר מאָן דעם אַיינְבִּינְדָּעֶר (ער הייסט משאָה). מיט זיערט קינדעַילָעַך, ווֹאָס יעדער האָט בֵּי זַיִ, ווי אַיך האָב אַיִיך שוין אַמְּאל דערצְיַילָט, אָן אַנדער צוֹנְגַּעֲמָנְיִישׁ. דער קלעגעַרְעַד פֿון אלע אַיז אַין מִיְּנָעַ יַאֲרָן (ניְזָן, דאס צענטע). מע רוֹפְּט אַים „וּשְׁתִּי“. דאס הייסט, דער אַמְּתָעָר נַאֲמָעַן זַיְנְעַר אַיז הַעֲרָשָׁל, נַאֲר מַחְמָת עַר האָט אַ גּוֹלְיָע אַוְיָפְּן שְׁטָעָרָן, האָבָן אַים דַּי עַלְטָעָר אַ נַּאֲמָעַן גַּעֲגָבָן „וּשְׁתִּי“. אַיך הַאֲלָט פֿון „וּשְׁתִּי“. אַיך האָט אַים לִיב דַּעֲרָפְּאָר, ווֹאָס ער ווֹיְינְט נִישְׁט. ווֹיְאָל אַיך זַאֲלָט אַים נִישְׁט שְׁלָאָגָן, גַּעֲמָט ער צַו ווי אַ שְׁוֹאָס. עַס גַּעֲמָט אַים נִישְׁט קִיּוֹן קוֹיַל. אַיז מְאַל האָט עַר צַעְרוּסַן אַ פֶּרֶעָמְדָן סִידָר, האָט אַים זַיִן טַאָטָע, מַשָּׁה דַּעֲרָפְּאָר, גַּעֲשָׁלָאָגָן מִיטָּן בְּרַעְטָל, ווֹאָס מַע שְׁנִידָט אַוְיָף דַּעֲם פֶּאָפִיר. „וּשְׁתִּי“ האָט נַאֲר דַּעֲם גַּעֲרָעָנְקָט צְוַיִּי טָעַן פְּסָדָר. אַיר קַעַנְט פֶּאָרְשָׁטְיַיִן, אָז עַר האָט זַיִך אַפְּגַּעַזְאָגָט פֿון בּוֹלְקָע. מע האָט שַׁוִּין נִישְׁט גַּעֲהַאָלָטן פֿון זַיִן לְעָכָן. דַּי מַאֲמָע זַיְנָעַ, אַונדווער שכנה פֿעַמי, האָט אַים שַׁוִּין בָּאָז ווֹיְינְט, אַוְן דַּעֲרָפְּאָטָר אַיז אַרְוָמְגַּעַגְּנָעָנוֹן אָז אַ קָּאָפּ. אלע האָבָן גַּעֲמִינְט, אָז סְ'אַיז אָז עַק, אַים „וּשְׁתִּי“! צָום סּוֹפְּ — גַּאֲר נִישְׁט. אַוְיָפְּן דָּרִיטָן טָאגְּן האָט „וּשְׁתִּי“ גַּעֲבָעָטָן בְּרוּוּט אַוְן גַּעֲגָעָן ווי נַאֲר אַ תעַנְיָתָה. עַסְּן האָבָן ווי לִיב אלע, זַיִהְאַלָּטָן פֿון דַּעֲרָאְכִילָה. „די הַוְּנָה גַּעֲרִיקָע טְשַׁעְרָעְדָּע“ — אַזְוִי רֹפְּט זַיִדְיַה מַוְטָּר אַלְיַין, פֿעַמי הייסט עַמְּ. פֿעַמי אַיז אַ יַּדְעַנְעַזְיָע אַ וְאַוְילָע, נַאֲר אַ בִּימְלָ צַו דִּיק. זַי האָט דָּרְיוִי גַּוְיְידָרָם. אַיך האָב זַי שְׁוֹן עַטְלָעָכָע מַאֲל אַרְאַפְּגַּעַכְאָפְּט אַוְיָף פֶּאָפִיר. האָט אַיז מְאַל דָּרְזוֹעַן „וּשְׁתִּי“, האָט עַר אַרְוָמְגַּעַכְאָפְּט בַּיִּ מִיר דָּס גַּעֲמַעְלָעַבָּץ אַזְוִי האָט דָּס בַּאֲזָוִי אַוְיָף טְשִׁיקָאָוּעָט דַּעֲרָ מַאֲמָעַן זַיְנָעַר. האָט זַי גַּעֲלָאָכָט. אַיז גַּעֲוָאָר גַּעֲוָאָרָן מִין בְּרוֹדָעָר אלְיהָו, האָט עַר מִיר גַּעֲוָאָלָט אַיְנְטִילְזָן פֶּאָר דִּי „מַעֲנְטַשְׁעַלְעָר“, ווי

זיין שטיינגר איז. א גליק, וואם פעמי אליאן האט זיך אינגעשטעלט פֿאָר מיר. „א קינד, זאגט זיך, מאכט זיך נאריש, נישט פְּדָאי זיך אָפַּעַן דאס האָרִין“. לאנג לעבען זאל זיך, פעמי. איך האָב זיך ליב. איך האָב נאָר פֿיינט, אָז זיך קוֹשֶׁת זיך. אָז זיך אָיז געֻקְמָעָן קֵין אַנְטוּעָרְפָּן, האָט זיך אַרוּמְגָעָכָטְקָוָשָׁן, ווֹי אָז אַיִּינָן קֵין. מיט אלְעָמָעָן האָט זיך געֻקְשָׁט. מער פָּן אלְעָן, געֻווֹיְנְטָלְעָך, מיט דער מאָמען. די מאָמע זיך געֻקְשָׁט. מער פָּן אלְעָן, געֻווֹיְנְטָלְעָך, מיט דער מאָמען. זיך האָט זיך צְעוֹדְיוֹינְט, אָז מײַן ברודער אלְלָיהוּ אָיז אַנְגָּעָפָּאַלְן אוֹיפַּפְּסִיג, אָז אַיְבָּעָר אַיְרָמָעָט די מאָמע אַתְּלָפָּן די אַיְינָן אָזְן קָעָן נִישְׁט גִּיאָן אָזְן צְוָוְיָהָן, אָז מײַן דַּאֲקְטָעָר — דאס מוֹי יְעָדָר, ווֹועָר עַס קְוָמָט צְוָם דַּאֲקְטָעָר ... גִּיאָן צְוָם דַּאֲקְטָעָר. אָז מַעַמְּטָאָהָר קֵין אַנְטוּעָרְפָּן. דאס ערְשָׁטָע, וואָם אַיְינָרָפְּרָעָנְט בְּיַיְמָן אָנְצָעָן דָּעָרָן, אָיז : „זָעַנְתָּ אַיְרָ שָׂוִין גְּעוּוֹן בַּיּוֹם דַּאֲקְטָעָר?“ ... „וְוֹאָם האָט אַיְרָ גְּעוֹזָנְט דָּעָר דַּאֲקְטָעָר?“ ... אַפְּלָוְוִי דַּי „עוֹרָה“, אָז מַעַמְּטָאָהָר קֵין צְוָוְיָהָן, שִׁיקְטָאָז בָּאַלְד אָפַּצְוָמָעָט. אָז מַר זָעָנָעָן גַּעַנְתָּ אַיְרָ צְוָוְיָהָן דָּעָר קְצִבְשָׁעָר שָׁוֹל ... ווֹי אַזְוִי עַד האָט זיך פֿאָרְקִילָּט אָזְן קְרָאנְק גְּעוּוֹאָרָן ... ווֹי אַזְוִי זיך האָט אַלְצְדִּינְג פֿאָרְקִיּוֹט, אַבְּיָ רְאַטְעָוָעָן דָּעָם טָاطָן ... ווֹי אַזְוִי עַד טָاطָעָאָז אָיז גְּשַׁטְאָרָבָּן אָזְן זיך אַזְוִי גַּעֲבְּלִיבָּן אָזְן אַלְמָנָה מִטְּצָוְיָהָן קְינְדָּעָר וְתוּ�יָּה ... אַיְינָם האָט זיך ברְךָ הַשֵּׁם, חַתְונָה גַּעַמְאָכָט, אַרְיִינְגְּעָנְבָּן אָזְן אַשְׁמָאָלְץ-גָּרוֹב ... דַּי שְׁמָאָלְץ אָיז אַוְיְגָעָרָעָן, די גְּרוֹב אָיז גַּעֲבְּלִיבָּן ... נַאֲך דָּעָם, ווֹי אַזְוִי מַר האָבָּן פֿאָרְקִיּוֹט דָּעָם לְעַצְמָעָה שְׁטִיקָל חַיּוֹת, אַוְנְדוּרָה האַלְבָּעָשָׁב, אָזְן גַּעַלְאָזָט זיך קֵין אַמְּעָרִיקָע ...

נַאֲך דָּעָם, ווֹי אַזְוִי מַר האָבָּן גַּעַגְנְבָּעָט די גַּרְעָנְעָי הַינְטָעָר בְּרָאָד, שִׁיר נִישְׁט גַּעַהְרָגָעָט גְּעוּוֹאָרָן אָזְן אַפְּגַּנְצְּטָעָרָעָר נַאֲכָט, אָזְן האָבָּן פֿאָרְלָאָרָן דָּעָם גַּאנְצָע בִּיסְל גּוֹטָס, דָּעָם בעַטְגָּעָוָאָנָט — וואָם ווּעָלָן מַר טָאן אַיצְט אָזְן בעַטְגָּעָוָאָנָט אָזְן אַזְוִי וְוּוִיתָ לְאָגָּנְדָּ ? ...

אַזְוִי טָעַנְהָט די מאָמע פֿאָר דָּעָר „עוֹרָה“ אָזְן דַּי „עוֹרָה“ הַעֲרָת, אָזְן דָּעָם מִיְּדָל, וואָם וַיַּצְטָב בַּיּוֹם טִיש (פְּרִילִין זַיְתְּשִׁיך הַיּוֹסְט דָּעָם מִיְּדָל), פֿאָרְשִׁרְיוֹבָט אִיטְלָעְכָּעָם וּוּאָרט, וואָם די מאָמע זָאגָט, אָזְן אַבְּוֹך אַרְיָין.

די מאמע האט נאך צו דערציזין און צו דערציזין, רופט זיך אן צו איר
איינער פֿון דער „עוֹרָה“:

— אלזא, פֿאָרטָן אִיר קִיּוֹן אַמְּעָרִיקָע?

זאגן מיר:

— פֿאָרְשְׁטִיטָה וְזַיְךְ, נִישְׁתְּ קִיּוֹן יְעֻהְפּוּעַץ, קִיּוֹן אַמְּעָרִיקָע.

רופט זיך אן צו אונדו יונגעַר, ווֹאָסְטָן פֿון דער „עוֹרָה“:

— זעגט אִיר שְׂוִין גַּעֲוָעַן בֵּים דַקְטָעָר?

זאגן מיר:

— ווֹאָסְטָן דַקְטָעָר?

רופט זיך אן צו אונדו יונגעַר, ווֹאָסְטָן פֿון דער „עוֹרָה“:

— אַטְה האט אִיר אָן אַדְרָעָם. גִּיאַת זַיְךְ דָוָרָךְ, רָאשִׁית חַכְמָתָה, צוֹם

דַקְטָעָר, ווֹעַט עַר בָּאַטְרָאַכְטָן אַיְיעָרָע אָוִינָן.

דָעַרְהָעָרָת דָּסְטָן ווֹאָרטָן, „אוֹיְגָן“, טוֹט מִין בָּרוֹדָעָר אַלְיהָוָא קָוָק

אוֹיפְּ דָעַר מַאֲמָעָן אָוָן ווֹעַרְטָן טְוִיטָן וְזַיְךְ זַוְאנָט . . .

וֹאָסְטָן הָאַט עַר זַיְךְ אָזְוִי דָעַרְשָׁרָאַקָּן? . . .

ב.

שְׂוִין, דָאַנְקָעָן גָּאַט. מִיר זַעֲנָעָן שְׂוִין אַלְעַ גַּעֲוָעַן בֵּים דַקְטָעָר,
נאָךְ דִי מַאֲמָע נַאָךְ נִישְׁתְּ. דִי מַאֲמָע ווֹעַט זַיְן שְׁפָעָטָעָר. מִין בָּרוֹדָעָר
אלְיהָוָא הָאַט מָוָרָא. זַיְהָאַט דִי לְעַצְמָעָ צִיְּתָן צַוְּפָל גַּעֲוָיִינָט. דָעַר
דַקְטָעָר הָאַט אָוָנְדוּ אַרְיִינְגָּעָקָוּקָט אַיְן דִי אָוִינָן אַרְיִינָן אַנְגָּעָשָׁרִיבָן
אָוָנְדוּ עַפְעָם אוֹיפְּ פֿאָפְּרִיר אָוָן פֿאָרְחָתְמָעָט אַיְן אַקְאָנוּעָרָט. הָאַבָּן מִיר
זַיְךְ תְּחִילָת זַיְעָר דָעַרְשָׁרָאַקָּן. מִיר הָאַבָּן גַּעֲמִינָט, אָז דָסְטָן הָאַט עַר
אָוָנְדוּ פֿאָרְשָׁרִיבָן אַרְיִואָה צַוְּדִי אָוִינָן. פֿרָעָגָן מִיר אִים: וֹאָסְטָן
הָאַט אָוָנְדוּ פֿאָרְשָׁרִיבָן? ווֹיְוָזָט עַר אָוָנְדוּ מִיט דָעַר הָאַנְטָן אוֹיפְּ דָעַר
טִיר. שְׁטוֹיְסָן מִיר זַיְךְ אָגָן, אָזְזָה הַיִּסְטָן אָוָנְדוּ גִּיאַן . . . קְוָמָעָן מִיר
צַוְּדָע „עוֹרָה“ אָוָן ווֹיְזָן אִיר דָסְטָן גַּעֲשִׁרְיָאָטָם פֿוֹנְגָּעָם דַקְטָעָר. נַעַמְתָּ
דָסְטָן מִיְּדָל (פֿרְיוּלִין זַיְטְשִׁיק) אָוָן עַפְנָט אוֹיפְּ דָסְטָן קַאָנוּעָרָטָל אָוָן
לַיְוָעָט אִיבָּעָר אָוָן מַאֲכָטָן צַוְּאָנְדוּ:

— איך קען איך אונזאגן א בשורה : דער דאקטער זאגט, אויך האט געזונגט אוניגן.

אוודאי אויך דאס פֿאָר אונדוֹז א בשורה ! וואס טומט מען אבער מיט דער מאמען ? זי הערט נישט אויף צו ווינגען. טענהן מיר מיט איר :

— וואס טומטו ? טאמער חיליה וועט דער דאקטער פֿאָרבראָקע-
ווען דיר די אוניגן ?

— הערטסמו ? אט דאס ווין איך דאָר ! . . .

אווי ענטפֶּערט די מאמע און ליגט-צו צו די אוניגן א פֿעלעטען. דאס פֿעלעטען האט אויך געגעבן אן עמיגראָנט א פֿעלדשער. ער אויך זיער נישט קיון שיינער. ער האט משונה-מאדנע ציין. ער טראָגנט א מעשענעס זיגער מיט א זילבערנער קייט מיט א רוקער, און א גאָלדּן רינגל אויף דער האנט. ער הייסט נישט קיון שיינעם נאָמען : "בי-
בער !" געקומען אויך ער אַהער קיון אַנטווערפן מיט דער כאַלעטען. אויפֶּן וועג האט ער זיך מיט זי באָקענט. זי האטן אַינְאַינְעַם גע-
גנבעט די גרענצע. קיון נסימ ונוּלָאות, ווי מיט אונדוֹז, האט זיך זי
ニישט געטראָפֶן. הרגעגען האט מען זי נישט געווואָלט, קיון בעטנע-
וואָאנְט האט מען בי זי נישט צוּגּוּנוּמּוּן, נאָר זיך זענען גלאָט אַזְוִי
פֿאָרְשׁוּוֹאָרְצַט געווואָרֶן. זי האטן געהאט, זאגן זיך, צו זינגען און צו
זאגן. זי זענען דורךגעגעגען, זאגן זיך, אַשוּוּץ-בָּאָה, אַין האַמְּבוֹרג,
וואָס זיך דערציילן זיך אָן פֿון דעם האַמְּבוֹרג ! די הָאָר שטעלן זיך
קָאָפּוּעָר ! סְדוּמָה אויך אַהוֹנְט אַקְעָגּוּן האַמְּבוֹרג ! מַעַבְּגִּינְיִיט זיך דָּאָרְטָן,
זאגן זיך, מיט די עמיגראָנטן אַסְרֵד ערנער ווי בי אונדוֹז מיט אַרְעָס-
טָאָנְטָן. ווען נישט אַט דער פֿעלדשער (ביבער), וואָלְטָן זיך דָּאָרְטָן
אוֹמְגַעְקּוּמָעָן. ער אויך זיך געשטעגען אַין זיעער נוּיטָן. ער, בִּיבְּעָר,
אויך אַגְּרוּסְעָר עזות-פְּנִים. ער דערציילט, ווי אַזְוִי ער האט זיך גע-
רעכּנט מיט די דִּיטְשָׂן, אויך אַשְׁרָעָק ! ער האט זיך, זאגט ער, אוֹמְגַעְ-
שְׁמוּסָט מיט זיך דּוּקָאָ אויף רָוְשִׁיך. רָוְשִׁיך, זאגט ער, קען ער גוּט.
אַסְכְּרָאָ, אָז נאָך בעטער פֿון אונדוֹזער פְּנִינְיָן. פְּנִינְיָן דָּרְנָגְט, אָז אלְצָ-
דִּינְג, וואָס דער בִּיבְּעָר דערציילט אונדוֹז, וואָלְטָן געוווען זיעער שיין,
ווען סְזָאָל זיך אַמת. אונדוֹזער חָבֵר פְּנִינְיָן הָאָט פֿון דער ערשותער מִינְוּת

אן געוואָרְהָן אָוֹתָחָן אֹוֹפָּה דָּעַם פֿעַלְדְּשָׁעַר בִּיבְּעָר. עָרָה אַתְּ גַּעֲמָאָכְטָה
אֹוֹפָּה אִים אָ לִידְל. אָז פִּינִי הַאַתְּ נִישְׁתָּה לִיב אָ מְעַנְשָׁן, מְאָכְטָה עָרָה אֹוֹפָּה
אִים אָ לִידְל. אֹוֹבָּה אַיר וּוּילְט, קָעָן נָאָךְ עָם אַיְיךְ אַיבָּעַרוֹזָגָן:

אָונְדוּעָרְ פֿעַלְדְּשָׁעַר בִּיבְּעָר
אִיז אָ גְּרוּיְסָעָר גְּבוּר
אֹוֹפָּה דִּיעַרְצִיְּלָן זָאָכָן.
סְקָעָן זִיךְ אַמְּטָלְ מְאָכְטָה
(פֿוֹהַצִּיקְ מְאָל אָ טָאגְ).
טוֹטָה עָרָה זִיךְ אָ זָאָגָן
אָ גְּרוּיְסָעָן לִינְגָן
שָׁוֹן דְּרָךְ-שְׁלוּם וּוּבָגָן.

.ג.

בִּיבְּעָר, אָטָה עָרָה פֿעַלְדְּשָׁעַר, וּוֹאָם אַיְיךְ דִּיעַרְצִיְּלָן אַיְיךְ, הַאַתְּ זִיךְ
אָונְטָעַרְגָּעַנוּמָעָן צָוָּרָעַטָּמָעָן דָּעַרְמָעָן דִּי אָוִינָן. עָרָה זָאָגָן, אָז
קִיְּין דָאָקָטָעָר אִין דָעָרְ וּוּלְטָה וּוּטָה נִישְׁתָּה גַּעֲפִינְגָּעָן אֹוֹפָּה זַיְּיָן חַסְרוֹן.
עַרְשָׁתָנָם, וּוּיְסָטָה עָרָה דִּי קָוְנָזְ נָאָךְ פָּוֹן דָעָרְ הַיּוֹם. עָרָה אִיז אָ פֿעַלְדְּשָׁעַר,
אָזְן אָ פֿעַלְדְּשָׁעַר אִיזְנָאָךְ אָהָלָכָעָר דָאָקָטָעָר. אָזְן חַוִּזְ לְהָהָר, אָזְן עָרָה
גַּעֲוָעָן אִין „דִּיוֹתְשָׁנְלָאָגָן“ אָזְן הַאַתְּ זִיךְ צְוָנָעָקָטָה, וּוֹאָם מְטוּטָה דִּי
עַמְּגַרְאָגָטָן, זַיְּיָן הַאָבָּן גַּעֲזָנָטָה אָוִינָן. עָרָה זָאָגָן, אָזְן מְאָכְטָה
מִשְׁפָּוֹן בְּלִינְגְּדָה זְעַנְדִּיקָה. פֿרְעָנָטָה אִים פִּינִי: „אַשְׁפָּשָׁר, פֿאָרָוָאָרְטָה פְּנִינִין
וּוּרְטָה עָרָה אִין כְּעָם (בִּיבְּעָר אִיז אָ גְּרוּיְסָעָר כְּעָם). עָרָה פֿאָרָוָאָרְטָה פְּנִינִין
מִיטָּה וּוּרְטָה. עָרָה זָאָגָן, אָזְן צָוָּר אִיז אָ גְּרוּיְסָעָר חַכְמָה ! צָוָּקָלָגָן
פֿאָר אַמְּעָרִיקָע ! אִין אַמְּעָרִיקָע, זָאָגָן עָרָה, הַאַתְּ מְעַן פִּינִינְטָה כִּיטְרָאָקָעָם !
אַמְּעָרִיקָע אִיז אָ לְאָנְדָה, וּוֹאָמָעָן וּוּיְסָטָה נִישְׁתָּה פָּוֹן קִיְּין חַכְמָה. אִין אַמְּעָרִיקָע
רִיקָע אִיז גַּעֲזָנָט — גַּעֲמִינָט, גַּעֲמִינָט — גַּעֲזָנָט. אִין אַמְּעָרִיקָע אִיז
אָזְן וּוּאָרְטָה. אַמְּעָרִיקָע אִיז, זָאָגָן עָרָה, גַּעֲבָוִית אֹוֹפָּה אָמָת אָזְן
אֹוֹפָּה יוֹשָׁר, אֹוֹפָּה גַּעֲרַעְכְּתִיְּקִיְּתָה אָזְן אֹוֹפָּה כְּבָודָה, אֹוֹפָּה עַרְלַעְכְּקִיְּתָה אָזְן
אֹוֹפָּה מְעַנְשָׁלְעַכְּקִיְּתָה, אֹוֹפָּה נְאָמָנוֹת אָזְן אֹוֹפָּה רְחַמְנוֹת . . . פֿרְעָנָט אִים
פִּינִי: „אָזְן אֹוֹפָּה וּוֹאָם נָאָךְ ? ” . . . וּוּרְטָה בִּיבְּעָר נָאָךְ מְעַרְ אִין כְּעָם

או עבריה, וואם מע האט זוי איבערגעשלאנן סאמע אין מיטן שטועם ! מען אויז אונדו געקומען זאגן, או עטצער פֿרעהנט זיך נאך אויף אונדו אין דרייסן. ווער קען עס זיין ? מיר גיעען ארטוים — געסט ! געסט ! געסט ! אונדווערע מוחותנים זענען געקומען ! יונה דער בעקער מיט דער גאנצער משפחה. אַ נײַע בָּכְלִיאַסְטֶּרְעַ ! ווֹיְדֶּר אַ מַּאֲלָאָגְדָּה : מיין שׂוׁוׁעְגֶּרְדֵּין ברכה קושט זיך מיט טאטְעַמְּאַמְּעַ, מיין ברודער אליהו קושט זיך מיט זיין שׂוׁוׁעְרָא אָזְמִיט דִּי שׂוׁוׁעְגֶּרְםָ. אוֹוֹפְּ אַיִּם קָוְנְדִּיקָ, כָּאָפְּט זיך פִּנְיִ אַוְיךְ קָוְשֵׁן מִיט אָונדווערע מוחותנים, אָזְן אוֹוֹפְּ אַיִּם קָוְנְנִי דִּיק, קָוְשֵׁט זיך מיט זיך דער פֿאַלְדְּשֶׁר אַוְיךְ. פֿרְעָוָן זַיְהָ ? וְעוּר אַיְזָדָם ? זַאגְנַט ער : אַיךְ בֵּין בִּיבְּרָעָ ? שִׁסְטַּ-אַוְוִוָּם פִּנְיִ אַגְּלָעְטֶרְעָ . . . אָזְן דִּי מַאֲמָעָ מִינְגָּעָ ? דִּי מַאֲמָעָ טּוֹת זיך אַירְסָם : זַי וּוּינְגָּט ! . . . מיין בערדר אליהו עקט זיך. ער קוקט אוֹוֹפְּ אַיר אָזְן צָוְפָט זיך בַּיִם בערדל. ער קען אַיר אַבעָר אַיְצָט גַּאֲרָ נִישְׁתָּזְגָּן : סְזַעְנָזָן דָּאָר אַיגְגָּנָעָ, נִישְׁתָּקְיָין פֿרְעַמְּדָעָ, מוחותנים, אָזְן פָּאָן שְׁטָאָטָם. פֿאָר וְואָם זַאל מעָן זַי נִישְׁתָּלָאָזְן אַבְּיָסְלָ זַיך אַוְוּסְוּיְנָגְעָן ? . . . — וְוַיְ אַזְוִי האָט אַיר גַּעֲנְבָּעָט דִּי גַּרְעָנָעָ אָזְן וְוואָו האָט מעָן אַיךְ באָנוּמָעָן ?

דאָס אוֹז גַּעֲוָעָן דִּי עַרְשָׁטָעָ שָׁאָלָה, וְואָם מִיר האָבָן גַּעַרְעָגָט בַּיִ אָונדווערע מוחותנים. אָזְן אָונדווערע מוחותנים האָבָן פָּאָן דָּעָם צַו דָּעָרְטָ צִילְּן גַּאנְצָעָ פָּעָק ! מִיר קְרִיכָן אַכְבָּר נִישְׁתָּאָזְן קָאָפְּ אַרְיִין וּוּירָעָ מעשָׁות. אַיךְ האָבָן מַדְּקָאָרְקְלִיבָן אָזְן אַוְינְקָעְלָעָ מִיט מיין שׂוׁוׁעְגָּעָ רִינְסָמָעָ אַשׂוׁוׁעְטָעָרְלָ. אַיךְ האָבָן אַיךְ אַמְּאָל דָּעַרְצִיְּלָטָ פָּאָן אַיר. זַי הַיִּסְטָט אַלְטָעָ אָזְן טְרָאָגָט צְוּוֹי צְעַפְּלָעָ, פָּאָן אָגְנָטָן צְנוּוֹיָגְנָדְרִיטָ, וְוַיְ אַבְּיָגָל. אַיר דָּאָרְפָּט גַּעֲדָנְקָעָן, אָזְן מע האָט זַיך מִיר אַמְּאָל גַּעַרְעָדָט פֿאָר אַ פָּלהָ (בַּיִ מִין ברודער אליהו אוֹוֹפְּ דָּעָרְתָּה). דָּעַמְּאָלָט אַיז זַי אַלְטָעָ גַּעֲוָעָן נִיְּזָן יָאָר. אַיְצָט אַיז זַי שְׂוִין אַלְטָעָ צָעָן, דָּאָס עַלְקָטָעָ. אַיז אַיְגָעָ יָאָרָן מִיט גַּאֲלָדְעָלָעָן, מִיט דָּעָם מִידָּל, וְואָם אַיז גַּעַבְעָר גַּעַבְלִיבָן זִיצְׁן אַיז אַנְטוּוּרָפָן אַבעָר דִּי אַוְגן. אַיךְ דָּעַרְצִיְּלָ אַלְטָעָן פָּאָן גַּאֲלָדָעָ לעָן, אָזְן פָּאָן אַירָעָ קְרָאָנְקָעָ אַוְיָגָן גַּעֲבָעָר, אָזְן פָּאָן מִין חָבָר מַאֲטָל דָּעָם גְּרוּוּסָן, אָזְן פָּאָן מִין חָבָר מַעַנְדָּלָעָן, אָזְן פָּאָן דָּעָרְעָ „עַזְוָה“, אָזְן פָּאָן דָּעָם פֿרְיוּלִין זִיטְשִׁיק, וְואָם שְׁרִיבְטָ אַיז אַבָּוָךְ, אָזְן פָּאָן דָּקְטָעָר, וְואָם קוּקָט אַיז דִּי אַוְגן. אָזְן פָּאָן דָּעָרְגָּעָן, וְוַיְ אַזְוִי מִיר האָבָן גַּעֲנְבָּעָט,

און ווי צוֹי מֵיר זעגנון קוּם אֲרוּם מִיטָּן לְעַבָּן. אַיךְ נָאָזַנְתָּ דָרְךְ
 קִיּוֹן וָאָךְ. אַלְתָּעַ חֻרְטָמֵיךְ אֲוִים מִיטָּגְרִיסָעַ אָוִינָן. נָאָךְ דָעַם דָעַרְ
 צִילְטַ זַי מֵיר, וּוֹאָסַ זַיְהָאָבָן גַּעַחַטָּ. וּזַיְ אֲזֹוִי אִיר טָאַטָּעַ הָאָטָ שָׁוִין
 לְאַנְגָּ גַּעַוּאַלְטַ פֶּאָרָן קִיּוֹן אַמְּעָרִיקָעַ, הָאָטָ אִיר מַאֲמָעַ נִישָׁתָּ גַּעַוּאַלְטַ.
 אָוָן נִישָׁתָּ אֲזֹוִי דַי מַאֲמָעַ, וּזַי דַי מַשְׁפָּחָה. דַי מַשְׁפָּחָה זְאַנְטָן, אָזְ אַיְן
 אַמְּעָרִיקָעַ דַּאַרְפַּ מַעַן הָאָרְעוֹעָן, אָוָן אִיר מַאֲמָעַ אַיְן דָעַרְצָוּ נִישָׁתָּ גַּעַ-
 וּוֹאַיְינָטָ גַּעַוּאַלְטַן. אִיר מַאֲמָעַ הָאָטָ אַטְאַנְדָעַ. דַי רַעַטָּאַנְדָעַ הָאָטָ
 אִיר דָעַרְ טָאַטָּעַ גַּעַמְאַכְטַ נָאָךְ אַיְן דַי גַּוְטָעַ יִאָרָן, אָזְ זַיְהָאָבָן נָאָךְ גַּעַ-
 הָאָטָ אַסְקָעַלְטַ. אַיְצָטַ, אָזְ אַיְזַיְ גַּעַוּאַלְטַן שְׁלַעַכְטַ, אָוָן דַי בָּעַלְיַ-
 חֻכּוֹתָה הָאָבָן אַנְגַּעַהַיְבָן צַוְּ דָעַרְקָוְטָשָׁעַן, אַיְזַי גַּעַבְלִיבָן, מַזְאַלְ פֶּאָרְקִיּוֹפַן-
 אַלְצִידִינְגַן אָוָן פֶּאָרָן קִיּוֹן אַמְּעָרִיקָעַ. אָזְ אַיְזַי גַּעַקְוּמָעַן צַוְּ דָעַרְ רַעַטָּאַנְ-
 דָעַ, מַעַ זַאַלְ פֶּאָרְקִיּוֹפַן דַי רַעַטָּאַנְדָעַ, זְאַגְטַ דַי מַאֲמָעַ : אַלְצִידִינְגַן וּוּעַטְ
 זַי פֶּאָרְקִיּוֹפַן, נָאָךְ נִישָׁתָּ דַי רַעַטָּאַנְדָעַ. פֶּרֶעַגְטַ זַי דָעַרְ טָאַטָּעַ : אַוְיַףְ
 וּוֹאָסַ דָאַרְפָּסְטוֹ דַי רַעַטָּאַנְדָעַ ? אַיְן אַמְּעָרִיקָעַ דַּאַרְפַּ מַעַן נִישָׁתָּ קִיּוֹן
 רַעַטָּאַנְדָעַ ! זְאַגְטַ אַיְם דַי מַאֲמָעַ : וּוֹאָסַ דַי הַיִּסְטַ, אַוְיַףְ וּוֹאָסַ דַּאַרְפַּ אַיְן
 דַי רַעַטָּאַנְדָעַ ? וּוַיְפַלְלַ יָאָרְ הָאָבָן, זְאַגְטַ זַי, גַּעַבְעַטָּן גַּאַטְ, אַיךְ זַאַלְ אַיךְ
 מִיךְ דָעַרְשָׁלָאַגְן צַוְּ אַרְעַטָּאַנְדָעַ, קוּם דָעַרְלַעַכְטַ אַרְעַטָּאַנְדָעַ. זַאַלְ אַיךְ
 אַיְצָטַ גַּעַמְעָן אָוָן פֶּאָרְקִיּוֹפַן דַי רַעַטָּאַנְדָעַ ? טָאגְ וּזַי נִאַכְטַ הָאָטָ מַעַן
 גַּעַהְעַרְטַ בַּיְ אַונְדוֹ זַאָרְ רַעַטָּאַנְדָעַ אָוָן רַעַטָּאַנְדָעַ ! דַי גַּאנְצָעַ מַשְׁפָּחָה
 (פָּוּן דָעַרְ מַאֲמָעַם צַד) זַעַגְנוּן זַיְרַגְעַנְקָוּמָעַן. מַעַ הָאָטָ זַיְגַּעַרְגִּינְטַ
 אָוָן גַּעַזְיַלְטַ. עַמְּ הָאָטָ שָׁוִין גַּעַהְאַלְטַן בְּמַעַטְ בַּיְ צַעְגִּין זַיְרַ, דַּאַסְ הַיִּסְטַ
 דָעַרְ טָאַטָּעַ זַאַל זַיְגַּטְנִיְמַיטְ דָעַרְ מַאֲמָעַן, אַלְעַן אִיבָּעַרְ דָעַרְ רַעַטָּאַנְדָעַ.
 וּוּעַרְ הָאָטָ אַוְיַמְגַעְעַרְתַ ? גַּעַוּוֹיְנְטָלְעַרְ, דַי מַאֲמָעַ ! מַעַ הָאָטָ דַי רַעַ-
 טָאַנְדָעַ נִישָׁתָּ פֶּאָרְקִיּוֹפַטַן ! מַעַ הָאָטָ מַוְתָּגְנָנוּמָעַן דַי רַעַטָּאַנְדָעַ, אַיְנַ-
 גַּעַפְאַקְטַ דַי רַעַטָּאַנְדָעַ בָּאוֹנְדָעַרְ אַיְן אַפְּעַקְלַ, אָוָן בַּיְ מֵירַ זַעַגְנוּן
 גַּעַקְוּמָעַן צַוְּ דָעַרְ גַּרְעַנְעַץ אַיְ שְׁוִין קִיּוֹן גַּעַוּוֹן קִיּוֹן רַעַטָּאַנְדָעַ . . .
 אַזְוִי דָעַרְצִילַטְ מֵירַ אַלְתָּעַ, אָוָן וּוּיְמַעְרַ וּוּלְ אַיךְ שְׁוִין נִישָׁתָּ הָעָרָן.
 מֵירַ אַיְזַי נָאָךְ גַּעַגְגָנְגָעַן צַוְּ וּוּסְמַן, אַוְיַבְ סַ'אַיְזַי נָאָךְ דַאָךְ רַעַטָּאַנְדָעַ ?
 דָעַרְהָעָרָטַ, אָזְ אַיְזַי שְׁוִין נִישָׁתָּקִיּוֹן רַעַטָּאַנְדָעַ, בֵּין אִיר צַוְּהָרִידַן,
 אַיךְ נָעַם אַלְטָן אָוָן גַּי מִיטָּ אִיר שְׁפָאַצְרָן. אַיךְ בָּאוֹוִיזְ אִיר דַי שְׁטָאַטְ
 אַנְטוּוּרָפַן. זַי וּוּרָטַ נִישָׁתָּגַתְפָּלָ. זַי הָאָטָ, זְאַגְטַ זַי, גַּעַזְעַנְגָרַעַ
 שְׁטָעַטַן. וּוֹאָסַ זְאַגְטַ אִיר אַוְיַףְ אִיר טָאַטָּן ? אַיךְ פִּירַ זַי אַוְיַףְ דַי סְמַצְנַ-

ציעם, וואו סע שטוייען עמיגראנטן. איך מצא זי באקאנט מיט מיינען
חברים. אלטע ווערט נישט נטאפעל פון קיין זאך. זי האלט זיך גרים.
זיז איז א גדילנטע. זי איז פון תמיד אן איזי ... שפער גיינען מיר
אלע אינאיינעם, אונדווער באליאטראע און זייר באליאטראע, אין דער
„זורה“. דארט באגעגעגען מיר זיך מיט אונדווער שכנה פעס און
מיט איר באליאטראע. איז א גאלדעלען זענען מיר דארטן. גאלדעלע
וויל זיך באקעגען געגעטער מיט אלטען. אלטע האלט זיך מיט איר פון
דער וויטן. גאלדעלע פירט מיך אוף איזי א זיימט און פָּרְגַּנְּטְמִיךְ, וואם
אייז מיט דעם מײידל איזי דער יהום, וואם סע שטוייט איר נישט אן
מיט איר צו רידין? דערציאל איז איר, איז מע האט מיר פָּאַרְצִיאַרְן בַּיִּ
מיין ברודער אויפֿ דער חתונה גערעדט אלטען פָּאַרְצִיאַרְן צו
רויט, איזי ווי פִּיעַר, און קערעוועט זיך אוף איזי א זיימט און ווישט זיך
די אויגן ...

.ד.

וואם זאגט איר אויפֿ דעם אומנגליך, וואם אונדויז האט געטראָפֶן?
מיר זענען געוווען מיט דער מאטמען בייס דאקטער, ער זאל איר באָ
טראכטן די אויגן. האט ער איר באטראכטן די אויגן און נישט געַ
זאגט גאנשט. ער האט נאָר אַנְגַּעֲשֵׁרְבִּין אַ צַּעַטְעָלָע אַן אַרְיוֹנְגָּעָ
לייגט איז אַ קָּאָנוּוֹעַרְטָמָן. האבן מיר דעם קָאָנוּוֹעַרְטָמָן צו
דער „זורה“. געקומען צו דער „זורה“, האבן מיר דארטן נישט געַ
טראָפֶן קִיְּוִינְגָּם נאָר, נאָר אַיְּזָן פְּרוֹיְלִין ווַיְשִׁיקְ, אַט די, וואם פָּאַרְ
שְׂרִיבְּכָט אַלְעָעַמְּגָּרָאָן אַיְּזָן בָּרוֹ אַרְיוֹן. האט זיך באגעגעט מיט
אַ גַּעַלְעַכְתָּרָה. תָּמִיד לְאַכְתָּבָה זיך, וווען זיך זעט מיר. אלע מאָל גִּיט זיך
mir אַיבָּעַד אַ גָּרוֹם פָּוֹן גָּאַלְעָלָע אַן לְאַכְתָּבָה. עַפְנָט זיך אויפֿ דָּאָס קָאָנִ
ווערטל, טומ אַ קָּוֹק אַיְּזָן צַעַטְלָאָרְיוֹן אַזְּהָרָת אוֹפָּה צו לְאַכְנָן, אַזְּ
פָּאַרְכְּבָּרְכָּעַט די הענט. פָּרְגַּעַט בַּיִּזְּרָה דִּי מָאָמָע: וואם הערט זיך?
זאגט זיך: וואם זאל זיך הערג, מײַן לְבָעָה יְדַעַּנְהָ ? סְאַזְּ שְׁלַעַכְתָּ !
דער דאקטער זאגט, אַז אַיר קענט נישט פָּאַרְן קִיְּן אַמְּעַרְיוֹקָע ...
מיין שׂוועגעראָין ברכתה, וויסט אַיר דָּאָך, האט אַ טְבָע פָּוֹן חַלְשָׁן, אַיז זיך
בָּאַלְד גַּעֲפָאָלָן חַלְשָׁות. מײַן ברודער אלְיהָו אַיז גַּעַלְבִּין שְׁטִיָּן אַז אַ

טראפען בלוט אין פנים. די מאמע אליעין או געליבן אַ פֿאָרְשְׁטִינוּנְעָרֶט טע. זי קאן שוין אַפְּילְיוֹ נִישְׁט וּווַיְנֻן . . . דָּם מִידְלָ (פֿרְיוֹלְיוֹן זַיִדְתַּשְׁיק) האַט זַיךְ אַ וּזְאָרְפַּ גַּעֲטָאַן נָאָר וּוְאָסְעָר. זי האַט אַפְּגַּעַמְּנְטָעָרט ברכהן, גַּעֲטְרִיסְטַּ אַלְיהָוָן, אוֹסְגַּעַרְדַּט דָּם הָאָרְץ דָּעַר מַאֲמָעָן אָוָן גַּעֲהִיםְן קוּמָעָן מַאֲרָגָן. אוֹיְפָן וּוֹעָגָן אִיר מִין בּוֹרוּדָעָר אַלְיהָוָמוֹסָר, פֿאָרְרוֹאָס זַיִדְתַּה גַּעֲוִינְטַּ דִּי גַּאנְצָעָ צִיְּמָט, אָוָן עַד דָּעְרָמָאנְט זַי, וּוַיְפֵל מַאל עַד האַט אִיר גַּעֲזָאנְט, זַי זַאל נִישְׁט וּווַיְנֻן ! . . . די מַאֲמָע וּוַיֵּל אִים עַנְטֶהָעָרָן, האַט זַי נִישְׁט קִין וּוְעַרְטָעָר . . . זַי קָוְקָט אַרְוִיְּפָ אָוָן בעט גַּטַּט : "טוֹ מִישְׁ מִיר, רַבְּנוֹ-שְׁלָעוֹלִים, אַחֲמָד אָוָן מִיטַּמְיָנָעַ קִינְנָ" דָּעָר, אָוָן נָעַם מִיךְ צַוְּפָן דָּעָר וּוְעַלְתָּ ! ? ? אַונְדוּזָעָר חֲבָר פֿינִי דְּרִינְגָּט, אָז אַינְגָּאַצְּנָץ אָיוֹ דָאַט שְׁוֹלְדִּיק אַט דָעָר לִינְגָּעָר, אַט דָעָר פֿאָלְדְּשָׁעָר בְּיבָעָר. אַ גַּאנְצָעָן טָאגָן מִיט אַ גַּאנְצָעָר נִאְכָתַה הָעָרָתַה מַעַן נִישְׁט אַוְיָף צַוְּעָס אָוָן אַיְינָם דָּמָס אַנְדָעָרָע, בָּיו עַם קְוַמְּטַמְּאָרָגָן. אַוְיָף מַאֲרָגָן גַּיְעָן מִיר וּוְיָי דָעָר צַוְּעָס דָעָר "עֹרָה". נִיט אַנְדוֹזָה דִי "עֹרָה" אָזָעָתָה, אָז מִיר זַאלְן פְּרוֹאוֹוֹן פֿאָרָן אִיבָּעָר לְאַנְדוֹזָן. אַפְּשָׁר וּוְעַט לְאַנְדוֹזָן דּוּרְכְּלָאַזָּן דִי מַאֲמָע מִיט אַירָעָ פֿאָרְרוֹויִינְטָעָ אַוְיָגָן קִין אַמְּעָרִיקָע. אַדָּעָר אַוְיָבָן נִישְׁט קִין אַמְּעָרִיקָע, אָיוֹ כָּאָטְפָּשָׁ קִין קַאָנָאַדָּע . . . וּוֹאָזָוּ קַאָנָאַדָּע — וּוְיָסָן מִיר נִישְׁט. מַעַן זַאנְט, אָז סָאַיוֹ נָאָךְ וּוְיִטְעָר פָּוּן אַמְּעָרִיקָע . . . מִין בּוֹרוּדָעָר אַלְיהָוָן אַונְדוּזָעָר חֲבָר פֿינִי הָאָבָן דָעְרוּוֹיָל אִיבָּעָר וּוְאָסָם צַוְּקָרִיָּן זַיִדְתַּה. אַלְיהָוָן פְּרָעָונְט אִים : "פֿינִי ! זַאנְט נָאָר, וּוֹאָזָוּ אָיוֹ קַאָנָאַדָּע ?" בִּיסְטַמְּ דָאַרְךָ עֲפָעָם אַמְּאָל גַּעֲוָעָן אַ מעַנְטָשָׁ פָּוּן גַּעַעַט דָּמָס קַאָנָאַדָּע ? זַאנְט אִים פֿינִי, אָז קַאָנָאַדָּע אָיוֹ קַאָנָאַדָּע אַזְמָהָרָה אַדָּעָר אַמְּהָיָט, גַּרְאַפְּיָעָ ? ? ? זַאנְט אִים פֿינִי, נִישְׁט אָזָן קַאָנָאַדָּע, נָאָר אָזָן אַמְּעָרִיקָע. דָּמָס הִיּוֹטָקָע קַאָנָאַדָּע אָיוֹ טָאָקָע דָּמָס אַיְגָעָן וּוְאָסָם אַמְּעָרִיקָע. נָאָר פֿאָרָט נִישְׁט אַמְּעָרִיקָע. פְּרָעָונְט אִים אַלְיהָוָה : "וּוְיִ קָּאָזָן דָּמָס זַיִן ?" זַאנְט אִים פֿינִי : "נוֹ, זַעַםְטוֹ דָאַר ! ? ? ? דָעְרוּוֹיָל דָאַרְךָ מַעַן גַּיְעָן צַוְּעָס דָעָר שִׂיפָּ בְּאַגְּלִיּוֹן גַּוְטָעָ פֿרְיִינְד, אַונְדוּזָעָר שְׁכָנָה פָּעָמִי מִיט אִיר מַאֲן דָעָם אַיְנְבִּינְדָעָר (משָׁה הִיּוֹט עַר) מִיט אִיר גַּאנְצָעָר כָּאַלְיאַמְּטָרָע. וּוְיִיּוֹוִיָּי, וּוְאָסָם סְעָט זַיךְ בַּיִּ דָעָר שִׂיפָּ ! יִזְנָן, וּוְיִבְעָר, קִינְדָעָר, קִלוּמְקָעָם, פֿעְקְלָעָר, קִישְׁנָם, זַעַק מִיט בְּעַטְגָּעָוָאנְט. דָעָר לְיַוְּפָט, דָעָר שְׁרִיּוּט, דָעָר וּוְיָינְט, דָעָר שְׁוֹיְצָט, דָעָר עַסְט. פְּלוֹצְעָם הָעָרָת זַיךְ אַ קּוֹל פָּוּן אַ וּוְלְדָעָר חִיה, פָּוּן אַ וּוְיַולְטִיר : הַהַהַהַזְוֹזְוֹ ! ! ? ? ?

דאס הودעת מען פון שיף, מע זאל זיך שוין געוועגענען. עס ווערט
א לויָעַרְיִי מיט א קושערַיִי מיט א געווין — א טעאטער און גענוג!
אלע געוועגענען זיך. מיר געוועגענען זיך אויך. אלע קושן זיך. מיר
קושן זיך אויך. מיר קושען זיך מיט דער כאליאסטרע. די מאמע קושט
זיך מיט אונדזער שכנה פֿעַסִי. פֿעַסִי רעדט איר אוים דאס הארץ, בעט,
זיך זאל גאָר נישט זָרְגָּן, זָוְעָלָן זיך, אָסִי יְרַצָּה הַשֵּׁם, זָעָן אַיִן גִּיכָּן אַיִן
אמעריקע... די מאמע מַאֲכָל מיט דער האָנט אָון שלינגעט די טְרָעָן...
די לעצעט צייט ווינט זי אָסִי וויניקער, ווי פְּרִיעָר. זי האָט עפָעָם
איינגענוּמוּן אָוֶלְכָּעָם אוֹיפִּנְיָשָׂט ווינען... דער גאנצער עולָם אַיִן
שׂוֹן אוֹיפִּנְיָשָׂט. מיר זענען אַיִן דְּרוֹיכָן. אַיִן, זענען מיר זיך מַקְנָא!
איַיִן אַיִךְ מַקְנָא "וּשְׁתִּין"! אָמָּאל האָט עַר מִיךְ מַקְנָא גַּעֲוָעָן. הַיִּנְגָּט
בֵּין אַיִךְ אַיִם מַקְנָא!... אַיִן "וּשְׁתִּין" שְׁטִימַט מיט אַצְּעָרִיטָן מִיצְּלָל
אוֹיפִּנְיָשָׂט. עַר האָלֶט די הענט אָרְגוֹנְטָעָר אָון ווַיּוֹזָט מיר אַצְּוֹנָג.
דאס הייסט, עַר ווַיְלָל מיר גַּעֲבָן אַנְצּוּחָרְעָנִישׁ, אָז עַר פְּאָרָט אָון אַיִךְ
נִישְׁטָט. פְּאָרְדוֹרִיסְט דאס מִיךְ זַיְעָר, נַאֲר אַיִךְ גַּעַם מִיךְ אָז מיט הארץ אָון
שְׁטָעַל אַיִם אַרְוִים אַפְּיִינְג: "נַאֲזִיר!"... דאס הייסט אַזְוִי גְּרוּוּם,
ווי אַיִךְ וּזְאַלְט אַיִם זָאגָן: "וּשְׁתִּין! אָזָא מַפְּהָה דִּיר אָון אָזָא שְׁטִיקָן גַּאלְד
מִיר, ווי אַיִךְ וּוֹעֵל אַיִן גִּיכָּן זַיְעָן אַיִן אָמֻרְיִיקָע!"...
אַ! אַיר זְאַלְט גָּאָר נִישְׁט זָרְגָּן — אַיִךְ וּוֹעֵל אַיִן גִּיכָּן זַיְעָן אַיִן
אָמֻרְיִיקָע!

כָּאַלְיָאַסְטָרָע — גְּרוֹאָע, חֶבְרָה, לוֹסְטִיקָע, טוֹמְלְדִיקָע קָאַמְפָאַנְיָע.

טְשִׁיעַרְעָדָע — Flock

עַזְוָת פְּנִים (אַזְוָעָם פָּגָנָעָם) — צְעַלְאַזְעָנָעָר. אַחֲזְבָּהָדִיקָעָר.

כִּיטְרָאָק — אַכְּוֹטְרָעָר מַעֲנְטָשׁ, כִּיטְרָע —

יוֹשָׁר (יוֹשָׁעָר) — גַּרְעַכְטִיקְיָוִט.

רַעַטְאַנְדָּע — אַפְּיַלְוַעֲרִינָע — Cape

זַיִן נְעֹזָנֶט, אַנְטוּוּרֶפֶן

.א.

קײַן שטאט האט מיר אָזַוִי נִישְׁתְּ בְּאַנְג גַּעֲטָן אַוּוּקָצָאוּאַרְפָּן,
וְוי דֵי שטאט אַנְטוּרֶפֶן. אָנוֹ נִישְׁתְּ אָזַוִי דֵי שטאט, וְוי דֵי מענטשָׂן.
אָנוֹ נִישְׁתְּ אָזַוִי דֵי מענטשָׂן פְּזַיְן אַנְטוּרֶפֶן, וְוי דֵי כָּלִיאַסְטָרָע עַמִּי
גְּרָאַנְטָן. אָנוֹ נִישְׁתְּ אָזַוִי דֵי כָּלִיאַסְטָרָע אַלְיוֹן, וְוי מִינְעַן חֲבָרִים אָנוֹ
חַכְרָטָעַם. אַ סְּךָ זַעַנְעַן זִיךְרַעַפְּרָן פְּרִיעָר. וְשַׁתִּי, אַלְטָע, מַאֲטָל דַעַר
גְּרוּיְסָעַר — דֵי זַעַנְעַן שְׂוִין לְאַנְג אַין אַמְּעָרִיקָע, מַאֲכָן אַלְעַ אַלְעַן. גַּעַ-
בְּלִיבָן אִיזְוַי נָאָר מַעַנְדָל דַעַר בְּרַמְצָוָה-בְּחוֹר (ברכה האט אַיִם גַּעֲשָׁנְקָט
אַ צְוָנְעַמְעַנְישׁ „דַעַר לְאַשְׁעָק“). אָנוֹ גַּאֲלָעַלְעַ, דָּאָס מִידָל מִיט דֵי קָאַ-
לְיַע אַוְגָן אִיזְוַי גַּעַבְלִיבָן. וְוִיטָעַר קִינְעָר נִישְׁתְּ. וְוָאָס וּוּעַט טָאָן דֵי
„עוֹרָה“, דֵי וּוָאָס הַעַלְפָט דֵי עַמִּיגְרָאַנְטָן? וּוּמְעַן וּוּעַט זִי הַעַלְפָן?
עַם טוֹט מִיר בְּאַנְג אַנְטוּרֶפֶן. אַיךְ וּוּעַל בְּעַנְקָעַן נָאָךְ אַנְטוּרֶפֶן.
אַ וּוּאַילְעַ שְׁטָאַט, וּוּאַילְעַ מעַנְטָשָׂן. אַלְעַ הַאנְדָלָעַן מִיט בְּרִילְיאַנְטָן.
אַלְעַ טְרָאָגָן זִיךְרַעַמְיַט שְׁטִינְגָעַר. אַלְעַ קַעַנְעַן דֵי מְלָאָכָה: שְׁנִידָן,
קְלִיוּעַן, שְׁלִיְּפָן שְׁטִינְגָעַר. וּוּמְעַן אִיר בְּאַגְעַנְטָן, אִיזְוַי עַר אַדְעָר אַ
שְׁטִינְשְׁנִיְּדָעַר, אַדְעָר אַ קְלִיוּוּר, אַדְעָר אַ שְׁלִיְּפָעַר. אַ סְּךָ יִנְגָּלָעַ
פְּזָן אַונְדוֹעַר כָּלִיאַסְטָרָע זַעַנְעַן דֵא פְּאַרְבְּלִיבָן, גַּעַוּזָרָן שְׁטִינְשְׁנִיְּדָעַר.
מִיר זָאָלָן זִיךְרַעַמְיַט רִימָן קְיַיְן אַמְּעָרִיקָע, וּוּאַלְטָט מַעַן מִיךְ אַוְיךְ
אַוּוּקָגְעַבָּן צֹ דַעַר אַרְבָּעַט, גַּעַמְאַכְטָמָן פְּזָן מִיר אַ שְׁטִינְשְׁנִיְּדָעַר. מִין
בְּרוּדָעַר אַלְיהָן אִיזְוַי גַּעַפְּעַלְעַן דֵי מְלָאָכָה. אַונְדוֹעַר חֲבָר פִּינְזָן אַוְיךְ. זִיךְרַעַמְיַט
זָאָלָן זַיִן, זָאָגָן זַיִן, אַ בְּיַסְעַלְעַ יִנְגָּעַר, וּוּאַלְטָטָן זַיִן אַלְיַיְן גַּעַנוּמָעַן זִיךְרַעַמְיַט
דַעַר אַרְבָּעַט — שְׁלִיְּפָן שְׁטִינְגָעַר. בְּרַכָּה לְאַכְטָמָן זַיִן. זַי זָאָגָט, אַזְוַי
שְׁטִינְגָעַר אִיזְוַי גַּוְטָמָן טְרָאָגָן, נִישְׁתְּ צֹ שְׁלִיְּפָן. פִּינְזָן וּוּיְבָן, טִיבָּל,
הַאַלְטָט מִיט אִיר. טִיבָּל אִיזְוַי אַוְיךְ אַ בְּעָלָן אַוְיכְפָּט אַנְצָוּטָן שְׁטִינְגָעַר.
זַיִן גַּיְעַן אַלְעַ טָאָג קָוָן אִין דֵי פְּעַנְצָטָעַר אָנוֹ קָאָגָן זִיךְרַעַמְיַט אַפְּלוּבָן

פֿון דַי בְּרִילְיאָנְטָן מֵיט דַי דִימְעָנְטָן, וּוֹאָס וּוְאַלְגָּעָרָן זַיְךְ, אֶזְוַי וּוְיַמִּסְטַּט. עַם דְּרִיבְּיַתְּ זַיְךְ זַיְוַי אַושׁ דַעַר קָאָפְּ. עַם שְׁעַמְעַרְיַתְּ זַיְוַי אַיְן דַי אָוִינְגְּן. זַיְוַי וּעֲנַעַן אָוִים מְעַנְשָׂשָׂ. פֿינִי לְאַכְּטָן פֿוֹן זַיְוַי. עַד וְאַגְּטָן, אַזְוַי אַלְעַ שְׁטִינְגְּעָרָה אָבָּן בַּיְ אִים אַ פְּנִים פֿוֹן חֻזְקָה, אַוְן דַי, וּוֹאָס גִּיבְּן זַיְךְ אָפְּ דָעַרְמִיטְ, זַעַעַן אָוִים בַּיְ אִים וּוְיַמְשּׁוּגְעָיִם. אַיר מִינְטָן, עַר הַאַט נִישְׁתַּعַטְנָאָכְטָן אַוְיַף זַיְוַי קִיְין לִידְלָ ? אֶזְוַי הַיְבָט זַיְךְ אַזְדָּס לִידְלָ :

אנְטוּוּרְפָּן אַיְזָן אַ לְאָנְדָּר

פֿוֹן דַי בְּעַמְטָע שְׁטִינְגְּעָרָה,

מִילְיאָנְגָּעָרָן אַלְעַרְחָאָנְטָן —

קִיְין אַרְעַמְאָן נִישְׁתַּמְטֵ אַיְינְגְּעָרָה.

דִימְעָנְטָן וּוְיַמִּסְטַּט,

הַעֲכָעָר הַאַלְבָּ אַוְיַסְטַּט !

ברִילְיאָנְטָן אָבָּן זַיְוַי אַסְךְ ! אַסְךְ !

צִירְוָנְגָ ? — פְּאָר דַעַר גַּאנְצָעָר וּוּלְאָטָה.

עַם פְּעַלְתָּ זַיְוַי נָאָר אַיְין זַאָךְ :

— — — — מְזוּמָן גַּעַלְתָּ . . .

אוֹן וּוּיְטָעָר גַּעַדְעָנָק אַיְיךְ נִישְׁתַּעַט.

ב.

אַגְּנַעַדְעַנְקָעָן זַיְךְ אַלְעַ לִידְלָעָךְ, וּוֹאָס פֿינִי מַאָכְטָן, דַאָרְפָּ מַעַן אָבָּן אַ קָּאָפְּ פֿוֹן אַ מִינְיסְטָעָר. מִיְין בְּרוּדְעָר אַלְיַהוּ קְרִינְגְּטָ זַיְךְ מֵיט אִים דְּרִוְעָאָרָה. אַלְיַהוּ זַאָגְטָ, טַאָמְעָר וּוּרְטָמָעָן גַּעַוְאָר אַיְן דַעַר „עַזְרָה“, אַזְוַי מַאָכְן לִידְלָעָךְ אַוְיַף אַנְטוּוּרְפָּן, טְרִיבְּכָטָמָעָן אַונְדוֹזָאָרָוִים פֿוֹן דָאָרְטָן. אַוְן מִיר קְוֹקָן אַרְיוֹס אַוְיַף דַעַר „עַזְרָה“ פְּאָר אַנְדוּזָאָר אַזְוּקָה. פְּאָרָן, זַיְוַי אַונְדוֹזָעָפָעָם הַעֲלֵהָן. מִיר גִּיעָן צַו אַיְרָאָלָעָ טַאָגָה. מִיר זַעַנְעַן דָאָרְטָן הַיְמִישָׁעָמְעַנְשָׂן. דַאָס מִידָּל, וּוֹאָס שְׁרִיבְּכָטָ אַיְן בּוֹהָה, דַיְ פְּרִוְילְיַן זַיְטְשִׁיקָה, קָעָן אַונְדוֹזָעָלָעָ בַּיְ דַי נִעְמָעָן. מִיר הַאַט זַיְלָבָה, וּוְיַי אַקְיָה. מֵיט דַעַר מַאָמָעָן אַיְזָן זַיְוַי אַשְׁוּעָסְטָעָר. אַיר קָעָנְטָ פְּאָרָן שְׁטִינְגָ ? אַזְוַי אַפְּאַילְוָוּ בְּרַכָּה זַאָגְטָ, אַזְוַי פְּרִוְילְיַן זַיְטְשִׁיקָה אַיְזָן אַ גִּילְגָּולָ פֿוֹן אַ יְדִוְשָׁ מִיְדָל מֵיט אַ יְדִישְׁעָר נִשְׁמָה. דַי גַּאנְצָעָ בְּאַלְיַאָסְטָרָעָ עַמִּי-

גראנטן האבן זיך פֿאָרְלִיבְּט אַין אַיר. אָון נָאָר דָּרְפְּאָר, ווֹאָס זַי רַעֲדַת
 צַו זַי אַוִּיפְּ יְוִידִיש, נִישְׁטָ אַוִּיפְּ דִּיטְשָׁן. ווֹוַיטָּרְ רַיְידָן זַי אַין אַנְטוּוּרְפָּן
 אַלְעַ דִּיטְשָׁן, כָּאַטְשָׁ נִיכְזַי אַ קְרָעָנָק! פֿינִי זַאנְטָ אַפְּילָו, אַז דָּאָס
 לְאַנְדָּ גַּעַהְעַרְטָ נִישְׁטָ צַו קִיְּן דִּיטְשָׁן, אָון דֵי יְיִדָּן וּוֹאַלְטָן גַּעַמְעַגְּטָ רַיְידָן
 יְיִדִּישָׁ. נִישְׁקָשָׁה, עַס וּוֹאַלְטָ זַי גַּאֲרְנִישָׁטָ גַּעַשְׁאָדָט. אַלְעַ יְיִדָּן פָּן דָעַר
 זַיְוִיט גַּרְעַנְעָץ האבן פֿיְינְטָ יְיִדִּישָׁ, האבן לִיכְ דִּיטְשָׁן. אַפְּילָו דַי קְבָּצְנִים
 זַיְוִיט רַיְידָן דָא אַיְיךְ אַוִּיפְּ דִּיטְשָׁן. עַר וּוּעַט אַיְיךְ פְּגָרָן פָּן הַונְגָעָר,
 אַבְּיַ אַוִּיפְּ דִּיטְשָׁן! אַזְוִי זַאנְטָ בְּרַכָּה אָון טְרִיבִּיכְטָ אַונְדוֹ אַונְטְּבָעָר, מִיר
 זַאלְן שְׂוִין פֿאָרָן קִיְּן לְאַנְדָּאָן. סְאַיְיז אַיר שְׂוִין נִמְאָס גַּעַוְאָרָן דָּאָס
 אַנְטוּוּרְפָּן מִיטָּזְ וּיְעַרְ לְשָׁוֹן. אַז וּוֹאָסָעָג גַּיְיט אָון וּוֹאָסָעָג שְׁטִוְיטָ,
 הַעֲרָתָ מַעַר נָאָר: בְּרִילְיאָנְטָן! דִּימְעַנְטָן! אַלְעַ טְרָאָגָן זַיְוִיט מִיטָּזְ
 פֿוֹלָעַ קַעַשְׁעַנְעָם, מִיטָּגְאַנְצָעַ פָּעַק בְּרִילְיאָנְטָן. עַס זַאל זַיְוִיט אַפְּילָו
 צּוּקְלָעְפָּן צַו אַונְדוֹ אָ בְּרִילְיאָנְטָן! עַמְעַצְעָרָן פָּן זַיְוִיט בְּאַטְשָׁ וּוֹעַלְן
 פֿאָרְלִירָן אַ פְּאָרְ דִּימְעַנְטָלָעָר, אָון אַיְיךְ זַאל זַיְוִיט גַּעַנְעַנְעָן! אַזְוִי זַאנְטָ
 בְּרַכָּה, אָון דֵי אַוִּיגְנָן אַירָעָ בְּרַעְנָעָן. אַיְיךְ וּוּוִים נִשְׁטָם, ווֹאָס בְּרַכָּה אַיְזָן
 אַזְוִי פֿאָרְקָאָכָט אַין דִּימְעַנְטָן מִיטָּזְ בְּרִילְיאָנְטָן. אַיְיךְ וּוֹאַלְטָ אַיְיךְ אַוּוּקָ
 גַּעַנְעָבָן אַלְעַ שְׁטִיְינְעָרָן פָּן דָעַר גַּאַנְצָעָר וּוֹעַלְטָ פְּאָרָן אַיְזָן קַעְסְטָלָ
 מִיטָּזְ אַ בְּעַרְשְׁטָעַלְעָן צַו מַאלְן. אַיְיךְ הַאָבָ אַוִּיגְעַמְטָלָט אַ שְׁיָפָ מִיטָּזְ
 בְּאַלְיָאָסְטָרָעָ עַמְגְּוַרְאָנְטָן, קַעְפָ אַוִּיפְּ קַעְפָ. אַיְיךְ הַאָבָ דָּאָס מַאלְעָכִין
 אַוּוּקָגַעְשְׁעַנְקָט גַּאַלְדָּעָלָעָן, דָעַם מִידָּלָן, ווֹאָס מִיטָּזְ דֵי קַאְלִיעָן אַוִּיגְנָן.
 גַּאַלְדָּעָלָעָן הַאָטָ דָעַם גַּעַוְוִוָן דָעַר פְּרִוְילְיָן זְוִיטְשָׁיק. יַעַנְעַ הַאָטָ דָעַם
 בְּאַוְוִוָן אַין דָעַר "עִירָה" פְּאָרָן דָעַר גַּאַנְצָעָר וּוֹעַלְטָ. הַאָטָ דָעַרְוָעָן אַיְיךְ
 מִיְּזָן בְּרוֹדְעָרָן אַלְיָהָוָן, הַאָבָ אַיְיךְ גַּעַהְעָטָן פָּן אַיְזָן: "מַעַנְטְּשְׁעַלְעָדָן!
 אַוִּיחְהָעָרָן אַמְּאָלָן מַעַנְטְּשְׁעַלְעָדָן, צַי נִיְּזָן?" מִיְּזָן בְּרוֹדְעָרָן אַלְיָהָוָן
 הַאָטָ מִידָּ שְׂוִין לְאַנְגָ אַזְוִי נִשְׁתָּמְעָטָן. אַיְיךְ הַאָבָ עַס דָעַרְצִיְלָט
 גַּאַלְדָּעָלָעָן. הַאָטָ דָעַם גַּאַלְדָּעָלָעָן דָעַרְצִיְלָט דָעַר פְּרִוְילְיָן זְוִיטְשָׁיק. הַאָטָ
 דָעַם פְּרִוְילְיָן זְוִיטְשָׁיק פֿאָרְגָּעָהָאָלָטָן מִיְּזָן בְּרוֹדְעָרָן אַלְיָהָוָן, פְּאָרָן ווֹאָס עַר
 שְׁלָאָגָט מִיךְ. זַי הַאָטָ אַיְם בְּאַוְוִוָן דָעַם מַאלְעָכִין אַון הַאָטָ אַיְבָעָר אַיְם
 גַּעַטְעַנְהָט אַון גַּעַטְעַנְהָט. מִיְּזָן בְּרוֹדְעָרָן אַלְיָהָוָן זַי אַוִּיגְעַדְעָרָט,
 אָון אַז עַר אַיְזָן גַּעַקְוּמָעָן אַחֲהִים, הַאָבָ אַיְיךְ עַרְשָׁתָ דָעַמְטָלָט פָּן אַיְם
 גַּעַהְעָטָן. מִיְּזָן בְּרוֹדְעָרָן אַלְיָהָוָן זַאנְטָ, אַז עַר מַוְזָּרָאָרְוִיסְמְשָׁלָגָן דָעַם
 משְׁוֹגָעָתָ פָּן מַאלְן מַעַנְטְּשְׁעַלְעָדָן ...

ג.

היינט זענען מיר געוווען דאס לעצטעה מאל בי דער "עורה". וואס טיר האבן דארטן געטאָן — ווים איך נישט. מיין ברודער אליהו האט עפער געטענהט. פִּנְיַה האט געמאָכט מיט די הענט. ברכה האט זיך אַרְיִינְגְּעַטְשֶׁת אֵין מיטן. די מַאֲטָמָעָה האט געוווינט. די וואס זיכן אֵין דער "עורה" האבן עפער גערעדט צו אונדי, געוווינטעלעך, אויפֿה דייטש. דרייז זענען דארטן געועסן, און אַלְעָה דרייז האבן זיך פְּאַרְהָעָרָט, ווער קען בעסער רײַדָּן דייטש . . . גָּרְעָנְטָמִיך בְּחָרָם, וואס זוי האבן דארטן גערעדט. אָזֶן מיין קאָפּ אֵין מיר גָּאָר דארטן, אויפֿה דער שִׁיפּ, אויפֿן יִם, אֵין לאַנדָּן, אֵין אַמְּעָרִיקָע. אָזֶן דָּאָ קּוֹמֶט צו לוֹיֶּפּן גַּאלְדָּעָלָע אֵין אַיְן אַטְמָעָם :

— דו פְּאַרְסָט שְׂוִין טַקְעָ ?

— איך פָּאָר.

— וווען ?

— מאָרְגָּנָן.

— וואָהָהִין ?

— קִיְּן לאַנדָּן.

— אָזֶן פָּוּן דארטן ?

— קִיְּן אַמְּעָרִיקָע.

— אָזֶן אֵיך בְּלִיבָּב דָּא מִטְמַיְּנָה קָאַלְיָע אַוְיָגָן, אָזֶן מיין טַאַטְמָעָ — גַּאֲטָמָע וּוַיְיסָטָם, ווֹעֵן אֵיך ווּלְעַזְעַן !

אָזֶן זַאֲגָנָט גַּאלְדָּעָלָע אַוְיָגָן וּוַיְינְטָמָע מִיר אָפּ אַפּ דֻּעָם קָאָפּ. עַס טוֹת מִיר ווֹיִדְעָם הַאֲרַצִּין. אֵיך ווֹיל זַי טַרְיִיסְטָן, האָב אֵיך נִישְׁטָט קִיְּן וּוּרְטָעָר. אֵיך קוֹק אוֹיפֿה אִיר אָזֶן טַרְאָכָט מִיר : "רְבָּנוֹשָׁלְעָוָלָם ! וּוָאָסָה אַסְמָטו צַו אַט דֻּעָם מִיּוֹדָל ? וּוָאָסָה אַט דַּיר גַּעַטָּאָן ?" . . . אֵיך נָעַם זַי בְּיַיְדָה האָנָט. אֵיך גַּלְעָט זַי :

— ווֹיִן נִישְׁטָט, גַּאלְדָּעָלָע. אַט וּוּסְטָמוֹ זַעַן, אִיר ווּלְקָוְמָעָן קִיְּן אַמְּעָרִיקָע אָזֶן בְּיוּעָל פָּאַרְדִּינְעָן גַּעַלְתָּ, אִיז דָּאָס עַרְשְׁטָע — שִׁיק אֵיך דַּיר אָרוֹדִים אַ בְּלוֹיְשְׁטִינְדָּל אוֹיפֿה צַו שְׁמִירָן די אַוְיָגָן. נָאָך דֻּעָם ווּלְעַל אֵיך דַּיר שִׁיקָּן אַ שְׁיָּוּסְ-קָאָרָט, אַ חַלְבָּע שְׁיָּוּסְ-קָאָרָט, בִּימְטָט דָּאָך נָאָך נִשְׁטָט אַלְטָ קִיְּן צַעַן יָאָר. וּוּסְטָמוֹ קָוְמָעָן צַו פָּאָרָן קִיְּן אַמְּעָרִיקָע. דָּאָרָט

וועלן אויף דיר ווארטן איזן „קעסטל-גארטל“ דיין טאטע מיט דיין מא-מען. איך וועל אויך זיין איזן „קעסטל-גארטל“. אז דו וועט צוּהארן מיט דער שיף קיון אמעריקע, זאלסטו קוקן איזן „קעסטל-גארטל“ איזן זאלסטט מיך זוכן מיט די אויגן. איך וועל האלטן אט דאס בלויישטינטטל איזן די הענט — זעטטו? אז דו וועט דערזען איזן אמעריקע א יינגאל מיט אט אזא בלויישטינטטל — זאלסטו וויסן, אז דאס בין איד, מאטֵל פִּיסְיָם. נאך דעם, אז דו וועט אַראָפּ פֿוֹן שִׁיפּ, וועטטו זיך צעקוישן מיט דיין טאטע-מאמע. אהיים וועטטו נישט גיון מיט זיך. דו וועט זי נאך איבערגעבען די זאָכְן דיינע און בעסער גיון אַנקְוּקָן מיט מיר אמעריקע. איך וועל דיר ווייזן גאנץ אמעריקע, וויל איך וועל דאָר שוין זיין קלאָר איזן דעם אויף אויסנוויניק. נאך דעם וועל איך דיך ברענגען אהיים צו דיין טאטע-מאמע, וועטטו עסן מיט זיך וועטשערע, א פֶּרְיִישָׁע יוֹיך . . .

גָּאַלְדָּעַלְעַ הָאָט נִשְׁתַּגְּוֹאַלְטַ הָעָרָן וּוַיְתַּעַר. זי איזו מיר געַפְּאַלְן אוֹפְּן האַלְזָן און געֻקוּשָׁט מיך, איך זיך.

אט די ברכה, הערטט איר, האט אַטְבָּע : וואו מיט פֶּאָרוּזִיט זיך נישט, דאָרט וואָקסט זיך אוים. זיך דאָרָפּ אַנקְוּמָעָן אַקְוָרָט איזן דער מינוט, ווען איך גָּזְעַגְּזָן זיך מיט גָּאַלְדָּעַלְעַן ! גָּזְעַגְּטָה האָט זיך מיר גָּאַר נישט. קיון האָלָּב וואָרט אַפְּלוֹן. זיך האָט נאָר אוֹסְגָּעַצְיָונִין מיט אַיר מאָנְגְּבִּילְשָׁעָר שְׁטִוִּים אֲשֶׁר אוֹפּ דְּרַיוּ קָלָאָפְּטָעָר : „אָזְוַיְזָוִי ? . . .“. נאָך דעם האָט זיך עָפָעָם מַדְרָעָן צוֹנוֹיָגְעַנוּמָעָן די לִיפְּן, פֶּאָרְדְּרִיְּט די נאָז. אַחֲוָט האָט זיך אוֹיך גַּעַטְאָן בְּשַׁעַת מְעַשָּׂה : „עַ-הָּעָם !“ אַונְ אַזְוּעָק גְּלִיְּך צוֹ מִין בְּרוֹדְעָר אַלְיָהוּ. ווֹאָס זיך האָט אַים גָּזְעַגְּט, ווֹיָס אַיך נישט. איך ווֹיָס נאָר, אז איך בין אַרְוִוְנְגָעַנְגָעָן פֿוֹן דער „עַזְרָה“, האָט מיר אַלְיָהוּ אַפְּגַּעַשְׁטָעָקָט אַגְּשָׁמָאָקָן פָּאָטָש. עַם האָט מיר גָּעַלְזָגָעָן אַיז בְּיַדְעָ אַוְיעָרָן.

— פֶּאָר ווֹאָס ? — פֶּרְעָגְט אַים די מאָמע — פֶּאָר ווֹעָן ? — עַר ווֹיָסְט שְׁוִין פֶּאָר ווֹאָס ! . . . עַנְטַהְעָרָט אַיר מִין בְּרוֹדְעָר אַלְיָהוּ, אַונְ מִיר גַּיְעַן אַלְעָ אוֹפּ דער סְטָאָנְצִיעָ. דָּאָרָט אַיז אַ מהוֹתָה, אַ טָּאָרָעָרָם. מַעְ דָּאָרָפּ זיך פָּאָקָן. איך חָאָב לִיב זַעַן, ווֹי מַעְ פָּאָקָט זיך. אוֹפּ פָּאָקָן זיך אַיז מִין בְּרוֹדְעָר אַלְיָהוּ אַ ברִית. אַז עַם קְוָמָט צוֹ פָּאָקָן זיך, ווֹאָרָפּ עַר אַראָפּ דַּי קָאָפָאָטָע אַונְ היְבָט אַן קָאָמָאַנְדָּעָוָעָן : „גִּיט

אַהֲרֹן דִּי קְוִיטִיקָעַ גְּרוּטַ ! . . . מַאֲמָעַ, דַּעַם טְשִׁוִּינִיקַ . . . דַּאֲםַ הֵי טְעַלָּעַ, בְּרַכָּה, דַּאֲםַ הַיְתַעַלָּעַ, גִּיכְבָּרַ ! דִּי קָאַלָּאַשָּׁן, פִּינִי, דַּו בְּלִינְדֶּרֶי יַצְקָאַ, דַּו סְלִיפְאָקַ אַיְינְגָּרַ, דַּו זְעַסְטַ מִישְׁתָ ? אַטְ שְׂטִיעַןַ דִּי קָאַלָּאַשָּׁן בֵּי דִיר אָונְטָעַרַ דָּעַרַ נָאַ ! . . . מַאֲטָלַ, וּוֹאָסַ שְׁטִיםְסָטוֹ, וּוֹיַ אַ לִיְמָעַנְעַרַ גּוֹלָם ? הָעַלְפַ עַפְעַםַ מָאַן ! עַרַ וּוֹיְסַטַ נָאַרַ מַאֲלַןַ מְעַנְטְשְׁעַלְעַר ! מַעַנְטְשְׁעַלְעַר . . .

דַּאֲםַ מִוִּינְטַ עַרַ שְׂוִיןַ מִיךְּ. אַיְךְ טַוְ מִיךְ אַ וּוֹאָרְפַ אַוְןַ הַיְיבַ אַןַ הַעַלְעָן טְרַאַגָּןַ אַוְןַ וּוֹאָרְגָּןַ, וּוֹאָסַ עַםַ קְוּמָטַ מִירַ אַיְןַ דִּי הַעַנְטַןַ. וּוֹעֲרַטַ מִיןַ בְּרוֹדַעַרַ אַלְיָהַוַ אַיְןַ פְעַםַ, לְמַאיַ אַיְךְ וּוֹאָרְפַ, אַוְןַ וּוֹיַ מִיךְ שְׁלַאַגָּןַןַ. שְׁטַעַלְטַ זַיְךְ אַיְיןַ פְאַרַ מִירַ דִּי מַאֲמָעַ : "וּוֹאָסַ וּוֹילְסָטוֹ הַאֲבָןַ קְגַעַנְעַםַ קִינְדַ ? ? ? . . . גַעַפְעַלְטַ נִישְׁתַ בְּרַכָּהַןַ, לְמַאיַ דִי מַאֲמָעַ רְוַאַטַ מִיךְ "קִינְדַ", אַוְןַ צְעַקְרִינְגַטַ זַיְךְ מִיטַ דָעַרַ מַאֲמָעַןַ. דַעַרְמַאַגְנַטַ אַיְרַ דִי מַאֲמָעַ, אַזְ אַיְךְ בֵּיןַ אַ יְתָוָםַ, אַוְןַ וּוֹיַ אַנְהָהִיבַןַ וּוֹיְנָעַןַ. זַאנְגַטַ אַיְרַ אַלְיָהַוַ : וּוֹיַןַ, וּוֹיַןַ ! וּוֹיַןַ אַוְיַםַ דַּאֲםַ לְעַצְעַטַ בִּימַלְ אַוְיַןַ ! . . .

אַטְ בָּאַלְדַ פְאַרְלָאַזְןַ מִירַ אַנְטוּעַרְפַןַ.

זוי געוזנט, אנטווערטן !

שְׁגַעַןַ (שְׁגַעַןַ) — מִשְׁגַעַתַ.

סְלִיפְאָקַ — אַ בְּלִינְדֶרֶי.

עַלְיוֹעַןַ — שְׁפַאַלְטַןַ בְּרִילְיאַנְטַןַ.

קְלִיוּעַרַ — אַיְגָעַרַ וּוֹסַ שְׁפַאַלְטַ בְּרִילְיאַנְטַןַ.

לאנדאן, פאר וואם ברענэмטו נישט?

.א.

זינט איך לעב, בין איך נישט געוווען אויף אוז איריד, ווי אין לאנדאן. נישט אין לאנדאן אויך איריד, נאר לאנדאן אליאן אויך איריד. סע קלאפט, אוון סע קליננט, אוון סע פִּיכְּט, אוון סע טראסקעט, אוון מענטשן — מענטשן איזו ווי מאן, איזו ווי מורהשקען! פָּן וואנען געמען זיך איזו פֵּיל מענטשן, אוון וואזהין לויַּהן זיך? הפלנים, ווי וואנען הונגעריך, אדרער זיך האלטן בי איזעקֶּפֶּאָרֶן. אַנִּישְׁת, וואם דַּאֲרָפֶּ מַעַן זיך איזו שטוףן, שלאנן זיך מיט די עלנבוינטן, אומווארֶן אַ מענטשן אוון טרעטן אים מיט די פִּים? איך רעד פָּן פְּינִין. אונדזער חבר פְּנִין, אויב איר געדענקט, האט אַ נִּידְעָרִיקָעָה. דערצו האט ער אַ טבע, ער האלט דעם קאָפֶּ אַרְוּפָה אוון פָּלְאַנְטָעָט מיט די פִּים. אַ פָּאַרטְּרָאַגְּעָנָעָר מלאָך. דער קאָפֶּ פְּלוֹיט בי אים. דעם ערשטן ברוד-הבא האט ער גַּעַן כאָפֶּט אויף דער באָן. מיר וואנען נאָר אַרְוַיְּסְגַּעַרְכָּאָן פָּן וואָגָן, האט זיך שווין געטראָהָן אָן אָמְגָלִיק. דער ערשטער איז אַרְוַיְּסְגַּעַרְלִוִּין פְּנִין. אַיִּין הוּאָז פָּאַרְקָאַטְּשָׁעָט, אַיִּין זַאֲקָרָאַגְּעָלָאָזֶט, דאס האַלְדוֹזְטִיכְּלָ פָּן יונגעָר זוּיט — איזו ווי תמיד. איך האָב נאָר פְּינִין קִיּוֹן מַאל נִישְׁת געזען איזו חַאְפֶּעֶרְדִּיק. ער האט געברענט, ווי אויף פָּאָקָן. ער האט אַנְגַּעַהוִיכְּן שִׁיטָּן מַדְנָעָן ווערטער, ווי זוּין שְׂטִיגְגָּעָר אָיז: „לאָנְדָּן! עַנְגָּלָאָן! דִּיזְוָרָאָעָלִי! בָּאָקָל! צַיוּוֹיְלִזְאָצְיעַ! . . .“. עם אָיז אַומְטָעַנְלָעָר געזען אים אַיְנְצְוִישְׁטָילָן. עם האט נִישְׁת גַּעַדְיוּרָט קִיּוֹן צַוְּיוֹי מִינּוֹט אָיז אונדזער חבר פְּנִין שְׁוִין גַּעַלְעָנָן אויף דער ער, אוון מענטשן האָבָן גַּעַשְׁפָּאָנָט אַיבָּעָר אִים, ווי מַע שְׁפָּאָנָט אַיבָּעָר אַ שִׁיטָּהָאָלָז. אַ גְּלִיק, וואם זוּין ווַיְיכָר טִיבָּל האט גַּעַמְאָכָט אַ גַּעַוּזָלְד: „פְּנִין, וואו בִּיסְטָו?“, האט זיך מַיִּין ברודער אלְיהוּ גַּעַנְעָבָן אַ ווָאָרָפֶּ אַוְן האט אִים אַרְוַיְּסְגַּעַרְלָעָט אַ צַּעַקְנִיְּטָשָׁט אָן אַפְּגַּעַבְּלִיאָקָעָ.

וועטן, ווי און אלטן קאפעליוש. דאס איז געווען גומער איינט. דעם צווייטן פסק האט ער געכאנט דעם זעלביין טאג אין שטאט, און דוקא אויפֿ דער יודיישער גאם, וואם מע רוֹפֶט זי מיט א מאדנען נאמען, "וויאטשעפל", דארט וואו מע פֿאַרְקּוֹפֶט פֿיש און פֿלייש, זידורים, ציצית, עפל, קוואם, פֿיַּהֲלָעַד, פֿעהַעַר, שטרייך, שטיקלער הערינג, טילוֹתִים, לימענעם, איעיך, גלוֹלעַךְ, טעפּ, קאלאַשּׁן, — פֿונְקַט דאס אייד גענען, וואם בֵּי אונדוֹז. ס'זַּל פֿעלַן אַהֲרֹן. אַפְּלִילּוּ בְּלַאַטְעַ אַוְיךְ ווי בֵּי אונדוֹז. און שמענקן שמעקט אַוְיךְ ווי בֵּי אונדוֹז. מיר האבן זיך דערדרוּט, און מיר האבן דערזען דעם וויאטשעפל. פֿני האט זיך שווין צופֿילּ דערדרוּט. "בָּאַרְדִּיטְשְׁעָוּ!" האט ער געכאנט אַ בָּאַרְדִּיטְשְׁעָוּ! אַיךְ האב געמיינט, מע ווועט אַים דארַפְּן אַוּעַקְפִּירְן אַין שפֿיטַאלּ. פּוֹן דעם אלט אַן לאַזְמַט אַים טיבְּלַל אַלְיוֹן נישט גִּינוֹן אַיבְּרַע לְאַנְדָּן, אַפְּלִילּוּ אַ טְרַאַטּ. אַיךְ קּוֹק אוֹיפּ דעם וויאטשעפל אַן טְרַאַטּ מיר: רבונו של עולם, אַן אַין לְאַנְדָּן אַיז אַזְוֵי, הײַנט וואם קָאַן שווין זיין אַין אַמעַר ריקע? ! . . .

רעדטיזשע מיט ברכהן, זאגט זיך, אַן לְאַנְדָּן וואַלְט געמענט פֿאַרְבְּרַעַט וווערַן נאָך אַיְדַּעַר מיר זענען געקומען. פּוֹן דער ערשותער מינוט, וואם מיר זענען געקומען קִיּוֹן לְאַנְדָּן, האט חיין שׂוּגְעַרְיוֹן ברכח געוואַרְפְּן אַן אוֹמְחַן אוֹיפּ דער שטאט — סְפִּנוֹתָה! סְאַיז דען אַ שטאט? — זאגט זיך. — סְאַיז נישט קִיּוֹן שטאט, סְאַיז אַ נְהִינָּס! עס וואַלְט געמענט קומען אוֹיפּ אַיר אַ שְׁרַחְתָּה נאָך פֿאַרְצִיאָרְן! אַזְוֵי זאגט ברכח, אַן מיין ברודער אלְיהוּ פֿרְאוֹטוֹט פֿאַרְעַנְטַקְעַרְן די שטאט, זוכּן מעלות. נאָר עס חעלַט אַים, ווי אַ טוֹיטַן באַנקְעַט. ברכח הערט נישט אוֹיפּ צוֹ שִׁיחַן פֻּעַּךְ אַן שׂוּעַבְלַ אַוְיךְ דער שטאט אַן ווינטשׂוֹעַן, זיך זאל אַפְּבָרְעַנְעַן. קִיּוֹן אַנְדַּעַר שְׁטַרְאָפּ ווינטשׂט זיך אַיר נישט, נאָר ברענען. פֿינְיַס ווֹיְבַּ, טִיבְּלַל, האַלְט זיך אַונְטַעַר. די מאָמע זאגט: "אַפְּשַׁר וועט גָּטַט רְחַמְנָה האַבְּן אַן דאס לְאַנְדָּן וועט זיין אונדוֹז ער לעצְטַ אַפְּקוּמְעַנְיִישַׁ?" נאָר מיר אַין דרייען: אַיך אַן אלְיהוּ אַן פֿיני האַלְטַן פּוֹן לְאַנְדָּן אַן עַולְמַן וּמְלוֹאָן. אונדוֹז אַיְדַּוְוָקָא

געפֿעלן אַט דָּעַר טוּמָל, ווֹאָס מַעַט טוּמָלְט, מִיטַּדַּעַם קָאָכְעָנִישׁ, ווֹאָס
סַע קָאָכְט.

וֹאָס אָרָט סַע אָונְדוֹז, אַז סַע קָאָכְט! לְאַז קָאָכְן. אָונְדוֹז גַּעֲפֿעלְט
נַאֲר נִישְׁט, ווֹאָס מִיר גַּיְעַן אָרוֹם אַז אָרְבָּעַט. מִיר זָוְן אַקָּאָמִיטָעַט
אוֹן קָאָגְנָעַן נִישְׁט גַּעֲפֿעַגְנָעַן. וּעוֹמְעַן מִיר פָּרָעָגָן, אַיְזָא אָדָעַר מַעַט
נִישְׁט, אָדָעַר מַעַט ווֹילְגַּיְשְׁט עַנְטַפְּעָרָן. מַעַט הַאַט קִיּוֹן צִיְּתָא
נִישְׁט, מַעַט לְוַיְתָא! מִיר מַזְוָן אָכְבָּר הַאֲבָן אַקָּאָמִיטָעַט.
מִיר קָאָגְנָעַן זַיְד אַז אַקָּאָמִיטָעַט נִישְׁט בָּאָגְנִין. נִישְׁט מַחְמָת
קִיּוֹן זַיְד, נַאֲר מַחְמָת דָּעַם, ווֹאָס מִיר הַאֲבָן נִישְׁט מִיט ווֹאָס צַו דָּעַרְשַׁלְעַפְּן זַיְד
קִיּוֹן אַמְּעָרִיקָע. מִיְּזָן בָּרוּדָעַר אַלְיוֹהָם קַעַשְׁעַנְעַה הַאַט זַיְד אַוְיְסְגָּעַלְיָי
דִּיקְטָא. דָּאָס גַּעַלְט, ווֹאָס מִיר הַאֲבָן אַפְּגַּעַלְיוֹזָט פָּאָר אָונְדוֹעַר הַאֲלָבָעַר
דִּירָה, אַיְזָא אָזְוַעַק ווֹי אַרְיוֹן. פִּינִי לְאַכְט פָּוֹן אַלְיהָוָן: „וֹוֹאָס ווּעַסְטוֹ
טָאָז מִיט דָּעַר קַעַשְׁעַנְעַה? . . . אַלְיהָוָן אַיְזָא פָּעַם. עַר הַאַט פְּגִינְט,
אַזְוּ מַעַט רְדִיבְּטָא קַאָטָאָזָוּם. עַר אַיְזָא פָּוֹנְקָט דָּעַר הַיּוֹפָן פָּוֹן זַיְן
חַבְרָפִינִי. עַר אַיְזָא פָּאָרְזּוֹיְנְטָא נְשָׁמָה. פִּינִי רְוֹתֶת אִים: „דָּאָס פָּאָרְ-
זָאָרְגְּטָע בָּעַל-חַבְיתָה! . . . זַגְנְט מִיר זַעַנְעַן גַּעַקְוּמוֹן קִיּוֹן לְאָנְדָּאָז אַיְזָא
עַר נַאֲר בָּעוֹאָרָן פָּרְיְלָעַבָּעַר. עַר זַאנְט, אַז דָּאָרָט, אַיְן בָּרוֹאָד, אַנְטָ-
רִיְּדָן יִדְּיָשָׁי, ווֹי אַיְן דָּעַר הַיּוֹם. דָּאָס הַיִּסְטָא: הַאֲלָבִּיְּדִישָׁ, הַאֲלָבִּ-
רְוִסְיָישָׁ.

דָּאָס לְשׁוֹן זַיְעַרְסָא אַיְזָא עַרְגְּנָעַר נַאֲר פָּוֹן דִּיְוִיטָש. בְּרַכָּה זַאנְט, אַז
דָּרְיוִי עַנְגְּלָעַנְדָּעַר מַעְגָּן זַיְן אַכְפָּרָה פָּאָר אַיְן דִּיְוִיטָש. זַיְזַאנְט:
אַיְזָא דָּאָס גַּעַהְעָרָט גַּעַוְאָרָן אַיְן דָּעַר וּוּלְטָא, אַז אַגְּסָט זַאל הַיִּסְטָן ווּוִיטָ-
שָׁעַפְּלָ, אַזְוּ גַּעַלְט זַאל הַיִּסְטָן „אַיְוּפָעָנִי“, „טַוּפָעָנִי“, „טַרְפָּעָנִי“? סְאַיְזָא
דָּאָס אַז וּוּאָרָט, ווֹאָס גַּעַהְעָר זַיְד אַז מִיט גַּעַלְט, הַיִּסְטָט עַם „פְּיִיפְּ“.
מִיטַּדַּעַם דָּאָזִיקָּן „פְּיִיפְּ“ הַאַט זַיְד גַּעַטְרָהָן בֵּי אָונְדוֹז אַגְּנָצָע מַעַשָּׁת.
אוֹבֵר אַיְר ווּוְילְט, קָאָן אַיְך זַיְאַיְיך דָּעַרְצִילְן.

ב.

אַיְר ווּוִיסְט דָּאָז שְׂוִין, אַז מִיר זָוְן אַקָּאָמִיטָעַט אַיְן לְאָנְדָּאָז. גַּעַ-
פְּגִינְט אַיְן לְאָנְדָּאָז אַקָּאָמִיטָעַט — אַיְזָא פָּוֹנְקָט, ווֹי אַיְן אַז וּוּגָן שְׁטוֹרָי

אַ נַּאֲלֶה. נַאֲר ס'אַיז דַּאֲך אַבְּעָר דַּא אַ גַּאט אוֹיפֿ דַּעַר וּוּלְטַ, גַּיְעַן מִיר
אַיְוָן מַאל אַזְוִי אַיבְּעָרָן וּוּיְטְשָׁפֶל. פֿאַרְגַּנְאַכְטְּלָעַך אַיזְוָדַּס גַּעֲוָעָן.
דַּאַס הַיְמַט, נִישְׁתָּ פֿאָר נַאֲכַט, נַאֲר בַּיְ טָאג. אַיְן לְאַנדְאָן אַיזְוָנְטָא
נִישְׁתָּ קַיְוָן בַּיְ טָאג, נִישְׁתָּ קַיְוָן אַיְן דַּעַר פּֿרְיָה. אַיְן לְאַנדְאָן אַיזְוָנְטָא
דיַק פֿאָר נַאֲכַט. בְּאַגְּעַנְגַּט אַונְדוֹ אַיְדַּמִּיט אַ קּוֹרְץ וּוּיְטִיקְלַס, מִיטַּט
מַאֲדְנָעַם קַאְפְּעַלְיוֹשׁ אַוְן מִיטַּזְוְנְדִּיקְעַ אַוְגַּן.

— אַיְך וּוּאַלְטַ גַּעֲמַעְגַּט שְׂוּעָרָן, אַז אַיְר זַעַנְטַ יִידַּן.

אַזְוִי זַאֲגַט צַו אַונְדוֹ דַּעַר יִיד מִיטַּן קַוְצָץ וּוּיְטִיקְלַס אַוְן פּֿינְיַי עַנְטַ

פֿערְטַ אַים :

— אַזְוְדָאי! נַאֲר וּוּאַסְמַעְרָעַ יִידַּן! פּֿוֹן יִדְגְּלַאְנָד! . . .

— וּוְיִלְתַּ אַיְר אַפְּשָׁר פֿאַרְדִּינְגַּעַן אַ מְצֻוָּה?

אַזְוִי מַאֲכַט וּוּיְדַעַר דַּעַר יִיד, אַוְן פּֿינְיַי עַנְטַפְּעַרְטַ אַים:

— לְמַשְׁלַ ?

— אַיְך הַאֲבִ יַאֲרַצְיַיט, אַוְן קָאָן נִשְׁתָּ אַזְוּקְגַּיְוָן פּֿוֹן דַּעַר הַיְם.
עַם פּֿעַלְתַּ מִיר אַויִּס נַאֲר אַ פּֿאָרְמַעְנְטַשְׁן צַו אַמְנִין . . . דַּאַס בְּחַוְרַל
אַיְוָן שְׂוִין בְּרַ-מְצֻוָּה, צַי נַאֲר נִשְׁתָּ?
דַּאַס מִינְטַ עַר מִיךְ. מִיר אַיְוָן דַּוְקָא גַּעֲפָעָלָן, וּוּאַס עַר רַוְּטַ
מִיךְ "בְּחוֹרְלַ" אַוְן מִינְטַ, אַז אַיְך בַּין שְׂוִין בְּרַ-מְצֻוָּה.

אַרוּפְּגַּנְעַדְרַאְפַּעַט זַיְך מִיטַּט אַיְן דַּעַר פּֿינְצְטָעַר אוֹיפֿ דַּי טַרְעַט,
זַעַנְעַן מִיר אַרְיַין אַיְן אַ פּֿינְצְטָעַר חַדְרַל, אַגְּנַעַפְּאַקְטַ מִיטַּט קְלִיְיַעַן אַוְיְמַגְּנַעַן-
דַּאְרַטְעַ קִינְדְּעַר אַוְן אַגְּנַעַפְּיַלְטַ מִיטַּט אַ גַּעֲדִיכְטַן רִיחַ פּֿוֹן "גַּעֲפְּרִוְיַטְעַ"
פּֿישַׁ. קַיְוָן אַיְוָן נַאֲר נִשְׁתָּ גַּעֲוָעָן. עַם הַאֲבָן נַאֲר גַּעֲפָעָלַט זַיְבַּן.
דַּעַר יִיד הַאֲט אַונְדוֹ גַּעֲבַעַטְן זַיְצַן, אַוְן אַלְיַין הַאֲט עַר גַּעֲבַעַן אַ שְׁפְּרוֹנוֹגַ
אוֹיפֿ דַּעַר גַּאַס, טַאַמְעַר וּוּטַר עַר כַּאֲפַן נַאֲר אַ צַּוְוִי יִידַּן. עַר הַאֲט
גַּעֲבַעַן עַטְלַעַכְעַ שְׁפְּרוֹנוֹגַעַן, בַּיְזַ עַר הַאֲט צְנוֹנוֹגַעַשְׁלַאְגַּן אַמְנִין.
אַיְך הַאֲבִ מִיךְ דַּעְרוֹוִיל בְּאַקְעַנְטַ מִיטַּט דַּי אַוְיְמַגְּנַעַדְרַאְרַטְעַ קִינְדְּעַרְלַעַר אַוְן
גַּעַכְאַפְּטַ אַ קוֹק אַיְוָן אַזְוָוָן. דַּאֲרַתְּ הַאֲבָן זַיְך "גַּעֲפְּרִוְיַטְעַ" פּֿישַׁ. בַּיְזַ
אַונְדוֹ אַיְן דַּעַר הַיְם זַאֲגַט מַעַן "גַּעֲפְּרַעְגְּלַטְמַ". דַּאֲרַףְמַעַן זַאֲגַט
"גַּעֲפְּרִינְטַ". אַיְך וּוּיְסַמְּנִיתַ נִשְׁתָּ פּֿאָר וּוּאַס. אַפְּשָׁר דַּעְרַאְפַּר, וּוּיְלַדְיַ פּֿישַׁ
פּֿרְיִיעַן זַיְך בְּשַׁעַת מַעַן פְּרַעְגְּלַט זַיְיַ. סַיְיַ וּוּסַיְיַ זַעַנְעַן גַּעֲפְּרִיְיַטְעַ
פּֿישַׁ גַּאֲר נִשְׁתָּ אַזְוִי שְׁלַעַכְטַ, וּוּסַיְיַ זַוְעַגְעַרְיוֹן בְּרַכְתַּ מַאֲכַט דַּעַם
אַנְשְׁטַעַל. וּזְעַן מַע גַּוְתַּ מִיר אַיְצַט אַ שְׁטִיקְלַ גַּעֲפְּרִיְיַטְעַ פּֿישַׁ, וּוּאַלְטַ אַיְך

זיך מהיה געווען. איך מײַן, אָז ברכה אלײַן וואָלט זיך אויך נישט אָפָגעוועצָט. מיר האָבָן אָלָע אָגָאנְצָן טָאג פָּמָעַט גָּעָאַט. מיר לעבען שׂוֹין עַטְלָעַכְעַט טָעַג מִיט אָשְׁטוּקָל הַעֲרִינְג אָוָן מִיט רַעֲטָנָע. אַיִּן ווַיְתְּשַׁעְפֵּל קַרְיוּגָט אַיר גּוֹטָן, מִיר זָאַלְן בְּלִיבָּן מִיט אִים עַפְעָם גַּעַנְעַט טָאָן אָשְׁכָּל, וּעַן עַר בְּעַט אָונְדוֹן, מִיר זָאַלְן צָוְיִין, אָז מִיר ווַיְלַן מַעַן אַיִּן מַוְיל אַרְיִין. הַפְּנִים, עַר הַיְּבָט נִישְׁט אָז צָוְיִין, אָז מִיר ווַיְלַן עַמְּן. פָּוֹן ווְאַנְעַן ווַיִּים אַיך דָּס ? מַחְמָת, וּוֹי בָּאַלְד מִיר האָבָן אָפָגָעַ דָּאוֹונָט מַנְחָה אָוָן עַר הַאָט אָפָגְעַוְאַגְט, אָז מִיר קָאנְגָעַ אָפָגְעַדְאַקְט פָּאָר דָּעַר טְרוֹחָה אָז הַאָט אָונְדוֹן גָּעָאַגְט, אָז מִיר קָאנְגָעַ נִיְּין. מִיְּין בָּרוֹדָעַר אַלְיָהוּ הַאָט אָכְבָּר גָּעָוָאַלְטָה האָבָן דָּוָר אִים אָשְׁכָּל טּוּבָה. עַר הַאָט גָּעָמָאַכְט אָשְׁמוּעַס מִיט אִים ווּעַן קָאַמְּטָעַט, אָז גָּעָכְאַפְט אָקוֹק בְּשַׁעַת מַעַשָּׂה אַוְיָף דִּי גָּעָרְיוֹטָעַ פְּיַשְׁ אָז גָּעַגְעַבָּן אָשְׁלָוָנְג-אַרְאָפָּ. דָּעַר יִד הַאָט מִיט אַיִּין הַאָנָט גָּעָהָלָטָן בַּיִּ דָּעַר קְלִיאַמְּקָעַ פָּוֹן דָּעַר טִיר, אָז מִיט דָּעַר אַנְדָּעָרָעַר הַאָנָט עַר אָונְדוֹן דָּעַר צִוְּילָט פָּוֹנוּם קָאַמְּטָעַט עַפְעָם ווַיְיָעַר נִישְׁט קִיְּן פְּרִיאַלְעַכְעַט מַעַשָּׂות. עַרְשָׁתָּנָם, הַאָט דָּעַר יִד גָּעָזָגְט, אָז עַמְּ הַיְּבָט זִיךְ נָאָר נִישְׁט אָז — נָאָר נִישְׁט אָקִיְּן קָאַמְּטָעַט. דָּס הַיְּסָט, סְאִיְּ דָּא אָקָאַמְּטָעַט, עַט-לְעַכְעַ קָאַמְּטָעַט, נָאָר דִּי לְאַנְדָּעָרָעַר קָאַמְּטָעַטָּן נִיבָּן נִישְׁט אַזְּוִי נִיךְ קִיְּן גָּעַלְתָּ. אַוְיָב אַיִּור ווּוְילָט בָּאַהֲילְפָק זַיְּן פָּוֹן אָלְנָדָעָרָעַר קָאַמְּטָעַט, מַוּזָּט אַיר פְּרִיעָר זִיךְ גַּוְתָּ אַנְלְיוֹפָּן, בָּרָעַנְגָּן פָּאָפְרָוָן אָוָן עֲדוֹת, אָז אַיר זַעַנְט אָז עַמִּיגָּרָאַנָּט אָוָן פָּאָרָט קִיְּן אַמְּעָרִיקָע. מַחְמָת סְיַעַנְעַן דָּא אָסְךְ עַמִּיגָּרָאַנָּט, ווּאַסְׁסָן נָאָר, אָז וַיְיָהָרָן קִיְּן אַמְּעָרִיקָע. נָאָר דָּעַם, אָז אַיר בָּרָעַנְגָּט שַׁוִּין אַלְצָדִינְג, קָעָן מַעַן אַיךְ פָּוֹן קָאַמְּטָעַט גַּעַבָּן צּוֹיְּ שְׁטִוְיָעַר נָאָר אַוְיָף צְרוּקוּגָם, דָּס הַיְּסָט, אַיר זָאַלְטָ פָּאָרָן צְרוּקָאַהָיִם. מַחְמָת דִּי לְאַנְדָּעָרָעַר קָאַמְּטָעַטָּן הַאָלָטָן נִישְׁט פָּוֹן אַמְּעָרִיקָע. דָּעַרְהָעָרט אָזְעַלְכָּעַ דִּיכְבָּרִים, אַיִּזְ מִיר בָּרוֹדָעַר אַלְיָהוּ בָּאַלְד גָּעָוָאַר אָז בְּעַמְּ (אַיר ווַיְיָסְט דָּאָר, אָז עַר אַיז אָכְעַסְּן). אָזְ פְּנִי אַיז דָּאָר אַוְוָדָאַי אָשְׁצִיקָעָר פָּאָרְשָׁוִין, הַאָט עַר אַגְּנָהָוִיבָּן צּוֹ פְּיַעַרְן אַוְיָף זַיְּן לְשָׁוֹן : — וּאַסְׁסָן הַיְּסָט — וַיְיָ אַזְּוִי אַיז דָּס מַעְגְּלָעָר ? — וַיְיָ הַאָבָן זַיְּ דָּס לְאַנְדָּ פָּוֹן צְיוּוֹלְיוֹזָאַצְּיָע ?

שלאנט אַים אַיבָּעֶר דָּעֶר יִד פְּוָגָעָם מְנִין, הַאלְּלָת אַפְּן דִּי טִיר אָוֹן
וְאַגְּנַט צָו אַים:
— רִיד אַהֲרֹן, רִיד אַהֲרֹן! אַט הַאֲבָא אַיְיךְ גַּעֲגַבָּן אָן אַדְּרָעַ
רָעַם פְּוֹן אַקְאַמְּטָעַט, פְּאַרְטּוֹ זִיךְ דָּוְרָךְ אַלְיָוָן צָוּם קַאַמְּטָעַט, וּוּטָאַרְטּוֹ
זָעַן, אָוּסְאָיוּ אַלְרְוִוִּיט.

.ג.

אַרְוִוִּסְגַּעַגְּנַגְּנַעַן פְּוָגָעָם יַאֲרַצְיִיט, אַיְוּ אָונְדוֹ נַאֲכַגְּעַלְאַפְּן דָּעֶר רִיחַ
פְּוֹן דִּי „גַּעֲרַבְּיִיטַע“ פְּיִישַׁ . מַיר אַלְעַזְעַבָּן גַּעֲקְלַעְטַע וּוּגָעַן זַיִי, נַאֲרַדְיִידַן
הַאֲטַט קַיְינְגַּר נִישְׁתַּגְּדַעַט פְּוֹן זַיִי, אַחֲזַעַן בְּרַכָּה. זַי הַאֲטַט זַיִי אַגְּנַעַן
בְּעַנְטַשְׁתַּמְּט אַפְּוֹלְן קַאֲטַט. מַיְינַן מַצְמַעַן קַאֲן נִישְׁתַּגְּדַעַט לִידְיִידַן:
— וּוּאַסְמַטוֹן צָו זַיִי? נַעֲבָעַד עַרְלַעְכַּע מַעַנְטַשְׁתַּן! זַיְצַן אַיִן
אַזְגַּהְיָנוּם — פְּוָנְדַעְסְטַוּוּגָן, אָוּעַס קַוְמַט צָו אַיַּצְיִיט, זַוְכַּט מַעַן
אַמְּנִין . . .

עַנְטַהְעַרְט אַיְר בְּרַכָּה:

— שְׁוַיְגַּנְעַר! לְאַזְנַן זַיִי אַיְיךְ בְּרַעֲנָעָן אַיִן אַיְינָעָם מִיטַּזְוִיעַרְעַ
יַאֲרַצְיִיטַן אָוּן מִיטַּזְוִיעַרְעַ גַּעֲרַבְּיִיטַע פְּיִישַׁ ! מַעַ שְׁטַעַלְטַט אַפְּ פְּרַעְמַדְעַ
מַעַנְטַשְׁתַּן, מַעַ רַוְּטַט זַיִי אַרְיַין צָו זַיִךְ אַיִן שְׁטוּבַא אַרְיַין, — נַעַם גַּיבְדַּעַם
קַיְינַד אַשְׁטַקְלַעְגַּעַטְלַע פְּיִישַׁ כַּאֲטַשְׁפַּן יוֹצָא וּוּגָעַן . . .
דָּאַס מִיְּנַטְזַיְתַּז מִיר. אַט עַרְשַׁת בֵּין אַיךְ גַּעֲוָעַן בְּיִם יַיְדַן אַפְּ „ברַ-
מַצְוָה-בְּחוּרְלַי“, אַיצְטַט בֵּין אַיךְ שְׂוִין גַּעֲוָאָרְן בֵּין בְּרַכָּה אַפְּ „קַיְינַד“ . . .
גַּוְעַט יַאֲרַן, אָזְגַּהְיָנוּם זַיִךְ אָזְגַּהְיָנוּמַן קַרְיוֹזְדַעַן! אַזְגַּהְיָנוּמַן אַיךְ
מַיר לְאַזְנַן זַיִךְ אַלְעַזְבַּעְזַעְקַטְמַט צָוּם קַאַמְּטָעַט. אָז עַצְחַהְיָהְתַּאְטַט
אָונְדוֹ דָּעֶר יִד גַּעֲגַבָּן, אָדָאנְקַא אַים, אָז מַיר זַאֲלַן נִישְׁתַּגְּדַעַט גַּיְינַן צַוְּהָטָם
— מַיר זַאֲלַן זַיִךְ בְּעַמְּדַע אַיְפְּגַעְצַן אַוְיְהָן טְרַאַמְּמוֹיַה אָוּן פְּאַרְן גַּלְיַיךְ.
הַאֲטַט אַכְבָּעַר דָּעֶר לְאַנְדָּאַנְעַר מַרְטַאַמְּוַיִּי אַפְּבָעַ — עַר הַאֲטַט פְּיִינְט זַיִךְ
אַפְּשַׁטְעַלְן. וּוֹיֶאָלְמַע צָו אַים נִישְׁתַּגְּדַעַט מַאֲכַן מִיטַּזְוִיעַת הַעַנְטַט, טַוְטַע
זַיִךְ זַיְינַס — עַר לוֹיֶאָט. נַאֲכַלְוִהָּן אַים וּוּעַט אַיְיךְ נִישְׁתַּגְּדַעַט —
אַיְר וּוּעַט אַים נִישְׁתַּגְּדַעַט. אַגְּלַיק, וּוּאַסְמַטוֹן אַיְינְגַּר הַאֲטַט זַיִךְ אַיִיפְּ
אָונְדוֹ דָּעַרְבָּאַרְעַטְמַט, אָוּן דָּוּקָא אָז עַגְלַעְנַדְעַר מִיטַּזְוִיעַת אַפְּגַעְנַאַלְטַע וְאַגְּנַעַן
צָעַם (טַאַמְּרַזְעַט אַיר אַפְּגַעְנַדְעַר הַאֲטַט גַּעֲזַעַן), זַאֲלַט אַיר
וּוּסְמַן, אָז סְאָיוּ אָז עַגְלַעְנַדְעַר). דָּעֶר עַגְלַעְנַדְעַר הַאֲטַט גַּעֲזַעַן, אָז מַיר

מאכָן מיט דַּי הענט צו די טראָמוּוויעַן, און דַּי טראָמוּוויעַן לוֹוָן,
האָט עֶד אונדְזוֹ צוֹגָעָטֶרֶת צו אַ קָּלוֹסְטֶּרֶר אָוֹן האָט אונדְזוֹ אַנְגָּעוּווֹיזַּן
מיט דַּי הענט, אָז דָּא זָלְן מִיר שְׁטִיּוֹן. בָּךְ הוּא. עַם האָט נִישְׁתְּגַעַּן
דוֹיעָרט קִין מִינּוֹת, אַיְוֹ אַנְגָּעָלָפָּן אַ טְּרָאָמוּווִי אָוֹן האָט זִיךְ אַפְּגָעָן
שְׁטָעַלְתָּן. זְעַנְעַן מִיר אַלְעַ אַרְיָין — אַיךְ, אָוֹן מִין בָּרוֹדָעָר אַלְיָהָוּ, אָוֹן
אונדְזָעָר חַבְּרָ פִּינִי, אָוֹן דַּי מַאֲמָעָ, אָוֹן בָּרְכָה, אָוֹן טִיבָּל — אָוֹן מִיר
פָּאָרָן. גִּוְיִטְ-צַוְּ דַּעְרָ קָאנְדוּקְטָאָר אָוֹן הַיּוֹסְטָ וּזְרָ, מַעַן זָלְן
בְּיַעַטְנָן. שְׁטָעַלְתָּן זִיךְ אַרְוִוִּים פִּינִי אָוֹן פְּרָעָגָט אִים : וּוֹיֶּל ?
זָאנְטָ אִים דַּעְרָ קָאנְדוּקְטָאָר „פִּיְּפִּיְּ“. פְּרָעָגָט אִים פִּינִי נָאָר אַ מָּאָל :
וּוֹיֶּל ? זָאנְטָ אִים דַּעְרָ קָאנְדוּקְטָאָר וּוֹיֶּדְעָר אַ מָּאָל, שְׁוִין מִיט
פָּעָם : „פִּיְּפִּיְּ“. דּוֹיִיְתָן זִיךְ אִוּמָן צו אונדְזוֹ פִּינִי אָוֹן זָאנְטָ
אַירְהָעָרְתָן ? עֶד הַיּוֹסְטָ מִיךְ פְּיַוָּן ! גִּוְיִטְן צו מִין בָּרוֹדָעָר
אלְיָהָוּ אָוֹן פְּרָעָגָט אִים מִיט דַּי הענט : וּוֹיֶּל קָאנְטָ אַ פָּאָר ? זָאנְטָ אִים
דַּעְרָ קָאנְדוּקְטָאָר, שְׁוִין רַעֲכָתָן אַיְן פָּעָם : „פִּיְּפִּיְּ“ צָעַלְאָכְטָן זִיךְ פִּינִי,
אָוֹן אלְיָהָוּ רַוְּפָט זִיךְ אַן צָומָ קָאנְדוּקְטָאָר, שְׁוִין אוּיךְ מִיט פָּעָם : „פִּיְּפִּיְּ
אַלְיָיְן !“ . . . וּוֹעֲרִיתָן דַּעְרָ קָאנְדוּקְטָאָר מְלָא גַּלְגָּלָן, מַוְתָּן אַ צִּבְיָה אַ
שְׁטוּרִיק, שְׁטָעַלְתָּן אַפְּ דַּעְם טְרָאָמוּווִי אָוֹן וּוֹאָרְטָה אונדְזוֹ אַרְוִוִּים מִיט אַזָּא
רְצִיחָה, גְּלִיְיךְ וּוּמִירְהָאָבָן אִים גַּעֲוָאָלָט קוֹיְלָעָן אָוֹן צוֹנוּמָעָן זְיוּן רְיוּזָעָ
טָאַשְׁ מִיטָּן גַּעַלְתָּן. צָומָ סּוֹפְּ לְאַזְוָן זִיךְ אִוּמָן, אָז דָּאָם, וּוּאָסָ דַּעְרָ
קָאנְדוּקְטָאָר האָט „גַּעֲפִּיְּהָטָן“, האָט עֶד דָּאָם גַּעֲמִינָט פִּינִתְ.

— נָו ? זָלְן נִישְׁתְּ קָומָעָן אַ שְׁרָהָ אַוְיָף לְאַנְדָּאָן ?

אוֹזִוְוּ זָאנְטָ בָּרְכָה, אָוֹן מִיר גִּיְעָן אַיְן קָאמִיטָעָט אַרְיָין צְוּפָם.

.ד.

איַן לְאַנְדָּאָנָעָר קָאמִיטָעָט אַיְן פְּרִוְילָעָן, וּוּ אַיְן אַלְעַ קָאמִיטָעָטָן.
איַן הוֹיָף וּוּאַלְגָּעָרָן זִיךְ עַמְּגָרָעָנָטָן, אַזְוִי וּוּמִיטָּ, אָוֹן אַינְגָּעוּווֹינִיק אַיְן
שְׁטוּב וּזְצִנְעָן מַעֲנְטָשָׁן אָוֹן רַיְכָעָרָן צִיגְנָאָרָן אָוֹן זָאנְן זִיךְ אַיְינָס דָּאָם
אַנְדָּעָרָע : אַלְרִיְיךְ. דַּעְרָ חִילּוֹק אַיְן, וּוּאָסָם דַּי דִּיטְיָשָׁע קָאמִיטָעָט,
טְשִׁיקָעָם טְרָאָגָן דַּי וּוּאַנְצָעָם פְּאַרְדְּרִיְיךְ אַרְוִיְיךְ אָוֹן רַיְדָן אַוְיָף דִּיטְיָשָׁע
אוֹן דַּי לְאַנְדָּאָנָעָר קָאמִיטָעָט טְשִׁיקָעָם הַאָבָן אַפְּגָעָנָאָלָט דַּי בָּרְדָּ מִיט דַּי
וּוּאַנְצָעָם אַיְן גַּאנְצָעָן אָוֹן רַיְדָן : „אַלְרִיְיךְ !“ — אַפְּגָעָנָאָלָט מִיט וּוּי.

די מאנצביבין גייען געגאלט, אונדי וויבער טראָגן אלע פֿאַרְוקָן אויף די קעפּ. און נישט נאר די וויבער — אָפֶילוּ די מײַדְלָעַךְ טראָגן צו געקלעפּטָע האָר מיט געקייזולטָע לאָקָן, האָבָן אלע גְּרוּסָע ציַין און זענען אָזָוי מִיאָום, אָזָס שְׁלָאָגָט צו דָּעַר גָּאַל. פֿוֹנְדָּעָסְטוּגעַן, לאָבָן זַיְהָ פֿוֹן אָונְדוּ אַין די אָוִיגָּן, טִיְּטָן מִיטָּ די פֿינְגָּעָר, אַין קְוּוֹטְשָׁעָן אָזָוי, אָזָס אָזָוי אַבְּיוּן פֿאַר לְיִוְּטָן. צְוּוֹי מִידְלָעַךְ האָבָן אָונְדוּ אָפֶגְּעָן שְׁטָעָלָט אַין מִיטָּן גַּאֲמָן אַין האָבָן זַיְהָ צְוּגְעַטְשָׁעָפָּעָט צו מִין ברודער אלְיהָו, ער זַאְל גַּיְינָן אַין „בְּאַרְכְּבָּעָר-שָׁאָפּ“. פֿרְיעָר האָבָן מִיר נִישְׁתָּ פֿאַרְשָׁטְאָגָעָן, ווּאָס דָּס בְּאַטְיִיט. אִיצְט ווּוִיסְטָן מִיר שְׁוֹן: גַּיְינָן אַין בְּאַרְכְּבָּעָר-שָׁאָפּ הַיִּסְטָּט אָפֶשְׁעָרָן זַיְהָ אָזָס אָפֶגְּאָלָן זַיְהָ. מַאְדָּנָע בְּאַשְׁעָגָעָן נִישְׁן, אַלְיָין גַּיְינָן זַיְהָ פֿאַרְשָׁמָוֹצָט בְּיוֹן האָלָדוֹן, פֿרְעָמָן אַין מִיטָּן גַּאֲמָן גְּעַרְיוּטָעָ פֿיְשָׁ, ווּאָס לאָזָן זַיְהָ חָרָעָן פֿאַר אָמִילָן, אַין האָבָן פֿיְנָאָט האָר. שִׁיבּוּרִים זענען זַיְהָ אָוִיךְ גַּאנְץ נִישְׁקָהְדִּיקָעָ, נָאָר זַיְהָ ווּאַלְגָּעָרָן זַיְהָ נִישְׁתָּ אָוִיךְ דָּעַר גַּאֲמָן, אָזָוי ווּיְבִי אָונְדוּ. מַעַלְאָזָות זַיְהָ נִישְׁתָּ. אַלְאָנד אַין דָּס זַיְעָר אַ ווּאוֹלָם, זַאגָט בְּרַכָּה, נָאָר עַם ווּוַיְלָ נִישְׁתָּ בְּרַעֲנָעָן.

— ווּאָס ווּעָט דִּיר אַרְוִיסְקּוּמוּן, אָזָס מַוּעָט בְּרַעֲנָעָן ?

אָזָוי פֿרְעָנָט בְּיַי אִיר מִין ברודער אלְיהָו, אַין בְּאַפְּטָחָן אִיר אַמְּאָסָן פְּסָקָ. בְּרַכָּה אָזָן זַיְהָ ווּוַיְלָ, קָאָן זַיְהָ. אַטְמָל, מַאְכְּבָט זַיְהָ, זַאְל זַיְהָ אַיְדָן שְׁוּוִיגָּן, נִישְׁתָּ רִידָן אַ ווּאָרָט צוּ קִינְעָם, אַין אַטְמָל עַהְנָט זַיְהָ אָוִיךְ בְּיַי אִיר אַ קְוּוָּאָל פֿוֹן ווּוּרְטָעָר, אָזָי אַדְעָר פֿאַרְשָׁטְאָלָן זַיְהָ דִּי אַוְיָרָן מִיטָּן ווּאַטָּעָ, אַדְעָר לוֹיְפָן אַין דָּעַר ווּוּלְטָלָט אַרְיָין. אַיְךְ גַּיבְּ אַיְיךְ אַבְּעָר אַיְרָעָ רִידָּ, ווּאָרָט בְּיַי ווּאָרָט :

— ווּאָס שְׁטָעַלְסָטוּ זַיְהָ אָזָוי אַיְין פֿאַר דָּעַם גַּעֲבָנְטָשָׁן לְאַגְּדָאָן מִיטָּן שְׁוֹאָרָצָן הַיְמָלָ, מִיטָּ די גַּעֲגָלָטָעָ מַאְרָדָעָם, מִיטָּ דָּעַם שִׁינְעָם ווּוּיְטָשָׁעָפָל, מִיטָּ די גְּעַרְיוּטָעָ פֿיְשָׁ, מִיטָּ די אַלְטָעָ מַויְדָן, מִיטָּ די גַּעֲדָרְיוּטָעָ לאָקָן, מִיטָּ די פֿאַרְשָׁמָוְצִיקָטָעָ קְלִיְּדָלָעָ, מִיטָּ די קְבָּצָנִים ווּאָס טְרִינְקָעָן דּוֹשְׁנְדוּשְׁעָרְ-בִּירָ, מִיטָּ די קָאַנְדּוּקְטָאָרָן, ווּאָס הַיִּסְטָּן פֿיְקָן, מִיטָּ די יְדָן, ווּאָס האָבָן יִאָרְצִיָּת אַין זַשְּׁאָלָעוּן אַ טְרָוָנָק ווּאַטָּעָ ?

אָזָוי זַאגָט בְּרַכָּה אַיְין אַטָּעָם, ווּיְ דִי עַשְׂרָת בְּנֵי המָן, אַין לְאַזְטָ ? אָוִים מִיטָּ צְוּנוֹיָפֿגְּעַלְיִיגְּטָעָ העַנְטָ :

—לאנדאָן, פֵּאָר ווֹאָס בְּרוּנְסְטוּ נִישְׁתָּ ? ! . . .
רְבִינוּ-שְׁלָעוֹלָם ! וּעַן וּעַלְן מִיר שְׂוִין זַיִן אַזְמָעַרְיָקָעַ ? . . .

עוֹלָם וּמְלוֹאָו (אוֹילָעָם אָומְלוֹאָו) — זַיִעַר טִיעָר.
טְרַחַה (טִוְרַכָּע) — גָּאָמְיָאָונָג, בָּאָלְעַסְטִיקָּו, אָרְבָּעָט.
עֲשָׂרַת בְּנֵי הָמָן (אַסְעָרָעָס בָּעָנָיו הָאָמָאָן) — דֵּי צַעַן זַיִן צָוַן הָמָן.

מול-טוב, מיר זענען שוין אין אַמְּעָרִיקָע!

.א.

אונדו קומט מול-טוב — מיר זענען שוין אין אַמְּעָרִיקָע. דאס הייסט, מע זאנט, אָז מיר זענען אין אַמְּעָרִיקָע. אַמְּעָרִיקָע האָן מיר נאָך ניט געווען, וואָרָעָם מיר זענען נאָך דערוויל אין „קָעֵסְטָל-גָּאָרְטָל“. דאס הייסט, אַמְּאָל הָאָט דאס אָזֶוַי געהייםן. היינט הייסט עם שוין מעד נישט „קָעֵסְטָל-גָּאָרְטָל“, נאָך „עָלִים אַיְלָאָנד“. פָּאָר וואָס עַפְעָם „עָלִים אַיְלָאָנד“? „וּוֹיְיל דאס שטיקל לאָנד הָאָט אַמְּאָל געהערט צו אַיְנָעָם עלייע, אָזֶוַי ער געווען אָנָאָר בֵּיז דער סְטָעַלְעַע“. אָזֶוַי זאגט אַונְדוּזָר חַבָּר פְּינִי צוֹם גְּרָאָם, ווי זיַּן שְׁטוּיגָעָר אַיִּז. פְּינִי אָזֶוַי בעַם אַוְיָהָן עַלִּים אַיְלָאָנד מִיט סְכָנוֹת. לְמַאי מַע פָּאָרְהָאָלְטָל דַּי אַרְעָמָע עַמִּיגְרָאָנָטָן אָזֶוַי דַּי רַיְיכָע לְאָזֶות מַעַן אַרְיָין גְּלִיָּח, ווי זיַּן קָוְמָעָן אָז מִיט דַּעַר שִׁיפָּה. דאס פָּאָסָט, זאגט ער, נאָך פָּאָר פָּאָנִיָּע גְּנָב, נישט פָּאָר אָזֶוַי פְּרִיּוּר מִדְּינָה, ווי אַמְּעָרִיקָע. אַלְעָ דְּרָאָפָּן דַּא זַיְן גְּלִיָּח. נִשְׁתָּאָקְיָין אַרְעָמָע, נִשְׁתָּאָקְיָין רַיִּיךְ. אָזֶוַי ער הייבט אָז שִׁיטָּן מִיט גַּעֲמָעָן: קָאַלְוָמְבָּום, שֻׁקְּסְפִּיר, באָקָל, צְיוּוֹלְיְזָצְיעַ . . . ער קְלִיבָּט זִיךְ אַנְשָׁרוּבָּן אוֹפָּה זיַּן אַלְיָד אָזֶוַי עַקְעַגְעַבָּן זיַּן אַגָּב, אָז דַּעַר שְׂוֹאָרְצָעָר יִאָר זַאל זַיְן גַּעֲמָעָן! ער הָאָט נִשְׁתָּאָקְיָין טִינְט אָז פָּעַדְעָר אָזֶוַי בְּרַעְלָפְּטִיר. זאגט אִים מִיְּן בְּרוּדְעָר אַלְיָהָו, אָז אַוְיָב עַם גַּעֲעַלְט אִים נִשְׁתָּאָקְיָין דָּאָס, הָאָט ער אַברְוָה פָּאָרְן צְרוּרִיךְ. אָזֶוַי גַּעַדְעַנְקָט אַיר דַּאָּךְ מַסְתָּמָא פָּוּן אַמְּאָל, אָז דַּי צְוּוֹי, פְּינִי אָזֶוַי אלְיָהָו, זענען זעלטן שָׂוָה בְּשָׂוָה. וואָס אַיְנָעָר זאגט, דְּרִינְגָּט דַּעַר אַנְדְּעָרָעָר קָאָפְּוּיָעָר. „דַּעַר זּוּמָעָר מִיטָּן וּוּינְטָעָר“ — רַוְּפָט זִיךְ מִיְּן בְּרוּדְעָר אַלְיָהָו וּוּיָבָּה, בְּרַכָּה, אָזֶוַי כָּאָפְּט אַמְּאָסָן פְּסָק פָּוּן אַיר מַאָן, פָּוּן אַלְיָהָו. ער רַוְּפָט זִיךְ אָז „בְּחַמָּה“ אָזֶוַי „סְאַטָּע צִגְּגָה“, אָזֶוַי נאָך אַזְוַלְכָעַ נִעְמָעָן, וואָס סְאַיְזָה נִשְׁתָּאָקְיָין אַיְבָּעָר-צּוּזָּרָן. מִשְׁתָּאָקְיָין דַּי מַאָסָע אָזֶוַי זאגט צו אַיר שְׁנוֹר, אָז קָעָץ רַיְסָן זִיךְ טָאָר אַמְּעָנְטָשׁ נִשְׁתָּאָקְיָין אָזֶוַי מִיטָּן, וואָרָעָם ער קָאָזֶן כָּאָפָּן אַדְרָאָפָּן . . .

ב.

וועם טוען מיר איז ערלים איילאנד? מיר ווארטן בייז מע ווועט
קומוונ פֿון שטאט, באקאנטער און פֿרײַנד, און מע ווועט אונדוֹ אויַס-
שריבן. באטש שריבן האט מען אונדוֹ אויסגעשריבן שיין וויאָל מאָל.
מע האט אונדוֹ געשරיבן, פֿאָרְשְׁרִיבָן און אויסגעשריבן פֿאָרְן אַרְוִיְּגָנִין
אויף דער שִׁיפְתָּה, און אויף דער שִׁיפְתָּה, און אַיצְטָה, בַּיּוֹם אַרְאָפְּגָנִין
שִׁיפְתָּה. און אלע מאָל די איינגענע חכמָה: וווער זענען מיר? וואָהוֹן
פֿאָרְן מיר? און וועמען מיר האבן איז אַמְּעָרִיקָע?

דערכְּזִילְּן מיר זַי, אָז סְאיַז גַּעֲוָעָן אַ יִיד פִּיסְיִ דָּעַם חֹזֶן — אַיז
ער גַּעַשְׁטָאָרְבָּן. האט ער אַיבְּרָעָנְגָּלָאָזָטָן אַן אלטְמָה — דָּאָס אַיז דִּי
מַאְמָעָ. האט זַי אַ זָּוּן — הַיִּסְטָמָעָ ער אַלְיהָוָן. האט ער אַ ווַיְיָב —
הַיִּסְטָמָעָ זַי בְּרָכָה. האט ער אַ חְבָּר — הַיִּסְטָמָעָ ער פֿינִי. האט ער אַ
וַיְיָב — הַיִּסְטָמָעָ זַי טִיבָּל. און אַיךְ בֵּין דער מִזְיָּינִיק — הַיִּסְטָמָעָ אַיךְ
מַאְטָל. און דָּאָס אַיז מִיּוֹן חְבָּר — הַיִּסְטָמָעָ ער מַעַנְדָּל. און ווַיְיָל ער אַיז
אַ גַּרְוִיסְעָרָה האט אַים ברָכָה אַ נַּאֲמָעָן גַּעֲגָעָן לְאַשְׁעָק.
וועמען האבן מיר אַיז אַמְּעָרִיקָע? גַּאנְצָ אַמְּעָרִיקָע אַיז אַונְדוֹ
באקאנט און אלע יִדְזָן זענען אַונְדוֹזָעָרָע פֿרײַנד. רָאַשִּׁיתָה חֻכָּמָה, מָשָׁה
דער אַיְנְבִּינְדָּעָר אַונְזָיָן ווַיְיָב פֿעַמִּי דִּי גַּרְאָכָבָע — אַונְדוֹזָעָרָע אַ שְׁכָנָה,
מִיט זַיְן גַּאנְצָעָר בְּאַלְיאָסְטָרָע קִינְדָּרָע. האט זַי יַעֲדָר זַיְן נַאֲמָעָן
מִיט זַיְן צְוֹנוּמָעָנִישׁ. און מיר רַעֲכָעָנָע זַי אַוְיָס אַוְיָס דִּי פּֿאָנְגָּנָר:
פֿינִי קְלָעָצָל, ווּלְלוּלָקָטָעָר, מַעַנְדָּל טְשָׁעָרָנָהָזָה, חַיִּים בּוֹפְּלָאָקָם,
פִּוּיטָל פְּעַטְעַלְעַלְעָ אַונְהָרָשָׁל מִיט דָּעַר גּוֹלְיָע אַוְיָן שְׁטָעָן, וועם מע
רוֹפְּטָ אַים „וְשַׂתִּי“...

שלאָגָטָן מען אַונְדוֹ אַיבָּעָר אַיז מִיטָּן אַונְדוֹ: „גַּעֲנָוגָ
גַּעֲנָוגָ קְלִינְזָאָרָג, עַלְטָעָרָע! נִיט אַהֲרָע עַלְטָעָרָע!“ גַּיבָּן מיר זַי
עַלְטָעָרָע אַונְרַעְכָּעָנָע זַי אַוְיָס דִּי נַעֲמָן: יוֹנָה דָּעַר בְּעַקְעָרָ, אַ יִדְזָעָ
פֿעָמָן. אַיז נִישְׁתָּמָת אַיִּנָּמָ. זַיְן ווַיְיָב רַיוּוּלָעָ דִּי בְּעַקְעָרָ, אַ יִדְזָעָ
מִיט אַ רַעְמָאָנָדָע. אַיז נִישְׁתָּמָת צְוּיָּ. דָּאָס הַיִּסְטָמָעָ, וְהַאָט גַּעַהָאָט אַ
רַעְמָאָנָדָע, האט מען זַי אַוְעַקְעַגְעַנְבָּעָט אַוְיָפְתָּ דָּעַר גַּרְעָנָעָ. דָּעַרְחָעָרָט
דָּאָס ווָאָרט, „גַּרְעָנָעָ“, דָּעַרְמָאָנָט זַיְן דִּי מַאְמָע אַיז אַונְדוֹזָעָרָע זַאָכָן, וועם
מע האט אַיז אַוְעַקְעַגְעַנְבָּעָט אַוְיָפְתָּ דָּעַר גַּרְעָנָעָ. הַיִּבְשָׁת זַי אַן בעטָן,

טאמער איז מעגלאך, מע זאל איר קריינן די זאכּן — און הייבט אן צו וויינען. פֿאלט אן אוֹף אַיר אַלְיהוּ, לְמַאי זִי ווַיֵּנֶט. זָאנַט זִי, אָז אַיצְט אַיז זִי שׁוֹין אַין אַמּוּרִיקָע אָזְהַט שׁוֹין קִין מָוָרָא נִשְׁתַּמֵּט פֿאָר די אַוְיגָן, מַעַג זִי שׁוֹין, זָאנַט זִי, ווַיֵּנֶט אָזְן ווַיֵּנֶט.

ב.

וואָזּוּי מַעַה אַטְהַט זִי דָּוְרְכְּגָנְעָלָאָזְט מִיט די אַוְיגָן — אַיז טָאָקָע אַ נִסְמִים. לְמַאי ווֹי אַזּוּי זענען מִיר לְעַבְנָן גַּעֲבַלְבִּין פֿוֹן דָּעָר נְסִיעָה אַוְיָפְּן יִם? אַיז עַם דָּעַן נִשְׁתַּגְעֻוּן קִין נִסְמִים וּנוֹקְלָאָות? ווַיְהִיל מָאָל הַאָבָן מִיר גַּעֲזָעַן מִיט אָנוֹנְזָעַרְעָע אַוְיגָן דָּעַם מְלָאָכָהּמֹת, דָּעַם טְוִוִּיט פֿאָר די אַוְיגָן? ווַיְהִיל מָאָל הַאָבָן מִיר זִיךְרַשׁוֹן גַּעֲהַטְמָט אָפְגָעָזְעָגָט מִיטָּן לְעַבְנָן?

תְּחִילַת, אָז מִיר זענען אַרוֹיף אַוְיָפְּט דָּעָר שִׁיפְטָה „פְּרִינְצָאַלְבָּעָרְטָה“, אַיז דּוּזָּקָא גַּעֲזָעַן גּוֹט אָזְן פִּיְּן. אַיךְ אָזְן מִיְּן חַבְרָה מְעַנְדָּל הַאָבָן זִיךְרַשׁוֹן אַיז אַזְמָעָסְטָן דָּעַם „פְּרִינְצָאַלְבָּעָרְטָה“ אַין דָּעָר לְעַנְגָּן אָזְן דָּעָר בְּרִיּוֹת. קִיְּנָעָם אַיז נִשְׁתַּגְעֻוּן אַזּוּי גּוֹט, ווֹי אָנוֹנְזָעַר. מִיר הַאָבָן קִין מָאָל נִשְׁתַּגְעֻוּן אַזְאָט קוֹוָאָרְטָה, ווֹי אַיצְטָה. אַז וּמְאָמָּרְשָׁטוֹבָה. אַז דְּרִינְגָּאַרְנְדִּקָּע שְׁטוֹב אַוְיָפְּן וּוּאַסְעָר. אַיךְ הַאָבָן זִיךְרַשׁוֹן שְׁווֹן אַמְּאָל אַוְיָמְגָעָמָלָת מִיט אַלְעָעָפְטָה פִּישְׁטְשְׁעוֹוּקָעָם. שְׁטָעַלְתָּה אַיךְ פֿאָר — אַיר זִיכְרַת, דָּאָכְט זִיךְרַת, אַין שְׁטוֹבָה, אַדְעָר אַיר שְׁפָאָצְרוֹת אַרוֹם, דִּי הַעֲנֵט אַין דִּי קַעְשָׁעָנָעָם, אָזְן אַיר פֿאָרְטָה! אַיר עַסְט אָזְן — אַיר פֿאָרְטָה! אַיר טְרִינְקָט אָזְן — אַיר פֿאָרְטָה! הַיְגַּט דִּי מְעַנְטָשָׂן, ווֹאָס אַיר זַעַט זִיךְרַת אָזְן. אַז וּוּלְתָה מִיט מְעַנְטָשָׂן. אַגְּנָצָע שְׁטָאָט פֿאָרְטָה מִיט אַיךְ. אָז מְחַמְּתָה אַלְעָעָפְטָה אַיר זִיךְרַת אַיר שִׁיפְטָה אָזְן פֿאָרְן אַין אַיְוֹן אַרט אָרְיוֹן, קִין אַמּוּרִיקָע — בָּאַקָּעָנָט אַיר זִיךְרַת מִיט אַלְעָמָעָן אָזְן אַלְעָעָפְטָה אַיר זִיךְרַת אַיר זִיךְרַת זִיךְרַת מִיט מִיט פֿאָרְט אַיר זִיךְרַת, ווֹאָס אַין אַנְדָּעָר אַרט וּוּלְתָה אַיר עַס נִשְׁתַּגְעָמָעָן אָזְן אַיר זִיךְרַת.

וּוְיָוֹוִי, ווַיְהִיל בָּאַקָּעָנָט מִיְּן מַאְמָע אָזְן מִיְּן שְׁוּעָגָעָרִין בְּרַכָּה מִיט פֿנִים ווּבְכָבְדָה טְיַוְּבָל הַאָבָן זִיךְרַת גַּעֲמָאָכָט צְוּוֹשָׁן דִּי ווַיְבִעָר. נַגְּרָדָם אַיז גַּעֲזָעַן גָּאָר נִשְׁתַּגְעֻוּן דִּי בָּאַקָּעָנָט, ווֹאָס מִיְּן בְּרוֹדָעָר אַלְיהָו אָזְן

זיין חבר פיני האבן זיך געפונגען צוישן די מאנצביבן. ווילֶל מע האט נישט גערעדט און גערעדט, האט מען נישט געקאנט זיך גענונג אַנדַ רידין. וויבער האבן גערעדט מער פֿון היימישע זאָכָן, פֿון זאָכָן, ווּאַם זענען שײַךְ צו דער קֵיךְ, צו דער שְׁפִיזְאַרְנְיָע, ווּסְגְּרָעַט, קויטיק גרעט, בעטגעוואָצָנט, זאָקָן, ציכלעַד, רעטאנַנדָעַם. אָון די מאנצביבן — די האבן גערעדט פֿון אַמְּעָרִיקָע, פרנָה, קָאַלְוָמְבָּס, גִּוְרָות, פָּאַגְּרָאַטָּעַן. אָון גִּוְרָות אָון אָן פָּאַגְּרָאַטָּעַן קָאַנְגָּעַן זַיְהָ נִשְׁתַּחַט בְּאַגְּנִין. אָון אַיךְ האָב שְׂוִין לאָגְנַג גְּזַעַגְט, אַיךְ האָב עַמְּפִינְט. הִיבְּכַּת טָעַן אַיךְ רִידַּן פֿון גִּוְרָות אַדְעַר פֿון פָּאַגְּרָאַטָּעַן, גִּי אַיךְ אַזְוֹעַק. אַיךְ גַּעַם מִין חבר מענדַל פֶּאֲרַ אַחַנְט, אָון מִיר לאָזַן זַיְהָ שְׁפָאַצְיוֹן אַיבָּעַר די גַּאסָּן פֿון „פְּרִינְצָ אַלְבָּעַרְט“.

.ת.

„פְּרִינְצָ אַלְבָּעַרְט“ אַיז גַּעַנְגַּ גְּרוּים אָון שִׁין. שְׁטִינְגְּרָעַן טְרָעַט. מעשענע פָּאַרְעָנְטְשָׁעַם. שְׁטָאַל אָון אַיְזָן ווּאוֹ מע טָוָת זַיְהָ אַ רִיר. הִיְגַּנְט „מַעַנְטְּשָׁן“, אַיךְ מִין באַדְנָעָר. מַע רָוֶת זַיְהָ סְטִיוֹאַרְדָּס“. אָון „נוֹרְסָעַט“. הִיְגַּנְט מַטְאַרְאָסָן — אַזְוֹי וּוּי דִּי רָוּחוֹת. לְוִיְּפָן אַרְוָם הַיּוֹן אָון הָעָר. אַיךְ אָון מענְדַּל זענען זַיְהָ מְקָנָא. מִיר גִּבְּוֹן זַיְהָ דָּאַט וּאַרְטָט, אַז מִיר ווּלְעַן אַוְיְזָאָקָטָן, ווּעָרָן גְּרוּטָעַן, וְאַלְעַן מִיר זַיְהָ פֶּאֲרַ שְׁרִיבָּן פֶּאֲרַ מַטְאַרְאָסָן.

איַין חַמְרוֹן האָט דַּעַר „פְּרִינְצָ אַלְבָּעַרְט“. מַע לאָזַט אַונְדוֹ נִשְׁתַּחַט אַומְעָטָום זַיְהָן. קִוִּים ווּלְעַן מִיר גַּעַבְּן אַ קָּוק אַרְיָין אַ בִּימָל ווּוִיטָעַר פֿון אַוְיְשָׁנְדָעַק, ווּאוֹ מִיר פֶּאֲרָן, אַזְוֹי טְרִיבְּכָט טָעַן אַונְדוֹ דָּוָרָךְ. טְאַקָּעַ די מַטְאַרְאָסָן גּוֹאָא, גְּרוּטָעַ רְשָׁעִים. אָון די פָּאַסְאַזְיָרָן אַלְיָין, פֿון יְעַנְעַע הַעֲכָרָעַ קְלָאָסָן, זענען אַזְוֹךְ רְשָׁעִים. וּוּאַרְעָם זַיְהָ וְאַלְעַן נִשְׁתַּחַט זַיְהָ קִיְּזָן רְשָׁעִים, וְאַלְטָן זַיְהָ פֶּאֲרַזְאָגָט די מַטְאַרְאָסָן, מַע וְאַל אַונְדוֹ נִשְׁתַּחַט טְרִיבָּן. וּוּאַם וּוּלְעַן מִיר זַיְהָ טָאָן? מִיר וּוּלְעַן זַיְהָ אַפְּכְּבִּיסָּן? מִין חבר מענדַל איַין גַּלְאָט נִשְׁתַּחַט צַוְּרִידָן. עַד פֶּאֲרַשְׁטִיטִיט נִשְׁתַּחַט, צַו וּוּאַם דָּאַרְפָּטָעַן קְלָאָסָן? עַר זַגְּט, אָון אַמְּעָרִיקָע זענען נִשְׁתַּחַט קִיְּזָן קְלָאָסָן. טְאַמְעָר גְּלִיְבָּ אַיךְ אִים נִשְׁתַּחַט, קָאַן אַיךְ אַ פֶּרְעָגָטָן בַּי מִין בְּרוּדָעָר אַלְיהָן.

האט אבער מײַן ברודער אלֵיהו פֿײַנט, אָז מע פֶּרְעָגֶט בֵּי אִים פָּוּסְטוּ
זאָכָן. אַיך וועל שווין בעסער פֶּרְעָגֶן בֵּי אונדזער חֶבֶר פִּינִי.
אונדזער חֶבֶר פִּינִי האט דוקא לֵיב צו רִידֶן פָּוֹן אָזֻלְכָּע זאָכָן.
ער קען אַיך אָפְשִׁיטָן מִיט רִידֶן. אָזָן האט אַיר נָאָר אַנְגָּעוּבָּן מִיט
אַ וּאָרָט, אָזָן עֶר וּוּי אָזָן אַנְגָּעָדְרִיטָּעָר וּוּקְוִיגָּעָר. ער וועט נישט
אַנְטְּשָׁוּיָּגָן וּוּרָגָן, בֵּיז דָּאָם רְעָדָל וּוּעָט זִיךְּ אַלְיָוּן נִישְׁט אָפְשְׁטָעָן.

ג.

אַיך האָב גַּעֲפָקָט פִּינִין בעט ער אָז גַּעֲזָעָמָן אַוְיָּהָן דַּעַךְ. ער האָט
אַרְיִינְגְּנָעָטָן זַיְן שְׁפִּיעַן גָּנוֹן אַין בָּוֹךְ. מְחַמַּת ער אָזָן אַקְרָצְיוּכְטִיקָּעָר,
לייענט ער נישט מִיט דֵּי אָוִינָן, נָאָר מִיט דַּעַר שְׁפִּיעַן גָּנוֹן. אַיך בֵּין
צָוְגָּעָנְגָּעָן צָוְאִים נִאָעָנָט.

— רב פִּינִי, אַיך דָּאָרָפְּ אַיך עַפְּעָם פֶּרְעָגֶן.

פִּינִי האָט צָוְגָּעָנְמָעָן דֵּי גָּנוֹן פָּוֹן בָּוֹךְ.

— וּוּאָם וּוּסְטָו זָאָגָן, קְטָנָתִי? — קְטָנָתִי הַיִּסְטָט בֵּי אִים קְלִיְּנָה-
טְשִׁינְקָעָר. אָזָוִי רְוַּתְמַטְמַט פִּינִי בעט ער אָזָן אַוְיָּהָן גָּעָלְיָּוָן, אָזָן אַיְּפָגָעָן-
לְיִגְּתָה אָזָוִי ער פָּמָעַט אַלְעָמָל, אַפְּהָלוּ דַּעַמְּאָלָט, וּוּעָן ער קְרִיגָּט זִיךְּ מִיט
מִיןָן בָּרוּדָעָר אלֵיהו. אָזָן אַפְּהָלוּ דַּעַמְּאָלָט, וּוּעָן זַיְן טִיבָּל בְּלָאָזָט זִיךְּ.
דָּעָרְצִילְאָרְאָס אָזָוִי אָזָן אָזָוִי. צִיְּסָאָזָן אָמָתָה, וּוּאָם מַעַן זָאָגָט, אָזָן
אַמְּעָרִיקָּעָן זָעָנָעָן נִישְׁטָטָא קִיְּוָן קְלָאָס?

האט אַיר באַדָּאָרְטַּח אַנְקוֹן, וּוּאָט דַּעַר פִּינִי האָט זִיךְּ אַנְגָּעָן-
צָוְדָן אָזָן צָעְפָּלָקְעָרְט זִיךְּ, אָזָן גַּעַנְמָעָן רִידֶן אָזָן קִיְּעָן אָזָן שְׁפִּיעַן
אָזָן שִׁיטָּן מִיט פִּיְּוּרְדִּיקָּעָן הוּיכָעָן וּוּרְטָעָר: אָז אַמְּעָרִיקָּעָן אָזָן דָּאָם
אַיְּנְצִיקָּעָן לְאָגָד, זָאָגָט ער, פָּוֹן אַמְּתָהָעָר פֶּרְיִיהִיט אָזָן פָּוֹן אַמְּתָהָעָר
גְּלִוְיכִּיחִיט. אָזָן אַמְּעָרִיקָּעָן, זָאָגָט ער, קָאנְסָטוּ זִיכְּן אַטְ-אַ-דָּאָס, אָזָן
לְעָבָן דִּיר זָאָל זִיכְּן דַּעַר „פְּרָזְוּדָעָנָט“, אָזָן וּוּיְתָעָר אַ בִּימְלָזָל זִיכְּן
אַ בְּעַטְלָעָר, אַ שְׁלָעָפָעָר, אַ שְׁלָעָפָעָר, אַ נִּיקְם שְׁבָנִיקָם. אָזָן נָאָך אַ בִּימְלָזָל זִיכְּן
אַ גְּרָאָס, אַ שְׁרָהָה, אַ מִּילְיאָנְטִשִּׁיק! צְיוּוֹלְיְזָאָצְּעִיך! פְּרָאָגְרָעָם!
קָאָלְמָבוֹס! . . . אָזָן דָּאָהָיְבָטָה עַרְשָׁתָה פִּינִי אָז אַרְוִוְצְזִוְשִׁיטָן זַיְגָעָן
שְׁעַנְסְטָעָן וּוּרְטָעָר. מִישְׁטָט זִיךְּ אַרְיָוָן אַ יִד אָזָן עַמְּגָרָאנָט, אַ וּוּילְדָ-
פֶּרְעָמָדָעָר:

— אָז ס'אַיז יָא אָזָּא גַּלְיקָלָעַכְעַ מִדִּינָה, וּוֹי אַיר זָאנְט, וּוֹאוֹ אַלְעַ
זָעַנְעַן גַּלְיַיךְ, פֿוֹן וּוֹאַגְנַעַן זָשׁ עַמְּמַעַן זָרְדָּאַרטָן שְׁלַעַפְעַרְם, אָוֹן גַּרְאַפְּן,
אָוֹן בְּעַטְלָעַרְם אָוֹן שְׁרוֹרוֹת? מַמְּהַ-נֶּפֶךְ . . .

נָאָר מִיר לְאָזָן אַיבָּעַר פִּינְיַין מִיטָּן יִידְן מִיטָּן נָאָר יִידְן, זַיִי זַאלְן זַיִד
רִיְּמַן — אַכְּבִּי מִיר זָעַנְעַן דָּעַרְגָּאַגְנַעַן וּוֹאָס מִיר דָּאַרְפָּן, אָז אַיְן אַמְּעַרְיקָע
זָעַנְעַן קִיְּוָן קָלָאָסָן נִישְׁטָה פְּאַרְאָצָן. קָומְתָ אָוּסָם, אָז מַעֲנְדָל אַיְזָן גַּעַרְעַכְטָן.
עַר זָאנְט, אָז קָלָאָסָן דָּאַרְפָּה מַעַן פִּינְיַינְטָה האָבָן. דָּאָס הַיִּסְטָט, אָז דִּי
פָּאַסְאַזְיָרְן פֿוֹן דִּי הַכְּבָרָעָה קָלָאָסָן דָּאַרְפָּה מַעַן פִּינְיַינְטָה האָבָן.
אַיְךְ נִישְׁטָה, פְּאַרְאָצָן? וּוֹאָס הַאָבָן אַיְךְ צָוַיְוָה? זָאנְט מַעֲנְדָל: וּוֹאָס
הַאָבָן זַיִד פְּאַרְשָׁלָאָסָן בִּיִּי זַיִד צָוַיְוָה אָוֹן אַיְן עַרְשָׁטָן קָלָאָסָם
צָוַיְשָׁן דִּי שְׁפִּינְגְּלָעָן? וּוֹאָס שְׁטַיְוִיטָזִי אַזְוִי נִישְׁטָה אַגְּן, דִּי גַּרְוִוָּסָ פְּרִיצְיָים,
צָוַיְצָן מִיטָּן אָונְדוֹ אַטְדָּא, צָוַיְשָׁן דָּעַק? מִיר זָעַנְעַן דָּעַן קִיְּוָן מַעֲנְטָשָׁוּ
נִישְׁטָה גַּלְיַיךְ מִיטָּן זַיִד? אָונְדוֹעָר גַּטְטָא אַיְזָן דָּעַן נִישְׁטָה קָלָאָסָם
וּוֹאָס זַיְעָר גַּטְטָא? — דָּעַרְפָּאָר הַאָטָה עַר דָּעַרְלָעַבְטָה אַיְזָן זַיִד אַקְמָתָה.
ס'אַיז גַּעַסְמוֹעָן אַגְּאַכְטָן, וּוֹאָס דִּי מִיוֹחָסִים פֿוֹן צָוַיְוָה אָוֹן עַרְשָׁטָן
קָלָאָס הַאָבָן זַיִד אַרְאַפְּגָנְלָאָזָטָן צָוַיְוָה, אַיְן דָּרִיטָן קָלָאָס, אָז
גַּעַוּאָרָן גַּלְיַיךְ מִיטָּן אָונְדוֹ אַלְעַמְּעַדְן.

דָּאָס אַיְזָן גַּעַוּעָן אַיְן דָּעַרְגָּאַטָּה פֿוֹן יוֹם-כִּיּוֹר, צָו כְּלַ-נְּדָרִי.
מַחְמָת דָּעַר, „פְּרִינְיַץ אַלְכָבָרְטָן“ אַיְזָן אַרְוִוִּסְגָּאַגְנַעַן עַשְׁרַתִּיִּמִּי.
תשׁוּבָה, אַיְזָן אָונְדוֹ אַוְיְסְגָּעַקְמָעָן צָו פְּרָאַזְוּן יוֹם-כִּיּוֹר אַוְיָה דָּעַר שִׁיחָת.
עַרְבָּ יוֹם-כִּיּוֹר הַאָבָן מִיר זַיִד פְּאַרְאַפְּאָסָטָם מִיטָּן גַּעַבְרָאַטְמָעָן קָאַרְטָאַפְּלָל
— „פָּאַטְיִוּטָם“ דָּוֶאָטָטָם דָּעַן דָּאַג. קִיְּוָן בְּשַׁרְעָ קִיְּזָן אַוְיָה „פְּרִינְיַץ
אַלְכָבָרְטָן“ נִישְׁטָה פְּאַרְאָצָן, לְעַבְנָן מִיר דִּי גַּאֲנְצָעָ צִיְּוָתָ פֿוֹן „פָּאַטְיִוּטָם“.
אָוֹן בְּרוּיָת גִּיטָּמָעָן אָונְדוֹ לְרוֹבָּה. אָוֹן טַיָּ אָוֹן צָוְקָעָר אַלְעַטְמָאָג. ס'אַיז
גַּאָר נִשְׁטָה אַזְוִי שְׁלָעַבְטָה. מַעַן וּוֹאָלָט גַּעַקְאָנָט אַגְּנָנָז יָאָר אַזְוִי לְעַבָּן.
זָאנְט אַכְבָּעָר בְּרַכָּה, מִיּוֹן בְּרוֹדָעָר אַלְיָהָום וּוֹיִיבָּ, אָז פֿוֹן „פָּאַטְיִוּטָם“
:וּעְרָתָ גַּעַשְׁוּאָלָן דָּעַר בְּוֹיךְ. נָאָר וּוֹאָס זַיִקְאָן זָאנְט! ס'אַיז דָּעַן פְּאַרְאָצָן
אַזְאָךְ, וּוֹאָס זַאָל אַיר גַּעַפְּגָעָלָן? אַוְיָה אַלְצָדִינָג גַּעַפְּיִינָט זַיִד חַסְרוֹן. לְמַשְׁלִי,
אַיר גַּעַפְּגָעָלָט נִישְׁטָה דָּעַר „פְּרִינְיַץ אַלְכָבָרְטָן“, לְמַאְיָה עַר קְרִיבְכָּת. וּוֹאוֹ אַיְזָן
דָּאָס גַּעַהְעָרָט גַּעַוּאָרָן, זָאנְט זַיִד, אָז אַנְסִיעָה זַאָל גַּעַדְיוּרָעָן צָעַן טָעַג?
זָאנְט מַעַן אַיר, אָז שְׁוֹלְדִיק אַיְזָן נִשְׁטָה דִּי שִׁיפָּה — שְׁוֹלְדִיק אַיְזָן דָּעַר יָם.
אָוֹן אָונְדוֹעָר חַבְרָ פִּינְיִ נְעַמְטָ זַיִד אַונְטוֹעָר אַיר גַּעַבָּן צָו פְּאַרְשְׁטָיִין, אָז

דער ים באטראפֿט דריי מאל איזוי פַּיל, וויפֶּל די יבשָׁה, די טרייקעניש. זאגט מיין ברודער אליהו, איז נישט דריי מאל, נאָר צוֹויִי מאל איזוי פַּיל. וואָס-זואָס — נאָר געאָגראָפֿיעַ וווײַיטַּע ער בעטער. אוּפֶּפֶּר דער וועלט איז פְּאָרָצָן, זאגט ער, צוֹויִי דרייטַּל ווּאָסָּעָר, איין דרייטַּל טרייקעניש. קומט, זאגט ער, אוּסַּד די רעכְּעָנוּגָּג, איז ים איז צוֹויִי מאל איזוי פַּיל, ווייבשָׁה. זאגט פִּינִי: נײַן, דריי מאל. זאגט אליהו: נײַן, צוֹויִי מאל. "דריי מאל!" "צֹוֹויִי מאל!" — צעקריגט מען ויך, נאָר מע בעט זיך גיך איבער.

ווער וועט דאָוונען פֶּאָרָן עמוד? זאגן פְּלַ-נדְרֵי? פְּאָרְשְׁטוּת זיך, מיין ברודער אליהו. ער איז טאָקָע קײַן חַזְּן קײַן מאל נישט גע-ווען. איז אָכְבָּעָר זיין טאָטַּע גַּעֲוָעָן אַחַזְּן, אָוֹן אַבְּאָרְמְטָעָר חַזְּן. אַ קְוָלָ-גְּנִינָה האָט ער. עַבְּרִי קָאָן ער. ווּאָס דַּאָּרָפֶּת מַעַן נַאֲךָ? אָוֹן דַּעֲרָצָו האָט שווין אונדווער חַבָּר פִּינִי מִיטְגָּעָה לְאָפָּן, אָזְזָה זאל מיין ברודער אלְיהָו אָפְּלָו בעטָן זאגן פְּלַ-נדְרֵי. ער האָט אַרְוִוִּים גַּעֲלָאָזָט אַ קְלָאנְג אָבְּעָר דַּעְרָגָעָר שִׁיףַּ, אַיְינְגָעָרוּימַט יַעֲדָן בָּאָזְוָנְדָעָר אַ סּוֹד אַוִּיפָּן אוּיעָר, אָז אַט דַּעְרָגָעָר מִיטָּן גַּעַלְן בָּעַרְדָּל (אלְיהָו) אַיז אַ מְוָרָא-דִּיקָּעָר בעַלְ-מְנָגָן. זיין דָּאָוָונָען — פָּס! אָוֹן ווער שְׁמוּעָסָט, אָז זַיִן קְלִיּוֹן בָּרוּדָעָר, אָדָעָר דַּעְרָגָעָר קְטָנָהִי (דאָס מִינְגָּט מַעַן מִיךְ) זַאֲל אִים אָוֹנָ-טָעָרָה הַעַלְפָּן אָוֹפָּפָז זַיִן סָפְּרָאָנָּא, וועלָן מִיר הַאָבָּן אַיְם-פִּיפָּוֹר, אָז גַּאֲטָ-אוּן לִיּוֹט וועלָן אַונְדוֹן מְקָנָה זַיִן.

וויפֶּל אלְיהָו האָט זיך נישט געבעטָן, מע זַאֲל אִים לְאָזָן צְרוּן, וויפֶּל ער האָט נישט געשוּאָרָן, אָז ער האָט זוּנט ער לעכְּטָן נַאֲךָ נישט געַדָּאוּנָט פֶּאָרָן עַמְּדוֹד יְמִינְנוֹרָאִים, עַמְּה האָט אִים נישט גַּעַהְאָלָפָּן קְיַיָּן שְׁמַעְ-יִשְׂרָאֵל. מע האָט אִים כְּמַעַט מִיטָּן גַּעַוְאָלָד אַוּוּקָגְעַשְׁטָעָלָט פֶּאָרָן עַמְּדוֹד (אַ קְיַיְלָעָכִיק טִישָׁל, מִיטַּ אַ ווּוּסַּן לִיְלָעַד אַיבְּעָרְגָּעָדָעָקָט), אָוֹן מִיךְ האָט פִּינִי גַּעַנוּמָעָן פֶּאָר אָז אוּיעָר: "גַּיִי, קְטָנָהִי, צַו דַּעְרָ אַ-בָּעַט!" אָוֹן מִיר הַאָבָּן אַוּוּקָגְעַלְיָינָט פֶּאָר די פָּאָסָאָזְוִישָׁרָן אַ פְּלַ-נדְרֵי ווּאָס זַיִן וועלָן אִים הַאָבָּן צַו גַּעַדְעַנְקָעָן אָוּפָּפָז דּוֹר-דּוֹרוֹתָה.

.ט.

ニישט איזוי דער כל-נדרי, ווי די „יעלות“. און נישט איזוי די „יעלות“, ווי דער געוווין פון די ווייבער און פון די מאנצביבן. פֿרײַער האט מען נאָר געקרעכצט, געזֿיכַט, געשנֿיכַט די געוזער. דערנֶאָךְ האט מען גענוּמען ווישן די אוינן. דערנֶאָךְ — ווינגעַן שטילעלְרָהִיט. דערנֶאָךְ — ווינגעַן העכבר און העכבר, שְׁרוּיָעַן, קוּוִיטְשָׁעַן און פֿאָלָן חלשות. זיי האָבן זיך אַרְטְּרָמָאנְט, אַז עַרְשְׁתַּת פֿאָרָאַצְּרָאָן אַיז מען געוווּן אַיטְלְעָכְבָּר בַּיִּזְיָה זיך אַין דער היַם. יַעֲדָעַר אַין זַיְן שָׁוָּל. אַוְיָף זַיְן פֿלְאָגַע. בַּיִּזְיָה שְׁטוּנְדָּר, מִיט זַיְן מַחְוֹרָה, גַּעַהְעָרָת זַיְן חַזְן, זַיְן גַּעַרְלָעַד. אַיצְט אַיז מען נְעַוְּנָדָן, גַּעַיְאָגָנָט אַון גַּעַטְרִיבָּן, ווי די שְׁאָפַּה, ווּאָס מַעַ פֿירָט צַו דַּעַר שְׁחוּתָה, צְנוּנוּגְעַפְּאָקָט קַאָפַּה אַוְיָף קַאָפַּה. מען קָאָז דַּעַם אַטְעָם נִישְׁתַּת כַּאֲפָן. אַיר קָאָנָט פֿאָרָאַצְּטָיָן, אַז אַפְּיָלוּ די אַוְיָף צְנַדְּקָע צִילְיָנְדָּרָם אַוְיָף די קַעְפָּה האָבָן זיך נִשְׁתַּת גַּעַקָּאנְט אַיְנָה גַּלְאָנְצָנְדִּיקָע פֿאָסְאָזְוִירָן פֿוֹן די העכברע קָלָאָסָן מִיט די הוּכְעָ אַוְיָסְגַּעְפְּזָצְטָע פֿאָסְאָזְוִירָן פֿוֹן די העכברע קָלָאָסָן מִיט די הוּכְעָ הַאַלְטָן אַון גַּעַוְוִישָׁת מִיט זַיְדָעָנָע טִיכְלָעָד כְּלָוְרָשָׁט דַּעַם שְׁוֹוִיָּם. נָאָר זיך האָב גּוֹט גַּעַזְוָן טְרָעָרָן בַּיִּזְיָה אַוְיָף די אוינָן. דַּעַר טְרוּיָעָר נָאָר גַּעַוְוָן אַזְוִי גְּרוּוּם, אַז אַפְּיָלוּ די „סְטִיוֹאָרְדָּם“ אַז די מַאְטָרָאָסָן זַעַנְעָן אַיז גַּעַוְוָן אַזְוִי גְּרוּוּם, אַז אַפְּיָלוּ די הַפְּנִים, סְאָזָן זַיְן גּוֹט בִּיטְעָר שְׁאָקְלָעָן זיך אַזְוָן ווּינְגָעָן אַזְוָן יַאֲמָעָרָן — הַפְּנִים, סְאָזָן זַיְן גּוֹט בִּיטְעָר אַוְיָהָן הַאֲרָצָן. אַזְוָן מִין בְּרוֹדָעָר אַלְיהָוָה האָט זיך צֻוּזְגָּעָן. אַזְוָן אַזְוָן הַעַלְפָּה אִים אָונְטָעָר. אַזְוָן דָּאָרטָן אַזְוָן ווּינְקָל, צְוּוִישָׁן די ווּיבָעָר, שְׁטִימָט די מַאְמָע אַזְוָן דַּעַר יוֹסְטּוּבְּדִיקָעָר זַיְדָעָנָעָר פֿאָטְשִׁילְעָ, מִיטָן מַחְוֹר אַזְוָן די הענְטָן, אַזְוָן בָּאָדָט זַיְן אַזְוָן טְרָעָר. דַּעַר מַאְמָעָן אַזְוָן הַיְנָטָן גּוֹט, ווי די ווּעָלָת. הַיְנָט אַיז אַיר טָאגַ!

.י.

אוֹיָף מַאְרָגָן האָבָן מִיר זיך גַּעַפְּעָדָרָט אוֹיֶפְּשָׁטָיָן אַ בִּימְלָ פֿרײַער, מַעַ זַיְך שְׁטוּלָן זַגָּן „אַדְיוֹן-עוֹלָם“ מִיטָן אַלְטָן בָּאַקָּאָנָטָן נָסָחָה. סְאָזָן אַבָּעָר דַּעַרְהָן גַּאֲרָנִישָׁת אַרוּבְּגַעְכּוּמָעָן. סְאָזָן גַּעַוְוָן אַוְמְמַעְגָּלָעָר

נישט נאָר צו דאָוונען — מע האָט נישט געקאנט שטיין אויפֿ דַי פִּים.
נישט געקאנט טרעֶן צום עמוד. עס איז פִּינְצְּטָעֶר געוווארן איז די
אויגן. מיר זענען נישט פְּמַעַט אַיִּם דַּאס אַנדְעָרָע. עס איז נמאָס דַּאס
לעבן. ס'אַיַּה שלעכט, שלעכט צום שטאָרבּן. יא, מיר שטאָרבּן.
וואָס האָט זיך געטראָהן? אַיצְט בֵּין אַיך מֵיד, לאָז אַיך עַם
איבער אויף מאָרגּן.

פָּאָנוּי גַּנְבָּ — אַזְוֹי פְּלָעָגָט מַעַן רַופָּן דַּאס צָאָרִישׁעַ רַוְּסָלָנָה.
שָׂוָה בְּשָׂוָה (שָׂאוּן בְּשָׂאוּן) — גַּלְיוּךְ אוֹיְףּ גְּלוּוּךְ. נִיטּ זְיוּן
שָׂוָה בְּשָׂוָה מִינְטְּ זְיוּן צַעֲקִירִינְגּוּטּ.
רַאֲשָׁת חִכְמָה (רִוִּישִׁים בְּאַכְמָעּ) — פְּרִיעָרּ פָּוּן אַלְץּ.
תְּחִילָה (טְבִילָעַטּ) — אַיְן אַנְחָיִיבּ.
שְׁפִּוּזָאָרְנִיּ — אַקְּמָעָר, וְאַז מְחַאְלָת עַסְנוֹוָאָרָגּ.
סְוִוִּיטִיךּ נְרָעָט — שְׁמוֹצִיקּ וּוּעָשּׂ.
מִזְחָם, מִזְחָסִים (מְעוּוֹכְבּ, מְעוּוֹכְאָסִים) — שְׁוִינְגּ אַפְּשָׁטָאָ-
מוֹנָגּ.

קַטְּנָנִי (קַאְטָאָנְטִי) — קַלְיָוְנָרָ.
כָּל נְדָרִי (קָאָל נְדָרִי) — אַפְּלִילָה, וְאַז מְזָאָגָט וּסְ-כִּיפּוֹרָ.
עֲשָׂרָת יְמִי הַשׁוֹבָה (אַסְעָעָם יְמִיּוֹ תְּשָׂוֹעָה) — דַי צָעָן טָעָגּ
צְוִוִּישָׂן דָּאַשְׁ-הַשְׁנָה אָזָן וּסְ-כִּיבּוֹרָ.
בָּעֵל מְנָגָן (בָּאָל מְעַנְאָגָן) — זִינְגְּנָרָ.
יְמִים גְּנוּרָאִים (וְאַמְּוּסָנָרָאִים) — דַי פָּאָרְבְּטִיקּ טָעָגּ, דַי
טָעָגּ פָּוּן דָּאַשְׁ-הַשְׁנָה אָזָן וּסְ-כִּיפּוֹרָ.
שְׁמָעּ יִשְׁرָאֵל (שְׁמָאָוּן וּסְרָאָאָוּל) — גַּעֲבָעָטּ.
יְעֻלָּות (וְאַיְלָעָם) — גַּעֲשָׁרְיוּעָן.
נָעַן וָנָר (נָאָוּן וָעַנְאָד) — אַז אַעֲזָה הַיּוֹם.
אַדוֹן עַוְלָם (אַדוֹן אַוְילָם) — „דָּעַר הַאֲרָפָן דָּעַר וּוּעָלָטָה“;
געֲבָעָטּ, וְאַז מַעַזְגַּט אַיְן אַנְחָיִיבּ פָּוּן פְּרִימְאָרְגְּנְדִּיקּוּן דָּאָוּנָעָן.

קריעת ים-סוף

.א.

איך האב איך געהאט אנטגעהויבן צו דערציאלאן פון דעם פסק,
וואם מיר האבן געכאנט יומ-כיפור אין דער פרי אויפ-דער שיף „פרינץ
אלברט“. דאס איז געווען א מאושער פסק. מירן אים געדענ侃ען
דאם גאנצע לעבן.

אנגעהויבן האט זיך עם פון א קליניקויט. עפעם א כמארעלע,
א שוואץין, א גנדיכט וואלקנדל, האט זיך נאך פון ביינאכט, באלאד
נאך פל-נדרי, באוויזן אויפן עק הימל. פריער פון אלעמען האבן עם
דערזען איך און מיין חבר מענדל. וואראם איז אלע יידן זענען נאך
געוען אונטן, געווינט און גיזאנט תהילים נאך פל-נדרי, האבן מיר,
איך און מענדל, אַרוּמָגְעַשְׁפָּצִירָט אַיבָּעָרָן „פרינץ אלברט“. דער-
נאך האבן מיר זיך פארקליבן אין א זוינקעלע, געזעטן און געשוויגן.
עם איז געווען שטייל און וואראם און גוט אויפן הארץן. נאך א בימל
אומעטיקלעך. וואם מענדל האט געטראכט — ווים איך נישט.
איך האב געטראכט פון גאט, וואם זיצט אט דארט, אין הימל. ווי
גרויים ערדאך זיין, איז דאס איז אלצדינג זייןם. און וואם טראכט
ער זיך, איז ער הערט איזו פיל יידן זאגן תהילים, לוייבן אים און גיסן-
אוים פאך אים דאס הארץ ? די מאמע זאנט, איז ער הערט און זעט
אלעמען און איז ער וויסט אלצדינג. אַקְיָלוּ דאס, וואם איך טראכט און
דער מינוט בי זיך און הארץן. אויב איזו, איזו נישט גוט. וואראם
איך האב נאך-וואם געטראכט פון א גוטן עפל, פון א זיסער בэр איז
כאטש פון א טרונק וואטער, קאלאט וואסער. פון די „פאטוייטעס“
ברענט אויפן הארץן — און טרינ侃ען טאר מען נישט. יומ-כיפור נאך
פל-נדרי — וווער ווועט דאס טרינ侃ען וואסער ? מיין ברודער אליהו
וועט מיך הרגענען. ער וויל גאָר, איך זאל פאָסטן בי מארגן בי

נאכט, נאך יומ-פיפור. זאגט די מאמע „מירן זען“. דעררויל זוכט זי מיך אויפֿר דער גאנצער שיף און קאן מיך נישט געפֿיגען. וויזט איר און אַ מאטראָם, אַז דָּאָרט, בְּיִם סָאמָע שְׁפִּיעַ, זִיכְּן מִיר, אַיר אַז מֵין חֶבֶר מַעֲנָדֶל. שְׁרִוְיט זַי: „מַאְטָל, מַאְטָל!“ — „וּוְאָם אַיִן, מַאְטָמַע?“ — „וּוְאָם הַיּוֹם, וּוְאָם אַיִן, שְׁלָאָהָן גַּיִּוִּי! מַאְרְגַּן דָּאָרְפַּט מַעַן אַוְיְשְׁטַיְּן. פְּרִי, הַאֲסַט פְּאָרְגָּעָן? סְ'אַיִן יּוֹם-טוֹב“... גַּלוּסְטָן, גַּלוּסְטָן זַיְן נִשְׁתָּמַע. נאָר מַע דָּאָרְפַּט גַּיִּין שְׁלָאָהָן.

ב.

אויפֿ מַאְרְגַּן, אַז מִיר הַאֲבָן זַיְן אַוְיְשְׁטַיְּן אַינְיַן דַּעַר פְּרִי, אַיִן שְׁוִין דַּעַר גַּאנְצָעָר הַימָּל גַּעֲוָעָן בָּאַלְיוֹנָט. דַּעַר יִם הַאֲט וִיך צְעַבְּיוּזָרְט מִיטְּסָבְּנוֹת. די כּוֹאַלְיוּם הַאֲבָן זַיְן אַוְיְשְׁגָהָוִיכְוִי הַעֲכָרְפָּן דַּעַר שְׁיִף, גַּעֲוָאָרָהָן דַּעַם „פְּרִינְצְּאַלְבְּעָרְט“, וּוי עַפְּעָם אַשְׁפְּעָנְדָל, אַשְׁפְּילְכָּל. די מַאְטְּרָאָסְן הַאֲבָן גַּעֲנוּמָעָן לוֹיְהָן אַהֲרָן אַזְּחָעָר, וּוי די פְּאָרְסָמְטָעָמַיְּן. די „סְטִיוֹאָרְדָּם“ הַאֲבָן זַיְן צְוָנָהָאָלְטָן בַּיְּהִי דַּי פְּאָרְעָנְטָשָׁעָם. די פְּאָסָאָזְּשָׁרָן זַעֲנָעָן גַּעֲנָגָנָעָן הַאֲרָט בַּיְּהִי וּוּעָנָט אַזְּנָעָמָלָן גַּעֲפָאָלָן פְּמָעַט אַוְיִפְּ. יְעַדְּן טָרִיט. מִיט אַמְּלָא הַאֲט גַּעֲנָעָבָן אַגָּם אַשְׁלָאָקְסְּדָעָנוּ. דָּוְנָעָרָן הַאֲבָן זַיְן גַּעֲטָרָאָגָן אַיִּינָס נַאֲךְ דַּאֲס אַנְדָּעָרָעָ. גַּאֲטָפְּאָרְט אַוְיִפְּ. זַיְן רִיאְטוֹאָגָן. אָוָם יּוֹם-פייפור גַּאֲרָ!... אַיִּין בְּלִיאָן נַאֲכָן אַנְדָּעָרָן בָּאַלְיוֹנָט אַוְיִפְּ. וְגַעַד דַּעַם שְׂוֹזָאָרָצָן גַּעֲדִיכְטָן הַימָּל. דַּעַר „פְּרִינְצְּאַלְבְּעָרְט“ קְרֻעָצָט, שְׁאָקְלָט זַיְן אַחֲרָן אַזְּחָעָר, אַרְוִיְּפָן אַזְּנָעָמָלָן. אַזְּנָעָמָלָן רָעָגָן שְׁמִיםָּסָט. וּוְאָם אַיִּז דַּאֲס? אַמְּבָול אַוְיִפְּ דַּעַר וּוּלָט? הַאֲט נַאֲךְ גַּאֲט גַּעֲשָׂוֹאָרָן, אַז קַיְיָן מַבְּלִי וּוּעָט עַר שְׁוִין מַעַן נִשְׁתָּמַע בָּרְעָנָעָן קַיְיָן מַאְל אַוְיִפְּ דַּעַר עַרְד... .

— קריעת יומ-סופה — זאגט מײַן ברודער אלְיהָוָה. אַזְּנָעָמָר חֶבֶר פְּנִי בָּאַמְּקָעְטָצָן: „יְאַ, סְ'אַיִן קְרִיעַת יִסְּסָוָף“... דַּאֲס עַרְשָׁטָעָמַל, וּוְאָם די צְוִיְּה זַעֲגָן בַּיְּדִיעָ אַיִּין זַאֲךְ. דַּאֲס וּוּאָרְט „קְרִיעַת יִסְּסָוָף“ הַאֲט אַוְיְשְׁגָנוּמוּן. אַלְעָמָל הַיְּיכָבָט זַיְן אַנְדָּעָר פָּאָרְטָשָׁוֹן, טָוָט אַקְוָק אַיִּין דָּרוּסָן אַרְוִוָּס אַזְּנָעָמָלָן, אַז סְ'אַיִן קְרִיעַת יִסְּסָוָף. דָּעְרָנָאָךְ גַּיִּט עַר אָפְּ דַּעַר מַאְמָעָם מַילְךָ, אַזְּנָעָמָל זַעָּט מַעַן אַיִּם שְׁוִין נִשְׁתָּמַע... וְוּרְאַרְמִיר דָּאָוָונָעָן? וּוְאָם מִיר יּוֹם-פייפור? מַעַן הַאֲט שְׁוִין גַּאֲרָ פְּאָרְגָּעָן אַפְּיָלוּ, וּוְאָם מַעַן אַיִּין דַּעַר וּוּלָט.

ג.

פֿון אונדזער משפחָה האט דעם ערשותן פֿעטשאטעק געמאכט ברכה. זי האט אַנגעההויבּן שְׁרִיעַן, אָז אַט שְׂמַטָּאַרְבַּט זַי! דערנָאָךְ האט זי גענומען שילטּן מײַן ברודער אלַיהּוּ. פֿאַרוֹוָאַס ער האט זי אַינְגַּעַץ רעדט צו פֿאָרָן קִין אַמְּעָרִיקָע. זי האט גַּעֲוֹוָאָסְטּ פֿרִיעַר, אָז אַמְּעָרִיקָע אַיז סִיבּוּר. ערנָעָר פֿון סִיבּוּר. סִיבּוּר אַיז גַּאלְדּ קָעָגּן אַמְּעָרִיקָע!... אַתְּ זַי דַּי מַעַמָּע גַּעֲוֹוָאָלְטּ אַנגַעַמְעַן דַּי קָרְיוֹוֹדָעּ פֿון אַיר זָוּן. זי האט אַיר גענומען זָאגּן אַ בִּימְלָ מּוּסְרָ, אָז אַ מעַנְטַש בַּאַדְאָרָףּ אַלְצְדִּינְגּ קָעָגּעַן אַרְיבּעַרְטְּרָאָגּן, וּאָרוּעָם סְאַיז אַ גַּאטְסְ-זָאָךְ. אַ סִּימְן, סֻעְ שְׁטִיטַט אַין טִוְוִישָׁ-חַוּמָש גַּעֲשִׁירְבִּין... הַאַט זַי אַכְעָר נִישְׁתַּחַט גַּעֲקָאנְט אַרוּסְרִידְן וּוּאָס אַין טִוְוִישָׁ-חַוּמָש שְׁטִיטַט גַּעֲשִׁירְבִּין, וּאָרוּעָם סְאַיז אַיר מִיט אַמְּאָל גַּעֲוֹאָרָן נִישְׁתַּחַט גּוֹט אַוְיָפּ צַוְּלָשָׁן. אַוְיָפּ אַיר קוּנְדיַקּ, האט גענומען חַלְשָׁן אַונְדוּעָר חַבְּרָ פִּינְיָס וּוּיְבָ, טִיבְּלָ. אַיז פִּינְיָ אַרוּסְמִיט לְשָׁן: „מִיט דַּי וּוּיְבָעָר אַיז דִּיר נָאָר אַ בְּאַשְׁרִיבְּוּנָגּ, אַ קָּאמְעָדְיעּ!“ — עַר האט גַּעֲוָאנְט. עַר האט גַּעֲוָאנְט: „שְׁוֹטִים! נְגַרְאָצְ... דָּאָס קָאָפְּעַלְיוֹשָׁל אַוְיָפּ אַזְוִית. עַר האט גַּעֲוָאנְט. עַר האט גַּעֲוָאנְט... נְגַרְאָצְ... דָּאָס! דָּאָכְטָ זַי, וּוּאָס קָעָן מִיךְ אָרוֹן, אָז דָּעָרָ יִם שְׁטוּרָעָמָט אָוָן דַּי שִׁיפּ קָאָטְשָׁעַט זַי אַ מעַנְטַש, אַ בְּרַדְעָת, גִּיט זַי אָן עַצָּה. בְּעַת דַּי שִׁיפּ טּוֹט זַי אַ בִּיגּ אָהָעָר, בִּיגּ אַיךְ זַי אָוָס אָהָעָן. אָוָן אַיז דַּי שִׁיפּ בִּיגּט זַי אָהָעָן, טּוֹ אַיךְ זַי אַ בִּיגּ אָהָעָר. וּוּרְטָעָם אַנְגַּעַרְוָעָן — ‘בָּאַלְאָנָּץ’... אָוָן בִּיגּנְדיַקּ זַי אָהָעָן אָוָן אָהָעָר, האט פִּינְיָ אַונְדוּ בְּאוּוּיְזָן אַ ‘בָּאַלְאָנָּץ’, אָז עַם אַיז נִישְׁתַּחַט גּוֹט גַּעֲוֹאָרָן אַוְיָדָן מִין ברודער אלַיהּוּ. אָוָן בְּיַדְעָה האָבָּן זַי גענומען אָוָן אַוּוּקְגַּעַבָּן וּוּאָס זַי האָבָּן אַמְּאָל גַּעַחְאָט... דָּאָס אַיְגַּעַנְעַ האָבָּן גַּעַטְאָן אַיךְ דַּי אַבְּעָרִיקָע פָּאַסְפָּאַ זְוִירָן. מַעְ האַט זַי פֿאַרְשְׁלַעַפְּט אַיְתְּלַעַכְּבָר צַו זְוִינְ גַּעַלְעָגָר אָוָן מַעְן אַיז אַנְיַדְעַגְּעַפְּאָלָן, וּוֹ דַּי סְנַאַפְּעָם, אָוָן עַרְשַׁת דַּאְ האַט זַי אַנְגַּעַהוּיבּ דָּעָר רַעַכְטָעָר גַּיהְיָנוּס פֿון קָרְיוּת יִם סּוֹפּ... .

.ד.

איך און מיין חבר מענדל האבן זיך געהאלטן לענגער פון אלע-
מען. מענדל האט געהאלט אַסנולָה פֿוֹן אַן עַמִּינְגֶּרְאַנְט, ווֹאַס אַיז גַּע-
פֿאָרָן מִיט אַונְדוֹ אַין אַיְנְגַּעַם אַן הַאֲט אַונְדוֹ פְּסָדָר גַּעֲנְבָּן עַצּוֹת.
דעָר דָּזּוֹיקָעָר עַמִּינְגֶּרְאַנְט אַיז אַ "גַּעֲרוֹיכָעָרְטָע לְיוֹלְקָעַ". אַזְוֵי זַאנְגָּט עַר
אַלְיאַן אַוְיפָּן זַיך. עַר אַיז שׂוֹן דָּרְוִיסְטָן אַלְגָּאָרָן אַוְיפָּן יִם קִיּוֹן אַמְּעָ-
רִיקָּעָן חַיְן אַזְוֵן צְוֹרִיק. ווֹיְסָטָן עַר אַסְנוֹלָה צָוָם יִם. דיַי סְנוֹלָה בְּאַ-
שְׁטִימָט אַין דָּעַם, מַעַזְוָל וּזְיכָן אַין דָּרְוִיסְטָן אַוְיפָּן דָּעָר פָּאַלְבָּבָע, קָוּקוֹן
אַין דָּעָר בְּרִיטִיט פְּוֹנוּעַם יִם, נִישְׁתָּאַן אַין דָּעָר לְעָנָג, אַן נִישְׁתָּאַן זַיְנָעַן
הַאֲבָן, אַז אַיך פְּאָר רִינְטְּנְדִּיק אַוְיפָּן אַפְּעָרְדָּה, נִזְאָר אַז אַיך שְׁלִיטָל זַיך
מִיט אַשְׁלִיטָן אַוְיפָּן שְׁנִיִּי. דָּעָר סּוֹפָּה אַיז גַּעַוּעוֹן, אַז דָּעָר עַמִּינְגֶּרְאַנְט,
די "גַּעֲרוֹיכָעָרְטָע לְיוֹלְקָעַ", אַיז גַּעֲלָעָגָן אַטְוִיטָעָר אַוְיפָּן זַיְן גַּעֲלָעָגָר,
אַן אַיך אַזְוֵן מיין חבר מענדל זענען מִיר קְגָנָעָם רָעָנָן גַּעֲוָאָרָן פְּיטָשָׁ-
נָאָסָם, בָּאַטְשָׁ אַוְיסְצְׁוֹרְיוּעָן. צַו אַונְדוֹעָרָע גַּעֲלָעָגָרָם הַאֲבָן מִיר
שַׂוְּיָן אַלְיאַן נִשְׁתָּאַט גַּעֲקָאנְט טְרָעָן. מַעַזְוָל אַונְדוֹ זענען מַחְוָילָה
אַונְטָעָר די הַעַנְטָמָן אַזְוֵן אַפְּגָעָלְרִיט אַין אַונְדוֹעָר רֹו אַרְיוֹן.

.ה.

וּוּפֶל צִוְּיָה דָּסָם קְרִיעָת יִם-סּוֹפָּה הַאֲט גַּעַנוּמָעָן? אַט טָאג, צַוְּיָה
אַזְוֵן אַפְּשָׁר אַלְעָד דָּרְיִי — דָּסָם ווֹיָס אַיך נִשְׁתָּאַט. אַיך הַאֲבָשָׁוִין פְּאַרְגָּעָסָן.
אַיך ווֹיָס נִזְאָר אַיזְוִין זַאֲדָה, אַז מִיר הַאֲבָן זַיך אַוְיְגָעָכָפָט, אַיז גַּעַוּעוֹן
אַפְּרִידָה צַוְּעָבָן אַוְיפָּן דָּעָר וּוּלְטָה. דָּעָר הַיְמָל אַיז גַּעַוְאָרָן דָּרְיִן, וּוּי גַּיְן-
גַּאֲלָד. דָּסָם ווֹאַסְעָר — וּוּי אַגְּלָאוֹן. דָּעָר "פְּרִינְצָן אַלְבָעָרְטָה" אַיז גַּעַלְאָפָּן
אַז אַוְיְגָעָצְׁוֹאַגָּעָנָר, אַז אַוְיְגָעָפָּוּצָטָר, גַּעַשְׁנִיטָן מִיט די רָעָדָעָר
דָּסָם ווֹאַסְעָר, גַּעַפְּינָעָט, גַּעַבְּרִוָּזָט אַזְוֵן גַּעַשְׁפְּרִיצָט אַוְיפָּן אַלְעָד זַיְוִיטָן. די
פָּאַסְאַזְיָרָן הַאֲבָן אַוְיְגָעָלְעָבָט. מַעַן אַיז אַרְוִיס אַין דָּרְוִיסְטָן אַלְעָד,
גְּרוּוֹס אַזְוֵן קְלִיְין, אַוְיפָּן דָּעָר וּוּאַרְעָמָעָר זַוָּן, אַוְיפָּן דָּעָר שִׁינְעָר, לִיכְטִיקָעָר
וּוּלְטָה. עַמְּעָצָעָר הַאֲט אַרְוִיסְגָּעָלְאָזָט אַקְלָאנְגָּה, אַז אַט בָּאַלְד וּוּעָט מַעַן
קְאָגָנָעָן זַעַן דָּסָם לְאָנָה. אַיך אַזְוֵן מיין חבר מענדל זענען גַּעַוּעוֹן די
עַרְשְׁטָעָר, ווֹאַס הַאֲבָן אַנְגָּעוֹזָגָט אַלְעָמָעָן די גּוֹטָעָבָשָׁוָה, אַז מַע זַעַט

שווין דאס לאנד. פון דער וווײיטן האט דאס אויסגעזען ווי א פֿלֿעַק, א געלע, גרויסע פֿלֿיאַמּע. די פֿלֿיאַמּע וווערט אליע מאָל גַּרְעַסְעַר אָזֶן ברויטער. מע זעט שווין שיַּפְּן פון דער וווײיטן. אָן אָ שַׁיעַר שַׁיפְּן מיט הוייכע, דינע זעגְלַבְּיַּמְעַר. נֵיכֶן זענען פֿאַרְגַּעַסְטַן גַּעַוְאַרְן אליע צְרוֹת. די פֿאַסְמַזְוִישָׁרְן האַבְּן זַיְקָלָעַ אַנְגַּעַטְאָן יְוָם-טוּבְּדִיק. די ווּוַיְדִּיבָּר בער האַבְּן זַיְקָאַוִּיסְגַּעַפְּצָצָט. מיין ברודער אלְּיהָוָה האט צַעַקְעַטְמַט די באָרְדַּ. בְּרַכָּה אָזֶן טִיבְּלַה האַבְּן זַיְקָאַוִּיסְגַּעַשְׁלִיעַרְט. די מַאַמְּמַעְמַע האַט אַנְגַּעַטְאָן אַיר שבְּתִדְיַּקְעַ אַזְעַדְעַנְעַ פֿאַטְשִׁילְעַ. אַיךְ אָזֶן מיין חַבְּרַע מענְדַּל האַבְּן נִישְׁט גַּעהַט ווּאַס אַנְצַׁוְטָאָן. אָזֶן עַם אַיז טַאַקְעַ קִיְּזַן צִוְּיַּת אַוְיָּךְ נִישְׁט גַּעוּעַן. מע האַט שְׂוִין גַּעהַלְטַן אַט-אַט בַּיָּם צֻוְּאָרְן צּוּ דָעַם ברַעְגַּ פֿוּן אַמְּעַרְיקַע. עַם אַיז גַּעַוְאַרְן אָ לִיכְטַן אַין די אוֹגָן אָזֶן גַּוְתַּ אַוְיָּךְ הַאֲרַצְּן. פֿוֹנְקַט אַוְיָּךְ האַבְּן זַיְקָאַוִּיסְגַּעַט פֿאַלְּן די יַיְדַּן נָאָד קְרִיעַת יְסָסּוֹף. עַם האַט זַיְקָ גַּעַלְוָסְט זַאגְן שִׁירַת.

ג.

„שְׁלוֹם עַלְיכֶם דָּיו, קָאַלְוָבָּם ! זַיְקָ גַּעַנְגִּיסְטַן, דוֹ פֿרִיעַע מַדִּינָה ! דוֹ גַּאַלְדַּעַנְעַן, גַּלְיְקַלְעַכְעַ מַלְכָה !“
 אַזְוִי האַט אָונְדוֹעַר חַבְּרַ פֿינִי בָּאָגְרִיסְטַן דָּאס נִיעַ לְאָנְדַּ. עַר האַט אַזְשַׁ אַרְאַפְּגַּעַכְאַפְּט דָּאס קָאַפְּעַלְיוֹשָׁל, זַיְקָ אַיְינְגַּעַבְּוִינְגָן אָזֶן זַיְקָ פֿאַרְ-
 נִיגְּטַן. אָזֶן אַזְוִי ווּ אַיר ווּוִיסְטַן, אָז עַר האַט אָ נִידְעַרְקַע רַאיָּה, האַט
 עַר נִישְׁט בָּאַמְּעַרְקַט, אָז עַם לוֹפְּט פֿאַרְבִּי אָ גַּעַזְוַנְטַר, פֿאַרְשְׁוּזְצַטְעַר
 מַאַטְרָאַם, מַיְת אָ רַוְיַּת פֿאַרְדוּזְכַּעַרְטַן פְּנִים, אָזֶן האַט זַיְקָ מַיְת אַיְם
 צַעְבּוֹצְקַעַט פְּנִים אַלְפְּנִים. דָּאס הַיִּסְטַן, אָונְדוֹעַר חַבְּרַ פְּנִים שְׁפִּיצְן נָאָז
 אַיז אַיְינְגַּעַקְוּמָן דָעַם פֿאַרְרוּכְעַרְטַן מַאַטְרָאַם אַקְוַרְאַט צְוַיְשַׁן די
 אַוְיָּךְ, ווּאַס דָעַר מַאַטְרָאַם אַיז בַּטְבַּע אַ גַּוְטְעַר גַּיִ, נִשְׁטַח קִיְּזַן
 רִישְׁעַ. האַט עַר בָּאַטְרָאַכְט אָונְדוֹעַר פְּנִין מַיְת דָעַר צַעַלְאַגְּנַעַר נָאָז,
 אָ שְׁמַיְיכָל גַּעַטְאָן אָזֶן אַמְּרוֹקָע גַּעַנְעַבְן אָונְטַעַר די ווּאַנְצַׁעַם. הַפְּנִים,
 דָּאס אַיז גַּעוּעַן אָ קְלַהְה אַוְיָּךְ אַמְּעַרְיקָאַנְעַר לְשֹׁוֹן.

ג.

מייט אַ מַאַל אָיו גַּעֲוָאַרְן אֵ בְּחַלְהָ. דְּרִיטֶעָ-קָלָאָס-פָּאַסְאַזְוִירָן, בעט מען, זאלן מוחל זיין אַראָפּ אָונְטָן אַין זַיְעַרְעַ שְׂטִיגְלָעַ. צָרוֹרִיךְ פָּאַרְנָעַמְעָן זַיְעַרְעַ עַרְטָעַרְ. פָּרְרִיעַרְ מִיטְ גָּטוֹן. דָּעַרְנָאָךְ מִיטְ בְּכִיּוֹן, וְעוֹרְ עַם אַיְילָט זַיְךְ נִישְׁתְּ צַוְּ גִּינְן, כָּאָפּטְ אַסְטוּסָאָקְ הַפּּוֹן הַיְנָטָן. אַלְעַ עַנְגָּן דָּא, יוֹנְגָּ אָוֹן אַלְטָ. יַדְזָן אָוֹן וּוּיְבָעַר אָוֹן קִינְדָּעַר, גּוֹיִים, טֻרְקָן, צִיגְיִינְגָּר. סְאיַזְן אַ דָּעַרְשָׁטִיקָעָנְשָׁ. דַּי טִירְ הַאָטְ מַעַן גַּעַשְׁלָאָסָן. אַ קִּימְטָהָטָ מַעַן אַוְיְגָעַה אַנְגָּנוּן אַן אַיְזָעַרְגָּנוּ. מִירְ קָאנְגָּנוּן וְעַן נָאָרְ דָּוָרְךְ דַּי פָּעַנְצָטָעָר, וְוָאָסְ אַין דָּרְוִיסָן טָוָט זַיְךְ. קִיְּזָן מַאלְ הַאָבָן מִירְ זַיְךְ נִשְׁתְּ גַּעַפְּלִיט אַזְוּי שְׁלָעַטְ, וְויִ אַצְּינָה. מִירְ הַאָבָן אַוְיְסָגְעַזְעָן בְּיִזְרָן אַיְן דַּי אַוְיָגָן, וְויִ גַּעַפְּאַנְגָּנוּן. „פְּאָרְ וּוּאָסְ? פְּאָרְ וּוּעָן?“ — אַזְוּי טָעַנְהָטְ צַוְּ מִירְ מִיְּן חָבְרַ מַעַנְדָּל אָוֹן דַּי אַוְיָגָן זַיְעַנְעַן בְּרַעְנָעַן, שִׁיםְן מִיטְ פְּיִיעַרְ ...

ה.

לְאַזְוּט זַיְךְ אַוְיִסְ אַ מְעַשָּׁה, אַזְ מִירְ וְעַנְגָּנוּן שְׁוִין גַּעַקְוּמָעָן. גַּעַקְוּמָעָן קִיְּזָן אַמְּעַרְיקָעַ. נָאָרְ וְוָאָסְ דָּעָן? דַּי פָּאַסְאַזְוִירָן הַפּּוֹן עַרְשָׁטָן אָוֹן צְוִיְּיָטָן קָלָאָסְ הַאָטְ מַעַן אַרְאָפְּגָעַלְאָזָוֹת דָּוָרְךְ אַ לְאַגְּנָגָן לְיִתְעַדר מִיטְ אַקְשָׁר הַוְּנָדָעָתְ טְרָעָפּ. נָוָן, אָוֹן וְוָאָסְ וְוּעָטְ זַיְן מִיטְ אַונְדוֹ? מִירְ וְעַנְגָּנוּן דָּאָךְ שְׁוִין אַין אַמְּעַרְיקָעַ!

— נִשְׁתְּ פְּאָרְ אַונְדוֹ גַּעַדְאַכְטָ! — רַוְּפַטְ וְזַיְךְ אַפְּ אַיְידְ אַ שְׁנִיְּדָעָרְ הַפּּוֹן הַיְּסָן. דָּזָוקָא נִישְׁקָשָׁהְ פּוֹן אַ מַעַנְטָשָׁלְ, נָאָרְ אַ בִּימְלָ אַ נְׁדָנִיקָ. עַרְ גִּוְיָט אַוְיְסָגְעַפְּצָטָ, טְרָאָנְטָ שְׁאַרְפָּעָ בְּרִילְן, הַאָלָטָ פּוֹן זַיְךְ אָזְ עַולְםָ וְמַלְאוֹא אָוֹן הַאָטְ לִיבְ רִיְדָן אַוְיָפְּ צּוֹלְחָכָעִים. עַרְ דָּאָרְפּ נָאָרְ הַעָרָן וְוָאָסְ אַירְ זַאְגָטָ, זַאְגָטָ עַרְ קָאָפְּוִיעָרָ. צְוִוְישָׁן אַיְם אָוֹן אַונְדוֹזָעָרְ חָבְרַ פְּנִי וְעַנְגָּנוּן שְׁוִין פָּאַרְגָּעָקְוּמָעָן צְוּזָעָמָעָנְשָׁטוּמָן. מִיְּן בְּרוֹדָעָרְ אַלְיָהָוְ הַאָטְ זַיְיָ קְוִיםְ צְעַנְוָמָעָן. דָּעַרְ שְׁנִיְּדָעָרְ הַאָטְ זַיְךְ וְעַגְעַבְןְ דָּאָסְ וְאָרָטָ, מַעַרְ מִיטְ פְּינִיןְ קִיְּןְ וְאָרָטָ נִישְׁתְּ רָעָדָן. דָּעַרְפָּאָרְ, וְוָאָסְ פְּנִיְּ הַאָטְ אַיְם בְּאַלְיִידִיקָטָ. עַרְ הַאָטְ אַיְם אַנְגָּעָרוֹפּ אַיְטָ מַלְעָיָאָסָעָ נִעְמָעָן: „חִוְיטָ“, „שְׁנִיְּדָעָרְקָ“ אָוֹן „פָּאַלְגָּוֹן“. אָוֹן הַאָטְ אַיְם אַפְּרָעָגְנָעָבָן: וּוּפְלָ

האטַטַּר אֲוִיפַּ זַיִן לְעֵבֶן אַנְגַּעַנְבָּעַט „יְתֹור“? ... אַיִצְתַּ, אָז מַעַד הַאַטַּר אָונְדוֹז פָּאַרְשָׁפָּאָרְטַּ, הַאַטַּר זַיִךְ דָעַר הַיִּסְינְגָּר שְׁנִיּוֹדָעַר מִיטַּ אַמְּלַ צָעַדַּטַּ. אָון דּוֹקָא מִיטַּ לְשׂוֹן-קוֹדְשַׁ-וּעוֹרְטָעַר:

— מה אָנוֹ, מה חַיְינוּ — וּוֹאָם זַעַנְעָן מִירַ? וּוֹעַר זַעַנְעָן מִירַ?
— מִירַ זַעַנְעָן גַּעֲנְלִיבָּן צָוַן, לְהַבְּדִיל, בְּחַמּוֹת. בְּחַמּוֹת, אָז מַעַד פִּירְטַּ אַרְיָין,
דָּאָרְפַּטַּ מַעַן זַיִן בְּאַטְרָאָכְטַּן... .

פָּאַלְטַּ אֲוִיפַּ אִים אָן אָונְדוֹזָעַר חַבְרַ פִּינְיָ. עַר זַאנְטַ, אָז דָעַר
מִשְׁלַ אַיְזַּ נִישְׁטַ גַּלְיִיךְ צָוַן נִמְשַׁלַּ. אָז מַעַד רַעַדְטַּ פַּוַּן אַמְּרִיקַעַ, בְּאַדְאָרְפַּ
מַעַן, זַאנְטַ עַר, פְּרִירְעַר דַּי הַעַנְטַ וּוֹאָשַׁן. אָון עַר הַיִּבְטַ אָן שִׁיטַן מִיטַּ
זַיְנָעַ שִׁינְגַּעַ וּוּרְטָעַר, זַיִ פִּינְיָ קָאָן. עַר קָאָן נִישְׁטַ הַעֲרָן, אָז מַעַן
רַעַדְטַ אִוְּסַ אַשְׁלַעַכְטַ וּוּאָרְטַ אֲוִיפַּ אַמְּרִיקַעַ. פָּאַרְעַנְטֶהָעַרְטַ זַיִךְ דָעַר
הַיִּסְינְגָּר שְׁנִיּוֹדָעַר. עַר זַאנְטַ, אָז עַר רַעַדְטַ נִישְׁטַ פַּוַּן אַמְּרִיקַעַ נִישְׁטַ
גּוֹטַן, נִישְׁטַ שְׁלַעַכְטַן. עַר זַאנְטַ דָּאָסַ נַאֲרַ אַקְעָגַן דָעַם, וּוֹאָם סְאַיזְ אַלְצַ-
דִּינְגַּ גּוֹטַן, אָון שִׁיּוֹן, אָון פִּיּוֹן, נַאֲרַ נִישְׁטַ פָּאַר אָונְדוֹז גַּעֲדָאָכְטַן... . אָונְדוֹז
וּוּעַטַּ מַעַן אַזְוִי גִּינְדַּ נִישְׁטַ אַרְאָפְּלָאָזַן... . פִּינְיָ גִּינְטַ אַרְוִוִּים פַּוַּן דַּי פְּלִים.
עַר שְׁרִיְיטַ:

— וּוֹאָם דָעַן וּוּעַטַּ מַעַן מִיטַ אָונְדוֹזָטַן? מַעַן וּוּעַטַ אָונְדוֹז אַיִינְ-
זַאלְצַן? „מַעַן וּוּעַטַ אָונְדוֹז נִישְׁטַ אַיִינְזַאלְצַן — זַאנְטַ דָעַר הַיִּסְינְגָּר
שְׁנִיּוֹדָעַר מִיטַ גָּאַל אָון הַאַטַּה הַנָּאָה — נַאֲרַ מַעַן וּוּעַטַ אָונְדוֹז בְּרַעְנְגָעַן
אַיְזַ אַזְוִי אַרְטַן, וּוֹאָם מַעַן רַוּפְטַ דָאָסַ „עַלִּים אַיְלָאָנד“. דָאָרְטַ וּוּעַטַ
מַעַן אָונְדוֹז פָּאַרְשָׁפָּאָרְן וּוֹיַ דַּי קַעְלְבָלְעַד אַיְזַ אַשְׁטָאָל, בַּיַּ אָונְדוֹזָעַר
פְּרִיאַינְד אָון בְּאַקְאַנְטַעַ וּוּלְזַן זַיִךְ אַמְּלַ דָעַרְמָאָגָעַן קוּמוֹעַן אָונְדוֹז אַרְאָפַ-
גַּעַמְעַן“... .

פִּינְיָ שְׁפְּרִינְגַּט אַזְוַשַּׁ אַונְטָעַר: „עַס אַיְזַ דִּיר אָן אַנְטִיקַ מִיטַ דָעַט
יִידַן! אַלְצִידִינְגַּן וּוּיִסְטַ אַיְיךְ דָעַר דָאַזְוּקָעַר חַיִיטַ פַּוַּן אַלְעַ שְׁוּוּרָעַ
הַעַרְצָעַר! נִישְׁטַ אַזְוִי אַלְטַ, וּוֹי גַּעֲנְנִיתַ! אַטַּ וּוּיְבִן מִירַ אַוִּיךְ, אָז
סְאַיזְ אַזַּ אַ קַעְלְגַאָרְדַן, מִיַּן אַיְךְ, אָן „עַלִּים אַיְלָאָנד“, פָּוֹנְדָעַסְטַ
וּוּגַן הַאָבַ אַיְךְ נִישְׁטַ גַעְהָעָרְטַ פַּוַּן קִינְנָעַם, אָז „עַלִּים אַיְלָאָנד“ אַיְזַ גַעַ-
שְׁטָעַלְטַ גַעְוּוֹאָרְן דִעְרוֹוִתַ, מַעַן זַאל הַאַלְטָן מַעְנְטָשַׁן אַזְוִי וּוֹיַ קַעְלְבָלְעַד“...
וּוֹאָם וּוּיְטָעַר הַיִצְטַ זַיִךְ אָונְדוֹזָעַר פִּינְיָ אַלְעַזְ מַעְרָעַר. עַר טְרָעַט אַרְוִוִת

אויפֿ דעם הייסנער שנויידער, גלייך ווי ער ווואלט אים וועלן דורך זיין. דער הייסנער שנויידער שרעקט זיך איבער אוון רוקט זיך אפֿ. ער זאנט:

— שאט! זעט נאר! מע האט אים געקוילעט די קאפאטע!
געראדט אויפֿ זיין אמעריקע! איז לא פָּידליך! מירן עלטער ווערן
מייט א פָּאַר שעה, וועלן מיר קליגער ווערן . . .

סדרית ים-סוף (קריאס יאטס סנק) — דאטס ארייבערגין דעם
ים (דער רוייטן ים, ווען די יודן זענען ארטויס פון מצרים),
מיינט אנקומען זיער שוער.
פֿאלַּובְּעַ — Deck
גענומען מוחילַה (מעכילה) אונטער די הענט — איך בעט
אייך איבער.

פֿליַּאמְּעַ — פֿלְּעַק.
זאגן שירה (שירע) — לְוִיְּגָעֶזְנֶג צו גאט.
מדינה (מעדריגע) — לאָגֶן.
בחלַה (עהאלע) — אַיְּלָעֶנֶשׂ.
סטומאס — קלְּאָפַּע.

צו להכעים (צו לעהאכאים) — Spiteful
סטיטשעט — צוֹאַמְּעַנְשְׁטוֹסָן.
חייט (כאייט) — שנויידער.
יתור (וישער) — איבעריקע טחורה (סכוירע) וואס דער שנויידער
באהאלט פֿאַר זיך.
מה אנו, מה חיינו (מא אנה, מא באייענו?) — וואס זענען
מיר, אוון וואס איז אונדזער לבון.
לשון קודיש (לאשן קוידעם) — חילוק שפראַה, העבראַוש.
נישל (ニミツル) — מַטְרָאַל.
לא פָּידליך (לוֹ פָּידָאַלְטֵוּ) — איז ניט געפֿוֹדַט.

אין געפֿעַנְקָעַנִּישׁ

.א.

ニישט אומזיסט האט אונדזער חבר פיני געוווארטן אין אומחן אויף „עלים איילאנד“, גרייט געועען מאכן דערויף א ליאד און צעקריגט זיך מיט מיין ברודער אליהו. דעם בעם האט ער אבער געהאלטן אין זיך פיני האט נישט געוואָלט, אֶזְזֶר הײַסְינְעֶר שְׂנִידְעֶר זָל ווֹיסְן, אֶזְזֶר, פִּינִי, אֶזְזֶר נִישְׁט צּוֹפְּרִידֵן מיט אַמְּעָרִיקָע. האט ער זיך געמאָבָט ער, נָאָר אַינְגָּוּוֹיִינִיק האט דָּאָס אִים זַוְּעַר גַּעֲבָרָעָנט. „סְטִוִּיטְשָׁן, מַעַזְלָן גַּעַמְעָן מַעֲנְטִישָׁן אָוֹן אַיְנְשָׁפָּאָרָן זַוְּעַר אַרְעָסְטָאָגָטָן, וַיְיַגְּעַפְּגַּעַגְּעָנָעָן!“ — אָזְזֶר האט ער גַּעֲטָעָנָהָט שְׁטִילְעָרָה היית מיט אליהן נָאָר דָּעַם, וַיְיַגְּעַפְּגַּעַגְּעָנָהָט אָוֹן גַּעֲבָרָאָכָט צּוֹפִּירָן אויף „עלים איילאנד“. קָוָמָט-אָוִים, אֶזְזֶר הײַסְינְעֶר שְׂנִידְעֶר אֶזְזֶר גַּעַמְעָן גַּעֲרָעָכָט. ער האט פְּרִיעָר נְבָיאָות גַּעַזְאָגָט, אֶזְזֶר וַיְעַט אָזְזֶר זַיְן. נִישְׁט מַעַר, ער האט אַ בִּימָל אַיבְּעָרָגְעָכָט דִּי מַאַמָּה. ער האט גַּעַזְאָגָט, אֶזְזֶר מַעַן וַיְעַט אָוֹן גַּעַזְאָגָט אַזְלָאָל. צָום סֻוֹף האט מַעַן אָוֹן דָּרִינְגָּעָכָרָת אַיְן אַ גְּרוּיְסָר לְיכְטִיקָּעָר שְׁטוּב אָוֹן מַעַן האט אָוֹן דָּרִינְגָּעָכָרָת אַיְן אַ גְּרוּיְסָר לְיכְטִיקָּעָר שְׁטוּב אָוֹן מַעַן גַּעַגְעָבָן עַסְנָן אָוֹן טְרִינְקָעָן אָוֹן אַלְצְדִּינְג אַומְזִיסְט. אָוֹן גַּעַלְתָּן. גַּוטָּע לִיבָּעַ מַעֲנְטִישָׁן! נָאָר וּזְאָס דָּעַן? אַיְדָעָר מִיר האָכָּן דְּעַרְלָעָכָט צּוֹקְוָעָן צּוֹדָר דָּזְזִיקָּעָר שְׁטוּב — טְמָאָט-פְּאָטָעָר! דָּוָרָךְ אַ לְּאַנְגָּרָר בְּרִיךְ מיט טְרִילְעָךְ בַּיְדִי זַוְּעַן זַעַנְעָן מִיר דְּוּרְכְּגַּעַגְּנָגָעָן אַיְנְצִיקְוָוִין. אויף יְעַדְן טְרִיט האט אָוֹן דָּרִינְגָּעָכָט אַנְדָּעָר אַנְשִׁיקָּעָנִישׁ מִיט אַ קְּנוּפָּל, בָּאַקּוּקָּט, בָּאַטְרָאָכָט, בָּאַזְוָכָט, בָּאַטְמָאָפָט. פְּרִיעָר פָּוֹן אַלְצְדִּינְג האט מַעַן מיט אַ זַוְּיִיטָן זַעַנְעָן מִיר דְּוּרְכְּגַּעַגְּנָגָעָן אַיְנְצִיקְוָוִין. בְּרַעְמָעָן אויף דָּרָר לִינְקָעָר זַוְּיִיט, בָּאַטְרָאָכָט דִי אָוָגָן. דְּעַרְנָאָר דִי אַיְדָעָר אַבְּרִיךְים. אָוֹן יְעַדְעָר בָּאַזְוָנְדָעָר שְׁטָעָלָט אַוְעָק אויף אַיְדָעָר אַ צִּיכְּן מיט עַפְּעָם אַ קְּרִיוּתָל אָוֹן טְוֹט אַיְדָעָר אַ וַיְיַזְרְעָל מִיט דָּרָר האָגָט,

וואוּהַין אִיר זָלְטַ גַּיְין — רַעֲכַטֵּס אֶדְעָר לִינְקָם. דָּעַרְנָאַךְ זָעַנְעָן מִיד
ע. שַׁטְּ אַרְיִינְגְּעֻקּוּמָעָן אַיְן יַעֲנַעַר גַּרְוִיסָּעָר שְׁטוּב, וּוֹאָם אִיךְ זָגְ אַיְיךְ.
אַיְן עַרְשַׁת דָּאַרְטַּ הַאַבְּן מִיר זַיְךְ אַפְּגַּעַוְכָּט אַיְינָס דָּאָם אַנְדְּעָרָע. בֵּין
דָּעַמְּאַלְטַ זָעַנְעָן מִיר גַּעַוְעָן צְעַטְוְמָלְטַ אַיְן נִישְׁטַ גַּעַקְאַנְטַ גַּעַגְיַיְנָעָן זַיְךְ.
אַיְן צְעַשְׁרַאַקְוַן זָעַנְעָן מִיר גַּעַוְעָן, וּוּי דַּי קַעַלְבָּר, וּוּעָן מַעַ פִּירְטַ זַיְךְ
צַו דַּעַר שְׁחִיתָה.

ב.

וּוֹאָם הַאַבְּן מִיר, מִיְינְטַ אִיר, מַוְרָא גַּעַחַטַּ ? דַּי גַּאנְצָעַ מַוְרָא
אוֹנְדְּזָעָרָע אַיְן גַּעַוְעָן — דַּעַר מַאֲכָלָם אַוְיָגָן : וּוֹאָם וּוּעַט זַיְין מִיטָּ
אִירָעַ רְוִיטָעַ פְּאַרְוּוִינְגָטַ אַוְיָגָן ? לְאַזְוָת זַיְךְ אַוְיָס, אַזְוָ אִיר הַאַטַּ מַעַן
וּוִינְצִיקָּעַר פַּוּן אַלְעַמְּעָן גַּעַקְוָקָט אַיְן דַּי אַוְיָגָן אַרְיַין.

— דָּאָם הַאַטַּ עַר זַיְךְ גַּעַמְּיט, דַּעַר טַاطָּעַ אַיְיעָרָעַ, אַ לִיכְטִיקָּן
גַּונְדָּעָן זָלְטַ עַר הַאַבְּן ! . . . אַזְוָי הַאַטַּ גַּעַזְאַגְּטַ דַּי מַאֲכָלָם אַיְן הַאַטַּ
אוֹנְדָּזָעָר אַלְעַמְּעָן אַרְוְמְגָעְנוּמָעָן אַיְן צְעוּווִינְטַ זַיְךְ אַזְשַׁ פְּאַרְ פְּרִיְיד. זַיְךְ
הַאַטַּ גַּאֲרַ נִשְׁטַ גַּעַוְאָסָט וּוֹאָם צַו טַאַן פְּאַרְ וּוּאַיְילְטִיק. אַיְן אַוְיָס
מִיְּן בְּרוּדָעַר אַלְיָהָו אַיְן גַּעַוְאָרָן גַּאֲרַ אַזְנָעָר מַעַנְטָשָׁ. אַזְוָי הַאַטַּ
עַר אַטְבָּע, אַזְוָ בְּעַת מַעַ לְוִיפָּט, מַעַ פְּאַרְטַּ, מַעַ אַיְן צְעַטְרָאָגָן, לְאַזְטָ
עַר אַוְיָס זַיְין נַאֲנָץ בִּיטְעַר הָאָרֶץ צַו מִיר. עַס פְּלִיעָן פְּעַטְשָׁ, וּוּי הַאַלְעָזָן.
אַיְן בְּרָכָה הַעַלְפָט אַיְם אַוְנְטָעַר מִיטַּ אַקְלָהָה. אַיְצָט אַיְן אַוְיָפַ אַיְם אַ
נַּיְעַ הַוִּיתַּ גַּעַוְאָרָן. עַר הַאַטַּ אַרְוְיְסְגָּעְשְׁלָעָפַט פַּוּן קַעַשְׁעָנָעָן אַיְן גַּעַ-
שְׁעַנְקָט מִיר אַזְוָן "אַרְאַנְדוֹשָׁ", דָּאָם הַיִּסְטַּ, אַ מַּאֲרָאָנָן. פְּאַרְבְּלִיבָּן בַּיְ אַיְם אַ
פַּוּן שִׁיפָּ. אַוְיָפַן "פְּרִינְצַ אַלְבָעָרְטַ" הַאַטַּ מַעַן אַוְנְדָּזָעָר אַזְנָעָט לְאַלְעָט
מַאֲרָאָנָן. "אַרְגָּנְדוֹשָׁעָם" רְוַאַט מַעַן עַס דָּאַרְטַּ. וּוּרְ עַס הַאַטַּ גַּעַ-
וּוִאלְטַ, דַּעַר הַאַטַּ גַּעַגְעָסָן. וּוּרְ נִשְׁטָט — דַּעַר הַאַטַּ זַיְין מַאֲרָאָנָן
בָּאַחַאַלְטָן, אַזְוָיְגָעָר זָלְטַ נִשְׁטָט זַעַן, וּוּיְיָתַ אַיְן קַעַשְׁעָנָעָן. אִיךְ הַאַבְּן
מִיְּנָעָ נִשְׁטָט בָּאַחַאַלְטָן. וּוּי אַזְוָיְגָעָר מַעַן זַעַן אַזְוָאַט פְּרִי אַיְן נִשְׁטָט
אַוְיָפָעָסָן ? — נַאֲרַ הַעֲכָעָר פַּוּן אַלְעָט הַאַטַּ אַוְיָסְגָּעְדָּרְיקָט זַיְין גַּדְלָה
אוֹנְדָּזָעָר חַבְּרַבְּגַן. עַר הַאַטַּ גַּעַזְאַגְּטַ צַו אַוְנְדָּזָעָר אַלְעָט :
— נָו ? וּוּרְ אַיְזָן קָלוֹג ? אִיךְ, צַי אִיר ? הַאַבְּן אִיךְ נִשְׁטָט גַּעַ-
זָגָט, אַזְוָ אַטַּ הַאַבְּן שָׁוֹנָאִים אַוְיָסְגָּעְדָּרְאָכָט אַוְיָפַ אַמְּעַרְיוֹקָע, אַזְוָ מַעַ

לאזוט נישט אריין א מענטשן, וואס האט פֿאַרְוּוַיְינְטָע אַוִינְג? מענטשן
ליידיקג'יערט, ליגנערם, באַרְיְידָעָרָם, לשׂוֹן-הַרְעָנִיקָעָם, בַּיּוּזְ צִינְגֶּר,
ליידאַקָּעָם, פֿאַרְכָּעָם! זַי וּוּלְזַן שְׁוִין באַלְד אַוִיסְטְּרָאַכְּטָן אוּפְּ אַמְּעָ-
רֵיכָע, אַז מַע טְרִיבְכָּט צַו שֵׁם. וּוּאו אַזְוַע עַרְגָּעָץ דַעַר הַיִּסְמָנָע שְׁנִי-
דַעַר, אַ רֹּוח אַיְן זַיְן טָאַטְמָן בַּיְנָעָר אַרְיָין? . . .
הַאַט זַיְך, הַיִּסְטָט דָּאמָם, אַונְדוּעָר פִּינִי וּוּידָעָר אַיבְּעָרְגָּעְבָּעָטָן מִיט
אַמְּעָרִיקָע.

ג

פָּוָן גְּרוּוּס אִימְפָּעָט הַאַבָּן מִיר זַיְך אַיְן דַעַר בַּהֲלָה גַּאֲרָנִישְׁטָט אַרְוָמִי-
געֻוקָּט, אַז פָּוָן אַונְדוּעָר קַאַמְּפָּגָנִיעָי פֿעַלְתָּאַיְינָעָר. דָּאמָם אַיְז גַּעַוּעַן
מיַין חַבָּר מַעַנְדָּל. דַי עַרְשְׁטָעַן הַאַט זַיְך אַרְוָמְגַעְזָעָן דַוְקָא בְּרַכָּה.
זַי הַאַט זַיְך אַכְאָפְּ גַעַטְאָן אַזְוִין פֿלְעַמְקָן גַעַגְעָבָן מִיט דַי הַעֲנָט: „וּוּי
אַיְז מִיר — וּוּאו אַיְז דַעַר לְאַשְׁעָק? אַ דַוְנָעָר הַאַט מִיר דַעְשָׁלָאנָן!“
— זַאנְט דַי מַאֲמָע, אַזְוִין מִיר הַאַבָּן זַיְך אַלְעָאָזְוָאָרְפָּ גַעַטְאָן זַוְּכָן מַעַנְדָּ-
לָעָן. אַזְוִין מַעַנְדָּל אַיְז נִשְׁטָמָאָז. פֿאַרְכְּאָלָן, וּוּי אַיְז וּאַסְמָעָר אַרְיָין.
שְׁפָעַטְעָר הַאַט זַיְך אַרְוָמְגַעְזָעָן, אַז שְׁוֹלְדִיק אַיְז עַר אַלְיָין. טַאַקָּע
מַעַנְדָּל, מיַין אֵיך. בִּים פֿאַרְהָהָעָר הַאַט עַר זַיְך שְׁטָאָרָק פֿאַרְכְּלָאַנְטָעָרָט.
קוֹודָם הַאַט עַר זַיְך פֿאַרְשְׁטָעָלְט, וּוּי דַעְמַאלָּט אַיְז דִיְוַתְּשָׁלָאנָד, פֿאַר אַ
שְׁטוּמָעָן. דַעְרַנְאָר הַאַט עַר מִיט אַמְּאָל אַנְגָּעָהָוִיבָן צַוְּ רִיאְדָן מוֹרָאָדִיקָע
נַאֲרִישְׁקִיטָן. אַט הַאַט עַר גַעַזְאָנָט, אַז עַר אַיְז עַרְשְׁטָט אַלְטָמְצָעָן יָאָר,
אַזְוִין אַיְז אַיְסְמַעְקָמָעָן צַו זַאנָן, אַז עַר אַיְז שְׁוִין בַּרְמַצְוָה אַזְוִין
אַז עַר לְיִינְגְּט שְׁוִין תְּפִילִין. אַזְוִין צָוָם סְוָף הַאַט עַר זַיְך מְוֹדָה גַעַוּעַן אַזְוִין
אוּסְמַדְעַרְצִילָט פֿאַר דַי קְנוּפְלָעָר דַעַם גַּאנְצָנָן אַמְתָה: אַז עַר אַיְז אַ
פֿאַרְלָאַרְעָנָעָר. דָאמָם הַיִּסְטָט, אַז בִּים אַרְבְּעָרְכָּטָפָן זַיְך אַיבְּעָר דַעַר
גַעַעַנְשִׁי הַאַבָּן טָאַטְיִעְמָאָמָע אַיְסְמַעְקָמָע אַיְסְמַעְקָמָע אַיְסְמַעְקָמָע
אַזְוִין מִיר הַאַבָּן אַיְסְמַעְקָמָע אַיְסְמַעְקָמָע אַיְסְמַעְקָמָע אַיְסְמַעְקָמָע
רִיכְטִיקָן אַרְט אַזְוִין אַדְרָעָם פָּוָן זַיְינָע עַלְטָעָרָן, וּוּילָע עַר וּוּיסְטָט אַלְיָין
נִישְׁטָט. עַר זַאל וּוּיסְטָן, זַאנְט עַר, וּוּאו זַיְך זַעַנְעָן, דַאְרָפָע עַר נִישְׁטָט קִיִּ-
נִישְׁטָט. נַעַם לְאַסְקָע. עַר וּוּאלָט אַלְיָין, זַאנְט עַר, צַו זַיְך גַעַטְרָאָפָן. הַאַט
מַעַן אַיְסְמַעְקָמָע אַיְסְמַעְקָמָע אַיְסְמַעְקָמָע אַיְסְמַעְקָמָע אַיְסְמַעְקָמָע
בָּאַזְוּנְדָעָר חַדָּה. מַע וּוּט זַיְך שְׁפָעַטְעָר אַלְעָאָזְוָאָרְפָּ גַעַטְאָן אַיְינְגָעָם צְוָרִיקְשִׁיקָן.

ד.

דערהערט אוז מעשה, האבן מיר זיך אײַנגעשטעלט פֿאָר דעם אומגילדען מענדלען. די מאמע האט געמאכט א געווואלד. זיך ווועט דאָרָפּן אַפְּגָּנְבָּן דִּינְיְּוָחְשְׁבָּן פֿאָר אַלְעֲבָּדְקָן יְתָוָם. טַאָמָּעָר בְּאַגְּנֶגֶנט זיך זיך אַמְּאָל דָּא מִיט זִיְּנָעַט מִיט — וּזְאָס וּזְאָס ? — וּזְאָס אֹוִים אַקְּפָּעַטְשְׁקָּעַלְעָ — אַיר זַעַנְתָּ נַאֲךְ מִיט זיך אַלְיָין אַוְיָיך נִישְׁתַּחַת פֿאָרְטִּיךְ . . . — זַעַנְתָּ צַוְאָר דָּעַר הִיסְנָעָר שְׁנֵיְידָעָר. "וּבְאָהָמָן !" — זַעַנְתָּ פְּנֵי אָוֹן קוֹקְטָ בַּיּוֹן אַוְיָיךְ שְׁנֵיְידָעָר. עָר אַיְזָנָגְרִוִּיט אִים אַנְכָּפָּן פֿאָרְן גַּרְגָּל. דָּעַר שְׁנֵיְידָעָר מִאָכְטָ זַיךְ נִישְׁתַּחַת וּסְמָנָה דִּיק. עָר טָוָט אָוֹן דְּרָשָׂנָט, גְּלִיאָר וּזְאָס עַמְּצָעָר פֿרְעָגָט בַּיִּ אִים. עָר לִיגְט אָונְדוֹ שְׁטִינְגָּעָר אַוְיָיךְ הָאָרֶצָן. עָר רַעֲכָנָט אֹוִים אַגְּנָץ צַעְטָל פָּוֹן צְרוֹת, יִסְוָרִים אָוֹן לִיְּדָ, וּזְאָס מִיר הָאָבָן נַאֲךְ אַוְיָיסְצָוְשָׁתִין. מַעַן וּזְאָס בַּיִּ אָונְדוֹ, זַעַנְתָּ עָר, פֿרְיוּעָר גַּעַמְעָן דִּי אַדְרָעָמָן פָּוֹן אָונְדוֹעָרָע פֿרְיוּנִיד אַדְעָר בְּאַקְּאָנְטָע. דָּעַרְנָאָךְ וּזְאָס מַעַן בַּיִּ אָונְדוֹ גַּעַמְעָן, זַעַנְתָּ עָר, גַּעַלְתָּ אַוְיָף צַוְאָלָפָן אַלְעָפָשָׁ צַוְאָלָפָן אָונְדוֹעָרָע בְּאַקְּאָנְטָע אָוֹן וּזְאָס בַּיִּ אָונְדוֹ, בַּיִּ אַלְעָפָשָׁ וּזְאָס זַעַנְתָּ, אָזְזָע קָעָן אָונְדוֹ אָוֹן עָר וּזְאָס אָונְדוֹ אָזְזָע עָרְבָּן אָונְדוֹ, אָזְזָע זַעַנְתָּ דָּא מִיר וּזְאָס דָּא זַיְּן גַּוְטָּ אָוֹן פְּרוּם צַוְאָט אָזְזָע צַוְאָלָפָן, וּזְאָס מַעַן אָונְדוֹ, זַעַנְתָּ עָר, אַרְוִיסְלָאָזָן פָּוֹן גַּעַפְּגָעָנָקָע נִישְׁתַּחַת.

פֿאָרְשְׁטִיט זַיךְ, אָז אָונְדוֹעָר חַבְרָ פְּנֵי צִינְדָּט זַיךְ אָזְזָע, וּזְאָס שְׁוּעָעָבָלָע. עָר קוֹקְטָ אַוְיָף מַיְּין בְּרוֹדָעָר אַלְיהָוָ אָוֹן רַעֲדָט צֻוְּמָ שְׁנֵיְידָעָר. עָר פֿרְעָגָט בַּיִּ אִים נַאֲךְ אַיְזָן זַיךְ : פָּוֹן וּזְאָס גַּעַמְעָן אַיְזָן עָר דָּאָס אַזְזָע גַּעַנְיִיט אַיְזָן דִּי גַּעַזְעָצָן פָּוֹן "עַלִּים אַיְלָאָנְדָן" ? עַנְטָהָעָרָט אִים דָּעַר שְׁנֵיְידָעָר, אָז עָר האָט זַיךְ בְּאַקְּאָנְטָע דָּא אַוְיָף דָּעַר שִׁיפְּ מִיט אַיְנָעָם אָז עַמְּגָרָאָנָט, וּוּלְכָבָעָר אַיְזָע שְׁוֹן גַּעַזְעָרָן קִיְּין אַמְּעָרִיקָע דָּרְרִי מַאֲלָה הַיּוֹן אָוֹן צְוִירָק. דָּאָס מַיְּין עָר, הַפְּנִים, דִּי "גַּעַרְוִיכְעָרָטָע לְיוֹלְקָעָע". פָּוֹן אִים אַיְזָע דָּאָס גַּעַזְעָר גַּעַזְעָרָן אַלְעָדִינִים אָוֹן מַנְהָגִים. אָז אַיְזָע נִישְׁתַּחַת נַאֲךְ דָּאָס אַלְיָין. עָר האָט פָּוֹן דָּעַר "גַּעַרְוִיכְעָרָטָע לְיוֹלְקָעָע" גַּעַנְאָשָׁט נַאֲךְ אַסְּרָ, אַסְּרָ זַאֲכָן, וּזְאָס זַעַנְתָּ שִׁיךְ צַוְאָלָפָן אַמְּעָרִיקָע. אַזְזָע, אָז עָר פֿאָרְטִּיךְ אַחֲיוֹן שְׁוֹן אַזְזָע זַיךְ אַזְזָע אַלְעָפָשָׁט, אָז אַמְּעָרִיקָענָר. עָר וּזְאָס שְׁוֹן אַפְּלִיו, וּזְאָס זַיךְ רַיְּידָן אַוְיָף אַמְּעָרִיקָענָר לְשׁוֹן : צֻוְּמָ בְּיוֹשְׁפָאֵל : "טְשִׁיקָּוּ", "קִוְּטִישָׁוּ",

„שוגער“, „מייטער“, „בוטשער“, „בריטש“. וואם דאס באטטייט — וויל ער נישט זאגן. איז מירן זיין אויכן ארט, זאגט ער, וועלן מיר שווין אליען געוואר וווערן וואם דאס איז. פיני טוט א מאך מיט דער האנט און טראט אפ אויפֿ א זויט, ווי אינגעָרד רעדט: „עלעהַי אַהונט בִּילְט“ . . .

ה.

מיינט אויר, איז עם איז ניט געוען אלצדינג אקוראט, ווי דער הייסינגער שנויידער האט אונדוֹ פֿאָרָאוּסְגּוּזָאנְט ? — נישט געמענערט אַהֲרָן ! איז מיר זענען דורךגענגאנגען די שבעה מדורי גיהינום פֿוֹן די דאקטוירים, האט מען אונדוֹ אַפְּרָעָג געגעבן, וועמען האבן מיר איז אַמְּעָרְיקָע ? שטעלט זיך אָרוּסְפּֿרְעָר די מאמע : „פֿרָעָנְט בעסער, וועמען האבן מיר דָא נִשְׁתְּ ?“ אָוֹן ווי איז גרייט שוין אוים צורעכענען בי דִי געמען אלע אונדוּזְעָרָע פֿרְיָינְט אָוֹן באַקָּאנְטָע. אַחֲרָית אַ קּוֹק צוֹ טָאָן אויפֿ מִין מאמען אַצְּנִיד, נַאֲךְ דָעַם, וואם מע האט זיך דורךגעלאָט מיט אַירְעָ פֿאָרוּזְיָינְט אַזְּגָן. מִין מַאֲמָע אַזְּגָן נִשְׁתְּ קִין יונגעיטשָׁקָע, נַאֲרָן זַאֲךְ מְלָאָחָן. אַירְעָ האָבָשׂוֹן לאָזְטָע נִשְׁתְּ גְּעוּן, די מַאֲמָע זַאֲלָאָזְוִי שִׁינְעָן, ווי ווי שִׁינְעָן אַיצְּטָמָע זַאֲבָעָר מִין ברודער אלְיהָוָה נִשְׁתְּ רִידְזָן. די אַדְרָעָמָן זענען, זאגט ער, בי אִים פֿאָרְשָׁרְבִּן אויפֿ אַשְׁטְּיקָל פֿאָפְּרָר, וויסט ער בעסער. מִישְׁטָט זיך אָרְיִין פֿינִי אָוֹן זאגט, אָזְמַע פֿרָעָנְט גְּעוּן, נִשְׁתְּ קִין אַדְרָעָמָן. האקט אִים אַפְּ ברָכָה אָוֹן זאגט, אָזְסְּךְ-הַפְּלָה האט ער, פֿינִי הַיִּסְטָט עַמְּ, קִינְעָם נִשְׁתְּ אַזְּגָן. די אלע פֿרָיְינְט אָוֹן באַקָּאנְטָע זענען אונדוּזְעָרָע פֿרְיָינְט. וווערט פֿינִי אַנְגְּעָצְמָן אָוֹן פֿרָעָנְט בי אַיר אַ קְשִׁיא : „מִיט וואָם, לְמַשְׁלָח, אַיז פָּעָמִי די גְּרָאָכָע, אַדְרָעָר אַיר מאָן, מָשָׁה דָעַר אַיְנְבִּינְדָעָר, אַונְדוֹ מָעָר שְׁמֻעָלְקָע, ווי אִים ?“ עַנְטָפְּעָרָט אִים ברָכָה, אָז זיך רעדט נִיט פֿוֹן פָעָמִין. אָז זיך זאגט קְרוּבִּים, מִינְט זיך דאס אַיר טָאָטָן, יונה דָעַם בעקער. לאָזְט זיך אִים, אָז גַּעַגְעָט אַיז אלְיהָוָה. ווי פֿרָעָגְנָן נִשְׁתְּ אַוְיפֿ באַקָּאנְטָע. ווי פֿרָעָגְנָן אַדְרָעָמָן. אָוֹן עַמְּ הַיִּכְבְּתָמָן זיך אַז חַתּוֹנָה מִיט אַדְרָעָמָן.

.1.

אוף אדרעטן ליענען איז, פארשטייט זיך, פיני מער בריה פון אונדו אלעמען. נעט ער צו בי אליהון דאס פאפריל, טראגט דאס צו צום שפיז נאזו און ליענט די אדרעטן מיט דעם ניגז, ווי מע ליענט תנאים אופף א קנס-מאָל. הַאֲרַשְׁתִּיָּת מִן אֶבֶּר נִשְׁתָּוֹת וְאֶסְּמָעָה עַצְמָתָוֹת. עַמְּקָמָת אַוְתִּים בֵּין יְדָעָם וּוְאַרְתָּה קָאָפְּוִיעָר. רִוִּיסְטָה אַרְוִוִּים בֵּין אַיִּם אַלְיהָוּ דָס פֿאָפְּרִיל מִטְּדִי אַדְרַעַטָּן אַוְן גִּיטָּה עַמְּ אֶבֶּר דָעָם „קָנְעָפְּלָה“. וְאַגְּמָת דָס „קָנְעָפְּלָה“ צָוְוִי וּוּרְטָעָר : „אַלְרִיּוֹט“. וּוּיְמָן מִיר נִשְׁתָּוֹת וְאֶסְּמָעָה דָס בָּאָטִיָּת. וְאַגְּמָת אַונְדוּ דָעָר הַיִּסְנָעָר שְׁנִיּוֹדָעָר, אַו עַר וּוּיְסָט. די וּוּרְטָעָר „אַלְרִיּוֹט“ אַוְן, זָגָט עַר, אַלְעַן אַיִּינָם, וּוּי, לְמַשֵּׁל, בֵּין אַונְדוּ די וּוּרְטָעָר : „מִילָּא, בְּקִיצָּרוֹ“. אַדְעָר „מַהִיכִּי תִּתְיִי“, אַדְעָר „נוֹנוֹ“. דָס הַיִּסְטָה, עַמְּ וּוּטָה שְׂוִין זְיוֹן וּוּיְ גַּעַוּוֹאָונְטָשָׁן. דָעָרָאָךְ הַאָט מִן גַּעַוּמָעָן בֵּין אַונְדוּ קָלִיְּגָנְעָלָט אַוְן מִעְן הַאָט אַוּוּקָגָנְקָלָאָפְּט צָוְוִי דָעְפָּשָׁן. אַיִּין דָעְפָּשָׁץ צוֹ מִשְׁחָה דָעָם אַיִּינְבִּינְיָה דָעָר מִטְּזִין וּוּיְבָטְפָּסִי די נְרָאָבָע. די אַנְדָּעָר — צוֹ יְוָהָה דָעָם בָּעָקָעָר. אַוְן אַלְיָוָן הַאָבָן מִיר זִיךְ דָעְרוֹוַיְלָמְכָבְדָגְעָוָעָן מִטְּא גּוֹטָן אַנְבִּיסָן. דָעָר אַנְבִּיסָן אַיִּז גַּעַוּמָעָן נִשְׁתָּוֹת אַזְוִי פֿוֹגְלָדִיק. דָס בִּסְלָטִי, וְאֶסְּמָעָם מִעְן הַאָט דָעְרָאָלָאנְגָט, הַאָט בְּרָכָה גַּעַזָּגָט, אַו מִעְן קָעָן עַמְּ שְׁנִיּוֹזָן מִטְּא מַעְסָר. דָעְרָאָךְ הַאָט אַונְדוּ דָעָר אַנְבִּיסָן נִשְׁתָּוֹת גַּעַקָּאָסָט גַּאֲרָנִישָׁת נִשְׁתָּוֹת. אַוְף, „עַלִּים אַיְלָאָנד“ בְּאַקְוּמָט מִעְן, וּוּי אַיְךְ הַאָב אַיְיךְ שְׂוִין גַּעַזָּגָט, אַלְעַז אָמוֹזָסָט. אַיְכָעָרְגָּעָכָאָפְּט דָעָם הַוּנְגָעָר, הַאָבָן מִיר גַּעַוּמָעָן וּוּאַרְטָן אַוְף אַונְדוֹעָרָעָ פֿרִיאַנְט אַוְן בְּאַקְאָנְטָעָ.

.2.

נִשְׁתָּוֹת אַזְוִי גִּיךְ טּוֹט זִיךְ עַמְּ אֶבֶּר, וּוּיְ עַמְּ רַעַדְטָ זִיךְ. עַמְּ זַעַנְעָן אַונְדוּ גּוֹט די אַיִּינְגָן אַרְוִוִּים, בֵּין מִיר הַאָבָן דָעְרָלְעָבָט צוֹ זַעַן אַבָּאָ קָאנְטָן. די עַרְשָׁטוּ אַיִּז גַּעַקְוּמָעָן אַונְדוֹעָר שְׁכָנָה פָּסִי די גַּרְאָכָע מִיטְּ אַיְרָמָאן מִשְׁחָה דָעָם אַיִּינְבִּינְיָה. דָס הַיִּסְטָה, גַּעַזָּעָן הַאָבָן מִיר זַיִּי נִשְׁתָּוֹת — מִיר זִיכְן דָאָךְ אַיִּינְגָעָשְׁפָּאָרָט. נָאָר מִעְן הַאָט אַונְדוּ גַּעַזָּעָט וּוּיְסָן, אַז סְאִיּוֹ גַּעַקְוּמָעָן צוֹ אַונְדוּ אַוְן גַּעַזָּעָט.

האָבָן מֵיר שָׂוִין פֶּאֲרִשְׁטָאָגָנָעָן, אָז דָּאַם דָּאָרְפַּ זְוִין פָּעָמִי מֵיט אַיר מְשָׁהָן. מַעַן לְאַזְוַת זְוִי נִישְׁתַּחַט צָו צָו אָונְדוֹן. מַעַן הַאַלְטַ וַיְיַ דָּאָרְטַ אַוְיָן פֶּאֲרִהָּעָרַ. קְרֻעַנְקָטַ דָּאַם אָונְדוֹן זְוִיָּעָרַ. גִּיטַ מַעַן אָונְדוֹן אָז עַצָּה, מֵיר זָאַלְן אָונְדַ טַעַרְשְׁמִירַן דַי שָׁוּרְמִירַן, וּוֹאַס בַּיְיַ דָּעַרְ טִירַ, וּוֹעַט מַעַן אַפְּשָׁר זְוִי יַאַצְלָאָזָן. לְאָז זְוִין כַּאֲטַשׁ פַּוּן דָּעַרְ וּוּיְיטַן. זָאנְגַט אַכְּבָעַר אָונְדוֹעַר חַבְרַ פִּינְיַן, אָז אַמְּעָרִיקַע אַיְזַ נִישְׁתַּחַט, "רַיְסָעַלְאָגָנָד". אַיְזַ אַמְּעָרִיקַע שְׁמִירַטַ מַעַן נִישְׁתַּחַט. זָאנְגַט דָּעַרְ הַיְמִינְגַעַר שְׁנִיְידַעַר (אַומְעָתָם אַיְזַ עַר דָּאַ), אָז דַי גַּאנְצָעַ וּוּלְטַ אַיְזַ אַיְזַנְטָאָטַ. "כְּסָפַ וּזְהָבַ מְזָרִים" . . . פִּינְיַ בְּלִיְיבַט אָז לְשָׁוֹן.

.ה.

אַוּוֹדָאי אַיְזַ דָּעַרְ הַיְמִינְגַעַר שְׁנִיְידַעַר גַּעַוּעַן גַּעַרְעַכְטַ. עַם הַאַטַ אָונְדוֹן גַּעַקְאַסְטַ אַקְוָאַדְעַר (אַזְאַ מְטַבַּעַ פַּוּן אַ פֶּעַרְטַל טַאַלְעַר), אַיְזַ מֵיר הַאָבָן גַּעַזְעַן דָּוְרַךְ דַי גַּרְאַטְשָׁעַם אָונְהַזְעַר שְׁבַנָּה פָּעָמִי. דָּאַם רַוִּיטַעַ פְּנִים אַירַס מֵיט דָעַם פֶּעַטַן גַּוְיַידַעַר הַאַטַ אָזְוַיְ שְׁבַנָּוְוִוִיצְטַ. גַּעַשְׁמִיכְלַט צָו אָונְדוֹן פַּוּן דָּעַרְ וּוּיְיטַן. דַי מַאְמַעַ הַאַטַ אָזְוַיְ גַּעַשְׁאַקְלַט מִיטַן קָאָפַ, אַיְזַ בְּיַדְעַ הַאָבָן גַּעַוְיִינְטַ מִיטַ טְרָעָרַן. הַינְטָעַר אִירַעַ בְּרִיטַעַ פְּלוּיַיַ, צָעַם הַאַטַ אַרְוִיסְגַּעְקַוְקַט אַירַמָּן, מַשָּׁה דָעַרְ אַיְינְבִּינְדַעַר. שְׁוִין נִישְׁתַּחַט אַיְזַ אַחְיטַל, וַיְיַ אַיְזַ דָעַרְ הַיְמִינְגַעַר נַאַר. אַיְזַ אַמְּנִינְתַּמְ אַרְוֹסְמַהְטַ זִיךְ בָּאוֹזְוַיְן אַוְרַקְוַיְן וּוּנְצִיךְ וּוֹאַס פֶּאֲרִעַנְדַעַרַתַן. נַאַר דַי בָּאַרְד — אַוְיְזָוְויִ! דַי בָּאַרְד ! . . . זְוִין וּוּיְבַטַּ פַּוּן דָעַרְ רַעַטְאַנְדַעַר אַיְזַ גַּעַ — קְוּמָעַן. מַעַן וּוֹלְ זִיךְ אַפְּגַעַבְן שְׁלָוִם-עַלְיכֶם, מַעַן וּוֹלְ זִיךְ אַרוּמְגַעְמַעַן, הַאַלְדוֹן זִיךְ, קְוִישַׁן זִיךְ . מַעַן וּוֹלְ זִיךְ צַעְפְּרַעְגַּן אַיְינְסַ בַּיְיַ דָּאַם אַנְדְּרַעַ, וּוֹאַס מַעַן מַאְכַטַ? אַוְן וּוֹאַס הַעַרְטַ זִיךְ אַוְפַּ דָעַרְ וּוּלְטַ? אַוְן וַיְיַ אַזְוַיַ, לְעַבְטַ זִיךְ דָאַם אַטַ דָאַ, אַיְזַ אַמְעָרִיקַע? אַיְזַ, לְמַשְׁלַ, גַּיְיַ אַוְיַס וּוּסַן, וּוֹאַז אַיְזַ וְשַׁתַּי, וּוֹאַס טַוַּת מִיְיַן שְׁוּעַגְעַרְדִּינַס שְׁוּעַסְטְּמַעְרַל אַלְלַטַע? (מַעַן הַאַטַ זִיךְ מֵיר גַּעַרְעַדְט אַמְאַל, אַוְיַב אַירַגְעַדְעַטַ, פֶּאֲרַ אַ פְּלַהַ). אַוְן דַי גַּאנְצָעַ כָּלְיַאַסְטְּרַע וּוֹאַס מַאְכַטַ? נַאַר גַּיְיַ שְׁרַיְיַ חַיְיַ וּקְיַיַ, אַזְזַעַן נִישְׁתַּחַט אַ פְּרַירְ טַאַן זְוִי. מַעַן הַאַלְטַ אָונְדוֹן פֶּאֲרִשְׁפָאַרְטַ, זָעַן — זָעַן מֵיר זִיךְ דָוְרַךְ דַי גַּרְאַטְשָׁעַם, אַזְוַי וַיְיַ אַרְעַטְטַאַגְנַטַן, אַזְוַי וַיְיַ גַּעַ — פֶּאֲנְגַעַנַע, אַדְעַר אַזְוַי וַיְיַ חַיְוַת . . .

ט.

א רחמנות נשביך אויף אונדוזער חבר פיני. ער קען אונדו נישט קווקו גלייך אין די אויגן אריין. ס'איו אים א בויזן פאר אמעריקע. איר וואלט געמענט שועערן, אzo ס'איו זיין אמעריקע, און ער דארכ פַּעַם געבן דערפַּאָר דיז'וחשכון. אט פַּעַם דערטאלט אָן האט ער געוואָרְפַּן אָן אומחן אויף „עלִיזַּיִלְאָנד“ אָן האט צוגעטראָכט דעם גראָם, אָן דאָס שטיַּקְלָל לְאָנד געהערט צו איינעם עלייע, ווֹאָס אַיּוֹ אָנֶאָר בֵּיז דער סְטָעַלְיעַ... אָן דעריבער פַּאָרְדְּרִיסְטָט עַמְּמִין בְּרוּדָר אלְיהָו, מלחמת ער הייסט עלייע. צעאַמְפַּעַרט מעַן זַיְד אָן טַע הַיְבַּט אָן צו קְרִינְג זַיְד. מִישְׁתְּחוּ אָרִיְין בְּרַכָּה, אָן דּוּקָאָקְפַּן פְּנִים צַד, אָן זָאנְט מִיט אָמְשָׁל, ווֹאָס אַיְרְ שְׂטִינְגְּעַר אַיּוֹ, אָז „פְּאָר אָגְלָגְעָנָעָם הוֹנט וּוֹיְזָט מעַן נִישְׁטְקִין שְׂטַעְקָן“... ווֹאָס מִינְטְּזִי דּוּרְמִיט?

אומחן (אומכין) — נישט געפֿעלן,

שחיטה (שכיתע) — אוייסהָרְגָּעָן.

סללה (קלאַלָּע) — Curse

לשון הרע (לאשן הארע) — רײַידָן שלעכטס, באַרְיָידָן.

לשון הרענישעס (לאשן הארעניקעס) — די ווֹאָס באַרְעָדָן יעַנְעָם.

ויבוא המן (וּוְאִיאָוָאָוָהָהָמָּן) — אָן המן אַיּוֹ גַּעֲקוּמוּן.

תנאים (טַנְאָאִים) — Engagement

קנס-מאָל (קְנָאָס) — דאָס מאָלְצִיּוֹת, ווֹעַן מעַן שרײַבְשָׁת תנאים.

מולאָ — בסִיצְרוֹר (מיולע, בעקיַצְעָר) — זַאֲלָשָׁן זַיְן אַוְוִי.

שבעה מדורי ניהינום (שְׁוֹעַע מַעֲדוֹרִי גַּעֲהֻנָּם) — די זַיְבָּן אַפְּטַיְוָלָגְעָן פּוֹן גִּיהִינָּם.

מלאָ חַן (מַאֲלָיוּ בֵּין) — פּוֹל מַוִּט שְׁיוֹנְקִוּת.

אונטערשְׁמִירָן די שׂוֹמְרִים (שְׂוִימְרִים) — הַיְתָעָר, אַונְטָעָר-

קוּוִפָּן.

בְּסַף וּזְחַבְּ מְתָהָר מְמוּרִים (קַעַסְעָפָּה וּוּזְזַחְאָאוֹ מַעֲטָאָהָר

מַמְזּוּרִים) — זַוְּלָפְּרָע אָן גָּאָלָד רְוִינְיקָט אַפְּיוֹלוּ די

אַפְּשַׁטָּאָמְנוֹגָג, גַּעַלְט פַּאָרְדְּעָקָט אַלְצְדִּינָג.

שְׁרִיּוֹן חַי וּקְיָם — שְׁרִיּוֹן (כַּיּוֹ וּוּקְאָעָם) — שְׁרִיּוֹן גַּעֲוָאָלָד.

א ים פון טרערן

.א.

טאמער איז קארג די אינגענע צרות, יסורים און פיין, האט אונדו גאט באשערט פֿרעדען צרות אויפֿ עליים אוילאנד. טאמער איז קארג געווען די טרערן, וואס מיין מאמע האט פֿארגנסן פֿון זיגט מיין מאמע איז געשטארבן און פֿון זיגט מיר שלעפן זיך ארט איבער דער וועלט בייז צום היינטיקן טאג, באדרף וו איצטער ווינגען און טרערן ניסן אויפֿ די אומגליקון, וואס מיר זען זיך אן אט-אַזָּא, אויפֿ עלים אייד לאנד. אלע מננות שיקט איר גאט צו א נייעם חורבן. די מאמע געמט זיך ידען זאך צום הארצן. זיך ברעכט די הענט. זיך באחאלט דאס פנים און ווינט זיך אויס שטילערהיט.

— דו זינדייקט, מאמע! — זאנט צו איר מיין ברודער אליהו, און מיר דאכט זיך, איז ער איז גערעכט. וואס האט זיך זו ווינגען? מיר שלעפן זיך שיין מערד נישט איבער דער וועלט, וו מיר האבן זיך גע-שלעפט בייז אהער. די נסעה אויַן ים זענען מיר, דענקען גאט, אויך איבערגעקומווען. מיר זענען שיין בעמצע אין אמעריקע. נאך א שעה, נאך צוויי שעה — און מיר זענען פֿרי. נאך וו אזו זאל מען נישט ווינגען, איז מען זעם פֿאָר זיך אזו פֿיל אומגליקון? אזו פֿיל טרערן!
א ים פֿון טרערן!

אייבערדערכיאַן אייך אלע אומגליקון, וואס מיר האבן זיך אגעגע-זען אויפֿ עליים אוילאנד, באדרף אייך זיך אזועקועצן מיט אייך א טאג מיט א נאכט איז דערציאַן, דערציאַן און דערציאַן.

ב.

א שטיינגר, וואס וועט איר זאגן אויף אוזא מעשה? טאטע-מאמע און פיר קינדרער זענען פארהאלטן געווארן, נישט איהער, נישט אהין. וואס איז די מעשה? בימס פארההער האט זיך אראיסגעוויזן, או זיערטס א קינד, א מיידל פון א יאר צוועלף, קען נישט ציילן אויף צוריק. מע פֿרְעָנֶט זיך: „וַיֹּוֹלֶךְ בִּסְמֵתוֹ אֶלְתָּתָן?“ זאגט זיך: „צֻוּלָּפְּ צְיִילָּפְּ יַעֲרָה“. פֿרְעָנֶט מען זיך-וועט: וַיֹּוֹלֶךְ בִּסְמֵתוֹ אֶלְתָּתָן גַּעֲוָעָן פֶּאָרְצִיאָרָן אֵין דָעַר צִיּוֹת?“ וַיֹּוֹסֶט זיך-וועט. זאגט מען איר: „צַיִלְּ פָּוּן אִינְסָם בֵּין צֻוּלָּפְּ“. צַיִלְּט זיך. זאגט מען איר: צַיִלְּ פָּוּן צֻוּלָּפְּ בֵּין אִינְסָם“. קאנז זיך-וועט. ווען מע פֿרְעָנֶט בֵּין מִיר אֹזָא: צַיִלְּ — צַיִלְּ אֵיךְ דָאָךְ זיך-וועט: צֻוּלָּפְּ, עַלְפְּ, צָעֵן, נִיְינָן, אַכְטָן, זִיבָן, פְּנָגָן, פִּירָן, דְּרִיָּן, צָוּוִיָּן, אִינְסָם. אַטְיְיָעָרָעָ מְצִיאָה! אַיז גַּעַן. בְּלִיבָן, אַז מַעַן קָעֵן דָּאָם מִיְידָל קִיְּן אַמְּרוּקָעָ נִישְׁט אַרְיִינְגָּלָזָן.

פֿרְעָנֶט זיך: וואס וועט זיין מיט איר טאטע-מאמע און מיט די אַבְּעָרִיקָעָ קִינְדָּעָר? — צְוּעָן דָעַם צַעַר פָּוּן פֶּאָטָעָר אֵין מְטוּעָר אֵין דָעַם רְחַמְנָות פָּוּן דָעַם קִינְד — דָאָרָפְּ מַעַן זִיְן פָּוּן שְׂתִיָּן, מַעַן זַאל נִשְׁטָן צְעַגְּנָגָעָן וּוּרָן. וַיֹּוֹנֶט די מָאָמָע אֹוְיפְּ זַיְן קָוְנְדִּיקָע, אֵין מַיְן שְׂוּעָגָרִין בְּרָכָה אֵין אָונְדוּעָרָפְּ פְּנִים וּוּבָרְטִיבָל וּוּשְׁנָן אֵיךְ די אָוְגָן.

ג.

צי, אַ שְׁטִיְינָגָר, וַיֹּוֹגַעַלְתָּ אֵיךְ אֹזָא גַּעַשְׁיכְּטָעָ? מַוְתָּ אָונְדוֹז פֶּאָרָט אַ יְיָדָעָן, הַיְסָט זַיְבָּהָה. אַיז זַיְן עֲגָנָה. דָעַר מַאַן הָאָט זַי אַוּעָקָגָעָוָרָהָן שָׁוֵין לְאָגָן. הָאָט זַי צְעַשְׁקָט בְּרִיוֹו אַבְּעָר אַלְעָעָקָן פָּוּן דָעַר וּוּלָט. אַיז אַרְאַגְּנָעָקָומָעָן אַ דִּיעָה, אַז אַרְמָאָן אַיז עַרְגָּעָץ אַין סִינְסִינְגָּעָטִי, אַ שְׁטָמָאָט אֹזָא אַיְן אַמְּרוּקָעָ. פֶּאָרָט זַי דָאָם אַחֲיָן אַים צַוְּפָאָקָן. הָאָט מַעַן אַרְגָּעָבָן אַז עַצְחָה נַאֲךְ אֹוְיפְּ דָעַר שִׁיפְּ, אַז זַי זַאל אַרְיוֹסְרָוָהָן גַּלְאָט אַ יְיָדָן פָּוּן נַיְ-יִאָרָקָע, וואס זַאל זָאגָן, אַז עַר אַיז דָאָם אַרְמָאָן, וּוּטָמָעָן זַי אַרְוֹנָטָעָרָנָעָמָעָן. די דָאָזְוִיקָע עַצְחָה שְׁטָמָט פָּוּן דָעַר „גַּעַרְיוֹיכְעָרְטָעָר לְיְוָלְקָעָ“, וואס אֵיךְ הָאָב אַיְיךְ שָׁוֵין דָעַרְצִילָט וּוּגָן אַים. דָעַר הַיְסָט אַרְגָּנָדָר שְׁנִיְיָדָר הָאָט אַיְיךְ אַסְכָּדָמָן.

די „גערוייכערטע לילקע“ האט זיך אונטערגעגענווען צו שיקן איינעם אַ נאענטן פֿרײַנד, אוֹ ער זאל זיך אַרוּסְגַּעַבֵּן פֿאָר אַיר מאַן . . . סְאיַז געקומען צום שפֿיעַן, ביַם פֿאָרְהַעַר, האט זיך אַרוּסְבָּאוּזַן, אוֹ די גאנצָע מעשה אוֹז אַשׁוּינְדָל. דער ייד אוֹז אַבְּאוּיבְּטָעָר אָוּן קָעָרט וְזיך אַזְוִי אַן מִיט דָעַר עֲגֹנָה, וְוַיַּ אַיר קָעָרט מִיר אַן אַפְּעַטָּעָר. וְוַיַּזְוִי, וְוַאֲסַם עַמְּחַט זיך אַפְּגַעַטָּן! גַּאנְצָעַלְמַן אַיִלָּאַנד אוֹז גַּעַגְּאַנְגַּעַן בְּאַ- דָּאָרָם. אָוְנְדוּעָר חַבָּר פֿינִי האט דָעַרְלַעַבְּטָן נְקָמָה אַין דָעַם הַיִּסְנְעָרָה שְׁנִידָעָר. אָוּן כָּאַטְשָׁ אַין הַאַרְצָן אוֹז פֿינִי מְלָא רְצִיחָה אוֹיפְּגַעַלְמַן אַיִ- לָאָנָד, לְמַאי מְהַאַט אָוְנְדוּז פֿאָרְהַאַלְטָן, נַאֲר אַרוּסְוּזַן דָאַס פֿאָרְן הַיִּסְ- נָעָר שְׁנִידָעָר — אַ מְפַה! אַדְרָבָה, ער האט זיך נַאֲר גַּעַרְיִצְתָּ מִיט אִים :

— נָנוֹ, פֿאָנִיעַ חַיִּיט, האָב אַיך נִישְׁטַט גַּעַזְגַּט פֿרְיַעַר, אוֹ אַמְּעָרִיקָעַ אוֹז נִישְׁטַט רִימְעָנְלָאַנד? אוֹין אַמְּעָרִיקָע גַּיִּיט נִישְׁטַט אַן קִיְּין שְׁוּוִינְדָל, קִיְּין חַכְמָות אָוּן קִיְּין דְּרִיְּדָלָעָר? קָאַלְמָבוּם, לְעַבָּן וְזַלְמָטוּ!

הַאַט ער אַבְּעָר גַּעַכְאָפְט אַמְּיאָסְטָן פֿסְקָ פֿאָן מִינְיָן מַמְּאָעָן אָוּן נַאֲר מַעַר — פֿאָן מִינְיָן בְּרוּדָעָר אַלְיהָוָם וּוּבָר בְּרָכָה. אָוּן זַיִּן אַיִינָן וּוּיְבָל טִיבְּלָה האַט אוֹזְךָ צְגַעַלְיִיגְט אַ קְנִיטָל. די וּוּיְבָרָה האָבָן אַים שְׂרָדָה אוֹיגְנָן נִישְׁטַט אַוִּיסְגָּעָרְפָּעָט, לְמַאי ער לְאַכְּטָה אַפְּ פֿאָן מַעַנְטָשָׁן, וְוַאֲסַם עַס גִּיסְטָה זיך בְּלוּט פֿאָן זַיִּי. אָוּן וְזַיִּן אוֹיפְּגַעַלְמַן הַאַט די מַאְמָע זיך בְּאַפְּרִיְּנָדָט מִיט דָעַר עֲגֹנָה, גַּעַוּאָרָן מִיט אַיר, וְזַיִּן שְׁוּעָטָעָר. אַיצְטָה שְׁיַקְטָה מַעַן די עֲגֹנָה אַפְּ צְוִירָק, אָוּן דָעַר יִיד, וְוַאֲסַם האַט זיך אַרוּסְ- גַּעַשְׁטָעַלְטָה פֿאָר אַיר מאַן, וּוּעַט אוֹזְךָ קִיְּין הַאַנְיקָן נִשְׁטַט לְעַקָּן. דָעַרְוּוּיְלָה האַט מַעַן זַיִּן בְּיִזְוּן פֿאָרְהַאַלְטָן, אָוּן מִינְיָן מַאְמָע אוֹזְךָ דָעַרְפָּוּן אַוְיָם מַעַנְטָשָׁן.

.ד.

אַ יְוָנָגָן וּוּיְבָל, בְּלוּט אָוּן מַילְךָ, פֿאָרְטָה קִיְּין בְּאַסְטָאַן צוֹ אַיר מאַן. האַט זַיִּן אַ קִּינָד, אַ מִּידְעָלָעָמִיט גַּעַקְרִיוֹזְלָטָעָה הַעֲרָעָלָעָה, אַ בִּילָד. הַיִּסְטָה עַס קַעַצְעַלְעָה. דָעַר אַמְּתָהָעָר נַאֲמָעָן אַירְעָר אַיז קִיְּלָעָן, נַאֲר אַיר בָּאָכָעָן. נַאֲר מַעַן האַט זַיִּן פֿאָרְצָוּגָן „קַעַצְעַלְעָה“. קַעַצְעַלְעָה אַיז נַאֲר דָרְיָי יָאָר נִשְׁטַט אַלְטָה. נַאֲר עַמְּלָא לְיוֹחֶט אַרוּסָה אָוּן רַעַדְתָה אָוּן זִינְגָט אָוּן

טאנצט. „פרינץ אלבערט“ איז פול מיט דעם קינד. קעצעלען האבן אלע ליב. מע האולדזט דאס און מע קוישט דאס און מע נעמט דאס איכבער פון האנט צו האנט. קעצעלע! קעצעלע! מיט אונדו איז דאס דאזויקע וויבל געווארן גאר נפֿש אחת. זי איז נישט אפגעטראטן פון דער מאמען אויפֿ א מינוט. זי האט איר אויסדערציזילט אין גאנצן איר הארץ. איבערגעליינט אונדו אעלע ברוועלען, וואס איר מאן שריבט צו איר. העבער דריי יאָר, איז זי האבן זיך נישט געווען. ער קען אַפְּילו נישט דאס קינד. ער האט דאס נאָך קיון מאָל נישט געווען. ער הולומט פון דעם טאג און נאָכת. ער קען זיך גאר נישט פֿאַדרשטעלן, זוי אַזוי ער ווועט מיט אַ מאָל דערזען זיין קינד, זיין קע-צעלע. דערביי גיסט זי שווין מיט טרערן, און מײַן מאָמָע ווישט די אויגן. לאָך אַיך פון זוי בײַידן — וואס דאָרכֿ פֿעַן זיך מיט אַיך געums קעצעלען אויפֿ די הענט. און אַיך האַדְּרוּעַ זי מיט שטיקלעך עפל און מיט אַראָאנְדְּשָׁעַם, מאַראָאנְצָן הייסט עם, גלייך אַין מועל אַריין. קעצעלען קומט מיר אַין די אויגן, לאָכְט צו מיר און גלעט מיך מיט אַיך קלִיַּין סָגְּמָעַטָּן הענטל. און אַיך קוש אַיר די קלִיַּין ווֹאַרְעַמָּע פֿינִי-געַלְעַד. אַ שאָד, וואס אַיך האָב נישט קיון קעטען דער פֿאָרב. אַיך ווֹאַלְט אַוְיסְגַּעַמְלָטּ קעצעלען אויפֿ פֿאָפִיר מיט אַירע געקריזוילטע זוֹידַעַנָּע הַעֲרָעַלְעַד, מיט אַירע בלוע שַׁיְנַע אַיְגַּעַלְעַד און מיט אַיר פֿנִימָל פּוֹן אַ מאָך. מײַן חַבָּר מַעְנָדֵל לאָכְט פּוֹן מיר, וואס אַיך האָב צו טָן מיט אַ קוקְלָע. ביַי אַים אַיז זי אַ קוקְלָע.“.

אייז זיך מישב קעצעלע שווין נאָענט צו אַמעְרִיקָע און ווּרט קראָנק און . . . עס גוּיט מיר אַיבָּער אַ פֿרְאָסְט אַיבָּערן לִיבָּ, אַז אַיך דערמאָן זיך אַין יעַנְגַּר צִוְּיט. אַ שְׁטִיקָה פּוֹן מײַן לעַבָּן האָט אַוּוּקְגָּעַ נוֹמָעַן בַּיְ מִיר אַט דאס קינד. אַיך קען גאר וועַנְגַּע דעם נישט רַיְדַּן, נישט טַרָּאָכְטָן אַפְּילָו. שְׁלַעַטְמַה מיך נישט פֿאָר דער צַוְּגָה, אַיך זָאַל אַיך זָאַגְנָה, וואס מַע האָט געטָן מיט קעצעלען . . . אַיך ווּל אַיך נאָר דערצְיַין דעם רַחְמָנוֹת פּוֹן דער יַוְנְגַּעַר מַוְתָּעַר, בעַת מִיר זָעַנְגַּע אַנְגְּעַקְוּמָעַן אויפֿ עַלִּים אַיְלָאָנד. זי האָט נישט גַּעֲוִוִּינֶט. אויפֿ אַלְעַיְמָן הַאָט זי גַּעֲפְּרָעָגָט, האָט זי נישט גַּעֲנְטַהְעָרָט. מע האָט מַוְרָאָ, אַז דאס ווּיבָּל אַיז גַּעַרְוָת . . . מע ווּעַט זי צוּרְקִשְׁקָהָן. מײַן מאָמָע לִיְגַּט

איין די וועלט. מײַן ברודער אלֵהו איז אויסער זיך. ער קען שוין נישט אַריַַיבְּעַרְטְּרָאָגָן דער מסמעם טרעָן. און פִּינִי באַהֲצָלָת זיך עפָּעָם. מע זעט אַים נישט . . .

.ה.

אַיר מײַנט, אָז נאָר יַדְן הַאֲבָן צְרוֹת אָוֹפָעָלִים אַיְלָאָנד? גּוֹיִים וּוּרְעָן אַויְך נישט ווּינְצִיך אַוִּסְגְּעָרִיסְן. עַמְּפָּאָרְטְּ מִיט אָונְדוֹ אַגְּנְצָעַנְעַס כָּאָפְּטָע אִימְטָא לְיֻנְעָנָר. אַלְעָ אַיְן סָאָמְעַטְּעַנְעַס הַוּזָן אָז מִיט הַילְצָעָרְנָע שִׁיך אָוֹפָע דַּי פְּיָם. אָז זַיְגִּיעָן, קְלָאָפָּן זַיְגִּיעָן, וּזְדַי פְּעָרְדְּ מִיט דַּי קְאָפְּיָי טָעָם. וּוּאוֹלָע גּוֹיִים, אַוִּסְגְּעַצְּיִיכְּנָטָע מְעַנְשָׂן. נַאֲרַ מִיר זַעַנְעָן זַיְגִּיעָן גּוֹיִם נַאֲמָנָעָן: «פִּיקָּאָלָא בָּאָמָּה בִּינָאָ». זַיְגִּיעָן מִיךְ מְכַבֵּד מִיט נִסְלָעָן אָז מִיט רָאָזְשִׁינְקָעָם פָּוּזָן דַּי סָאָמְעַטְּעַנְעַס הַוְּיַּזְקָעַשְׁעַנְעַס. אָז אַיר הַאֲבָדָם דָוּקָא נִשְׁתְּמַחְתָּאָן רַיְיָדָן קָעָן אַיך נִשְׁתְּמַחְתָּאָן. מְחַמְתָּא זַיְגָּרְשְׁתִּיְעָן נִשְׁתְּמַחְתָּאָן רַיְיָדָן צַוְּיָשָׂן זַיְגִּיעָן, אַיך פִּארְשְׁתִּיְעָן זַיְגָּרְשְׁתִּיְעָן לְשָׂוֹן. נַאֲרַ מִיר גַּעֲגָלָט, זַיְגִּיעָן זַיְגִּיעָן רַיְיָדָן צַוְּיָשָׂן זַיְגִּיעָן. הַאֲרָטְ קְוָמָת אָוִים בַּיְיָ זַיְגִּיעָן דַי רִישׁ : «בָּאָנָא סְעַרְרָא! מִיאָ-קָאָרְרָא! פְּרָדְעָנָג סְמִינְיָאָרָעָ! . . .

דָּאָרָף זַיְגָּרְשְׁתִּיְעָן אַן אָוּמְגָלִיק. סָאָמָע צָוָם רַעֲכָתָן שְׁפִּיאַץ, אָז עַם אַיז גַּעֲקָוּמָעָן צָוָם פִּארְהָעָר, הַאֲטָמָז זַיְגָּרְשְׁתִּיְעָן פָּוּזָן דַּעַר כָּאָפְּטָע אָרוֹיִם-גַּעֲכָפְּט מִיט אַז וּאָרְטָט. ער הַאֲטָמָז דַּעַר צִילְלָת דָעַם אַמְּתָה, אָז זַיְגָּרְשְׁתִּיְעָן אַרְוִיְמָגְעָרְוָפָן אַפְּאָדְרִיאָטְשִׁיק אָוֹפָע דַּעַר אַרְבָּעָת פָּוּזָן לְאַנְדָּאָן דָוּרָאָן קָאָנְטָרָאָקָט בַּיְיָ עַפְּעָם אַבְּרִיךְ. אָז דָאָמָ, זַאֲגָּט מְעָן, טָאָר מְעָן נִשְׁתְּמַחְתָּאָן אַיז אָמְעָרִיקָע. וּוֹלְמְעָן זַיְגָּרְשְׁתִּיְעָן צְרוּיקָע. רַיְיָדָן זַיְגִּיעָן אַיז אַיְינְגָּעָם, מַאֲכָן מִיט דַי הַעֲנָט אָז קוּוּעָטָשָׂן דַי רִישׁ : «סְאָקְרָא-מְעָנָטָא! . . . הַעֲלָקָט אַבְּעָר נִשְׁתְּמַחְתָּאָן קְיָיָן זַאָר. דַּעַר רַחְמָנוֹת אָוֹפָע זַיְגִּיעָן זַיְגָּרְשִׁים. בַּיְיָ עַטְלָעְכָּעָ פָּוּזָן זַיְגָּרְשִׁים אַיז אָוֹגָן.

.1.

מול-טוב : מיר האבן א חתונה אויפע עלים איילענד. פון וואנגען האט זיך גענומען א חתונה ? ווועט איר הערדן. א מיידל פון טשודנאָו — א יתומעהַלע, לאה איז אויר נאמען, א שוואָרץ-חניעוּודיקע אונ א צוֹ געלאָזעט. דעם גאנצִן וועג, וואָס מיר זענען אויפע דער שיף, איז זיך מיט אונדערע ווייבער, מיט ברכחן און מיט טיבעלען, איין זעל, איין נשמה. דורך זיך דערוווּסן מיר זיך, איז לאָה איז אָן עלנטען, האט קיינעם נישט איזן לאָנד. פון קלַינְנוֹווּיז-אויפֿ אָרכְבָּעַט זיך זיך צוֹנוֹיכְגעַשְׁלָגָן אַ בִּיסְלַ גַּלְעַט אָן פֶּאָרטְמַ קִין אַמְּעַרְיקָע. זיך קעַן נישט ווַיַּן מַעַר אַין טשודנאָו. מַעַהַט דָּאָרְטָן גַּעֲהַרְגָּעַט אַיר טָאָטָן אַין פָּגְנָרָם. אַיר מַאְמָע אַיז פֶּאָרְטַּרְ צְרוֹתְּ גַּעַשְׁטָאָרְבָּן. זיך אַיז גַּעַבְּלִיבָּן, ווַיַּ אַוְיֵּן וַאֲסָמָר. גַּוטְעַ מַעַנְטָשָׁן הַאָבָּן זיך אַוְיֵּף אַיר דַּעֲרַבְּאָרְעַמְּט, אַוְסְגַּעַלְעַרְנַט אָרְכְּבָּעַט. זיך נִיְשַׁט אָן שְׁטָעַפְט אָן שְׁטִיקָט אָן פְּרַעַט — „גַּאלְדָּעַן הַעֲנֵט“, זַאנְט אַוְיֵּף אַיר דַּי מַאְמָע. אַלְעַ זעַנְעַן זַיכְעַר, אָן אַין אַמְּעַרְיקָע ווועט מעַן לאָהָן אַפְּגַּילְטָן פֶּאָרְטַּר אַיר אָרְכְּבָּעַט. אָן אַ חַתְּן ווועט זיך קְרִינְגָן — דעם בעַטְעַן, לאָה לאָזָט אַרְאָפְט דַּי אַוְיֵּן אַן ווּעַרט רְוִיט, ווַיַּ פִּיעַר . . . דַּי צְרוֹה אַיז — זיך נִיְשַׁט קִיְּנָעַם אַין אַמְּעַרְיקָע, ווּער עַם זַאל זיך אַרְוֹנְטַעְרְנַעְמָן. הַאָט זיך גַּעַטְגָּעַן אַוְיֵּף „פְּרִינְצַּ אַלְבָּעַט“ אַ בְּחוֹר, לַיְזָעַר בָּאָךְ. עַר אַיז אַ סְטָאַלְיעַר אַן פֶּאָרטְמַ צַּו זַיְנָעַם אַפְּעַטְעַר אַין שִׁקְאָגָג. לַיְזָעַר אַיז אַ פְּרַאַסְטְּעַר יְוָנָג. עַר אַיז אַ גַּעַלְעַר אָן הַאָט גַּרְאָכָע צְוּוּיְעַנְדִּיקָע לִיפְנַן, נַאֲר אַיך הַאָבָּן לִיב פֶּאָר זַיְגַּע לִידְעַר. אַיז גַּעַבְּלִיבָּן : אַזְוִי ווַיַּ לַיְזָעַר הַאָט ווּער סַע זַאל אַים אַרְוֹנְטַעְרְנַעְמָן אָן לאָה הַאָט קִיְּנָעַם נִישְׁטָמָ, זַאל עַר, לַיְזָעַר בָּאָךְ, זַאנְט, אָז לאָה קָעַר אַיז אָן אַלְהָה . . . פְּאַרְשְׁטִיטַט זיך, אָז דַּאס שְׁמַדְ-שְׁטִיקָע ווּאַקְסָטַט פָּוּן יְעַנְעַם יְיַזְנַן, ווָאָס מִיר רַוְּפַן „די גַּעַרְיוּכְעַרטָּע לַיְלָקָע“. אָן אַזְוִי אַיז דַּאס טַאָקָע גַּעַוּוּן. בִּים פֶּאָרְדַּה אַיר אַיז עַר — דער חַתְּן, זיך — די כָּלָה. דַּאָכְטַט זיך, גַּוְטַט ? לאָזָט זיך אַוְיֵּם, אָז אויפֿ עַלְים איילענד גַּיְעַן נִישְׁט אָן אַזְוּלְכָע שְׁטִיקְלָעַד. ווַיַּ אַבְּלָד אָז חַתְּן-כָּלה, בַּאַדְאָרְפַּ זַיַּן אַ חַופָּה. ווַיַּינְט לאָה מִיט סְכָנוֹת. רַעַדְתָּ מַעַן אַיר אַוְיֵּם דַּאס הָאָרֶץ : „וָאָס אָרטְמַדְךָ, גַּאֲרָעַלְעָ ? ווּעַט קְוּמָעָן אַין שְׁטָטָט, ווּעַט עַר דִּיר גַּעַבָּן אַ גַּט, בִּיסְטוּ צְרוּיקָדִי לאָה ווַיַּ

געווען" . . . האט זי מורה, טאגטער נײַן? . . . נאָר ווערט אָפְּגָנָע-
שיקט צוריק איז בעסער? בקיצ'ור, ס'אייז אָחָופָה. אָטרוּיעַרִיךְעָ
חָופָה, אָן כְּלִיְזָמָר. נאָר מִיט אָרְבָּה, מִיט אָשְׁמָשׁ אָונָן מִיט טְרָעָרָן,
טְרָעָרָן אָן אָשְׁיָוָר. אִם פָּון טְרָעָרָן.

ג.

גוט איז נאָר אַיִין מענטשָׂן. וויסט אַיר, וועמען? — דעם היַיַּה
סִינְגָּר שְׁנִידָעָר. עַר האט דערלעַכְט אַנְקָמָה אַיִין אָונְדוּעָר חַבְרַ פִּינִי.
ווערט איז צו אַים גְּלִיכִיךְ? זָאנְגַּנְטַ ער גַּאֲרְנִישָׂט נִישְׂטָ. נאָר עַר
שְׁפָאנְט אַרוֹם פְּאַרְבִּי אָונְדוֹן, גְּלַעַט זִיךְ דָּאָם בעַדְלַ, קַוקְט אַויְףַ פִּינִיַּן
דּוֹרָךְ זַיְנָע שְׁאַרְבָּעַ בְּרִילַן. פִּינִי אַיִין אַכְבָּר קְלִיגְעָר פָּוֹן אַים. עַר האט
אַרְיִינְגְּנִישְׂטַעְקָט זַיְנָע שְׁפִּיצָן אַיִין אָבִיכְלַ, זַעַט כְּלוּמְרָשָׂט נִישְׂטָ
דעם שְׁנִידָעָר. עַר האט אַים אַיִין דַעַר לִינְקָעָר פָּאָה!

ח.

אָ בִּיסְל אַיְגָעָנָע צְרוֹת, אָ בִּיסְל פְּרָעָמָדָע יִסְוָרִים פְּאַרְשָׁטְעָרָן אָונְדוֹ
די שְׁמָחָה, ווֹאָס מִיר זַעַנְעָן אַיִין אָמְעָרִיךְעָ. מִיר הַאָבָן זַיךְ אַזְוִי פְּיַילַ
אָנְגָּעוּן דָּא אַויְף דעם עַלְים אַיִילָאָנד אָונָן אָנְגָּעהָרָט, אָזְזָה זַעַנְעָן
מִיד גְּעוּזָאָרָן אָונָן הַאָבָן זַיךְ צְנוּיָּוֶנְגָּעָשְׂלָאָגָן אָונְדוּעָר גַּאנְצָעַ מִשְׁפָּחָה
קָאָפְ אַויְף קָאָפְ אָונָן גַּעַקְוָקָט אַהֲיָן, אַיִין דַעַר גַּרְוִיסְעָרָדָר שְׁטָאתָט
אַרְיָין, ווֹאָס לִינְגָט נַאֲךְ ווֹיִיט פָּוֹן אָונְדוֹן. ווֹיסְט אַיר, ווֹי אַזְוִי מִיר הַאָבָן
אוַיסְגָּעָזָעָן? מִיר הַאָבָן גַּעַכְאָפָט דעם אַנְבָּלִיק פָּוֹן אָסְטָאָדָע שְׁעַפְּעָלָעָן,
וֹאָס שְׁטִיעָן צְנוּיָּוֶנְגָּעָפְרָעָט אַיִן פָּעַלְד אָיִן אָהִיָּן זְוּמָעָרְטָאָגַן, נִישְׂטָ
וֹוִיָּט פָּוֹן דַי רַעֲלָסָן פָּוֹן אָבָן, אָונָן קוֹקוֹן פְּאַרְרוֹוָאָונְדוּרָט, ווֹי דַי ווֹאָזְזָה
גַּאנְעָס לוֹפְּהָן מִיט אָרְשָׁאָבָי אָונָן ווֹעָרָן פְּאַרְשָׁוֹאָונְדוֹן. אָן עַבְרָהָה,
וֹאָס אַיךְ הַאָב נִישְׂט קִיְּן בְּלִיְשְׁטִיאָפְט אָונָן קִיְּן שְׁטִיקָל פְּאַפְּרָוָר אַויְף אָפְ-
צְוָמָאָלָן אָונְדוּעָר צְנוּיָּוֶנְגָּעָפְרָעָטָעָ מִשְׁפָּחָה, אָונָן אַיךְ דַי אַלְעָעָיְבָעָ-
רִיקָע אַיְגָעָשְׁפָּרָטָעָ עַמְּגָרָאָנָטָן אַויְף עַלְים אַיִילָאָנד, ווֹי זַיְיָ זִיצְנָן

יעדר אויפּ זיין פֿעקל. מע זויפּצַט און מע דערציילט זיך אוים איינט
פֶּאָר דאס אנדערע דאס ביטערע הארץ. אנדערע שווייגן שטיל.
און אנדערע ווינגען, באָדָן זיך אַין טרען, אַין אַ יִם פֶּון טרען.

עגונה (אגונע) — אַ פְּרוּי, וואָס דער מאָן האָט זַי פָּאָרלָאָזַט.
נפש אַחת (געפּעַש אַכְּאָמַ) — אַיְוָן לְיֵיב.
פָּאָדרָאָטְשִׁיס — קָאנְטָראָקְטָאָר.

מית בידע פים אויפֿ דער ערֵד

.א.

אויב איר זענט קיין מאָל נישט געהָרין אוינּן ים, אויב איר זענט קיין מאָל נישט געווען צען טעג מיט צען נעכט אוינּן ווַסְעָר, אויב איר זענט קיין מאָל נישט געווען געהָרֶנְגָּעָן אויפֿ „עלים איי-לאנד“ און האט נישט אַנגָּעוֹן זיך און נישט אַנגָּעהָרֶט זיך מיט צורות, יסורים און פִּין, און נישט געבאָזָן זיך אַינְעָם ים פָּון טָרָעָה, און נישט אַרוֹיסְגָּעָקָט, מען זאל אַיך קומען אַוִּסְלִיוֹן, — אויב איר האט דאס אלצדינְג אַלְיָן נישט פָּאַרְזָוָכָט אויפֿ אַיְעָרָע אַיְגָּעָנָע פְּלִיעָצָעָם, ווּעַט איר נישט פְּילָן דעם טעם, ווּאַס הַיִּסְט שְׁטִיְּן מיט בַּיִּדְעָ פִּים אויפֿ דער ערֵד. ווּעַן אַיך זאל פָּאַר מִין ברודער אלְיהו און נישט שְׁעָמָן זיך פָּאַר לִיְּתָן, ווּאַלְט אַיך אַנְיְּדָעָרְגָּעָפָּלָן אויפֿ דער ערֵד אַלְט אַיך אַיְבָּרְגָּעְקוּלְיָעָט דָּרְיָי מִין מִיטָּן קָאָפָּ אַרְאָפָּ אַון מִיט דִּי פִּים אַרְיָוָת. אַזְוִי גּוֹט אַון לִיכְטִיק אַון פְּרִיאַלְעָר אוינּן חָרְצָן אַיז מִיר גַּעוּוֹאָרָן, אַז אַיך הַאָב דָּעָרְפָּלָט, אַז אַיך שְׁטִי מיט בַּיִּדְעָ פִּים אויפֿ דער טְרִיקָעָנִישׁ. איר קענט פָּאַר-שְׁטִיְּן, אַז אַפְּיָלו אַזְאָ מְרָה-שְׁחוֹרָהָנִיק, ווי מִין ברודער אלְיהו, האט שְׁוֹן אויך באָקְוָמָן אַז אַנדָּר פְּנִים. ער האט גַּעֲרִיבָן אַחֲנָט אַין אַחֲנָט אַון אַזְג גַּעֲנָבָן צו אַונְדוֹ אַלְעָמָן: „זְעַנְעָן מִיר, הַיִּסְט עַם, אַין אַמְּעָרִיקָע!“ — „מִיטָּן אַיְבָּרְשָׁטָנָס הַיְּלָף, גַּעֲלוֹיבָט זָאַל זְיַין דָּעָרְנָמָן זְיַינָעָר!“ — זָאַגְט דָּעְרִיף דִּי מַאְכָע אַון טָוָט אַקְוָק אַרְיָוָת אַוִּינּן הַיְּמָל. דָּעְרָנָאָך לִיגְט זַו מִיט אַטְיָּפָן זִיְּפָעָץ: „וּוְעָר עַם לְעַבְתָּ, דָּעָר קְוָמָת. קְוָמָת נַאֲרָד דָּעָר, ווּאַס לִיגְט אַין דָּעָר ערֵד“ . . .
דאָס מִוִּינְט זַו שְׁוֹן דעם טָاطָן. קִינְמָאָל אַון עַרְגָּעָן נִשְׁטָּפָאָר-געַסְט זַו נִשְׁטָּפָאָר דעם טָاطָן, אַיך זָאַלְט זָאַגְּן — אויפֿ אַמְּינְוֹת.

ב.

נאר מער פון אליע און שטארקער פון אלע באווויזט א羅וים זיין
 פרייד אונדזער חבר פיני. דער אייז — אייך האכ מורה צו זאגן —
 גאר משגע געוואָרן, פשוט אראָפּ פון זינגען. ער האט זיך אַזְעַקְנֶעָן-
 שטעלט מיטן פנים צום ים און אוֹפֶנְגָּהוּיבָּן די רעכטעה האנט אין אַ
 פוייסט און האט אַזְעַקְנֶעָן-לִיגְט אַגְּנֶץ מענה-לשון:
 — הערט צו, אויר חמורים, רשעים, שיפורים, בוליגאנעס, פאָ-
 גראָם-שטישיקעס! דאס האבן מיר אייך צו פֿאַרְדְּצָנְקָעָן, וואָס מיר גע-
 פֿינְגָּן זיך אַצְּנֵנד אַיז אַזְּאָרְפּּיְעָר, גִּילְקָלְעָכָרּ מִדְּינָה! ווען נישט אַיר
 מיט אַיְעָרָע גִּוְרָות, רְדִּיכְוָת אַיז פֿאַגְּרָאָמָעָן, וואָלְטָן מיר נישט גע-
 וואָסָט פִּון קָאַלְוָמְבָּסָן אַיז קָאַלְוָמְבָּסָן וואָלְטָן נישט גַּעֲוָוָאָסָט פִּון
 אַונְדְּז! אויר וועט דָּאָרְטָן לְאָנְגָּג וּוּאָרְטָן, בייז מיר וועלְן קָוָמָעָן צו
 אַיר צְרוּיקָ! אָזְוִי ווי אויר וועט נישט אַיְעָרָע אַיְעָרָע, אָזְוִי וועט אויר
 שווין נישט זען אַונְדְּז, ווי לְאָנְגָּג אַיר וועט לעבען! אויר וועט זיך אַמְּאָל
 אַרְוָמְקָוָן, אַיז אַיר האט גַּעַהָאָט אַ פֿאַלְקָיְישָׁרָאֵל אַיז נישט גַּעַוָּוָאָסָט,
 ווי צו שְׁאַגְּנוּזָעָן דאס דָּאַזְּוִיקָעָ פֿאַלְקָ! אויר וועט האבן אַ ווַיְסָטָן סְוָף,
 אָזְוִי ווי שְׁפָאָנָיָה האט גַּעַהָאָט. אויר וועט ווַיְיַעַנְעָן, ווי די קָלוּיְסְטוּרָ-
 הִינְטָן. אויר וועט זיך אַמְּאָל פֿאַרְבְּעָנְקָעָן נָאָך אַונְדְּז! עַס וועט זיַּין בַּיִּ-
 אַיר אַ רְעַנְדָּל אַ יַּיד. אויר וועט אַונְדְּז רְוָפָן צְרוּיקָ. נָאָר אַ מְפָה וועלְן
 מיר צו אייך פֿאַרְן!
 ווער ווַיְסָטָן, בייז ווי לְאָנְגָּג נָאָך אַונְדְּזער פִּינְגָּן וואָלְטָן זיך אָזְוִי גע-
 קִילְטָן דאס האָרֶץ, ווען יוֹנָה דער בעקער זאל נישט אַרְוִיְּפְּלִיאָן די
 האנט אַוִּיפּ זיַּעַנְעָן פְּלוּיְצָעָס אַיז אַזְּגָּעָבָן צו אַים:
 — פִּינְגָּן! נָאָט אייז מִיט דִּיר! צו וועמען רעדסְטוּ? צו די
 שְׁטִוְינְעָרָ? קָוָם! מיר וועלְן פֿאַרְשְׁפָעְטִיקָן די פֿעָרְיָ! צי די ווַיְלָסְטָן
 בְּלִיבָּן נְעַכְתִּיקָן אַוִּיפּ עַלְים אַיְלָאָנד?
 מיר גַּעַמְעָן זיך צו די פֿעָקְלָעָד אַיז לְאָזָן זיך נִיְּזָן צו דער פֿעָרְיָ!

ג.

עם רעדט זיך אבער נאר אזוו. נישט איזו גיך זענן מיר זיך פֿאַרְן. איר האט פֿאַרְגָּעָסָן, איז מיר האבן אויף זיך אַפְּעַקְל — מײַן חבר מענדל. מע לאזוט דאך אים נישט אַרְפִּים. און אַן אַים קאנען מיר זיך נישט ריין. די מאַפְּעַמָּע זאגט, איז זי ווועט נישט קענען רואַיק זיון אַין אַמְּעַדְּ. דֵּיקָע, אויב חיליה מע שיקט דעם יתומ אָפְּ צְרוּיק, גַּאט ווַיְסַט ווַאֲהַווּן. אַ גַּלְּיק, ווָאַסְמָס מיר האבן זיך אַוְיףְּ עַלְים אַיְלָאנְדְּ דָּעַרְשָׁלָגָן צוֹ אַזְּאַטְּ חַבְּרָה, ווָאַסְמָס הַיִּסְטָט „הַכְּנָסָת אַוְרָחִים“. די חַבְּרָה האט אַוְיףְּ עַלְים אַיְלָאנְדְּ אַיְרָן אַ מעַנְטָשָׂן, זַיְעַר אַ גַּוְטָּעָר מַעַנְטָשָׂן אַן אַ צְוָגָעַלְאַזְּטָעָר. צוֹ דעם דָּצְיָקָן מַעַנְטָשָׂן האט מעַן אַונְדוּ אַנְגָּעוּזְוּן. פֿאַרְ אַים האבן מיר דָּעַרְצִיְּלָט דעם גַּאנְצָן אַמְּתָה, ווָאַסְמָס מִיטְּ דעם בָּחוּר אַיְזָה גַּעַשְׁעָן. פֿאַרְשָׁטִיְּטָזְזִיךְ זיך, איז גַּעַרְעַדְטָה האבן אַלְעָאַן אַיְינְעָם. האט אַונְדוּ דָּעָרְ מַעַנְטָשָׂן אַפְּגָעַה אַקְטָט אַין מִיטָּן אַן פֿאַרְגָּעָלְיִינְט, אַז מיר זַאלְן צוַּוְישָׂן זיך אַוְיסְקָלִיבָּן אַיְינְעָם אַ רַעְנָדָר. נַאֲך אַ דִּיפְשָׁ שְׂטִיקָל צִוְּיָת אַין שְׁפָרְעָנִישְׁ אַיְזָה גַּעֲבָלִיבָּן, אַז רַיְידָן זַאלְ דּוּקָאָ ברָכָה, מַיִּין בָּרוּדָעָר אַלְיהָוָס ווַיְיָבָ. פֿאַרְ ווָאַסְמָס עַפְעָם בָּרָכָה? ווַיְיָלְ דִּי מַעַנְצָבִילְן, אַלְיהָוָ אַון פִּינִי, קָאנְעָן נִשְׁתָּה זַעַן אַיְינְעָרְ דַעַם אַנְדָעָרְן רַיְידָן אַון נִשְׁתָּ אַרְיִינְ פֿאַרְן אַין מִיטָּן. אַון די מאַפְּעַמָּע רַעְדָט דּוּקָאָ גַּט, נַאֲר אַ בִּימְלָ צוֹ פִּילְ. דָּסְמָ הַיִּסְטָט, אַז זַי הַיִּיכְתָּ אַן צוֹ רַיְידָן, מַז זַי אַנְהִיבָּן פָּוֹן מה-טוּבוֹן. אַון מַיִּין שְׁוּעַגְעָרִין בָּרָכָה מַאֲכָלָט דָּסְמָ בְּקִיצָּוֹרָה. עַרְשָׁת דַעְמָאַלְטָ, אַז בָּרָכָה האט אַין קוֹרְצָעָ ווּרְעַטְרָר אַיבָּרְגָּעָן-גַעַבָּן מַעַנְדָלָם גַעֲשִׁיבְטָעָ, האט דָעָרְ מַעַנְטָשָׂן פָּוֹן דָעָרְ חַבְּרָה „הַכְּנָסָת אַוְרָחִים“ זיך אַגְּעָם גַעֲנָבָן צוֹ דָעָרְ אַרְבָּעָטָ. עָרָ אַיְזָה עַרְגָּעָץ אַוְעָקָעָ גַעַלְאָהָן, גַעֲקוּמָעָן צְרוּיקָ אַון ווַיְיָדָר אַוְעַקְעַלְאָהָן. קְוִים מִיטְּ צְרוֹתָ, מִיטְּ לִיְידְ — מַעְ האט גַעֲברָאַכָּט דַעַם בָּחוּר.

ד.

אַון אַיְזָה מַעְ האט גַעֲברָאַכָּט דַעַם בָּחוּר, מַעַנְדָלָעָן הַיִּסְטָט עָם, האט דָעָרְ מַעַנְטָשָׂן פָּוֹן דָעָרְ חַבְּרָה „הַכְּנָסָת-אַוְרָחִים“ אַים אַנְגָּעָנוּמָעָן פֿאַרְ אַן אוּיָדָר אַון האט אַים אַרְיִינְגָּעָזָגָט אַ גַּאנְצָעָ דָרְשָׁה: „גַעְדָעָנָק,

בחורל, איז מיר זענען ערוכ פאָר דיר, איז דו וועט זיך גוט אוּפֶהַרְן. צוּווִי יאָר דורךאנָנד בִּיסְטו אַינְן אָונְדוּרְשָׁרְטָה... מִירְן אָוִיפְּ דִיר אַכְטָוְנְג גַּעֲבָן. טָאָמְעָר פֵּרְסְּטוֹ זִיךְ נִישְׁתָּאָוִיפּ, וּוּסְּ גַּעֲהָעָר צָו זַיְן, שִׂיקְטָ מַעַן דִּיךְ אָרוּוּסְּ צָרוּקְ פָּוּן וּזְעָנָן דוּ בִּיסְטָ גַּעֲקוּמָעָן!... דָּעַרְנָאָךְ הָאָט דָּעַר מַעֲנְטָשְׁ פֵּאָרְשְׁרִיבְּן זַיְן נַאֲמָעָן אַזְּן אָונְדוּרְעָרְ אַלְעָעָן מַעַן נַעַמָּעָן אַזְּן דַּי נַעַמָּעָן פָּוּן אָונְדוּרְעָרְ פְּרִיאַנְט אַזְּן בָּאָקָאנְטָעְ אַזְּן זַיְעָרְ אַדְרָעְסְּן. אַזְּן מִיר זַעַנָּעָן פֵּרְיִי. מִיר קַעַנָּעָן גַּיְין, וּוֹאַהְיֵן מִיר וּוֹילְן.

מיינט אִיר אַפְּשָׁר, אַזְּן מַעֲנְדָּלָעָן הָאָט דָּאָם גַּעֲרִירָט? עַמְּ הַיְּבָט זִיךְ גַּאֲרָ נִישְׁתָּאָן. מִיְּן חַבְּרָ מַעֲנְדָּל אַיז אָזָאָט נֶפֶשׁ, וּוּאָם וּוּרְטָ נִישְׁתָּהָנְטָלָ פָּוּן קַיְין זַאָךְ. אַזְּן דָּעַרְנָאָךְ הָאָב אִיךְ אָוּסְּ לִיבְּ. דָּעַרְמָאָן אִיךְ מִיךְ אַיז מִיְּן חַבְּרָ מַעֲנְדָּל, וּוּאָם עַר אַיז גַּעַוּעָן אַזְּן וּוּאָם עַמְּ אַיז פָּוּן אִים גַּעַוּאָרְן שְׁפָעַטָּרְ, הַעַטְהָעָטְ, אַזְּן אַצְּיָּת אָרוּסְּ — אַיז טָאָקָעְ גַּאֲטָמָס נִיסְים. נַאֲרָ אַזְּאָט לָאָנְדָּ, וּוּי אַמְּעָנִיקָעְ, קַאֲן מַאֲכָן פָּוּן קַלְיָין גְּרוּסְּ, פָּוּן נִידְעָרִיךְ הַוִּיךְ, פְּמַעַט פָּוּן טּוּוּת לְעַבְעִידָּק... נַאֲרָ מִיר הַאָלָטָן נַאֲרָ דָּעַרְוּוֹיְלָ פָּוּן פֵּאָרְנְטָ, בִּי דָּעַרְ פֵּעָרְיִ.

.ה.

די פֵּעָרְיִ — דָּאָם אַיז אָזָאָט מִין שִׁיפּ, וּוּאָם מַעַן קַאֲן אַרְיוּבְּרָאָרְ אַזְּאָט אִיר מִיטְ פֵּעָרְדָּ אַזְּן וּזְעָנָן אַזְּן מִיטְ הַאָקָעְ אַזְּן פָּאָקְ. די פֵּעָרְיִ אַיז גַּעַנְגָּ בְּרִיטָ אַזְּן לָאָנְגָּ, אַזְּ אִיךְ אַזְּן מִיְּן חַבְּרָ מַעֲנְדָּל זַאֲלָן קַעַנָּעָן זַיְדָנְטָן פֵּאָרְ דִּי הַעַנְטָ אַזְּן שְׁפָאָצְרִין אַזְּן דָּעַרְ לְעַנְגָּ אַזְּן אַזְּן דָּעַרְ בְּרִיטָ. די עַרְשָׁטָעְ מִינְוֹתָ אַיז דִּי מַאֲמָעְ גַּעַוּעָן פֵּאָרְ-טָאָזְן מִיטְ אָונְדוּרְעָרְ מַחְוֹתְנִים אַזְּן מִיטְ אָונְדוּרְעָרְ בָּאָקָאנְטָעְ. אַלְעָהָבָן גַּעַרְעָטָ, זִיךְ אַוְיסְגַּעְפְּרָעָטָ אַיְינְסָ בִּי דָּאָם אַנְדָּעָרְ וּוּאָם סֻעָּהָעָרְטָ זִיךְ. שְׁפָעַטָּרְ אַ בִּיסְלָ הָאָט זִיךְ זִיךְ גַּעַכְאָפְּטָ, אַזְּ מִיר זַעַנָּעָן נִישְׁתָּאָ — נִישְׁתָּא אִיךְ אַזְּן נִישְׁתָּא מִיְּן חַבְּרָ מַעֲנְדָּל. אַזְּוֹדָאִי הָאָט זִיךְ גַּעַמְאָכְטָ אַ גַּעַוּאָלְדָ. זִיךְ הָאָט אַנְדָּעָרְ נִישְׁתָּא גַּעַרְעָנְטָ, נַאֲרָ אַזְּ מִיר זַעַנָּעָן אַרְיִינְגַּעְפְּאָלְן אַזְּן וּוּאָסְמָרְ אַרְיִין אַזְּן דָּעַרְטְּרָוְנְקָעְן גַּעַוּאָרְן. צָוָם סּוֹפְּ לְאָזָט זִיךְ אָוִים, אַזְּ מִיר הָבָן דָּעַרְזָוּן טְרָעָפּ, זַעַנָּעָן מִיר אָרוּיפּ אַזְּיָּעָן צְוֹוִיטָוּ שְׁטָאָקְ פָּוּן דָּעַרְ פֵּעָרְיִ, אַזְּן פָּוּן דָּאָרְטָן הָבָן מִיר דָּעַרְזָעָן

א מורהדייך הויכע גראיסע איזווערנע פֿיגּוֹר פֿון עַפְעַמְס אַפְּרוֹי, ווָאַס זַעַט אוִים ווֵי אָן אַס . . . מִיר האָבָן קִיּוֹן צִיּוֹת נִישְׁתָּה גַּעֲהָצָת אַפְּאַילְוָוָה רַעֲכָט צַו בָּאָקוּקָן דַּי דָּזְוַיְקָע פֿיגּוֹר, האָבָן מִיר דַּעֲרַהַעַרְתָּה דַּעַר מַאֲמָעָם קוֹלוֹת אָונְזָעָזָעָן פֿאָר זַיְךְ אַלְיהָוָן. עַר אַיְזָעְוָעָן אַוְיָפְּ אַונְדָּזָז מְלָא רַצְיוֹחָה פֿאָר דַּעַם שְׁרַעַק, ווָאַס מִיר האָבָן אַנְגַּעַוּוֹאַרְקָן אַוְיָפְּ זַיְךְ אַלְעַמְעָן מִיט אַונְזָעָז דַּזְעַר פֿאָרַפְּאַלְזָן ווּעָרָן. מִיר ווָאַלְטָן זַיְךְ נִישְׁתָּה אַרְוִוְנְגַּעַדְרִיְּתָה פֿון אַיְם. מִין בְּרוֹדָעָר אַלְיהָוָן ווָאַלְטָן אַונְדָּז פֿאָר אַזָּא זַיְךְ רַעֲכָט בָּאַצְּאַלְטָן, האָט זַיְךְ גַּעַטְרַאַפְּן אַגְּלִיק — מִין שְׁוּעַנְגָּרָן בְּרַכָּה האָט זַיְךְ דַּעֲרַפְּילָט נִישְׁתָּה גּוֹט אָונְזָעָז האָט אַרְוִוְנְגַּעַלְאָזָט אַקְוּוֹטָשׁ נִישְׁתָּה מִיט אַיר קָוָל: „אוֹי, שְׁוּוֹגָעָר, סְאַיְזָה מִיר שְׁלַעַכְתָּה!“. . . אָונְזָעָז ווּוַיְלָשְׁוִין אַנְהִיבָּן אַירָעָ שְׁטָיקָן, אַזָּא זַיְךְ אַוְיָפְּן יִם. לאָנְגָּלְעָבָן זַאְל דַּעַר הַיִּסְינְגָּר שְׁנִיָּה דַּעַר (ער ווּוַיְלָשְׁוִין פֿון אַונְדָּז נִישְׁתָּה אַפְּשָׁתְיָה אַוְיָפְּ אַזְוָעָלְעָלָה!). עַר פֿאַלְטָן אַזָּא אַוְיָפְּ בְּרַכָּה אָונְזָעָז וְאַגְּמָת אַירָמָוָר: אַזָּא פְּאַרְשָׁוֹן, ווּאַיְזָה, קִיּוֹן עַיְן-הַרְעָעָז, זַאְל נִישְׁתָּה ווּסְפָן דַּעַם חִילּוֹק פֿון אַזְבָּיָן טִיכָּל — פֿעַ, שְׁעַמְעָן מַעֲגַט אַיר זַיְךְ!“. . .

פֿאַרְעַנְטַהְעָרָט זַיְךְ בְּרַכָּה. זַיְךְ האָט נִישְׁתָּה גַּעַוְאָסָט, אָז סְאַיְזָה אַטְיָזָה. זַיְךְ גַּעַמְיִינָט, אָז מִיר זַעַנְעָן שְׁוִין ווִידַעַר אַוְיָפְּן יִם. ווָאַס קְוּמָט אַיר דַּעֲרַפְּאָר? . . . זַאְגָּט פְּינִי, אָז אַיְם דַּאֲכָט זַיְךְ, אָז נַאֲבָן רִיחָלְיָין קָאָזָן מַעַן דַּעֲרַקְעַנְעָן, ווּוְלְכָבָעָם אַיְזָה יִם אָונְזָעָז ווּוְלְכָבָעָם אַיְזָה אַטְיָזָה. אַיְם, זַאְגָּט עַר, שְׁמַעְקָט מִיט פְּיִישָׁ, אָונְזָעָז אַטְיָזָה זַעַנְעָן קִיּוֹן פְּיִישָׁ נִישְׁטָאָה. פְּרַעַגְתָּ אַיְם דַּעַר הַיִּסְינְגָּר שְׁנִיְּדָעָר: פֿון ווָאַלְטָן אַיְזָה גַּעַדְרָןְגָּעָן? עַנְטַהְעָרָט אַיְם פְּינִי, אָז עַר רַעַדְתָּ גַּאֲרָז נִשְׁתָּה צַו אַיְם, אָונְזָעָז. אָז עַר האָט בְּכָל פְּיִינְט אַרְיִינְגָּלָזָן זַיְךְ אַונְזָעָז ווּוְיכָחוֹם מִיט אַשְׁנִיְּדָעָר. מִישְׁתָּה זַיְךְ שְׁוִין אַרְיִין מִשְׁחָה דַּעַר אַיְינְבָּנְדָעָר, פְּעָסִים מַאֲזָן. עַר מַאֲכָט פְּינִי אַז אַוְיָרִיד, אָז עַר אַיְזָה אַיְצָט אַיְזָה אַמְעָרִיקָע, נִישְׁתָּה אַיְן „רִידְסְּעַלְאָנד“. אַמְעָרִיקָע, זַאְגָּט עַר, אַיְזָה אַלְאָנְדָּז פֿון שְׁנִיְּדָעָר. דָּז אַיְזָה אַמְעָרִיקָע, זַאְגָּט עַר, אַיְזָה אַשְׁנִיְּדָעָר אַזְוָעָמָהָם, ווּבַיְיָ אַונְדָּז דַּעַר שְׁעַנְטָעָר בְּעַל-הַבָּית, אָונְזָעָז נַאֲךְ מַעַר. אַיְזָה אַמְעָרִיקָע, זַאְגָּט עַר, האָבָן שְׁנִיְּדָעָר אַז „יְוָנִיעָה“. אַיְזָה פְּמַעַט דָּאָס, ווָאַס בַּיְיָ אַונְדָּז אַז „צַעַךְ“. נַאֲר דַּי הַיְגָע „יְוָנִיעָה“, זַאְגָּט עַר, אַיְזָה גַּאֲרָז נִשְׁתָּה דָּאָס, ווָאַס אַונְדָּז עַר צַעַךְ . . . — אָונְזָעָז מִיר, בעקערם, האָבָן זַיְךְ אַונְדָּז עַר „יְוָנִיעָה“ — לַיְיָגָט צַו יְוָנָה

דער בעקער. — אונדזער בעקער-יוניע איז אָשֵׁר אַזְוִי גְּרוּים, ווי די
שנויידער-יוניע.

— זאגט כאטש להבדיל! — שלאגט אים איבער משה דער
איינגבינדר. און עס גויט אוווק א חתונה, וועלכע „יוניע“ איז גרע-
סער.

— נאך עטלאכע מינוט, און מיר זענען אין „געועיארך“. —
זאגט פיני צו אליהון, בכדי איבערצורייסן דעם שמועס פון די „יוניעס“,
וואס האט זיך אונדו אעלמען שיין צונגגעטען . . . מיר קוקן זיך איזין
אין דער שטאט, וואס וואקסט פֿאָר אונדזערע אויגן און באוויזט זיך
אלע ווילע געענטער. אָך! וואס פֿאָר אָשְׁטָט! אָך! וואסערע
הויבע הייזער! קלוייסטערם, נישט קיין הייזער! און פֿענצטער!
טויזנט פֿענצטער! . . . ווען איך האב בי זיך איצט א בלישטייפט
מיט א בויגן פֿאָפִיר!

ג.

טרורראָך-טָאָרָרָעָרָאָך — טָאָך-טָאָך-טָאָך! טָאָך דְּזִוְּנָדְזִין-
דְּזִוְּנָגְלִוְּנָגְלָאָן! הוֹהָא, הוֹהָא, הוֹהָא! דְּזִוְּנָדְזִין-דְּזִוְּנָדְזִין-
יו! אַיִ-אַיִ-אַיִ-אַיִ-אַיִ! אֶן ווֹידָעָר אָמָּל — טָאָרָרָעָרָאָך-
טָאָך-טָאָך-טָאָך! אֶן אֶן מִיטָּן הָעָרָט זיך אַהייזעריקער קוּוִיטָשׁ פָּוּן
אַפְּאַרְשָׁעָפָעָטָן חִוְּרָא: כְּרוּ-כְּרוּ-כְּרוּ! — אַט דָּאַס זענען גְּעוּוּן דַּי
קוּלוֹת מִיטָּן גְּעוּוּלָדָן, וואס מיר האָבָן דָּעָרָה הָעָרָט אֶן דער ערְשָׁטָעָר
מִינּוֹת, אֶן מיר זענען אַגְּנָעָקָומָעָן קִיְּן נְיוֹיָאָרָך. בֵּין אַהֲרָע, פְּלִזְמָן
mir זענען גְּעוּוּן אַוְּפָן וואסער, זענען מיר גְּעוּוּן רְוָאִיק. נאָר דַּא, ווי
בָּאָלָד מיר האָבָן דָּעָרְקִילָט, אֶן מיר שְׂטִיעָן טָאָקָע מִיטָּן בִּידָע פִּים
אויפָּעָר דער עריך, אֶן דעם רָעַכְתָּן אַמְּעָרִיקָע, אַזְוִי אַזְוִי אַוְּפָן אַגְּנָעָן-
פְּאָלָן אַשְׁרָעָק, אַטְוָלָמִיט אַבְּהָלָה . . .

די ערְשָׁטָעָהָט זיך פֿאָרָלָאָרָן די מַאְמָע. ווי אַקוּוֹאַטְשָׁ-
קָע, וואס צִיטָעָרט אַיבָּעָר אַיְרָע הַינְּדָעָלָעָד, צַעַשְׁפְּרִוִּיט זַי די
פְּלִיְגָל, פִּיקְט אֶן קוֹאָקָעָט אֶן הַיְבָט אַזְוִי אַזְוִי. פּוֹנְקָט
אַזְוִי האָט אַזְוִיגְזָעָן די מַאְמָע מִינּוֹ. זַי האָט צַעַנְמָעָן בִּידָע הַעֲנָט
אֶן גַּעַמְאָכָט אַגְּעוּאָלָד: „מַאְטָל, מַעֲנָדָל, אַלְיהָו, בְּרָכָה, פְּנִי, טִיבָּל!
וּאוֹ זַעַט אָוָר? אַהֲרָע גְּוִיט!“ . . .

— גָּטָא אֵין מִיט אַיִיךְ, שׁוֹוְגָעַר ! וּוֹאָסְ שְׁרִוִּיט אַיר ? — זָאנְטַ
צַו אַיר בְּרַכָּה, אָזְן מִין בְּרוֹדָעַר אֲלַיהַו לְיִינְגַּט צַו : „דָעַר סֻפָּה וּוּעַט זַיִן,
אוֹ אַיבָּעַר דִּין גַּעַשְׂרִי מִיט דִין גַּעַפְּילָעַר וּוּעַט מַעַן אָונְדוֹ אַרְוִיסְשִׁיקָּן
צְוָרִיק פָּוֹן אַמְּעָרִיקָּע ! “

— פּוֹרִים נַאֲכָן קָאַלְטָן קוֹגֵל ! — כָּאָפְטָ אִים אָונְטָעַר אָונְדוּעַר חַבָּר
פִּנְיִי אָזְן לְיִינְגַּט-אַרְיוֹין בִּיְדָעַ הָעַנְתָּ אֵין דִי קַעְשָׁעָנָעָם, אָזְן דָּאָס קַאְפָּעָה
לְיַוְשֵׁל אַרְוִיָּפֶגְנָעָרָקָט אַרְיוֹיפָּה . — אָזְוִי לְאַנְגָּגָה קְרָעָנְקָט פָּאַנְיָעָ-גָּנְבָּה, וּוֹי לְאַנְגָּ-
מַעַן וּוּעַט אָונְדוֹ שְׁוִין פָּוֹן דָעַנְעַן נִישְׁטָט פְּטוּר וּוּעַרְן ! דָו הָאָסְטָט פָּאַרְ-
גַּעַסְן, אוֹ אַמְּעָרִיקָּע אֵיזְבָּאַשְּׁאַפְּן גַּעַוּוֹאַרְן פָּוֹן גָּטָא אַוִּיפָּ שְׁוֹץ אָזְן בָּאָ-
הָעַלְתָּעָנְיָשָׁ פָּאַר דִי אַלְעָ, וּוֹאָסְ וּוּעַרְן גַּעַיְאַגְּט אָזְן גַּעַפְּלָאַגְּט, גַּעַשְׂטָוִיסְן
אָזְן גַּעַטְרִיבָּן פָּוֹן אַלְעָ עַקְנוֹן פָּוֹן דָעַר וּוּעַלְט ?

דָעַר גַּעַדְרָאַנְגָּ פָּוֹן מַעַנְטָשָׁן אֵיזְ גַּעַוּוֹן זְיִיעַר גַּרְוִים. אָונְדוּעַר חַבָּר
פִּנְיִי הָאָט שִׁיר נִישְׁטָט גַּעַכְאָפְט דָעַם זַעֲלָבָן פְּסָק, וּוֹאָסְ אָגְנוּמָלְטָן אֵין
לְאַנְדָּאָגָן, בַּיְ אָונְדוּעַר אַרְיוֹינְגְּפָאַרְן אֵין יַעֲנֵד שְׁטָאָט אַרְיוֹין. דָאָס הַיִּסְטָט,
נַאֲךְ אַמְּינָנוֹת אָזְן עַר וּוּאַלְט גַּעַלְעָנָן אַצְעַנְיִיטְשְׁטָעָר, אַצְעַטְרָאַטְעָנְעָר
אוֹיְפָט דָעַר גָּטָם. אַיְצְטִיק מַאֲלָ אֵיזְ עַר אַפְּגָעָקְוּמוֹעָן נַאֲרָ מִיט אַסְטוּמָאָק
אֵיזְ זְיִיט אַרְיוֹין. נַאֲרָ אָזְוִי שְׁטָאָרָק אֵיזְ גַּעַוּוֹן דָעַר קָלָאָפָט, אֵזְ דָאָס
קַאְפָּעָלְיוּשָׁל הָאָט זִיךְ אַרְאַפְּגָעָלְיִיטָשָׁת בַּיְ אִים פָּוֹן קָאָפָט אָזְן, אָונְטָעַר-
גַּעַכְאָפְט פָּוֹנָעָם וּוּינָט, אֵיזְ דָאָס אַזְוּעָקְגָּעָלְיִוְנָן אַבְּיַסְעָלָעָן אֵין אַזְיִיט.
דָאָס הָאָט צְוּגָעָנוֹמָעָן בַּיְ אָונְדוֹ אַוְמִיסְט עַטְלָעָכָעָ מִינָנוֹת אַיְבָעָרִיקָע
צִוִּיט. מִיר הָאָבָן דָעַרְבָּר גַּעַרְשָׁפְּעָטִיקָט דִי קָאָרָ. דָאָס הַיִּסְטָט, דָעַם
טְרָאַמְוֹויִי. בַּיְ אָונְדוֹ הַיִּסְטָט דָאָס טְרָאַמְוֹויִי, בַּיְ זַיִי — קָאָר. פִּנְיִוִּ
איְזְ דָאָס וּוּאָרטָט „קָאָרָ“ בַּעֲמָרָ גַּעַפְּעָלָן, וּוֹי טְרָאַמְוֹויִי. וּוּאָרָעָם סְאיִזְ
קִירְצָעָר. מִיר הָאָבָן אַבָּעָד לְאַנְגָּג נִישְׁטָט בַּאַדְאָרְטָט וּוּאָרטָן. עַם אֵיזְ
בָּאַלְד אַגְּגָעָקְוּמוֹעָן נַאֲךְ אַקָּר, אָזְן מִיר אַלְעָ הָאָבָן זִיךְ אַרְיוֹינְגָעָקָט
רָאַצְקָעָט מִיט דִי פָּעַקְלָעָן אוֹיְפָט דָעַר קָאָר, פָּאַרְכָּאָפָט אַלְעָ לְיִזְדִּיקָע עַר-
טָעָר. אָזְן מִיר פָּאַרְן אֵין שְׁטָאָט אַרְיוֹין.

— דָאַנְקָעָן הַשְּׁמַיְתָבָרָךְ — פְּטוּר גַּעַוּוֹאַרְן פָּוֹן אָזְן אַנְשִׁיקָעָנִישָׁ,
פָּוֹן דָעַם הַיִּסְטָוָר שְׁנִיְדָעָר ! — פְּרִוִּיט זִיךְ אָונְדוּעַר חַבָּר פִּנְיִי, אָזְן
מִין בְּרוֹדָעַר אֲלַיהַו זָאנְטַ צַו אִים : „וּוּאָרטָט-אָוִים, פְּרִוִּיט זִיךְ נַאֲךְ נִישְׁטָט !
אוֹ מִיר וּוּעָלָן וּוּעָרָט זַיִן בַּיְ גָּטָם, וּוּעָלָן מִרְ זִיךְ מִיט אִים נַאֲךְ בָּאָ-
גַּעַגְעָנָעָן נִישְׁטָט אֵין מַאֲלָ אֵין נַיְוִיְאָרָק“

שמד שטיחס (שמאד שטחיק) — נוט שיינע זאכן.
 מרעה שחורההnik (מארע שכורעניך) — מעלאאנכאליש.
 מענה לשון (מאגע לאשן) — גראום מוויל.
 ניין מאס רײַד, געשלייפגען צוונגע — רײַדז אָסְךָ.
 חמור, חמוריות (כאמויר, כאמויריים) — אַיּוֹזֶל, אַיּוֹזֶלען.
 הכנסת אורחים (האכנאסעם ארכיכים) — גאסט-פֿרִוְונְטָלְעֵבְקִוּיט,
 נאמען פֿוֹן אַ יְדִוּשָׁעָר אַרגְּגָנִיזָאַצְיָע, ווֹאַסְטָהַלְמַדְתָּעַ עַמְּוִי-
 גַּרְאַנְגְּטָן.
 מה טובו (מא טויווואו) — «וואָו גוֹט זענען». די ערשות
 ווערטער פֿוֹן אַ מַּאֲרָגָן-קְפִילָה, מַיְוִינְט אַוִּיךְ אַנְהַיְיבָן פֿוֹן
 אַנְהַיְיבָן.
 רשות (רעשות) — דערלויבעניש.
 קולְיְקְלָות (קוֹוְיָוְ קוֹוְלָעָם) — גַּעַשְׂרִיוּעָן.
 בעל דבר (בָּאֵל דָּאָוָעָר) — דער באָטְרָעְפְּנְדִּיקָעָר מענטש.
 האַרְמִיְידָעָר — גַּרְוּדָעָר, פּוּטָל,

אין נוּוִיָּאַרְק אֹוֵיפֿ דָּעַר מַטְרִיט

.۸.

דָּעַר אַרְיִינֶקָּאָר אֵין דָּעַר שְׁטָاطָט נַיוּיָּאַרְק אַיּוֹ שְׁרַעְקָלָעַד. דָּצָם
פָּאָרְן אַלְיִין אַיּוֹ נַאֲךְ נִישְׁתְּ אַזְוִי גַּעוּוֹאַלְדִּיקְ, וַיְיַדְּ דָּצָם אַיְבָּעָרוּעָצְן וַיְיַדְּ
פָּוֹן אַיִּין וַוְאַגְּנָאַן אַיְגָעָם אַנְדָּעָרְן. אַיר הַאָטְט זַיְקְ נַאֲרְ וַוָּסְמָ אַרְיִינְגְּנוּעָצְטָ
— אַחַת ! אַיר פֶּלִיט שְׁוִין, וַיְיַדְּ אַדְלָעָרְם, אֵין דָּעַר חַיִּיךְ, אַיְבָּעָר אַ
לְאַנְגָּעָר שְׁמַאְלָעָר בְּרִיךְ אַיְפְּ צַוְּ דָּעַרְהָגָעָט וּוּרְן. וַוְעַרְטָ דָּצָם אַגְּנָ
גַּעֲרָפָן בַּיְיַי „עַלְעֻוּוֹיְטָעָר“. מִינְגַּט אַיר, אַזְוִי וַעֲנָטָ שְׁוִין פֶּאָרְ
טִיק ? הַאָטְט צִוְּיַת אַ בִּימְלָ. אַיר קְרִיכְטָ אַרְוִוִּים פַּוְנָּעָם „עַלְעֻוּוֹיְטָעָר“
אַזְוִי אַיר זַעַצְטָ זַיְקְ אַיְבָּעָר אֵין אַזְנָדָעְרָ וַוְאַגְּנָאַן אַזְנָאַט זַיְקְ
אַרְאָפְּ דָּוָרְקְ טְרָעָפְּ, וַיְיַדְּ אַיּוֹ אַקְעָלָעָר אַרְיִין, אַזְוִי לְוַיְקָט אַוְנְטָעָר
דָּעַר עַד מִתְּאַזְזָא אַיְמָפָעָט, אַזְוִי שְׁוַיְנְגָלָט אַיְיךְ אֵין דַי אַוְגָן. דָּצָם
וַוְעַרְטָ שְׁוִין אַנְגָּעָרְפָּן בַּיְיַי „צַאָּבָהְיַי“. פֶּאָר וַוָּסְמָ הַיִּסְטָ דָּצָם „עַלְעַ
וּוְיְטָעָר“ אַזְוִי דָּצָם „צַאָּבָהְיַי“ ? זַאֲגָט מִיְּן בְּרוֹדָעָר אַלְיִהְוָה, אַזְוִי „עַלְעַ
וּוְיְטָעָר“ נַעֲמָת זַיְקְ פַּוְנָּעָם וַוְאַרְטָ „לִיְּטָעָר“ אַזְוִי „צַאָּבָהְיַי“ זַאֲגָט מַעַן
בַּיְיַ אַוְנְדוֹ אַוְיךְ, אַזְוִי מַעְטָרְבִּטְ אַזְנָ אַפְּאָר אַקְמָן. לְאַכְתָּ בְּ פָוּן אַיִּם אַוְנָ
דָּזָעָר חַבְּרָ פִּינְיִ מִיטְ סְפָנוֹת. עַר זַאֲגָט : „סְאַמְשָׁל אַקְעָנָן אַטְאָרְבָּעָ
פֶּלְעָקָעָר ! אַקְסָן, זַאֲגָט עַר, קְוִים וַוָּסְמָ זַיְקָרְבִּן, אַזְוִי פֶּלְיִט !“
עַנְטֶפְּעָרְטָ אַיִּם דָּעַרְוִיְּפָ אַלְיִהְוָה : „דָּעַרְוִיְּפָ אַיּוֹ אַטְמָעְרִיקָּעָ, סְזָאָל
פֶּלְיִעָן“ . . . מִוְשְׁטָ זַיְקְ אַרְיִין מִיְּן שְׁוַעְגָּרְדוֹן בְּרָכָה אַזְוִי זַאֲגָט, אַזְוִי דָּצָם
אַיְוְגָעָנָן אַטְמָעְרִיקָּעָ וַוְאַלְטָגָעָוּן אַסְדָּ בְּעַסְעָרָ, וּזְעַן מַעַן זַאֲלָ דָּצָם
אַזְוִי פֶּלְיִעָן, וַיְיַדְּ מַעַן פֶּלְיִט. זַיְקָוּוּרְטָ זַיְקָ, אַזְוִי מַעַרְ פֶּאָרְטָ זַיְקָ�נְפָּטָ זַיְקָ
אַזְוִי פֶּלְיִעָן ! נִשְׁתְּמָתְמִין „עַלְעֻוּוֹיְטָעָר“ אַזְוִי נִשְׁתְּמָתְמִין „צַאָּבָהְיַי“ — זַיְקָ
זַאֲלָ וַוְיִסְמָן גַּלְיְקָלָעָר וּוּרְן. זַיְקָוּוּרְטָ זַיְקָ, זַאֲגָט זַיְקָ, בְּעַסְעָרָ גַּיִּין צְוֹאָטָם,
אַיְדָעָר אַזְוִי מִשְׁוַעְגָּעָנְעָדוֹוִיְּן פֶּלְיִעָן הַעַדְגָּוּם-פָּעָנְדוּם אַיְבָּעָר דָּעַר בְּמַאָ
רָ, אַדְעָר לְוַיְקָן אַוְנְטָעָר דָּעַר עַדְעָר. דָּעַרְבִּי הַאָטְט זַיְקָ גַּעֲזָגָט אַ וַוְעַרְטָלָ:

„היב מיך נישט און ווארכט מיך נישט“. . . אַ מאָדנע יידענע מיין שועגעערין. בײַ מיר וואָלט אַיר, פֿאָרְקּוּרט, גַּעֲפּוּלְט, אַיךְ זָאַל אַרְומְט-פֿאָרְן מִיטְן „עלְעוֹויַטְעַר“ אָן מִיטְן „צָאַבְּהֵיִי“ אַ גַּאנְצָן טָאגּ מִיט אַ גַּאנְצָעַר נָאַכְּט. מיין חֶבֶר מַעְנָדֶל אַיךְ דָּס אַיְגַּעַנְעַ.

ב.

דאָכְט זִיךְ, מִיר זַעֲנָעָן שְׁוִין אוַיסְגַּעַוּעַן אַ וְעוּלְט. דָאָכְט זִיךְ, מִיר האָבָן שְׁוִין גַּעֲנָגָעָן זִיךְ מִיט דַי טְרָאָמְמוּיעַן אַין אַנְטוּוּרְפָּן אָן אַין לאַנדָּאָן. נָאָר אַזְאָעַנְגְּשָׂאָטְט מִיט אַזְאָעַטְוּן זִיךְ אָן אַזְאָעַטְרַעְט שְׁטִיקְעַנְיִשְׁ, וְוי אַט דָא, אַין דָעַם נְיַהְנוּם, האָבָן מִיר אַין עַרְגְּעַץ נִישְׁט גַּעַזְעַן! קָאָפְּ אַוְיפְּ קָאָפְּ. אַיְינְעַר אָרוּים, צְוּוֵי אַרְיַין. זִיכְן אַיְזְנִישְׁטָאָט וְאוֹן. דָאָרְפְּ מַעְן שְׁטִיְין. פֿאָלְטַע מַעְן אָום. מַעְמוֹן זִיךְ אַנְהָאָלְטַע בְּיַם רִינְגְּ. הַיִּסְטַע עַם דָא, „הַעֲנָגָעַן אַוְיַּעַן סְטְרָאָפְּ“. הַעֲלָטַע גַּאַט, עַם וּוּרְטַע רִינְגְּ. אַיְזְנִישְׁטָאָט, אַיְזְנִישְׁטָאָט דָעַרְוִיְףְּ אַסְּךְ בְּעַלְנִים. קוּסְמִיט צְרוֹתְ פֿאָרְטַרְיַין אַן אַרְטַרְ. אַיר קוּקְט זִיךְ אַרְטַרְ, זִיכְצָאַר צְוּוֵשְׁן גּוּוִים, בְּיַידְעַט כָּאָפְטַע אַן אַרְטַרְ. אַנְגְּעַר מִיט אַנְגְּעַרְתַּע. מַאָדָן בְּאַשְׁעַטְעַנְיִוְשַׁן. מַוְּרָאַ-שְׁוּאַרְצַע. אַנְגְּעַר מִיט אַנְגְּעַרְתַּע. דָאָדָן בְּאַשְׁעַטְעַנְיִוְשַׁן. דִּיקְ גְּרָאָבָע לִיפְנֵן, גְּרוּיסְעַ וּוּוִיסְעַ צִיְּן אָן וּוּוִיסְעַ נְעָנָל. זַיְזַיְזַי אָן קִיְּעַן עַפְעַם, מַעְלָה-גַּרְחָהָן, אַזְוֵי אַקְסָן. עַרְשַׁת דָּעַרְנָאָכְדָּעַם בֵּין אַיךְ גַּעַוְאָר גַּעַוְאָרָן, אַז דָאָס וּוּסָס זַיְקִיעַן וּוּרְטַע אַנְגְּעַרְוָן בַּיְיַיְזַי טְשָׁאַיְנְגָטָם“. דָאָס אַיז אַזְאָעַט מִין קָאָנְגְּעַקְטַּה פֿוֹן גּוּמְילָאָסְטִיקְ. מַעְן הַאָלְטַע דָאָס אַין מוּיל אָן מַעְן קִיְּטַדָּסָם. אַרְאָפְשָׁלִינְגַּעַן טָאָר מַעְן דָאָס נִישְׁטַע. וַיְנַגְּעַ „בָּאַיִּים“, דָאָס הַיִּסְטַע קְלִיְּנָע יְנָגְלָעָן, אַלְטַע לִיְּטַע אָן קָאָלְיָקָעָם מַאָכָן דָעַרְפָּן אַלְעָבָן. אַונְדוּזָעָר חֶבֶר פִּינִי, אַוְיבְּ אַיר גַּעַ-דָעַנְקָט, אַיךְ הָאָב אַיךְ אַמְּאָל דָעַרְצִיְּלַט, אַיזְוַיְתַּע אַגְּרָוּסְעַר נַאֲשָׁעָר, עַרְהַטְלַע יְבִיב וּסְמַע זָאָכָן. הַאָט עַר זַיְקְצָעַכְאָפְטַע צָו דַי דָזְוִיקָעַ קָאָנְ-פּֿעַקְטָלְעַד אָן הַאָט פָּאָוָאָלְיָנְקָעָ אַיְינְגַּעַשְׁלָוְנְגָעָן אַ גַּאנְצָשָׁאָכְטַל. דָעַר סּוֹפְּ אַיז גַּעַוְעַן — עַר הַאָט זַיְקְצָעַכְאָפְטַע אַחֲתוֹנָה אָן מַאָגָּן, שִׁיר נִשְׁטַע אַפְגְּעַסְמַט זִיךְ. דָאָקְטוּרִים האָבָן אַוְיַנְעַפְאָמְפָעַט בַּיְיַיְזַי דָוְרָכָן הַאָלְדוֹן דַי טְשָׁאַיְנְגָטָם. מַעְהַט אַיִּם גַּעַרְאָטְעַוּוּט דָאָס לְעָבָן. נָאָר אַיךְ פֿאָרְלוּפְּ אַוְיפְּ צָו פּֿרְיַעַר. מִיר קַעְרָוּן זַיְקְצָעַכְאָפְטַע צָו אַיךְ צְוִירִקְ צָו אַונְדוּזָעָר עַרְשַׁטְן אַרְיַיְנְפָּאָר אַין דָעַר שְׁטָאָט נְיוּ-יאָרָךְ.

ג.

דעם גאנצן וועג, וואס מיר זענען געהָפָרָן אוַיָּהָן „עלעווויטער“ און אוַיָּהָן „צַאַבָּהָיִי“ האבן אונדזערע לײַט, די מאנצבלין מיט די ווייבער, געהָאלטָן אַין אַיִּין רַיְידַן. אַיך וְאַגְּרַיְידַן, אַבָּעָד סְאַיְוָן נִשְׁתָּאָמָת, ווער קען דאס רַיְידַן אוַיָּהָן „עלעווויטער“? אַדָּעָר אוַיָּהָן „צַאַבָּהָיִי“? אָז דָעַר רַעַש, מִיטָן גַּעֲפִילְדָעַר, מִיטָן גַּרְאַגְּרָעַן פָּהָן די רַעַדָּר, מִיטָן גַּרְיְּלָצָן פָּהָן די רַעַלְסָן, מִיטָן קַלְיְּגָעָן פָּהָן די פַּעֲנַצְטָעַר מַאֲכָן אַיך טַוְיב. אַיר אַלְיָין הַעֲרָת נִשְׁתָּא אַיְיָרָר קָוָל. אַיר מָוֹת שְׁרַיְעָן אַיְינָס צָוָם אַנדָעָרָן. וּוּ בָעַת אַיר רַעַדָּט צָו אַטְוִיבָן. אַונְדוּרָעַ לִיטָּט זענען אַושָׁה הַיוּזָעָרִיק גַּעַוּזָרָן שְׁרִיעָנְדִיק. די מָאַטָּה הַטָּעַלְכָּעַ מַאְלָגְעַבָּעַן זִיךְרַי פֻּעָסִין:

— פָּעָסִינוּ, נְשָׁמָהָנוּ, הַאֲרָצָעָנוּ, לְיוּבָעָנוּ! לְאַזְּטָה דָס אַיבָּעָר אַוְיָף שְׁפָעַטָּר! . . .

מַעַן וּוְעָרָת אַנְטְּשָׁוִינָן אַוְיָף אַמְּגִינָּות אָזָן מַעַן הַיְבָטָה אַבָּעָר בָּאַלְד אָז וּוְיַדָּעָר אַטָּל צָו שְׁרַיְעָן אַוְיָף קָוְלִיקָוּלָות. וּוְאַרְעָם מַעַן אַיְזָה דָאָךְ לְעַבְעַדְיקָעָן מַעְנְשָׁטָשָׁן, גַּוְטָעָהָרְגִּינְד, גַּעַוּזָעָנָעָשָׁנִים. וּוּ אַזְּוִי קַעַן מַעַן זִיךְרַי אַיְינָהָאלָטָן אָזָן נִשְׁתָּא אַוְיָסְרָעָדָן זִיךְרַי הַעֲרָצָעָר? מַעַן הַטָּאָט זִיךְרַי אַזְּוִצָּאָט נִשְׁתָּא גַּעַזְעָן. אָזָן צָו רַיְידַן אַיִּין דָאָזְזִי פִּילָּ, אַזְזִי!

ד.

אַנְגָּנָעָרָעָדָט זִיךְרַי אָזָן אַנְגָּנָעָשָׁרָיָעָן זִיךְרַי זַעַנְעָן זַיְוִיטִיקָעָן זַאָכָן, אַיִּין מַעַן אַרְיוֹף אַוְיָף אַשְׁמוּעָס וּזְעָנָן וּוֹהָהָיָן צָו פָּאָרְפָּאָרָן אָזָן בִּי וּוּעַמְּעָן אַפְּפִי צַוְּשָׁטְעָלָן זִיךְרַי. נַאֲךְ אַסְּרָקָוְפָּחִים אָזָן שְׁפָאַרְעָנִישָׁן אַיִּין גַּעַבְלִיכָּן, אַזְּ דָיַּמָּטָה אָזָן אַיךְ אָזָן אַונְדוּרָעָרָהָרְבִּנְיָהָרְפִּינְיָהָרְמִיטָהָרְזִין טַיְבָלָעָן זַאֲלָן מִיר זִיךְרַי אַפְּשָׁטְעָלָן בִּי אַונְדוּרָעָרְשָׁכָנָה פָּעָסִי דִּי גַּרְאָכָעָן. אָזָן אַלְיָהָוָה מִיטָהָרְזִין וּוּיָן וּוּיָּכָבָד בְּרָכָה זַאֲלָן פָּאָרְפָּאָרָן צָו זַיְעָרְשָׁוּעָרְאָן שְׂוֹוִיגָעָר, יוֹנָה דָעַם בְּעַקְעָרָה אָזָן רַיְוָעָלָעָה דִּי בְּעַקְעָרָהָן. נָו, אָזָן מַעְנָדָל? זַאֲגָטְפָּעָסִי, אַזְּ מַעְנָדָלָעָן נַעֲמָת זָו זִיךְרַי. זַאֲגָטְפָּעָסִי דַּיְוָעָלָעָה דִּי בְּעַקְעָרָהָן — נַיְינָן. בִּי פָעָסִין, זַאֲגָטְזִי, זַעַנְעָן, קִיְיָן עִזְּנָהָרָעָה, פָּאָרָאָזָן אַזְּ אַיִּם אַוְיָף אַטְוִיבָה בִּיסְלָעָסָרָם. פָּאָרָדְרִיסְטָה דָס פָעָסִין. זַי זַאֲגָטְ, אַזְּ סְאַיְוָן נִשְׁתָּאָקִיָּין

איבעריקע ציון אין מוויל און קיין איבעריקע קינדער ביי א מוטער.
— שאט, וויסט איר וואט? לאטיר פֿרָעָן דעם בעל-דֶּבֶר אליאן.
— איזוי זאנט משה דער אייניבנידער, פֿעַסִּים מאן, און ער טוֹט א
פֿרָעָן ביי מענדלאָן: וואוֹתִין וויל ער בעסער — צו אים אַדְעָר צום
בעקער? ענטפֿערט אים מענדל, אָז ער וויל זיַּן דֶּרֶטֶן, וואו זיַּן
חַבֵּר מַאֲטָל. איך אליאן האָב אויך גַּאֲרָן דערש נישט געטראָכְט,
או איזוי באָדָרְף מענדל זאגן.

ה.

— אט דָּא באָלְד, נאָך אַיְּן „סְטִיְּשָׁאָן“, איזוי „סְטִאָפְּן“ מיר!
רוֹפְּט זיך אָן יונָה דער בעקער שוֹן אַוְיף אַמְּטוּרִיקָאנָר לְשׁוֹן. מיר פְּאָרִ
שְׂטִיְּעָן נישט, וואט הַיִּסְט „סְטִיְּשָׁאָן“ אָן וואט הַיִּסְט „סְטִאָפְּן“?
פְּאָרְטִיְּשָׁטָעָט ער אָונְדוֹן, או „סְטִיְּשָׁאָן“ הַיִּסְט אַסְטָאנְצִיעָן אָן „סְטִאָפְּן“
מיינָט אַפְּגַּשְׁטָעלָן זיך, אַרוֹסְקָרִיכְן.

— מהותן! פָּוֹן ווועָן אָן האָט אִיר עַמְּגַנְּעַהוּיכְן רַיְּדַן אַוְיָּהָן
הַוּן לְשׁוֹן? — פֿרָעָן אִים די מַאְמָע, אָן רַיְּוּעָלָעָן די בעקערין ענטְ
פֿערְט פְּאָר אִיר מָן:

— איך בֵּין אויך ערְבָּן, מַהְוַתְּנַחְתָּעָן, או אַיְּן אַזְּאָרְטָרְום ווּעַט אִיר
אויך אַנְהִיְּבָן רַיְּדַן אַוְיָּהָן הַוּן לְשׁוֹן. ווֹאָרְטָעָם או אַיְּרָט אַרוֹסְקָומָעָן
אָן גָּם אָן פֿרָעָן: וואו אַיְּזָה דָּא דער קָצְבָּן? ווּעַט אִיר מַעְגָּן
קָצְבָּן פָּוֹן חַיְּנָת בֵּין אַיבְּעַרְמָאָרְגָּן, ווּעַט איך קִינְגָּר נִשְׁתַּחַט ענטפֿערְן.

פֿרָעָן זיך די מַאְמָע:

— ווי איזוי זשְׁעָדָעָן זאל אִיר זאגָן?

ענטפֿערְט שוֹן פֿעַסִּים די גַּרְאָכְבָּעָן:

— אַיְּרָט מַזְּוִין זאגָן „דָּעָר בּוֹטְשָׁעָר“.

— זיַּי מַעְגָּן לְאָנָג ווֹאָרטָן — מִשְׁתַּחַט זיך אַרְיָה מִין שׂוּעָגָעָרָין
ברָכָה. — זיַּי זָלָן אַפְּלָוָן אוֹיפְּלוֹיָהָן, ווּל אִיך זיַּי זאגָן קָצְבָּן, קָצְבָּן אָן
קָצְבָּן!

ג.

מייט אַמְּל האָט מַעְן זיך אַפְּגַּשְׁטָעלָט. אָונְדוֹעָר מהותן יונָה
דער בעקער האָט גַּעֲכָאָפְּט די מַהְוַתְּנַחְתָּעָן רַיְּוּעָלָעָן די בעקערין מייט

מיין ברודער אליהו מיט מיין שועגעדרין ברכה און האבן זיך געגעבען א לאז צום ארויטגאנג. האט זיך די מיט מאיר אויך אויגעהויבן. זיך האט געוואלט גיין באָנגלייטן אוירע קינדער, זיך געגעגעגען מיט זיין. אויך פיני פון זיין זוית האט זיך אויגעהויבן, גענאנגען געזעגעגען זיך מיט זיין חבר אליהו און טאָקע אין איזן ווענס אַפְּרִידִין מיט אים, וואו און ווען מע זאל זיך זען. נאר ווערד? ווּאַם? געטען? אַיידער מע קוקט זיך אַרום, איזו שווין יונה דער בעקבער מיט דער בעקבערין מיט מיין ברודער אליהו און מיט זיין ווייב ברכה אויף יענער זוית. דער קאנדוקטאר האט שווין פֿאָרְהָאָקְטָה די טיר. דער ווֹאָגָנָּן האט זיך גע-געבען אַ רִים. אָונְדוּרָר פֿינִי, ווי ער איזו געשטאנגען פֿאָרְטְּרָאָכְט אָון צעטומלט, אָזֶוּי האט אַים געגעבען אַ שלְיִידָּעָר פֿון די פֿים. אַין אַ ווּילְעָ אַרוּם אַיז ער שווין געלעגן בי אַ שׁוֹאָרְצָעָר גּוּיעָ (אַ געגערטע) אוּפֶן שווים. האט אַים די געגערטע געגעבען אַ וּאָרְפָּהָ פֿון זיך מיט בִּידְעָ הענט, אָזֶוּי אַז ער אַיז אַוּקְנָעָלְיִינָן אוּפֶן דער צוּוִיטָעָר זוית בָּאנְק אָון דָּאס קָאָפְּעָלְיוּשָׁל צוּ דער טיר. אָון טָאָמְעָר אַיז קָאָרגָן, אַין נָאָר גַּעֲוָאָרָן אַ גַּעֲלָעְכָּטָעָר אוּיך. דער גַּאנְצָעָר ווֹאָגָנָּן האט גע-לאָכְט. אַיך אָון מיין חבר מענדל האבן אוּיך גַּעֲלָאָכְט. האבן מיר געכָאָכְט אַ פְּסָקָ פֿון דער מָאָמָּעָן אָון פֿון פֿינִים ווּיְבָל טִיבָּל, לְמַאי מיר לאָכְן. גִּוְיט, זוּט אַ ברְּהָה, אָון נָאָכְט נִישְׁתָּ!

.

אַלְצְדִּינְג אַוִּיפֶּה דער וועטלט האט אָן עַק. געקוּמָעָן אַ סּוֹפֶּה צָו אָונְ-דָּזָעָר אַרְיִינְגָּאָר אַין נְיוּ-יְאָרָק. מיר זענען שווין אוּיפֶּה דער גָּאָם. דָּא הַיּוֹסְט עַמְּסָ "סְטוּרְיוֹטָה". ווען אוּיך זָאָל נִישְׁתָּה ווּסְמָן, אַז מיר זענען אָין אַמְּעָרְקָעָן, ווֹאָלָט אַיך ווּכָעָר גַּעֲמִינְגָּט, אַז מיר זענען אַין בָּראָה, אַדְעָר אַין אַנְטּוּוּרְפָּן, דָּאָס אַיְגָעָנָן יְדִין, דָּי אַיְגָעָנָן ווּיְבָעָר, דָּי אַיְגָעָנָן גַּעֲוָאָלְדָן, דָּאָס אַיְגָעָנָן מִיסְטָה, ווּאַם דָּאָרטָן. נִישְׁטָמָע, דער טוּמָל מִוְּטָן הַאָרְמִידָעָר אַיז דָּא אַ סְּךָ גַּרְעָסָעָר. אָון דער רָעָש אַיז שְׂטָאָרְקָעָר, הַילְכִּיקָּעָר. אוּיך די מוּיְרָן זענען העכָּר, אַ סְּךָ העכָּר. זַעַקְס שְׂטָאָק אַיז אַ גַּעֲלָעְכָּטָעָר. פֿאָרָאָן הַיּוֹעָר פֿון צְוּוּלָּף שְׂטָאָק. אָון פֿון צְוּוָאנְצִיךְ. אָון פֿון דְּרֵיְסִיךְ. אָון פֿון פֿעָרְצִיךְ.

דערויל זענען מיר מיט אונדווער פֿעְקָלָעַר אויף דער סטראיט. מיר האבן נאך א שטיק וועג צו גיין צוֹפּוֹם (דא הייסט עם — "וואקן"). און מיר וואקן). פֿרִיעָר גִּיטִּתְ מְשָׁה דָּעַר אַיִּינְכִּינְדָּעַר מִטְּ זִינְעַר קְוָצָעַ פֶּסֶט. נאך אוים גִּיטִּתְ זַיִן וּוֹיֵב פֿעְסִי דִּי גְּרָאָבָעַ. קוּם ווֹאָס די פִּים טְרָאָגָן זַיִן. אָזְוִי פֶּעַט אָוֹן שְׁוּעוֹר אַיִּזְוִי. נאך פֶּעַסְיוֹן גִּיעַן פְּנִי מִטְּ זַיִן טְיִיבָל. פָּן פִּינִּים גִּיעַן קָאָן מְעֻן בְּלִיבִּיכְּן אָן אֲבוֹיךְ לְאַכְנָדִיקְּ. פִּינִּי, אָז עַר גִּיטִּתְ מְטָאנְצָט עַר אַונְטָעַר מִטְּ זִינְעַר דִּינְעַר לְאַנְגָּעַ פִּים, ווֹאָס פֶּאָרָה טְשְׁעַפְעַן זַיִן אַיִּינְעַר אַיִּין דָּעַם אַנְדָּעָרַן. אַיִּין הוֹי אַרְאָפְּ, דָּעַר אַנְדָּעָרַר אָרוֹיפּ. דָּאס קָאָפְּעָלִישָׁל אַרְזָוָגָרָוָקָט. דָּאס הַאלְּדָזִיטִיכְּלִיל אַיִּין צְפּוֹנְ-זִוְּיִיטְ. אֲמָדָנָע גִּיעַן פָּוֹן חִינְטָן, שְׁפָעַטָּעַר פָּוֹן אַלְעָמָעַן. מִרְ שְׁטָעַלְן זַיִד אָפְּ פֶּמֶט בַּיִּי יְעַדְן פֶּעְנְצָטָעַר. אַונְדוֹ אַיִּזְוְעַלְן, ווֹאָס די אוֹיפּ-שְׁרִוְּפְּטָן זַעַנְעַן אָרוֹיפּ-יְידִישְׂ, אָוֹן ווֹאָס עַם שְׁטִיעַן אַרְוִיְּסָגָעַשְׁטָעַלְטָ אַלְעַ יְדִישָׁע זַאֲכָן: סִידּוֹרִים, טְלִיתְ-קְטָנָן, יָאַרְמָעְלְקָעָם, מְזוֹזָהָת — אַיִּין מִיטְּן דְּרִינְגָן, סָאַטְמָע אַיִּין אַנְהָהִיבְ וּוֹיְנְטָעַר, מְצָוָה! מְשָׁמָעוֹת, אֲ יְדִישָׁע שְׁטָמָט. לְאֹוֹטָן מְעַן אַונְדוֹ אַבָּעָר לְאַנְגָּ נִישְׁתָּשְׁטָיָן. די מָאַטְמָעַ רְוֹפְּטָ אַונְדוֹ: "אָחָדר גִּיטִּתְ!" — מְזָוָן גִּינְן.

.ח.

ווער עם האט נישט גְּעוֹזָן דִּי נוֹיִאָרָקָעָר גָּאָסָן — דָּעַר האט גָּאָר קִיְּין שִׁינְיָס נִישְׁתָּגַעַן. ווֹאָס גַּעֲמַנְתְּ אַיר נִישְׁתָּ אָרוֹיפּ דִּי גָּאָסָן? יְיִדְן הַאַנְדָּלָעָן. ווֹיְבָעָר וַיְצַאן אָוֹן שְׁמוּעָן. קִינְדָּעָר אַיִּין דִּי וּוּגְעַלְעַד שְׁלָאָפְּן. אַלְעַ וּוּגְעַלְעַד הַאָבָן אַיִּין פְּנִים. דָּא, אָרוֹיפּ דָּעַר גָּאָס, הַאַדָּעָה ווערט מְעַן די קְלִיְּ�נָע עַוְּהַלְעַד מִטְּ מִילְךְ פָּוֹן קְלִיְּ�נָע פֶּלְעַשְׁעַלְעַד. גְּרָעָה-סְבָּרָעָה קִינְדָּעָר שְׁפִילְן וַיַּהַ. אָוֹן שְׁפִילְן שְׁפִילְטָ מְעַן זַיִד מִטְּ טְוּזְוָנְטָעָר-ליִי שְׁפִילְעָרִיעָן: מִיטְמְנַעַלְעַד, מִיטְמְנַעַלְעַד, אַיִּין אֲבָל, אַיִּין וּוּגְעַלְעַד, אַיִּין שְׁלִיטְלַעַד אָוֹן אַיִּין "סְקִיּוֹטָם". דָּאס אַיִּזְוְעַד אָרוֹיפּ פְּרָוָר דָּעַלְעַד, צְגַעַבְנָדָן צַו די פִּים, אָוֹן אָרוֹיפּ דָּעַם דָּעַלְטָמָעָן. מְעַן קָאָן טְוִיבָן וּוּרְן פָּוֹן דָּעַם גַּעֲפִילְדָּעָה, ווֹאָס די קִינְדָּעָר הַיְּיִבְנְ-אָרוֹיפּ דָּעַר גָּאָס. די גָּאָס גַּעֲהָעָרָט צַו די קִינְדָּעָר. קִינְדָּעָר וּוּטָ זַיִד נִשְׁתָּשְׁטָה דָּעַר-וּגְעַן זַיִד פָּוֹן דָּצָנָעָן צַו פֶּאָרָטְרִיבָן, אַיִּין בְּכָלְלִי אַיִּין אַמְּעָרִיקָע אַלְאָנָד, ווֹאָס

איו באשאָפָּן געווואָרָן פָּון די קינדערם וועגן. אונ דערפֿאָר האָב אַיך
לייב דָּס לְאנְד. אָנוֹ, לאָז עַמְעַצְעַר פָּרוֹאוֹוֹן אַנְרִירָן אַ קִינְד מִיט אַ
פִּינְגְּנֶר ! מיין ברודער אלְיהוּ האָט דָּס פָּאַרְזּוֹכְט אַוִיפָּ זַיְוִין אַיְגְּנֶנְגֶּר
הוּוִיט. ער ווּעַט שְׂוִין פָּאַרְזּאָגָן אַ צָּעַנְטָן. אַזְוִי אַיְוָן גַּעֲוָעָן די מעָשָׁה :
איין מאָל בֵּין אַיך מִיט מעַנְדְּלָעָן גַּעֲוָעָן אַוִיפָּ דָּעַר גַּסְמָ אָנוֹ גַּעַ-
שְׁפִילָט אַיְן „טְשֻׁקָּעָם“. דָּס אַיז אַ שְׁפִילָט קִילְעַכְדִּיקָע הַילְצָעָנָגָע
קְנַעַפְלָעָר, וּאַס מַע שִׁימְטָ מִיט זַיְוִין. אַיְוָן אַנְגְּעַקְוּמָעָן סָאַטָּע אַיְן רַעַכְטָן
שְׁפִילָט מיין ברודער אלְיהוּ. האָט ער מִיד, נַאֲך דָּעַר אַלְטָעָר מַאֲדָע,
אַנְגְּעַכְאָפָּט בַּיּוֹם אַוִיעָר מִיט אַיְין האָנט אָנוֹ מִיט דָּעַר אַנְדָּעָרָר גַּעֲוָעָן
גְּרִיאִיט מִיד שְׁעַנְקָעָן אַ פָּאָר פִּינְגָע פָּעַטְשׁ. וּוֹאַקְסָט אַוִים אַ יְוָנָג, אַ
יְוָנָגְאָטְשׁ, וּוי פָּון אַונְטָעָר דָּעַר עַרד. ער לוֹיכָט צַו צַו מיין ברודער
אָנוֹ רִיסְטָט מִיד אַרוֹוִים פָּון זַיְינָע העָנָט. דָּעַרְנָאָך פָּאַרְקָאַטְשָׁעָט ער די
אַרְכָּל אָן זַאֲגָט עַפְעָם צַו אַלְיהָוָן אַוִיפָּ אַמְּעַרְקָאַגָּעָר לְשָׁוֹן. נַאֲך אַזְוִי
וּוי מיין ברודער אלְיהוּ פָּאַרְשָׁתִיָּט נִישְׁטָ קִין עַנְגְּלִישׁ, נַעַטָּמָ דָּעַר יְוָנָ-
גָּטָשׁ אָנוֹ טְרָאָגָט אַוִים אַונְטָעָר אַ צְוַגְּעַמְאָכָטָן קָוָלָאָק גַּלְיָיך אַונְטָעָר
דָּעַר נַאֲך. קְלִיְכָט זַיְד בָּאָלְד צְוּנוֹף אַ פָּאָר מִיט מַעַנְטָשָׁן. אָנוֹ מיין
ברודער פָּאַרְעַנְטָפְעָרָט זַיְד בָּאָלְד צְוּנוֹף זַיְיָ אַוִיפָּ יְדִישׁ, אָז ער קָעָר מִיד אָז
אַ ברודער, מַעַג ער דָּעַרְבִּידָר מִיט מִיד לְעַרְנָעָן דָּרְקָ-אָרֶן. זַאֲגָן אַכְבָּעָר
די צְוּנוֹיָפְגָּנָלָאַפְּגָעָן, אָז אַין אַמְּעַרְקָע גַּיְעָן נִישְׁטָ אַן די זַאֲגָן. אַ
ברודער, נִישְׁטָ אַ ברודער, — שְׁלָאָגָן אַ קְלָעָנָרָן פָּון זַיְר טָאָר מַעַן
נִישְׁטָ . . .

נוֹ, גִּיטִּיט, האָט נִישְׁטָ לְיב אַזְוָאָט לְאנְד !

כתריליעווקע אין ניו-יַּאַרְק

.א.

איידער איך גוי אייך דערציילן, ווי איזו מיר מאכן אַ לעבן אין דעם נײַיעס לאנד, מוז איך איזה פֿרְיָעָר אַוִיסְרָעַבְּעָנָעָן בְּיַיְדֵי נַעֲמָעָן, ווער עס איז דא אַםְּעָרִיקָע פֿוֹן אָונְדוּעָרָע פֿרְיָינְד אָוּן באַקָּאנְטָע, וויל גַּאֲרָז ווי צוּ דְּאַנְקָעָן האָבָן מִיר זיך בִּיסְלָעָבוּיָּו אַרְיֶיךְעָרְבָּעָט אָוּן אַגְּנָעָן-הוּיבָן צוּ מאַכְּן אַ לעבן. לאָזָט זיך אָוִים, אָז מִיר האָבָן דאַ פֿרְיָינְד אָוּן באַקָּאנְטָע — קִיְּזַן עַיְזָהָרָע, קִיְּזַן בִּיְזַן אָוִיגַן! גַּאנְצַן כַּתְּרִילְעָוָקָע האָט זיך אַרְבְּעַנְגַּעַפְּקָלָט אַחֲרָה, קִיְּזַן אַמְּעָרִיקָע. נַאֲךְ אָונְדוּעָר אַוּוּקָט-פֿאָרָן פֿוֹן דַעַר הַיּוֹם אַיז גַּעוֹאָרָן, זַאגַן זַיִד, דַאָרָטָן אַ בְּהָלה, אַ מהָוָתָה, אַ לְוַיְּפָעָנִישׁ. עס האָט אַוִיסְגַּעַבְּרָאָכָן, זַאגַן זַיִד, אַ מְוַאֲדִיקָעָר פָּגָרָאָם, אַ שְׁחָותָה אָוּן אַ שְׁרָהָה — די גַּאנְצָע שְׁטָاطָט אַיז אַוּוּקָט מִיטָּן פֿיְיעָר! ווער האָט אָונְדוּגַעַבְּרָאָכָט די נִיְּמָס — די מְאָמָע. זַואָו עַרְגָּעָץ אַ צְּרָה, ווערט פֿרְיָעָר פֿוֹן אַלְעָן גַּעוֹאָר די מְאָמָע. פֿוֹן וּוְאַנְעָן? פֿוֹן בִּיתְהַמְּדָרָשׁ, פֿוֹן דַעַר כַּתְּרִילְעָוָקָע שָׁוֹל. ס'אַיז פֿאָרָאָן אַזָּא שָׁוֹל אַיז נְיוּ-יַּאַרְק.

.ב.

די ערְשָׁטוּ וּוְאָךְ, אָז מִיר זַעַנְעָן גַּעֲקוּמָעָן אַיז שְׁטָاطָט אַרְיָין, האָט די מְאָמָע קוּדָם-כָּל זיך נַאֲגַעַפְּרָעָנָט אַוִיפָּט אַ שָׁוֹל, וּוְאַהֲיָן צוּ גַּיְינָן שְׁבָתָה דָאָוּנָעָן. זַעַנְעָן אַיז נְיוּ-יַּאַרְק, בְּרוֹךְ הַשֵּׁם, פֿאָרָאָן שָׁוֹלָן בְּמַעַט אַוִיפָּט יַעֲדָר גָּסָם. האָט אָונְדוּגַעַבְּרָאָכָט שְׁבָנָה פָּעָם אַפְּגַעַפְּיָירָט דֻּעַם עַרְשָׁטוֹן שְׁבָתָה אַיז שָׁוֹל אַרְיָין. די שָׁוֹל אַיז מְאָקָעָ אָונְדוּגַעָר שָׁוֹל. דָאָס הַיִּסְטָם, די יַיְזָן, וּוְאָס דָאָוּנָעָן דַאָרָטָן, זַעַנְעָן אַלְעָן פֿוֹן אָונְדוּגַעָר שְׁטָעָטָל. זַי הַיִּסְטָם מִיטָּן נַאֲמָעָן “כָּל יִשְׂרָאֵל אַנְשָׁי כַּתְּרִילְעָוָקָע”. אַדְעָר “די

כתרילעוקער שלו". האבן מיר זיך דארט דערזען מיט א סך באז' קאנטו פון אונדזער שטאט. טרעהט, וועמען מיר האבן געזען? אז איר וועט זיין מיט אכץן קעפ', וועט איר אויך נישט טרעהט. ערשותן, דעת חזן, אונדזער הערש-בער דעת חזן, מיט דער גרויסער בארד, אט דער, וואם איך בין בי אים געווין אמאל א זינגעREL, אויב איר גע-דענטט, און האב זיך אַרומגעטראגן מיט זיין דאכץין, אַקינד אַקָּא-ליקען. דאס קינד איז געשטארבן נאך דארטן, איז דער היים, בשעת דעת פאגראם. און הערש-בער דעת חזן, מיט דער חזנטען, מיט דע-עלטערע קינדער זענען אלע דא, איז אַמְּעָרִיקָע, און מאכן אַלעבן. הערש-בער איז דא אַחֲן אַמוֹלֵד אויך. דא הייסט עס נישט מלמד. דא האיסט עם "טיטשער". פֶּגֶר וואם "טִיְּתְּשָׁעַר"? וויל ער "טיטשט" די קינדער. דאס האט, ער קנייפט זוי שטילערהיט, קינגער זאל נישט זען, וויל שלאן אַקינד טאר מען דא נישט, ווי איך האב אויך שוין געזאגט. הערש-בער האט, זאנט פועלישׂ ווי דא, וואלט מען אים נאכגעלאָפָן. די קאָפָאָטָע איז בי אים אנדערשט. דאס הייסט, איז ער דער אַיְגָעָנָע, וואם געווין, נאך ער גויט אַנדערש אַגְּנָעָטָן. איז דעת הײַם, ווען ער מוט אַזְאָז קאָטשעפעט ער נישט. משעפָען אים אַכְּבָּר אַנדער ער דא, איז אַמְּעָרִיקָע, האט מען פִּינְט אַ באָרְד, ערגער ווי אַ ערלעכער ייד האט פִּינְט חזיר. אַנוּמָעָלָטָן האבן אים דערטאָפָט איז מיטן גָּסָשְׂכָּצָּמִיָּאָעָך — "לוֹיֶהָעָרָם" הייסן זוי דא — און האבן אים נאך געוואָלט אפשרון די באָרְד. אַ גְּלִיכָּן, וואם יידן זענען אַונְגָּעָקָומָעָן און האבן אים אַרְיוֹסְגָּעָרָטָעָוָעָט פָּן דִּי "לוֹיֶהָעָרָם" הענט. פָּן דֻּעָמָלָט אָז, אַז ער גויט אַין גָּסָם, באַהָאָלָט ער די באָרְד אַינְעָם אַיְבָּרָאָק.

ג.

ברודער אליהו האט זיך געהאט אַונְגָּעָקָומָעָן אַמְּאָל אַרְיוֹסְגָּעָרָטָעָט בָּרְדָּעָר.

ביי אים די מײַז. אויב אויר געדענקט, האט בערע דער שומטער ליב צו דערציילן גזומאות, אויסטראכטן זאכָן, וואס נישט געשטווינגן, נישט געֶלְזִוְינְג. דאס הײַסט, ער איז איד אַ ליגגעֶר. דאַ ווערט עס אַנגָע-רוֹפֶן אַ „בלאָפֶער“. ער איז דאַ אויך דער זעלבעֶר שומטער, וואס איז דער היַם. ער דערציילט פֿון זוּן שומטעריוֹ אַזעלכּעַ גַּליַּקָּן, אַז ווען עס זאל זוּן באָטְשָׁ אַדְרִיטָל אַמְּתָה, וואַלְטָ אַוִיךְ גַּעֲוֹעָן גַּוְתָּ. ער זאגָט, אַז ער איז דאַ דער גַּרְעַסְטָר שומטער אַין אַמְּעָרִיקָע. מֵיטַּ זִינְגַּע שטיַּוָּל, זאגָט ער, טראָגָט מעַן זיך אַרְבָּעָן אַגְּנָצָן לאַנד. ער שׂוּוּרְטָ מִיטַּ אַזעלכּעַ שְׂבוּעוֹת, וואַס מַעַג גַּלְיְּבָן אַמְּשָׁוָּד, אַז דער פרֻעְזִידְעַנְטָ אַלְיְּין האַט זיך באָשְׁטָלְטָ בַּיְּ אַס אַפָּר שְׁטִיוֹלָל. זאגָט מִין ברַודְעָר אַלְיְּהוּ, אַז די מַעַשָּׁה מִיטַּן פרֻעְזִידְעַנְטָ שְׁטִיוֹל אַז פָּונְקָט אַזוי אַמְּתָה, ווי די מַעַשָּׁה, וואַס בערע דער שומטער האַט אַונְדוֹ אַמְּאָל גַּעַחְתָּ דערציילט, ווי אַזוי די מִין האַבָּן בַּיְּ אַס אַוִּיגְּגָעָעָן אַקְּזִי . . . דאַ, אַז עַמְּצָעָר דערציילט אַזעלכּעַ מעַשָּׁות, זאגָט מעַן אַרְיָּה אַס, אַז ער „הַאַקְּטָ אַטְשִׁינְיָק“, אַדְעָר אַז ער „בלאָפֶט“. מִיר געֶלְזִוְינְג בעמעֶר די ווערטער, ער „הַאַקְּטָ אַטְשִׁינְיָק“. עס אַז מִיר אַזוי שְׁטָאָרָק גַּעַפְּעָלָן, אַז אַיךְ האָב עַמְּרִיךְגַּעְכָּפְט אַוִּיפְּ פָּפְרָ. דאס הײַסט, אַיךְ האָב אַוִּיגְּגָעָמָלְט בערע דעם שומטער, ווי ער האָלְטָ אַהֲמָעָר, אַוִּיכְּן טִישְׁטָוִיט אַגְּרִיסְטָר טִשְׁיָנִיק, אָוָן ער האַקְּטָ אַיְּם . . . אַלְעָה די, וואַס האַבָּן גַּעַזְעַן דאס בַּיְּה, האַבָּן זיך גַּעַקְעַשְׁעַט פָּאָר גַּעַע-לְעַכְתָּרָה. אַפְּהַלוּ מִין ברַודְעָר אַלְיְּהוּ האַט אַוִיךְ גַּעַשְׁעַנְקָט אַהֲלָבָן שְׁמִינְכָּל. ער שלְאָגָט מִיךְ שְׁוִין מַעַרְנִישְׁטָ דַּרְפְּאָר, וואַס אַיךְ מַאֲרָעָמָעָן. ער בַּוְּרַטְשָׁעַט נַאֲר אָוָן זאגָט: „אַז עַס אַז נִשְׁטָא וואַס צוּ טָאָן, אַז דאס אַוִיךְ אַז עַסְקָה“ . . .

.ד.

וואַס דַּאֲרָאָט אַיר מַעְרָ ? רַ' יַאֲסִי דער גַּנִּיד, וואַס אַלְעָה האַבָּן זיך גַּעַוְּאָגְּנָטָשָׁן בַּיְּ אַונְדוֹ צוּ האַבָּן באָטְשָׁ אַדְרִיט חַלְק — אַז אַוִיךְ דאַ, אַז אַמְּעָרִיקָע. ער אַז שְׁוִין אַכְּבָּר אַוִים גַּנִּיד. וואַס אַז די מַעַשָּׁה ? אַס האַט אַזעלכּעַת דער פָּאָגְּרָאָם. דאס הײַסט, פָּוּנְעָם פָּאָגְּרָאָם

נוּהָא האַט עֶר אלְיוֹן נִישְׁתַּחֲוֵךְ גָּעַלְיוֹן. דָּם הַיִּסְטָט, גַּעֲרָאַט
בְּעוּוּטַה האַט מַעַן אַיִם. דָּם מַעְלָל צַעֲרָאַכְּן, דָּם בְּעַטְגָּעוֹוָאנְטָן צַעֲרָמָן,
די סַחְוָרָה פָּוֹן קַלְיִיט צַוְּגָעָנוּמָעָן, נַאֲר גַּעַשְׁלָאָגָן האַט מַעַן זַיִ נִשְׁתַּחֲוֵךְ, וּוּילְיָ
זַיִ וּעֲנָעָן אַלְעָ גַּעַלְגָּעָן אַיִן קַעְלָעָר דָּרְיִ טַעַג מִיטָּדְרִי נַעֲכָט, שִׁיר נִיטָּ
אוַיְסְגָּעָנָגָנָגָנָעָן פָּוֹן הַונְּגָעָר. דָּם אַלְצָדִינְגָּן וּוּאלְטָ גַּעַוָּעָן אַהֲלָבָעָ
צְרָה. דָּם אַוְמָגְלִיק אַיִזְגָּעָן דָּם, וּוּאמָס אַלְעָ זַיִנָּעָ בעַלְיָ-חֻבָּות
הַאֲבָן אַיִם אַנְגָּעָעָט, האַט עֶר אַוְיךְ גַּעַמּוֹזָט אַנוּזָעָן. וּוּעָר וּוּאלְטָ זַיִדָּ
גַּעֲרִיכָט, אַשְׁטִיְינָעָר, אַז אַזְאָתְרִילְעָוָקָעָ ? אַיִן מִיטָּן בַּיִ נִאָכָט אַיִזְגָּעָן
זַעֲצָן אַוְן אַנְטָלְיוֹןְפָּוֹן כְּתָרְיָלְעָוָקָעָ ? קַיְיָן אַמְּעָרִיקָעָ. זַיִן זַוְנָלְהַעֲנָרָמִיטָן אַיִיגָלָ
גַּעַדְעַנְקָט אַרְוָר, וּוּזַיִ אַזְוָיָּה עֶר האַט גַּעַלְאָכָט פָּוֹן מִירָר, וּוּאמָס אַיִזְקָרְקָיָן
אַמְּעָרִיקָעָ ? אַיִצְטָשְׁלָעָפְטָ עֶר זַיִדָּ אַרְוָם דָּא אַיְבָעָר דִּי גַּאַסְן. אַז
עֶר דָּעַרְזָעָט מִיךְ, אַנְטָלְיוֹטָעָר. עַמְּשָׁטִיְיָת אַיִם נַאֲרָהָיָן נִשְׁתַּחֲוֵךְ
אַז צַוְּ רַעֲדָן מִיטָּמָיר. הַמְּנָסָנְגָלָה ! מִיןְהָבָרָמְעַנְדָלְזָאָגָט, אַז עֶר
מוֹזָאַיִם מַאֲכָן בַּלוֹי דָּם אַנְדָעָרָאַיְיגָלָ. מַעְנָדָל האַט פְּרִינְטָ, אַז מַעַן
נַעַמְטָ זַיִדְעָרָ, אַדְעָרָ אַז מַעַן בַּלְאָזָטָפָוֹן זַיִ.

ה.

שַׁעַנְגָּרָ פָּוֹן אַלְעָן אַיִזְגָּעָן, וּוּאמָס מַנְשָׁהָכָעָ דִּי רַוְּאָטָ
טָעָ זַעֲנָעָן אַוְיךְ דָּא. אַיִר גַּעַדְעַנְקָט דָּאָךְ מִן הַסְּתָמָם זַיִעַרְ גַּאַרְטָן מִיטָּ
זַיִעַרְ פְּעַרְשָׁקָעָם, מִיטָּ זַיִעַרְ וּוּיְנִישָׁלָ, מִיטָּ זַיִעַרְעָעָ עַפְלָ אַזְנָן מִיטָּ
זַיִעַרְעָ בַּאֲרָן ? אַיִזְגָּעָן אַלְצָדִינְגָּן אַזְוָעָקָמִיטָן רַוְּיךְ אַזְנָן פְּיִיעָרָ.
מַעַן האַט פְּאַרְכְּדָעָנְטָ זַיִעַרְ שְׁטוּבָמִיטָן זַיִעַרְ גַּאַרְטָן, גַּעַמְאָכָטָפָוֹן
אַלְצָדִינְגָּאַשָּׁ. אַיִר וּוּאלְטָ זַיִ אַנְקָוָקָן, וּוּאלְטָ אַיִר זַיִ נִשְׁתַּחֲוֵךְ
בַּיִידָעָ זַעֲנָעָן זַיִ גַּעַוָּאָרָן גַּרְוִי אַזְנָטָ. עַר שְׁטוֹפָט אַפְּוּשָׁקָאָרָטָמִיטָן
עַפְלָ אַזְנָן מִיטָּ אַרְאַנְדוֹזָעָם, אַזְנָן זַיִ פְּעַדְלָטָמִיטָן וּוּיְסָאָצָקִים טַיָּ. „אַז
אַז אַזְנָן אַזְוָיָּה — זַאֲגָט דִּי מַאֲכָעָמִינָעָמָט טְרָעָרָן אַזְנָן דִּי אַזְנָן —
אוּיפָ וּוּאמָס זַיִ זַעֲנָעָן אַיבָּעָרְגָּעְקָוּמָעָן“ . . .

— אַשְׁיַׁינָעָ, רַיְינָעָ בְּפָרָה ! — זַאֲגָט מִיןְהָבָרָמְעַנְדָלְזָאָגָט, — אַזְנָן
אַיִזְגָּעָן חַאלְטָמִיטָן אַיִם. אַמְצָוָה אוּיפָמַנְשָׁהָכָעָ דִּי רַוְּאָטָעָ. זַי אַזְנָן

געוווען אַ רְשָׁעֵטָע, גַּעֲוָשָׂאַלְעָוָוָעָט אָן אַרְעָמָזָן אַ פֶּאָרְפּוֹילְטָן עַפְלָ, וּוֹאָס
איַז אַרְאָפְגָּנְעָהָלָן הַוּנוּם בּוּם. זַי מִינְטַ, אָז אַיְךְ הַאָבָ שְׁוִין פֶּאָרְגָּנָעָט
דַּי מְעֻשָּׂה, וּזְאוּי מַעַט הַאָט מִיךְ אַמְּאָל גַּעֲפָאָקָט בַּיְ אַיר אַין גַּאַרְטָן . . .
אַיְךְ וּוֹעַל עַמְּגַדְעַנְקָעָן, וּזְאוּ לְאַנְגָּ אַיְךְ וּוֹעַל לְעַבְנָן !

.1.

איַז דַּעַר צִיּוּט, וּוֹאָס מִיר הַאָבָן זַיְךְ אַרְוָמְגָעָשְׁלָעָפְט אַיבָּעָר אַוִּים-
לְאַנְדָּ, הַאָט מַעַן דַּאֲרָת אַיְן דַּעַר הַיּוֹם גַּעֲפָאָגְרָאָמְעָוָעָט אַונְדוּזְעָרָעָ.
כַּתְּרִילְעָוָקָעָר יִידָּן, גַּעֲרָאָכְבָּוָוָעָט דַּי קְלִיּוֹטָן אָזָן גַּעֲרָבָעָט דַּי הַיּוֹעָרָ.
אַ סְבָּרָה, אָז אַונְדוּזָעָר הַאָלְבָעָ שְׁטוּבָ, וּוֹאָס מִיר הַאָבָן פֶּאָרְקוּיָּט צַזְזָ
וַיְלָעָ דַּעַם שְׁנִיּוֹדָעָר, אָז אַיְךְ אַפְגָּנְעָבְרָעָנָט גַּעֲוָאָרָן, אָזָן זַיְלָעָ דַּעַר
שְׁנִיּוֹדָעָר אָז אַצְיַינְד אַיְן אַמְּעָרִיקָעָ. עַר אַיְזָ אַ שְׁנִיּוֹדָעָר וּזְאוּ גַּעֲוָועָן.
דַּעַר חִילּוֹק אַיְזָ, וּוֹאָס דַּאֲרָטָן, אַיְן דַּעַר הַיּוֹם, אָזָז עַר גַּעֲוָועָן אַ בְּעַל-
הַבַּיּוֹת פֶּאָר וּזְהָ, אָזָן אַמְּעָרִיקָעָ, אַרְבָּעָט עַר בַּיְ יְעָנָעָם. אַ מַּאֲלָ
אָזָז עַר אָז „אַונְטָעָרְפָּרָעָסָעָר“ בַּיְ הַוּזָן, אָזָן אַ מַּאֲלָ אָזָז עַר אָז „אַפְּעָ-
רְיוֹטָאָר“ בַּיְ דַּעַר מַאְשָׁיָּן. עַר אַפְּאָרְדִּינָט, זַאגְטָ עַר, זַיְינָעָ זַיְבָּן-אַכְבָּט
טַאַלְעָדָר אַ וּזְאָ. עַם וּוֹאָלָט אִים גַּעֲוָועָן, זַאגְטָ עַר, נִישְׁתָּמָעָ גַּעֲנָגָן אַוִּיקָּ
צַזְמָאָכָן אַ לְעָבָן, בַּרְעָנָגָן אִים אַרְיִין זַיְינָעָ קִינְדָּעָר — דְּרִיְיָ קִינְדָּעָר
הַאָט עַר, אָזָן אַלְעָ מִיְּדָלָעָר — דְּרִיְיָ מַאֲלָ אַזְיִי פִּילָּ. זַיְ אַרְבָּעָטָן בַּיְ
„שְׁוִירָטָם“. הַעֲמָדָעָר הַיִּסְׁן דַּא „שְׁוִירָטָם“. פֶּרְעָגָן אַיְךְ בַּיְ מִין בְּרוּ-
דַּעַר אַלְיָהָן, פֶּאָר וּוֹאָס הַיִּסְׁן הַעֲמָדָעָר „שְׁוִירָטָם“? זַאגְטָ מִין בְּרוּדָעָר
אַלְיָהָן, אָזָז עַר וּוֹיִסְׁטָ נִישְׁתָּמָעָ, פָּזָן וּוֹאָסָעָר אַ שְׁוֹרֶשֶׁן עַם גַּעֲמָט זַיְךְ דָּאָ
וּוֹאָרָט „שְׁוִירָטָם“. זַאגְטָ צַזְ אִים אַונְדוּזָעָר חָבָר פִּינִי, לְמַאְיָ עַר וּוֹיִסְׁטָ
נִישְׁתָּמָעָ דַּעַם שְׁוֹרֶשֶׁן פָּזָן נַאֲךְ אַ סְּךְ אַנְדָּעָרָ וּוֹעָרְטָעָר? זַאגְטָ אַלְיָהָן, אָזָז
פָּזָן אַנְדָּעָרָ וּוֹעָרְטָעָר וּוֹיִסְׁטָ עַר יִאָז דַּעַם שְׁוֹרֶשֶׁן. פֶּרְעָגָן אִים פִּינִי:
„פָּזָן זַאגְטָן וּשְׁעַ גַּעֲמָט זַיְךְ דָּאָס וּוֹאָרָט „בּוֹטְשָׁעָר“, אָזָן פֶּאָר וּוֹאָס אַזְיִ
„בּוֹטְשָׁעָר“ אַ קְצָבָ? זַאגְטָ אִים אַלְיָהָן: „דְּעָרְפָּאָר, וּוֹאָס אַ קְצָבָ
צַעְבּוֹטְשָׁעָרְטָ דָּאָס פֶּלִיָּשָׁ אַוִּיפָּ שְׁטִיקָלָעָר“ . . . פֶּרְעָגָן אִים פִּינִי: „פָּזָן
וּזַאגְטָן וּשְׁעַ גַּעֲמָט זַיְךְ עַם, וּוֹאָס אַ שְׁנִיּוֹדָעָר הַיִּסְׁטָ דַּא „אַפְּעָרְיִיטָאָר“?
זַאגְטָ אַלְיָהָן: „דָּאָס גַּעֲמָט זַיְךְ דַּעְרָפָן, וּוֹאָס . . . וּוֹאָס . . . וּוֹאָס
הַאָסְטָו זַיְךְ צַוְּגָעַטְשָׁעָפָט צַזְ מִיר? וּוֹאָס בִּין אַיְךְ מַחְוִיבָ דִּיר צַזְ
פֶּאָרְטִיָּשָׁן אַלְעָ וּוֹעָרְטָעָר, וּוֹאָס מַעַן זַאגְטָ דַּא, אַיְן אַמְּעָרִיקָעָ?“

— שא! שריי ניט! מע ווערט פון דיר נישט גליקלעך!
זאנט פיני אונ דרייט זיך אוייז צו מיר מיטן פנים. — קומ נאָר אַהֲרָן,
קטנאי. אָז דו ווילט וויסן עפֿעַס אָזֶה, זאלסטע קיין מאָל נישט
פֿרְעָמָן בַּיִדְיָן ברודער אלְיהוּ, וואָרָעָם ער וויסט נישט.
— אַיר וויסט בַּיִדְיָעָה מעָר פָּוֹן אַטּוֹיטָן! — מישט זיך אַרְיָין מיְין
שׂוּוּגָעָרָין ברְכָה אָונ שְׁטָעַלְתָּן זיך אַיְין פֶּאָר אַיר מָאָן.

ג.

דעָרוּוַיָּיל האָב אַיך מֵיך פֶּאָרְרָעְדָּט פָּוֹן זִיְּטִיקָע זַאֲכָן אָונְהָאָב
פֶּאָרְגָּעָסָן, אָז אַיך האָב גַּעַנוּמָעָן אוַיסְרָעְכָּעָנָעָן, ווּעְרָפָון אָונְדָּזָעָרָע
בָּאַקָּאנְטָעָז זַעַנְעָן דָּא, אַין אַמְּעָרִיקָע. אַחֲזָי אָונְדוּזָעָר הָכָר פִּינְיָים
משְׁפָחָה, אַיְזָן גַּאנְצָן כְּתַרְיוּלָעָוקָע אַצְּינְד אַין אַמְּעָרִיקָע. אָונְעָם אַיְזָן
אַסְבָּרָה, אָז פִּינְיָים משְׁפָחָה קְלִיבָת זיך אַיך אַהֲרָצָו. פִּינְיָים פֶּאָטָעָר,
הָעָרָשׁ לְיִיב מַעֲכָנִיק, אָונְזָין פֶּעַטָּעָר, שְׁנַיאָוָר דָּעָר זִיְּגָעָרְמָאָכָר,
שְׁרִיבָּן צַוְּפִינְיָן, אָז זַיְזָוָהָלָטָן שְׁוֹיְן לְאַגְּגָן אַרְיוֹנָגָעָפָּאָרָן, האָבָן זַיְזָה
נִישְׁטָמָיט ווּאָסָם. בָּעַטָּן זַיְזָה, מָעָזָל זַיְזָה אַרְיוֹמְשִׁיקָן שִׁיְּמָסְקָאָרָטָן.
קְלִיבָּן מִיר אַיְצָטָעָר אַפְּעָנָעָז אַפְּעָנָעָז. אָז מִיר ווּעָלָן צְנוּיָּהָקְלִיבָּן
די עָרְשָׁטָע עַטְלָעָכָע טַאֲלָעָר אַוְיָף אַיְינְצָאָלָן אָז אַוְיָהָגָב, ווּעָלָן מִיר
זַיְזָה אַרְיוֹמְשִׁיקָן שִׁיְּמָסְקָאָרָטָן אַוְיָף אַיְינְצָאָלָן. אָונְזָין זַיְזָה ווּעָלָן מִיטָּגָטָם
הַוְּלָף גַּעַוּוִים אַיְינְצָאָלָן, וואָרָעָם זַיְזָה קְומָעָן אַהֲרָצָהָר נִישְׁטָמָיט לְיִידָּקָע
הָעָנָט. הָעָרָשׁ לְיִיב דָּעָר מַעֲכָנִיק שְׁרִיבָּת, אָז עָרָהָט צְגָעָה
טְרָאָכָט אַנְיָיעָם אַוְיָוָן, אַזָּא מִין אַוְיָוָן, ווּאָסָם מָעָזָרָף צַוְּאִים האָבָן
זַיְעָדָר ווּינְצִיךְ הַאֲלָין, בְּמַעַט גַּאֲלָעָג אַגְּרָר נִישְׁטָמָיט. וּווּ אַזָּוִי? דָּאָס אַיְזָה
זַיְעָגָר, ווּאָס גַּאנְצָן אַמְּעָרִיקָע ווּעַט לְוִיְּהָן קוֹקָן אַוְיָף חִוּדָשִׁים. ווּאָס
זַשְׁעָ אַיְזָה דָּאָס פֶּאָר אַמִּין זַיְעָגָר? ווּעַט אַיר הָעָרָן, ווּאָס מָעָשָׂרָה
צַוְּפִינְיָן פָּוֹן דָּעָר הַיִּים.

ה.

דָּעָר זַיְעָגָר אַלְיָין אַיְזָה גַּעַוְיִינְטָלְעָכָר ווּאַנְטָמְ-זַיְעָגָר מִיטָּא
גַּעַוְיִינְטָלְעָכָן צִיְּעָרְבָּלָאָט. נַאֲרָה ווּאָס דָּעָן? אָז אַיר קוּקָט זַיך גָּוָט
צַוְּסָם צִיְּעָרְבָּלָאָט, דָּעְרוּת אַיר אַוְיָסְגָּעָמָלָט דָּי זַוְּן מִיטָּא דָּעָר לְבָנָה

מייט אלע צוועלף שטערן. ביי טאג זעם מען מער אַרויַּם די זונ, און ביי נאכט — די לבנה מייט די שטערן. זענט אַיר פֿאָרטיך? האט צייט! אלע מאָל, וווען דער זייגער שלאלגט אוים צוועלף, עַנְגַּט זיך אַויף פֿאָר אַיעָרָע אָוִינָן אַ קלְיָין טִירָעָלָע אָוּן עַם קּוֹמָעָן אַרויַּם פֶּרְיָיד אָז אַפְּיִיצֵר מייט אַ שְׁפָאָגָע, דערנָאָך צוועלף סַאָלְדָאָטָן שְׁפִילָן אַפְּיִיצֵר טוֹט אַ מאָך מייט דער שְׁפָאָגָע, אָוּן די צוועלף סַאָלְדָאָטָן שְׁפִילָן אָפְּ אַמְּרָש אָוּן גִּיעָוָן אָוּוּק. מאָכָט זיך צו דָּס טִירָעָלָע — אָוּן שְׁוִין! ווי מִינְט אַיר, קָאָן מעַן מִיט אַזְּאָץ זייגער פֿאָרְדִּינָעָן גַּעַלְת אָוּן אַמְּעָרִיקָע? אַויף דָּעַם זייגער האָט פְּינִים פֿאָטָעָר פֿאָרְבָּאָצָט הַיְּפָשָׁע עַטְלָעָכָע יָאָר. ער אִיז שְׁוִין גַּעֲוָעָן בַּי אִים כְּמַעַט אִיז גַּאנְצָן פֿאָרטיך. האָט מעַן אִים בעהָן פְּגָנָרָטָם צֻעָרִיבָן אַויף שְׁטִיקָלָעָר, נָאָר עַם מאָכָט נִישְׁתָּאוּם. אָכְּבִּי דער שְׁכָל פְּגָנָעָם זייגער אִיז גַּעֲבִילָבָן בַּי אִים. לְאָז ער נָאָר קּוֹמָעָן קִיּוֹן אַמְּעָרִיקָע, ווּעַט ער שְׁוִין זַיִן, ווי מַע זָאנְט דָּאָ, "אל רִוְּט".

בְּחַלּוֹה (בְּעַהְאַלְעָ) — גַּעֲיָעָג.
מְהוֹמָה (מְעַהְוָמָה) — אָוּמָרָוִי.
כָּל יִשְׂרָאֵל אֲנָשִׁי תְּתִרְיְּלָעָסָע (קָאָל וַיְסַרְאָאָיָל אֲנָשָׁוִי) —
אלע זַיִן, ווּאָס שְׁפָאָמָעָן פָּוָן בְּחַרְלָעָוּקָע.
אִישׁ בְּטוּחָה (אִישׁ בְּאַטְוָאָך) — אַ מעַנְטָש, ווּאָס מעַן האָט צו
אִים צַוְּרוֹי.

אַינְהָ אֶלְמָן :

הוינט איז יומ-טוב — מע טאר נישט ווינגען — — —	5
מיר איז גוט — איד בין א יתום ! — — — — —	23
וואס ווועט זיין פון מיר ? — — — — —	30
מיין ברודער אליהו האט חתונה — — — — —	45
איד האב א רייכע שטעלע — — — — —	54
א שמאלץ-יגרוב — — — — —	62
מיין ברודער אליהום געטראנק — — — — —	69
מיר פאָרפלִיעַץן די ווועט מיט טינט — — —	78
נאכווויינישן נאך דער טינט-פאָרפלִיעַצָּונג — —	88
א נאָס ניסט — — — — —	92
אונדזער חבר פיני — — — — —	101
שאטַם, מיר פאָרן קײַן אַםְעַרְקָע — — — — —	110
מיר גנבעגען די גרענצע — — — — —	121
מיר זענען שוין אין בראָד — — — — —	132
מיט די עמִיגְראָנטַן — — — — —	142
וּואָנדָרָר פון אַנְטוּרָפֵן — — — — —	148
די כאָלִיאָסְטָרָע — — — — —	158
זוי געונט, אַנְטוּרָפֵן — — — — —	168
לאָנָרָאָן, פֿאָרוֹוָאָס בְּרָעַנְסָטוּ נִישְׁט ? — — — — —	174
מוֹלְטָב, מיר זענען שוין אין אַמְעַרְקָע — — —	183
קריעת יִסְׁוֹף — — — — —	192
אַנְיַעֲפַעַנְקָעִיש — — — — —	200
אַיְם פּוֹן טְרָעָן — — — — —	208
מיט בְּיוֹדָע פִּים אוֹיפָה דָּעַר עַד — — — — —	216
אין נַיְוִיאָרָק אוֹיפָה דָּעַר סְטוּרִיט — — — — —	224
כְּתַרְיוֹלְעֻוּקָע אַיְן נַיְוִיאָרָק — — — — —	231

